

XXV-7.7

I, II - 146

14 ca. 1500

Handwritten text, possibly a date or reference number.

Handwritten text, possibly a signature or name.

ca.

12

R. 1134

ANTONII

MVSAE BRASAVOLI

Ferrariensis, Examen omnium
Simplicium medicamen-
torum, quorum in
officinis vsus
est.

*Addita sunt insuper Aristotelis Problemata,
quae ad stirpium genus, & ole-
racea pertinent.*

LUGDVNI,
Apud Guilielmum de Millis.

M. D. XLIIII.

100. A

A. N. T. O. N. I.

M. V. S. V. E. R. S. A. V. O. L. I.

F. E. R. R. I. S. T. I. C. A. S. T. R. O. N. O. M. I. C. A.

S. I. M. P. L. I. C. I. T. A. T. I. O. N. I. S.

E. V. A. N. G. E. L. I. S. T. R. O. N. O. M. I. C. A.

O. F. F. I. C. I. N. A. S. T. R. O. N. O. M. I. C. A.

Alles in diesem Buche ist die Problematik

des in der Physik und Astronomie

von 1777.

A. V. G. D. V. N. I. S.

A. P. O. S. T. O. L. I. C. A. S. T. R. O. N. O. M. I. C. A.

M. D. C. C. L. X. V. I. I.

Reuerendissimo,

PRIMO ARCHIDIACONO

Episcopi Ferrariensis, ac Lugdunensis

Archiepiscopi Vicario dignissimo,

Alphonso Cistarello, Ioannes

Argenterius Hasten-

sis, Medicus

S. P. D.

*

VM MVLTA ESSENT,
aut potius omnia, in me-
dicina ab antiquis auto-
ribus Græcis & Latinis
bene explicata, à nobis
nondum satis cognita:
tum in primis perdiffici-

le fuit nostris temporibus accommodare
quæ illi de alimentis, medicamentisq̃, ma-
gno eorum labore, magnaq̃ mortalium
omnium vtilitate prodiderunt, ALPHON-
SE Vicarie dignissime. Siue enim quòd
bonis in hac arte autoribus, vt in alijs o-
mnibus hætenus contemptis, medici qui
nos iam per multos annos præcesserunt,
ab incultis barbarisq̃ quibusdam scri-

æ

z

ptori

ptoribus ea mutuauerint : siue quòd illi
etiam in quæstiunculis ac nugis tractan-
dis diligētiores, id quod eorum arti pro-
prium erat omniumq̄ utilissimum (nul-
lo vt fortè putabant humani generis pe-
riculo) idiotis , ad summumq̄ indoctis
hominibus, vel plebi etiam curandum re-
liquerint : siue aliter factum fuerit (non
enim in hoc magnopere laboro) ad tan-
tam obscuritatem, tantosq̄ errores per-
ueneramus, vt cum omnia confusa essent
& deprauata, nihil penè etiã ex veterum
remedijs amplius extaret, quod mortali-
bus magno vsui esse posset. Quam ob
rem plurimum illis debemus, non minus
certe quàm inuētoribus, qui huic rei pro-
pmodum deperditæ suppetias tulerunt,
ac tanto vehementius ei patrocinati sunt,
quanto negligentius ab alijs contempta
fuerat. Tanta enim fuit nostro hoc seculo
virorum doctorum in hac parte restituen-
da honesta contentio, vt dum aliij in ver-
tendis Græcis, vnde potissimum illa ema-
narunt, aliij in refellendis falsis opinionibus,
aliij in rei historia explicanda labora-
uerint, pauca iam supersint quæ suos au-
tores

tores non agnoscat, nosque fallere possint. Veruntamen in tanta rerum veluti luce aliquid desiderabatur, licebatque id adhuc admirari, quod omnes qui hanc medicinae partem illustrandam susceperunt, ita rei herbariae haecenus incubuissent, ut reliqua quibus in officinis utimur, vel penitus contempserint, vel, quod nemo negare potest, negligentius explicauerint. Neque verò id solum, sed quòd etiam ea ita tractauissent, ut medicos duntaxat docere voluisse videantur. Quanquam tamen & alia utilitate non carent. ac mihi videtur nunquam fieri posse ut res haec nitorem suum omnino recipiat, nisi seplasiarum & herbarum una cum medicis inueteratos errores exuant, melioraque discant. Quòd si doctioribus bene admonentibus sponte credere vellent, conarenturque bonos libros alijs reiectis intelligere, minori profectò labore id consequerentur. At cum eorum plurimi, propriae scilicet ignorantiae sibi non conscii (neque enim aliud existimare possum) nec doceri patiantur, neque alios praeter eos in quibus à principio male instituti fuerunt, aut legere ve-

lint, aut intelligere valeant, hosq̄ tanta
pertinacia tueantur, vt nihil apud eos re-
periri quod reprehēdi possit iam dudum
sibi persuaserint: aliter profectò res tra-
ctanda est, atque ita sanē, vt posteaquam
eos quos sequebantur errasse cognoue-
rint, priorem vitam detestentur, ac me-
liorem tandem eligere cupiant. Itaq̄ non
antē rem perfectam fore sperandum erat,
quā aliquis inter medicos, ad quos sci-
licet res pertinebat, illorum sectæ non
ignarus, omnia quæ sub antiqua specie
falsò venditant, quibus abutuntur, ve-
riusq̄ vtantur, ad antiquorum rationes
examinanda suscepisset, effecissetq̄ vt vel
inuiti demonstrationibus victi, veterem
barbariem relinquerent, veritatemq̄ ca-
pessent. Ac mihi quidē videtur id præ-
stitisse **A N T O N I V S M V S A**, medicus
Ferrariensis doctissimus, tanta profectò
felicitate, vt non minori admiratione à no-
bis legi possit, quā olim à **G A L E N O**
reliquisq̄ Græcis medicis celebratus fuit
antiquissimus ille medicus **A N T O N I V S**
M V S A, vt certissima coniectura ob stu-
diorum animorumq̄ similitudinē, hunc

ab illo emanasse existimandum sit. Nam si huius viri & aliorum qui in eodem ferè argumento versati sunt, monumèta comparare inter se libeat, illos pauca sparsim, nulloq; sæpe ordine: hunc plurima, eaq; certo, antiquo, & iucundo scribendi genere tradidisse comperiemus: vt si propter vtilitatem alios legimus, amamusq;, hunc iam venerari & in sinu gestare oporteat. Et mehercle multis alijs nominibus laudandus est. Etenim alij non omnes ex æquo, sed Germani Germanos, Galli Gallos, ac tandem vnusquisq; suos potissimum iuuare studuit: hic omnibus prodesse voluit, ad omnesq; nationes sua transferre laborauit, vt ita ab omnibus vehementer amari debeat. Alij præterea ita doctè scripserunt, vt à solis doctis legantur: alij ineptè, vt nulla voluptate lectores alliciant. Hic etsi rem cum idiotis tractaret, tamen orationem ita temperauit, vt ab eruditis, quoniam eruditus, & à paulò rudioribus, propterea quòd à populari facilioreq; stylo omnino non recedit, cum vtilitate & iucunditate legi queat: vt posthac neminem esse putem tam ma-

le in antiquos autores animatum, qui hu-
ius viri lectione oblectatus, tandem non
resipiscat, cupiatque in bonis studiis versa-
ri: neminem tam doctum, qui illius co-
natus vehementer non approbet, fatea-
turque se multum cum eo profecisse. Qua-
propter cum superiore mense Lugdunum
ab vrbe vnicum huius præstantissimi ope-
ris exemplar delatum fuisset, utilitate eius
maxima inspecta, non passi sumus vt eo
alii diu carerent. Itaque imprimendum
curauimus, tibi que ALPHONSE reueren-
dissime dedicandum esse duximus, di-
gnum esse rati, vt quemadmodum in Ita-
lia auspicijs illustrissimi principis tui Du-
cis Ferrariensis autor primam æditionem
fecit, ita tuo fauore in vniuersam nostram
Galliam, Germaniam, aliasque omnes gen-
tes, quæ ab huiuscemodi literarum stu-
dijs non abhorrent, prodiret. Accessit
quod te harum rerum maxime studio-
sum cognosco: vt quoniam etiam noui
Archiepiscopi nostri vicem geris, hac ra-
tione fieret, vt opus hoc apud omnes
hosque præsertim generosissimos comi-
tes nostros qui omni disciplinarum ge-
nere

nerē summopere delectantur fauentq̃
literatis omnibus, maiorem gratiam &
autoritatem consequeretur. Vale,
nosq̃ dilige. Lugduni III. Idus
Ianuarij. Millesimo quin-
gentesimo trigesi-
mosepti-
mo.

æ 5

AD ILLVSTRIS. ET
SERENISS. PRINCIPES HER-
culem Estensem, & Renatam Gal-
lam Ferrariæ duces, Antoni
Musæ Brasauoli in Exa-
men Simplicium medi-
camentorum Epi-
stola nuncu-
patoria.

EGITVR, Serenissimi
Principes, Socratē sum-
mum illum sapientem
Platonis præceptorem,
qui nunquam Athenis
nisi pro patria pugnaturus
discessit, eius discipulos ad speculum
mittere solere, hortariq; vt sese pressius
intuerentur: qui si bonis corporis, id est,
pulchritudine exornatos conspexerint, a-
nimam pulcherrimis virtutibus exorna-
re conarentur. Quibus autem corporis
liniamenta diminuta, obtorta, mutilaq;
essent, extimularentur, excitarenturq;
quod natura mutilum fecit, industria, &
solic

E P I S T O L A

solitudine exæquare, & in melius auge-
 re, eorum animam copiosissimis, vnâ &
 perfectissimis virtutibus ornantes. Nos,
 illustris. Principes, per Socraticum spe-
 culum, non materiale, aut chalybeum in-
 telligimus, sed speculum quoddam my-
 sticè, & philosophicis inuolucris designa-
 tum. Quippe Socrates, eius discipulos
 animi mores, actionesq; contemplari iu-
 bebat, quæ si proprijs lineamentis respon-
 deant, & viuide in eorum animis inserta
 sint, totis viribus perseuerare conentur,
 & in dies melioribus optima addentes
 exaugere. Si è contrario prauis moribus,
 & quasi ferinis se ipsos imbutos intuean-
 tur, pudeat his maculis deturpari: sed ve-
 ris, & exquisitis animæ bonis indui ten-
 tent, nec desistant, priusquam ineptis mo-
 ribus depositis, veri præcipui, & quo-
 dammodo diuini egregie introducti sint.
 Hæc præfatus sum, illustrissimi Princi-
 pes, ne assentandi, palpandiq; vitio argui
 possim, si non nihil vestrarum laudum,
 & probatorum morum enarrare incipiã.
 Nam vos potius tanquam in Socratico
 speculo vobisipsis commonstrare tenta-
 bimus,

N V N C V P A T O R I A.

bimus, vt quibus, qualibus'ue præstan-
tissimis virtutibus insigniti sitis agnoscen-
tes, in eisdem perseverare conemini, & in
dies exaugere. Sed alicui fortè stilus no-
ster humilis nimium, & penè depressus
videbitur, ineptusq; ad tantorum princi-
pum laudes enumerandas. Huic statim
respondebimus : fat nobis esse hac tenui,
& serpente vena, illustrissimos hos Prin-
cipes sibi ipsis veluti in Socratico specu-
lo ostendere, quantum præsertim nuncu-
patoria Epistola exigit, aliàs vbertim de
ipsis (vt dignum est) tractaturis. Viros,
è bonis potissimum laudavit antiquitas,
quorum tria genera apud probatissimos
philosophos inveniuntur, naturæ, fortu-
næ, & animæ. Naturæ bona corporis pul-
chritudinem amplectuntur, membrorum
symmetriam, concinnam totius, suo ordi-
ne respondentem compositionem, robur
immensum : quæ à Stoicis *κατὰ φύσιν* vocantur,
& ignauissimis quibusq; contingere pos-
sunt, ad humanam perfectionem felicitate-
temq; indifferentia, nullus, ex his culpa,
vel laude dignus est. Sed rerum effectrix
natura, Seneca etiam omnium moralissi-

E P I S T O L A

mo, & penè in virtutibus tetrico, admo-
 nente, Egregiam mentē sub quavis etiam
 pelle, & cute latēre. Cui nec illud Vergi-
 lianum aduersatur, Gratiōr est pulchro
 veniens in corpore virtus. Nec poētārum
 mores, qui quum viros aliquos virtuti-
 bus præstantes adumbrant, pulcherrima
 forma, & venustissimos pingunt: ineptos
 verò & mendaces, turpi & indecora.
 Verū enim uero, & si hoc naturæ bo-
 num sit, in quo ipsamet potius laude di-
 gna est, tamen ad felicitatem humanam
 mirè adiuuat: philosophorum omnium
 sapientissimo in Ethicis dicente, Eum o-
 mnino felicem non esse, qui turpis sit for-
 ma, & careat prole. Ad Christianam ve-
 rò felicitatem, & verè philosophicā, pul-
 chritudo nihil facit, sed inter externa bo-
 na numeranda, quæ nec meliorem aut in-
 signiorem hominem reddunt: quamuis,
 Gratiōr sit pulchro veniens in corpore
 virtus. In hoc autem bono potissimum
 naturæ debetis, quæ vos, & pulcherri-
 mos effecit, & pulcherrimis natis ANNA,
 & ALPHONSO decorauit: Fortunæ bo-
 na diuitiæ sunt, quæ & ipse hominem

melio

N V N C V P A T O R I A.

meliozem non faciunt : sed cuique etiam
 scelestissimo contingere possunt, quam-
 uis eorum vsus ad virtutum culmina pro-
 gredi adiuuet, atque dirigat. Quid enim
 in se egregij habet, quod in infanda scele-
 ra cogit : in furta : homicidia : auaritas :
 bella : nisi eorum vsus temperatissimus
 sit. In hoc etiam fortuna ipsa encomio ex-
 tollenda, quæ vos principes fecerit, ante-
 quam nati essetis, ditiores, quàm in tota
 Italia regnent. Ex hoc autem vos illu-
 stris. principes laude digni estis, quòd
 his diuitijs perpulchrè vtimini, bonis, ho-
 nestisq; viris impartiendo, vt nullus in-
 donatus à vobis recedat. Magnus ego
 sum testis, quem (alijs pluribus omisis)
 nuper amplo prædio donaueritis. Testes
 sunt omnes alij domestici, quorum nemi-
 nem absque munere inuenire licet. Imò
 quis ex Ferrariensi populo etiam abiectis-
 simus, Mutinensi, & Regiensi, HERCV-
 LIS illustrissimi Ducis Ferrariæ hoc no-
 mine secundi immunitatibus non gau-
 det : Vt hinc colligere liceat, diuitias Her-
 culem nõ perficere, sed ipsum ad sui per-
 fectionem, & virtutis cumulum diuitijs
 uti.

vti. Quibus, cur, quomodo, quando conuenit, elargiens, hoc est in ipso Principe egregium, non quod diues sit, quod omnes Italiae Principes nō æquet quidem, sed longe superet gemmis, auro, urbibus, campis, mari. Potissimum verò laude digna sunt, & encomio decantāda hæc duo fulgentia Italiae lumina, & lucidi soles **HERCVLES** & **RENATA**, ex tertio bonorum genere: hæc vera bona sunt, & unicuique propria, & peculiaria, non à natura, vel fortuna tributa, sed à nobis ipsis acquisita primo omnium motore adiuuante & ostendente. Quæ animæ bona nuncupantur, hæc non sunt, pulchritudo, aut membrorum Symmetria, non corporis dexteritas, non agilitas, non diuitiæ, non latæ vrbes, maria, & montes, quæ à vobis ample possidentur, non genus Estense, aut Gallum, non genitores bellicæ rei egregij **LVDOVICVS** duodecimus Galliarum Rex, & **ALPHONSVS** tertius Ferrariæ dux: sed ea sunt animi bona, quæ vos beatos, & in hoc statu, & in futuro reddent. Hæc ea sunt bona, quibus proceres, & antiquissimi heroës

iere,

N V N C V P A T O R I A.

iere, hæc quibus Christianissimi, & qui de fide bene meriti sunt, incessere. Fides in primis, quæ decus est, & animi ornamentum, adeo in vobis splendet, vt pro fidei specimine HERCVLES & RENATA adducantur. De prudentia, Magnanimitate, fortitudine, munificentia, temperantia, charitate quid referam? quum plura passim nota sint, quam ego referre possim? nullus enim tam obliuiosus qui non meminerit, nullus tam vecors qui non nouerit, nullus tam inciuilis, qui dissimulare possit. Iustitiam quoque transigere decreui quum & ipsimet Rei, & crimine aliquo correpti iustissimos principes esse fateantur, & prædicent. De liberalitate autem quid opus est referre, quum nullus sit qui ab illustrissimo HERCVLE & serenissima RENATA indonatus, aut suis votis (modò honesta sint) inexpeditus recedat. Hæc sunt vera bona, quibus laudandi, quibus extollendi, quibus in cœlum rapiendi principes, quibus vita perenni viuere datur: felices arbitror, & terque quaterque beatos nostros ciues, quoties mihi in mentem veniunt hi proceres

E P I S T O L A

à summo rerum opifice in hoc calamita-
 tibus pleno æuo donatos, vt initium sint
 remittendi aduersa, populos in rectam
 viam dirigendi. Hoc est Socraticum spe-
 culum, excellentiss. Principes, seipsum
 sibi ipsi qualis sit, ostendere. Vobis au-
 tem vosipfos commonstrauí, qui princi-
 pis exquisitissimi exemplaria estis, vt con-
 tinuò perseueretis, & in dies exaugeatis:
 quanquam ad virtutum vestrarum cumu-
 lum nihil addi possit. Ne autem videar
 potius assentandi gratia, quàm vera nar-
 randi præfari, his finem faciemus, ad præ-
 cipuum huius Epistolæ institutum acce-
 dentes. Superioribus mensibus omnia
 simplicia medicamenta, quorum in offi-
 cinis vsus est, Ferrariæ, nostra trutina,
 qualiscunq; sit, percensere cœpimus illu-
 strissimo genitore tuo suadente, fauente,
 & exorante, imò & qui plerunque va-
 rios apud pharmacopolas errores audire
 & videre delectabatur, propterea hunc
 libellum, eius excellentiæ inscribere at-
 que dicare institueramus, sed inopina
 morte præuentus est, & nobis ferè clan-
 culum subreptus. Tu mox illustrissime

N V N C V P A T O R I A.

Princeps, & patrone serenissime, totius ditionis, & imperij, & omnium bonorum hæres euasisti. Vnde & huius libelli, sicut cæterorum aliorum bonorum hæres esto, quem tibi inscribimus, tibi dicamus, atque deuouemus. Vt excellentiæ tuæ aura fretus, vbique aperta fronte incedere possit, & eo tutius euagari, quo illustrissimam RENATAM fautricem nactus erit. Iamq; huic nuncupatoriæ Epistolæ extremam manum imposuisssem, nisi ea in mentem venissent quæ superioribus diebus de citris, Adami pomis, narantijs, ita à nobis appellatis, ab excellētia tua quærebantur, An apud antiquos inuenirentur, & quomodo à profunda hyeme feruari possent. Quippe hoc anno frigoris inclementia omnes ferè huius generis arbores periere, quæ in amœnissima Padana insula Beluidere nuncupata, Alcinoi & Hesperidum hortos delitijs excedente, virebant. Nunc tuæ illustrissimæ excellentiæ satisfactum iri statuimus: quam superioribus annis ad illustrissimū & reuerendissimum fratrem HIPPOLYTVM Mediolani archiepiscopum vnam

E P I S T O L A

& alteram Epistolam supra hoc negotium scripserimus. At nonnulla in tuæ excellentiæ gratiam repetere non gravabimur. Primo autem communis omnium error menti occurrit, eorum præsertim qui sacras literas interpretantur, ex hac arbore ligna cedrina putantium: quibus Salomon Hierusalem templum strui præcepit. Et de hac etiam id intelligunt, quod in libris Regum scriptum reperitur, Salomonem à Cedro Libani usque ad hyssopum parietis differuisse, id est à præstantissima & maximè omnium arborum procera, ad infimam, humilem, & imbecillem plantam differuisse. Legimus præterea cedrinas mensas apud antiquiores ingenti pretio emptas: velut Ciceroniana mensa, cuius decimoquinto capite decimitertij voluminis Plinius & antiquiores meminere. Additq; in Anchorano monte citerioris Mauritaniæ ingentissimas altissimasq; enasci, Theophrasti autoritate fretus. Passim deinde à poëtis in corruptibilem materiam esse decantatur, & cedrino unguento, oleo ve inunctas char-

N V N C V P A T O R I A.

tas perpetuò durare, vt poëtae carmina digna cedro, id est perpetuò superesse dicantur, quæ summum apicem artis gestiente natura attigere. Nunc verò præscriptam arborem à vulgari citro alteram esse ostēdamus. Principio sit nobis Dioscoridis sententia telum & aculeatus ensis primo rei herbariæ volumine in hunc modum inquentis: Cedrus de magnis arboribus est, fructum fert vt Iuniperus, myrti magnitudine rotundum. Quibus indicijs manifestissimum est alteram esse arborem cedrum in illustrissimi principis nostri delicijs receptam, neque enim inter maiores arbores numerare oportet quum sit ferè arbuscularum pomilio, fructus quoque myrti magnitudinem longius excedit. Liceat præterea Plinij verbis præmonstrato loco aures admouere: sunt autem, inquit, cupresso foeminae etiamnum syluestris similes, folio, odore, caudice. Quod apertissime Theophrastus vel hoc indicio manifestat, nusquam de cedro loquutus, quin cupresso, iunipero, altioribusve arbusculis propinqua sit. Imò & tertio de plantarum historia

E P I S T O L A

volumine inquit, Est iunipero non ab-
 milis, sed folio maximè distat. Quippe
 cedro durum, acutum, spinosumq̃: iuni-
 pero mollius. Additq̃ fructum iunipero
 similem. Ex his quantum antiquior illa
 cedrus ab hac nostra vulgari dissentiat,
 cuique etiam mediocriter erudito mani-
 festum esse arbitramur. Ex antiquiori
 etiam mensas, delubra, naues factas esse
 Plinius & Theophrastus prodidere. An-
 tiquam cedrum aliàs, nunc vulgarè pro-
 sequamur. At vnum in primis submone-
 re instituimus, nominibus etiam in auto-
 rum cõmuni vsu differre. Quippe illam
 ex qua naues, & templa, cedrum: no-
 stram verò, citrum, atque citriam apud
 Græcos appellatam legimus. Quin &
 Dion in Neronis vita non citreas, sed ce-
 drinas mensas nuncupare maluit. Quod
 adiectiuum in sacris literis frequentius
 animaduertimus. Quanquam nullo mo-
 do dissimulandum sit Phanium Eresium
 quinto de plantis libro Cedrum appel-
 lasse, atque malum cedrium: pro eo quod
 nos citrum vocamus, & citrium. Præstat
 igitur antiquum nomen exarare: quo fuit

N V N C V P A T O R I A.

diu hæc arbor insignita . Legitur apud Theophrastum quinto plantarum volumine sub mali medicæ, aut persicæ titulo, quam in hunc ferè modum pingit: folium habet simile, & penè æquale portulacæ, aculeos, quales pirus, aut spina acuta, sed leues acutosq; vehementer, & validos: pomum eius non manditur, sed odore præcellit: necnon & folium arboris odoratissimum est, & si inter vestes pomum ponatur, inoffensa conseruat. Vtile & cum medicinam mortiferam quis biberit, & ad oris suauem olentiam: quippe si quis interna pomî in iure aut aliquo humore concocta in os expresserit, digesseritq;, suauem halitum reddet: fert poma omnibus horis, alijs decidentibus, alijs subnascentibus, alijs maturescentibus. Quæ nostræ arboris imaginem repræsentant. Ambiges verò, dictum esse pomum eius non mandi: sed ambiguitas cesset. Quippe Theophrasti & Plinij tempore nondum mandebatur, sed tantum odore commendabant. Athenæus etiam autor est, neminem ex antiquis gustasse. Mox post Palladij tempora cœpit mirè in con-

E P I S T O L A

uiujs, ac ganeam atque gulæ irritamenta in sapes, ac per seipsum expeti, vt nulla videatur elegans, aut saliaris cœna, qua citrum desideremus. Lubeat deinde Dioscoridi aurem accommodare hanc arborum mirum in modum verbis effingenti, Nota sunt Medica quæ alij cedromela, alij persica, Romani citria appellant. Arbor hæc omnibus horis pomifera est, ita vt antecedentem fructũ subnascens identidem occupet nouus. Pomum ipsum oblongum, caperatumq; rugis, colore in aurum inclinato, suauis odore, alioqui graui. Semen habet piro simile. Contra venenum in vino bibuntur. Aluum laxant: oris halitum & suauitatem commendant. In vestiarijs condita videntur arcere animalium noxas. His quoque Plinius grauis autor assentit, in hunc ferè modum, tertio duodecimi voluminis capite scribens: Malus Assyria, quam alij vocant Medicam, venenis medetur: folium eius est vnedonis interuenientibus spinis. Pomum eius aliàs non māditur, odore præcellit, foliorum quoque, qui transit in vestes vnà conditus, arcetq; animalium no-

N V N C V P A T O R I A .

xia. Arbor ipsa omnibus horis pomifera est, alijs cadentibus, alijs maturefcētibus, alijs verò subnascentibus. hæc est, cuius grana Parthorum proceres incoquere diximus esculentis, commendandi halitus gratia. Ex his quisque etiam ineptus, arborem, quam citrum appellamus, ab his autoribus adumbratam intueri potest. Eiusdem generis omnino sunt, quæ limonia, Adami poma, aut rancida nunc vulgò dicuntur. Quæ Rantia dicuntur, Hermolao teste, quasi raudia, à colore æris, id est, fulua: vel à Neratio inuentore, Neratia dici potuere, nisi quis velit Aranium quasi Arianum, id est, persicum à gente appellatum. Est enim Aria, vt inquit Helanicus, Persica quædam regio. Quid item si malum Arantium ab Arantia oppido Achaia, Iuba autor est, Hesperida, & malum hespericum nūcupari, placetq; Herculem in Græciam transportasse, & malum aureum esse vocatum. Cuius in pastoritia contentione Vergilius meminit, Aurea mala decem misi, cras altera mittam. Quamuis Pausania non aureum malum, sed Hesperidum ab Hercule pri-

E P I S T O L A

mum in Græciam transportatum dixerit. Aristophanes etiam Grammaticus oximala persica vocari prodidit. Galenus quoque pomum ipsum non medicum, sed citrinum appellatum voluit. Quamquam sit apud Theophrastum, sub medicæ mali dictione repertum. Græci quidã fabularum inuentores, nuptiale pomum esse putauerunt, à Tellure editum fabulantes, nunciato Iouis & Iunonis connubio. Superest illustrissime princeps antiquissimam curam in plantando, & diligentiam in seruando edocere. Propagine ac feminibus ortum ducit. Semina, inquit Theophrastus quarto plantarum historiae libro, detracta Vere, terris seruntur diligentissime cultis. Rigantur deinde quarto, aut quinto die: quum autem maiuscula fuerint, trãseruntur Vere iterum ad molle, rignumq; solum, nec valde tenue, tale enim desiderat, opusq; est pingui aqua, marcida'ue irrigari, non admodum frigida, qua etiam equorum sterco-
 ra triduo macerata sint. Additq; seri fictilibus in vasis perforatis. Profunt, & colũbinæ fordes eadẽ aqua maceratæ. Quum

N V N C V P A T O R I A.

hæ arbores in iustam molem creuere, flores pariunt, qui an spes sint futuri partus, Theophrastus primo plantarum libro his indicijs ostendit: Inter flores, inquit, mali medicæ, qui veluti colum quandam, erectam in medio habeant, fœcundos hos fore affirmant: qui verò non habeant, hos fore infœcundos. Quod iterum volumine quarto animaduertisse testatus est. Vnum verò submonendum arbitramur, si hyemis inclementia in Ferrariensibus hortis flores, aut subnascentia poma defuerint, causam à Theophrasto primo de plantarum causis assignari. Quippe placidum aërem expetunt, medioq; conflatu tempore, quo scilicet germinatio, & fructificatio assidue factitari potest. Nec illud posthabere dignum est, illa esse fœcunda femina, quæ in colo quadam prorumpant. Hic vnus est nascendi modus. Nonnulli ramusculum vt subnascentia virgulta radicibus euellunt: ac intorquēt Vere in molle solum, vdum, & pingue magis, quàm gracile plantantes: quarto etiam aut quinto die prædictis aquis irrigant. Alij ramos non ab arbore euulsos, *sed*

E P I S T O L A

sed adhuc illi infixos, fictili uase, testaceo, aut cucurbiteo vertice pingui terra pleno circundant, quod radices emittat, proinde ab arbore diuellitur, transplantaturque dato radicibus spiramento. Sæpius integras arbores e longinquis partibus transferre excogitauimus, vt antiquiori tempore ex Persia & Media euehebantur. Nunc triuiialis est ferè arbor: pluribus horum pomorum generibus Citreta Liguria, Cãpaniã, Apuliã, Benaco lacu, & tota ferè Italia, præsertim verò calidioribus locis feliciter germinãt, & quamcunque imaginem topiario opere reddunt. Nos Genuã, & Sauonã atria, Cubicula, Papiliones topiario opere ex his arboribus fictos vidimus, quum excellentia tua Anno à CHRISTI ortu millesimo quingentesimo vigesimo octauo Galliam peteret. Sed qua arte sine vllò discrimine transferri possint, Plinius tertio, duodecimi voluminis capite ostendit: Tentauere, inquit, gentes transferre ad se propter remedij præstantiam fictilibus in vasis, dato per cauernas radicibus spiramento: qualiter omnia transitura longius fe-

N V N C V P A T O R I A.

ri arctissime, transferricq; meminisse conueniet, vt semel quæque dicantur. Nec non eiusmodi arbores antiquitus inferebantur, quorum fructus Citromela nonnulli appellarunt. Denique huius arboris morbos, & remedia opus esset afferre, nisi satis superq; in nostra arborum medicina ostenderimus, Tamen illud vnum admonere non grauabimur, corticis ablationem esse huic arbori mortale nocumentum, hyeme præsertim. Tunc opem ferre, noua cera, refina'ue obstructo vulnere decet, ne frigus intimã arboris medullam ingressum perimat. Hyeme verò à temporis inclementia seruantur, si in fictilibus plantatæ sint hæ arbores, & in clausum locum portentur, in quo aër natura vel arte temperatus sit. Arte autem si propè calidarium fabricetur. At si communi solo plantatæ sint, tugurio cannitio, aut ex milij nigri culminibus spatium vnus pedis ab arbore, circudentur. Mox equinum finum ad medium vsque tugurij exterius circumponatur. Hæc sunt illustrissime Patrone, quæ ex antiquorum voluminibus de hac arbore tuæ excellentiæ

EPISTOLA NVNCVP.

lentiæ gratissima delineare valuimus:
quibus iam esset finis additus, nisi hoc
vnum in mentem accessisset. Lacedæmo-
nios, Aristophane Grammatico autore,
Deos hac arbore coronare solitos. Vale
illustrissime Princeps, & totius Ita-
liæ Decus eximium, & nostrum
hoc Munusculum, vt cæ-
tera alia, hilari fronte
sumas, quod hæ-
reditario iure
tibi debe-
tur.

IN LIBRVM EXIMII PHI=
losophi ac Physici ANTONII MVSÆ
Brasauoli Francisci Bouij Fer=
rariensis Epigram=
ma.

Simplicia Examen subeunt Medicamina cuncta
Libro hoc : flos, radix, fructus, & herba potens.
Lignum, Poma, Nuces, Oleum, Sal, Gemma, Metallum,
Mel, Liquor hic, Succu, pharmaca quæq; patent.
Mille notæ occurrunt, rerumq; uocabula mille
Hic, quibus haud dubiè singula nosse datur.
ANTONI MVSÆ gaudent præsentia, quantum
Prisca Dioscoridis nomine secla sui.
Perlegat hunc Medica quisquis desudat in arte:
Verset & assidua Pharmacopola manu.

INSCRIPTIONES

omnium simplicium Medicamentorum, in quas hoc excellens opus digestum est.

De Herbis	Pagina 46
De Seminibus	150
De Fructibus	190
De Radicibus	232
De Corticibus	301
De Lignis	318
De Liquidis succis & liquoribus	326
De Succis prædensis, & concretis liquoribus	329
De Gummi	359
De Ossibus	406
De Metallis	409
De Lapidibus	425
De Gemmarum fragmentis	436
De Generibus terrarum secundum recentes	441
De Salibus	475
De Nonnullis quæ ad caput nesciunt pharmacopolaê deducere	479
De Pinguedimibus	487
De Medullis	493
De Pulmonibus & testiculis	494
De Oleis quæ ex minera sumuntur, & quæ per expressionem fiunt, & que igne parantur	497
De Oleis quæ ex floribus & herbis fiunt.	504
	Examen

EXAMEN

OMNIVM SIMPLI-

CIVM MEDICAMENTO-

rum, quibus Ferrarienses phar-

macopolæ in suis officinis

vtuntur, Antonio Mu-

sa Brasauolo Me-

dico Ferrari-

ense auto-

re.

BRASAVOLVS, SENEX PHARMACO-

POLA, HERBARIVS.

QVORSVM optimi uiri per BRASA=
has Alpes inhospitas, & inac=
cessas, & per tam horridos re=
cessus, qui uix timidis capreolis,
& leuibus damis, ac dorcadi=
bus aditum præstant? HERBA=
RIVS. Quorsum pedibus duci=
mur? BRASAVOLVS. Nos capite ducimur, pedibus au=
tem ambulamus. SENEX. Mihi uideris æquè ut nos pe=
dibus incedere, & capite aërem secare. BRA. Ita ince=
dimus, quoniam pennis caremus. Sed, ô optime senex,
Mens est quæ nos ducit, & quæ huc uel illuc pedes am=
bulare iubet, ipsi autem ueluti famuli parent. Bruta alio=
a qui

qui pedibus, non mente, nec ratione quorsum impetus rapit, trahuntur. Sed ne silentio prætereatis, obsecro cur hos montes ascendatis. HER. Herbatum uenimus, ut uirentes herbas ac radices nostris manibus euelleremus, quæ ad nos adeò sicca feruntur, ut uix integrum folium, aut tenuis cauliculus cerni possit. BRA. Optimè consuluistis: uerùm, cuiates estis? HER. Mundani. BRA. Hoc non me latebat. HER. Cur latère non potuit? adeò alta montium iuga conscendimus, ut mundum superasse uideamur. BRA. Non ab re dubitabas: sed qua patria ortum ducitis? HER. Qua optimè esse contingit. nam, Vbi bonum, ibi patria: ut uulgato adagio fertur. BRA. Denique uos capiam: qua mundi parte orti estis? HER. Nos absq; retibus aut pedicis non capies: Occidentales autem sumus. BRA. Sed iocari desinamus: qua urbe nati estis? SE. Ferrarienses sumus, nostram effigiem ignoras? tamen simul millies uersati sumus. BRA. O' dij immortales, demum uos agnoui, iam diu mihi necessarios, quantum exterior uestium habitus effigiem mutat. Herbarium uerò primo intuitu agnouissem, nisi barbam illam promissam abscidisset, etsi cimericio bardacucullo circundetur. Immortali deo gratias ago, qui in his inuis montium cacuminibus adeò beneuolos uiros cõiunxit, & eò maximè, quòd eodem proposito duccimur. Obsecro uos, per Apollinem & Aesculapium, ut me in uestrum sodalitium recipiatis, quippe ero facundus comes in uia, nec pigebit laboris, quamuis ardua mōtium penetralia superetis. SE. Quid iucundius accidere potuit, quàm adeò familiarem uirum inuenire, & uia & euellen

euellendarum herbarum comitem? ubi potius ursos, uo-
 racesq; lupos inuenire putabamus. H E R. Sol prope me-
 ridiem est, & solis radij adeò calent, ut in proximam il-
 lam planiciem secedendum sit, & in certa illius specus
 umbra prandendū, dum cicada resonant: inclinante enim
 sole tot radices euellam, quòd non uidebor diem & ope-
 ram lusisse. B R A. Meridiano aestu ingentes destillatio-
 nes, capitis dolores fieri solent, ideo huius arboris incerta
 umbra derelicta, Herbarij consilium sequamur. S E N.
 Tu ergo Herbarie onere deposito mappam supra uiren-
 tes illas herbas & humiles sternito, pernamq; & tuce-
 tum in ligneum orbem ponito, & cantharum generoso
 uino plenum deobturato: hæc sunt, quæ in hac syluestri
 solitudine Antonio Musæ præstare possumus. B R A. Hæc
 principi inter montium iuga equitanti satis essent. Ego
 pane, uinoq; etiam dilutissimo, & maxima uisendarum
 herbarum appetentia contentus sum. Antiquitas her-
 bis, & glandibus diu uescebatur, dum homines sincera
 fide, & probis moribus uiuebant. Mox (prò pudor) ga-
 nea, tot uaria, in saporibus coquendi modis, uariarum
 rerum permixtione, cibaria adiuuenit, ut nullus sit mo-
 dus, nullus finis edulij, quæ infinitos morbos pariunt, &
 plerunque in mortem inopinam perducunt. S E. Quid
 ad nos si alij ægrotent? Ego pharmacis, tu medendo lu-
 craris. B R A. Quantum in me sit Deum optimum oro,
 neminem unquam ægrotare: quum uerò id fieri non pos-
 sit, ægros aliquot mihi contingere opto, ut ex mea arte
 honestum uictum, & uestitum habere possim. At si
 nullus unquam ægrotaret, non sum adeò stupidi ingenij,

Rhaponticum,

quin statim artem aliquam mihi comparare sciuerim, ne uitam per inertiam transigerem. HERBA. Omnia in promptu sunt, in hac uirenti herba sedete. SENEX. Tucetum hac parte rancidum est, illa uerò optimum. HER. Nec deest sua laus perna. BRA. Vinum generose respōdet. Verum, ô Herbarie, quænam herba illa est, que apud cantharū uiret? HER. Apud omnes notissima, eam ignoras? Reuponticū appellatur, cuius radix adeo præstat, ut eius duplum pondus Reubarbarum æquet. BRA. O' mirus Recentiorū error, & mira pharmacopolarum ignauia, per tot secula in hac herba decepti sunt, & nunc decipiuntur, tamen addiscere nolunt, & si res ipsa præ oculis adducatur, ueritatem agnoscunt, sed maligno quodam animo uerum abnegant, potiusq; in sua illa ceruicosa ignorantia perseuerare uolunt, quàm uerum agnoscere. HER. Id fortè nostra gratia dictum cupis: apud me certum est herbam illam Reuponticum esse, ut ab ineunte ætate à summo quodam herbario didici. SE. Nec ego aliud Reuponticum uidi, quàm simile: tu fortassis uis nobis ostendere, panem non esse panem, aut uinum non uinum. Ego ita Reuponticum nosco, ut tu hoc uitrum, uitrum esse putas: nunc autem quidam Iuniores insurgunt, qui potius libidine gloriolæ, quàm ueri sciētia, optimos libros reprehendere conantur, nec uerentur, nostrum Euangelistam, id est, diuinum Mesuem, execrari, Pandectas reprehēdere, Auicennam taxare, Serapionem demoliri, & Auerroim exhibilare: non desunt nobis luminaria, sed hi conātur extinguere. BRA. Obsecro te optime pater, ne ira conciteris, sed blandis uerbis rem tra-

ctemus

stemus, & mites aures presta. SEN. Nunquam potero
 in Mesuem, aut alterum Arabem conuitia audire. BRA.
 Et quis adeò audax hos præstantissimos uiros uellicare
 conabitur? SEN. Tuus Leonicensus, Manardus, & ne-
 scio qui recentiores. BRA. Deciperis optime senex: nam
 Leonicensus, & Manardus, si aliquot Arabum errores
 detexerint, modestè loquuntur. Recentes autem illi po-
 tius culpa digni sunt, quum execrantur, quàm laude, e-
 rant demonstrandi errores, non conuitijs laceffendi au-
 tores. SEN. De Mesue quid sentis? BRA. Quid aliud
 quàm optimum uirum, qui omnia Deo duce scripserit,
 & posteris iuuantis multum insudauerit. SEN. Quid
 de Auicenna? BRA. Non quidem principem medicorum
 (ut recentes putarunt) sed Cordubæ. At summum phi-
 losophum, qui multa uiderit, ac perlegerit, quanquàm
 eius uolumina multis erroribus scateant. SEN. Quid de
 alijs Arabibus? BRA. Id quod Plinius testatur: Nullus
 liber tam malus, quin aliqua ex parte profit. Ego omni-
 bus rei medicæ candidatis suaderem, ut in primis, Græ-
 cis perlectis, Arabes quandoque gustarent, quos aliqua
 ex parte prodesse, non dubitamus. Vnde consilium id
 non modò non probo, sed ualde improbo, quo nonnulli
 Arabes penitus abolendos suadent: nos uerò potius cor-
 rigendos iudicamus, ubi mendæ aliquæ appareant. SEN.
 Si omnes tuam sententiam amplecterentur, nulla esset
 inter Arabum, & Græcorum sectatores controuersia.
 BRAS. Non laudamus Arabum sectatores, sed omnes
 Græcos imitari hortamur, Arabibus non spretis. Ad
 tempora incidimus, quibus Græcis maledicunt, nec ipsos
 dign

Arabes non
 omnino re-
 iijciendi

dignantur suo nomine appellare, quod in bonis literis tyrannidem quandam peperit. Hippocratem igitur, Orisbasium, Galenum, Paulum, Aëtiumq; admiremur: sed nec Serapionem, Rhasim, Auicennam, Auerroim. Mesuem omittamus, nisi ubi inextricabiles nodi inciderint, & nonnullæ in rebus ipsis lituræ. SENE X. Sunt ne aliqui iuniores Ferrariæ, inter eos qui recenter doctores creati sunt, ad id nauandum commodi, ac prompti BRAS. Equidem sunt: Hippolytus Guarnacius, Franciscus Brusantinus, Maurelius Sanctus, & Ioannes Leo Vercellensis. Hi quandoque, & breui, nostræ patriæ splendentia lumina euadent, qui Græcos autores summè obseruant, nec Arabum rectè dicta contemnunt. Ut enim propriam animam rectis & Christianis moribus exornarunt, ita ab omni maledicentia immunem fecerunt. SEN. Ad rem ipsam sermo uertatur: Herbarie, asfer Reuponticum. HERB. En, nec unà deest radicis fibra. SEN. Hoc igitur Reuponticum esse ambigis? BRA. Imò non esse certus sum. SEN. Sum ne tam grandæuus sententiam mutaturus? BRAS. Eia pater, quacunque ætate discendum, statim autem te assensurum non dubitamus, si benignas aures præstare uolueris. SEN. Amor erga te meus, aures præstare cogit. Id igitur non esse Reuponticum ostende. BRAS. Apertissimè ostendam, modò antiquioribus autoribus fidem adhibere statuas. SEN. Quos antiquos appellas? Pandectarium mecum attuli, quem omnia ad unguem scripsisse arbitror. BRA. His igitur autoribus fidem præstabis, qui à Pandectario in testimonium adducuntur? HERB. Aliter fieri non potest.

potest. BRAS. En igitur, Pandectarius Dioscoridis testimonio utitur, eo capite, quo de Rheon, uel Rha, à Rheon, vel Romanis Rha ponticum appellatum tractat (non enim Reuponticum, uel Reubarbarum, ut uos passim dicitis: sed, Rha ponticum, & Rha barbarum proferre oportet: uerum uocabulis uestris uti non impediam.) Tamen idem Pandectarius per Rhaponticum id intelligit, quo passim in officinis utimini, cui magna recentiorum pars consentit. At si tibi apertis oculis, hoc non esse Dioscoridis Rhaponticum ostendam, non ne dices non solum non esse Rhaponticum, sed longe Pandectarium hallucinatum esse? SEN. Alij adhuc suberunt scrupuli, nunc istud demonstrare pergas. BRASA. Dioscoridi aures Lib. iij ca. iij. presta: hanc radicem, quæ Rhaponticum dicitur, esse sine odore, esse fungosam, & sine pondere, & habere gustum glutinosum dicenti. Olfacias igitur ipsam radicem, optime senex. SEN. Iam olfacio. BRASAVOL. Caret ne odore? SENEX. Minime: sed grauem habet, fortè intelligit, non habere odorem, scilicet bonum. BRASAVOL. Hoc potius est sine ratione fugere: quoniam Dioscorides hoc uocabulo, odor, tanquam medio utitur, cui bonum, aut malum, suaue, aut insuaue coniungit. Quum igitur sine odore scripsit, quod sua lingua ἄοσμον dicit, odore carere penitus censet. Sed aliud consideremus, ἄοσμον sit, & ἄοσμον, fungosa & sine pondere. SENEX. Equidem fungosa non est, sed potius densa, ut inde grauis efficiatur. BRAS. Nec gustum prætereamus, quem glutinosum censet. Gustata, mihi nullum glutinum in lingua parit. SENEX. Nec

Rhabarbarum,

mibi. B R A. In alijs si quodammodo huic nostro Rhapontico conuenire uideatur, in multis dissentire certum est. S E. Hoc adeò manifestè percepi, ut is cæcus sit, qui non uideat. Nunc sententiam mutare cogor, ut deinceps in simplicibus Pandetario nostro fidem non adhibeam. Tamen plures de Rhabarbaro differentes audiui, qui hoc Dioscoridis Rhaponticum, Rhabarbarum, quo utimur esse profiterentur. B R A. Non defuere plures, qui id sentirent, quod etiam Leoniceno attributum est, tamen decipiuntur, quoniam ἄοσμη non est Rhabarbarum, id est, sine odore, nec habet radicem similem Centaurio, quippe Centaurium radicem longam habet, & quamuis Rhapontico minorem inesse scribat, tamen eandem formam non habet, quia Rhabarbarum in formam rapæ, & rotundum uergit. Nec Rhabarbaro inest ῥίζα μελωα, id est, radix nigra, sed potius in subcroceum quendam colorem uergit, adeò ut tabulas quasdam ex infusione Rhabarbari aptè croceas reddiderim: & nisi pretium impediret, eo pictores uterentur. S E N. Vidisti ne unquam radicem, huic Dioscoridis descriptioni similem? B R A. Vidimus, Venetijs in ædibus pharmacopolæ, qui Campanam pro insigni habebat: hic (ut uir erat nulli parcens sumptui) ex ripis Rha fluminis in Meotidem paludem influentis, radicem hanc, & ipsam herbam Venetias portari curauit, cui hæc Dioscoridis descriptio adeò quadrabat, ut tu ipse tibi ipsi similis es. S E. Est ne Rhabarbaro similis, quo nunc passim utimur? B R A. Non equidem, sed potius Rhapontico uestro, his demptis in quibus Rhaponticum uestrum ab illo

illo Dioscoridis dissentire monstrauius. HER. Repe-
 ritur'ne apud Dioscoridem, aut alterum antiquum au-
 torem, nostrum uocatum Rhabarbarum? BRA. Nodum
 Herculeo illo arctiorem soluendum petis. Nunc silentio
 pertransire decreui, ut res maturius agatur. Vnum ta-
 men præterire non possum, neminem adhuc apud anti-
 quos autores adinuenisse: & hi longius halucinantur,
 qui Rhecoma Plinij Rhabarbarum esse existimarunt. Rhecoma.
 HER. Audes'ne tu inuenire, nunquam ab alijs inuentum? Lib. xxvij.
 BRA. Nondum effari audeo: sed diutius intra me, quod cap. xij.
 animo concepi, examinabo, fortè, prius quàm alijs quæ
 concepimus tradamus, perpetuo silentio transire decer-
 nemus, aut breui scriptis mandabimus. SE. Sentis ergo
 Rhaponticum Dioscoridis, & aliorum antiquorum, ut
 Galeni, Pauli, aliam rem esse à nostro uocato Rha-
 pontico, & Rhabarbaro? BRA. Non modò hoc sentio, sed
 adeò certus sum, ut alioqui dubitare, nefas arbitrer.
 SE. At nostrum hoc Rhaponticum apud antiquiores in-
 uenitur'ne? BRA. Si herbam illam legamus, quæ Cen- Centaurium
 taurium maius dicitur, huic adeò similis apparet, ut ipsa= maius,
 met sine persona incedere uideatur: unde plures Recen-
 tes, & Leonicensis absolutè eam esse censuerunt. Tu igi-
 tur herbam, ac radicem manibus sumito. SE. Iam acce-
 pi, Dioscoridis textum legas. BRA. Aures præsta. Ita Lib. iij. ca. vi.
 enim inquit: Iuglandis nucis folia habet. SE. Habet equi-
 dem, licet bletæ etiã Romanæ conferrî possit. BRA. Ob-
 longa. SE. Nec ab hoc dissentit. BRA. Colore ut in bras-
 sica uiridi. SE. Illã ferè uiriditatẽ habet, sed extra subal-
 bescit. BRA. Serræ modo per ambitũ incisuris secta. SE.

Hoc non ita quadrat. BRASA. Omnino incisuræ sunt, licet parvæ, caulem rumici similem habet, duorum, trium'ue aliquãdo cubitorum modo altitudine. SE. Hoc frequentissimè uidi: habet enim radices longiores, quàm herba altera quam uiderim. BRASA. Multis à radice adnatis, in quibus papauerum capita sunt. SENEX. Rectè modò papauerum dixit: quia centaurij caput, non est omnino ut illud papaueris. BRASA. Floret colore ad cœruleum inclinato. SEN. Ita certè uidetur. BRA. Cnico simile semen, ueluti lanis in flore inuoluitur. SE. Et si hæc res lana appellari non possit, similis tamen lanæ uidetur. BRA. Radix uasta, ponderosa, dura, longitudine ad bina cubita, succo plena, sapore acri, cum adstrictione, dulcedineq; aliqua, rubescens, & cuius pariter rubescat succus. SEN. In gustu nullam acredinem percipio, & nullam, uel minimam adstrictionem. BRA. Nec ego: tamen optimè mando, & iam magnam copiam deglutiui. SENEX. Suspicio igitur nostrum hoc Rhaponticum, id nõ esse, quod Dioscorides Centaurium maius appellat: præsertim quum ex Apulia afferatur, BRA. Afferatur quidem ex Apulia, & sponte oritur in monte Gargano, nunc sancti Angeli, ob Archangelum Michaëlem, qui ibi uisus est, appellato, in cuius pede, olim Sipontum insignis urbs sita erat: nunc ab eo distat, & Manfredonia nomen acquisiuit. Aliàs loca celeberrima, nunc adeò pressa, ut uix extent antiquitatis uestigia. Quamuis ergo ex Apulia afferatur, & Dioscorides in Lycia, Peloponnesso, Helide, Archadia, & Messene abundare, & plurimum circa Pholoën, Lyciam, Smyrnam

nam nasci fateatur, non tamen negat alia loca eo abundare posse: imò & in Liguria, hoc, & Rhaponticum Dioscoridis, & nostrum uocatum Rhabarbarum, quum essem Genuæ cum illustrissimo principe HERCVLE ESTENSE ducis Ferrariæ primogenito frequentia uidimus: quæ omnia radicibus quidem, sed folijs non multum differebant. SENEX. Imò & nunc Ferrariæ habetur, & plerisque in hortis plantatum uiret. BRAS. Et futurum speramus multas alias herbas ad nos afferri. SENEX. Vt autem de hac re receptui canamus, tres diuersas radices edocuiſti, Centaurium maius, Rhaponticum Dioscoridis, & Rhabarbarum quo utimur. BRASAVOL. Imò si Centaurium maius, à nostro uocato Rhapontico separeſ, quia in pluribus differre uidentur, quatuor radices erunt, quarum si unam ignorabimus, perfectam ipsarum historiam nesciemus. SENEX. Obsecro igitur, quid sint, edoceas. BRASA. Tibi satis sit hodie, nostrum Rhaponticum, non esse Dioscoridis Rhaponticum, didicisse: nec etiam esse Centaurium maius eiusdem Dioscoridis. Nec parum fuit, adeò inueteratis opinionibus, id simplex non esse id quod quaeritur, demonstrasse. SENEX. Igitur hoc Rhaponticum proijciam? & deinceps domum nostram non ingredietur? BRASAVOLVS. Imò collige: est enim radix multis nominibus digna, & qua frequentissimè ad meos agros reparandos utor. HERBARIVS. Iam stomachari cœperam, si tam magnum aceruum proiecturus eram, quem uobis loquentibus effoderam. SENEX. Nisi cito properemus, non erimus hac ebdomada

expe

rhaponticum dioscoridis & hodie nunc & rhabarbarum et centaurium maius imbecilliter diuersa.

expediti in colligendis herbis. HER. Tot herbas collecturus es? SEN. Officinam meam oppleturus sum, ut nihil desit: nec ab his montibus discedam, quin hos sacculos plenos uideam. BRA. Studes igitur in his montibus omnes herbas inuenire? SE. Omnes, quibus utimur, & omnes flores, omnia semina, omnes radices. BRA. Hoc erit in maximum agrorum incommodum: non enim omnes herbae à montibus petendae sunt, sed aliquae in conuallibus, aliquae in humentibus locis, & planis utilius colliguntur SE. Arbitrabar montanas herbas uirtute magis pollere. BRA. Pollent quidem eae, quae à montibus sumi debent. SE. A pueritia hoc imbiberam, montanas herbas caeteris praestare. BRA. Nec solus eras huius opinionis particeps. SE. Obsecro te per Medicae artis Deos, ut in hac herbarum collectione mecum sis, & eas herbas ostendas, quae in montibus, & quae in plano, loco ue aquoso & humenti ualeant: hic enim non desunt conualles, aquosa loca, & plana. BRA. Id lubentissime agam, sed nec omnes herbae hic nascuntur, quia nonnullae aliubi petendae, nec tempus hoc aptum est, ut omnes colligantur. SE. Nonne possemus omnes Ferrariam afferre, & transplantare? BRA. Possemus quidem, sed uires amittunt. SE. Tamen eadem folia seruant, eundem caudicem, eosdem flores, & eosdem fructus. BRA. Imò multae non fructificant, ut castaneae, xylocharactae, quae **temporis** in montibus, & sua coeli periodo fructificant: alibi uerò nunquam, & pinea nisi salso quodammodo solo fructificat. SE. Vidimus pineam Ferrariae, quae fructus gignebat, & nunc gignit extra moenia spatium unius milliari, in horto

horto Monachorum sancti Bartholomæi, & in horto patrum sancti Pauli castaneam. BRASAVOL. Fructus quidem pariunt, præsertim pinea, sed imperfectè maturant, & pineæ nuces minores sunt. Ita natura res distinxit, ut hæc cælo isto, illa altero gaudeat: nam cælum est quod parit, non solū, ut Theophrastus inquit: quamuis & terra aliquid faciat, tanquam mater & materia: cælū uerò, id est, aër, forma est, & agens, præsertim cum influxu cælesti, & hoc non solū in plantis, sed etiam in animalibus usu uenit. SE. Quomodo in animalibus? BRA. Leones in Italiam, cameli, dromedarij conuehūtur, tamen non pariunt, uel ægrè id faciūt, ut per sobolem non multiplicentur, adeò cæli periodus in uiuentibus agit: imò & in lapidibus ac mineralibus. HER. Hæc nihil ad rem, sed totus sermo ac labor circa herbarum collectionem sit, si prius me admonueris, ita Rhaponticum apud alias nationes nunc alio modo appelletur. BRA. Nomina illa omitto, quæ à Dioscoride citantur, quoniam ex teipso ea legere poteris. Etiam omitto à Serapione Raued uel Reu dici. Nunc uerò Hispani hoc eodē nomine appellant, quo nos uulgò Reupontico: Germani uerò ultimam syllabam omittunt, & Repontic dicunt: Galli uerò per e, & u, scribunt Reupontic: proferunt autem ac si inter e, & u, media quædam litera sit. Sed, ò pater quem ordinem seruas in colligendis herbis? SEN. Mihi in primis omnes flores, postea omnes herbas, tertio omnes radices: deniq; omnia semina, quibus utimur, descripsi. BRA. At quomodo flores nunc, radices, & semina colligere poteris, quum hæc uarijs temporibus in suam perfectionem ueni

ueniant? S E. Omnia simul colligebam, tu nunc ordinem edoceas. B R A. Librum scripsimus de colligendarum herbarum temporibus, qui iam propè ad umbilicum est: illum tibi dono dabimus, quo colligendis herbis apta tempora, & radicibus, seminibus, ac floribus inuenies: imò & quibus locisque herba quærenda sit, ubi proprias vires efficaciores habet: multum enim refert quo cælo, & qua prouincia herba ortū duxerit. S E. Esto dux fati, & à qua parte incipere lubeat, admoneto. B R A. Schedam illam tuam sume, in qua omnia scripsisti, & à prima incipito. S E. Nullus ordo seruatur, ego à floribus cœpi. B R A. Et ab his incipere opportunum: primum florem legas, etsi nullo ordine digesti sint: nam satis ordinem seruabis, si nullum in colligendo omiseris. S E. Primus est in ordinem scriptus Camomillæ flos, quo frequentissimè utimur. B R A. Chamæmalon potius dicito: nam Dioscorides ita appellari censet, quia odorem mali habeat. S E. Id aliàs audiui, sed quomodo odorem mali haberet, nunquam discere potui. B R A. Nonnulli putarunt floris mali odorem habere: ego autem puto odorem mali præmaturi intelligendum. Non tamen is præcise odor est, sed in illum uergit: nec cuiuslibet mali, sed alicuius tantum speciei. hanc herbam in hoc monte colligere poteris: nam siccis gaudet, & macris, ac semitis uiret, in ipsaq; caliditas & siccitas aliqua expetuntur. Sed miror quur flores tantum legere studeatis, quum & herba & radices uiribus præstent. S E. Herbam quoque seruamus, sed flores seorsum, radices uerò in usu non sunt. B R A. Iubeo ut deinceps serues. S E. Seruabo, sed nunquam uendentur.

Chamæmalon. gr. fe
 vestra ma
 lum. na
 xas. ar.
 adu. fu
 ni signifi
 cat.

BR A. Ne uerearis, nã curabo ut eas prius uendas. Vnum præterea admiratione dignum est, quum tres sint Cha- Chamæmali
mæmali species, quur hanc unam tantum colligatis, quæ species tres,
in medio orbiculum aureum habet, foliolis albis circun-
datum, quum alterum genus habens foliola illa purpu-
rea calculosis effic ius ualeat, & Eranthemum à qui- Eranthemum,
busdam propriè dicitur, quia Vere floreat. Præterea ui-
de in hac semita tertium genus habens foliola illa aurea,
unde Chrysanthemum nuncupatur, quod ciendis urinis Chrysanthe-
magis ualet. Nescio quur uos pharmacopola hæc gene- mum,
ra omiseritis, quæ longè mortales iuuare possunt: de qui-
bus Macer poëta, qui de herbis carmine scripsit (si is li-
ber qui circumfertur Macri sit) in hunc modum canit:

Autores dicunt species tres illius esse,
Quas solo florum distingui posse colore
Tradunt. est cunctis medius flos aureus illis:
Sed uarijs folijs flos circumcingitur ille,
Albi, uel nigri sunt, purpurei ue coloris.
Dicitur Anthemion propriè, cuius foliorum
Purpureus color est, maiorq; & fortior hæc est.
At Leucanthemion folijs deprehenditur albis,
Mellinis Chrysanthemion. uis omnibus illis
Sicca, calensq; gradu primo conceditur esse.

Hactenus Macer, qui uires trium specierum postea enu-
merat. Et quamuis speciem unam nigri coloris esse di-
cat, Melinum intelligere oportet, ut postea quum eas di-
stinguit, manifestè scribit. SE. Nos unam speciem tan-
tum seruamus, quæ habet foliola illa alba aureū globum
circundãtia: quoniam in Ferrariensi solo, illa uireat, cæ-
tere

teræ minime. Est autem ea, quæ Leucanthemon appellatur. **B R A.** Aliæ etiam species in Ferrariensi agro nascuntur, licet non adeò frequenter. Tu igitur ex omni specie colligas. **S E.** Deinceps hoc agam: uerum uno deterreor, ut ambigam hoc esse Chamæmalon: quoniam Dioscorides illa florum foliola, magnitudinem foliorum Rutæ habere tradit. **B R A.** Rem non probè intelligis: quoniam Dioscorides inquit, foliola illa esse parua, tenuia, numerosa. Quum autem dicit habere magnitudinem folij rutæ, id in toto flore intelligit, non in paruis foliolis circa luteam partem sitis: ut sensus sit, flos totus Chamæmali, magnitudinem foliorum rutæ habet, & in rotundum uergit. **S E.** Tibi assentire cogor. **H E R.** Satis'ne collectum putas? **S E N.** Duobus annis satis erunt. **B R A.** Ne tam magnam copiam legas, ut ea altero anno utaris: uerum singulis annis recentè habeto, alioqui uires deerunt.

Chamæmalon Secus autem est de eius oleo, quod inueteratum efficacius sanat: nec prætermittas ex floribus recentibus pastillos fingere, & seruare pro sudoribus ciendis, ut Aëtius ex sententia cuiusdam Aegyptij conformari docet. **S E.** Singulis annis herbas colligo, & ueteres proijcio, præsertim quum in puluerem redigi uideantur. **B R A.** Probè agis. **H E R.** Ego autem scire uoluerim quibus nominibus ab alijs nationibus, appellentur, his demptis, quæ à Dioscoride & Plinio numerantur. **B R A.** Rem dignam quidè petis, sed ferè infinitam. Nam quot prouinciæ sunt, tot ferè nomina: & quot etiã in prouincijs diuersæ urbes aut castra, etiam nomina diuersa reperiuntur. En Hispania, prouincias habet Lusitaniam, Baticam, & Taracōnensem

*Chamæmalon
oleū inuetera
tū efficacius sa
nat.*

*Chamæmalon
flos hōy pōst
hōy aut hōy.*

nensem: Lusitani ipsam Macellam appellant, alij Mancanillam: Galli, Cameminam: Germanorum pars Chamillenblum: blum enim apud ipsos florem significat. At posteaquam nouisti tres Chamemali species seruandas, & simul herbam, radices, ac flores, nec hos montes præterire conuenit, ideo ad alia transire opportunum erit.

SEN. In hac mea scheda secundo loco uiolarum flores scripti sunt. BRA. Ergo nullum ordinem seruas, quia frigida calidis immiscuisti. SEN. Hoc à principio admonui, ne ordinem aliquem in mea scheda expectares.

BRA. Esto, uiolæ sequantur, ne ipsas in montibus quæ= Violæ.
ras, præsertim communes has, quas Dioscorides nigras appellat. SEN. Dicis ne hoc ac si sint aliæ uiolarum species, præter nigras, à quibus uiolaceus color, nostra

materna lingua deducitur? BRA. Imò plures aliæ sunt uiolarum species, & ab autoribus multum in medica re commendatæ: sed medicorum incuria nec colliguntur, nec earum usus habetur.

Græci enim duo nomina habent, qui Violarū duo nomina apud Græcos.
bus uiolam significant: ἰοῦ unum est, quo omnes uiolas intelligunt, ab Io, quæ à Ioue in uaccam conuersa est, pro Ion,

cuius pabulo iussu Iouis uiolæ in campo creuerunt: unde & nos uiolam, quasi uitulam dicimus. Sub hoc ergo nomine, ἰοῦ, omnes uiolas, etiam quas Ioseminos dicimus, connumerantes intelligunt. Aliud nomen est, λευκοῖον, quo Leucoion.

propriæ albæ significantur: tamen ad omnes uiolas usurpant, præsertim ad eas, quæ primo statim Vere nascuntur, siue candidæ, luteæ, cœruleæ, uel purpureæ sint: de quibus omnibus aliàs diffusè tractauimus, quoniam in re medica plurimum ualent, & uarijs locis quærendæ sunt.

Ne autem in presenti ab incepto remoremur, ne desinas tu violas purpureas aut nigras colligere, quia de albis alias agemus. Dixi aut purpureas, aut nigras, quoniam apud Dioscoridem in aliquibus codicibus simpliciter legitur $\pi\omicron\delta\iota \iota\alpha$, id est, de viola: per hanc tamen, ea quæ apud nos in usu est, intelligitur: in aliquibus, $\pi\omicron\delta\iota \iota\alpha \pi\omicron\rho\phi\upsilon\rho\alpha$, id est, de viola purpurea, scriptum est. Antiquissimi uerò habent $\pi\omicron\delta\iota \iota\alpha \mu\acute{\epsilon}\lambda\alpha\nu\Theta$, id est, de viola nigra. SEN. Hæc adeò confusa mihi uidentur, ut longiori studio indigeant, quàm nunc opus sit. BRAS. Imò longissimo. Verùm ad loca illa umbrosa secedamus, ubi violas nigras inuenies. En, uide iam terrã præ copia purpureescere. SEN. Quas partes collecturus sum? BRAS. Tres, herbam, flores, & medium id purpureum, aut subcroceum, quod in medio floris situm est. SEN. In compositis autorum medicamentis frequenter ambigo, quoties violas miscet, an flores, uel herbam intellecturus sim. BRAS. Quum Ferrariæ erimus, composita illa medicamenta ostendito: quoniam aliqua flores, alia herbam recipient. Nam in syrupo, qui uiolatus dicitur, pharmacopœ passim herba utuntur, nos autem potius flores accipere iuberemus. SEN. Medium id purpureum qua de causa colligendum? BRAS. Ut anginis succurramus, & comitialibus in infantia, si cum aqua bibatur, quæq; enim pars suis uiribus insignitur. SEN. Est ne uerum uiolam Narcoticam esse, ut Mesue illi tribuit? BRA. Excellentiss. uir Ioannes Manardus Mesuem reprehendit, qui uiolam in primo ordine frigidam, postea Narcoticam dixerit: hic celeberrimus uir in suo paruo Mesue, marginales

medius qd
in viola in
ut ad angin
ad morbo
omni male
valere

quasdam annotationes scripsit, quas in uulgatam epistolam collegit. At nō debuit existimare, omnem Mesue codicem ita legi, sicut suus ille paruus: quippe antiquissimum habeo, in quo, optima, & non Narcotica legitur. Inquit enim: Et ipsa quidem est infrigidatiue optima, id est, inter ea quæ infrigidant, optima est uiola, quoniam nulli parti officit. Propterea addit: Sedatiua dolorum calidorum, extinctiua inflammationum. S E N. Hæc sententia mihi plurimum arridet, nec erat tam magnus uir ita temerè culpandus, præsertim quum Auicēna, quem Mesue imitatur, & Serapio, nihil simile dixerint. B R A. Non deest etiam alter optimus modus leuādi Mesuem ab hoc onere, ex altero antiquissimo textu, in quo quidem legitur Narcoticam esse uiolam, sed ita scribit: Et ipsa quidem est infrigidatiua Narcotica. Postea sequitur: id est, sedatiua dolorum calidorum, extinctiua inflammationū. Vnde sese exponit, quid per narcoticum intelligat, id scilicet quod calidos dolores sedat, & inflammationes extinguit. S E N. Non ne multa alia dolores sedant, ut Rosa, Chamæmalon, tamen Narcotica non sunt? B R A. Sedant quidem, sed non calidos dolores: unde id uocabulum Narcoticum, stuporem significare certum est. Græci enim uerbum habent *ναρκίω*, quod est stupefacio, & *ναρκίω* uæ, uel *ναρκίωσις* stupor: ideo piscem illum qui torpido à nobis dicitur, *ναρκίου* appellant: tamen omne sedans dolores calidos apud Arabes quodammodo Narcoticum existimatur. At re uera quæ tenui frigore insignita sunt, proprie Narcotica existimare non debemus: tamen aliquo modo dici possunt. Propter id Mesue, ne quispiā pu-

taret uiolas uere narcoticas esse, seipsum interpretatur, dicens: id est, sedatiuas dolorum calidorum. **SEN.** Primæ sententiæ potius, quàm huic secundæ assentire, quamuis nec ista à uero dissentire uideatur. Tamen aliud etiam est, in quo Mesue à Manardo reprehenditur, quia uiolas soluere dixit, nusquam uerò apud Græcos uiolas soluere inuenit. **BRAS.** In hoc etiam res mitius agi debuisset, quoniam Arabes uocabula confundunt, & eorum interpretes magis, ut soluere, purgare, & lenire pro eodẽ frequentius sumant, & uocabulum soluere, quo utitur Mesue, pro lenire sæpius accipiunt: sed hæc missa faciamus, ut de uiolis receptui canatur. **SE.** Fiet, si in primis que agenda sunt circa uiolas breuibus edocebis. **BR A.** Quum multæ sint uiolarũ species, omnes à pharmacopolis seorsum colligendæ essent, & non simul, ut quidam contraria contrarijs miscentes agunt, quoniam rei medicæ multum proficiunt. De nostris autem his uiolis flores seorsum, herbam, & medium illud croceum seruato, nec radices prætermittas, utpote, quæ ab Auicenna non omitantur. Verùm in his montibus radices, aut herbam colligere non laudo, quoniam Ferrariæ toto anno uirent, nec dira hyemis frigora illis officiant. **HER.** Libenter scirem quibus nominibus apud diuersas nationes appellentur. **BR A.** In aliquibus tibi satisfactum erit: Galli, uioletes appellant: Germanorum pars, ueil: alij elegantius, uiol dicunt: magis rude est, uiolaten, apud ipsos: Hispani autem urcielas dicunt. **SEN.** Iusta uiolarum copia collecta est. Tertio loco rosæ occurrunt. **BR A.** Non minor est in rosis specierũ diuersitas quàm in uiolis. Poëtæ, omnes
rosas

Rosas antiquitus albas fuisse tradiderunt: uerum quum Mars zelotypus Adonidem interfecisset, accurrebat Venus per dumeta opem latura, & uulnerato pede, eius sanguine rosæ tinctæ sunt. Alij ex sanguine Adonidis potius, alij sanguine Cupidinis, alij ex uino sparsa à Cupidine lasciuente alis in cœna deorum. Sed hæc poëtarum fabulamenta omittamus. Dic optimè senex, quot rosarum genera seruas?

SEN. Tria: Rubras, ex quibus oleum eleuatum, & saccharum rosatū conficimus: Communes nostras, ex quibus aquam præ copia facimus, & syrupum rosatum solutiuum: & albas, quas Damascenas appellamus, pro solutiuo syrupo, & odoratis oleis conficiendis.

Rosarum tria genera.

At nonnunquam syluestres quasdam albas colligimus, quibus rarissimè, aut nunquam utimur, sed pro cynorhodi seruamus. Tu (si lubet) quas collecturus sim edoceas.

Rosæ Damascenæ.

BRAS. Apud Theophrastum, & Plinium distincta genera ex locis reperiuntur, ut Prænestina, quæ celeberrima est, Campana, Milesia, Trachinia, Alabandica. Distincta etiam sunt multitudine foliorum, quæ à quinto usque ad centesimum sunt.

Rosarū distinctio ex Theophrasto & Plinio.

Rosæ enim quinque foliorum & non pauciorum, & centum foliorum, & non plurium reperiuntur. Differunt etiam asperitate, liuore, cādore, odore. En tu rosas, quæ circa hæc ruderata colligas.

SEN. Quas legere debeo, & quas partes? BRAS. Nusquam legi (quod nunc meminerim) aut herbam, aut radices in re medica ualere, sed tantum flores. Inter flores autē puniceas illas, antiquitus laudatissimas seruato, quas Milesias Plinius uocat, ardentissimum colorem habentes, nec duodena folia excedentes, Contētus essem, si has solas col-

b 3 lige

ligeres (quamuis & alijs sua uis insit) tamen quum pau-
ciores sint, ad tot compositiones parandas nõ sufficerent:
ideo & nostrates has, quæ passim ubere nascuntur, habere
conueniet, & Damascenas etiã, quas antiqui ignorarunt.
Multas enim rosarũ species nesciuit antiquitas, quas Lu-
sitianorum nauigatio annis elapsis adinuenit. de illis enim
partibus, aut de his quæ ibi nascuntur, nusquam antiqui
loquuti sunt, aut illuc etiam posse nauigari prodiderunt.

S E. Optarem summopere, ut partes in rosa demonstra-
res, quas hoc anno & alijs subsequẽtib; seruaturus sum.

B R A. Multæ sunt rosarũ partes, à Plinio & Theophra-
sto numeratæ, quas habere opportunum erit. Vna est,
Cortex, cortex, illa scilicet quæ calycem circumdat, quæ quum ca-
lyx aperitur, in quinque partes secatur. S E. Sunt ne il-
læ, de quibus scriptum est, quamuis ineleganti carmine:

Quini sunt fratres in eodem tempore nati.

Tres sunt barbati, & duo sunt barba absq; creati,

Vnus de quinis non est barbatus ubique?

B R A S. Illæ equidem sunt, quæ in illis carminibus tan-
quam ænigma proponuntur. S E N. Valent'ne hæ par-
tes in re medica?

B R A. Valent, exiccant enim & exte-
nuant, ideo seorsum illas serua. S E N. Ne alias partes

Calyx, omittas obsecro. B R A S. Calyx, est illæ rosæ globus an-
tequam folia patefcant, quem nos uulgò bocolum appella-
lamus: hoc etiam integrè seruandum est, quoniam opti-
mè exiccatur. S E N. Forsitan quia adhuc immaturus, im-
matura autem stiptica quodammodo esse consueuerunt.

B R A. Imò, & quia eam naturam habet, quæ illi sponte

Flos, innascitur. Flos, est illud medium croceum capillamentis

insid

insidens. Capillamenta uerò sunt ueluti tenuia fila, supra ^{Capilla-} ^{menta}
 quæ flores insident. s E. Hæc etiam uires habent? B R A.
 Habent, quales in rosa inueniuntur, & sunt hæc calidiores
 rosarum partes, quibus ad multa pro ratione uti pos-
 sumus. Simul enim capillamēta & flores legito, multum
 enim adstringunt, Galeno teste, & pro gingiuis à Dio-
 scoride: pro albis uerò mulierum fluctationibus à Plinio
 parantur, quanquam & pro rubris ualeant. Caput, est ^{Caputo}
 globulus ille ab inferiori parte, quæ si aperias, re quadam
 ueluti lana plenum uidebis, quod quū maturuerit, semen
 ambit, aptum plantari: non plātatur autem, quia tardiu-
 sculè nascitur. Vnde multos deceptos arbitror, qui puta- ^{Semeno}
 runt, semen, esse id croceum, quod flos dicitur, capilla-
 mentis insidens. At semen in capite est, illi uerò flores è
 semine prodeunt. Decipiuntur autem pleriq; Recentes
 qui Antheram rosæ florem putarunt. Verū Anthera, Cel ^{Anthera}
 so teste, compositio est ad oris ægri tudines proficua, quæ
 tamē rosas recipit, folia ipsa sunt ueluti tegumentum se-
 minum: in his enim natura propter semē omnia facit. Si-
 cut etiam in fructibus, semen propriè fructus est, ut in II.
 de Anima lib. ab Aristotele docemur, & à Theophrasto
 in libro de plātatum historia. Caro autem illa, quæ semen
 circumdat, propter semina facta est. Lanam illam per se ^{Lana}
 colligito, quæ ad Gonorrhæam mirè ualet, & in mense
 Octobris succum ex capite exprimito. s E. Est ne caput
 illud, quod subrubescit, & crassius efficitur quum in ma-
 turitatē peruenit? B R A. Illud inquam. s E. Quum eram
 puer libenter eo uescebar quadam insita dulcedine alle-
 ctus. B R A. Succus ad pastillos conficiendos optimus est,

qui adstrictoriam uim habent, & per se solus induratus
 Gonorrhæ, in aqua plantaginis potus succurrit. S E. Fo-
 lia despiciere uideris. B R A. Nunc ad folia perueniemus,
 Folia. que duas partes habent. Illa enim infima pars alba, Un-
 guis appellatur, que in medica re (si autores considere-
 mus) nullum usum habere uidetur. Reliquum foliorum,
 Vnguis. & expressum in succum & per se, ad plura conuenit, si
 Dioscoridem, Plinium, Galenū, & cæteros antiquos me-
 dicos sequamur: tamen nec unguis despiciendus, qui in cly-
 steriorum decoctionibus in dysenteria ualet. S E. Quum
 rubræ rosæ, id est, que colorem puniceum habent, summè
 laudentur, quid est quòd Ioannes Manardus Mesuem re-
 prehendit, dicentem in abscissione rubedinis, non plus est
 rosa, quàm homo mortuus? B R A. Quibus argumentis
 reprehendit? S E N. Primo, quia rosa non habet speciem
 ex rubedine, alioqui alba rosa non esset rosa: præterea co-
 lore deperdito, odor seruatur, & adstringēdi uis. B R A.
 Manardus senex uenerendus est, tamen non debuit ita in-
 consultè quenquam reprehendere. Nam Mesue composi-
 tionem rosæ considerans, ex partibus aëreis, & igneis
 subtilibus, & considerans has partes, rubræ rosæ, non au-
 tem albæ amaritudinem & ruborem tribuere, per que
 species rosæ rubræ circumscribitur. Præter hæc speculari
 cœpit, quid ex his duobus esse rosæ magis seruet, an ama-
 ritudinis uel rubor, & cōsiderans impressiones, que fiunt
 ut amaritudo efficiatur, & rubor, nouit maiorem impres-
 sionem fieri à uirtute dante ruborem, quàm à dante ama-
 ritudinem: & hoc uia regia philosophica: ideo rubor ma-
 gis quàm amaritudo, aut etiam odor perfectionem suam
 conf

Defenditur
 Mesue ad-
 uersus Ma-
 nardum.

conseruat. Ideo scriptum reliquit: In abscisione ruboris, id est, quum rosa rubra non est rubra, id est, ruborẽ amittit, amplius non est rosa: nisi ut homo mortuus, est homo: nam æquiuocè homo est: nunquam autem rubedinem amittit, nisi uel ex senio quum in puluerem transit, aut quum putrescit: ut si in humido loco rosas dimiseris, breui ruborem amittunt, & cœruleæ efficiuntur, & tunc non sunt rosæ. Nec Mesue intelligit ruborem esse ueram differentiam, quæ rosam in esse constituat: sed esse aptius accidens quàm aliquod alterum ad circumscribendam differentiam. Quum uerò Manardus infert tunc albam rosam non esse rosam, consequentiam inficiamur: nam in rubris rosis loquitur: in albis autẽ aliquod aliud fortassis sumeret, quàm colorem, ut eius speciem circumscriberet: nec id uerum est, amisso colore adhuc odorẽ & adstringendi uim seruari. Si enim per putredinem hoc fiat, non modo non bene olet, sed grauitè etiam foetet, potiusq; relaxat, quàm stringat. At si hoc per senium fiat, quum in puluerem ducuntur, nihil penitus redolent, & ita stringunt sicuti puluis. Vnde excellentissimus Manardus remitti puniceum illum colorem, amitti esse putauit: quod non ita est: tamen quum exiccatur, diuersas uires subit, ut Græci pariter ac Arabes docuerunt. Sed in altero de hoc celeberrimo uiro miror, qui inquit Mesuem manifestè errare: quum dicat albas rosas non soluere, quod dignum consideratu sit. Nam rosæ albæ de seni, quas Damascenas dicimus, quum albißimæ sint, tamen cæteras in purgando excellunt. Sed pace dixerim tanti uiri ac mei præceptoris, plus peccat ipse, quàm Mesue: quoniã Me-

sue sub genere rosarum eas non numeravit, quæ de sceni appellantur: imò sub alio capite à Serapione & ab Auicenna ponuntur. Quippe Serapio 187. cap. sub nomine, Nersim: & Auicenna sub nomine, Nefrim (quamvis uocabula corrupta existimem) & non sub nomine rosæ eas intelligant. Est ergo uanum Mesuem in alba rosa reprehendere, quam sub nomine rosæ non intelligit, sed per albas rosas communes has nostras deprehendendas uoluit. Sed error peior priore detegitur: quia rosæ de sceni eæ non sunt quas damascenas appellamus: non enim sunt sambuco similes nostræ Damascenæ (nisi colore) ut sunt illæ de sceni: quod hi autores referunt: nec Damascenæ nostræ calidæ, & sicca in tertio ordine sunt, ut illæ de sceni. De his autem aliàs, ut denique de Rosa finiamus. SEN. Ego autem nunquam rectè finitum arbitror, nisi omnes rosarum partes, quas collecturus sum, in summa edoceas. BRA. Hoc lubentissimè agam si promptas aures accommodabis: Puniceas rosas collige, rubras, albas (utpote magis adstringentes) & Damascenas: ex omnibus autem his rosarum speciebus præscriptas partes serua, quæ ad plura in medica arte proficiunt, ut Greci partim, & partim Arabes edocuerunt: quæ (ut felicius numeres) in hunc modum disponentur.

R O S A R U M S P E C I E S

S E R V A N D A E.

Rosæ puniceæ.

Rosæ rubræ, quæ passim apud nos sunt.

Rosæ albæ.

Rosæ Damascenæ.

PARTES ROSARVM

SERVANDAE.

Cortex.

Calyx.

Flos.

Capillamentum, uel capillus.

Caput.

Lana.

Semen.

Unguis.

Folium, dempto ungue.

Succus ex folijs.

Hæc sunt quæ singulatim legenda ac seruanda sunt, ad rem medicam ualde proficua. HER. Ne prætermittas obsecro quibus nominibus apud alias nationes rosæ appellentur. BRA. A' Gallis Roszes dicuntur, ita scribentibus ut nos elineauimus, quanquam nonnulli etiam ita scribant, rose, sed illud, s, legunt ac si, z, fuerit, & proferunt, quod plerunque faciunt Galli quoties, s, simplex inter duas uocales ponitur. Germani ros, uel rosen: primum singulare est, alterum plurale: sunt autem qui asperius illud, s, proferant ac si nostrum, z, sit. Hispani ferè ut nos, Rosas uocant. Tu, ô Senex, quid in tua charta scriptum sit prosequaris. SEN. Nenufar sequitur. BRA. Nenufar. Ecce occasionem præsentaneam habes, ex utraque specie tibi copiam parare, quoniam conuallis hæc, ad quam facilis descensus offertur, his herbis scaturit, alba scilicet, Nymphæa, & crocea. SENEX. Cur Nymphæam dicis?

BRA.

B R A. Quoniam quam uos corrupto uocabulo *Nenufar*
Nymphæa, appellatis, antiqui *Nymphæam* dicebant: uerum barbari
 in pluribus adeo nomina immutauit, ut nullam cum
 antiquo similitudinem habeat. In hoc autem aliquid simi-
 litudinis seruatur, ut *Nenufar*, quasi *Nymphæa* dica-
 tur. Ex his duabus herbis flores, & radices colligere ni-
 hil impedit: nam foliorum usus (nisi uireant) in re medi-
 ca nullus est: ipsis enim in æstuantibus renum caloribus
 utimur. In Ferrariensibus paludibus copiosè nascuntur, si
 tamen hic præsentem colligere placuerit, libenter expecta-
 bimus. **S E N.** Hunc descensum ægrè fero, satis erit Fer-
 rariæ colligere. **B R A.** Imò aptiores habent, & exqui-
 sitiores nostro cælo uires. Duo seruanda sunt ad medica-
 rei usum, flores, & radices, folijs quando utitur, quisquis
 accipiet. **H E R B.** Ne aliarum gentium nomina præter-
 eas. **B R A S.** In præsentem silebo apud nos uocari, *Taiero*
de aqua, uel *Taierazo*, sed referam Gallos qui ferè modo
 Arabum dicunt *Nenufar iaulne*, *Nenufar blanc*, album
 & *citrinum* intelligentes. Saxones autem Germanorum
 partes *Selekenken* appellant: alij in Germania populi
Vuassermæhn, alij *Seleehbloumen*, alij *Seehbloum*,
 quasi flores lacuum. Albos autem à croceis distinguunt,
uueißz & *Gelbuueißz*: *seehblüm* album significat,
Gelbseehblüm luteum. Alij *horuuurtz*, alij *horstrang*,
 alij *Rolletuurtz* appellant. Nam, ut à principio te ad-
 monui, ferè tot sunt herbarum nomēclaturæ, quot urbes:
 Hispani ex Lusitania, *Golphano*. Tu ad reliqua transeas.
Buglossa, S E N. *Buglossæ* flores offeruntur, quid circunspicis? **B R A.**
Spectabam an aliquo in loco huiusmodi flores uiderem.

Ecce, ad illa fabuleta transeamus, ubi iam uideo purpure-
 rescere. SEN. Transeamus, tamen potius sedere opta-
 rem. BRA. Nemo potest sedere, & herbas colligere:
 fortè non ab re erit, si a sellum hunc conscenderis. SEN.
 Bona uenia conscendam, quum ætas id exigat. BRASA.
 Ipsum herbæ nomen manifestum errorem ostendit. Vul-
 gus enim hanc Buglossum, id est, bouis linguam putat,
 quum nullam habeat cum bouis lingua similitudinem, sed
 potius canis linguæ similis est: eius enim folia longa sunt
 ac stricta, cuius figura linguam canis imitatur: boi-
 um uero lingua latior est. Non tamen hæc dixerim, quòd cy-
 noglossum Dioscoridis esse putarim. Inquit enim, Cyno-
 glosson caulem non habere: ut nobis Ferrariensibus con-
 stat, in quorum agro cynoglosson in terra spinosum non
 nascitur: humi enim stratum est, ut idem autor refert. Ve-
 rum herba à nobis buglossa nuncupata, & caulem, & à
 terra multum eleuatur. ideo non est cynoglosson Diosco-
 ridis. SEN. Quid ergo est? BRAS. Nihil à me in præ-
 senti certi habebis. SEN. Hoc mihi satis non est, quia
 quod collecturus sum ignoro. BRAS. Huius herbæ flo-
 res legito, quæ apud nos borago appellatur: nam apud
 Dioscoridem & Plinium buglosson est: Cirsion uerò cum
 buglossa nostri temporis similitudinem habere uidetur.
 Imò Nicolaus Leonicensis præceptor excellentissimus
 eam esse suspicatur: tamen in hac re potius ipsi sensui, &
 antiquorum uerbis cõsentirem, quàm alicui alteri. Id ta-
 men non prætermittam, duo genera Boraginis apud nos
 esse, quorum unum cirsion, id est magnū buglosson: aliud,
 Buglosson apud antiquos appellari suo loco demonstrabi-
 mus.

Canis lingua.

Lib. iiii. cap.

cxxxiii.

Cynoglosson.

Borago.

Cirsion.

mus. SEN. Optarem ut hoc nunc efficeres. BRA Nolo
 sermonem sermone confundere, alias herbas omnes tibi
 ad unguem ostensurum promisi. Nunc satis sit, eas herbas
 & simplicia recensere, quæ in uestris officinis uagantur.
 SEN. Quid ergo de hac herba colligere oportet? BRA
 Flores, herbam, & radices: nec tuam illam ac communem
 buglossam prætermittas, ne alij medici à tua officina abi-
 gantur, quum abesse nouerint, præsertim illi qui bonas
 literas negligunt. SEN. Hos adeò paruifacere incipiam,
 ut nec obambulantes salutare uelim. BRA. Nugaris: nul-
 lus, uel penitus ignarus, despiciendus est, sed potius ad
 bonas literas hortandus, quas si amplecti uoluerit, felici
 omine incipiat: sin minus, sibi imputetur. SE. Futurum
 spero ut omnes ueritatem amplecti curent. BRA. Ego
 secus arbitror: quippe nonnullos cognosco, qui adeò fa-
 tuitates, & sophistica deliramenta imbibere, ut ueluti dia-
 bapha uestis, nunquam sint colorem amissuri. SEN. Hos
 missos faciamus, & hic lege Dioscoridem, qui Cirsiion
 non esse nostrum buglosson manifeste ostendit, nec etiam
 boraginem. Inquit enim esse triquetrum, id est, habere
 triangularem scapum. Nostræ autem borago & buglos-
 sa rotundum habent: nec etiam in his foliola sunt rosas-
 ceorū figura, nec aculeatis per interualla angulis. BRA.
 Imò adde ipsarum flores non exire postremo in pappos,
 nec in illos euanescere, sed hæ duæ herbæ potius in semen
 desinunt, quãuis in boragine nõnihil lanuginis sit. HER.
 Quibus nominibus ab alijs nuncupatur hæ herbæ? BRA.
 A Gallis Borago, Bouraches: ab Hispanis ex Lusitania,
 berragenis: à Germanis, burretsch. Buglossa uerò à Gala-
 lis

Lib. iij. cap.
 cxliij.

his eodem modo Buglossæ proferendo, s, ac si sit, z: ab Hi-
 spanis, lingua de uacca: à Germanis, Ochsenzung, uel
 Gegenstrasz dicitur. Tu ad sequentem florem te præpa-
 ra, s e. Flores stichados sequuntur. B R A. Stæchas herba Stichas.
 ipsa nuncupatur. Recètes passim genitiuo stichados pro
 recto utuntur. Vide hic miram huius herbæ copiam, &
 recentium florum exuberantiam. s e n. Certè pulchrio-
 res sunt quàm unquam uiderim. B R A. Pulcherrimi o-
 mnino sunt, & apprimè redolètes: & quamuis in insulis
 è regione Massiliæ pulcherrimi nascantur, hic tamen non
 deest suus honos, in hoc mōte colligito: nec multum rese-
 rat stæchas uel stichas scriptum legeris, nomen est ab il-
 lis insulis acceptum ubi potissimū nascitur, quæ Stæcha-
 des appellantur, & partes Galliæ sunt. s e. Quid serua-
 turus sum? B R A. Summos apices, id est, flores, quibus si
 aliqua foliola inhæreāt, ne curæ sit. s e. Iam satis, superq;
 collegit Herbarius. Verùm ab uno discrutior, quum in
 Gallia potissimum nascatur, cur Arabicum à Mesue cæ-
 teris præfertur? B R A. S. Pluribus locis nascitur, sed ob
 magnam copiam in Stæchadibus insulis nasci dictum est.
 Non tamen inficiātur autores in alijs etiam locis, & co-
 piosas & electas crescere, ut in Arabia patrium solum
 Mesue. aut in proximiori parte: ideo non mirū si ab Ara-
 bibus autoribus suum præfertur, quem præ manibus ha-
 bent. Hoc eodem nomine appellatur à Gallis, ab Hispanis
 eodem modo, & à Germanis similiter. Ad reliqua au-
 tem te accingas. s e n. Flores Anthos in meo hoc folio Anthos
 consequuntur. B R A. Quàm uanè hi flores appellantur: flores.
 nam Anthos Græcè, idē est quod apud Latinos, flos: ideo
idem

idem est flores anthos dicere, ac si dicas flores flos. Quem admodum eodem errore Recentes, in amore superfluo, qui ægritudo est, decipiuntur: ipsum enim appellāt amoreros, quum potius eros dicere debuisset: de quo peculiare caput faciunt, ac si dicant amor amor. S E N. Ita nos so-

Rosmarinus. lemus per excellentiam flores herbæ, quæ rosmarinus dicitur, appellare. B R A. Tamen reperiuntur flores multo odoratiores istis, nec absolutè flores dicuntur: nullus etiam autor fide dignus hoc nomine utitur, licet Simon Genuensis per anthos, florem rorismarini intelligat, sed nullum autorem sequitur: ab ipso autem Pandectarius, & ceteri recentiores accipiunt. De hac herba Diosco-

Libanotis. rides sub nomine Libanotidis tractat, quam Romani (ut nos) Rorem marinum uocant: quod nomen à thure sumptum est, quod libanum appellant, utpote quòd una eius species thus redoleat, uel saltem eius flores, aut potius radix. Tu ex hac herba quæ in his montibus efficacior est, quàm Ferrariæ, flores seorsum & folia serua: ad plura enim in re medica ualent, & flores acopis miscentur. S E N. Quum Dioscoridem perlego, occurrit mihi nescio quid ambigui. Inquit enim, graui odore: at mihi suauis apparet. B R A. Non intelligit Dioscorides, hanc herbã graui odore insigniri, eo quòd foeteat, sed redolet, uerũ cum quadam grauitate: habet enim nescio quid uehementis in odore. Vnde sua lingua dicit, Βαρύοσμα, id est, odorata cum grauitate, ita enim commodius interpretabitur. S E N. Alter etiam nodus occurrit, nempe inquit: folium habet intus candicans, extra uiride. At potius è cōtrario uidetur folium extrà candidum, intus uiride. Ego enim

inse

Lib. iij. cap.
lxxx.

inferiorem partem foliorum extra & exteriorem, superiorem intra & interiorem putabam. B R A. Ita equidem est, & illa est Hermolai summi uiri interpretatio, quam legebas. Imò & Dioscorides ita sua lingua dicit: ἐνδὲθεν ἄλκυα. ἐκ ἧ τῶν ἐκτὸς χλωρὰ. quem si nostra lingua ad uerbum referamus, inquit: Intus alba, extra uiridia. Sed in his locis res intelligenda est, ut ab autore ponitur. nam per eam uocem ἐνδὲθεν, inferiorem partem, per ἐκτὸς, superiorem intelligit. Quæ Hermolaus ad unguem non aduertit, nec omnia possumus omnes: ipse autem uerba potius, quàm rem considerauit. Nunc Ferrariæ ex libanotidis floribus nonnulli pharmacopolaë zucharum parant roborando uentriculo commodum & odoratum. S E. Nos quoq; parare incipiemus, hic flores & herbam colligentes. H E R. Quomodo ab alijs nuncupatur? B R A. Galli, Roumarin: Germani, ut nos, Rosmarin: Hispani uerò Romero, dicunt. S E. Origani flores ad limen ueniunt. B R A. Nulla ferè herba est, & nulli flores, in quibus antiquissimi etiam autores magis dissentiant, quàm in origano, quippe si nunc tempus daretur hanc rem pertractandi, omnium in omni ferè specie opiniones dissentire ostenderemus: tu uerò herbam, & flores colligito huius nostri uulgaris, quo utimur, & potius in his montibus, quàm Ferrariæ: hic etiã copia non modica offertur, quem si gustu tentes, saporem alterum, & acutiorem in hoc montano persenties, quàm in nostro humido Ferrariensi solo, Ideo & uires etiam exquisitiores hic habet. S E. Quam speciem hanc nostram uulgare existimas, apud antiquos? B R A. Ea est, quam origanum heracleoticam Dioscorides

Origanus.

Origanus Heracleoticus

Origanus
syluestris.

des appellat, ab Heraclea urbe Ponti, in qua perfectissima exuberat: tamen alijs plerisque in locis nascitur. **S E.** Quemadmodum sunt diuersae origani species, ita etiam ad diuersas aegritudines ualent. **B R A.** Paulus Aegineta qui de omni specie origani simul agit in genere, inquit omnes species origani incidere, extenuare, siccare, & calesfacere. **S E.** Fierine potest, ut una species altera efficacior sit? **B R A.** Imò ita esse constat: nam Dioscorides priuatim syluestrem origanum uenenatorum morsibus ualere tradit, flores & folia, cum uino bibita: & Plinius Tragoriganum pluribus priuatim conferre censet, tamen & omnes aliae species in idem concurrunt. Sed ne in tantae antiquorum differentia nunc uelimus sententiam ferre, herbam & flores huius nostrae uulgaris in his montibus colligere non desinas: suo enim loco species omnes tanquam digito ostendere, & autorum differentias conciliare conabimur. **S E.** Iam ingentem copiam exaceruauit Herbarius. **B R A.** In meum etiam usum ac gratiam partem accumulet: nempe eius puluis supra coctos mugiles summe placet, nec in placetis, aut phaselis, alijsque obsonijs immisceri displicet. **S E.** Neapolitani hoc puluere frequentissimè utuntur. **B R A.** Et Graeci intinctus plures ex origano parant. Vide hic miram naturam, & ingens odium cum Brassica, ubi uiret unum, alterum perit, & arescit. En brassica istae propinqua aridae spectantur? **S E.** Quae est huius rei causa? **B R A.** Multarum rerum cause reddi non possunt: non enim à cognitione oritur hoc odium, sed potius ex quadam naturarum contrarietate & dissidentia, ut lupo ouem odio habet, & gryphus equum. **Sunt**

nonnullæ manifestæ proprietates, quarum determinatas, & statutas causas philosophorum præcipui inuenire nescierunt. HER. Satis mihi erit si aliarum urbium nomina edocueris. BRA. A Germanis Dosten, à Gallis organ, ab Hispanis oregano appellatur. SE. Liliū ex nostro Liliū ordine sequitur, quod nos album appellamus. BRA. Nul-
 lus antiquorum album addidit, sed absolutè liliū, aut liri-
 um dicunt, adeò mire & apte à Plinio descriptū cap. v. xx i. uolu. ut eius descriptio cum natura certet. Fingunt
 ex lacte Iunonis dormientis in terra effuso natum, quum
 Hercules puer lac incertè & uagè, ut pueri faciunt, exu-
 geret: unde Rosa Iunonis dictum. Plures sunt eius spe- Rosa Iuno-
 cies, sed potissima hæc est qua utimur, à Grecis Crimon^{nis.} Crimon,
 appellata: flores potissimum colligas, ex quibus lirinum,
 uel susinum unguentum fit, de quo Plinius cap. xix. lib.
 xxi. uel succus, nos oleum liliorum alborum ita appel-
 latum conficimus: postea radices, quæ ueluti bulbi sunt,
 seruato, ad rem medicam aptissimas, ut Plinius ac Dio-
 scorides testantur: nec folia prætermittas, quarum succus
 dum uiridia & recentia sunt, exprimendus, & aceto ac
 melle in æneo uase coquendus contra uetusta ulcera, no-
 uaq; uulnera optimus: flores tantum colligere didicera-
 mus, sed nunc folia etiam ac radices non prætermitemus.
 HER. Aliorum nomina edoceas. BRA. A Germanis li-
 lien, ut in en finiat: ab Hispanis lirio: à Gallis lis blanc di-
 citur. SE. Meliloti flores liliū sequuntur. BRA. No- Melilotus,
 stri, trifolij florem quendam colligunt, quem melilotum
 uocant, ita à meliloto differentem, ut rosa à lilio. Latini
 sertulam campanam uocāt, uel sertam campanicam, Ca- Sertula Cam-
 pana,

tone teste, fertam, quia coronas ingrediebatur: Campaniam, quia in Campania oritur, praesertim circa Nolam eius regionis urbem: non multum laudo, ut hic melilotum colligas, sed in Campaniam facile mittere poteris, quum naues olei gratia Apuliam petent: non tamen ita in Campania (quae nunc terra de lauoro dicitur) nascitur, quum alibi nasci non possit. SEN. Iubebo etiam semina afferri: sed quum melilotus trifolij species sit, florem luteum habens, & hoc trifolium sit florem luteum habens, cur melilotus non est? BRA. Alia plura exiguntur, odora hunc florem. SEN. Iam odoro, sed nihil penitus nisi herbacei offertur. BRA. At melilotus odorem habet, quamuis languidum, arida autem diutius odorem seruat. SEN. Haec autem semper inodora est. BRA. Habet etiam melilotus pinguisima folia, quae in nostro hoc non extant, nec caua sunt folia, ut Plinius illi attribuit capite nono XXI. uoluminis, tamen ubiq; nascitur apud nos, & nostrae mulieres trifolium appellant: Germani uero Bernklebe, hanc nostram melilotum uocant: tamen si ex genere meliloti sit, iam degenerauit. Nos autem uidimus, & habemus ueram ex Campania allatam, & eius semina terrae mandauimus, sed degenerarunt in nostro solo Ferrariensi: tamen certum est trifolij folia habere, quod & nomen lotos ostendit. SE. Tibi morem gerere statui: quum nuntij occasio offeretur, in Campaniam mittam, ut herba, flores, & semina afferantur. HER. Non sinam uos loqui, nisi aliarum gentium nomina edocueritis. BRA. A Gallis etiam Melilont: ab Hispanis, corona de Roy, quasi corona regia: a Germanis gelutele appellatur, ac si dixerint trifolium

lium croceum. s E. Salviae flores sequuntur. B R A. Hæc Salvia
 herba in locis asperis nascitur, & hortis: quæ in hortis,
 eleliffacus à Theophrasto uocari accipitur, v i. de hi-
 storia plantarum libro. Sylvestris autem ab eodem spha- Sphacelus
 celon appellari uidetur, quæ ad omnia in re medica effi-
 caciore est, ut suo loco exquisitè edocebimus. Tu nunc in
 hoc aspero loco, herbam, & flores colligito, quæ seorsum
 ad plura conferunt. Decipiuntur uerò, qui uulgare no-
 strum eupatorium, sylvestrem saluiam putarunt, sed hæc
 est similis hortulanæ, nisi quòd latiora & maiora folia
 habet, quæ & in hortis etiam reperitur. A' Gallis autem
 salvia, saulge dicitur: à Germanis salbey: ab Hispanis, ut
 nos, salvia, sed ponendo accentum supra, i. s E. Tassi bar- Tassus bar-
 bassi flores accedunt. B R A. Non est opus in hac herba bassuse
 quæ à Græcis phlomos, à Latinis uerbascū, à Galeno plo-
 mos appellatur, multū immorari, & si uarias species ha-
 beat, quoniam eisdem uiribus insigniuntur. Ad campestria
 igitur illa descēdens, flores per se, & herbam seruato: ta-
 men marem potius, quàm foeminam habere curarem, quia
 in omni ferè specie mare ineptior est foemina, tamē ab au-
 toribus nulla species altera efficacior probatur. Germa-
 norū pars illā Vuulkraut, quasi lanea herba: nam ex ipsa Lychnitels
 lychnia fiūt: unde à Dioscoride lychnitis & Thryallis di- Thryallis.
 citur, cuius flos albus est: etiam à Germanis dicitur Mar-
 ghicherzen, id est, Mariæ cādella. Alteram uerò speciem
 purpureum florem habentem campulosam, & Mariē ro-
 sen, id est, Mariæ rosam appellāt. Hispani uerò, ut Lati- Papauer rō-
 ni ferè, & Galli, Melon blanc uocant. s E. Rubri papa- brum
 ueris flores accedunt. B R A. Nusquā apud antiquos sub
 6 3 nomi

Anemone. nomine papaueris reperitur, Anemonem uocāt, quoniam nunquā aperitur nisi flāte uēto: non tamē hoc dico, quin etiam nouerim esse agreste papauer, uel papauer alida, de quo Dioscorides distinctē ab anemone, tractat. Verū quod rubrum papauer dicimus, est Dioscoridis anemone: quippe erraticum papauer duos tantum colores habet, rufum, & candidum: anemon uerò plures, & præsertim rubrum, ut edocebimus, ut ex his constet rubrum papauer apud nos uocatum esse Dioscoridis anemonem.

Anemones
species duæ.

Cuius duæ species sunt: syluestre, id est, sponte in incultis nascens: & quod in cultis nascitur, syluestre hoc est, in hac rupe uirens, quod etiam frequenter parietes ascendit, hoc (si lubet) colligas, quoniam efficaciores uires habet, quā in cultis locis nascens, sed hoc ex coloribus species uariat: nā aliquæ puniceos flores habent, aliquæ subalbos, aliquæ lactescentes, aliquæ purpureos. Nos anemone utimur flores rubros habente, in triticis plurimam nascēte, quam Dioscorides, τὰ ἀνθὴ ποικιλὰ, id est flores puniceos habere dicit. Hermolaus Barbarus interpretatus est florem sanguineum, nam hic flos biliosum sanguinē præsentat: nec ab re fortassis ita Hermolaus interpretatus est, florē sanguineum, quoniam poëta ex Adonidis cruore natam uolunt. S E. Sum'ne tuo iudicio alias species collecturus? B R A S. Ut lubet, sed ego potius in Ferrariensi agro colligerē, ubi ingens copia habetur: nostræ mulieres Rosellas appellant, à rubore, uel quasi sint parua rosæ: Germani uerò à strepitu quem faciunt folia quoties imposta supra manum, & altera manu percussa crepitant Claperrosen, id est, crepitans rosa, appellant.

quam

quamuis & proprium nomen Germanum habeant huius
 floris, scilicet Glitschen, quod tamen ex crepitu ducitur:
 Galli, ut nos, pauot rouge: Hispani nonnulli Latinum imi-
 tantur, quanquam & apud alios Germanos uuld maen,
 & ab alijs corn rosen appelletur. Nostræ mulieres pro
 decoranda facie aquam parant. Antiqui Aegyptij ex hoc
 flore morbos hominū intelligebāt, Horo teste: huius her-
 bæ in re medica usus est radice, folijs, et flore, imò antiqui
 florem uires breuibus transigunt, circa herbā & radices
 uires edocentes: tu autē, ne in hac re nimis immorari ui-
 deamur, ad alios flores transire coneris. **S E.** Croci flores **Croci flores**
 colligendi. **B R A.** En circa hanc semitam, prope illū fon-
 ticulum, quomodo terram pingant, consideremus. **S E.** Re-
 uera croceus ille color uiridi mixtus perpulchram pictu-
 ram efficit. **B R A.** Ibi flores & bulbosas radices seorsum
 collige, quæ ad ciendā urinam cum passo apprimè ualēt:
 nec multum refert, montanū aut satiuū seruaueris, dege-
 nerauit autē quod nostræ mulieres gruogo, quasi crocum
 appellant. Iam cœpit Ferrariæ plantari, nec modicus est
 prouētus, Galli Arabico nomine utūtur, ut nos etiā uul-
 gò, zapharā dicētes, sed sequēti modo scribūt, saffran: ita
 enim & apud Mauritanos ferè dicitur: Germanorū uerò
 pars etiā saphran: Hispanorum autem cafran appellant.
S E. His sambuci flores adnectuntur. **B R A.** Sambuci duas **Sambucus,**
 species antiqui fecere: maiorē, quæ arborefcit, hanc nunc
 queris: & minorem, quæ ebulus etiam uocatur. Vnde à
 Græcis χαμαίακτιν, id est, humilis sambucus: ἀκτιν enim
 sambucum dicunt: eadē sunt uires ambabus speciebus. Ne
 sis autem floribus contentus, sed radicem quoq; atq; folia

seruato, quæ in re medica seorsum ualent, teneros caules
 asciticis relinquant, & granorum etiam succum, quum ma-
 turuerint exprimito, ad capillos inficiendos aptum. Apud
 antiquos nulla est pro medica re florum recordatio, nunc
 uerò ipsi solùm expetuntur, nos uulgò uacolas appellamus,
 quibus mulieres pastillos, ex ipsis, ouis & caseo in mense
 Maij, & quandoq; lac addentes parant. s e. Ex interiori
 cortice succum etiã pro ascitis, & ex medulla puluerem
 seruabo: quin etiã uirgas collecturus sum, pro baculis ad
 podagricos leuioribus parandis. B R A. Videris ex phar-
 macopola lignarius faber euadere. s e. Hoc ago, ut nihil
 meæ officinæ desit quod ægris aliqua in re conducere pos-
 sit. H E R. Hoc ipsi concedatur, sed baculos Ferrariæ ac-
 cipiemus. s e. Ne tu aliarum gentium nomina deseras.
 B R A. Germani sambucum, holder appellant, ex concu-
 tate: unde ridicula ex eo nomine fingunt & ferè ænigma-
 ta. Hispani, xabugo. Galli uerò, sureau. s e. Zenestræ flo-
 res sequuntur. B R A. Genista, & spartum rectius dicitur,
 in re rustica pro ligandis uitibus apta. Hunc locum incul-
 tum accedamus, ubi magna copia uiret: flores & semina
 seruabis, quanquam & Ferrariæ nunc innascatur, & in
 omni horto magna copia uireat. Nec prætermittendæ uir-
 gæ, quæ in aqua macerate, & expresso succo ad anginas
 & coxendicum dolores ualent. Radicum nulla mentio ap-
 pud antiquos est, quibus tamen plerunq; ad educendam
 aquã intercutem usus sum. An uerò propriè differentia sit
 inter spartum & Genistam, & de duplici eius genere, in
 eo libro pertractabimus, quo herbarum discrimina, & spe-
 cies assignare iam cœpimus. Galli Genest appellant: Ger-
 mani

Zenestræ
flores.

Zenestræ
virgæ.

mani uerò, Genster. s E. Labruscæ flores ad limen ue- Labruscæ
 niunt. B R. In hac re plures optimi uiri decepti sunt, ui- flores.
 tem syluestrē cum labrusca confundentes, imò non solum
 recētes, ut Serapio ac Arabes, sed & Plinius propter hoc
 nomen deceptus bis de hac re sermonē fecit, x x i i i. uol.
 cap. i i. & x x v i i. cap. v i i. sed nobis nunc opus nō est
 opiniones autorū recensere. Vocabulum hoc ἀμπέλ^ς
 αἴγρια, id est uitis syluestris, æquiuocum est: nam herbam Vitis syl-
 quādam significat, quæ uitis quidem non est, sed ob fru- uestris.
 etum racemosum uitis appellatur, quum tamen folia ui-
 tis non habeat, sed hortensi solano similes sint. Alterum
 significatum est, labrusca à Gallis resin sauluage nuncu-
 pata: à Germanis etiam nomen non habet, nisi ex uite &
 syluestri compositum, quæ à domestica uite nihil differt,
 nisi quia syluestrem habitum habeat, nec colitur: & non
 modò hæ duæ agrestes uites figura differunt, sed & ui-
 ribus: nam illa calidissima est, & ui caustica, & depila-
 toria insignitur, hæc autem frigida, & adstrictiua. Dio-
 scorides etiā agrestis uitis duo capita fecit. Vnū, in quar-
 to libro, ubi de herbis agit. Alterum, in principio quinti
 uoluminis, ubi de uitibus pertractat. Flores huius herbæ,
 qui non peruenerint ad maturitatem, colligito, uerūm fo-
 lia, & palmites, & capreoli in medicinæ usum seruātur.
 Fit ex œnanthe, id est, labruscæ flore, oleum ac unguen- Oenanthe
 tum: appellāt enim labruscæ flores œnanthe, quamuis &
 herba sit eiusdē nominis, cuius Dioscorides libro tertio
 meminit. Mirandum tamē est de Marcello, qui in œnan- Marcelli
 the, id est, labruscæ flore, dicit se nunquam legisse apud lapsus.
 Dioscoridē herbā aliquā, quæ œnanthe diceretur. s E. Ex
 his

his quæ edocuiſti in Serapione mirum errorẽ percipio. is enim uir hæc duo genera agreſtis uitis confundit, præ enim inquit agreſtem uitem folia habere ſolano ſimilia, quod uerum eſt in herba iam dicta: poſtea huius herbe uires ſcribit, mox flores deſcribens, & quomodo fructus faciat, de labruſca, id eſt, de ea uite ſylueſtri, quæ inter uitæ nũcupatur, pertractat. Imò quod mirum eſt, inter uitæ de illa ſylueſtri loquitur quæ herba eſt, & illi cõtrarias uires aſſignat. **B R A.** O beate ſenex, in hac re optime ſentis, utinam alij non eſſent adeò ceruicoſi, ut rem non aſſpernarentur, ita enim quiſque incorruptam ueritatẽ cognosceret, ſed pauci ſunt qui norint uera bona. Ideo & tu, quæ prædicta ſunt boni cõſulas, & alios flores nũmera, quum Ferrariæ labruſcæ copia ſcaturiat. **S E.** Balauſtium occurrit. **B R A.** In hoc flore apud Græcos & Latinos differentiam uideo: quippe Theophræſtus, Dioſcorides, Paulus, & Aëtius flores Mali punici duobus nominibus appellant, Balauſtium & Cytinum: Cytinum eſt flos domeſtici & ſatiui mali, Balauſtium ſylueſtris. Intelligunt uerò per florem non foliola illa tantum, ſed & calycem, qui pomum efficit, cuius rei argumentum eſt quòd Dioſcorides comparãſ uacuſculum hyoſcyami, in quo ſemina ſunt, cytino comparat: certum uerò eſt in folioliſ illis nõ eſſe ſemina, ſed in calyce. Plinius autem inter Latinos præcipuus decimoſeptimo capite uoluminis decimertij, balauſtium mali punici florem ſimpliciter nominat: nec inter ſatiuum & ſylueſtrem diſtinctionem facit, quem omnes recẽtiores medici imitantur, per balauſtium cuiuſuis mali punici florem intelligẽtes. Idem Plinius

Balauſtium.

Mali punici flores ab autoribus duobus nominibus appellati.

nus capite VI. XXIII. uolu. cytinus appellat primos
huius pomi partus florere incipientis: Balaustium uerò
flosculos in hoc ipso cytino, antequã malum ipsum pro-
deat, erumpentes. Ex Plinio nihil aliud intelligere possũ,
quã cytinum esse florem ipsum nondum apertum, &
qui foliola illa rubra non emiserit. Postquã uerò erupe-
re, & iam foliola rubescunt, balaustium dicitur: fortè cy-
tinus appellatus, quia eo colore uestes tingantur: aut à
κῦτθ, quod Grecis ambitum, & captum significat,
quia intus fructus uel florẽ capiat: nunc uulgato nomine
apud pharmacopolas utamur, tam domesticos, quã syl-
uestres nomine balaustij intelligentes. Ita enim & Galli
communi nomine balaust, & Hispani flor de granada: &
Germanorum pars, balausten (his enim ob ingentissima
frigora magna Germanorum pars caret) appellant. Ea-
dem uis domesticis & syluestribus inest, Dioscoride te-
ste, quamuis ego maiorem uim adstrictoriã syluestri tri-
buerem. Syluestres hic colliges, domestici Ferrariã ha-
bentur. Nunc Venetias ex Creta, & alijs orientioribus
partibus ualde puniceï afferũtur, quos propriè balaustia
nonnulli pharmacopolæ censent, quum re uera & apud
nos balaustia, id est, mali punici syluestris flores sint. S E.
Ex his arboribus quid colligendum censes? B R A. Nunc
flores quum maturuerint, poma, succum, malicorium, &
cicum, id est, pelliculam acinos interstingentem, quæ &
ipsa rei medicæ conducit: nũc etiam balaustij succum pa-
rare poteris, & pro cõmodo seruare. S E. Hæc de balau-
stio satis sint: flores sequuntur, quos Cheiri dicũt. B R A. Cheiri.
De his, quum uiolas colligebas, nõnulla diseruimus: quæ
enim

enim à Grecis leucoia, ab Arabibus Cheiri appellantur: hoc manifestissimè apparet Serapionem legenti, qui primò species per colores distinguit, ut Dioscorides facit, inde illa ipsi attribuit, quæ Dioscorides leucoijs, & eundem modum insidendi mulieres in decocto, laudatq; citrinum, Dioscorides & ipse luteum laudat, unde cheiri corrupto uocabulo idem est quod leucoion: uel sicut in Graeco ex albo denominantur leucoion, quamuis aliæ species albae non sint, ita in Arabico Cheiri, id est, albæ nominantur, quia cæteris pulchriores sunt, nõ efficaciores, ut non nulli putarunt, quia antiqui luteas magis laudat, & nunc medici eis potissimum utuntur. Vnde non immeritò Galili à luteis nomen dederunt, ipsas uiolette iaulne appellantes: & Lusitani Goiues, quasi giluas dicunt: Germani autem gelbueil, aut geluiol, aut Geel, id est, luteæ uiolæ. nam Gelb, uel Geel, apud ipsos luteum significat: ueil, uel uiol uiolam, quamuis & uiolaten dicant: unde uiolarum diuersitates ipsi per colores præpositos faciunt, ut Blau uiolaten, Gel uiolaten, Brun uiolaten, id est, albas uiolas, luteas uiolas, nigras uiolas. Flores, folia, ac semina condas. S E N. Est ne hic idoneus locus unde colligam? B R A. Non modo idoneus, sed adeò perfectus, ut nullibi perfectiores nascentur, præsertim quia montani in hoc genere cæteris præualent: non enim in Ferrariensi solo ita efficaces sunt, utpote humili, atq; humidiori. An uerò flores illi, quos lesemimos nunc appellamus, antiqui Gelseminos, sub leucoijs poni debeant, in presenti disputandum non est, etsi prius sub uiolarum uocabulo comprehendi animaduertimus. Nusquam enim à Dioscoride iasmini recordatio fit, nisi quòd

quod primo libro Iasmini unguenti meminit. Quod autem
 & uiolis, & leucoijs, Iasmini distincti uideantur, id testi-
 monium esse potest, quod Serapio tria diuersa capita fa-
 cit. Vnum de senestegi, quod illi respondet quod de *ix*
 id est, uiola Dioscorides tractat: Mauritani enim sene-
 stegi, uiolam dicunt. Aliud de Cheiri, in quo Dioscoridens
 in leucoio precisè imitatur, & tertium ab his distinctum
 de Zambach, uel Sambach, id est, Iesemini in quo capite
 ostendit manifestè rem esse à Dioscoride, & Galeno non
 pertractatam, quoniam Arabum testimonio tantum uti-
 tur. Et quamuis species distinguat per colores, ut in leu-
 coio fit, in album, citrinum, & coelestis coloris (ut eius
 more loquar) tamen hic album citrino præmittit, sicut in
 in leucoio citrinum albo. Id autem oleum, quod à Græcis
 Iasminum uel unguentum dicitur, ab Arabibus Zambachi-
 num uel sambachinum appellatur, magno ægrorum di-
 scrimine, ex crassa plurium medicorum ignauia, qui re-
 rum nomina nescientes pro eo sambucinum oleum acci-
 piunt, quum diuersæ sint huic & illi uires. Decipiuntur
 autè ex nominis serè affinitate, sambacinū & sambucinū
 à sambuco, sed hæc aliàs: tu interim alios flores enarra-
 s E. Iam flores expediti sunt, quorum apud nos usus est.
 B R. O' mira & nimis decurtata res, tam paucos flores in
 officinis habetis? tamè infinitæ herbæ sunt, quibus odora-
 ti, pulcherrimi, & in re medica efficaces flores insident.
 s E. Posteaquã hanc artem exercere cœpi, quod à primis
 unguiculis serè fuit, nunquã alios flores legi, aut ab alijs
 pharmacopolis seruari percepi. B R A. Arabes rem me-
 dicam plurimum decurtarunt, quorum uestigia pharma-

Oleum Iasmi-
 num, siue zam-
 bachinum.

copo

copolæ imitantur. Verùm post flores quid collecturus es?
 SEN. Quod in meo libello scriptum erit. BRA. Quid
 inquam illud est? SEN. Si prius labia in hoc fonticulo
 abluero, cætera prosequi incipiam. BRA. Abluas, mihi
 potius bibendum est.

D E H E R B I S, Q V I
 bus passim in officinis vtuntur
 pharmacopolæ.

S E N E X.

HERBAE post flores scriptæ sunt.
 BRA. Nec omnes in his montibus inue-
 nies, imò & si hic uirerent nonnullæ, da-
 liubi tamen petendæ, quia plures in hu-
 mentibus locis, planis, frigidis & cõual-
 libus efficaciores uires habēt. Eia senex optime tuas illas
 herbas numera. SE. Numerabo equidem, sed nullo ordi-
 ne scriptæ sunt. BRA. Ergo flores imitantur. SE. Imita-
 tantur quidem in ordine, qui nullus est, nam ut pyxides,
 & sacculi se offerebant, ita scribebantur. BRA. Tamen
 aliquis ordo est, omnia absq; ordine disponere, quippe in
 inordinatione ordo seruatur. At his cauillis omisissis, iam
 herbas ipsas uocare incipias. SE. Salvia uelut omnium
 antesignana in hoc catalogo uexillum fert. BRA. Hanc
 in floribus copiosè collegisti. SE. Copiosè quidem, ideo
 alias herbas prosequar, Rosmarinus, Borago, Buglossa,
 Origanus. BRA. Quid opus est hæc iterum enumerare,
 quum in floribus collectæ sint? SE. Nolui quicquã præ-
 termitt

mittere, ut nihil nostræ officinae desit: nullus enim est in
 auctario error, sed magnus in herbarū defectu. Endiuiā, Endiuiā, &
Cichoreum. & Cichoreum sequuntur. BRA. Optimè duo hæc sigil-
 latim numerasti, à Græcis ambo *σέως* appellantur: à La-
 tinis intubus: in satium & agrestem diuiditur. Agrestis
 apud Ferrariense vulgus, sylvestris radícula nuncupatur:
 ab autoribus, picris & cichoreum, quāuis nōnullæ etiam
 urbes in Italia sua vulgari lingua cichorea uocent, ut Ro-
 mani, Neapolitani, Tusci, & plures alij: eodē modo Gal-
 li, Cichorée dicunt, & Hispani: Germanorum uerò pars,
 ueguuardt appellāt, quasi custodem uiarum: nam uide-
 tur ferè indicare uiam peregrinis: à profundioribus uerò
 Germanis, ut Saxones sunt, hirtlaup dicitur: ab alijs cras-
 siusculè, uege uuisse, quia uiam etiam demonstret. Græ-
 ci tamen per cichoreum, tam domesticum, quàm sylvestre
 intelligunt. Satium duplex est. Vnum, latiora folia ha-
 bens, lactucæ similis, quod nos endiuiam corrupto uoca-
 bulo, quasi intubum appellamus: Hispani ex Lusitania,
 Almeyrorem: à Gallis, Endiue: à Germanis addito n, en-
 diuen. Alterum, strictiora folia habet, quod radiculam
 hortensem nostra lingua dicimus, uel radechio, à multis
 capillamētis per radicem transeuntibus. Hæc igitur com-
 munia uocabula sunt, seris, intubus, cichoreum: sed usus
 fecit, ut apud nos cichoreum, sylvestrem radiculam signi-
 ficaret, quā picrida Græci uocant: Latini, ut Celsus, Am- Ambubeia.
 bubeiam appellare uidentur: Germani plures, præter di- Intubus.
 eta nomina, hindtleuff. Intubus uerò aut seris eam signi-
 ficat, quam corrupto uocabulo Endiuiam dicimus. Ex his
 herbis & radices colligito, quæ in Ferrariēsi solo effica-
 ciores

Scolopendra

Lib. iij. ca-
pi. cxxviiij.
Asplenon,

ciores existunt: præterea expressum succum ad multos
usus serua. S E. Est ne uerum speciẽ heliotropij Cichor-
reum esse? B R A. Id plerunq; obseruaui, sed nunquã ue-
rum esse percepi, quanquã ab autoribus certum esse scri-
batur, sed hoc nihil ad rem tuam. S E. Ergo Scolopendra
sequitur, quam sinistrorsum in illo umbroso loco uirere
cerno, præsertim lapidibus inhærens. B R A. Et tu ex illis
es, qui scolopendriũ hanc herbam putant? S E. Nec aliud
unquã audiui aut noui. B R A. Illam ergo esse putas que
à Dioscoride Asplenon appellatur? S E N. Illam inquam
B R A. Et tu summè erras: sed utinã error in legenda herba
tantum esset: audias ergo quomodo illa non sit scolopend-
rion, quam uos in officinis habetis, & à Gallis etiam
scolopendre appelletur: à Germanis uerò Hirtzzung,
quasi lingua cerui dicãt. S E. Libenter hoc audiã. B R A.
Dioscorides folia similia scolopendræ animali habere tra-
dit. S E. Et habet nescio quas lanugines in auersa parte,
quæ huic animali assimilantur. B R A. Sed hoc non est ha-
bere folia huic animali similia, sed potius aliquid in folijs
huic animali simile habere: quæ autem sequuntur aptius-
te mouebunt: addit, polypodij modo incisuris diuisa. S E.
Nulla est huius herbæ cum polypodio affinitas, nec incisi-
suras habet. B R A S. Sequitur, ex inferiore parte aspera
& flauescens, superiore uiridis: quod in uestro hoc sco-
lopendrio non inuenitur. S E. Nihil ad me, modò eisdem
uiribus maniat. B R A. Imò contrarias habet, quoniam
hoc scolopendrium, quod legere parasti, constrictiuam
uim habet, & dysentericis prodest: medici autẽ tanquam
herba aperiente, lienes dissolvente, & calculos frangente

utuntur.

utuntur. SEN. Hic esset execrabilis, & nefandus error.
 BRA. Imò est, & nescio cur medicos non pudeat simpli-
 cium medicamentorum notitiam omittere, non sunt ipsi
 qui medeantur, sed mulieres illæ, quæ herbas inveniunt, ut
 Leonicens quandoq; per iocum disceptabat. SE. Mi-
 ror, ac miratus sum frequentissimè, nostræ ætatis medicos
 non modò non callere simplicia, sed eos etiã deridere, qui
 hæc sequantur, & qui aliquid egregij in his parare co-
 nentur. BRA. En quorsum res medica trahatur, habe-
 mus qui proceres nostra urbe appellari uolunt, purpu-
 rati, ac togati incedentes, qui duas summas medicæ rei par-
 tes ignorãt, simplicium scientiam, & anatomen, sine quib-
 us nemo aut medicus, aut medico similis appellari de-
 bet: hos autem relinquamus, ad rem nostram redeuntes,
 uides ne circa huius putei latera inherentẽ herbam? SE.
 Video, & iam folia accepi. BRA. Hæc est Asplenon uel
 scolopendron antiquorum. SE. Nos istam Citharac ap-
 pellamus. BRA. Vel citharac: aut Cetharac, aut quoli- Citharac.
 bet alio barbaro nomine appelletur, ea est quæ antiquo-
 ribus scolopendron, Asplenion, & à fibris, quas habet in
 modum filicis, pteryx. Quod ignorans Marcellus, illius
 nominis rationem reddere ignorauit, à Gallis ceterach e-
 tiam dicitur, & ab Hispanorum parte: à Germanis uerò
 styenkern. SE. Ea inquam est, si descriptionẽ recte con-
 sidero: deinceps autem quid acturus sum? BRAS. Hanc
 pro scolopèdrio serua, quã Citharac appellasti, & quum
 ignaui medici scolopendrium ordinabunt, hac utere. Ta-
 men nec illud commune scolopendrium pro dysentericis
 omittas, quod à Dioscoride phyllitis, quasi foliosa dici-
 tur

Lib. iij. cap.
 cxx.
 Phyllitis.

Ruellius putat tur, passim lingua ceruina nuncupatur: à Gallis etiã sco-
 Scolopendriũ lopendre: at à Germanis magis proprio uocabulo hirt-
 vulgarem esse zung, id est, lingua cerui. Infra autem Leonicensi errorem
 eã, quæ à Dio uidebimus in lingua cerui, quam hemionitida putauit,
 scoride dicitur quum potius sit phyllitis. S E N. Si lubet, descriptionem
 Hermionitis. lib. iij. de Re huius phyllitidis consideremus. B R A S. Maximè lubet,
 her. ca. lxxviii. Rumicis folia habet, longiora tamen, & speciosiora. S E
 dclij. xxxvj. & Diosc. lib. Hucusq; res ita se habet. B R. Interius leuor, auersis an-
 iij. cap. xxxix. nexos exiles ueluti uermiculos præferens. S E. Adeò illa
 est, ut nec cæcus errare possit: sed quæ fuit tam magni, &
 execrabilis erroris causa? B R A S. Nihil aliud arbitror
 quàm quod sub folijs ueluti uermiculos habet: in usu au-
 tem medico uires contrarias habet, quàm sit communis,
 & uulgatus eius usus. S E. Gaudeo in hanc ætatem ser-
 uari, utpote qui in multis uerum assequi potuero. Absin-
 thium scolopendri terga consequitur. B R A. Montanum
 palustri nostro efficacius est, ideo hic colligere oportu-
 nũ erit: herba notissima, hæc præsertim quæ barypicra
 ab amaritudine, & ab odore dicitur: à Gallis absinse: à
 Hispanis alosena: à Germanis Bermuet, quasi prohibens
 alacritatem dicta: fortè ob gustum ita appellarunt Ger-
 mani. De santonico, & seriphio, id est, marino, aliàs lo-
 quemur: tu in his montibus hoc collige, quo omnes in
 medica utuntur: ostendunt enim oculata fide montanum
 efficacius esse palustri, aquæ, quæ ui ignis eliquantur. S
 Menta. Menta sequitur. B R A S. Duas, aut tres herbas numero-
 S E. Postea calamentum. B R A. Siste, quoniam has duas
 rectè copulasti: Menta notissima est herba, & huma-
 generi pluribus nominibus utilis, cum in medicamentorũ

tum in condimentorum usu, à Lusitanis ortelan, à Gallis
 Mente, à Germanis Mirz dicta: callida, & uentriculo
 summè apta, ut de Aristotele mirandum sit, qui eam frigi
 dam, & seminis uirilis absumptiuã dixerit, in Problema-
 tum libris, ubi rationem reddit cur belli tempore serenda
 non sit. Hermolaus per se quidem calidã fatetur, sed fieri
 posse, ut per accidens in frigidet. Suspikor autem ego ibi
 corruptum esse uocabulum, nec mentam legi debere, sed
 herbam alteram frigidam, in qua re quid sentiã aliã me
 edoctrum promitto: syluestris menta, Mentastrum à no
 bis dicitur: à Gallis, Mente sauluage: ab Hispanis, Men-
 trastes: à Germanis, uuilt mintx, id est, syluestris menta:
 hoc peculiare Germanis est, ut adiectiua substantiuus con-
 tinuò sua lingua præmittant. Ad omnia ualet, ad quæ mē-
 ta, ignauius tamen: ideo solam mentam habere studebo, ut
 re efficaciori, & non minus efficaci utar. Calamintha à
 menta nomen habere uidetur, quam & Galli calamēt di-
 cunt: tamen re uera non habet cum menta figurã: & licet
 tria genera calaminthæ inueniantur, montanum scilicet,
 quod prope pedes habes, ocimi folia præ se ferens, & al-
 terum, odorẽ pulegij, tertiumq; folia mentastri, longiora
 tantum habens: omne tamẽ genus, Nepeta, à Latinis nun-
 cupatur, quãuis peculiari nomine secundum genus à Ro-
 manis Nepeta dicatur. Nostri pharmacopolæ duo uulgã-
 ta harum herbarum nomina habent, Neueda scilicet, &
 herba Gattara. s e. Hoc magis notum mihi est, quã ut
 dicatur. B R A. Sed his, quæ dicturus sum, mentem adhi-
 beas. Quam uos nepetam siue neuedam, aut herbam Gat-
 taram appellatis, secunda species calaminthæ est, quam

Locus Arist.
ex problema.

Mentastrum.

Calamintha.

Nepeta.

Neueda.

Gattara.

Lib. iij. cap. xxxiiij. nonnulli agreste pulegium uocāt, ut Dioscorides inquit, quia pulegio assimilatur: id autē non in folijs, sed in odore re intelligendum censeo. Eam uerò, quam calamentū appellatis, est tertia species calaminthæ, ignauior & inefficacior cæteris: quam uerò hinc habes in hoc campestri aspero & aquoso loco, calamintha montana est, omnibus efficacior. Quam ob rem quū hæ tres species equas uires habeant, & tertia, quam uos pro uera calamintha colligitis, cæteris inefficacior sit, eam dimittere, & montanam solum colligerem, aut etiam secundam speciem, quam Romani propriè Nepetam dicunt, quamuis & hoc eodē nomine tres species significantur: quumq; ab aliquo medico calamintha, aut Nepeta, aut herba Gattara ordinatur, semper aut montanam calamintham, aut hanc, quam uos Gattariam uulgò appellatis, & apud Dioscoridē secunda species calaminthæ est, accipito. Itaq; nullus fiet error, & illa inefficax herba dimittetur, à Dioscoride tertia species calaminthæ, & à uobis peculiari nomine calamentum nuncupata. **SEN.** Hoc consilio utar, quandoquidem optimum esse uideatur. **Maiorana.** Maiorana sequitur. **BR A.** In hac herba, quæ Amaracus dicitur, an eadē esset cum sampsucho dubitauī, eandem esse Plinius apertissimè ostēdit lib. **xxi. cap. ix.** & Theophrastus, imò & ipsemet Dioscorides sampsuchum amaracum appellari tradit. Quod autem dubium fecit, primus Dioscoridis liber fuit, in quo duo capita sunt: alterum, de sampsuchino unguento: alterum, de amaracino, ac si amaracus & sampsuchus duo diuersa sint. Re uera multum dubitauī, & nonnunquā huic sententiæ hærebam, in primo libro additum esse ab aliquo

quo librario caput de amaracino unguento. Mox id præter rem esse cognoui: quoniam Galenus, & Paulus Aegineta duo diuersa capita, & ipsi faciunt, alterum de sampsuchino, alterũ de amaracino unguētis. Imò & Plinius seorsum Amaracinũ à sampsuchino describit: fortè quæ admodum & nunc, nonnulla in uno Italiae loco fiunt, quæ in altero preciosiora, & diligentius fieri possunt, ut Theriaca, quæ apud Tortonam laudatissima existimatur, tamen ubiq; etiã fit (sed nullibi uera) ita usu uenit in amaracino unguēto: ex sampsucho enim fit, tamen in Cyzico perfectius fiebat: nam & ibi amaracus perfectior est, & efficaciores uires habet: hinc ex urbiũ diuersitate, perfectius & imperfectius unguentum fiebat, & secundũ aliarum urbiũ nomina uario modo denominabatur. At quia diuersæ compositiones erant, ideo duobus nominibus appellabantur, & duo distincta capita, facta sunt. Non tamen hoc ideo est, quia sint duæ herbæ sampsuchus, & amaracus, sed quia ubi fit perfectum hoc unguentũ, id est, in Cypro, secundũ Plinium, & Cyzicenis, quæ sunt propinque Siciliae, ubi nominatur amaracus, ideo potius illa compositio dicta est unguentũ amaracinũ: illa uerò altera in tota Graecia facta ubi sampsuchus appellatur, suæ compositioni nomen dedit, & sampsuchinũ unguentum dictũ est. Quæ dissolutio ex hoc suspecta est, quia diuersæ sunt compositiones & non eadem, dempto solum nomine: propterea id fortè melius, quum duæ sint amaraci species, una odoratior, quã nos uulgò gẽtilẽ appellamus: altera minus odorata, & habens latiora folia: ex odoratiori Amaracinum unguentũ fiebat, quod Cyzicenis po-

tissimum cōponebatur, quoniam is locus gentili maiorana
exuberabat. In alijs Græciæ partibus fiebat ex inodora
tiori, ideo sampsuchinum dictum est: quicquid sit, eadem
herba est sampsuchus & amaracus, quā nos Maioranam
dicimus: Germani Maioran, uel meyran: Lusitani Manica
rona: Galli Mariolaine: herbam in his montibus collige,
ubi odoratio est, & potius hanc serpente, quā illā re
ctā, quæ & si à Dioscoride serpere dicatur, id ubiq; non
fit: tamē intelligi potest serpere, quia non solum nascitur
feminibus iactis, sed etiā ramulis plantatis, uel terræ quoc
modocunq; adnotis. Nihil autē in præsentī differendum
est de Galeni amaraco, ipse enim ita nostrā matricariam

Cyclaminus. uocauit. Quid deinde sequitur? s E. Cyclamen. B R. Panis
Panis porci- porcinus uulgò dicitur, quoniā suibus mirè placeat: ubi in
nus.

Theodori Theophrasto κνκλάμιον & legitur, Theodorus Gaza,
Gazæ error. Malū terræ interpretatur, sed re uera deceptus: quoniā

Tuber terræ. ut ex Plinio sumi apertè potest, Tuber terra, & rapum
Rapum terræ. terræ, & umbilicus terræ dicitur: nam malū terræ, ut ex
Umbilicus ter eodem, & Dioscoride patet, Aristolochia est. Quicquid
ræ. tamē sit, huius terræ rapi tres species inueniuntur, & hec
tantū apud nos nota, ea est quæ uires medicas habet, ideo
hanc solū colligere expedit: sed non debes esse sola radice
ce contentus, imò & quum caudex plurimū in re medica
ualeat, ideo & caudicem & eius succū ad usum reserua,
imò & ipsius radicis succus seruandus. Recētes alio no-

Arthanita. mine, arthanitam uocant. s E. Id agam: nunc pulegiū oc
Pulegium. currit. B R A. De pulegio multi dubitarūt, quibus uisum
est esse syluestre serpyllum, sed tenuibus argumētis inhe
rēt: si eius historia apud autores cum hoc nostro uocato
pule

pulegio, & uulgò polezolo, ab Hispanis poleo, à Gallis poleont, à Germanis poley, conferatur, nullus erit adeò stupidus, qui non noscat pulegiũ esse. Ex hoc montanum seruandum, & dum flores in orbiculos habet etiam quod habet flores purpureos magis seruandũ, quàm quod alios: nam primum est fœmina, alterum mas: putant autem autores (monstrum profectò, & res mare indigna) fœminam efficaciorẽ esse mare in hac specie, quum domieris, suspende pulegium, nam brumali die florescere uidebis. S E N. Hoc expertus sum, sed nunquam uerum comperi. B R A. Tamen à grauiſſimis autoribus refertur: quicquid sit, hanc herbam in puluerẽ redigas, & præter usus medicos, pro condiendis obsonijs utaris. S E N. Id agam, & frequẽter egi, sed uno hoc moleſtor, quia apud Laërtium me legiſſe ſuſpicor, quendam philoſophum, qui ostendere uolẽs exemplo non uerbis, caſtigandos eſſe diſſidentes ciues, pultẽ in medium attulit pulegio aſperſam, ut oſtenderet, ita amarẽ eos tractandos, quemadmodum ipſe pultem tractauit, & diſſidentiam pultis, & pulegiij annotaret: quo exemplo pulegium amarum eſſe deprehenditur, noſtrum uerò amarum non eſt, ideo pulegium eſſe dubitauit. B R A S. Non ob amaritudinem pulegium pulti miſcuit (quamuis & ſapor eius dulcis non ſit) ſed ob diſſidentiam naturarum. Quemadmodum ſaccharum optima res eſt, quo omnes dapes aptantur, tamen ocimis ineptiſſimum eſt, adeò ut eorum guſtus ſaccharo uileſcat. S E N. Thymum ergo & Epithymum colligamus. Thymus. B R A. Hæc duo iure ſimul copulaſti, quoniam uiribus, nomine, & locis, quibus naſcuntur, ferè quadrant. S E N.

Thymi species duæ.

Epithymus.

Nonne Epithymus est thymi flos? **B R A S.** Quid sit autem dies, ut mox colligere possis. Thymus duplex est, candidus & nigricans, herba notissima est, ut etiam Dioscorides censeat, quamuis ipse de albo Thymo solum loqui uideatur. En quanta copia in hoc petroso loco & sterili sit. Epithymus uero, quo uos utimini, non uester apud Dioscoridem, nam ipse florē Thymi epithymū esse censet, lib. 1111. Quod autē in officinis habetis, non est flos Thymi, sed id quod à Plinio describitur cap. VIII. lib. XXVI. quod nascitur sine radice rubens tenui similitudine pallioli, uel tenuis, nasciturque circa Thymum, unde epithymus appellatur. Laudarem, ut Thymum herbam, & flores seorsum colligeres, postea id quod circa Thymū nascitur, tanquam capillamenta quaedam, hoc est epithymus, quo nunc utimur, sunt rubri ferē capilli, qui circa arbuscula & herbas nascuntur, ut circa limū uocata cuscuta nascitur, quae & ipse ex hoc genere uidetur circa myrtū aliquod simile fit, sed id uerē epithymus, qui Thymum ueluti palliolum ambit. Tamen in hac re sum ualde ambiguus, an scilicet Dioscoridis Epithymus altera res sit à nostro nunc uocato Epithymo, & quo Mesue utitur. **S E.** Libenter quid in hac re sentiendum sit addiscerē. **B R A.** Et ego te ipsum ueluti iudicem in hac cōtrouersia uoco. **S E.** Nullum autorē, praeter Mesuē, uidi de Epithymo loquentē, quomodo in hac re iudex ero? **B R A.** Ego tibi partes disponā ueluti instructas acies, ut facilius iudices. **S E.** Incipe, fortē & te iudicem, reum, actorē esse cogemus. **B R A.** Non licet quinquam officio partis & iudicis fungi. **S E N.** Nunc licebit, nulla parte reclamante. **B R A.** En igitur principio uideatur

tur Dioscorides de nostro cōmuni Epithymo loqui, quoniam
 nam semper consuevit congenera congeneribus copulari.
 Verum si epithymus Dioscoridis esset flos Thymi, &
 non Epithymus, quo utimur in morem capillorū, uideretur
 suum ordinē non seruare Dioscorides: quippe qui tertio
 libro de Thymo, quarto autē de eius flore pertractaret.
 Vnde censendum est alterā rem esse Epithymū, quā
 thymi flos, quia nunquam cōsuevit de herba in uno libro,
 & de flore eius in altero scribere. Præterea, inquit, Epithymum
 à Romanis inuolucrū appellari, sed noster Epithymus,
 & non flos Thymi inuolucrum est: nam sunt ueluti
 capilli inuoluti. Adde, non dicere Epithymū esse florem
 Thymi, sed florē è Thymo, ac si res quædā sit è thymo
 ducta, qualis est noster Epithymus, qui ex caudice thymi
 in Apulia, & in orientalibus partibus educitur. Imò &
 nomen ipsum hoc ostendit, nam idem est Epithymus, ac si
 in thymo dicamus: noster autem epithymus in thymo est,
 quoniam circa ipsum reperitur. Item uerba Dioscoridis
 de epithymo hæc sunt: Capitula tenuia, & leuia sunt, codi-
 culas habentia, quasi crimes: sed epithymus noster, quasi
 crimes uidetur, & habet capitula quædam tenuia, qualia
 etiam in uocata cuscuta uidentur, licet in cuscuta amplio-
 ra sint. Potest & hoc indicio sumi Epithymum quarti
 libri Dioscoridis, potius esse nostrum epithymum, quā
 florem thymi, quia tertio libro meminit floris thymi, ubi
 de thymo pertractat, inquit esse πορφυροῦς, id est,
 purpurascens: est autem color medius inter album &
 purpureum. Verum eo loco nec dicit epithymum uocari,
 nec ei uires maiores facit, quā & thymi uires sint: uerū

Lib. iij. cap.
 clxxij.

Galenus, Paulus, et Aëtius maiores vires epithymo, quam
 thymo faciunt, ut consentaneum sit potius nostros uel
 capillos apud Dioscoridem epithimum esse, quam thymi
 florem. S E. Ex his certus sum, nostrum epithimum à Dio-
 scoride IIII. lib. tractari. B R A. Mihi similis uideris
 dici cuidam, qui aëtoe audito, statim pro eo iudicabat
 mox audito Reo, pro illo ius ferebat: nondum aliam par-
 tem audiisti, tamen ex abrupto iudicasti. S E. Quoniam
 nihil aliud dici posse arbitror. B R A. In hac re longè de-
 ciperis: nam si oppositæ parti aurem præstabis, te pro
 sententiam laturum puto. S E. Incipe igitur, quandoquid-
 dem nimis repente iudicasse confiteor. B R A. Hinc exor-
 dium sumam, quòd Dioscorides quarto libro inquit, ep-
 thimum esse thymi florè. Nec moueor quòd summus
 Hermolaus interpretatus sit, florem è thymo: quoniam
 Dioscorides sua lingua scriptum reliquit ἐπιθύμου
 ἄνθος: quæ si ad uerbum referantur, inquit
 epithimum, thymi est flos, non autem è thymo: nec etiã
 obstat quòd à Romanis inuolucrũ appelletur, quoniã
 pediculũ, cui flos inhæret, fortè id nomen sumptũ est: im-
 si flores demantur ab herba, uidentur ferè crines, tam-
 parui: ideo appellat codiculas. Nec etiam moueor, quòd
 congenera congeneribus non miscuerit, quia in alijs qu-
 busdam idem fecit, fortè quum scriberet in mentẽ non u-
 nerant: nec multifaciendũ est ex nomine argumentũ, qu-
 niam etsi epithymus in thymo significat, tamen ἄνθος flos
 thymo est. Præterea Galenus, Paulus, & Aëtius Thymum
 & epithimum calidũ et siccũ in tertio ordine faciunt, tam-
 epithimum uehemētiorẽ esse cēsant, quod flori thymi op-

me quadrat. Conuenit enim florem perfectiores uires habere sua herba, utpote in quo species per semina seruetur. Addeq; hos autores thymum exhibere cum sale & aceto, & per se cum melle: hoc idem faciunt in epithymo, quod indicium est florem thymi epithymum esse. S E. Et huic parti iam fauere incipio. Verum abs te hanc sententiam ferri percipio. B R A. Libenter tibi morem geram: prius florem thymi epithymum esse censebam, nunc Plinius me attentum fecit cap. VIII. lib. XXVI. ubi inquit: Item epithymon, qui est flos è thymo, satureie simili. Differentia, quod hic herbaceus est, alterius thymi albus. Postea interpositis quibusdam ad quæ ualet, addit: Quidam aliter epithymum tradunt, sine radice nasci, tenui similitudine pallioli, rubens. Ex his uerbis, duo ab antiquis epithymum uocari colligo: sunt autem tres thymi species, albus, de quo Dioscorides tertio libro: niger, cuius Theophrastus & Plinius meminit: & tertius qui assimilatur satureie: hic potissimum nascitur in Pamphylia & Capadocia. Thymus niger, ut docet Aëtius, non debet esse in usu medico: quoniam temperamentum corrumpit, & bilium generat. Relinquuntur igitur duo thymi genera in usu medico: thymus albus, & thymus similis satureie. Hic thymus satureie similis, flores habet herbaceos, qui epithymus dicuntur: & hic est epithymus, de quo Dioscorides quarto libro agit, quem dicit esse florem thymi durioris similis satureie: sunt autem capitula tenuia & leuia, codiculas habentia quasi crines. Hunc epithymum non habemus, & rectè animaduertit Plinius esse flores è thymo simili satureie: & hoc dictum est ad differentiam alterius

Thymus niger à medicis improbatur.

terius

terius thymi, qui habet flores albos, quū hic habeat her-
 baceos. Quum autem Plinius dixerit flos è thymo, pro-
 pter hoc Hermolaus interpretans Dioscoridē, dixit flos
 è thymo, non flos thymi, ut autor ipse dicit: quia in plu-
 ribus conatur ex Plinio Dioscoridem exprimere. Hoc
 flores epithimum esse Dioscoridis, Serapio etiam mani-
 festè ostendit, inquiring, epithimum secundum Dioscori-
 dem, esse florē cuiusdam herbae, quæ est similis thymbræ.
 Verūm quum in Creta etiam nascatur, curabo ut semina
 saltem afferantur, quum Ducis nostri navis illuc accedat.
 Altera species epithymi est palliolū illud circa thymum
 sine radice, de quo nullus antiquorū nobis notorum, præ-
 ter Plinium, loquutus est, ad nos ex Apulia affertur, et
 Creta, et orientalibus partibus. Hic est epithymus quo
 nos utimur, qui quū à Mesue describitur, dicit esse simi-
 lem cuscute, de quo nec Dioscorides, aut Paulus, aut Aë-
 tius, unquam tractarunt, quoniam ipsi tantū primum ex-
 primūt, qui quum sit flos alterius speciei thymi, propter
 id tertio libro de thymo albo Dioscorides tractat: quare
 to autem libro de hoc flore, utpote de diuersis speciebus
 et meritò inuolucrum appellatur, quia pediculi florum
 ueluti caudæ inuoluti sunt, et crinibus assimilantur. s. e.
 Igitur noster epithymus apud antiquos non erit? B. R. A.
 Non quidem Græcos, sed bene Arabes, quamuis Auicenna
 et Mesue adeò confusi sint, ut quandoq; de flore thymi,
 quandoque de simili cuscute loqui uideantur. Nam Ara-
 bes per hasce aut hyssopum, hasce thymū intelligunt
 per epithimum Serapio idem accepit quod Dioscorides.
 Mesue autem et Auicenna, licet confundere uideantur,
 pra

praesertim Auicenna, tamen hæc capillamenta intelligunt
 ueluti palliolum, quæ circa thymum sine radice nascun-
 tur: sed errore magno detinentur, quoniam de epithymo
 Dioscoridis non tractant: tamẽ easdem uires illi suo epi-
 thymo tribuunt, quas & Dioscorides, & Cæteri Græci
 suo: imò Dioscorides sui epithymi ad summum quatuor
 drachmas tribuit, Mesue ad uiginti accedit. Miror autẽ Manardus im-
meritò Me-
sue[m] corripit
 de excellentissimo Manardo, qui quum nouerit, & do-
 cuerit alterum esse epithymum Mesue, alterum Diosco-
 ridis, Mesuem ita reprehẽdat, quia uiginti drachmas de-
 derit, Dioscorides autẽ quatuor, & Plinius ad summum
 sex. Verum nullus in rebus diuersis dignus reprehensione
 est, quum sit alterum epithymum Mesue ab illo Diosco-
 ridis, cur per dosim Dioscoridis, quæ in altera re est, Me-
 suem reprehendat? Imò si Mesuem in capite de hasce, id
 est, thymo, consideremus, manifestè deprehendemus eius
 puluerem exhibere, à drachmis duabus ad quatuor, quæ
 ferè eadem dosis est cum illa epithymi Dioscoridis, qui
 est flos alterius thymi: sed non mirum, quia interdum Ho-
 merus hallucinatur, hoc iure obseruandum esset, quũ pro
 atrabile epithymus ordinatur, flos thymi satureiæ simi-
 lis sumendus esset, si apud nos existeret: loco autem ipsius
 potius flores nostri thymi sumerem, quàm capillamenta
 illa ueluti palliolum: nam flores illi humori melancholico
 aduersantur: nec tamen ita capillamenta illa omitterem,
 ut officinam meam non ingrederentur, quibus ferè omnes
 utuntur, quum Plinius eandem ferè uim habere cum thy-
 mi flore præcitato loco tradiderit, & hæc saxosis locis
 colligenda, s. e. Cuscuta offertur. B. R. A. Nec immeritò, Cuscuta
 quia

quia ab epithymo parum differat: nam Recentiorū epithymus circa thymum, Cuscuta circa linum nascitur: unde à Recētioribus podagra lini, & strangulator lini nuncupatur: alij uerò grongum dicunt: Germani uerò, filzakraut: Galli & Hispani, ut nos ferè, tamē non solum limo inheret, sed & rubis, ac alijs pluribus arbusculis, & herbis: differentia est per colorem: magis albicat quæ in limo, quàm quæ in rubo, uel moro est: in re uerò medica est ferè eadem ratio. Reperitur & Cuscuta terræ serpens. s. e. Nos cuscutam terræ nascentem appellamus. B. R. Ratio est, me iudice, quia nihil propinquum habet, cui inherereat. s. e. Ita est, nam quādoq; expertus sum baculos circum ponere, qui eius capillamentis tecti sunt. B. R. A. Id non possum non credere. s. e. Imò certus sis: hæc autem cuscuta quo nomine ab antiquis appellatur? B. R. Nonnulli epithymum existimarunt, quod falsum esse quisque ex prædictis sumere potest: nam nec Mesue aut Dioscoridis epithymum esse potest, quoniā circa thymum sunt, uel in thymo: cuscuta uerò in limo & alijs rebus. Quādoq; putavi herbam, quæ à Dioscoride Androsace appellatur, Cuscutam esse. s. e. Eius picturam legamus. B. R. A. Ut lubet. s. e. n. Herba est candida, tenues habet cirros. B. R. A. Hoc Græca lingua uno uerbo dicitur λεπτόκροσος, id est, tenuibus cirris. s. e. n. Amara sequitur, & sine folijs, quæ omnia nostræ cuscutæ quadrant: nam herba est candida, id est, in album uergens: potest enim herba appellari, amara, sine folijs, habetq; folliculum in summis cirris, in quo semen continetur. Certè nostræ cuscutæ est: gaudeo inuentam esse cuscutam apud antiquos.

BRA. Ne exultes ante certamē, nam & ego aliās id sen-
 tiebam: nunc Androsacem, non esse cuscutam certus sum:
 imò tuo argumento aliud addam: uires, quæ nostræ cuscu-
 tæ ab omnibus exhibentur, à Dioscoride Androsacæ ex-
 hibentur, quoniam ducit urinam, aquam intercutem pa-
 tiētibus, & ut Galenus inquit, desiccet, aperitq; obstru-
 ctiones epatis, quæ omnia nostræ cuscute quadrant. SE.
 Moueris forsitan, quia dicit in maritimis Syria nasci: cu-
 scuta autem apud nos etiam est. BRA. Hoc non moueor,
 quia à Dioscoride omnia loca non enumerātur, in quibus
 herba nascuntur, sed tantum in quibus potissimum exu-
 berant, aut efficaciores sunt, uel ipse uidit. SEN. Quid
 ergo impedit hęc non esse cuscutam? BRA. Androsacem
 uidi frequentem elapsis annis in Istria circa mare, quum
 illuc appulisssem cum illustrissimo ALPHONSO Duce
 Ferrariae, piscandi gratia. SEN. In Syria maritimis nasci
 Dioscorides tradit. BRAS. Et Plinius Istriam dicit esse
 Androsaces feracissimam. In primis differt à nostra cu-
 scuta, quia Androsace radicem habet, cuscuta non. Secun-
 do, androsace est ueluti manipulus cirrorum uel capillo-
 rum breuis, & supra unumquenque capillum adest folli-
 culus, in quo semina sunt. At cuscuta longa est, ut quan-
 doque multas ambiat lini plantas, nec in apice folliculos
 habet, sed per medium. Tertio, Androsace similis est plan-
 tæ arnaglossæ, cui folia sint ablata, & nerui relictī: cuscu-
 ta uerò elongatur ad magnum spatium. Quarto, Andro-
 sace est amarissima herba, ut illi nomen dederit amaritus
 do: nam ab aliquibus picris appellatur, ut etiam sicca a-
 maritudinem seruet, sed cuscuta sicca nihil amaritudinis
 habet

Androsace in
 quibus diffe-
 rat à cuscuta,

habet, recens parum, uel nihil. Quinto, uere albedini circari Androsaces albicant, adeò ut nomen leucæ meruerit: quod non facit cuscuta, licet quū recens est, in album uergat. Sexto, Androsace nulli inhæret, sed per se in littore spargitur, imò, & si quid propinquum sit, non inhæret, ut cuscuta facit, quæ inhæret propinquis rebus, & in longum extenditur. Septimo, Androsace acris herba est, ut Galenus & Paulus testantur, cuscuta non acris, si quis uero gustu dijudicet. Octauo, Androsace semen habet notatu dignum, pro ratione herbæ cui inhæret, quod est in cuscuta ferè insensibile. Nono, ab omnibus fere autoribus, à quibus Androsace describitur, ut à Dioscoride, & Plinio, libro xxvii. cap. iiii. maritima herba dicitur, cuscuta uerò campestris: imò peculiari nomine ab aliquibus Thalassia dicitur, per excellentiam, ut Dioscorides docet, quasi maritima. SEN. Nunc uerè cognosco Androsacem antiquorum nostram cuscutam non esse: quamuis etiam eisdem uiribus insigniri uideatur, tamen quo nomine ab antiquioribus insigniretur, scire optarem. BRA. Nunc mihi non constat, ideo præterita dissertatione contentus

Fumus terræ. sis. SEN. Ergo ad fumum terræ me uertam. BRA. Herba apud nos adeò nota ut monitore non indigeat, in illam planiciem descendamus, in qua seges ordeacea uiret, pro hac herba colligenda: nihil tamen impedit Ferrarienses hortos expectare, in quibus summè scaturit: decipiuntur uerò qui cymbalariam, fumum terræ, id est, fumariā herbam (ita enim Latinè dici debet) putarūt: Græci capnion appellant, propterea quòd palpebras ueluti fumus mordicat: eodem nomine, ut nos, Galli & Hispani utuntur.

Germani uerò in dictione solum differunt: uocant enim Erdtrauch, quod Latine interpretatur terræ fumus. Huius simplicis herba puluere à summa atræ bilis copia magnificum Bartholomæum Prosperum illustrissimi HERCULIS ESTENSIS Carnutarum ducis, & principis Ferrariæ primogeniti à secretis, uirum omni doctrinarum genere præditum, & bonorum morum columnen, liberum reddidi. SEN. Sena, & eius folliculi in medium ueniunt. BRAS. Senam apud antiquiores incognitam esse certum Sena habeo, ideo ab Auerroë optimè inter medicinas nouas numeratur: & iure hoc dicit, quum nusquam apud Dioscoridem, Theophrastum, Plinium, Galenumq; inuenta sit. SE. Res mira, herba adeò digna decantari, & tot nominibus insignita Græcis ignota fuit? BRA. Fuit quidem, ut uidetur. SEN. Nonne eorum tempore extabat, aut deinceps terra peperit? BRA. Et tunc extabat, sed fortassis, aut ab his non experta, uel non uisa. SEN. Quomodo non uisa à Dioscoride, qui serè uniuersum orbem circuiuit? BRA. Dioscorides militauit quidem, sed uniuersum orbem perlustrasse non constat, illuc saltem non iuit, ubi nascebatur, aut mox etiã ad propinquiores prouincias delata est, ut de pluribus alijs rebus factum constat, quas antiqui ignorarunt, aut data opera reliquerunt. Certum uerò est centesimam partem herbarum in uniuerso orbe constantium, non esse descriptam à Dioscoride, nec plantarum à Theophrasto, aut Plinio, sed in dies addiscimus, & crescit ars medica. SE. Mihi decrescere uidetur, quoniam audiui quosdam Recentes syruos penitus demere, & tantum aqua ordeï, mulso, & paucissimis quibusdam

utuntur. **B R A.** Hi suo modo agant, & si ad egros curandos uocentur (quod rarius accidet) curet. Ego mihi proposui omnes bonos autores imitari: & si quādoq; aliqua noua inueniantur, quæ ratione & experimento optima esse constiterit, semper assensuri sumus: eos enim imitari nolumus, qui decocto guaiaci uti despiciunt, quoniam ab antiquis sileatur. At quomodo ab illis scribi poterat, cum adhuc quadraginta anni non sint, quòd insula, in qua nascitur reperta est, prius penitus incognita. In dies crescit ars medica, sicut & aliæ artes, ut Plinius testatur, & ante ipsum Plato edocuerat. Imò & Galenus nostrā artem per incrementum fieri tradit. **S E.** Ea insula paucis annis orta ne est? **B R.** Non orta, sed nullus unquam illuc nauigare ausus est, præter nostro hoc æuo Lusitanos. **S E.** Quomodo hoc scitur? **B R A S.** Quia à grauißimis uiris, Ptolemæo, Pōponio, Strabone, Plinio, qui uniuersum descripsere, hæc nunquam uel à longe mostrata sunt: sed hæc aliàs. Nunc de sena loquamur, quam ita Hispani & Galili, ut nos appellant: Germani uerò potius foliorū memoriam faciunt, senet bletter dicentes, id est, senæ folia: plures conati sunt eam apud Dioscoridem inuenire, adeò ut aliquis empetron esse putarit. **S E.** Huius sententiæ excellentissimus Manardus quandoq; fuit ea coniectura, quæ à Dioscoride scribatur: si in esculento iure decoquatur purgat bilem, pituitam, & aquas, nos autem senā in iure bullimus ut purget. **B R A.** Adeò tenuis coniectura est, nec filo inhaereat: nam & ita bouem capum esse probant quia bulliuntur ut nutriant. Non enim habet folia lena, ut phacoides appellari possit, quemadmodū empetron

tron, quia & locis maritimis nascitur et saxosis. Nec sal-
 sa est sena, sed subamara, & quo magis mari propinqua,
 eo amarior, ut ligustica sena ostendit, quamuis ea ineffica-
 cior sit, quæ ex partibus Aegypti defertur. Hi adhuc pe-
 ius sentiunt, qui Delphinium putarunt: nam senæ folia non **Delphinium**
 sunt delphino similia, nec opus est ad folliculos fugere,
 quoniã de folijs Dioscorides loquitur, $\phi\upsilon\lambda\lambda\acute{\alpha}\rho\alpha$ enim
 foliola significat, non folliculos aut siliquas, nec floribus
 quadrat. Decipiuntur etiam qui senam peplion esse arbi- **Peplion**
 trantur: non enim lac habet, nec semen simile. Minus est
 Alipon, quia semine multũ differt, quod nullã habet cum
 epithymo similitudinem, nec radice, aut surculis cõuenit.
 S E. Quomodo tot uiri decepti sunt? B R A. Ob duo. Pri-
 mo, aliquam similitudinem acceperunt, & multas dissimi-
 litudines omiserunt. Secundo, quia uires considerarunt po-
 tius quàm rem ipsam: quum enim atram bilem ducere le-
 gerunt, senam esse putarunt, & præsertim quia circa ma-
 ritima nascitur. S E. Quid est ergo apud antiquos sena?
 B R. Alij quomodo lubet cõseant, nos senã ab antiquiori-
 bus nusquã descriptam scimus: sed cum Auerroi nouã her-
 bam esse putamus: nouam, inquã, id est, antiquioribus illis
 incognitam. S E. Non est igitur aliquo pacto colligenda?
 B R. Imò maximè seruanda, tot enim dotes & præcipuas
 habet, ut nunquã sit prætereunda. S E. Quomodo id no-
 uisti? B R. In primis Arabũ autoritate, quæ non est adeò
 temerè despicienda, ut nonnulli recètes faciunt, præsertim
 ubi Grecis non opponuntur, postea ipsa quotidiana expe-
 rientia, quæ est omnium rerũ magistra. S E. Audiui hanc
 esse uia Galeni, quã regiã dicunt. B R. Est. S E. Quid col-
 lect

lecturus sum, folliculos (ut dicunt) aut folia? B R. In his
 saxosis locis hic prope mare herbam & folliculos lege-
 rem. S E. Dic (ni pigeat) debet ne re aliqua roborari, aut
 corrigi, ne uentriculum offendant? B R A. Debet omnino,
 zinzibere, cinamomo, garyophyllis, aut alia re ex his
 quæ uentriculum roborant. S E N. Manardus, senam uen-
 triculum roborare cœset absq; alio adminiculo, quia sub-
 amara, & adstringēs, & experientia (ut inquit) hoc de-
 monstrat. B R A. Tam celeberrimi uiri pace dixerim, &
 præceptoris colendissimi, experientia oppositum ostē-
 dit: nam qui senæ decoctum bibunt, aut uocatam infusio-
 nem, uentriculo offendentur. Nullus est Ferraria, aut ali-
 bi medicus, qui non sit sexcenties expertus, & ego quo-
 tidie experior: nec omne amarum roborat uentriculum,
 aut adstrictionem habet. Quam ob rē semper corrigē-
 dam censeo: ob eam, quam singulis diebus experientiam
 uidemus. S E. Quam partē magis altera seruabo? B R A.
 Folliculos, in quibus maior uis educendi est, quàm in fo-
 lijs. S E N. Manardus magis folia commendat, quæ expe-
 riētia duce, efficaciora sunt. B R A. Laudet quantum libet:
 & mihi experientia oppositum ostēdit, & omnibus
 alijs qui artem medicam exercēt, & ratio ipsa dicitur ma-
 iorem uim folliculos, quàm folia habere, ob perfectiorem
 ætatem herbæ, ob densiorem substantiam [ob potentiam
 contentorum seminum. Tu ipse hoc experimento ducas.
 decoctiones duas faciens: alteram, ex puris folliculis: alte-
 ram, ex folijs, quas si deinde æqua lance bibas, manifesta
 deprehendes maiorem efficaciam inesse folliculis, quàm
 folijs, ut ego aliàs expertus sum. Ex his igitur maiorem
 partē

partem folliculorum, minorem foliorum serua: tamē potius laudarem, ut Venetijs Senam emerēs, quæ Alexandria, & orientalibus partibus deferitur, magis quam ex Apulia, aut Liguria: experientia enim ostendit semunciam Aegyptiacæ tantum ferè proficere, quantum uncia nostratis. SEN. Hoc iam diu noui. Quæ est eius Dosis?

BRA. In infusione quandoq; usque ad sex uncias exhibui, nec ueritus sum ad octo pertingere, & conculit, ac ægri bene tulerunt, sed tres, aut quatuor uncia tutissimè exhibentur. SE. De sena satis: Mentastrum sequitur. BRA.

Ipsam cum Menta collegisti. SEN. Ad serpyllum ergo Serpyllum ueniamus. BRA. Notissima herba est, à serpendo dicta.

SE. Quomodo hoc fieri potest, quia una species ad palmi altitudinem crescit? BRA. Hinc mirā Dioscoridis præ-

stantiam in scribendo accipies. Inquit à serpendo nomen inuenisse: uerum quia species una serpylli non serpit, sed

in altum crescit, propterea addit: & quoniam quæcunq; pars eius, quæcunq; terram contigerit, radicatur: ut hinc

serpyllum etiam crescens à serpendo dicatur, non quia sponte serpat, sed quia omnes ramuli plantati quacunq;

terra crescunt. Quod etiam Theophrastus VI. de plantarum historia sentit. Quum duæ species sint, syluestre, &

fatium, adeò modicè differunt, ut mira sit illorum similitudo: tu in his petris uirens colligito, quoniam syluestre

fatium efficacius est, ut Dioscorides testatur: hortense uero, coronamentis relinquito. SEN. Coronis serpyllum

addere infaustum uidetur. BRA. Res est, quæ paucis antè annis in usum uenit, quum mortuos impuberes, aut uir-

gines serpyllo coronare cœperunt, quum tamē apud an-

tiquos in opere coronamentario in summo honore esse: sed quod maximè mirum est, Dioscorides & Plinius in tam notissima herba sibi inuicè opponuntur, quippe Plinius satium serpyllū non serpere, syluestre serpere scribit: sed Dioscorides satium serpere, syluestre minime docet: ut hæc quibusdam occasionem dederint errandi, ut pulegiū à syluestri serpyllo distinguere nesciuerint. Hæc autem apud nos adeò nota sunt, ut nullo demonstratè indigeant: eius effectus dedit Gallis ansam ipsum quandoque appellandi, serpolet: & Germanis, quendel. S E N. Plantago profilit. B R A. Ferrariæ plantaginē quæres, in palustribus locis, secus aggeres, atque septa: hæc enim summè amat, & in humidis efficacior est. S E N. Eius uim in siccioribus locis efficaciorē credebam. B R A. Errabas, quoniam id expressis uerbis Dioscorides testatur, Arnoglosson etiam appellatur, cui apud Germanos nomen respödere uidetur Schaffzung, id est, lingua ouis. Duæ eius species ab autoribus enumerantur: maior, quæ & ἐπιπλευροῦ, id est, septineruia: & minor, quæ πεντακνέου, id est, quinqueruia, à fibris quibusdam tanquam neruis per totum folium extensis. Vtranq; speciem Ferrariæ habebis: sunt apud nos herbæ notissimæ, ab Hispanis eodem nomine dictæ: à Gallis plantain: à Germanis altero nomine dicitur Vuegrich, postea addūt Breyter, & Spitzeter, id est, maior & minor. Appellant etiam Begtrit, ac si dixerint herbam quæ in uia calcatur. S E. Malua, & Maluauiscus sese offerunt. B R A. Optimè simplici copulasti, nam Maluauiscus species maluæ est, Latine biscoiscus dicitur, à Græcis Althæa: notissimæ herbæ sunt, in

Plantago,

Arnoglosson,

Malua, siue Maluauiscus,

Althæa,

hoc plano radices ac folia hibisci. Maluæ autem folia & semina colligito: satiuæ maluæ Ferrariæ non utimur, sed Mediolani, ut olera, seritur ac colitur, ad cibos apta. Coquitur ut asparagi, & in acetarijs manditur. S E. Est ergo alia syluestris maluæ ab Althæa. B R. Est equidẽ: nam hæc communis Maluæ, duas species, hortensem, & sponte nascentem habet: hortensis cauliculos maiores facit, & edendo aptos: in syluestri, id est, sponte nascenti, duriores sunt, & cibarijs inepti. Plinius Malopen appellat, quæ in satiuis ampliora folia habet: quæ uerò non, Malache, ab emolliendo uentre: unde satiuæ maluæ, & syluestris erũt, ambæq; in alias species distribuuntur: tamen Dioscorides satiuam tantum, Syluestrem, & Althæam facit. Nos autem Venetijs in horto nobilissimorum Cornariorum, quæ Murani habet, arboream maluam uidimus, imò erant ibi multæ maluarum plantæ, quæ in iustam arboris mensuram creuerant, & nunc adsunt, ut facile ex ipsis ingentes baculos quisque sibi parare posset: quod tamen non mirum est, quia à Theophrasto arbore scere Maluæ dicitur. Quicquid sit, Althææ radices, non alceæ (quippe nonnulli decepti sunt Alceam cum Althæa confundentes) herbam, & flores ipsos serua. Maluam Ferrariæ ubertim habebis, & cultu satiuam facies, & in arborem crescere coges, præsertim si semina illius Venetæ seras, quam Romanam maluam dicunt, nescio id nomen unde sumpserint. S E. In Althæa solo radicibus utimur. B R A. Ne folia deseras, quoniam priuatim (ut Dioscorides inquit) ex exiguo oleo morsibus & ambustis emplastrimodo imponuntur. Hispani, ut nos, Maluam dicunt:

Galli, Mauues: Germani, Bappelen, aut pappln: coliculus
 uerò Maluæ, pappl stil. Maluam uerò syluestrē, uilt papp
 pln dicunt. Althæam autem Galli, Grimauues: Germani,
 Ibis appellant: quamuis & nonnulli uilt pappln, id est,
 syluestrē maluam dicant. SEN. Deinde semperuiuum
 maius & minus occurrunt. BRA. Tres species semperui
 uiui apud autores inueniuntur, quamuis plures herba
 sint, quàm tres, quæ semper uiuant, id est, quocunq; tem
 pore, ex quatuor anni, id est, quibus ingens calor, aut se
 ua hyems non nocet: Latinè sedum, Græcè Aizoon dicitur.
 Ferrariæ in tegulis nascuntur, & potiores uires ha
 bent, quàm in his montibus. Maius semperuiuum, à nobis
 herba orechiaria appellatur, à similitudine, quam cum
 auribus habet: à Gallis, ioubarde. Hæc autem similitudo
 maior est, quàm ea, quam cum oculo habet, secundū quam
 dicitur Zeophthalmon. Semperuiuum minus, à nobis her
 ba pegnola, & uermicularis dicitur, ob similitudinem
 quam habent folia cum nucleis pineis: à Gallis dicitur,
 oreile de souris: supra Ferrarienses tegulas mirè serpit.
 Tertia specie non utimur, quæ αὐτὸς ἀπὸ τῆς ἀργίας, id est,
 portulaca syluestris dicitur, de qua bis Dioscorides tra
 ctat, secundo, & quarto libro: sed quod secundo libro
 scribitur, id totum in quartum referri debet: Hoc autem
 genus habet uires penitus oppositas prædictis semperui
 ui speciebus. Quum uerò non sit opus de herbis, quibus
 non uteris, disputare, ad alias transire opportunum erit,
 si prius animaduertero ex harum succo nobilissimum Co
 mitem Herculem Cōtrarium, & alterum Herculem Cō
 mitem Trottum, duo nostræ urbis fulgentia lumina, ex
 diut

Semperui
uum.

Semperui
uum maius.

Semperui
uum minus.

Portulaca
syluestris.

diuturna Gonorrhœa in sanitatem restituerim. S E. Vrti= Vrtica
 ca pedem confert. B R A. Conferat hæc notissima herba,
 ut apud nos in prouerbium cesserit, etiam culo notã esse
 urticã, duas species habet: unam, folia latiora, & nigri-
 ra habentem: alteram, minus nigra. Adest & cania urtica
 ceteris acrior, & herculeana, quæ odorẽ habet, in genere
 à Græcis ἀνγούρη dicitur: à nobis, ab urendo urtica: o-
 mnibus eadẽ uires sunt, nec aliquid uni peculiarius attri-
 buitur, quàm alteri. Ideo laudarẽ, ut hîc in montibus eam
 colligeres, & seorsum semina, herbã, radices, ac eius suc-
 cum diuersis locis seruares. De mortua autẽ urtica, quam
 Lamium uel Aonium uocant, quoniã non urat, aliàs per-
 tractabimus, edocentes, an ea quæ apud nos mortua &
 iners urtica uulgo dicitur, antiquorum ballote sit. Ab Hi-
 spanis ortiges, à Gallis ortie, à Germanis Nesselen, &
 hoc tempore nuncupatur. S E N. Vt frigida herba calidæ
 iungatur, portulaca urticam sequitur. B R A. Notissima Portulaca
 est herba, potius in Ferrariensi solo quærenda, quàm ali-
 bi: satiuã est, & agrestis: folia, & simul ramulos legito,
 ac seruato: αὐτοπόρον Græcis appellatur, à Lusitanis
 beldroëgas, à Gallis pourpie, à Germanis porcelkraut,
 ac si dixerint porcellorũ herbam: in acetarijs editur, cu-
 cumeribus, cepis, oleo, sale, & aceto conditis. S E. Gra-
 minea mox sequitur. B R A. Gramen potius dicito, quàm Gramen
 Graminea. S E. Quid refert, modò res ipsa intelligatur?
 B R A. Si absq; uocibus res intelligi possent, nõ indigere-
 mus nominibus: sed posteaquàm huc peruenimus, ut non
 possint absque nominibus artes intelligi aut addisci, ideo
 melius est uocabulis à bonis autoribus scriptis uti, quàm

barbaris & sine autore dictis : melius enim est rectè loqui, quàm prauè & incomptè, etsi ad rem nihil faceret. De agresti, id est, gramine, cum Dioscoride dicam ab omnibus cognosci. Ipsum Ferrariæ potius quærerem, ut mirè uiret, & hoc mōtano efficacius est: radices seorsum & ramulos colliges : uel omnia simul seruato, & quicquid pus erit seiungito. At quemadmodū apud Latinos omnifere herba gramē appellatur, præsertim quæ sit iumentorum esca, ita apud Germanos nomen est, Gras, quo gramen significant, & ceteras herbas folia strictiora habentes, ueluti foenum. Nunc autem de sanguinea herba apud nostrum uulgus dicta, aut cauriola, disputare omittemus, quam Plinius libro xxv. alteram speciem graminis prætat, & gramen aculeatum uocat, quia plures habet in cumine aculeos, quos cōuolutos naribus inserunt, extrahuntq; ciendi sanguinis gratia: hoc nostri pueri cauriola herba sæpe faciunt, quæ an sit coronopos, aliàs disputare tentabimus: nunc tantū id animaduertentes, dubitari posse à scholasticis, quum dulcia uermibus puerorum conueniant, id est, eos potius nutriat, quàm interficiat. Dicere autem sit gramē, quæ communis omnium medicorum usus est, contra puerorū lumbricos gramine uti? Verè disputationes hæ, quæ nihil ad cognitionem simplicium faciunt, omittantur. SEN. De lauro igitur sermo fit. BRAS. Ab herbis, ad arbores transis? SEN. In scribendo, aut colligendo nullum ordinem seruo, sed ut præstantur, ita leguntur. BRA. Plures sunt lauri species, eisdem ferè uiribus insignitæ, & apud nos adeò notæ, ut demonstratore non indigeant. In his montibus folia, dapi-

Laurus.

faciunt, omittantur. SEN. De lauro igitur sermo fit. BRAS. Ab herbis, ad arbores transis? SEN. In scribendo, aut colligendo nullum ordinem seruo, sed ut præstantur, ita leguntur. BRA. Plures sunt lauri species, eisdem ferè uiribus insignitæ, & apud nos adeò notæ, ut demonstratore non indigeant. In his montibus folia, dapi-

nides, id est, baccas, & corticum radices collige ac serua.
 S E. Nullus est corticum usus. B R. A. Imò maximus: nam
 calculos frangit, & iocimorosis prodest. Galli laurier uo-
 cant laurum, ut plures ex nostris mulieribus, oraro: Ger-
 mani uerò nomen propriū non habent arbori, sed ita fini-
 gunt, lorberbaum, quasi dicant arborem baccarum lauri.

B E N. Tamariscus sequitur. B R. A. A Dioscoride Myrice Tamaris-
 nuncupatur, ad illam propinquam paludem, ubi stagnum scus.
 apparet, descēdamus, nam ibi myrices copia scaturit: eius
 fructum, herbam, cortices, & lignum seruabis. Duo ex li-
 gno parātur, uasa ad bibendum lienosis, & eo combusto,
 cinis, ut sceminarum fluctiones sistantur, præparatur: est
 apud nos arbor notissima, quin & semē ac flores seruan-
 da. A Germanis Tamarisch, à Gallis Tamarisifi appella-
 tur: sunt tamē & Germani, qui heyde uocent, sed magno
 errore, quia erix est arbuscula in magicis rebus salutaris.

S E N. Salix deinde scriptus est. B R. O' res mira, salices Salix,
 in mōtibus quæris, sed quæ feracior terra Ferrariensi so-
 lo, omni salicum genere exuberante? ubi & uires effica-
 ciores insunt, quàm in montibus: humido enim solo gau-
 det, & in ipso ferè sponte nascitur. Ne herbarium tuum
 hac arbore oneres, quum Ferrariæ ubique sint: folia, se-
 mina, foliorum succum, à corticis succū, præsertim quum
 floret, seruato: non quidem succum per expressionem, sed
 eum qui per incisionem corticis emanat, & ex præusto
 cortice cinerem seruabis, cortices uerò quocunque anni
 tempore recentes habentur. Quū uerò apud Theophra-
 stum & Plinium plures sint salicis species, omnes æquis
 uiribus insigniuntur, aut modicè differunt: ideo non est
 opus

Chamae-
dryos.

opus nisi ex ea quæ ad manus uenerit, hæc colligere.
 S E. Chamædryos sequitur. B R A. Barbari adeò nomina
 corrumpere, ut genitiuo recto sæpius utantur: nam, quæ ad
 modum stichados pro stœchas supra dictū est, ita Chamae-
 dryos pro chamædryos dicunt. Recētiore medici ferè Græc-
 cam uocem exprimētes, querculam minorem uocant: Latini,
 trixaginem: Ferrariēse uulgus, calamandriam: Germa-
 norū pars, loge, alij gamenderim, alij gamanderlim ap-
 pellant: tamen nonnulli uocabulum habent, quo postea in
 amatorijs utuntur, scilicet ielenger ielieber, quod uocabu-
 lū chamædry significat: si uerò exponatur, significat,
 quāto diutius, tāto clarius: unde in amatorijs cauillis hoc
 nomine utentes deridere uidentur. In hoc aspero & pe-
 troso loco uiret, ubi folia & semina colligenda, & num-
 potissimum, quia suo semine prægnans est, quo tempore
 Dioscorides seruandā esse monet. S E. Dioscorides qua-
 tuor digitorum altitudinem non excedere scriptum re-
 liquit. B R A. Id est in Hermolai interpretatione, sed ipse
 sua lingua dicit: ἔστι ἡ ἰαμνίσκος ὡς ἰαμνός. uo-
 luit esse fruticem breuē, utpote, qui habeat longitudinem
 spithami, id est, quantū extēdi potest à pollice ad auricula-
 rem: & quāuis aliquæ etiā hanc mensurā excedant, ta-
 men pauca sunt, nec multum exuperant: quū autem Dio-
 scorides alicuius herbae mēsurā tribuit, id facit, ut maiori
 parti indiuiduorum illius speciei quadrat. Nec etiā adeo
 stratam mensuram tribuit, ut quādoq; in aliqua portione
 excedere non possint. S E N. Laureolam ergo colligamus.
 B R. Hic manifestissimus recentiorum error deprehendit-
 tur, laureolam Mezereum esse existimantium. S E. Quæ
 sunt

sunt hi recentes, qui hoc putarūt? B R. Dinus quidā Florentinus, qui Mesuem commētatus est: hic capite primo, laureolam mezereon esse testatur, sed quantum hallucinetur, primo intuitu apparet, quippe Arabes omnes Mezereon inter lactarias herbas connumerant: at laureola lac non emittit: *Ἰακκβοειδὲς* à Dioscoride, à nobis quasi grecum uocabulum imitantibus, laureola nuncupatur, ita etiam à Gallis laureole dicitur. In his montibus fructum collige & folia. S E N. Dioscorides ipsam Alypo similem dicit, & Nymphææ flores habere quod in hac laureola falsum esse deprehenditur. B R A S. In antiquissimis Dioscoridis codicibus ea uerba non sunt, ideo & Hermolaus Barbarus ea suspecta habuit: in reliquis adeò ipsa est, ut nec pictor eam egregius pingere nouisset. S E. Habet ne feruentem & erodentem gustum? B R A S. Tu gustata, ego expertus sum magno meo incommodo, qui etiam multa aqua epota extinguere non uoluerim, & cœnanti omnia uidebantur etiā insipida, multo pipere aspersa, adeò lingua & palatum ardebant. S E. Tibi potius credam, quàm experiri tentem, & ad Rubi cimas descendam. B R. Ci- Cima
ma Latinè quidem dicitur: uerū in his mōtibus rubi quærendi non sunt, quum Ferrariæ efficaciores uires habeāt: cacumina, rami, atque mora seruanda: eius autem species plures sunt, at una tantū Ferrariæ uiret, quam appellant Sentem, uel chamæbaton, id est, humilem & terrestrem Sentis.
rubum: in solo Ferrariensi omnia prædia circunsepuntur rubo, ne iumenta & homines alienos agros transeāt, à nobis absoluto uocabulo spina & roueda, quasi rubus, & sua cacumina cimas spinarum uocamus, quas Galli le
coup

- coupeau des roses dicunt: rubum uerò Germani bramen
 beher appellāt. De rubo autem canino, cynosbato dicto
 aliàs tractaturi sumus. S E. Myrtus sequitur. B R. Dna
- Myrtus.** potissimum Myrti species reperiuntur, nigra & alba
 nigra folia habet, quæ uiriditatem quandam intensam, &
 ferè subobscuram tendunt, quæ nigredinem quandam præ
 se ferre uidetur: alba uerò uiriditatem habet magis ex
 pertam, quæ respectu intense uiriditatis albedo dici po
 test. In genere autem omnia ex myrto, quæ in usum me
 dicorum ueniunt, feliciora & efficaciora in nigra sunt,
 quàm in alba, & ita perhibetur ab autoribus. Ex nigra
 igitur omnia colliges tibi necessaria, & descende prop
 illas aquas, ubi egregiè uiret: est enim frutex ambigua
 naturæ, qui modò in aquis, modò in terra uiuit. Multa ex
 Myrto seruanda sunt, semina, folia, succum ex folijs &
 seminibus, ex quibus etiam exprimendum uinum. Vos se
 mina, myrtillos appellatis, antiquiores, ut Hippocrates,
- Myrtida-**
num, Myrtidanum. Parua etiam myrtus, quæ myrto adnasci
 tur Myrtidanum dicitur, & Myrtida à Paulo Aegina
 ta: efficacior est tota planta, quam seruare expediet. In
 telligo etiam per adnatum id quod circa corticem nasci
 tur, ut in Thymo, Mesue Epithymus, ita in Myrto Myr
 tidanum: uel (ut nouum nomen fingamus) Epimyrtus,
 quem circa myrtos frequentissimè uidi: quamuis Galenus
 myrtida sobolem myrti solum intellexerit. Omnia ergo
 hæc ex nigra myrto sumenda. S E N. Cauda equina sequi
 tur. B R A S. Nomen rei ipsi conueniens: nam cum equi
 na cauda similitudinem habet, ideo & græci ἰππὸς
 & Latini equisetum & equinalem uocant: nescio autem
- Equisetum,**

cur à Ferrariensibus mulieribus sceuola appelletur. Tamē
 quicquid sit, non est in montibus petenda hæc herba, sed
 potius inter Ferrarienses fossas, & loca aquosa: folia,
 & radices seruanda, utpote rei medicæ utilia. Tamen
 unum animaduersione dignum est, ab aliquibus ita appel-
 lari, quia equorum membris succurrat, præsertim ubi
 fluxerit sanguis, habet enim adstrictoriam quandam uim:
 ideo à Germanis nomen accepit harstrang, à strangulan-
 do: quoniam si quispiam masticauerit, ut pueri sæpe fa-
 ciunt, adeò adstringit ut strangulare uideatur: Galli ue-
 rò à similitudine, queue de cheual dicunt: herba apud nos
 notissima, cuius duæ sunt species: altera breuior, altera Salix equi-
nalis.
 longior, quam à saliendo salicem equinalem Dioscorides
 appellat, longiorem appellant nostræ mulieres sclaream:
 arbitror inde sumptum nomen, qui stannea uasa, illa fri-
 cent, & clarificent: sed aliud uocabulum habent magis
 usitatum, scilicet Asprella, ab asperitate, ideo mirè fricat Asprella.
 uasa, breuiorem sceuolam dicunt. Sceuola est secunda spe- Sceuola.
 cies equiseti apud Dioscoridem: Asprella uerò prima. Lib. iiii. cap.
xxxviii.
 Habet autem sua folia adeò mollia sceuola, & fragilia,
 ut inepta sit ad abstergenda uasa: sed Asprella, dura ha-
 bet, & ad frangendū contumax, asperaq; est, ideo in pol-
 liendis coquinijs uasis ea utuntur: sunt adeò notæ hæ
 herbæ, ut nulla sit Ferrariensis muliercula, quæ non agno-
 uerit. Aliàs autē in polygono foemina deceptus sum, quā
 Romani sanguinalem foeminā appellāt, putans ipsam es-
 se equiseti speciē, quoniam ita à Dioscoride describitur:
 frutex est tener, arundini similis continuatis geniculis, &
 in seipso tubarum modo farctis, circa quos piceæ similia
 folio

foliola in orbem exeunt : radix illis inutilis est : nascitur
 aquosis locis, adstringendi, refrigerandiq; uires habet. Si
 quis equisetum huic descriptioni comparabit, eius pictu-
 ram esse ferè deprehendet : tamen deinceps noui sangui-
 nalem foeminam alterã esse, & à nostris mulieribus Co-
 regiolum appellari, quia polygoniũ mas etiam coregio-
 lum uocant : per mulieres, uniuersum Ferrariense uulgu
 intelligo. Huius herbae succo ac puluere illustrem Dia-
 nam Estensem, Contrariam, mulierem dignam ut altiori
 tuba decantetur, à fluxu sanguinis narium immunem fe-
 ci. S E. Solatrum maius, & minus sequuntur. B R A. Non
 modò in solano (ita enim appellari debet) recētiores, sed
 etiam antiqui inter se dissentiunt. Nam Theophrastus, Pli-
 nius, & Dioscorides his nominibus strychnon, & halicac-
 cabum uario modo utuntur. Quippe Theophrastus so-
 lum duo genera ponit: somniferum, & maniacum: sed he-
 lites in aliud tempus differantur. Maniacum solanum de-
 ferendum, nec quo utimur, in his montibus colligendum,
 sed Ferrariae ubertim habetur: olim edendo erat nũc, non
 editur: olim etiam satiuum erat, & in hortis cum alijs o-
 leribus seminabatur: nũc in hortis, & aquosis locis spon-
 te prouenit, imò & cultoribus inuitis scatet. Tu folia, ac
 fructum, id est, acinos illos suos seruabis. A Ferrariensi-
 bus biassola, alijs uua canina appellatur : sunt etiam qui
 uuam morellam à colore, quum grana maturuerint, uo-
 cent : & quoniam eo succo talis color fiat, uulgu etiam
 Ferrariense purpureum colorem, Morellũ dicit, quo no-
 mine in hac herba Galli & Lusitani utuntur : illi enim
 Morelle, solatrum uocāt, isti moura: & ferè idem nomen

Solatrum.

Solatri duo
genera.

Germani sequuntur Nachtschatn dicentes, quasi umbra
 noctis, ex colore, quæ grana ipsa aut habent, aut inficiunt:
 non est opus notissimam herbam alijs uerbis pingere, nul-
 lus enim est Ferrarie qui solatrū ignoret. s. e. luam ergo ^{Iua.}
 doceas. B. R. A. Hæc à Græcis ^{Chamæpi-} χαμαπίτυς dicitur, quia ^{tys.}
 humilis, & per terrā serpat: non tamen adeo serpit, quin
 ramunculos eleuatos habeat: in hac etiam ordinanda Re-
 centiores genitiuo, pro recto utuntur, Chamæpityos di-
 centes. Iua autem uocatur, quasi Ibiga: ita enim à Plinio,
 & alijs pluribus dicitur, uel abiga. Nostri recentes Iua,
 aut Iuam moschatam credo ob odorem uocent, qui tamen
 mihi ingratiſſimus est, corruptumq; est uocabulum Iua,
 ab Ibiga, uel Abiga. In mōtib; efficacior existit, & pro-
 pe maria. Nomen accepit ab odore quem habet piceæ,
 uel pinus: nam hoc uocabulum ^{πίτυς} πίτυς, modò pro picea,
 modò pro pinu interpretatum inuenies, tamen piceæ o-
 dorem potius imitari uidetur: unde Chamæpitys idem est
 quod parua picea, uel, si id mauis, parua pinus: fuere ta-
 men recentes, qui cupressinam, & qui paruam Cypariss-
 sum potius nuncupare uoluerint: tamen à picea, uel pi-
 nu, non à Cyparisso nomen habet, ut Chamædrys, id est,
 parua quercus, à drys, quod quercus est, deducitur. Tres
 Ibigæ species reperiuntur, quæ in genere à parte Ger-
 manorum uergissmeinit appellantur: quod uocabulum
 in cauillis amatorijs sumunt, & circa ipsum iocantur: nam
 idem significat, quod, non obliuiscaris mei. Tres species
 Ibigæ reperiuntur, sed tu hanc, quæ in usu est, solùm col-
 lige flores luteos habentem: nam de his herbis tatū actu-
 rus sum, quæ nunc in pharmacopolarū officinis Ferrarie

uersantur. Alio autem loco de omnibus herbis ubertim
Fœniculus, & distinctè differemus. s. e. Fœniculus sequitur. B. R. A.
 Notissima herba, à Græcis Marathron appellata, notissima
 ma inquam, utpote cibus gratissima, quam gratia bibendi
 di nunc comedunt, prius sanitatis gratia sumebatur, pro-
 pterea herba & tenello trunco toto anno uescebantur
 in hoc monte, ubi uires præstantiores habet, herbam, se-
 mina, & radices collige, partim pro re medica, partim
 pro obsonijs seruanda: quanquã pro obsonijs, coquoribus
 & nostratum mulierum cura sit. Ab Hispanis imoio,
Caulis. Gallis fenoueil, à Germanis fenichel appellatur. s. e. Caulis
 les sequuntur. B. R. A. Nec brassicæ suæ desunt uires, præ-
 ter id quod edendo sit, à Dioscoride tres species enume-
 ratur, satiuã, agrestis, & marina. De satiuã nihil amplius
 Dioscorides, sed Theophrastus, & post ipsum Plinius,
 qui Theophrasti interpres appellari potest: in tres etiam
 species, satiuã partiuntur, in crissam, caulodem, & eam
 quæ propriè dicitur Crambe, quamuis Crambe nomen ge-
 neris sit, tamen satiuarum omnium idem usus in re medi-
 ca uidetur, quamuis crambe, quæ tenuiora & simpliciora
 folia habet, egregius laudetur: tamẽ in montibus quæren-
 da non erat, quum in Ferrariensi solo mirè scaturiat, etiam
 ex quacunq; specie, & præsertim ex ea quæ tenuiora fo-
 lia habet. folia, semina, & cimæ, seruanda, quæ sale etiam
 cõdire oportet pro uomitionibus ciendis, imò & succus,
 & flores, & crematorum caulium cinis legendus: tamen
 quum toto anno Ferrariæ uireat, tunc colligerem, quum
 ea indigerẽ. Est autem non modò in re medica, sed & in
 Gænea laudata Crambe, de qua bisco sta plura prouerbia
 à Græcis

Plinius Theo-
 phrasti inter-
 pres,

in Græcis facta sunt. Hispani Latinum serè imitantur, co-
 les dicentes, quasi caules: sed & ad hoc nomē potius Ger-
 mani attingūt, Coele exprimētes, & Galli choulz, quā
 ad Brassicam. Id autem brassicæ genus, quod nos à capite
 caputium appellamus, id fortè est, quod Plinius sessile &
 cummanum uocat: à Germanis etiam à capite nomen sum-
 psit, kappes, uel cappes kraut dicentibus. SEN. Alka- Alkakengi.
 kengi ad manum ueniunt. BRA. Halicacabus Latine di- Halicacabus.
 citur. Arabes, & Barbari Latinum peruertentes, Alka-
 chengi, quasi halicacabum uocāt: est secunda species so-
 lani Dioscoridis, quam Plinius uesticariā appellat, quo-
 niam uesticis succurrit. Dioscoridi autem magis placet,
 quoniam folliculus ille, in quo eius granum contine-
 tur, cum uestica similitudinem habeat, uesticariam di-
 ctam esse. Qui eam Apollinarem minorem apud Dio-
 scoridem esse tradunt, decipiuntur, de qua in fine pri-
 mi libri scriptum est, nam nec id caput eo loco esse de-
 bet: & est tertia species Strychni, quam *Σωλοζινοῦ*,
 id est, somnificum uocant, quod prope mare inter saxa
 nascitur. Ne in his montibus halicacabum quæras, sed
 quum eris Ferrarie, in uineis colliges, ubi efficacior est:
 herbam, & folliculos seminibus plenos seruabis: quin &
 succum exprime, in umbrāq; sicca ad ciendam urinam.
 Potuit hic succus tribus diebus cōtentam urinam, Reue-
 rendi præsulis Iacobi Gallini, sanctæ Annæ Prioris di-
 gnissimi, expellere, & aliorum aquam intercutem eua-
 cuare. Nescio qua de causa Germani eam appellent Iu-
 dendocklen, id est, Iudæorum pilam: fortè ex folliculo no-
 men istud nacta est. Hi uerò Germani longè decipiuntur,

qui schlaffbechr, uel Tholkräut, halicacabum putantur quoniã ea nomina potius furioso solano conueniunt: primum enim somnificum granum, alterum maniacam herbam significat: plures autem absq; his effectibus halicacabum apud nos comedunt. Adde alteram esse maniacam

Beta, herbae figuram. s e. Beta mox occurrit. B R A. Nomen habet secundae literae alphabeti Graecorum: nam quum ab olitoribus deprimatur, figuram, b, praese fert. Est autem duplex: candida, & nigra: radice cognoscuntur, nõ folijs, ut multi decepti sunt, adeo notae sunt herbae, ut opus non sit pingere: ne montanae queras, sed Ferrariae abunde uideret, & efficacior quam alibi est, ex ambabus speciebus folia, & radices serua: tamẽ alba in omnibus efficacior est, praeterquam in astringendo, quo effectum à nigra superatur: succus etiam foliorum & radicum ad plures aegritudines ualet. De Blito nihil in praesenti, quum apud pharmacopolas eius usus non sit. Galli porẽe betam, & Germani Mangolt appellat: quo ferẽ nomine Itali multi utuntur, ut qui circa Vercellorum Coloniam, & prope montes habitant: dicunt enim simul cum Mediolanensibus, &

Mercurialis.

ferẽ ceteris Isubribus, manegold. s e. Ad Mercurialem uenire conueniet. B R A. Hanc Mercurius inuenit, ideo Mercurialis dicta est, quam Graeci ab eodẽ Mercurio sua lingua hermipoam uocant, & alio nomine Limozostis. Galli et Hispani nomine ferẽ Latino utuntur: primi Mercuriale, alij Mercurial, nostrum uulgus magis corruptum nomen, Mercorella dicens: habet apud Germanos uaria nomina, ut etiam uariae sunt nationes, sed hoc commune est ceteris, bingelkraut, per b, aut per p, pingelkraut.

alij uerò ruvvurtz, alij scheiffzkrout, alij scheiffzmilt, a=
 lijmistrudt, alij speckmalten, alij hundt/milt, alij /cosz=
 melden appellant: sed pro diuersitate nationum hoc fit.
 Herba notissima est, & qua pro soluenda aluo nostri ru=
 stici utuntur, in pularijs præsertim decocta: si quis enim
 lancem comederit, mira euacuatione soluitur. Duas spe=
 cies habet, marem & foeminam: foemina efficacior existi=
 matur: mas nigriora folia habet, & semina rariora: fo=
 mina albiora folia habet, seminaq; frequentiora sunt: in
 dumetis & omnibus campis oritur, quãuis in môtanis &
 sicioribus efficacior sit: æquè folia, ramuli, & semina le=
 genda. s. e. iam betonica in medium uenit. B. R. A. Notis=Betonica,
 sima herba, quæ in montibus quæri non debet, à ueteribus
 Hispaniæ populis inuenta, quod intelligendũ est, primũ
 ab his populis eius uires ostensas: adeò autem nota est, ut
 apud uulgus Ferrariense in adagium uenerit, quum de re
 nota sermo fiat, dicere, notiozem esse betonica. Gestron
 à Græcis appellata, à Latinis ferratula, ut Plinius testa=
 tur, & meritò, quia circuncirca in morem serræ diuisa
 est. Ferrariæ illam quæres, quoniam frigidiora loca amat.
 Duas species habet æquis ferè uiribus insignitas: tamen
 quæ sponte nascitur, satiuâ efficacior uidetur. Aliàs in hac
 herba dissidium componemus inter Dioscoridem, & Pli=
 nium, quoniam Plinius betonicae folia, rumicis similia fa=
 cit, quod Dioscorides Britannicæ adscribit, uultq; beto=
 nicam habere folia quercus: in qua re Plinius à Leonice=
 no reprehèditur: sed an absolutè folio rumicis compara=
 uerit Plinius, uel potius comparatio sit rumici in exban=
 sione foliorum solùm, aut nõ absolutè rumici comparet,

Chelido-
num.

Chelidoniū
minus.

sed potius rurnicis folijs serratis, alio cōmodiori loco dis-
seremus. Tu interim ex Ferrariensi agro herbam ac ra-
dicem seruabis. Dioscorides autem folia in fictili uase tri-
ta cōseruat. Galli Betoniam, & Germani betonienkrou
uocant. S E N. Chelidonia consequitur. B R A. Duae sunt
Chelidoniij, id est hirūdinariæ species, maior, & minor: de
minori nihil ad nos, quia in pharmacopolarū usu non est:
maiores tantum prosequuntur, quæ apud nos Ferraria
in parietibus, & semitis, & lapidum cumulis nascitur.
Nostrum uulgus Cerognam appellat, dicitq; dētibus ad-
uersari, ut si quis eius succo, qui luteus est, dentem teti-
gerit protinus corruere, quum tamē è contrario sit, nam
tremulos dentes confirmat. Ita uerò dicitur, quia quum
hirundines ueniunt, ex terra prodiit, quum abeunt, mar-
cescit: aut quia eorum pullorum oculis hirundines auxi-
liantur. Fabulosum est, & quod nostris etiam temporibus
fertur, ex Dioscoride fortassis, & antiquioribus sum-
ptum: si quis hirundinū pullis oculos eruerit, modò non
frangatur neruus, hirundines illis succurrere hac herba,
quam multi fatētur se uidisse in nidis. Quum autem puer
essem hoc experiri tentans, quinque hirundinum pullis
oculos serui, adeò ut neruus adhuc oculo iungeretur, al-
tera die sanos pullos inueni: ac nullam herbā in nido re-
peri. Tria ex hac herba seruāda, folia cum caule, radices,
& semina: Adde & succum, qui ex omnibus his partibus
fit, in æneo uase cum melle decoctum. S E N. Si hic minus
Chelidonium scater, ne pigeat ostendere. B R A S. Quum
Ferrariæ erimus eam ostendere curabimus, nam in aque-
sis nascitur, folijs rotundioribus, quàm hedera: nec caule
hab

habet, sed folia à radice prodeunt, præsertim in mēse Maij
 uidetur. herba est, quæ cito euanescit: ne cures tu nunc
 scire, quibus non uteris: alio enim loco herbas omnes edo-
 cebimus. Galli Chelidonium, eclere, Germani schelkraut
 uocant. S E N. De Verbena ergo differemus. B R A. No-
 bilissima herba uerbenaca, quæ apud Romanos in honore **Verbenacæ**
 habebatur, utpote qua lustrabāt domus & familiam, qua
 Fœciales coronabantur, qua mensam Iouis uerridicebāt,
 qua Magi & Fatidici uaticinabantur, & multa alia, ut
 Plinius x x v. lib. capite i x. testatur, ab aliquibus peri-
 stereon dicitur, quasi columbaria, quoniam in ipsa liben-
 ter columbi uersantur: ideo à nonnullis nostræ gentis co-
 lumbina uocatur. Nostræ mulieres, in festo natiuitatis
 Diui Ioannis Baptiste, & assumptionis uirginis Mariæ,
 hac herba se coronant, & cingunt, putantes eo anno à ca-
 pitis, et dorsi dolore liberas futuras, qui mos ab antiqui-
 tate acceptus est: sed (ut refert Plinius) in ortu canis
 colligebatur, nec solem aut lunam circunspici uolebant,
 terra in primis fauis & melle lustrata: illam adeò in ue-
 neratione habebāt, ut hierabotane, id est, sacra herba ap- **Hierabota-**
 pellaretur: imò herbas omnes, quæ ad lustrationem uale- **ne,**
 bant, aut Magiam, aut quodcunque aliud simile facimus,
 per excellentiam, uerbenacas appellabant, & hierabota-
 ne, quamuis hoc nomen huic peculiare sit, à Ferrarien-
 sibus corrupto uocabulo Borbonaga dicta, à Gallis uer-
 uene, à Germanis ysenkraut, uel eisenkraut, ac si fer-
 ri herbam dixerint, & ysenhart. Adeò Ferrariensibus
 nota est, ut nihil notius uerbena: aquosis enim locis na- **Verbenacæ**
 scitur, ideo ne illam à montibus petas. Duas species ha- **species duæ,**
 bet,

bet, in re medica seiunctas vires habentes, quas etiã Graeci & Latini vario nomine partiuntur: quippe Plinius in marem & foeminã secat, Dioscorides per rectum & supinum diuidit. Recta uerbenaca apud Plinium, mas est: supina, foemina. Nostine ambas species? SEN. Quid nã apud omnes adeo notæ sunt, & in toto agro Ferrariensi frequentes, ut canibus nostris notior sit, folia in similitudinem folij quercus habent. BRA. Ita est circuncirca incisa; ideo et ea species, quæ supina dicitur, quercui à Dioscoride comparatur, quamuis & altera etiam species eadem comparari potuisset. Romani marem, Cristum galinaceum: foeminam uerò, circinalem uocant: non assurgit foemina, sed quasi serpit, & humilis est: ideo à Dioscoride ὑψιῶς, id est, supina dicitur: quum eris Ferraria, seorsum ambas species collige, unã autem folia, cæulis, flores, & radices sint. SE. Non consueuimus has species seorsum habere. BRA. Error erat: nam, ut Dioscorides tradit, mas ad nonnulla ualet, ad quæ foemina ineptum est, & è contrario. SEN. Eupatorium sequitur. BRA. Nihil est ferè in re herbaria tam corruptum, quàm hoc quod eupatorium dicitur. SEN. Quam ob rem? BRA. Quoniam nec Eupatorium, quo uos utimini, uerũ eupatorium est, nec id nomen, quod nunc uero eupatorio tributum est, illi quadrat. SE. Quomodo fieri potest, quod eupatorium, eupatorium non sit? Aequè est ac si quis hominem non esse hominẽ dicat, aut equum non equũ: hoc est de quo miror, Iuniores quosdam nunc prodire, qui omnes nostras herbas damnent. BRA. Mihi, optime pater, nullo modo credendum est, sed antiquioribus autoribus

Eupatorium.

bus fidem præsta. En tuum hoc eupatorium, quantum à Dioscoridis, Plinij, & antiquorū eupatorio euariet, considera: lege tu Dioscoridem, fruticosa herba est, singularis exit ex ea uirga, gracilis, lignosa, recta, nigra, pilosa, cubitalis, & aliquando maior: folia habet per interualla partibus diuisa quinque; ferè, aliquando tamen pluribus, quæque folij, cannabis' uel folijs similia: nigricant, & hæc etiam, serræ modo in extremitatibus incisa. Semen fert singulari illi uirgæ deinceps adnascens, in terram annuens, adeò asperum & hirsutum, ut uestibus siccatum hæreat. S E. Nullam habet cum nostro uocato eupatorio, aut modicam similitudinem: quam uerò herbam eupatoriū putas? B R. illa est quæ uulgò Agrimonium appellatur. S E. Si figuram herbae, & Dioscoridis picturam contempler, ea omnino est. Verum agrimonium nostrum Dioscoridis Argemonem existimabam. B R. Id fieri non potest, si eius descriptionem in Dioscoride considerabis: quippe inquit, Agresti papaueri similis argemone est, folia anemones habet, incisuris diuisa, florem in caule puniceum, capitulum erratici papaueris, quod Roëda uocant, oblongius tamè, & in superiore sui parte latius: radicem rotundam, quæ diluti aqua croci colore liquorem ex se remittit, uel suam acrem. S E. Hæc nihil habet cum nostro agrimonio commune, uel in folijs, floribus, aut radice: fortè est altera species argemone. B R. Et illa eadè folia habet. S E. Miror cur tam diu latuerit. B R. Imò post celeberrimi Nicolai Leonici tempora præceptoris nunquã poenitendi, multi pharmacopola nostro uulgari agrimonio pro eupatorio utuntur, eo ita demonstrante. Nec mirandum est, si in

Symphytum
Petraeum.

recentibus error diutius protractus sit, quoniã & anti-
qui eodẽ ferẽ errore ducebãtur, ut Dioscorides testatur,
quippe argemonem, id est, ea quæ agrimoniũ appellatur,
ab ipsis eupatoriũ dicebatur. At quam nos re uera agrimo-
nium appellamus, uerum Dioscoridis eupatoriũ est,
& argemone altera herba est. s. e. In præsentia de agrimo-
nio nihil tractes, deinceps de illo uerba acturus. Id tã-
men scire optarim, quænam herba hæc sit, quam eupato-
rium uocamus. Est enim notatu digna herba, odorata, &
uisu pulchra. B. R. A. Non est idem eupatoriũ ubiq; in Ita-
lia. s. e. De alijs non curo, de hoc nostro sermo fiat, quod
in fouearum ripis nascitur, & humidis locis longiora fo-
lia habens ferẽ cannabinis similia, flores in summo multos
coaceruatos purpurascens. B. R. Re uera herba est non
satis laudata, quam egregijs uiribus insigniri arbitror: ple-
runq; eius gratia uniuersum Dioscoridem euolui, & eam
inuenire nõ potui, nec Plinius, Galenus, Paulus, aut alter
similem herbam pinxit. Non defuere tamẽ qui illam Sym-
phytum Petraeum arbitrarentur, sed falsò: quoniam in sa-
xis non nascitur, nec thymi ramulos habet, tenues à cacu-
minibus, nec thymi capitula, & quod potissimum est, non
est dulcis hæc herba, sed subamara. Aliqui Enagaram esse
arbitrati sunt, sed descriptione considerata, adhuc petiti-
sentiũt. Quam ob rem non inueni hanc herbam in aliquo
ex antiquioribus autoribus, quam tamẽ uiribus præcipuis
insigniri putamus, ut in Ferrariensibus herbis edocebi-
mus, uolumine de ipsis tractãdo & iamdiu cœpto. In uie-
netis nascitur eupatorium Ferrariæ. Id autem intelligo,
quod agrimoniũ dicimus, pro uero eupatorio colligẽdo
cuius

cuius herbã, radices, & semina seruabis, quod in his montibus potius, quàm Ferrariæ habere studeas: à Gallis etiã eupatoire, & à Germanis Leberkraut, id est, iecoris herba, uocatur. **S E.** Dic mihi (ni pigeat) Arabes sunt ne de hac herba loquuti? **B R.** In eupatorio herbam describunt eisdẽ ferè uerbis ut Dioscorides facit, ut Serapionẽ legenti manifestum erit, & Mesuem: quãuis Mesue Centaurij minoris folijs cõparet, & alij cannabis, aut quinquefolij. Sed fortè corruptus est Mesue textus, qui omnia à Serapione accepit: in hoc tamẽ à Serapione dissetire uidetur, ideo corruptũ esse eius codicem suspicor, quia etiã Auicenna, à quo sumit, cannabinis folijs assimilât, & non centaurij minoris. **S E.** Hoc summè placet, quia alterã herbã esse apud Arabes eupatoriũ, quàm apud Græcos putaue-ram. **B R.** Eadẽ est, sed ob peruersam ex Græco in Arabicum, & ex Arabico in Latinum, uel potius barbarum, interpretationẽ, plurima immutata sunt, ut alijs uestibus induta, alia etiã uideatur. Constat autẽ Serapionem Dioscoridem sequi, & nonnullos alios Arabes, Auicennã Serapionem, & Mesuem posteriorẽ utrosq;. **S E N.** De hac herba satis: ad hyssopum descendamus. **B R.** Et hyssopus Hyssopus duas species habet, quæ locis tantum differunt, hortensis, & montana: hortensi, montana efficacior est, ideo mōtane solum herbam, caulem, & flores serua. **S E.** Id faciã: nam notissima herba est hyssopus. **B R A.** Apud te fortè nota, sed ego in ipsa ualde dubito. **S E.** In herba etiam mulierculis nota dubitas? **B R.** Imò maximè, quoniã Dioscorides eam suo loco non pingit, sed libro quarto, ubi de Chrysome tractat, inquit habere comantes corymbos figura
hyssopi

hyssopi: at nescio in hyssopo comantes corymbos uidere,
 id est, in nostro uocato hyssopo, & ita apud omnes intel-
 lecto. Adde, quum origanum heracleoticam pingit, dicit
 folia habere hyssopi: σκιαδιου ἢ δ' τροχιδες, id est,
 umbellam autem non in modum rotæ, ac si hyssopus ha-
 beat in modum rotæ umbellam. Verum nec folia nostre
 uocate hyssopi, nec umbellam conuenit, quoniam hyssopi
 flores in modum spicæ sunt. Comparat quoq; & alteram
 origani speciẽ hyssopo, quod & Plin. lib. x x. cap. x v i.
 & x v i i. fecit. s e. Hac quoq; me in dubium uertunt. A-
 te, quid dicendũ sit, noscere optarem. B R A. Folium hy-
 sopi omnino cum origano similitudinẽ habet, licet in hoc
 latius sit. De umbella modò, aliter dicendũ, quàm à Mar-
 cello interpretatũ sit. ipse enim interpretatur, ac si ori-
 ganus habeat umbellam, sicut hyssopus. In origano uerò
 sit multifida & diuisa, in hyssopo rotunda: tamen Græcus
 textus non confert umbellam origani ad illam hyssopi, sed
 simpliciter ad umbellã: quia re uera umbella in rotundum
 uergit, & simplex est, sed in origano multiplex. Quam-
 ob rem Hermolaus rectius Dioscoridẽ interpretatus est,
 non faciens cõparationem ad hyssopũ, sed simpliciter di-
 cēs, ut uerba Græca innuũt, σκιαδιου ἢ δ' τροχιδες,
 id est, non modo rotæ umbellam habens. Ego quandoque
 Græca uerba non aduertens, sed Marcelli tantum inter-
 pretationem, nostrum uulgatum hyssopum, origanum
 heracleoticam esse arbitrabar, sed nũc errorem animadu-
 uerti. Eodem nomine à Gallis, Hispanis, & Germanis di-
 citur, primi hyssope, alij ixopo, tertij Isop appellant. s e.
 Arabes de hoc hyssopo loquuntur? B R A s. Loquuntur
 omni

omnino, & id est quod hyssopum montanum Mesue uocatur. Quod enim dicit hyssopum hasce Thymus est. SEN. Marrubium occurrit. BRA. Deprehensus est ab excel- Marrubium, lentissimo præceptore Nicolao Leonicensi in hac herba error Plinij, quippe q̄ ex unius uocabuli falso intellectu, multas herbas cum porro confuderit: nam Græcè Marrubium, prasion dicitur, porrum uerò prasum. Plinius alias quas herbas marrubio comparās, quia ita ab antiquis acceperat, ipsas porro comparat, ut crininon, ballote, stachij, porro assimilari dicit, quum marrubio scribere debuisset: nam antiqui Græci has herbas prasio, id est, marrubio non praso, id est, porro comparant: ideo una literula Pliniū sefellit. Sed hæc longius à Leonicensi in epistola ad Angelum Politianum. Duæ marrubij species constant: una, herbacea & multis incisuris diuisa: altera, folia rotundiora habet, & squallida. Prima specie, ut inquit Theophrastus sexto de plantarum historia, in uarijs medicamentis utebantur. Plinius eodem modo, sed per alia uerba secare uidetur: nam ipse in nigrum, & candidum partitur. De albo Dioscorides in capite de Marrubio peculiariter tractat, & id marrubium est quo nos utimur, & in uestris officinis habetis, folia serè rotunda & albican- tia habēs, quod apud nos in ruderibus & circa areas domorum nascitur, ubi lapidum cumuli sunt: ex hoc quum eris Ferrariæ (quanquam hic efficacissimum sit) folia & caules simul, ac seorsum semina seruabis: uulgus etiā nostrum marrobio uocat, & ita Galli: Germani uerò, anadorn: nomen est sumptum à morbo quodam puerili, qui marrubio sanatur. Nigrum marrubium nostri temporis

Marrubij species duæ,

Marrubium nigrum.

phar

pharmacopola non colligunt: tamen Theophrastus lococitato, in re medica plurimum ualere scribit, & Plinius et multas dotes tribuit. S E. Hoc nigrum marrubiū apud Dioscoridem quanam herba est? B R A. Nūc non est animus eas herbas tractare, quarū nullus est in uestris officinis usus, tamen ne tergiuersari uidear, eam esse suspicor, quæ à Dioscoride Ballote nuncupatur. S E N. Adhuc anceps sum, æquè enim Ballote ignota est herba ut nigrum marrubium. B R A. Ego Ballotē illam suspicor, quæ à nostris urtica mortua, & iners urtica uocatur, quæ folia urticae habet, sed non pungentia aut adurentia, folijs purpurascens: cuius ingens copia in ruderibus Ferrariae, & incultis locis. Hæc per suspensionē dicta sint, aliàs per cœtitudinē magis rem tractabimus, et sine suspitione de hære loquemur. Vnum tamen admonere uolo, Pliniū, præter duo genera marrubij, album & nigrū, Balloten tanquam quoddam diuersum scripsisse. hæc autē aliàs. Tu ceteras

Scordion. herbas prosequaris. S E. Scordion. B R A. Dic optime pater, quæ herba illa est quam scordion appellatis? S E. Syluestre allium. B R A. O' errorem execrabilem: Is Tiresiacior est, qui non uiderit. S E. Quur error? Ego & præceptores mei syluestre allium semper accepere. B R A. Mentem adhibeas his quæ dicturus sum. Duo uocabula

Scorodon. sunt satis affinia, scordion, & scorodon: scorodon à Grecis allium dicitur, & scorodon agrion, allium syluestre. Arabes in his uocabulis decepti sunt, & Arabum imitatores loco huius uocabuli scordio, scorodon intelligentes, & allium syluestre interpretantes, ut Auicenna in una descriptione Theriacæ scordion ponat: in altera

syluestre alliū, pro scordio, in hoc uocabulo scordion, pu-
 tans scorodō esse, deceptus. Hinc recētes omnes, & phar-
 macopolæ hæctenus decepti sunt, pro scordio cuiusdam
 syluestris, allij speciem sumentes. non uident autem apud
 Dioscoridem, allium non esse, sed herbā Trixagini simi- Trixago
palustris.
 lem, unde à Romanis palustris trixago dicitur: tamē ma-
 iora folia habet, odoremq; allij, propter hoc fortè multi
 decepti sunt, allium sumentes. Amarū & adstringentem
 saporem, & quadrangulum caulem habet, in quibus flos
 rubescens est, à Plinio felicissimè x x v. lib. capite v i. de-
 scripta. In hoc monte ubi aqua scaturit, ingentem huius
 herbe copiam habes: etiam Ferrariæ in aliquibus planis
 & aquosis inuenitur. Plinius & Dioscorides differunt:
 quoniam Plinius in planis & aquosis locis, Dioscorides
 in montanis & humētibus nasci fatetur. Tu folia & cau-
 lem in his montibus colligito. S E. Quo nomine alliū hoc
 syluestre, quo pro scordio utebamur, apud autores uoca-
 tur? B R A. Scorodoprason, ab allio, & porro nomen su- Scorodo-
prason.
Ampelo-
prason.
 mens: uel Ampeloprason, quasi uineale porrum. Verūm
 etiam Galli, & Hispani, ac Germani pharmacopolæ pro
 scordio allium syluestre intelligūt, & eo utuntur, quum
 tamē fuerit nobilissima herba Mithridati adscripta. Gal-
 li enim appellant scordion, aulx sauuages, & Hispani aio
 drauo, quum tamē hoc non sit. S E. Bacchara in medium Baccharis.
 uenit. B R. Quid intelligis per Baccharā? S E. Eam her-
 bam quæ alio nomine asarū appellatur. B R. Mirabar te
 à communi errore liberum esse. Duæ herbe sunt, baccha-
 ris, & asarū, si quis Dioscoridē & Pliniū rectè conside-
 rabit: & fortè hinc error manauit, cur à nostris uulgari-
bus

Asarum. *bis asarum bacchara* appellaretur, quia multæ *baccharis* notæ in *asaro* positæ sunt, de nominibus præsertim, et uariis: hæc autem nihil ad præsentē locum. Vide *asari* copiam in illo macro & sitiēti loco, radices, & herbā serua, ea folia minora habet, quàm *hedera*. S E. Ferrarie in meo horto folia multo maiora habet, quàm *hedera* folia: miror autem cur *Dioscorides* multo minora fecerit. Ne admiratione afficiaris, quoniam locus in quo nascitur in causa est, cur folia ampliora euadāt. In Ferrariensi solo, utpote humidiori, latiora folia nascuntur. At si in macro & arido sit, quem desiderat, folia minora fiunt. *Dioscorides* autem de *asaro* in proprio loco nascente uerba fecit, & de eius folio ut in pluribus reperitur: de hac autem herba à nostris uulgaribus appellata *bacchara*, quod uerum *asarum* sit nullo modo dubites, quā Germani *Heszeluurtz* appellant, quasi dixerint *leporis radicem*: sed unde hoc, ignoro, nisi ex aliqua cum *leporis* similitudine factum sit: Galli uerò *Racabarant* hanc proprio nomine uocarunt. S E. Quid modò *baccharis* est edisseras. *Baccharis* diu autores digladiari fecit, adeò ut eam *Plinius asarum* existimaret. Fuere qui ipsam *Garyophyllū*, id est florem illum nostrum uulgarem odoratissimum, & pulcherrimum, quem *Garophalum* uulgò dicimus, putarint, adeò mirum uidebatur, florem tam pulchrū & odoratum apud antiquos ignotum: sed in re uera nullo modo dici potest, quum descriptiones oppositum ostendant, ut cuilibet in *Dioscoride* & *Plinio* uidere licet. *Nicolaus Leonicensis* eam *baccharem* esse putauit, quam nostrum *Sclarea*, uulgus *sclaream* dicit: non *sclareā* illam, quæ *asprella* uocatur,

catur, inter equiseti species à nobis supra reposita, sed herbam illam magnam, quæ purpurascētes in album flores facit, herbam sancti iohannis etiā Ferrariæ uocata, quam Simon Genuensis centrū galli, aut cristam galli nominat. Duplex autem est, hortensis, & syluestris, ambas credo nouisti. SEN. Et nullus Ferrariæ est, qui non nouerit. BRAS. Decipitur autem Genuensis putans eam herbam, quam Plinius cap. v. lib. xxvii. Alektorolophon uocat, prædictam sclaream esse. At quicquid sit in præsentibus pro bacchare, Leoniceum imitari iubeo, ut hanc quam dicunt sclaream, serues, in his asperis montibus collectam, cuius radices, & folia seorsum habere studebis. SE. Baccharis est ne re uera sclarea, aut sancti iohannis herba? BR. Hoc in præsentibus non assero, sed laudo tantum, ut interim sclarea pro bacchare utaris (ut Leoniceus edocuit) quousque meliora inueniamus: nam aliàs de hac herba diffusius loquuturus sum. SEN. Perforata sequitur. BRAS. Mira Perforata herba, & mirum magis, Dioscoridem eius foliū non pinxisse, in illis præsertim foraminibus, quæ in ipso apparēt, si præ oculis ponatur: mirum præterea est Pliniū solertissimum uirum hoc non animaduertisse, qui libro xxv. cap. xiii. eam diffusè pingit. SE. Nonne est illa herba, quæ ab antiquis hypericon nuncupatur? BRAS. Potest Hypericon quidem, & eodem nomine appellari, quoniam nonnulli apud Dioscoridem eam ita uocant, sed propriè & uerè hypericon albos flores habet: unde hac esse non potest, cui lutei insunt flores. Illa autem est apud Dioscoridem, quam Rutam syluestrem nominat, de qua tertio libro assignat: flores, folia, & radices serua. SEN. Radices seruare

Ruta syl-
uestris.

assucti non sumus. **B R A.** Tamen ad usum medicum proficiunt, inò ut semina etiam condias iubeo: solum gracile, & cultum amat, ideo Ferrariae illam habere poteris. In seminibus autem maximus recentiorum error inualuit, quum rutae sylvestris seminibus, in nonnullis receptis (ut dicunt) uti debuissent, semen cicuta accipiunt herbae perniciosissimae. Sunt tamen qui potius hanc perforatam, **Ascyron**, **Ascyron** apud Dioscoridem putarunt, quam rutam sylvestrem: uerum idem sunt specie rutae sylvestris, & **ascyron**: tantum differunt quia **ascyron** maius est: sunt ambae idem, differunt sola magnitudine, & ambae perforatae, ambae **hypericon**, ambae **androsomon**, & eisdem uiribus insigniuntur. Ita eas nosco, & discernere scio, ut tu ipse lactucam brassica. Galli & nonnulli Germani ferè nomen Latinum imitantur: illi enim *rue sauuage*, isti *wild rauten*, id est, rutae sylvestris dicunt. Nostrum uulgus & perforatam, & herbam sancti Ioannis appellat, quamuis & altera etiam sancti Ioannis supradicta sit: sed huic habent proprium nomen Galli dictum à foraminibus, nam ipsam appellant *mille pertuis*, ueluti si dixeris *mille foramina*: & alij Germani *Iannes kraut*, id est, Ioannis herba: alij *Runnath*, alij *Unser frauen bedtstro*, id est, nostrae dominae stramen: alij *harthau*, id est, durum foenum uocant: quae nomina sunt magis propria, quam quod primo loco dictum est. Quum uerò de rutae sermo incidet, etiam Ferrariae nostrae hortensem rutam habebis, cuius semina, radices, & folia seorsum colliges. **S E N.** Et capraria ruta in medium uentibus **B R A.** Experientia monuit, hanc herbam pestilenti morbo summè proficere. Nostrum uulgus *giargam* uocat.

Ruta hortensis.

Ruta capraria.

apud antiquos penitus ignota uidetur. Nam descriptio-
 nes specierum Rutæ effugit: non enim syluestris, aut sa-
 tiuæ, gallicæ, aut montanæ speciẽ subijt: ideo noua her-
 ba potius est, quàm ab antiquis descripta. Quandoq; uerò
 suspicatus sum eam esse, quæ quarto libro à Dioscoride
 polemonium uocatur: quum autem res sit plena ingenui ^{Polemo-}
 pudoris, fateri per quos profecerimus, in hac re me atten- ^{nium,}
 tum fecit excellentissimus Nicolaus Leonicens, & do-
 ctissimus Vincentius Caprillis confirmauit. Cuius senten-
 tiæ & in præsentem sum, quousq; meliora inuenerim: nam
 hæc herba ramulos habet graciles, pennatosq; folia pau-
 lò maiora quàm rutæ, oblongiora tamen, ad polygoni &
 nepetæ longitudinem. In summo ramulorum ueluti co-
 rymbi sunt, in quibus nigrum semen est, radix cubitalis,
 alba lanariæ herbæ radici similis. Ex hac Dioscoridis pi-
 ctura uides rutam caprariam huic ferè similem esse. S E.
 Imò in nullo dissentire uidetur. B R A. In hac aspera mon-
 tis parte, atq; macra huius herbæ folia, radices, semen, &
 expressum succum colliges: quum autem experientia ad-
 uersus pestilentem morbum ualere ostenderit, quod fre-
 quentissimè obseruatum est, ut per eius succi potionem
 plures in sanitatem ex eo morbo restituti sunt. Dioscori-
 des uerò contra serpentes ualere dicit, & uenena, suum
 polemonium: quæ autem ueneno, etiam pestilenti morbo
 aduersantur: ideo & ex indicio uirium, rutam caprariam
 cum polemonio idem esse iudicandũ. Etenim Giarga, uel ^{Giarga, si-}
 ut alij, Galga, serpentes, & mirè puerorum uermes inter- ^{ue Galga}
 ficit: ex eius succo, aloë, myrrha, & croco pretiosissimum
 ad uermes puerorum unguentum paro. Alij herbam sar-
 race

- racenam, alij fœnugræcum syluestre illam appellant. *S. E.*
- Soldanella.** Soldanella occurrit. *B. R. A.* Hanc & soldanam uocant, in quo Pandectarius longè errauit. *S. E.* Quomodo potuit tantus uir errore duci? *B. R. A.* Hoc tibi adeò aperte ostendatur, ut nullam habeas excusandi ansam. *S. E.* Ostendam obsecro: alioqui semper illi incorruptam fidem tribuam.
- Chachille.** *B. R. A.* Autor hic Chachillem apud Serapionē, soldanelam esse fatetur. *S. E. N.* Hoc certissimum est, & semper id tenui. *B. R. A.* Sed errorem audias: Serapio inquit, chachillem usnæ, aut nasturtij folia habere: uidetur ne tibi chachillem usnæ, aut nasturtij folijs ambiri? *S. E. N.* Usnæ folia non habet: sed quid nasturtium sit ignoro. *B. R.*
- Nasturtium.** Nasturtium ea herba est, quam Ferrariense uulgus ex acrimonia agreto uocat: uidetur ne tibi soldanellam eius habere folia? *S. E. N.* Minimè. *B. R. A. S.* Igitur Pandectarius tuus errauit. *S. E. N.* Si meus errauit, etiã tuus, quia eadem nota impressi sunt. *B. R. A.* Non dico tuũ, quem possideas, sed quem ames, quem tota mente prosequaris. *S. E. N.* Tu ergo odio habes? *B. R. A.* Non odio habui, sed illi non adeò fidem præsto, quin antiquioribus potius credã. Ipsum uerò summè laudo, ut eum qui suo tempore plurima uiderit, & alios iuuandi gratia, in cumulum redegerit. *S. E. N.* Hæc dimittamus, ne opus nostrum impediatur, remouetur ue, nam tibi credere statui. Verùm hæc herba ab antiquioribus quo nomine insignitur? *B. R. A.* Omnino dubium est: tamen ea uidetur, quam Dioscorides Brassicam marinam uocat: habet enim folia aristolochiæ rotundæ similia: in maritimis nascitur, & Ferrariam importatur: quam intercutē habentes mirè soluit, ut plures eius pul-

vere sanos reddiderim: hinc non inuenitur, sed commodius
 palestinae Venetorum, inter Motamauchi, nunc Malamo-
 chi portum, & fossam Clodiam, quae Chioza dicitur si-
 te, circa maris littora, magnam copiam inuenies: aut cir-
 ca illustrissimi Ducis nostri maritima, ubi uulgo Campo
 de goro dicitur, colligere poteris. Vno tantum de terreor,
 Dioscoridem scriptum reliquisse brassicam marinam fo-
 lia habere longissima, quod soldanellae non conuenit. Id
 forte in aliquo loco est, non omnibus. Miror autem quo-
 modo Dioscorides dicat longissima folia, & aristolochiae
 rotundae similia, quum rotunda aristolochia longa non ha-
 beat: unde suspicatus sum, etsi Graecus textus dicat, $\phi\upsilon\lambda\lambda\alpha\iota$
 $\mu\epsilon\gamma\epsilon\lambda\lambda\alpha$, ut longitudinem ad folia tribuat, id in folio-
 rum ordine intelligendum potius: quoniam eiusmodi
 herba serpit, & ex uno pediculo hederaceorum modo
 prodeunt, prodeunt uero a ramulis longis per terram re-
 pentibus leniter rubentibus: nihil enim hanc marinam
 brassicam soldanellam esse impedit, quam haec foliorum lon-
 gitude. Haec autem satis, interim alias herbas enumera.

SEN. Abrotanum. BRA. Herba Ferrariensibus notissi- Abrotanum,
 ma, in modum arboris crescit, ut frutex dici possit, & pul-
 cherrimam comam in rotundum facit. Eam edocere opus
 non est, eodem nomine uulgo appellatur Aurodano: saepe
 enim uulgus nostrum loco b, u, & loco t, d, ponit.
 Hanc herbam marem & foeminam habere Dioscorides
 testatur. Eam in his montibus indiscriminatim legito, &
 semina, ac ramulos seruato: a Gallis Auropne, corrupto a
 Latino nomine, & a Germanis nonnullis stabvurtz uo- Centonicum
 catur. SEN. Centonicum sequitur. BRA. Turpe est uo-

Centuncu-
lus,

1288702

Sabina.

1288702

cabula immutare, & turpius corrumpere, Centunculum
dicere oportet. S E N. Esto, centunculus sit: sed centonia
cum à pueritia usq; didiceram. B R. Gnaphalion à Grae-
cis dicitur. Plinius Clematidem à Graecis appellari cen-
set, sed falsò, ut inquit Leonicens, quamvis facile defen-
di possit à calumnia Plinius, non esse clematidem aliquam
Dioscoridis, sed eodem nomine etiam appellari, præter
id quod & gnaphalion dicatur. notissima herba est, quæ
antiquitus pro tomento utebantur: flores in ramulorum
summitate luteos habet, non albicantes, ut Marcellus in-
quit: folia cum floribus legenda sunt in his montibus, licet
etiam Ferraria in copia uireat. At quum uos pharmaco-
pola diuersis herbis utamini, pro centunculo, hæc tantum
centunculus est, quæ folia mollia, tenuia, & alba habeat,
& adeò mollis est, ut uideas nos ea pro tomento
commodè uti posse. Nostrum uulgus centonego: Germani
Rhorkraut, id est, tominum herba, quoniam ipsa tomi-
na sanent, appellauerunt: quamuis & alij, eadem tamen
significatione, ipsam rodekraut dicant. S E N. Sabina, &
post eam iuniperus uenit. B R A. Commodius numerasti,
quàm tui Arabes fecerint, quippe qui sabinam à iunipe-
ro distinxisti. Tuus autem Serapio simul cum iuniperu
sabinam confundit. S E N. Imò sabinam per se scripsit.
B R A. Scripsit quidem, & seorsum, sed postea inter spe-
cies iuniperi sabinam computat: quod nusquam à Dio-
scoride, Plinio, Galeno, Paulo, aut Aëtio factum est, ta-
men non adeò improbo, ut non uideam secundum uarias
linguas ita dici posse: nam hablagar, quo Arabicè iuni-
perus significatur, sabinam etiam comprehendit. Quæ
ueri

uerò duæ sabinae species sint, altera folia cupressi, altera
 tamaricis habens, quamcunq; collegeris, tuæ officinae sa-
 tis erit, & præsertim in his montibus habere studeas, &
 potissimū folia. A Gallis sauiue, à Germanis seuerbaum
 dicitur. De iunipero idem sentiendum, quum duæ species Iuniperus,
 sint, maior & minor, utram collegeris, satis erit. id com-
 modius fiet, si maritima loca adeas, in quibus folia &
 grana colligere oportebit: grana tamen iuniperi non de-
 bent esse fabarum granis minora. At loci siccitas in cau-
 sa est, cur minora fiant: hoc addidi propter eos, qui iun-
 iperum nostrum, ob granorum paruitatem, iuniperum
 esse inficiantur, non enim grana habet ad Dioscoridis
 mensuram descriptam: hoc tamen ubique necessarium
 non est: nam constat in omnibus iuniperum esse, præter-
 quam in granorum magnitudine. Nos quandoque iuni-
 peri grana Venetijs uidimus, ad mensuram fabæ, imò
 ferè auellanam nucem æquabant: erant autem ex Græ-
 cia Venetias allata. S E N E X. Hepatica sequitur. B R A Z Hepatica
S A V O L V S. Nusquam apud antiquos autores (quos scia-
 uerim) alteram hepaticam inueni, quàm eupatorium,
 id est, quæ per excellentiam hepar iuuaret, unde ab he-
 pate nomen accepit: quamuis Plinius ab Eupatore re-
 ge nuncupauerit, ut hinc deprehendi possit, si à rege
 denominationem habeat, absque aspiratione scribi: si
 ab hepate, cum aspiratione, & potius hepatorium quàm
 heupatorium dicendum: tamen in præsentī communi
 omnium sermone utemur. Illa uerò herba, quæ à recen-
 tioribus eupatoria dicitur, quæ intra puteos, & humētes
 lapides nascitur terræ inherens, hinc inde foramina ha-
bens,

bens, ac si oculi sint parui, à Dioscoride, & antiquioribus
Muscus. bus lichen uocatur, uel Βγύου, id est, muscus: nam supra
 muscum nascitur, imò Dioscorides muscū ipsum esse tra-
Lichen. dit, fistulosa herba est: lichen uerò dicitur, quoniam pec-
 culariter impetigini succurrit. Cur uerò à recentioribus
 hepatoria dicta sit, & à nostris mulieribus figatella, ob
 id factū esse arbitror: quoniā Serapio ex sententia Dio-
 scoridis inquit, hanc herbā Ictericis succurrere, qui mor-
 bus ab hepate uenit: tamen per os exhibet Serapio, quod
 Dioscorides illinendo dixerat. Idq; Pandectario ansam
 errandi praebeuit, qui secundum Galenum & Dioscoridē,
 ad omnes aegritudines hepatis ualere fatetur, quod tamen
 apud hos autores nusquā dictum inuenitur. Errat etiam
 Pandectarius, quia Lichenem facit apud Arabes ainet,
 postea hazex mulsareth: postea quū de lichene tractat,
 limum terrae uocat. Quicquid sit, ostendit se nescire no-
 mina, & minus ipsam rem. Ob id fortè hepatica dicitur,
 quia humida est & frigida: at plerunq; hepar caliditate
 peccat: sed quòd haec per excellentiā hepatica sit, nunquā
 fateri opus erit. Ego quādoq; musci herbam esse arbitra-
 bar, quia supra muscū ortam saepe inueni: sed re uera al-
 tera herba est, quamuis à Dioscoride muscus etiā appella-
Vsne. letur, quam etiam recentes Vsne dicunt: licet Vsne pos-
 tius ea uideatur, quam Dioscorides Telephion uocat: sed
 haec aliās. Nunc tantum id scito, à Germanis etiam ab he-
 pate, leberkraut, id est, hepatis herbam uocari, quamuis
 & eodem nomine eupatorium quoq; comprehendatur.
 Hanc herbam Ferrariae commodius habebis, quàm aliquo
 altero loco, intra puteos, & per humecta impluua strata,

ta, ubi solares radij parum uagantur. *SEN.* Centaurium
 maius & minus accedunt. *BRA.* Statim à prandio de ma-
 iori Centaurio uerba fecimus, quid esset ostendentes, &
 quomodo à rhapontico differat. Minus autem centaurium *Centaurium*
 ne hic quæras, quoniã aquosa loca amat, & in Ferrariens- *minus,*
 si agro mirificè crescit. *SE.* Differunt ne Centauria hæc?
BRA. Et apprimè differunt, non ne oculis, eorum diffi-
 rentiam percepisti? *SE.* De uiribus loquor. *BRA.* Ara-
 bes tui de centaurio loquentes, in maius & minus par-
 tiuntur, postea earum uires exarantes adeò cõfundunt, ut
 indiscriminatim amborum uires misceant, quum tamen
 à Dioscoride, Plinio, Galeno, Paulo, Aëtio, longè distin-
 ctæ probentur. ipsi uerò Arabes, ut Mesue, ac Serapio, de
 his, ac si easdem uires habeant, loquuntur, quum ualde di-
 stincta sint, & solo nomine quadrent. Ita uerò appellan-
 tur, quia à Chirone centauro inuenta, quum uulneratus
 Herculis sagitta curaretur. Latini ob summam amaritu-
 dinem, minus centaurium fel terræ appellarunt: in qua re *Fel terræ.*
 Theodorus Gaza deceptus est, qui nono de plantarũ hi-
 storia libro, Theophrastum interpretans, ubi de maiori
 centaurio tractat, fel terræ interpretatur, quod minus
 centaurium est. Et, quod magis graue est, Theophrastus
 de radice loquitur, quam per decem annos reseruari tra-
 dit. At Dioscorides & Plinius, radicem minoris centau-
 rij superuacuum esse, & nullius usus affirmant: ipse uerò
 interpretatur fel terræ, quod est minus cętauriũ. Tamen
 excusari potest Theodorus, qui in publicis Dioscoridis
 textibus, inter alias maioris cętaurij appellationes fel ter-
 ræ inuenerit, sed falso: quoniam maioris centaurij radix

subdulcis est, minoris autem amarissima, ideo, ut Plinius
 uir Latinus refert, sel terræ dicitur. S E N. Reperitur ne
 Centauriū maius in nostris Ferrariensibus campis? B R A.
 Pharmacopolas herbam quandam pro maiori centaurio
 in nostris agris legere uidi, sed uariè, nam quidam minus
 centaurium colligunt. At quia in humidiori loco natum
 (humida enim summè amat) ideo folia latiora habet, &
 altiore stipitem. Alij pro maiori cētaurio herbam col-
 ligunt luteos flores habentem, quæ maius centaurium esse
 non potest, tum ob multa alia, tum quia radicem paruum
 habet: nec iuglandis folijs insignitur, at nec minus cētau-
 rium est, licet folia similia habeat, quoniã flores eius sunt
 lutei, non in puniceo purpurascens. S E N. Quæ ergo
 herba est? B R A. Nondum mihi compertum est: sed nunc
 satis habeas, nec maius, aut minus centaurium esse noui-
 se. Et Arabes simul hæc duo centauria confudisse. Ferrar-
 riæ, minoris cētaurij florescentes ramulos, & radices col-
 liges. S E N. Et si Arabes harum herbarum uires confun-
 dant, describuntur ne optimè ab ipsis? B R A. Dioscori-
 dem ipsis compara, & tu ipse iudex esto, nam & in her-
 bis ac floribus differre cōperies: nūc mihi animus non est
 aliorum errata corrigere, qui potius in colligendis her-
 bis tibi adiumento esse instituiimus: ne herbas in monti-
 bus quæras, quæ in plano efficaciores sint, & quæ partes
 colligendæ sint, edocere. Interim alias herbas para. H E R.
 Ne aliarum nationum nomina deseras. B R A. Galli, cēta-
 taure dicunt: postea suis nominibus grande, & petite dis-
 stinguunt. Sed mirabilius nomen à Germanis tribuitur: hi
 enim arbitantes centaurium non à Chirone centauro, sed
 à cen

centum aureis dictum, uocāt ipsum nomine à mille aureis dicto, Tauffent guldenkraut, id est, herba à mille aureis dicta. S E. Pulchra quidē nomenclatura, & ridicula. Pimpinella sequitur. B R A. Hāc herbam apud antiquos Pimpinella nunquā inueni. Hermolaus libro quarto sui corrolarij in capite de saxifrago eam mirè describit, quæ incipientibus hydropicis multum ualet. S E. Imò est ualde similis saxifrago: unde quū essem puer, carmen didici, cuius frequenter ab antiquo Herbario recordationem fieri audiebam: Pimpinella pilos, Saxifraga non habet ullos.

B R A. O pulchrum & mirum carmen, fuit omnino memorie mādandum: unum est, pimpinellam apud antiquos non extare, quos sciuerim: tamen Theodorus Gaza in Theophrasti interpretatione, quum dicit Thryallis, ipse Thryallis bibinellam interpretatur. Si autem per bibinellam hanc intelligit, quam pimpinellam Ferrariae dicimus, in acetarijs gratam, ut etiam multi recentes illi attribuunt, longè errat: nam constat thryallidem herbam pimpinellam non esse, si quis etiam pinguis Mineruæ descriptiones legat. Nam pimpinella herba est habens surculos ab eadem radice plurimos ac densos, rubros cum radice, folio paruo orbiculato, & extremitatibus ferrato, semina in modum mori rubri facit, hæc est pimpinellæ forma, quæ & pampinulla, & bipenula, & à rusticis Patauinis sanguisorba dicitur, à Gallis pimpernelle, & à Germanis bibenell. Huic modo thryallem conferamus, ut Dioscorides pingit in phlomide, nullam habere cum prædicta similitudinem, statim constabit. Verum si Theodorus hoc nomē bibinella Thryallidi tribuerit, ut linguam Latinā ampliaret, encomi

comio dignus est. At ex altera parte arguendus, qui in-
 pta nomina sequatur, quum apud nos id nomen Thryallis
 in usu sit, ut apud Plinium constat uirum Latinum: ideo
 non est opus in herbis ita temerè nomina immutare: huius
 ius herbae folia cum ramulis, & seorsum semina seruabis:
 tamè Ferrariae in hortis habetur, & in magna copia, nam
 ea in acetarijs utimur, & incipientibus ascitis proficit.
 S E. Mirum est tam pulchram herbam ab antiquis non fuisse
 se descriptam, quae etiam pluribus morbis prodest. B R A.
 Ne admiratione afficiaris, quoniam plura multo elegan-
 tiora omiserunt, ut zuccharum, mannam, casiam, senam: ne-
 igitur ex hac herba mouearis, quia multa post antiquos
 inuenta sunt, & plura inuenientur. S E N. Nullam habes
 herbam, quae huic in Dioscoride quadret? B R A. Imò alia
 quam, sed an ea sit ambigo. S E. Saltem te ipsum in hac re
 explica. B R A. Dioscorides libro tertio de Teucro herba
 tractat, ita à Teucro Aiacis fratre nominata, quam dicit
 esse uirgatam, similem trixagini, tenui folio, ciceris figu-
 ra. Si autem trixaginis picturam consideres, quam nos
 uulgò Calamandrinam, quasi chamædryn appellamus, ha-
 bet folia diuisa sicuti quercus, ut manifestum uideatur
 Teucrium pimpinellam esse, si folia & uirgas considera-
 remus. S E N. Ego alioqui coniectari non possum, quomodo
 Teucrium esse pimpinellam. B R A. At ego id non ita temerè
 assero: tamen suspicor, & figura illi satis affinis est,
 imò & uires, quoniam lienosis, & uenenatis succurrit.

Squinantum, S E. Te hoc silentio non praeteriisse gaudeo: ad Squinanta-
 tum ueniamus. B R A. De herbarum folijs sermonem coe-
 peras: at nunc ad flores transire uideris. S E N. Nihil hoc
 refert

refert modo squinantum agnoscamus. B R A. In cassum in hoc monte quæres, quoniã in Arabia & Libya nascitur: Alexandriam Aegypti affertur, postea Venetias: à Græcis $\chi\omega\iota\nu$ & , dicitur, quamuis omnem iunci speciem hoc nomine significant: at absolutè positum, hunc per excellentiam significat. Latini iuncum odoratum, ad differentiam palustris: & Celsus iuncum rotundum, ad differentiam quadrati, uocat. Venetijs florem, radicẽ, & culmum emere poteris, quia omnium harum partium in re medica usus est: non dubito illum esse qui & nunc Venetijs uenditur, modo quis odorẽ nouerit, & à palustri distinguere sciat, quem cum odorato miscent. Nostri autem pharmacopole Venetias petẽtes decipiuntur, & festucas quasdam palustris iunci pro iunco odorato emunt. Nascitur etiã in Campania Italiae prouincia, quæ nũc terra de Lauoro appellatur. Galli, & Germani: ultima syllaba dempta, ut nos serẽ, squinant, uocant. S E. Cymbalaria sequitur. B R. Quam herbã hoc nomine intelligis? S E. Eam, quæ Ferrariae in parietibus frequenter nascitur, ab Hermolao libro quarto Corrolarij in Cotyledone descriptã, quæ folium quodammodo angulosum habet hederaceum, florem paruum, purpureum. B R A. Illam ergo intelligis quæ à nostris mulieribus herba uenti dicitur. S E N. Illam inquam, quam & umbilicum Veneris, & Dinarellam nostrum uulgus nominat. B R A S. Nusquam apud antiquos autores hanc herbam reperi: qui enim Dioscoridis cotyledon esse fatentur, quoniam cotyledon cymbalium etiam dicatur, longè aberrant: nam cotyledon in maritimis nascitur, nec folium habet coxendicis figura: qui uerò ob id,

Iuncus odoratus.

Iuncus rotundus.

Cymbalaria.

Herba uenti.

Umbilicus

Veneris.

Dinarella.

Cotyledon.

Ruellius tamẽ

huius est sententia.

lib. iij. cap. cxvij.

eam

eam esse putarunt, quia & umbilicus Veneris cotyledon ab antiquis dicatur, adhuc errant, quoniã ea herba quam quæris, Veneris umbilicum non representat. Fuere quæ secundam fumarie speciem, hanc cymbalariam putarunt, quam gallinaceum pedem uocant. Quod esse non potest, quia hederæ folia non habet: unde non memini hanc herbam apud antiquos me legisse: nec mirũ, quia omnia non pertractarunt. Nobis autem satis est à patribus & auis expertas uires habere, quamuis ab antiquioribus pertractata nõ sit. Eius ramulos cum folijs & seminibus Ferrariæ colliges, in parietibus antiquioribus & lapidum cumulis. Non est etiam secunda Cotyledonis species, quæ in modum sedi, in montibus nascitur. S E. Artemisia occurrit. B R A. Non dubito (ut nonnulli fecere) eam, quæ apud nos corrupto uocabulo Arcemise dicitur, ac si artemisia dictum sit, quæ folia absinthio similia habet, ut Dioscorides inquit, & eius duo genera facit, monoclonon, & Polyclonon, id est, unum ramum, & plures ramos habentem. Ambas species Ferrariense uulgus nouit. Si aptè distinguere sciret, & ipsis indiscriminatim utitur. Quam nos Matricaria. Matricariã, uel Marellã uocamus, artemisias species est, Marella, illa scilicet quæ malè olet. Nec obstat quòd Ferrariæ due artemisias species sint, per unum & plures ramos distinctæ, quoniã & hæc in specie est quæ plures habet ramos. S E. Si in genere artemisias matricaria collocari non posset, quam putares esse apud antiquos? B R A. Hermolaus Barbarus Parthenium esse putat in helxine, & idem excellentissimus Ioannes Manardus putat, quem diu cum doctissimo Vincentio Caprilli differentẽ audiui. At potius Caprilli

Caprilli assentiendum, matricariam, partheniū non esse:
 nam matricaria coriandri folia non habet, qualia parthe-
 nio insunt, nec matricaria soluit. Nunc autem de ea herba
 loquimur, quæ Ferrariæ matricaria & marella appella-
 tur, est enim artemisiæ species: tamen quū artemisia par-
 thenium etiā dicatur, matricaria ipsa partheniū dici po-
 terit. Sed nunc loquor de herba, quæ peculiari nomine à
 Dioscoride parthenium uocatur: scimus enim parthenij
 nomine plures herbas uenire. **S E.** Quæ herba est hæc pe-
 culiari nomine parthenium dicta? **B R A.** Ut te breuibus
 expediā, Partheniū ea herba est quæ uulgò Brusaculo di- Parthenium
 citur, folia coriandri habēs tenuia, & flores per ambitum
 candidos, in medio luteos, odore uiroso gustu amaro, &
 quæ bilē & pituitam trahat. Matricariæ nostræ hæc in-
 dicia non insunt, ideo non erit parthenium. Scimus tamen
 quosdam nostrum uocatum brusaculum, qui à recētibus
 cotyla foetida dicitur, matricariam appellare: unde apud
 hos parthenium erit matricaria, quos fortè Ioannes Ma-
 nardus imitatur: & hanc sententiā sequitur Serapio, qui
 matricariam ex sententia Dioscoridis pingens, parthenij
 figuram affert, id est, brusaculi. Qui uerò nostrum uoca-
 tum brusaculum chamæmali speciem esse affirmant, deci-
 piuntur: quia quū tres sint chamæmali species, à florū co-
 loribus distinctæ, albo, purpureo, & luteo: brusaculo au-
 tem albos flores in medio luteos habet, ut nostrū uulgare
 chamæmalon: ideo cum eo idem esse oportet, quod longè
 absurdū est. **S E.** Quomodo matricaria distinctioni Dio-
 scoridis, in artemisia per unū ramum, & multos quadra-
 bit? **B R A.** Non ita ex sua sententiā Dioscorides partitur,
 sed ab

sed ab alijs eo modo distingui monet. Quicquid tamē sit in maritimis locis efficacior est: caulis, coma, & radices priuatim seruanda, imò & ex folijs succū expressum collige. Apud Galenum nostra matricaria amaracus dici uidetur. Mirandum tamen, quum animaduertat illam non inuenisse Romæ, quum tamen in copia Romæ sit: unde in dubio sum, quid apud Galenum amaracus sit: sed rem suo loco explicabimus. Galli, armoise, artemisiam uocant: Hispani, ut nos: Germani, bei fuffz. Matricaria uero à Germanis muter kraut, id est, matricis herba: ab alijs matram, ab alijs metterem dicitur. **SEN.** Matersylua presentatur. **BRA.** Nonnulli matremsyluam, alterā Clematidem esse putarunt, sed errore ducti: quippe clematis, ut olera, cibus oleo & sale cōditis paratur, quod matrisylua non conuenit, non enim edendo est: si autē aliqua sit apud antiquos de hac herba memoria, ea est quæ à Dioscoride quarto libro periclymenō, à Romanis inuolucrum matris dicitur, quæ simpliciter fruticat, folia per ambitum pusilla continens, subcandida ad similitudinem hederæ, secusque ramuli adgenerāt semen cacuminibus hederaceum præferentes, albus ei flos similis fabæ subrotundus, ceu folio impositus, semen prædurum, & uelli difficile, radix crassa, orbiculata. Nisi hederæ folijs scriptum esset, & nonnulla alia modica, hanc esse matremsyluam nostram credidissim. Sunt tamen qui caprifolium à nobis uocatū, periclymenon putēt, & qui idem cum matresylua caprifolium. Errant præterea, qui matremsyluam asplenon existimant, uel splenon, ut Pandectarius facit: quippe asplenon, uel splenon, neque caulem habet, neque florem, neque semen.

Matersylua,**Inuolucrum
matris,****Caprifolium,****Asplenon.**

men. At mater sylua semine, flore, & caule insignitur: ideo uel ab antiquis nusquam huius herbae recordatio facta est, aut sub periclymeno ponenda. Multa nunc extant antiquis ignota. In locis maritimis efficaciores uires enanciscitur: flores, semina, folia, & radices seorsum collige. Gallorum pharmacopola caprifolium esse arbitrantur, ideo Cheureseul appellant. Hispani uero, ut nos ferè, madre sylua, Germani nonnulli speckliben, alij lienè blowmen uocare contendunt. **SEN.** Ad Pentaphyllon ueniamus. **Pentaphyl-
lon.**
BRA. Plinius libro xxv. cap. ix. pentaphyllon, quod à Latinis quinquefolium dicitur, fragra ferre existimauit, at id potius trifolij proprium est, quàm pentaphylli. Ideo quandoq; Plinij textum corruptum esse arbitratus sum, ut triphyllon pro pentaphyllo legendum esset. At mox excellentissimum Leoniceum animaduerti hanc sententiam reprehendentem, quia alijs nominibus ipsum appellat, quae à Graecis pentaphyllo tribuuntur, & easdè proprietates suo pentaphyllo attribuit Plinius, quas & Graeci suo, ut hinc deprehèdatur, non posse aliquo pacto trifolium legi, quum autem huius herbae nomen à quinario foliorum numero initium sumat. Vulgarem herbam habemus prope parietes uirentem, & locis humidis, quam uulgus nostrum pedem paipi, & quinquefolium uocat: quod autem nostra lingua paipus dicitur, Latine miuus est: hanc esse pentaphyllon antiquorum, descriptio manifestè ostendit, hoc dempto, quòd radice rubra caret. Est autem & uulgaris herba Tormentilla dicta, quae septem **Tormentilla.** folia habet, sed duo parua sunt, ut ferè in foliorum numerum poni non debeant, & in multis pediculis quinque folia
h tant

tantum habet: hanc facile crederemus pentaphyllon esse, si perpetuo quinque folijs muniretur, imò ante nos Heremolaus idem sensit: tamen mentæ folia non habet tormentilla, ut illi Dioscorides pentaphyllo tribuit, aut uitis, ut Theophrastus. Quicquid tamen sit nostrum uulgare pentaphyllon circa parietes & stagna nascens, ob radicem antiquorum pentaphyllo non quadrat, tormentilla uerò, quam & recentes Bistortam dicunt, dissimile folium habet à descriptione antiquorum. SEN. Ego igitur quid colligendum sit, ambiguus ero? BRAS. Quoad meliora inueniamus, pro pentaphyllo circa canales & aquosa loca, folia, radices, & scorsum foliorum, ac radicū tormentillæ succum colliges. Ad Pliniū reuertentes, multos pentaphylli cespites obseruare cœpi, & tormentillam ipsam Globum quendam ferunt, in quo semina sunt, hunc fragram Plinij esse arbitratus sum, quoniam & nihil aliud est fragra trifolij, quàm globus, in quo semina conduntur: non tamē nego fragram propriè in illa specie trifolij esse, quæ fragraria & fragra nuncupatur: tamen & in Veronensibus montibus obseruauimus fragrariã herbam pentaphyllam esse, quod arbitror omnibus eam urbem incolentibus in cōfesso esse. Ideo non mirum, si Plinius Veronensis dicat, nulli ignotum esse quinquefoliū, quum etiam fragra gignendo commendetur: radices autem considerans, rubræ non erant. At tormentillæ radix, & rubra quum effoditur, & paululum nigrescit, incipitq; & desinit cum uite. Putarunt uerò quidam Leoniceni gloriæ inuidi, Saniculam uulgarem herbam, quam recentes in lidaginum genere ponunt, pentaphyllon esse. Verum

bet quidem sanicula in quinque partes distincta folia, sed radices nec rubras, nec effatu dignas habet, nec fragra fert, ut de suo pentaphyllo dicit Plinius: licet capitula quædam habeat supra coliculos colorem herbaceum habentes. Hanc herbam Germani sanckel uocant, tormentillam uerò tormentil: alij Rotvvurtz, alij Blot vvurtz dicunt. At pentaphyllum nostrum uulgare, funffingerkraut ab eisdem dicitur, ac si exprimere uoluerint, herbam quinque digitorum. S E. Tormentillam igitur pro pentaphyllo seruabo? B R A. Seruabis, quoad meliora inuenire liceat: nam & hoc anno pentaphylli quandam speciẽ circa parietes etiam nascentem radice rubra insignitam obseruari. S E N. Ad Citrach ergo manum dabimus. B R A. Citrach, Nonne hodie dictum est, eam herbam, quam Citrach uel Citrach appellatis, scolopendrion, uel asplenõ esse? S E. Memoria exciderat, uerum ea quæ nunc scolopendrium appellatur, quo loco à Dioscoride tractatur? B R A. Dictum est etiã à Dioscoride phyllitim uocari. S E. In memoriam uenit: ad Mezereon transeamus. B R A. Nonnulli falsò, mezereon, & laureolam confundunt, ac si unum sint, quum duo & longe diuersa esse oporteat, quoniã laureola, quæ Daphnitis est, lacte careat, mezereõ eo abundet, ut illi Arabes imponunt. Vnde Serapio & Mesue de mazereon loquuntur, & non eodẽ modo unoq; capite diuersas antiquorũ Græcorũ herbas miscent. Nam Dioscorides & Plinius Chamæleam & Thymæleã duas herbas faciunt, ut uerè sunt, hi autem Arabes uno in capite adeò perturbant & cõfundunt, ut quãdoq; chamæleã, quãdoq; thymæleã uires, quandoq; descriptionem unius, quandoq;

alterius misceant, ut re uera duas herbas uno capite coniunxerint. Tamē in medio serē capitis mezereon duas species habere statuūt, ut hoc manifestē colligatur Arabum mezereon, esse chameleam & thymaleam Dioscoridis ac Plinij. Ex his herbis in hoc monte uaria colliges, ubi loca petrosa uidentur: ex chamelea, folia: ex thymalea, folia & semina condas. S E N. Ozimum garyophyllatum occurrit. B R A. Hęc duo ne sunt, Ozimū unum, Garyophyllatum aliud, uel una res, quę toto hoc nomine clauditur? S E N. Vna sola res, & etiam notissima. B R A. Ne admiratione afficiaris, quoniam pharmacopolas noui herbam colligentes nomine garyophyllatam: nunquam enim apud antiquos ozimum garyophyllatum inueni. Dioscorides enim ozimum, & ὄζιμοειδές, id est, ozimastrum, & ozimum aquaticū sola tractat: dic tu quo ozimo (uel ocimo per c, aut z, scribatur ab ὄζειν, quod est redolere, grāmaticis curę sit) in officinis utimini? S E. Quod passim mulieres supra fenestras in fictilibus plantāt, nigrum semen habens, garyophylli odorem representans. B R A. Ferrarienses mulieres duas species habēt supra fenestras, alteram strictiora folia, alterā latiora habentem. S E. Id est, quod latiora folia habet, basilicum dictum, ab odore basilica dignum. B R A. Tamen Serapio ozimum garyophyllatum ex sententia Isaac Ebenambra folia strictiora habere tradit. S E. Ita apud nos usus est. B R A. Semen certē nigrum habet, & odoratum, sed non garyophylli odore (nisi olfactus me decipiat.) Ne in montibus ipsum queras, quum in omni serē domo Ferrarię sit. Solum serē inter herbas calidissimam aquam expetit, & in meridie,

Ozimum
garyophyllatum,

nobilis

nobiscumq; ueluti animans moratur: edendo est, sed uisui nocet: folia & semina habere oportet. Mira uerò & adeò ingens controuersia in Plinio & Dioscoride est, ut alterum ipsorū errare opus sit. Dioscorides enim inquit, si à scorpione uulnerentur qui ozimum comedere, incolumes euadere: è contrario Plinius libro xx. cap. xii. Si quis ea die qua ozimum comederit, à scorpione pungatur, non posse sanari. s e. Est inexplicabilis cōtradictio, quæ fortè per uarias ozimi species tolli posset. B R A S. Aliud est in his autoribus discrimen, quoniam Dioscorides lac prouocare tradit. Plinius uerò eodem loco, si illinitur mammis, extinguit quoq; lactis prouentum. s e n. Dioscorides fortè per os sumptum intelligit, ideo addit, & agrè in stomacho mutatur. Plinius uerò extrinsecè apponit. Quicquid sit, miror maximè cur Dioscorides secundo libro de ozimo, quarto autè de ozimaastro tractauerit, quum eius consuetudo sit cognata cōgeneribus miscere: ut de menta ac mentaastro uno loco fecit. B R A. Id apud Dioscoridem perpetuò non reperitur, quippe qui de thymo in uno libro, de epithymo in altero scripserit: quamuis in libri præfatione eos reprehēdat qui ordinem literarū sequuntur, & cognata à suis congeneribus diuelunt. Tamen uitio scriptorum potius factum arbitror, ut in Dioscoride nonnulla suum locum euariant. Quum uerò Plinium & Dioscoridē conciliasti, quòd alter per os, alter extra applicuerit, non longè à Galeno dissentis, qui in libro de simplicium medicamentorū facultatibus, ozimum per os sumptum non digeri, imò digestionem officere tradit: si uerò emplastri modo extra ponatur, digestio-

Lib. viij. ccj.
xxxviij.

nem procurat. Nonnulli uerò hoc animaduertentes, quod uno in libro de ozimo, in alio de ozimastro loquatur, uoluerunt in quarto libro non loqui de ozimoide Dioscoride, sed corruptum esse uocabulū, & legi debere Echinoidē, quia de Echio supra loquutus erat. Ab his autē dissentire cogor, tum quia nulla herba est, quæ echinoides uocetur, tum quia ozimoidem Plinius ita pingit, & eius uires, ut Dioscorides ponit: tum quia Galenus in libro de simplicium medicamentorum facultatibus eadem ozimoidi elargitur, quæ Dioscorides suo quarto lib. A Germanis Basilica kraut, ac si herbam basilicam dixeris, uocatur. S E.

Bardana. Bardana sequitur. B R A. Quo uocabulo uteris? eāne est, quam ex similitudine cum equorum unguibus, unguilam caballinā appellatis? S E. Ea quidem est, sed potuit etiam asinorum ungues imitari. B R A. Ideo & multi asininam unguilam uocant: imò Germanum nomen quo hæc indicatur, asino alludit. S E. Quomodo asino? B R A. Quoniam ipsam uocāt Esels huff, ac si dixerint asini unguilam. S E. Honestius tamē est, ab equo magis, quam ab asino nomen sumere. B R. Istud ad rem nihil, uel ab asino, uel ab equo nomen ducatur. Quur illam in montibus quæris, quū Ferrariæ abundet, circa aquarum scatebras, & aquosis locis, adeò ut recentiores multi nymphæe speciē arbitrati sint, quam suo corrupto uocabulo nenusar terrestre appellauerunt? S E. Sunt etiam qui farsaram, nescio an Hebræo uocabulo, uel barbaro eam uocent. B R A. Imò Latinum est, nam ab autoribus folijs populi comparatur. Antiqui uerò populum, farsarum dicebant, à Dioscoride Bechion, &

Tussilago. Romanis Tussilago, quoniā uehementissimæ tussi succurrit.

rit, appellatur: hoc autem est si per infundibulum fumus suscipiatur, & deuoretur: propterea apud Germanos aliquos brandt lauttich appellari solet, ac si dixerint, lapa que ad combustionem danda est, uel lapa combustioni apta. Recentes medici ea pro antiqua tussi utuntur, quum ab antiquis solū fumus glutiretur: à Gallis gliçterons dicitur: folia & radices seruare conueniet, sed hoc Ferrarie ages. S E N. Capilli ueneris sequuntur. B R A. Postea. Capillus Veneris, S E. Politricon, calitricon, adianton. B R A. Siste, nam uos pharmacopole rem in duas species tantum distinctam, in quatuor diuisistis: nomina solū diuersa sunt, res minime. Ea enim herba, que à uobis capillus ueneris dicitur, à Dioscoride Adiantum appellatur, quoniam madefieri non potest, etiam aqua aspersa. Quem tamen effectum experiri uolens, falsum esse comperi, ideo potius ex puteis, quos coronat, & propter id madida non est, uel quia nunquam attingit aquas, id nomen sumpsisse arbitror. A Romanis Cincinalis, & terræ capillus dicitur. Cincinalis quidem ob cincinos, secundum aliquos, id est, incisuras: sed magis arridet ob capillorum cincinos. Item cum polytrico, & calitricon est: sunt hæc diuersa nomina à uarijs effectibus imposita: nam polytricon, id est, multas triccas, hoc est capillos faciēs: calitricon, id est, pulchras triccas faciēs. Ut autē rem ipsam aptius intelligas, una herba est adianton, in duas partes separata. Vna propriè adiantum dicitur, de qua priuatim uno capite Dioscorides Adiantum, agit, folia magis alba, & coriandro similia habēs, & longiora. Altera pars à Dioscoride in sequenti capite scribitur, & Tricomanes appellatur, folia habens filici similia, Tricomanes,

tenuia, nigriora primo, & breuiora: hoc propriè calitricon dicitur, extricarum pulchritudine quam facit. Ver pharmacopola, hoc communi nomine in his duabus herbis utimini Capilli ueneris: unde apud antiquos auctores solum adiantū & tricomanes, uel calitricō inueniuntur, ut patebit si Theophrastum, Dioscoridem, & Plinium legeris: non autem quatuor sunt herbae, ut uos eas facitis, supradictis nominibus appellatae: nam sola uoce, & non re ipsa dissentiunt. Ideo multi pharmacopola falsò quatuor herbas ostendunt, quū duae tantum sint: tamē quacunque speciem acceperis, easdem uires habet. Ideo Ferrariae in puteis, fontibus, palustribus, locis umbrosis ac humentibus muris eam accipito, quae ad manus uenerit, & in Bononiensi solo maxima copia uiret. Ferrariae tamen Tricomanes, id est, ea species, quae filici similia folia habet copiose inuenitur: ramos tantum huius herbae seruabis. Auenea ab Hispanis dicitur, non omnibus tamē, ita à quibusdam Germanis frauenhar dicitur, ac si dixeris foeminae crinis, quamuis alij Germani Mauerrutem (sed falsò) appellarint: quoniam haec ruta muraria, à praedictis herbis diuersa est. Galli etiam pharmacopola, illis quatuor, ac si diuersa sint, utuntur, ita suis nominibus appellantes capil uenere, politri, calitri, adiantos. s e. Agrimonium ad manus uenit. B R A. Corrupto uocabulo passim utuntur, Argemone legi oportet, supra docuimus, eam herbam, quam pharmacopola pro argemone accipiuntur, uerum eupatorium esse. At uera argemone apud me incōperata est: tamē futurum spero, ut illam inter alias herbas ostendamus: nunc ipsam dimittere, quoad ab aliquo oculata sit de inue

Agrimonium.

de inuenta sit. SEN. Interim quid agendum est, si aliquis
 medicus argemonem ordinaret? BR. Admonerem ipsum
 hanc herbam non haberi. SEN. Clamaret ille, uis tu me
 docere, hæc est, Sus Mimeruam instruet? BRA. Placidis
 uerbis iterum admonerem, exorans ut ueritatem noscere
 tentet. SEN. Tunc altiori uoce instreperet, conuicia si-
 ne ordine miscens, & deinceps meam officinam desere-
 ret. BRA. O pessimum genus, ignorat & id noscunt: ta-
 men sua ignorantia obstinati discere contemnunt, & po-
 tius meris nugis consenscunt, quam ab alijs discere cu-
 rent, aut saltem seipsis ueritatē noscere conentur: si phar-
 macopola essem, & hoc mihi accideret, tales uiros dere-
 linquerē, iuberemq; aliam officinā querere, & ibi quæ lu-
 berent ordinare, quoniam pro re rem alterā uendere non
 licet. SE. Id agere decreui, & potius salutis animæ tri-
 buere, quam paruo lucello, quod ignauus, & penè inscius
 medicus, semel, aut bis ad summum in anno cōdonabit: his
 autem omissis, ad spicam ueniamus. BRA. Iterum ad flo- Spica.
 res transis. SEN. Nihil refert, nos spica nardi, & spica
 Celtica utimur. BRA. Nominum inscitia, & te, & re-
 centes ita loqui coëgit. Nardus absolutè appellatur, & Nardus.
 nardi spica, quæ in monte Indiæ nascitur: tamē in Indiam
 & Syriacam ab autoribus diuiditur, quia mons ille duas
 facies habet: in facie uersus Indiam uergente, Nardus In-
 dica crescit: in uergente uersus Syriā, Syriaca. Indica mox
 sub se Gangeticam capit, quæ prope flumē Gangem na-
 scitur. Nardus uerò Celtica in Gallia, & in Liguriæ al-
 pibus, & in Istria uiret. Habetur et tertia nardus ex Ci-
 licia proprie & Syria, quæ montana appellatur, hæc est Nardus mon-
tana.

h s quam

quam habemus : nam Venetorum nauigationes Alexandria, & Alexandria Venetias hanc ferunt: ex Cilicia enim & Syria facile Alexandriam, & pedestri, & nauali itinere feruntur. Etiam ex Cypro insula affertur. Ne igitur in his montibus nardum quæras, sed Venetijs spicam, caulem, & radicem emes: quamuis & ipsi adulterent. Iubeo autem radicem & caulem emere, quoniam hæc apud antiquos autores, ut Dioscoridē, & Galenum, magis in usu medico sunt, quam spica, quippe folia abiicit Dioscorides. Ad nos tamen nunquam defertur radix, nec mercatores illam portare curant, etsi in re medica efficacior sit, quoniam maius lucrum ex spica, quam radice faciunt: non tamen ex his spicam omittere intelligo, utpote quæ in re medica, & odoramentis ualeat, imò pretiosum unguentum ex spica antiquitus fiebat, quo Magdalena Seruatoris nostri IESU pedes inunxit. Estq; error in sacris literis ubi legitur unguentum nardi pistici: quem errorem Valla corrigere uolens, Nardi spicati legit: quum potius spicæ nardi, id est, ex spica nardi legendum esset. Radix tamen ea est, quam cæteris partibus præferunt autores: imò quum radix excuatur, puluerem pro lauandis manibus seruari iubet Dioscorides, adeò radix odorata est. Hæc de nardo, uel ut uos dicitis, de spica. Nisi in mentem uenisset Ligures ueram Celticam nardum habere, tamen loco eius, herba dicta à nobis lauandula uti, qua & nardium oleum parant, id est, id quod apud uos de spica appellatur: tamen lauandula à Nardo longissimè distat. s. s.

Polium. Polium sequitur. B R A. In planis & montibus hæc herba reperitur: Dioscorides in usu montanam esse censet.

S. E. Imò & nos semper montanum polium quærimus, &
 montano utimur. B. R. A. Non habet hominis cani folia, ut
 nonnulli putarunt, sed in summo capitulum paruum ha-
 bet cano hominis capillo egregiè simile. In Bononiensibus
 montibus crescit & pullulat. Sunt tamen pharmacopole
 Ferrariæ, qui pro polio alteram herbã sumant, quum no-
 tissimum sit apud nos polium, & uulgare. Leonicens in
 epistola ad Hermolaum Barbarum, Plinij errorem osten-
 dit tripolium cum polio confundentis. Totam herbam in
 his montibus sine radice, sed cum floribus, & seminibus
 serua: eius nomen sortitum est ex similitudine, quam cum
 homine cano habet: unde herba ea multorũ stipitum, qua
 nostri pharmacopole utuntur, polium non est. S. E. Non
 omnes tamẽ illa utuntur: nam ex Bononiensibus montibus
 polium uerum habere consueui. Ad pastoris uirgam ac-
 cedamus. B. R. A. Vnde hæc herba tale nomen sortita sit,
 ignoro, nisi ex longis uirgis quibus cardui ad poliendos
 pannos insident, dicta sit, ut pastores fortè unam ex his
 uirgis sumentes, & aculeis nudantes, ea parte qua possit
 manu capi reliqua aculeata parte gregem ducãt. S. E. De
 eo nomine incertus sum: at Carduum esse nõ dubito: quo
 autem nomine ab antiquis diceretur, ignoro. B. R. Apud
 Dioscoridem, & antiquos Græcos, dipsacos est: Romani
 Labrum Veneris, aut lauacrum Veneris appellant. No-
 tissima herba, & Ferrariæ frequentissima: radices serua-
 re oportebit, seorsum, & folia: habet etiam echinum, in
 cuius medio uermiculus nascitur ad quartanas utilis, si
 Dioscoridi credere fas sit. Marcellus diu illum uermicu-
 lum obseruasse, at nunquã uidisse fatetur. Ego autẽ certus
 sum

Pastoris
virga.

Carduus.

Labrum
veneris.

sum nunquam à Marcello obseruatum esse: quum nullum errare possit, quum in autumnno inueniat, quum exiccari incipit, si per medium echinus aperiat: uermiculus albus est, qui per cavitatem echini dimouetur, & in caudicem transit, hyeme etiam uidere licebit antequam præ frigore moriatur. Quum uerò huius pastoris uirga duplex genus reperiat, & easdem uires utrunq; habeat, quodcunque seruabis, nihil impedit. In Ferrariensi agro id quod breuiorem echinum habet, uberrimè nascitur, quo pilea & pannos expoliunt. A Gallis etiam ferè nostro nomine appellatur, Verge à pastour. S E. Lupulus occurrit. B R. A. Non inueni apud Dioscoridem quo nomine Lupulus appellaretur: hi enim aberrant qui corrudam dici uolunt, nam Corruda folia capillamenti modo tenuia habet, quibus caret lupulus. Nec Brionia est, licet eadem foliorum forma decoretur. Verum Plinius de eo tractare uidetur, & lupum salictariū appellat, quoniã supra salices, et reliquas plãtas repat: & ideo nostra materna lingua luertice, quasi lupus uerticius, uel salictarius lupus uocatur, utpote qui circa res, quibus inheret, uertatur. herba est Ferrariensibus notissima, quam licet in Ferrariensi agro ubiq; præsertim circa sepes, & foueas inuenire, & quanos cocta & cruda in acetarijs oleo, sale, et aceto cõditis uescimur. Flores & herba seruãda, nec prætermittendæ radices, quæ calidæ & aperitiuæ sunt: flores in illis locis plurimū ualent, in quibus uinū deest: nam ex ipsis cõpositiones quasdam parant potui aptas, quas suis idiomatibus ceruisias, medones, byras, zita'ue appellant, in quæ etiam usum herba seruatur. S E N. Reperitur'ne apud Arabes, quum

Lupulus,

Lupus salictarius,

quum Græci de ipso loquuti non sint. B R A. Non ita simpliciter dixi, Græcos lupulū præterijisse, quoniā recentes Græci de eo uerba fecere: imò & nunc uulgò in Cypro Bryon uocatur, & Hermolaus in tota Græcia ita appellari tradit. Nūc etiam Aquileienses rustici Brusculam quasi Bryon scandilam uocant, & ita Cremonæ dicitur. Apud Arabes etiam sub nomine, uolubilis, inuenitur. Hispani, lupares, præsertim qui Lusitaniam habitant, Galli ombelon, Germani aofhen appellant. S E N. Carduus benedictus occurrit. B R A. Simon Genuësis longè deceptus est, qui carduum benedictum sedum minus esse arbitrat. Deceptus autem est, me iudice, quia à Dioscoride sedum minus carduus, semperuiua appellatur: ideo carduum benedictum esse hac coniectura existimauit: sed ita carduus benedictus semperuiuum est, ut rosa est lactuca. & quamuis passim in Dioscoridis exemplaribus Græcis carduus semperuiuus loco sedi nō sit, tamē Genuensis in suo textu ita legerat, quemadmodū & Hermolaus in suo habuit. Sunt uerò plures textus, qui loco cardui semperuiui ἑρβα σέριπρον Βίβα, id est, herba semperuiua legunt. Ut in pluribus Græcis textibus uidere est. Verū uno errore non contentus Genuensis, sedum etiam senectionem facit, & erigeron & Trixaginis speciem, quæ quantum à uero discrepent, suo loco ostendemus. Nonnulli hūc carduum Chamæleontis speciem fecerunt. Ego nondum habeo quid certi dicam. In Ferrariensibus herbis de ipso copiose scribemus: hic flores, herbam, radices, & semina colliges, quæ omnia uarijs ægritudinibus cōferunt. Galli nostro frè nomine, Chardon benist uocant. S E. Thymbra
sequi

Carduus benedictus

Tymbra. sequitur. **B R A.** Multæ herbe sunt, quarum cognitionem apud omnes autores difficile uideo, thymbra scilicet, satureia, cunila. genus herbe est cunila, satureia cunilæ species, quæ & thymbra: altera uerò hortensis est, altera ægrestis. Si Columellam considerare uoluerimus, peculiari nomine syluestrem thymbra, hortensem satureiam appellat. Notissima herba est, à nostris seneuezo, quasi uice sinapis dicta: ab alijs sauolezo corrupto uocabulo, quasi satureia. Mirus est apud nos in acetarijs & intinctibus huius herbe usus: sunt & qui solo pane mandant, nam nomen fortè traxit, quia saturos reddat. Ferrariæ in tenuibus & asperis terris crescit, ubique tamen ab olitoribus seminatur: hortensis ad omnia medicamēta efficacior est. Syluestris in cibis melior, quia intensiori illa acrimonia caret: huius herbe præsertim domesticæ ad medicum usum ramulos serua. Hæc sunt quæ de thymbra cōcise dicenda erant, spondentes omnes cunilæ species alias ad uisus ostensuros: apud Germanos quosdam quenel, apud alios cunel dicitur, ut à serpyllo nomen ductum esse uideatur: cunel autem à cunila corruptum sit, & satureiam satureij dicunt. **S E.** Bursa pastoris occurrit. **B R A.** Hæc bursa adeò tenuis est, ut nihil habeat, quo pastores uictū ducere possint. Tali autem nomine appellatur, quia folliculum habet, in quo semina conduntur, bursæ figurā representans. Nonnulli eam Thlaspi à Dioscoride descriptam, esse censent, quòd à Romanis scandulaceū uel capsellam, quasi scarsellā, unde & nos uulgo scarselletam uocamus. Re autem uera Thlaspi pro parte huic bursæ quadrat, si Dioscoridis picturam cōsiderabimus, quia breuis & exigua

Bursa pastoris.

Thlaspi.

haec herba est: folijs angustis, digitali longitudine in terra
 uersis, in summo incisuris diuisis, & modicè pinguibus,
 caule tenui duorū dodrantū altitudine, paucis in eo ad-
 natis, & circa caule fructu in summo modicè lato, in quo
 exiguum semē est, nasturtio simile, disci uel lenticulae ua-
 sis effigie, & ueluti infractum, unde nomen accepit flos
 illi albus, in semitis, fossis, sepibus, & circa domos nasci-
 tur, semen habet acerrimum. Omnes haec conditiones bur-
 sae pastoris quadrare uidentur. Sume tu herbā ipsam, quae
 prope est, & praedictas conditiones illi quadrare aduer-
 tas. S E. Mirum in modum conuenit. Tamē prius audiue-
 ram Thlassi eam herbā esse quae à Ferrariensibus Vinci- Vincito-
 toxicum dicitur. B R A. Nonnunquam Thlassis effigiem xicum,
 Vincitoxico comparauī, statimq; diuersam esse percepi:
 nam Vincitoxico nō insunt folia digitali longitudine, nec
 in summo incisuris diuisa, nec in terram uersa, nec pin-
 guia, imò ariditatem quandam praese ferre uidentur, nec
 semen est disci figura, & multa alia uincitoxico desunt,
 thlassi tamen ab autoribus attributa. S E N. Thlassi igi-
 tur Bursa pastoris erit. B R A. Inclinauit quandoq; ani-
 mus, sed magis inclinasset, si folia in summo incisuris di-
 uisa haberet: habet autem incisuras in medio, & si semen
 disci forma insigniretur, quod rotundum est & rubrum,
 & si cum nasturtio similitudinem quandam possideret,
 & semen acerrimum esset. Quū uerò haec omnia thlassi
 insint, & desint bursae pastoris non possum induci, ut no-
 strā pastoris bursam thlassim Dioscoridis arbitrer, etsi
 in bursa pastoris multae notae inueniantur, quae in thlassi
 primo intuitu reperies. Constat autem herbam esse qua-
 litate

litate frigidiori insignitam: ne illā hic quæras, sed Ferrariae semina & folia colligito: nunc quæ nam sit apud antiquos incertus sum. Aliæ feræ gentes nostrū vulgare nomen imitantur: nam Galli, Bource à pastour, Germani Deschelkraut, id est, marsupij herba appellant. SE. Ad

Scabiosa. scabiosam igitur accedamus. B R A. Et hæc una est ex illis herbis, quæ apud antiquos non reperitur. Nostrī pharmacopole pro scabiosa herbam colligunt, qua pro uerendis domibus Ferrariae utimur: tamen ubique in Italia non est harum scoparum usus. Ideo apud nos notissima, quam ita Hermolaus in stœbe describit, habere foliū eruce, hirsutum, sed non horrens aculeis, floris cœrulei, quæ scopæ fiunt. Non desuere tamen, qui nostram scabiosam, **Stœbe.** stœben Dioscoridis esse censuerint. Verū quia Dioscorides stœbē nō pingit per ipsum, an nostra scabiosa stœbe sit, noscere non possumus, propterea ad alios autores confugiendum, Theophrastum scilicet, & Plinium. Plinius lib. xxi. cap. xv. stœben à quibusdam phleon appellari tradit, à Theophrasto primo de plantarum historia sumēs. Si igitur phleon à nostra scabiosa differre probabimus, & stœben scabiosam non esse probatum erit. Theophrastus primò de plantarum historia stœbē inter fructicosa connumerat, & quæ carnosum foliū habeant, quale scabiosa non habet. Constat etiā apud Plutarchum in secundo problemate phleon inter palustres plantas numerari: ex hac enim antiqui thoros cōficiebant: unde nomen accepit, quia antiqui stœbe utebantur, πλὴν τὰς stœβας cōficiendas, id est, ad thoros parādos, adeò lentorem habebat: nostra autem scabiosa lentore caret, imò

apprimere frangitur. Herodotus etiam testis est, ex ea antiquitus uestes parari, & Theophrastus sexto de plantarum historia inter aculeatas numerat phleō, inter illas præsertim quæ folia habent secundum spinas ut tribulos: hæc uero nostræ scabiosæ non quadrat, imò & Pausania ex ea fieri retia scriptum reliquit, quæ nostræ scabiosæ conuenire non possunt. Adde stœben adstrictoriam uim habere, scabiosam uero minimè: nam ita appellatur, quia contra scabiem ualeat: stœbe uero contra scabiem ualere à nullo autore scriptum est. Quam ob rem antiquorum stœben, & nunc uocatam scabiosam diuersas esse oportebit, ut uulgaris herba potius dicenda sit, quam ab antiquis pertractata, cutaneis aegritudinibus ex salsugineis humoribus apta. S E. Habet ne alias uires, an tantum scabiei aduersatur? B R. Recentes quædam inepta carmina tempore Urbani Pontificis facta adducunt, quæ adeo inscitia opplentur, ut pudeat me referre. S E N. Nisi ægrè tuleris, eamet carmina recensebo, ut experiar, an memoria exciderint: his enim carminibus plurimum oblector. B R A. Ut lubet proferas, sed citò expedias. S E N.

Urbanus pre se nescit pretium scabiosæ:

Nam purgat pectus, quod comprimit ægra senectus.

Purgat pulmonem, laterisq; simul regionem,

Rumpit apostemata, lenit uirtute probata,

Emplastrata foris rumpit anthracem tribus horis,

Intus potatur, & sic unus euacuatur.

B R A. Si stœbes uires cōsiderentur, eadem quodammodo sunt, imò Pandectarius stœben esse contendit: sed miror admodum, cur in istis carminibus contra scabiem ualere

i scrip

Garyophyl-
lata.

scriptum non sit. Id fortè in causa fuit, quia stœbè esse pu-
tantes solum vires stœbes descripserunt, quas Dioscori-
des, & Galenus illi attribuunt. Tu autem in Ferrariensi
agro hanc herbã colliges, ubi ingens copia uiret, cuius fo-
lia & semina seruanda iubeo. Eodem nomine & à Galieno
appellatur scabiosæ. S E. Garyophyllata sequitur. B R. A.
Ex radicis odore hæc herba nomen sumpsit. S E N. Quis
garyophylli odorem habet (ut arbitror) sed cuius garyo-
phylli? B R A. Non habet omnino nostri garyophylli, sed
est pulcherrimi illius floris, & summè odorati, què in Ita-
lilibus frequentem habemus. S E. Nisi graue sit tibi (licet
præter intentionem) quo nomine ab antiquis garyophyl-
lus noster appelletur edoceas. B R. Nunquam apud anti-
quos ipsum reperi, quod tamen admiratione dignum est,
quum dignus sit ille flos, ut à digno autore pingeretur.
Longius enim decepti sunt, qui cyanum esse arbitrantur,
nam cyanus statim post rosam sequitur, nos baptisofelam
corrupto uocabulo quasi baptiseculã dicimus, quia secan-
tibus & metentibus officiat, retusa in occursum eius falce,
ut Hermolaus in leucoio docet: nam & seculam ueteres
dixere falcem, Ad rem nostram proficiscentes, non habet
etiam odorẽ garyophyllata, illius fructus, quo in aroma-
tibus pro condiendis obsonijs utimur. At suauem odorem
habet, ut ille suauis est, qui in garyophyllo flore sentitur,
unde ob suaueolentiã, illi flori comparatur, imò & in illis
quodãmodo inclinatur. Plurimis, & præsertim Pandectario,
eam esse placet quæ apud Galenum Lapagũ dicitur.
Lagopum. hic bonus uir scribere debuit lagopum, quasi pedem lepo-
ris: nam Galenus de lagopo in simplicium medicamentis

rum facultatibus tractat, quam facultatis adeo exiccantis esse dicit, ut alui fluxus probè exiccet: quas uirtutes illi attribuit Pandectarius ex mente Galeni, ut constet quod Pandectarius corrupto uocabulo lapagū dixit, scribendū fuisse lagopum. Quem errorem Genuēsis euitauit, quippe qui nouit lagopon, id est pedē leporis, garyophyllatam non esse, ut certum est si quis antiquorum autorū picturas cōsideret. Dioscorides tamē, Galenus, & Paulus eam non describunt, nec etiam Plinius, sed hic tantum in segetibus nasci dicit. Dioscorides autē, φύετ' ἐν τοῖς περὶ ἀρούρης, id est, in hortorū areis nascitur. Constat autem garyophyllatam in montibus nasci: at hæc herba, quæ pes leporis dicitur, à nullo descripta reperitur, præterquam à Genuense, qui in antiquo Dioscoride pictam uidisse fateatur, pusilla habentem, in triangularem figurā uergentia, per omnes ramulos utrinq; ab ambobus lateribus continuata per totam humilē plantam, expansam per terram. nos uerò in altero Dioscoride speciem alteram leporini pedis circumcirca incisi uidimus. Ea in acetarijs uerè utimur. Ad nostram autē garyophyllatam reuertētes, quam recentēs sanamundam, & auantiam, & oculum leporis Sanamunda. uocāt, & quam non esse lagopum certè scimus, nec apud Dioscoridem reperi. Si aliqua tamen sit apud antiquos, eam esse suspicor, quā Plinius lib. xxvi. cap. vii. Geum Geum, siue Gethis. appellat, quamuis in aliquibus codicibus Gethis legatur: hanc radices nigras & bene olentes habere tradit: nō autem dicit garyophylli odorē habere, quia apud ipsum hic flos ignotus erat, sed bene olere, quia re uera optimus odor est. Ad eadem etiā geum ualet, ad quæ iam dicta garyoph

- ryophyllata, ad pectoris inquam, & lateris dolores, & cruditates iucundo sapore discutit, ad quæ radix garyophyllata ualeat: quâuis & ad alia multa garyophyllate radicis sit in re medica usum: in his montibus eam colligat ubi copia est, radicesq; serua, & folia. **SEN.** Nullus est apud medicos foliorum usus. **BRA.** Tu autem & folia serua, quæ ad multa ualent. **SEN.** Deinceps seruabo. **BRA.** Galli salmonde, ac si sanamundâ dixerunt, eam appellant. Germani negeleskraut, tanquam garyophyllorum herba dictum sit. **SEN.** Lapatium syluestre sequitur. **BRA.**
- Lapatium syluestre.** Pro syluestri lapatio quam herbam seruas? **SEN.** Eam quæ uulgò rumice appellatur. **BRA.** Rumex Latine dicitur, & lapathū potius, quàm lapatiū dicere oportet, quis Dioscoridis uerbis uti uoluerit: cuius multe species sunt, quæ sub capite acetosæ ab Auicenna ponuntur, quâuis acetosa sit una tantum species. Verum deceptus est ea uoce ὀξύ, ut multi Latini fecere, quæ acutū significat: acuties autem in aceto est, & per similitudinē in alijs rebus, ut ensis acutus: unde una tantū lapathi species quo ad saporem acuta est, quam acetosam, & herbā bruscam uocamus: aliæ quo ad formā acuta folia habent. Quâ ob rem quod à Dioscoride satiuo simile dicitur, proprie rumex est, & lapathum syluestre, quod seruatis, quâuis non multum differat, quâcunq; speciem sumatis, quoniam easdem ferè uires habent. Ferrariæ uberius crescūt: semina, folia, & radices seruabis. Galli pabelle rouge, Lusitani labar, Germani Cletten hanc herbā appellant. **SEN.** Euphrasia occurrit. **BRA.** Herba pulchro nomine insignita, quam tamen antiqui ignorarūt: nihil enim de ipsa apud Dioscoridem

ridem, Plinium, Galenum, Paulum, aut Aëtium reperi, herbula parua est pimpinellæ similis. Adhil etiã uocata, sed folia minora habet, nec multos ramos habere putant recentes: tamen in summis montibus tum Bononiensibus, tum Mutinensibus fructicosissima inuenitur, sed in decliuioribus locis ferè in unũ stipitẽ crescit, flores in albũ uergunt. Hermolaus lib. IIII. Corrolarij, ubi de saxifrago tractat, luteolos esse dicit. Integrã plantã serua ex his montibus collectã: pro hac Mutinenses, & Bononienses montes ascendũt multi pharmacopola. In plano etiã nascitur, sed est multo efficacior in montibus. Galli eodẽ modo euphratize, Germani aughentrost appellant, tanquã si dictum sit oculorum solamen: propterea à multis ophthalmica, & ocularia nuncupatur. S E. Millefoliũ sequitur. B R. Mul Millefolium, te herbae apud antiquos in hoc nomẽ ueniunt, ut quarta species sideritis, et stratiotes terrestris: ea tamẽ uerè millefolium est, quæ à Dioscoride myriophyllon appellatur, & à Plinio lib. XXIII. cap. XVI. sed nostri pharmacopola, quibusdam mulieribus credentes, alias herbas pro millefolio accipiunt, ut stratiotem terrestrẽ, quartam speciem sideritis, & alias quasdam. S E N. Tu, quam sumere debeam, ostende. B R A. Omnibus ferè eadẽ uires insunt, quia uulneribus aptæ. In his montibus non nascitur, aut inefficax est. Ferrariae habetur, quia palustria loca amat. Ea est, quæ unum singularem caulem habet, tenerum, & unam radicem, folijs foeniculi pluribus, subrubicundum, & densum, tanquam de industria sit ita factũ, puniceum, & perpolitum, herba ipsa seruatur. Eodem ferè nomine Hispani, ut nos, utuntur, millafolio. Eodem & Galli, mille

Pes colum-
binus,

Amomum,

Anagyris.

feuilles. Germani Garb dicunt: quāuis & nonnulli schaff-
reibe, id est, ouinam costam, & alij relic dixerint: tamen
incertus sum, an uero mille folio, uel alijs herbis ita appo-
latis hæc nomina tribui debeant. SEN. Pes columbinus
sequitur. BRA. Apud antiquos Græcos hanc herbā multa
tum quæsiui, quia eius nomē, Græcorum impositiones sæ-
pere uidetur: quippe qui herbas ut excellentiori nota cog-
noscerentur, ex notissima re, cui assimilaretur, denomi-
narunt, ut pes leporis, pes coruinus, pes accipitrinus, pes
locustæ. At nomen hoc, nec apud Dioscoridē, Theophras-
tum, Pliniū, Galenum, aut alterum ex antiquioribus medi-
hi occurrit, qui de herbis pertractarunt. Recentiores Amomum
mum columbini pedis speciem esse contendunt, quum ita
à Serapione existimatū sit: tamen apud antiquos hoc nomen
quam repertum est. Imò si amomi figuram consideremus
fruticem esse pusillum, ceu ramum è ligno cōuolutum &
sibi ipsi implicitum, statim decernemus nullam esse notam
qua cum columbino pede conueniat. Hæc enim nomina à
similitudinibus cum his animalium partibus imposita sunt.
Quam ob rem nescio qua ratione, & Serapio amomum
pedem columbinum esse putarit, quamuis nomina ad pla-
citurum sint, sed & ad placitū est Barbaris credere quum
sine ratione loquuntur. Pandectarius Anagyron, colum-
bini pedis speciem esse fatetur, sed Dioscoride perlecto,
nullam similitudinem habere percipi: quippe anagyris
folia & uirgas uiticis, id est, agni casti habet, quæ folia
nihil cum columbino pede conueniunt. Auerrois de co-
lumbino pede quinto Colliget tractat, frigidū in primo,
siccum in secundo docens: tamen eius effigiem non descri-
bit.

bit, ut ferè opus sit columbinum pedem uaticinari. Quibusdam uerò Geranium esse putarunt, à quibus sponte discendo, quoniã Geraniũ diuisuras maiores habet, quàm anemones: at non ita magnas pes columbinus habet, nec etiã rotunda radix ipsi inest. Quicquid autem sit, nostri phar macopola herbulam quandam seruant, quæ sex aut octo ramulos profert pusillos, subtiles, in quibus folia insidēt, rotunda circumcirca incisa, adeò ut columborum pedes, à nobis calciatorũ appellatos, imitari uideatur: an modò illa sit, uel quæ apud antiquos hæc fuerit, incompertũ habeo. Tamen duas herbas in Ferrariensi agro iandiu noui, maiorem unam, alterã minorẽ, quæ earũ forma columborum pedes imitantur. Ego potius maiorẽ colligerem, aut ambas omitterẽ, ueluti apud antiquos ignotas: eas autẽ in Ferrariensi agro quærerẽ, ubi uirent egregiè. SEN. Hæc herba omitti non potest: alioqui Trocisci diacoralli, qui theriacã ingrediuntur, fieri non possent. BR. O' ingens recētiorũ ignauia, nulli sunt Trocisci diacoralli, qui theriacam ingradientur: sed est Magma hedycroon, de quo Galenus & in libro de theriaca ad Pisonẽ, & in antidotis tractat: nescio quomodo uocabulũ hedythroõ, in diacoralli corallerint. In hoc uerò magmate, nec coralli, nec pes columbinus insunt. Hæc autem aliàs à nobis ubertim tractabuntur: folia, & radices huius herbe Ferrariæ habere studebis. A Germanis hæc herba Taubenfuos, id est, columbæ pes dicitur: nam apud ipsos Tauben, colũba est, & fuos pes. SE. Persicaria sequitur. BR. In Ferrariensi solo copiosè crescit, iuxta aquas, & in humentibus locis præsertim. Recètes duas species faciūt, alterã quæ in me-

Hydropi-
per.

dio folio nigredinem quandam ueluti oculus habeat, aliam
ram uerò quæ non habeat, herbam esse, quæ ualde exicca
certum est, & quisq; qui experiri uoluerit, probare pos-
terit. Quid autem sit, apud antiquos incertum uidetur.
putant nonnulli esse Dioscoridis hydropiper, & certum
sum (quoad meliora inuenerim, quicquid sentiat Hermo-
laus) eam Persicariæ speciem, quæ lituris caret, hydropi-
per Dioscoridis esse, quoniam saporem piperis habet, ac-
risq; est. Cum Hermolao autem sentio, eam speciem quæ
lituras habet, hydropiper non esse. Mirum enim esse Dio-
scoridem notam ita celebrẽ omisisse. Adde quia folijs men-
ta cõparat, nos autem Persici, alij laurinis folijs: sed altera
ra persicaria, cui maculæ defunt, in omnibus cum hydro-
pipere cõuenit: habet enim florem album, spicaceum, acris
gustum, minutum semen, caulem nodosum, rubrum lon-
gum, & folia menta conferri possunt. Auicenna piper
quæ uocat, quæ & si piperis saporem non habeat, tamen
ueluti piper acris habet: & Auicenna inquit in gustu suo
saporem piperis habere. Fortè igitur nostra persicaria
hydropiper Dioscoridis est, & Auicennæ piper aqua,
Plinij piperitida, & siliquastrum. Hæc autem per suspi-
cionem dicta sint. Tamen quæ de hydropipere alias suspi-
catus sum, omittere decreui. S E. Ne quicquam prætera-
mittas obsecro, tuis enim uerbis plurimum delector. B R.
Erectis igitur auribus audias. Nunc in fictilibus supra fe-
nestras Ferrariæ herba habetur, quæ sine odore est, tamen

Piper Hi-
spanum.

Piper ex

Calechut,

acrem saporem habet ut piper, apud nos Hispanum piper
uocatur, alij piper ex Calechut, hanc herbam hydropiper
esse arbitratus sum: unde & à Plinio ob siliquam, quam
facit

facit, siliquastrū dicitur. Vnus tamen scrupus adest, quia Dioscorides hydropiper semen acinosum habere scribit, piper autē hoc uulgare, uasculū habet, in quo semen cōtinetur: dicitq; folia albiora esse folijs mētæ: at huius piperis folia, adeò uiridia sunt, ut in nigrū inclinēt. In reliquis tamen optimè quadrat, ut nec pictor aptius pingere potuisset. Legi tamē Dioscoridē, in quo legebatur: semen in uasculo. Et Marcellus fatetur se uidisse antiquū Dioscoridē pictum, literis antiquis Longobardis scriptū, in quo erat effigies seminis in uasculo. S E. Hoc ergo piper quod Religiosi Carthusienses in Testacijs loco ueri piperis uentur, Dioscoridis hydropiper esse cēsebas? B R. Suspicatus quidem sum, sed an sit, alij iudicēt, prope aquas non nascitur, ut nostra persicaria, quæ à Gallis curage nuncupatur. S E N. Parietaria sequitur. B R A. Hæc & à muris Parietaria muralis herba, sicut à parietibus parietaria uocatur. Nostrum uulgus ob lucidam quandam uiriditatem uitriolum appellat, nam ueluti uitrum splēdescere uidetur, uel quia uitrea uasa hac abstergunt. Vnde Auicenna herbam uitri appellat, quoniam (ut inquit) ea uitrum abluatur: à Cornelio Celso muralis, & muralium dicitur. S E. Apud antiquos quæ herba est? B R A. A Dioscoride libro quarto helxine dicitur, quæ in parietibus nascitur, & sepius Helxine. bus, caules habet leuiter rubentes, folia herbæ mercurialis, hirsuta, semine obducto circa caules, & tenaci, ut uestibus etiam inhaereat: si quis autem nostram parietariam consideret, hanc esse uidebit à Dioscoride suprā depictam, de qua Plinius lib. x x i i. cap. x v i i. quā tamē ipse folia mixtæ similitudinis inter plantaginē, & marrubium hab

habere dicit: in reliquis cum Dioscoride conuenit. At plures alia herbae helxine appellantur, haec & Parthenium dicitur: unde Leonicens in epistola ad Angelum Politianum, Plinij errorem animaduertit, qui libro XXI. capite XXX. parthenium à Celso perdicium, & muralium appellari censet: quum tamen muralium apud Celsum haec parietaria sit, Parthenium uero, de quo hic tractat, chamemalon est, si parthenij chamemali, proprietates considerentur. Haec autem nihil ad nos. Appellatur & helxine parthenium, quia in hoc nomen multae herbae coincidunt. Satis autem habeas helxine parietariam esse, quam in Ferrariensibus parietibus frequentissimam habemus. Nec deest nobis altera helxine, quae Myosotis dicitur, quasi muris auricula. Nostrum uulgus pauarinam dicit, quoniam pauaris, id est, iunioribus anseribus (Ita enim Ferrariæ iuniores anseres uocantur) sapit: quanquam ab aliquibus, al sine Dioscoride, & non helxine dici existimetur: non tamen ea est, quam Germani meusole, id est, muris auricula ab ipsis dicitur, licet idem sit nomen, quia Germani lanuginosam alteram herbam ita uocant, quae non est uera antiquorum muris auricula. Haec autem alias: potius autem esset helxines proprietates recensere, ob hoc praesertim quia error maximorum medicorum est, qui ea pro calida & sicca utuntur, quum tamen frigida sit, quippe ex parietaria pro frigida materia, & in doloribus ex uentositate fomenta parant. Tamen Dioscorides frigidae & adstringentis naturae esse contendit. Idem Celsus, Plinius, & Paulus, denique Galenus, & Aëtius etiam humiditatem habere fatentur, quae proprietates eos manifestè errare demonstrant, qui pro

pro aperiente herba, & resolvente, ac urinã prouocantẽ accipiunt. Si autem dolores sedari quandoque acciderit, id fit aut propter admixtum oleum, aut actualem caliditatem. Nonnulli autem recentes folia quidem frigida dicunt: caulem autem calidum, quod quã uerum sit, cæci iudicent. Pandectarius quoque tribus uersibus suis ipsius obliuiscitur: primò enim parietariam calidam & siccam in tertio gradu fatetur, postea Dioscoridẽ & Galenum adducit, qui frigidã esse cõtendunt, & ad ægrotudines calidas ualere inquirunt. Arbitrorq; Auicennam deceptum, qui ad phlegmatica apostemata ualere cõset, postea eiusmodi apostemata numerã, erysipellam & calida apostemata scribit. SEN. Hæc tamen consuetudo inoleuit, ut pro calida herba sumeretur: at quid in causa fuerit, libenter scire percupio. BRA. Quod sentio lubens edocebo: hæc herba, præter nomina dicta, Parthenium etiam appellatur. Est autem Partheniũ herba, quæ uulgo Brusaculo Parthenium dicitur, calida, & quæ pro somnõ ad dolores ualeat, quũ scriptum reperere parthenium, hanc parietariã, pro illa, quæ uerè partheniũ est, accepere, & ita apud Recentes, sine ratione inoleuit. Hermolaus Barbarus in helxine, parthenium matricariam esse testatur, quem Manardus sequutus est: nobis tamen re uera potius uocatum brusaculum arbitramur, quod apud Serapionem matricaria uidetur. Quicquid tamen sit, etiam si illam sumeres, calida est, & frigidis doloribus occurrit. Denique parietaria in alijs locis quã Ferrariæ, herba urceolaris nuncupatur, Urceolaris herba, quoniã urceos uitreatos illa abstergunt: nos uerò à uitro potius, quã à uase nomen dedimus. De hac autem herba

finem

finem fecissemus, nisi in mentē uenisset, Aëtium summum uirum capite x x i i i. x i. libri, ubi remedia ponit ad suppressam, & egre prodeuntem urinam, ultimo loco remedium ponere, Perdicium herbā terito, & affuso oleo seruefacito, atq; ita uesicæ imponito. Eandem etiam herbam cum oleo coquito, ipsaq; proiecta, lanam oleo imbuito ac imponito. Si quis autem considerabit, quid Perdicium sit apud Aëtium ipsum, Galenum & antiquos uidebit parietariam esse, qua tamen Aëtius utitur ut calida, quia ad prouocandum suppressam urinam nec opus est eò fugere, quod id ex accidenti faciat, calorem naturalem reuocando, quoniā plura alia magis apta sunt, quàm helxine: nec tanta frigiditate imbuta est, præsertim oleo iam dicto iuncta, ut naturalem calorem reuocare debeat. S E N. Errauit ergo Aëtius? B R A. Quid in hac re sentio, edocere statui. Aëtius capite x x i. de Ischuria, id est, urinae suppressione tractat, omnes modos quibus fieri potest, & curandi rationem ostendēs: capite autem x x i i. non solum scabiem uesicæ, sed & cōposita medicamenta ad suppressionē urinae scribit. At x x i i i. cap. simplicia remedia ad suppressam urinā edocet, & præsertim si aut multitudo materiae, aut crassities in causa sit: supra autē capite x x i. inter alias causas suppressionis urinae, unā dicit, quoties aliquis ob negotiorum importunitatem, aut concionem, aut quia in loco sit ubi mingere nō possit, & uesica impleatur, tunc enim os eius magis constringitur: docetq; modum curandi, qui fit per compressionem manus supra inum uentrem, ut urina lentè exprimatur. Capite uerò x x i i i. ubi simplicia remedia ponit, ad cōpressionem

nem propter multitudinē, & crassitiem, remedium per-
 dicij scribit, quod ualet ad compressionem propter mul- Locus Aëtij explicatus,
 titudinem: nam perdicium, id est, helxine, uel parietaria,
 est frigida & adstringentis naturæ. Adstringens au-
 tem est tanquam manus quæ exprimat, & paulatim uri-
 nam exire faciat. Itaq; arbitror, Aëtij contradictionē sol-
 uendam esse, & demonstrandum his quæ dicta sunt non
 contradicere. Hispani serè ut nos, parietariam, remoto
 e: Galli paritoire dicunt. Quidam uerò Germani Sam-
 peterskraut, id est, sancti Petri herba: alij uerò tag und
 nacht, id est, die noctuq; appellant: utunturq; eo nomine
 in sophismatibus & cauillis amatorijs. Is enim qui amat,
 die noctuq; amat: tamen si apud ipsos tag und nacht her-
 ba, flores habeat partim luteos, partim purpureos, &
 propterea sit ita appellata, quia purpureus color noctē,
 & luteus diem significat, tunc certus sum nostrā parie-
 tariam, non esse tag und nacht Germanorū. Et ideo malè
 eo nomine in helxine utuntur. Quum uerò sint qui eam
 esse contendant, quam nos uitriolum appellamus, & est
 iam dicta helxine, digladiari in hac re nolumus, sed om-
 nes suo modo proprijs nominibus uti sinemus. S E. Ideo
 ad arboream hederā ueniamus. B R. Hederā absolutè di- Hedera ar-
borea,
 cendū erat: nam etsi in speciebus differētiae sint, quoniam
 aliqua alba, alia nigra, & aliqui in marem & foeminam
 partiuntur, mas helix dicitur, quoniam fructum non gi-
 gnit: uulgus tamen arboreā dixit, ad differentiā suæ ter-
 restris, de qua aliàs agemus, quum tamen absolutè hederā
 dicentes, arboream solam antiquiores indicent. Notissima
 est apud nos hederā, & in Ferrariensi agro abundās, cir-
ca

ca arbores & parietes repens, quos per tempus exedit. Si plura scire cupis, Dioscoridem lege, & Pliniū libro xvii capite xxxv. Cuiuslibet generis folia, semina, corymbos, succum & lachrymam, quam uulgus gummi hederæ appellat, serua. At succum nigræ ab alba, & corymbos segrega. s e. Differt ne ea, quæ circa parietes repit, ab ea que circa arbores. B R A. Non quidem specie: at hæc magis arida est quæ parietibus inhæret. s e n. Fortè magis humida, si puteo aliquo aut cisternæ inhæreat. B R A. In eo certus sum. A Gallis lierre, quasi hederæ: à Germa-

Branca nis uerò eppau nuncupatur. s e n. Branca ursina occur-
ursina. rit. B R A. Ex similitudine, quam eius foliū cum anterioribus urforum pedibus habet, uulgus brancā ursinam appellauit: pulcherrima herba est, & quā architecti in columnarum basibus ornādis, aut epistylijs posuere. Quænam sit hæc apud antiquos, frequenter suspicatus sum. Deniq; antiqua uasa, & columnæ in eius suspensionem me adducere: nam antiqui molli acantho pateras pingebant, & in columnarum basibus acanthi folia sculpebant. Vnde

Acanthus, de suspicatus sum, quam acanthum Dioscorides, & Plinius, ac alij appellant, nostrum brancam ursinam esse: nec moueor, quòd acantha spinam significet, quoniā hæc herba spinosa quidē est, sed mollibus spinis, ideo à Vergilio mollis acanthus dicitur: eius folium plerisq; locis in columnarū capitulis uisitur quæ corinthiæ dicuntur, ob ornatum, in morē Corinthiorū. Vnde non deterreor, quòd præduras spinas nō habeat: satis enim est, ubi flores exeat ueluti spinas habere: in maximo honore apud antiquos fuit, & in hortis pro tegēda terra suis folijs utebātur. In

omnibus autē, Dioscoridis achanthi descriptio brācæ ur-
 sine cōuenit. Nam folia multo quā lāctucæ latiora, lon-
 gioraq; habet, erucæ modo incisuris diuisa, nigrescētia, et
 cum molli leuore pinguia. Idem & in caule leuor, quē al-
 titudine duorū cubitorū erigit: crassitudine digitali, per
 interualla sub ipsum usq; uerticem foliolis quibusdā ob-
 longis ueluti nucamētis aculeatis uestitum, ex quibus can-
 didus prodit flos: semen illi est oblongum, & luteum: ca-
 pitulum thyrsi figura, radices lentore molles, mucosæ,
 longæ, rubentesq;. Si brancam ursinam spectare uolueris,
 huic descriptioni adeò quadrare cernes, ut nullus uel cæ-
 cus eam esse ambigere possit. In hortis etiam & humen-
 tibus locis nascitur. Nec te moueat Dioscorides, qui eam
 herpacantham uocari doceat, quoniam serpit: hoc enim
 serpere in folijs tantū quæ prope radices sunt intelligo,
 nam hæ per terram extenduntur. Galli, ut nos, appellant.
 Quidam uerò Germani Engelburtz dicunt. S E. In tuam
 sententiam descendo. Sisymbrium ad manus uenit. B R A. Sisymbrium.
 Ne diu uerbis immoremur, ea herba, quā nos mentam Flo-
 rentinam appellamus, apud Dioscoridē, & antiquos si-
 symbrium est: folia enim habet mentæ similia, & magis
 odoratum est, & nisi excolatur, in nepetam aspectu dege-
 nerat, sed in mentā odore: & id plerunq; expertus sum,
 Florentinam mētā terræ absq; cultura derelictā, in ne-
 petæ aspectum transiuisse. S E N. Multi sunt qui pro si-
 symbrio serpyllum accipiunt. B R A. Hi summè aberrant,
 quia serpyllum altera species est: tamen sisymbriū ab an-
 tiquis serpyllū uocatur, & hoc fuit ansa pluribus erran-
 di, qui sisymbrium apud autores inuenientes, serpyllū ex-
 pon

ponunt. In Apennino monte prope Florentiã egregiè nascitur, propterea mentã Florentinã appellauimus, quãuis alij ob odorem gentilem mentam, id est nobilem, dicere maluerint. Hi deniq; falluntur qui centonicum, & qui Absinthium ponticum esse arbitrantur. Germani & hoc **Ceruina** Miuꝝ nomine mentã cõprehendunt. **SEN.** Ad hæc **Ceruina** **lingua.** uina lingua se offert. **BRA.** De hac supra mentionẽ fecimus, tamẽ nonnulla alia referre non grauabimur. Multas herbas nouimus hoc nomine lingua ceruina insignitas: abs te scire cupio, quam colligere statueris. **SE.** Quã scolopendrium appellamus. **BRA.** Apud antiquos phyllitis est, non scolopendriũ: de quo unũ animaduertas obsecro. Dioscorides inquit, modo sex, modo septem folia habere: at in una planta nonnunquam centũ folia inuenies: uerũ si extirpabis, uarias plantas esse percipies, & nunquam septenarium numerũ excedere: quod Serapio in suo scolopendrio animaduertens, inquit, & eius compositio est tredecim pedũ: quo loco pinguiuscule errauit interpret: nam interpretari debuit, & eius compositionem, id est, quãcunq; plantam habere sex, aut septem folia. Interpret uerò sex & septẽ simul colligens tredecim interpretatus est. Quam ob rem antiquorũ lingua ceruina phyllitis est: licet excellentiss. Leonicens in epistola ad Hermolaum, linguam ceruinam apud antiquos hæmionitidem esse, non autẽ scolopendrium. A quo dissentire (licet præceptore optimo) sponte uolumus, quũ res ipsa alioqui demõstret, etsi modica sit in forma differẽtia. Constat autem Theodorum Gazam in Theophrasto pro scolopendrio, linguã ceruinam interpretari. Ideo apud ipsum lingua ceruina,

non est nunc uocatum scolopendrium, quod antiquorum phyllitis est, sed est uerum scolopendrium à nobis passim Arabes imitantibus Citrach appellatum. Quam ob rem alia res est lingua ceruina tua, quæ antiquorum phyllitis est, & uulgare scolopèdrium, à lingua ceruina Theodori, quæ est uerum scolopendrium. **SEN.** Rem optimè accipi, Dux sunt linguæ ceruinæ, phyllitis, & uerum scolopendrium. **BRA.** Ita est, sed phyllitis est pharmacopolæ lingua ceruina, & cum re similitudinem habet: scolopendriū uerò est Theodori solū lingua ceruina. Quippe nullus autor, præter Theodorum, uerū scolopèdrium linguam ceruinam interpretatus est. Id fortè fecit, ut latinam linguam ampliaret: ineptè tamen, quoniam uerum scolopendrium à nobis Citrach uocatum, nullā cum cerui lingua similitudinem habet. Hanc herbā Germani sua lingua airszung, id est, cerui linguam & ipsi uocant. **SE.** Omnia ad libellam accipi, sed Primula Veris occurrit. **BRA.** Florentini hac herba in acetarijs utuntur, & apud nos inchoante Vere quū omnes herbæ tenellæ sunt, edendo est. Verum tanta herbarum copia Ferrariense solum exuberat, ut in despectu sit: herba est paruula, cuius folia supra terram extenduntur, & florem paruum fert album camomillæ flori similem, florum uerò extremitates phœniceum colorem & ualde floridum imitantur. De qua Plinius lib. **XXI.** cap. **XI.** inquit florum prima uernuntiantium, uiola alba: tepidioribus uerò locis etiā hyeme emicat. Nos in Ferrariensi solo, quum mitiores hyemes sunt per totum annum uidimus. Hæc est, quam uos pharmacopolæ pro Primula Veris accipitis, à nostris

Ceruinae linguæ duæ.

Primula Veris.

mulieribus petrella dicta, ab alijs herba sancti Petri. Recentis etiam herbam paralysis, & alij Margaritum uocant, adeò nomina secundum placitum imponuntur. Sed hi qui illam passarellam dicunt in altera herba decepti summoperè aberrant. Quum autem breui purpurea uicula post albam sequatur, nonnulli purpuream primulam ueris esse falsò contenderunt: nam, ut præcitato loco inquit Plinius, post albam ea sequitur, quæ appellatur purpurea, proxime flammea, quæ phlox uocatur, & primula ueris alba est. Nos hoc obseruantes eodem ferè tempore & albam & purpuream florescere percepimus, fortè temporis breuitate decepti, qua una alteram sequitur. Quicquid tamen sit, calidam & siccam herbam esse constat: propterea iliatis doloribus, & uteri mire succurrit: à Gallis coucō, à Germanis schlusselflum uocatur, nescio unde hoc nomen sumpsit, sua enim lingua flores clauis significat, fortè ob similitudinem quam flos ille cum bulla clauis habet, nomen accepit. SEN. Folium Indum sequitur. BRA. Nonnulli æquè nunc sicuti ante Dioscoridis tempora, hoc folium, nardi Indici folium esse arbitratur, sed falso, quoniam folium est de se, quod ab antiquis in summo honore habebatur, malabathrum dictum. Nonnulli etiam lenticulam paludum Indiae putarunt, sed decepti quoniam Dioscorides folium esse tradit, quod paludibus innatat, sicut lenticula, id est, res ea, quam uulgò zen appellamus: tamen non dicit esse lenticulam, sed folium sine radice ut lenticula innatās: diciturq; folium per excellentiam, quia nullum folium odore & perfectione (dempto nardi folio, quod tamen paruum est) ipsum excedit. SEN.

Folium Indum.

Nos Malabathri folia habemus, & Venetijs passim uen-
 duntur. B R A. Dicis ne illa oblonga, odorata, gustu acria,
 feruidaq; ueluti garyophyllon? S E N. Illa inquam. B R A.
 Garyophylli folia sunt, non malabathri, quæ cum nuce si- Garyophyl-
 militudinem habent. Venetijs aliud folium habetur, eo- li folia,
 dem nomine appellatum, quod Alexandria Aegypti ad-
 uehunt, folijs lauri, arbuti ue simile. Arabes Tembul ap-
 pellant, & Hermolaus ita etiam à Mauritanis appellari
 censet. S E N. Optarem summopere, ut uerum malaba-
 thrum mihi pingeres. B R A. Nullus autor est qui illum
 uerè pingat. Plinius tamen libro XII. capite XXVII. de
 duplici malabathro uerba facit. Vnum est cuiusdam arbo Malaba-
 ris folium in Syria, folium inquam conuolutū, & aridum thrum,
 colorem habens, ex quo oleum ad unguēta exprimitur: est
 aliud folium, de quo Dioscorides & eodem loco Plinius,
 quod in Indiæ paludibus modo lenticulæ innatat, sine ra-
 dice: hæc duo malabathri genera Venetijs mihi ostensa
 fuere, sed an illa essent, ambigebam: quoniã nullus autor
 est (quem nouerim) qui malabathrum uerè pingat. Dio-
 scorides dicit esse in albo nigricans, & contumax frangi,
 solidum integrumq; odore, qui nares feriat, & qui sum-
 moto quoq; eo persistat. Sapor eius sub lingua nardo simi-
 lis esse debet, scabetq; neq; ullo salis gustu. Plinius uerò
 in aliquibus à Dioscoride dissentit: nam absolutè nigri-
 cans, non autē in albo nigricās, ut Dioscorides dicit, quip-
 pe candidum minus probatur. Oribasius autem dicit sub-
 albidū in ipsa nigredine. Quod etiã Dioscorides, nec ullo
 salis gustu inquit. Plinius è contrario quodam salis gustu
 scribit. Itaq; in Dioscoride legendū censeo, quoniam hæc

particula absq; ratione posita esset, quia nullus gustum
 salis habere dubitat, nisi ex eo ambigi posse dicas, quia in
 paludibus nascatur. Tamen Oribasius & ipse in gustu
 falsedine carere dicit: nos autem potius probamus aliquo
 salis gustu legendū. Additq; Plinius esse croco odoratum,
 & eius odorem sufferuefacti in uino omnes antecellere.
 S E. Eius effigiē potius uidere optabam. B R. Id exprime-
 re non possum, quod nec legi, aut oculis uidi. S E. De her-
 bis ergo expeditū est. B R A. Verum infinitæ aliæ herbe
 ab autoribus scriptæ sunt. S E. Eas tantū exaravi, quibus
 in officinis utimur. B R A. Tam paucis utimini? S E. His
 solū, nisi aliqua mente exciderit. B R. Res medica bre-
 uis est, si hæ tantum in usu sint, & nunquam medici alijs
 utuntur, à summis uiris Dioscoride, Plinio, Galeno, Pau-
 lo, Aëtioq; pictæ: imò nōnullæ priuatim magis, aliquibus
 egritudinibus succurrūt, quàm prædictæ. Dic autē, aliāne
 reliquisti, quæ collecturus sis? S E. Plurima. B R. Quæ?
 S E. Semina, fructus, radices. B R A. Non ne ista in herbis
 collegisti? S E. non omnia, plura enim reliquimus. B R A.
 Quid sequitur in tua charta? S E. Semina statim descri-
 buntur. B R A. Habent ne cum herbis eundem ordinem?
 S E. Fortè inordinatiori ordine digeruntur, sed colligenti-
 bus nihil refert. B R A. Nihil quidem refert, tamen pul-
 chrum est ordine quodam incedere. S E. At inordinatio
 ipsa ordo quidā uidetur, quia inordinationē penitus ser-
 uat. B R A. Quicquid sit, tua semina, aut cum ordine, aut
 sine ordine digesta enumerare incipias. S E N. Ut lubet
 agam. Tamē opportunius erit cœnare: quoniam maiores
 cadunt altis de montibus umbræ, & iam rustici à labore
 cessant

cessarunt. Et nunc summa procul uillarū culmina fumant.
 Vbiq; enim coenae parantur, post coenam quiescemus, ho-
 diernum laborē remittentes, ut crastino mane tempesti-
 uius huic negotio acrius operā dare possimus. H E R. Et
 mihi iam renes adeò calent, ut uix interulam pati liceat,
 omniaq; membra, præter dentes & palatum, quietē ex-
 poscūt. B R. Quis posset à tantis uiris dissentire? Omnia
 omittantur, & refocillandis uiribus uacemus: quisq; enim
 nostrum hac re summè indiget. Tugurium hoc uirētibus
 herbis circumseptum ingrediamur, en rusticus mappam
 strauit, apud ipsum coenabimus. S E. In hoc quidem loco
 coenabimus, sed nostris dapibus, quæ adhuc in hippopera
 supersunt. H E R. Iam tempus est dare mēbra quieti, ego
 supra hunc cumulum foliorum castanearum hanc noctem
 transigere decreui. S E. Cōmodius erit, gratiusq; corpo-
 ri lintea supra folia extendere. B R A. Ut lubet: hoc unū
 scio, nobis opus non esse cunabulo ad dormiendum. S E.
 Non indigebimus equidem, & hæc aura quæ spirat, culi-
 ces abiget. B R. In montibus non sunt adeò frequentes, ut
 in conuallibus, & locis aquosis, hic tamen non desunt.
 H E R. Solares radij tecti rimas iam subeūt, nos autē dor-
 mimus? B R A. Miror, quum iunior sis, & magis defatiga-
 tus, primus omnium experrectus sis. H E R. A cunis usq;
 assuetus sum tempestiuè surgere, imò diu uos dulci sopo-
 re pressos inspectabam, & ne euigilarem, quiescebam.
 S E. Eia surgentes operi nostro incumbamus: ubi est mea
 charta, in qua semina scripta sunt? B R. Linteis heri ue-
 speris tectam uidi, quippe sinu deciderat, quum tuum hoc
 colobium recingebas. H E R. En sub capite erat.

D E S E M I N I B V S

quæ apud Ferrarienses
Pharmacopolas in
vfu sunt.

S E N E X.

LA T V M hunc campum ingrediamur,
in quo magnam herbarum copiam uires-
cere intueor, & ferè omnes ad semina
peruenisse. B R A. Nunc semina exarare
incipias, ut diligentia tarditatem cõpena-
semus. S E N. Iusquiami semen primum locum inter semina

Hyoscyami
semen.

na occupat. B R A. Tres hyoscyami species à Dioscoride
numerantur. Vna, flore purpureo, semine nigro. Altera,
flore luteo, semine flauo. Tertia, flore, & semine albis.
Duæ primæ species insaniam faciunt. Tertia, in usu medi-
co habetur, & Ferrariæ inter ruinas & rudera crescit:
eius tamen maiorem copiam habemus, quæ florem luteum
habet. Verùm & florem album habens ibi uiret. Harum
duarum specierum semina condas, quia ubi illa deest, cui
flos albus insidet, florem luteum habentem accipimus, ma-
gis, quàm quæ purpureum. At cur semina tantũ seruatis?
S E N. Quia sola in usu sunt. B R A. Cur non immutandus
usus si ab autoribus aliæ partes seruantur? S E N. Mutea-
mus. B R. Tu igitur, præter semina, folia, & radices serua-
ua, & ex trimestris tritici farina, ac folijs pastillos facito,
recentiumq; seminum succum, & foliorum parato, quia
uis & ex suis seminibus calida aqua infusa succus etiam
expi

exprimat: folia etiam polentæ admixta in pastillos con-
 formantur. S E. Hæc omnia Ferrariæ ex habente flores
 albos parabo, quæ si defecerint, luteos habentem sumam.
 B R. Facile utranq; speciem habebis, quãuis copiosius in
 maritimis nascatur. Notissima est apud nos herba, quam
 nostrum vulgus Dentem caballinũ uocat. Galli Latinum
 nomẽ imitantur. Germani Bylsamkraut, uel Bylsensome,
 quod semen hyoscyami significare uidetur. At si kraut, id
 est, herbam, præponant, ita dicent, kraut bylsensome, id
 est, herba seminis hyoscyami. S E. Rutæ semen alterum
 locum habet. B R A. De ruta in herbis tractauimus. S E.
 Mente exciderat. Althææ semina sequuntur, de quibus ta-
 men supra dictũ est, & ut satis erat, collegimus. Semina
 maiora frigida sequuntur. B R. Quot & quæ sint numerã.
 S E. Quatuor, melonis, cucurbitæ, cucumeris, citruli. B R.
 Quum hæc maiora nuncupentur, respectu minorum dici
 oportet. S E. Imò sunt quatuor semina minora frigida, ad
 differentiã maiorum. B R A. Numerã & hæc. S E. Por-
 tulacæ, scariolæ, lactucæ, endiuicæ. B R A. Cur hæc minora,
 illa maiora appellantur? S E. Nescio alterã causam, quã
 quòd illa sint magis frigida. B R A. Imò portulacæ semẽ,
 endiuicæ, ac lactucæ, magis frigida sunt. S E. Cur ergo ita
 uocantur? B R A. Id non fit ex uiribus quæ maiores in mi-
 noribus sunt, sed ex mole & seminũ magnitudine, & for-
 tè ex magnitudine rerum unde semina sumuntur. Itaq; à
 mole corporis recētes, & non uirtutis hæc semina maio-
 ra, & minora nuncuparunt: imò si in recentiorum libris
 semina frigida absolutè scriptum reperies, maiora intelli-
 gere oportet. A primis autẽ exordiamur, id est, melonum

- seminibus (ut tuo uerbo utar) Dioscorides, & Greci omnes nomen habent *σίκυς*, quod nostri Latini uertentes cucumerem dicunt, sub quo nomine non tantum eum fructum quem nos uulgo cucumerem appellamus, intelligunt, sed omnia melonum genera, cucumeres, citrulos, & angurias comprehendunt. S E. Apud Græcos igitur maxima debet esse confusio. B R A. Quietè habeas & rem noueris mirè distinetam. Quum fructum illum, quem nos uulgo melonem dicimus, significare uolunt, non *σίκυς*, id est, cucumis, absolute dicunt, sed *σίκυς τῆς πεποι*, id est cucumis pepo, uel absolute *τῆς πεποι* dicunt. Nos etiam absolute pepo: melopepon uerò pepo est in formam mali cotonei forte fortuna (ut Plinius inquit cap. v. xix. lib.) factus.
- Cucumis pepo.** Absolute igitur quum cucumis dicitur, Anguriam intelligere oportet: quum pepo, meloneum nostrum. S E. No-
- Cucumis citrinus.** ster cucumis quo nomine uocatur? B R. Et ipse cucumis dicitur cum hac adiectione, citrinus: propterea multi citrulum quasi citrinum, à colore quem habet quum maturuerit, appellant. Is est, de quo Plinius libro xix. cap. v. qui in uarias formas à Columella componitur, aquam amat, refugit oleum, & si in cannâ flos ponatur, longissimi fiunt. S E. Anguriam ergo cucumin dici sentis, & nostrum
- Cucurbita.** cucumerem, & melonem peponem. B R A. Ita est. Cucurbitam uerò ab aliquibus anguriã comprehendere creditur, quia unum cucurbitæ genus rotundum est: sed Columella id falsum esse demonstrat, qui ex eiusdem cucurbitæ seminibus rotundas fieri manifestè docet, & oblongas: quippe ex collo semina oblongas, ex uentre rotundas faciunt. Ideo aliud est anguria, aliud cucurbita: sed anguria sub cucumeris

meris genere intelligitur. Vnde à Vergilio in Georgicis
 dicitur, Cresceret in uentrē cucumis : quod angurie pro-
 prium est. Horū omniū semina in Ferrariensi agro uber-
 tim inuenies, & multo efficaciora quàm in montibus : at-
 ex his cur tantum semina colligis? S E. Ita usus est. B R A.
 Succus seruari non debet, nec folia, nec cortex: tamen pe-
 ponum radicem in officina, præter semina, habere conue-
 nient. Germani nomen habent pfeben, quo melones signifi-
 cant, sed eodē ferè nomine & citrulos, ac cucumeres in-
 telligunt. Galli melones melons: & Hispani, ut nos dicunt.
 Cucumeres uerò à Gallis, Concombres : & ab Hispano-
 rum parte pepines uocantur: & Galli etiam citrulos, ci-
 trules appellāt. At cucurbitæ à Gallis coucourges, ob Hi-
 spanis Calabacas generali uocabulo, à Lusitanis Abobe-
 ras, à Germanis kurbs appellantur. Non desunt tamen in
 Italia multi, præsertim Neapolitani, qui anguriam melon
 de aqua nuncupant, sed hæc aliàs : quoniam opus non est
 omnium nomina recensere. Nūc ad minora semina frigi-
 da transeamus. Portulacam aliubi non quæras quàm Fer- **Portulaca**
 raria, & non modo semina, sed ut supra docuimus, folia
 etiā seruabis. Notissima herba est. De lactuca idem iudi-
 cium sit. De endiuiâ prius dictum est. Scariolam tantum **Scariola**
 edocere oportet. Quum de intubo sermo habebatur, sub
 eo cichoreum, & endiuiam comprehendimus, &
 quòd uocabulum intubus endiuiæ applicatum est, cicho-
 reo uerò illi herbe quã uulgo Radechio appellamus, &
 utrunque in satium & agreste diuidi monuimus. Herba
 quam recentiores Scariolam dicunt, intubi species est, sed
 syluestris. Græci, serim, nostri recentes corrupto uocabu-

lo scariolam uocant: nam diminutiuum seris, Seriola est
 ipsi uerò corrumpentes ut pleraque alia, scariolam pro-
 nunciant, Seriolam dicere uolentes aut debentes. Eodem
 modo à Gallis appellatur. Lactucam uerò, ut nos, uocant
 Hispani: Galli lectus, Germani lactuc. At endiuia à Ger-
 manis & Hispanis Latinè profertur, à Gallis endiue. s. r.
 Albi & nigri papaueris semina occurrunt. B. R. A. Multa
 de papauere dicēda essent, & ostendendum, quod recen-
 tes Rosellam uel papauer rubrum uocant, aliud ab Anemone
 esse. Duo papaueris genera in segetibus nascuntur,
 id est, duæ herbae, quæ in uasculis papaueris modo, semina
 condunt. Vna est Anemone, de qua supra. Altera, erraticum
 cum papauer, uel papaueralis. Anemone plures colores
 habet: erraticum papauer duos tantum, ruffum, & can-
 didum. His autem omiſſis ad tua semina accedamus: semina
 na, quæ colligitis ex satiuo papauere sunt, at in re medica
 potiora sunt ex syluestribus semina, quippe & satiuum
 manditur, imò Florētinae mulieres tempore aestatis in de-
 litijs habent, quippe post prandium & post cœnam, uas-
 sculum satiui papaueris deglubētes, paulatim semina co-
 medunt. Ex syluestribus autem id magis aptum est medi-
 camētis, quod tertio loco à Dioscoride ponitur, oblongum
 uasculum habens. Ideo nostri pharmacopola aberrāt, qui
 ea uascula querunt quæ bene rotunda sint, quū longa ef-
 ficacius medeantur. Habēt eiusmodi papauera alba semina,
 & in Ferrariensi agro copiosè crescunt, magis etiam
 quàm in mōtibus efficacia. Nec nobis deest nigrum papauer,
 Thebanū tamen apprimè laudatur, à quo fit opium.
 Duo ex nigro papauere fiunt: succus quum exprimitur

Papauer
album,

Papauer
nigrum,

crassius, qui Meconiū dicitur, & lachryma, uel lac, quum inciditur caulis, & emanat lac uel lachryma, quæ opium nuncupatur: hæc autē præter semina ad rei medicæ commodum seruanda. Verum & si apud nos nigrum papauer sit, non tamen in tanta copia, & tale, ut ex eo opium fieri possit: Ideo & opium, & eius semina ex Thebano agro poscerem, quāuis nos ex alijs pluribus Italiae locis habeamus. At albi papaueris semina ex Ferrariensi agro colligerem. A Gallis, pauot dicitur: adduntq; blanc, noir. Ita à Germanis Mon, prædictas differētias addentibus: ab Hispanis autem Dermideras uocatur. S E. Quibus indicijs opiū ab autoribus probatur? B R A. Oribasius grauis autor, qui Galenum sequitur, secūdo de uirtute simplicium libro in hūc modū scribit: Papaueris succus, id est, opium, optimus est, spissus, & grauis odore, somnū faciens, amarus in gustu, facile soluitur in aqua, nitidus, albus, non asper, neq; thromboidis, id est, neq; cōglomeratus in resolutione, neq; indurescit in sole positus, incensus, & ad lucernam accensus terrestris flammam mittit. Adulterant autem eum glaucium miscētes, aut gummi, aut lactucæ agrestis succus. Si glaucium admixtum habet, crocizat in resolutione: si autē lactucæ agrestis succus miscetur, odorem non habet similem, & asper est. Quòd si gummi mixtū est sine uirtute imbecillis est, & perlucidus. S E. No sico in nostro opio adulterium esse, quia plures ex supra dictis cōditionibus illi desunt. At ad Rosarum semen ueniamus. B R A. Nihil aliud de hoc semine dicemus, quàm quod præcedenti die tractatū est. S E. Ad amomum igitur transeamus. B R A. Vos semen quoddam paruum, &

Notæ optimi Opij.

Amomum

nigrum

nigrum pro amomo uenditis, quū tamē non sit. s. e. Quid ergo erit amomum? B. R. A. Nunquam in Italia plātatum amomum uidi: habet enim racemos semine plenos, aurum colore imitantes, uulnerat nares odore, & origani habet acrimoniam. Est autem ex frutice paruo, flores paruos ut uiole albæ habēte, & folia bryonia, id est, uitis syluestris sunt. In Armeniā mittere oportet, in Mediā, uel in Pontum, si uerum & probum amomum habere studeamus. Vnde constat amomum speciem uuæ habere, & non esse nigra illa semina, & inodora, quæ à pharmacopolis publicè uenduntur. Quum uerò ex tribus prouincijs Dioscorides ferri dixerit, Armenia, Media, & Ponto, Pandætarium in tres species partitur, secundam speciem Medicam appellans. Tu uides quanto errore ducatur, qui pro loci nomine, aliud nomen posuit. Miror quur non habeatur, quum facillimè ex armenia Alexandriam Aegypti feratur, mox Venetias. Nec difficile est ex Media Alexandriam ferri, aut ex Ponto in Pannoniam, & ex Pannonia in Italiā. Deinceps ut habeatur diligenter curabo, quum illustrissimus & excellētissimus Ferrariae Dux Alphonsus, spōte se curaturum promiserit, omnia simplicia, quæ Theriaces compositionem ingrediuntur, haberi, inter cetera autem amomum ingreditur. Non desuere tamen, qui Hierosolymitanam rosam, quam ex Hierusalem huc portāt peregrini, à nostris mulieribus Rosam sanctæ Mariæ uocatam, quamuis nullā habeat cum rosa similitudinem, amomum esse putarint, ob odorem, ob cōsertos ramos: & quia multi rami ab una radice, ut columbinos pedes imitari uideatur, propterea à Serapione pes columbinus dicitur.

Rosa Hierosolymitana.

eitur. Putat nostrū vulgus, si eiusmodi rosam domi habue-
 rit, non posse fulmine tangi, aut aduerso infortunio per-
 turbari, putantq; singulis annis in festo natiuitatis ea ho-
 ra, qua CHRISTVS natus est, aperiri. Verū amomum
 hanc rosam non esse ex hoc dubito, quia non uulnerat na-
 res odore, tamen recentem satis habui, nec habet origani
 acrimoniam, nec folia sunt bryoniae similia: etiā amomum
 ueluti uua est, quod & Plinius etiam capite XIII. XII.
 libri testatur: quamuis inter Plinium & Dioscoridem
 quaedam uideatur esse differentia, tamen non spectanda.
 Vnum est uos amomo carere, quia in sapore, odore, &
 colore altera res est uestrum amomum, & altera etiam
 sanctae Mariae rosa. Curabimus illustrissimi principis no-
 stri opera Ferrariam afferri. S E. Sinapis semen occurrit. Sinapis.
 B R A. Notissimum est semen, & notissima herba, in ua-
 rijs Italiae locis nascitur, sed feruētissimū in Apulia, quod,
 aliqui in Ferrariensi agro seminarunt, ineptiori feruore
 ortum est: herba in pultarijs cōdiendis apta, semen ad ua-
 rios intinctus accommodatur, quæ sinapia, & sinapisini
 dicuntur, quorum in Italia maximus usus, & Ferrariense
 sinapium præ cæteris collaudari cœpit, quum prius Ver-
 cellense palmam ferret. Apud Gallos acerrimum fit, ut
 lachrymas in edendo moueat. Decipiuntur qui putarunt
 inter semina minimum esse istud, propterea à Sospitato-
 re nostro CHRISTO dictum esse, Si quis tantam fidem
 habuerit ut granum sinapis: ut ostendat modicam fidem
 mira facere. Sed CHRISTVS noster potius in compara-
 tionem granum illud accepit ueluti omnibus notissimum.
 Cōstat enim plura semina multo minora esse granis sina-
 pis.

pis. In hoc monte, arenti illa parte, colligas, ubi maiorem acrimoniam semina habebūt, & magis tentabit mentem, quare cetera excellere Pythagoras testatur. A Gallis saneue, à Germanis senff, ab Hispanis mostazza nuncupatur: adeò notum est, ut alia declaratione non indigeat.

Nasturtium. S E N. Nasturtij semina sequuntur. B R A. Cardamon, ut Græcis, non Cartamum, ut multi recētes decepti sunt, appellatur. Altera enim herba est cartamum, à naribus quas torquere, & ringere facit quum māditur. Apud Latinos nomen accepit nasturtiū, quasi torquēs nares. Notissima herba, nos uulgò agretto, ab acritudine saporis (ut arbitrator) uocamus. Quum uerò comedētes ferè euigilet, propterea ad inertes dicitur, Ede nasturtiū. Satiuum & syluestre reperitur: & satiuum duplex, album, & nigrum: eadem uis omnibus, Dioscoride teste, Syluestre tamen & montanum in calefaciendo efficacius: at Dioscorides non multum curat quo loco colligatur: mihi autem magis placet ex montibus petendum. In usu medico semina tantum sunt, folia minime, quæ etsi ad aliquid etiā ualeant, tamen (ut Galenus libro de simpliciuū medicamentorū facultatibus inquit) uires habent quū uiridia sunt: exiccata enim illas amittunt, licet non penitus. Hispani marayes: aliqua Hispaniæ parte: Lusitani agrones. Germani uerò Broon cres, nasturtium, ex proprietate quam habet, uocāt. S E.

Urtica. Urticæ semina post nasturtium habentur. B R. Ab urendo nomen accepit urtica. Reperitur magis syluestris & minus: mas, & foemina: sed eadem uires omnibus insunt. In arentibus locis & montanis efficacior est: sed præter semina, folia etiā seruabis, ad plures medicos usus commo-

da. Adeò nota herba, ut à culo etiam (uulgato Ferrariae
 prouerbio) cognoscatur. Eius species distinguit Plinius
 cap. xv. xxi. libri, eas proprijs nominibus uocàs, ut ca-
 nia, herculeana. Ortigas ab Hispanis, à Gallis ortie, à Ger-
 manis nessel, & nesselien uocatur. SEN. Lini semina præ Linum,
 manibus sunt. BRA. Omnibus notissimum est linum: ita
 etiam à Græcis appellatum, quãuis nonnulli linum agre-
 ste nuncupent, non quia contra satiuum distinguatur, sed
 quia in agris, ad ipsius differentiam, quando filari aptum
 est: semina in Ferrariësi agro, medicæ rei aptissima sunt,
 & in summa copia habentur, ideo non est opus in monti-
 bus querere. A Gallis linum lin, & ab Hispanis, ut nos,
 lino: à Germanis lein, uel lin semen, aut flach appellatur.
 Non est autem opus hîc lini genera edocere, nec quid li-
 num sit à Plinio asbestinum appellatum, lib. xix. quod
 si in ignem proijciatur, non uritur, & mappæ ex eo factæ
 igne non aqua lauantur: arbitror ego ex lapide quodam
 esse, qui amiantus dicitur. Hic (ut Dioscorides v. lib. in-
 quit) in Cypro nascitur, similis alumini schiso, id est, de
 pluma à nobis uocato: ex eo Theatris uela texuntur: hæc
 autem in ignem cõiecta, flammantur quidem omnino, sed
 splendescunt magis exempta, & nihil igni dependunt. Nos
 hunc lapidem habuimus, habemusq; nunc, & filari posse
 certum est. Multi ex alumine schiso (sed incassum) conati
 sunt lintea in hunc finem parare. Non defuere tamen, qui
 ex Salamandræ cortice similes mappas, quæ comburi non
 possunt, factas putarent, sed falsò, quoniam salamandram
 comburi magno meo periculo uidi: serè enim eius sanies
 in os profilijt, quanquam non putamus adeò uenenosum

animal

animal esse, ut uulgus, & recētes multi arbitrantur. Quā
autem lini mentio incidet, de limosa herba aliquid loqui
conuenit, uel linaria, ita enim appellari solet, sed frequen-
tissimum est nomen linaria, minus frequens limosa: notis-
sima est apud nos herba, folia lini folijs similia, adeo ut à
multis syluestre linum putetur: nunc prætermitto quod
à recentibus esula comparetur, hoc dempto, quod esula
lac habet. Vnde carmen quoddam sibi finxere:

Esula latefcit, sine lacte linaria crescit.

An uerò ea sit esula cui linariam comparāt, alio loco dis-
sputare decreuimus. S E N. Reperitur ne apud antiquos
linaria? B R A. Suspico an illa sit, quam Dioscorides, &
Plinius osyrim uocāt: nam surculus niger ramulos tenues
lentosq; fert, & ijs folia terna, & quaterna modo quina,
interim & sena ceu lini, nigra initio, dein colore mutato
subrubra. Vnde & Plinius ramulos nigros, & folia nigra
habere dicit, semen quoq; primo nigrum, post rubescens.
Nonnulla tamen me deterruere, ut potius suspicer, quam
putem linariam osyrim esse, à quibusdam Germanis linaria
uia vvildflachs dicitur, ab alijs krotenflachs. S E. Foenugra-
cum ergo quæramus. B R A. Nec longè aberit nostris
in partibus foenugracum, à Plinio Silicia, à Varrone Silia-
cula, à Theophrasto buceras appellatum, notissima herba,
& notissima semina in usu medico quotidie frequen-
tia, à Gallis senegre, ab Hispanis alsolfes foenugracum di-
citur. S E. Caulium semina colligamus. B R A. Heri satis
superq; collegisti. S E N. Basiliconis garyophylati semina
habeamus. B R A. Et hæc etiã aceruauit Herbarius, quod
ozimum appellari monuimus. S E. Frumentum, orderum,

Foenugra-
cum.

miliumq; seruemus. B R A. Notissima semina quæ
 in quotidiano usu habentur: frumentum, & far uocabula Frumentum,
 communia sunt omnibus serè spicā habentibus: tamen uo=
 cabulum far, uni speciei attribuitur, quam eodem nomine
 uocamus, eodem modo frumentum tritico. Hæc sunt in no=
 stra inclyta urbe Ferraria, adeò exuberantia, ut quandoq;
 ita uili pretio uendantur, ut nihil serè ualeant, tantū Fer=
 rariensis ager triticea messe abundat. Milium pariter in
 centuplo augetur, ut semel ex uno grano in Bōdonij con=
 uallibus sexaginta ramulos procreatos uiderim. Sed in or Ordeum
 deo ambiguitas est, quippe nonnulli antiquorum ordeum
 alterā rem esse à nostro nūc uocato ordeo, quod in quo=
 tidiano usu est, putarunt: quos hallucinatos esse arbitror,
 quoniam & in folijs, & in figura seminis, & in uiribus
 nostrum, & antiquorum ordeum conueniunt. Id tamen
 præmonere uolo, me quandoq; Venetijs ordeum ex Græ=
 cia allatum quæsiuisse, inueniq; grana cum nostro eadem,
 sed maiora, & magis alba, non tamen adeò excellentia, ut
 diuersum esse uideretur. Quam ob rem nostrum ordcum
 seruarem, quod ab antiquo nullo modo differt: hoc enim
 esse maius, & magis album nō tollit, quin ordeum sit. At
 maiora grana, quæ haberi possunt, & candidiora serua=
 rem: nam à Dioscoride, candore, & munditia probatur.
 In Ferrariensi agro, & candidum, & ualde mundum ha=
 betur: triticum uerò probatur, quod in luteum colorem
 uergat. Galli, ut nos, triticū formant, Hispani trigo, Ger=
 mani vveysszen appellant. At ordeum à Germanis gerst,
 ab Hispanis eluanda, à Gallis orge, dicitur. Milium uerò
 Hispani millo, Galli mil, Germani hirs uocant. S E. Co=

Coriandrum. Coriandri semina occurrunt. B R A. Coriandrum adeò nota
 & triuialis herba est, ut longa dissertatione nõ indigeat,
 quod corianum etiam nuncupatur: non modò eius semina,
 sed etiam folia in officinis habere conuenit, & quum friga-
 ginitate ualeat, ideo frigidioribus locis collectum, effica-
 ciores uires habebit: hanc igitur partẽ Boreæ subiectam
 petamus, in qua rustici seminarunt, quanquam & Ferrar-
 iæ proueniat: uerũ cultu indiget, quia syluestre coriandrum
 nõquam inuenitur. S E N. Semen mirabile est, quod
 capiti, & uentriculo magnopere succurrit. B R A. Miror
 ego cur recentiores medici eo frequenter utantur, quum
 (ut inquit Dioscorides) mentẽ tentet, præsertim si copio-
 sius sumatur, & in frequenti usu sit. Imò sexto libro, in-
 ter uenenata connumerat, quã ob rem eius usus adeò fre-
 quens esse non debet. S E. Nos illud præparamus. B R A.
 Abs te peto, nunquid ea præparatio faciat ipsum non esse
 coriandrum, aut adhuc coriandrum sit: si adhuc coriandrum
 drũ, proprietates coriandri habere opus est: si coriandrum
 non sit, coriandrum (ut putant) suis ægris non exhibebunt.
 S E N. Malitia, quam habet, corrigitur, & adhuc coriandrum
 est. B R A. Ideo & adhuc illam qualitatem participa-
 pat, quam à propria natura habet, & si minus intẽsa dici
 possit, propter hæc coriandri usus infrequens sit, præser-
 tim quũ Dioscorides ut plurimum per exteriora eo uti-
 tur, & eius usum cauere iubeat. Idem Galenus, & Paulus
 Aëgineta censent. Mirum uerò cur à nostris medicis pro
 capite ut plurimũ exhibeatur, tamen capiti insensissimum
 est: quum autẽ uires habeat quodammodo stipticas, pro-
 pterea uentriculo prodest. Ferrariense etiam solum co-
 rian-

riandrum copiosè fert, quamuis nullus sit, uel modicus seminandi usus Germani Latinum nomē imitantur, coriander proferentes, nam apud ipsos non extat Galli coreander, Hispani culatro uocant. S E N. Lupinum sequitur. **Lupinum**
 B R A. Notissimum semē, nescio an inter legumina numerem. Tristes lupinos Vergilius cecinit, id est, amaros, ut Seruius interpretatur. Nostræ mulieres aqua maceratū, mitius reddunt, ut mandī possit, nec immeritò, quia uentriculum corroborat. At inepta hora sumunt, quia statim à cibo: satiuum, & syluestre inuenitur, sed æqualibus uiribus. Solum Ferrariēse lupinum aptè producit: in montibus tamen, atque siccioribus locis efficacior, curam non expetit. Hippolytum Turcum optimæ indolis infantem, Magnifici Alberti filium, ab ingenti uermium copia solo lupinorū puluere liberaui. A Gallis lupinis, ab Hispanis, tramuzes, à Germanis feigbon appellatur. Vnde uerò Germani suum nomen sumpserint ignoro, quippe idē significat quod fabæ ficuum. S E N. Cannabis semina offeruntur. **Cannabis**
 B R A. Species duas habet, Syluestrē, & satiuam: ex ambabus semina habere studeas, ex syluestri autē speciatim radices. In Bononiensi agro mira cannabis fertilitas, et præsertim in illustrissimi Ducis nostri castro quod Centum appellatur, à centonibus fortè dictum, qui etiam ex uarijs cannabinis partibus fiunt. Venetorum Senatus huius castri uiris immunitates plurimas cōdonauit, si Venetiascannabin adueherēt, quippe nullum aptius ad conficiendos rudentes inuenitur. De cannabi finem fecissem, quoniam opus non est res tam notas diu pingere, nisi in mentē uenisset, gallinas hoc semine pastas per totā hyemem

mem oua parere: quod & urtica semē facere certum est. Ab Hispanis, qui Lusitaniam inhabitant, lino alcanabe. Germanis hanf, à Gallis chaneuix appellatur. S E. Cicutæ semina consequuntur. B R A. Frequentissima habetur Ferrariæ cicutæ, & efficacissima, ut quæ sues plerunq; & anseres interficiat. Non tantum semina, sed & succum è cacuminibus, antequā semina obarescāt, seruabis. Vinum meracius sanat, si quis cicutā comederit. Ne aliubi quā Ferrariæ, cicutam quæras, licet Dioscorides Cretensem magnopere laudet, post Magaricam, & Atticam: fistule ex ipsa fiunt, quæ cicures redduntur, si uino meraco macerentur. Noui ego unigenitum uiduæ filium, qui ex esu cicutæ obiit, eam in acetario, cerefolij loco (ut dixit) comedens. Mixta uino, insanabile uenenum est. Excellentiss. Leonicensus pharmacopolarum errorem detegit, qui loco rutæ syluestris seminis, cicutæ semen colligunt & seruant: tamen resipiscere nolunt, sed in dies homicidia potius augere. Nostrum uulgus cegua, & Galli etiā Ceguace nominant. Hispani cannaueras. At Germani, quoniam interficit, vvietericht appellant, ac si tyrannum dixerint: ita enim id uocabulum apud ipsos interpretatur. S E N.

ErUCA. Erucæ semina occurrunt. B R A. Inter alias herbas quibus in acetarijs utimur, hæc una est, quæ Venerē reuocat morantem, ut poëta inquit: nec lactuca apud nos edi consueuit sine eruca, ut calidæ ac frigidæ rei temperamētū fiat. notissima herba est, à nostris etiam mulieribus ruchela, corrupto uocabulo, quasi eruca nūcupatur: non modò semina, sed & herba ipsa seruāda. Quin & ex hac herba, & lacte uel aceto pastilli fiunt, ut diu seruentur, in culi-

ne non medicinae usus. Quae apud nos reperitur, sativa est. Aliud genus sylvestre in Hispania potissimum nascitur (quanquam & in Italia etiam) quo Hispani loco sinapis utuntur, imò idem est in Italia usus, & plures vidimus, qui eius semine uice cardamomi uescerentur. In Ferrariensi agro copiosè prouenit, sed in montibus efficacior.

SE. Ad mespilorum semina ueniamus. BRA. Si tempus **Mespilum** exigeret, mespilorum species ad unam enumerarem, quae à Theophrasto libro de plantarum historia tertio, & à Plinio describuntur: ostēderemq; Dioscoridis mespilum, non esse nūc uocatam mespilum: quia Dioscorides arborem aculeatam dicit, buxæ spinæ folijs, & quod fructum fert, in quo solum tria grana uel semina inueniuntur: unde tricoccus appellatur. Talis fructus in Neapolitano agro copiosè abundat: ipsi azarolum, nos lazarolum uocamus. Coepit iam Ferrariae plantari, & Hieronymus Brasauolus affinis meus Miles strenuissimus suo in horto habet. De hoc autē pomo aliàs: nam mespilla nostratia non habent pauciora grana quinque. Verum ut aliquid certi habes, secundum genus mespili à Dioscoride positū, quod epimelis appellari dicit, in Italia nascens est uera mespilus nostra, si descriptiones consideremus: nam est arbor malo similis, folijs tantum minoribus, rotundum pomum fert esui commodum, latiori umbilico, leniter adstringēs, & serò maturescit. Suspicoq; idem esse quod apud Galenum ex mente Hippocratis amamelides nuncupatur, genus mespili in Italia nascētis. Quicquid tamen sit, non est opus aliunde querere mespila, quam Ferrariae, ubi & copia habetur, & efficacia sunt semina. Hoc tantum addere

Pulvis feminis
mespili frāgit
lapidem,

Lens.

Lib. j. de ali-
men. & lib.
iij. de simpl.

decreui, etsi eius fructus adstringat, seminum tamen pul-
uis, lapillos uehementer ex renibus eijcit, urinam cit, &
uesicæ lapidem minuit: cuius rei nuperrimè experi-
mentum sumpsi in domino Petro de Argēta, qui plures quàm
saxaginta è renibus lapides minxit, solo huius pulueris au-
xilio. In domino autem Andrea Rodo, uiro solertissimo,
adeò lapides renum cōmnuerat, ut in puluerem redacti
sine dolore exirent. Germani mespilum mespil, Lusitani
nеспelas, ut nos etiam, m, in n, mutantes, Galli nepfles ap-
pellant. S E N. Lens sequitur. B R A. $\Phi\alpha\lambda\lambda\alpha$ à Grecis
dicitur, lentem nos & lenticulam appellamus, semen no-
tissimum, ita etiam uulgo dictum lente: in Ferrariensi de-
gro præcipuum, ut quandoq; grana pollicis unguem lati-
tudine æquent. ibi pro usu colliges. Lenti ultimā manum
imposuissē, nisi Dioscoridis textus occurrisset quo al-
uum cohibere cū corticibus scribit. At Hermolaus emol-
lire interpretatus est: nosq; publicum adagium uulgò ha-
bemus, Si quis lentis pateram comederit, situlam cacare.
Errant (ut puto) recentēs, qui excorticatis adstringere,
cum corticibus emollire uolunt. Nam constat apud Galea-
num & Paulum lentes communiter adstringere. Quam
ob rem apud Dioscoridem ita etiam intelligendum cen-
seo, quippe secundo ordine exiccant, ut Aëtius testatur,
qui etiam prædictæ dubitationis solutionem quodammo-
do adumbravit: nam experientia id manifestè ostēdit, len-
tem comedētes solui. Verūm Aëtius lentem quidem are-
facere corpus, & sistere aluū, ius uerò irritare. Vnde his
aluus irritatur, qui ius non lentem comedunt, accidit ue-
rò multos ius secum comedere, ideo non mirum si soluan-
tur,

tur. Ipsi autem lenti id tribuunt, quod iuri potius condo-
 nandum erat. Nec mirum, quoniam & biscocta brassica
 adstringit, at uentrē laxat prima coctura sumpta, ut Ari-
 stoteles primo Problematum libro edocuit. Galli lentiles,
 Hispani lentellas, Germani linsen appellant. S E N. Am- Ammi
 meos sequitur. B R A S. Plures decepti, ammi, cuminum
 esse arbitrantur. Non enim legi debet ammeos, quia ge-
 nitivus est, sed ammi. Verum Dioscorides cuminum non
 esse, manifestè ostēdit, sed origani saporem habet. Nostri
 pharmacopole in hoc semine inconstantes sunt, quippe
 nonnulli semina parva oblonga & tenuia habent. Alij si-
 mile fceniculo, sed minus: alij maius quàm cuminū, & ni-
 grum habēt. Re autem uera nullus est apud quem uerum
 ammi uiderim. Illa enim parua semina origani saporē non
 habēt, nec possunt esse calida & sicca in tertio gradu, ut
 sapor ostendit. Quod uerò maius est cumino, et nigrum,
 ex hoc ammi esse nō potest, quoniam ammi album est, &
 minus cumino. In Aethiopia ubertim nascitur, & prope
 Alexandriam Aegypti. Græci in panibus suis semen hoc
 ponunt, ut de fceniculis apud nos usus est, quo gustu gra-
 tior sit: hoc semen facile haberi poterit, quoniam Veneti
 singulis annis Alexandriam Aegypti nauigant. Id tamen
 non est quod passim à pharmacopolis uēditur, inò ut re-
 cens ualde portetur curabimus, ut terræ mandari possit.
 S E. Quæ sunt illa semina quæ in officinis habentur? B R.
 Alterius herbæ semina. S E N. Cuius herbæ? B R A. Nunc
 mihi ignotæ, quamuis plures uiderim, qui cerefolij semi-
 nibus uterentur. Aliàs autem de hac re commodius tra-
 ctabimus: si autem uerum ammi cupis, Alexandriam mit-

tito, hoc nomine ibi appellatur, imò hoc nomē semini, & herbae per totam Græciam condonatur. Galenus amarum gustum habere fatetur, præter id quod acre sit, & in tertio ordine intenso calefaciat, & exiccet. S E. Orobus sequitur. B R A S. Eruum à Romanis dicitur. Recentiores adeò decepti sunt, ut nonnulli ex ipsis Alexandria semina quædam ferant subruffa, sub cuius cortice seminis caro subflauescit, uerum orobum esse asserentes: quum tamen Dioscorides orobum album dijudicet, & alba grana colligenda iudicat: ad farinam pro usu medico parandam, alij recentes, ut Pandectarius, cicer syluestre esse arbitratur, quum tamen Dioscorides de cicere prius per plura capitula egerit, & in cicer arietinum & non arietinum distinxerit, tunc autem de syluestri cicere tractare debuisset. Adde seri eruum, ideo syluestre esse non potest. Auicenna eruum, & herbam Iudaicam duobus capitibus confundit: recentiores idem esse iudicant. Quicquid sit, eruum non est, quod pharmacopola uendit: sub cuius cortice flauescit, quia Dioscorides candidissima grana sumi iubet. Nec te moueat quòd ab alijs autoribus ruffum ponatur, quia **Bruum**, intus album esse debet, non rubrum. Quam ob rem id esse eruum suspicor, quòd nos uulgò ruuione appellamus: habet enim albißima grana, & capiti graue est, & onerosum uescientibus, constatq; boues saginare. Quam ob rem si quis orobum ordinaret, nostrum uocatum ruuione acciperem, quoad meliora inuenirem. Decipiuntur qui uisciam sumi contendunt. Decipiuntur, & qui uulgò uocantam rubigliam. Decipiuntur, & qui cicer, quoniam in cicereis capite, cicereis decoctum cum eruo miscet, ad testium coll

collectiones, formicas, psoras, lichenes, ulcera capitis e=
 rumptentia, caneros, cacoëtas, cum melle, & ordeo, quod
 non fecisset, si eruum & cicer idē esse putasset. S E . De=
 inceptis igitur semen dictum ruuione pro orobo sumā, nec
 erit opus Alexandria, & in alium locum mittere, quum
 in nostra urbe facillimè haberi possit. B R A S . Ita facere
 expediet, ne continuò cum alijs erres. Galli eruum uesse,
 Lusitani Cezirano uocant. S E N . Cardamomi semina se=
 quantur. B R A . Quantum in hoc semine aa pharmaco=
 pole decipiantur, statim uidere licebit. S E N . Quomodo
 in hoc semine decipiuntur, quod ualde acre, & odoratū
 habent? B R A S . Si aures prestabis id certè intelliges, &
 quod exponam uerum esse probabis. S E . Dic ergo bonis
 auibus. B R A . Aures presta. Tria semina apud pharma=
 copolas inuenio, quæ cardamomi loco ponuntur. Vnū est, Cardamo=
mum,
 melegetta ita uulgò dicta, ab Arabibus cobeth bagne ap=
 pellata, ut ex Auicenna liquet. Aliud quod cardamo=
 mum uocant, semē triangulare, quo nostræ mulieres pro
 condiendis rapis sapa, quas compostas appellāt, utuntur.
 Tertium est, Nigella citrina: Recētes in maius, & minus
 cardamomū distinguūt, ab Arabibus accipientes: ita enim
 Serapio sacolla distinguit, quæ apud ipsum cardamomum
 est. At re uera nullum prædictorum trium seminum apud
 antiquos Græcos cardamomū est: imò aliud maius addo,
 Serapionem de cardamomo loquentem, quod sacolla ap=
 pellat, Dioscorides cardamomum non tractare. Vnde re=
 centes omnia cōfundunt. Nos autem, ut tibi distinctè rem
 enucleemus, in hunc modū exordiamur. Quod à Serapio=
 ne, & Arabibus cardumeni uel cordumeni dicitur, à Dio
Cardamo=
mi tria se=
mina,

scoride cardamomum appellatur: hoc clarum est, Dioscoridi Serapionem cōparanti. Inquit enim Serapio: Melius ex eo est quod difficile frangitur, plenum, cōiunctum, durum, & graue, & extēsa superficiei, cuius sapor est acutus parum: quod autē ex eo non est tale, est malum. Dioscorides eodem ferē modo scribit. Eligito quod frangenti contumax repugnet, quod plenum, præclusumq; sit: quod enim tale non erit, uetustate exoleuit, & bonitatem amisit. Hinc apertē uides Serapionem, & Dioscoridem conuenire, imō & in uiribus præcisē etiam quadrāt, ut idem sit apud Serapionē cordumemi quod apud Dioscoridem cardamomum. At Serapionis interpretes qui Carui agrestis interpretatur, aberrat, & ab hoc errore ducti recentiores omnes hallucinātur. Ad melegettas igitur redeuntes, ipsas non esse cardamomū ex hoc probatur, quia nō multum gustum tentāt, ut cardamomū facere debet, nec sunt subamaræ. Idem iudicium sit in alijs prædictis seminibus, quæ nullā amaritudinē habent. Ideo pharmacopola Dioscoridis cardamomo, et Serapionis cordumemi carēt. s. r. Tamen Serapio particulam de cardamomo sub hoc uocabulo cardamomū tractat. B R A. Nusquā Serapio de cardamomo tractauit, nisi in sacolla. At sacolla non est cardamomum Dioscoridis. Ideo Serapionis interpretem errasse puto, & non debuisse interpretari Cardamomum, sed aliquid aliud, quod ab eo nomine sacolla significatur. Arbitrorq; sacolla semen quoddam esse in Arabia nobis ignotum, & etiā Græcis. Propter id eo capite Serapio Græcos nō adducit, ut mos eius est, sed solos Arabes. Unde de sacolla Cardamomū interpretari non debet, quia cor-

dume

dumeni, uel cardumeni, cardamomum est. S E. Nunc ue-
 rum cardamomum doceas. B R A. Scito in primis ex illis
 non esse, quæ in officinis habentur, quia amara non sunt,
 nec frangenti contumacia semina: facile ex Armenia, Bo-
 sphoro, India, uel Arabia haberi potest. illuc mittendum,
 præsertim in Bosphorum, quia Veneti illuc singulis annis
 nauigant, & illustrissimi Ducis nostri nauis Bosphori lit-
 tora appellit. S E. Edoceas saltem, quid sit sacolla Sera-
 pionis, quam ille interpres cardamomum uertit, & omni-
 bus recentibus ansam errandi præbuit. B R A. Quod mihi
 incertum est, tibi aperire non possum: res Barbaræ sunt,
 quæ ad nos nusquam peruenere. Constat autem maiorem Sacolla
 sacollam melegettâ non esse, quia non sunt grana magna,
 in quibus parua granula insint: nec etiâ minus cardamo-
 mum est, scilicet uulgare hoc nostrû, quia cum maiori si-
 militudinẽ non habet, & cortice tegitur: minor uerò sa-
 colla cortice caret. S E. Non afferam igitur domum car-
 damomum? B R A. Non equidem, nisi ad prædictas partes
 miseris. S E. Non potero non mittere, cum propter hoc,
 tum propter alia multa. B R A. Esto bono animo, quoniã
 speramus nos hæc omnia quandoq; distinctè ostensuros.
 S E. Carui semina ad collectionem ueniunt. B R A. Arabi- Caruus,
 ca nomina Græcis & Latinis notiora sunt. Caruus Ara-
 bicum nomẽ est, in quo Pandectarius adeò errauit, ut mo-
 nitore indigeat: quippe in Serapione ita confundit nomi-
 na, ut caruum cum nigella miscuerit: quod ex nominum
 errore factum est: quod enim Serapio Xamin dicit, id est,
 nigella, ipse accepit, ac si carui dixerit. Tamẽ aliud caput
 Serapio de carui scribit, quod uerum carui est, ut miran-
 dum

dum sit cur Pandeſtarius nigellā potius quā carui acciperet. Nos igitur de carui uel caruo, aut caruia (nihil enim refert quomodo cunq; barbarum nomē proferatur) tractaturi, id primò admonebimus, caruum non eſſe nigellam, ut Pandeſtarius, & plures recentiores exiſtimarūt, ſed caruum apud Serapionem id eſſe, quod à Dioſcoride Caros uocatur. Hoc manifeſtè deprehendes Serapionem Dioſcoridi comparando. Inquit enim Serapio: carui ſemen huius, prouocat urinam, habet bonum odorem, & calefacit, & eſt bonum ſtomacho, & facit digeri cibum, & ingreditur in conſectionibus medicinarum, quæ componuntur ad faciendum deſcendere cibum à ſtomacho, & uirtus eius ſimilis eſt uirtuti aniſi, & radix eius comeditur cocta, ſicut paſtinaca. Haſtenus Serapio. Nunc Dioſcoridi mentem præſta ita de Caro dicenti: Calefacit, urinam cit, ſtomacho accommodatum, & in cibo gratū eſt, concoctionem adiuuat: utiliter antidotis & oxyporis miſcetur, aniſo proportione reſpōdet, radix elixa paſtinacæ modo edenda eſt. Ex his certè deprehēditur, carui Serapionis, & caros Dioſcoridis idem eſſe: quoniā eadem penitus à Serapione (quāuis barbarè) in ſuo carui dicuntur, quæ à Dioſcoride in careo: fortè ſi fidum interpretē habuiſſet Serapio, in tot errores non incidiffet. Semen autē, quod pro carui à pharmacopolis ſumitur, carui aut caros eſſe nō poteſt, quia, ut inquit Serapio, ex ſententia etiam Abem Meſuai, eſt ſemē craſſius quā ciminum: quod autem pharmacopolæ uendūt, multo minus eſt cymino. Putaui quandoq; Daucum eſſe, id eſt, quod uulgò apud nos pro dauco ſumitur, quod eſt paſtinacæ genus, ſed magis odor

Daucus,

odoratum esse caruum: postea semina non correspondere aduerti, quamuis noster vulgaris daucus pastinacæ genus sit, & caros inter pastinacas numerari possit. Vnde Paulus Aegineta primo libro, ubi radices numerat, quæ edendo sunt, tres istos coniunxit, pastinacam, pastinacam syluestre, & radices cari, ac si et caros inter pastinacas numeradus sit. Quod si potius Dioscoridi, quam Serapioni credamus, ut dignum est, qui exiguum semē habere dicit, fortē unā ex nostratibus dauci speciebus erit: eius herba à Dioscoride non pingitur. Plinius monet ubiq; serendum careū: Caros uerò dictus est, quia in Caria laudatissimus inuenitur. Si quis certus fieri cuperet, in Cariam mittere oporteret, quod graue nō erit illustrissimo ALPHONSO principi nostro: quum eius semina habebimus, terræ mandabimus, ut quicquid nasceretur, uidere possimus. Ab Hispanis alcarouea nuncupatur, à Gallis nostro uulgari nomine. SEN. Nigellæ nigrae semina post caruum locū habent. BRA. Cur nigrae addidisti? SEN. Ad differentiam subcitrinae. BRA. O' ingens recentiorum error. Idem est dicere nigella subcitrina, ac si dicatur nigrū subcitrinum. Vna tantum nigellæ species apud probatos autores reperitur, quæ Xamin à Serapione dicitur, nō Carui, ut Pandectarius putauit. Idem uerò est Xamin Serapionis, & Melanthion Dioscoridis, uel nigella. Serapio enim inquit plantam esse paruum circa duos palmos, & habet folia parua, minuta, & mollia, similia folijs plantæ ranahaon, nisi quia sunt minora satis, & habet capitella subtilia, similia capitibus papaueris, oblonga, & in medio eius sunt parietes separantes semina, quod quidē semē est nigrum, acut

Nigella nigra.

Xamino

acutum, boni odoris. Si Dioscoridem met legeris in capite
 te πῶδι μελανθίῳ, id est de melanthio, eadem ferè ad uer-
 bũ scribit, ut de Xamin Serapio edocuit, nam inquit esse
 breuem fructicem, pedali, & aliquãdo maiori altitudine:
 comparatq; folia melanthij senecioni, & Serapio Rano-
 haon, quod senecion est: ambo tamẽ folia minora censent.
 Postea sequitur, Et habet in summo cacumine exiguum
 uasculum papaueris figura oblongum, interiore sui parte
 discurrentibus ueluti cancellis disseptum: inter quos ni-
 grum semen, acre, odoratumq; clauditur. Vt nullus ex his
 ambigere possit melãthion Dioscoridis, quod nigrum si-
 gnificat, & Romanorum Nigella, cum Xamin Serapio-
 nis idem esse. Id magis ostendũt proprietates, quæ eadem
 penitus sunt, ut quod in pane ponitur, & fronti illitũ ca-
 pitis dolores discutit: ut autem nigellam cognoscas, in se-
 getibus nascitur, ut plurimum, & ea est quæ à nostris mu-
 Githone, lieribus ac rusticis Githone appellatur, qua in coronis ue-
 tuntur, æstiuo tempore, Gith alio nomine dicitur: unde
 uocabulum deductum est, Githone. Quapropter melan-
 thion nigella, Gith, xamin, idem esse cõstat. Constat etiam
 semen id, quod pro nigella uendunt pharmacopole sub-
 flauum, nigellam non esse. Recentes autem qui duplicem
 nigellam ostendunt, sine ratione loquuntur, quoniã apud
 antiquos una solũ nigellæ species reperitur, quæ nigra
 est, imò & uocabulum, nigella, nigrum significat, imò
 & Romani nigellam papauer nigrum appellant. At hoc
 nomen in usum non cessit propter aliud papauer nigrum
 & uerum, ex quo opium, & meconium fiunt. Galli tum
 nomen ferè imitantur, nelle noyre dicẽtes: Germani uerò
 Ratt

Ratten: quamuis nonnulli apud ipsos disputent esse potius Behruurtz, quæ est dauci species: nobis tamē potius Germanorum ratten, & nostrum Githone esse censemus, ut nos seminum præsertim pulcherrimè descriptum, præter alia, ostendit. S E. Atriplicis semen occurrit. B R A. Plu= Atriplex. res decepti sunt, qui atriplicem id olus esse putarūt, quod uulgò spinachia dicitur: quod autem aberrēt, hinc manifestum est, quoniam atriplex antiquū & notum est, noua sunt spinachia: habet etiam atriplex aureum florem, unde ab aliquibus Chrysolacanon dictū est. Nos uulgò trepese appellamus. Hispani recentes prædictos sequuntur, nam ipsi spinazes uocant. Galli arosses: Germani Grunkraut, uel Grunkraut, ac si dixerint uiridem herbam: ipsi etiam ueluti diuersam herbā à spinachijs, quæ spenet uocant, agnoscūt. Notissima herba Ferrariæ, & notissimum semen, quod uim refrigerandi habet, serè in tertio ordine. Pythagoras atriplicem damnabat, utpote qui hydropicos faceret, arquatos, ac pallorem, & in hortis nihil apud ipsum nascitur inculpatum. Difficulter coquitur, unde si Pythagoræ credere liceret, nostræ ætatis Medici, qui in ægritudinibus concedunt longè aberrarent. At Dioscorides de arquato morbo oppositum scribit, quàm Pythagoras sentiret, quia inquit eius semē cum aqua mulsa bibitū regium morbum sanare, aluumq; mollit. Duplex genus apud Dioscoridē inuenies, & nobis in prōptu sunt, satiuum, & syluestre. Syluestris nullus est apud nos usus, semina domestici tantū habere studeas, & hæc in Ferrariensi agro, ubi exquisitiora sunt. S E N. Quo nomine antiqui nostra spinachia uocant? B R A. Nisi in genere bletæ, aut atrip

- atriplicis sint, nihil habeo certi, quod tibi ostendere possim. **Cepa.** *sim. s e.* Igitur ad Cephæ semen ueniamus. **B R A.** Non est opus hic immorari, quia notissimæ sunt cepæ, *cromyona* Græcis dicitur. Syluestres cepæ nusquã sunt, rubræ aciores albis, & oblongæ rotundis iudicantur. Nō modò semina, sed & radicē ipsam, quæ propriè cepa est, ad medicū usum, et culinariū seruabis. Pliniū lege de eius speciebus, & alios autores. Hispani *cebellā*, Germani *zvibel* cepā uocant. **Anisum.** *s e.* Anisi semen occurrit. **B R.** Notissimum est Anisum, nec opus est in ipso ambigere, licet ex Syria comportari Dioscorides tradiderit: nō enim in Italia propter id nasci inficiatur, sed ex Syria originē habuit, aut ibi saltem excellentius prouenit. In Italia frequēs habemus. *Tu montanum* atq; *nigrum* seruabis, nam uiribus efficacioribus pollet. A Gallis *anis*, à Germanis *aines*, ab Hispanis *yerua buona* nuncupatur. **Cyminum.** *s e n.* Cymini semen sequitur. **B R A.** Et eiusmodi semina notissima sunt: reperitur uerò domesticum cyminū, & duplex syluestre: domesticum in quotidiano usu habetur, de quo nihil aliud dicā quàm nostros rusticos in peristerionibus ipsum ponere, ut columbos remorentur, & alienos alliciant, quod & antiquitus factum testatur Plinius. Addo etiam non esse petendum, ex Galatia Asiæ, ut uolūt autores, & Cilicia, quū in Italia Apulia optimum habeatur, & alijs pluribus in locis, efficacius in calidis prouenit: omnes ferè nationes Latino nomine utuntur, uel saltem parum detorquent: nam Germani *kumell*, Galli *commin*. Hispani *comines* appellant. **Petroselinum.** *s e n.* Petroselini semen quæramus. **B R A.** Adhuc in medicorum animis insidet nostrum uocatum petroselinum, antiq

antiquorum petroselinum esse, & quum in re medica petroselino indigemus, nostræ herbae ita uocatae semina, & radices, & necessarias alias partes colligunt. Sunt tamen, & uerum petroselinum, & nostrum uocatum petroselinum apij generis, sed petroselinum in Italia non nascitur (quod sciuerim) in Macedonia tantum, præruptis locis. Semen habet ammi simile, odoratum, acre, & aromati simile: imò si addamus quæ Galenus in Theriaces dicit, amarum est, quæ nostro petroselino non conueniunt. Tamen difficile non erit per Venetas nauigationes in Macedoniam mittere, ut inde semē habeatur, quod mox nostris regionibus locis præruptis seminetur. Nostrum Latini, ut Palladius, non dicit in Macedonia nasci petroselinum, sed locis asperis: unde nihil impediret apud nos etiam gigni, præsertim si locis asperis seminetur. S E N. Ergo petroselini semen non habebimus? B R A. Non, nisi credamus id esse, de quo recentes, & quod uulgò petroselinum, id est saxatile apium appellamus. Tamen breui spero hæc semina accepturum Illustriss. ALPHONSI Ducis Ferrariæ cura. S E N. Nostrum igitur uocatum petroselinum quid erit? B R A. Animus inclinatur, satium apium, siue hortense esse de quo Dioscorides inquit omnibus accommodatum esse, quibus & coriandrum: σέλινου κικυαίου, id est, apium satium, à Dioscoride simpliciter nuncupatur. Pliniusq; libro xx. in iure mandi hoc apium censet, & esse peculiare in cōdimentis: quod manifestum est nostro petroselino conuenire. Apud omnes ferè nobis notas gentes à petra nomē habet, quippe Galli persin, Hispani perrezil, Germani peter silgen uocant. S E. Oleris atris semina

Olus atrum, accedunt. B R A. *Olus atrum* à Romanis dicitur, quod Dioscorides uocat *hipposelimon*, non quidem ab equis quibus conferat, ut nonnulli uoluerunt, sed à magnitudine sua, quia equus in compositione earum rerum, quibus nihil peculiare habet, magnitudinē solā significat: ut *hippomarathron*, quia in suo genere multum excedit: *hippolappaton*, à Theodoro Gaza in Theophrasto equapium interpretatum. Ad nostrum *olus atrum* redeunt, radicem extra nigram, intus albam habet: propter id *olus atrum* à Romanis uocatur. Maius apij genus, quod in hortis & riguis nascitur adeò crescens ut arborefcere uideatur, notissimum est. Apud nos ob suam magnitudinem *hipposelini* nomen acquisiuit, id est (ut Theodorum imitemur) *equapij*. Nos uulgò *Ferrariae apium Macedonicum* nuncupamus. Omnes cōditiones habet, quas illi Dioscorides attribuit: ne aliubi quæras *olus atrum*, quàm *Ferrariae*, radixq; aliquibus in cibis grata. Decipiuntur uerò, qui *Archangelicam*, uel *angelicam* à nobis uocant, *olus atrum* esse fatentur: quoniam radicem albam habet, nec in tam altam magnitudinem crescit, ut *apium*.

Apium. *Macedonicum* uocatum. S E N. Apij semina occurrunt. B R A. Quum absolutè *apium* dicitur, hortense intelligi oportet, quod σέλινου κίττα αἰου à Dioscoride nuncupatur, à nostris uulgaribus *petroselinum* dicitur. Quam ob rem seminibus apij absolutè, non sunt breuioris illius apij quod in hortis nascitur, semina sumenda: dico breuioris quàm *Macedonicum*, sed maioris, quàm nostrum uulgare *petroselinum*. At potius semina hortensis apij, id est, nostri uulgaris *petroselini* seruari: unde per semina apij

obſolutè, hortenſis apij ſemina intelligenda ſunt, quod eſt noſtrum uocatum petroſelinum. Semina uerò, quæ à pharmacopolis paſſim colliguntur, eleoſelini ſunt, id eſt, paluſtris apij. Decipiuntur enim qui apium paluſtre, eam herbam putant, quam uulgò apium raninum dicimus, quippe apium paluſtre ſatiuo maius eſt, apium uerò raninum multò minus eſt: & quamuis Dioſcorides in aquoſis locis naſci, non tamen in aquis dicit. Solùm autem Ferrarienſe inter aquoſa loca numerandum, præſertim ubi apium naſcitur. nam umbroſa loca, & aquoſa amat: de noſtris autem apij generibus loquor, quia petroſelinum uerum in ſaxoſis, & aſperis naſcitur. Tamen quum & apium ſatiuum, id eſt, noſtrum petroſelinum, & eleoſelinon, eaſdem uires habeant, ut Dioſcorides fatetur, ideo non multum reſert, utrum eorum ſumatur: pro his autem colligendis ne patriũ ſolum deſeras: radices, etiam, & folia ſeruato. Germani eppich: Hiſpani, ut nos, apio: Galli, ache, apiũ uocant. S E. Leuiſtici ſemina poſt apiũ ſequuntur. B R A. Liguſtici potius dicere oportet: plures Liguſticum decipiuntur qui apij ſpeciem eſſe crediderunt, quum de ipſo in altera parte egerit Dioſcorides, quàm in apij generibus, pharmacopolæ, & Ferrariæ, & Venetijs. Bononiæ etiã ac Patauij altero ſemine utuntur, quod Libiſtici ſemen arbitrantur, tamẽ inconstantibus ſunt, quoniam nonnulli apij ſeminibus pro eo utuntur, alij dauci. Tamen facile eſt in Liguriam mittere, imò in dies illuc mercatores accelerant: ſemen petendum eſt, & terræ mandandum. In Liguriæ montibus naſcitur, umbroſis, aſperis, & altiffimis. Mirantur Genuenſes pharmacopolæ nobis hoc ſe-

men deesse: tamen in montibus efficacius est, quàm si in plano seminetur: pro pipere eo usa est antiquitas, imò & nunc rustici Ligures pro pipere in cōdimentis utuntur, & ego conditum ferculum Libistico satis gratū comedi Genuæ in ædibus illustrissimi Sinibaldi Elisci, quum illustrissimus HERCVLES Ducis Ferrarie primogenitus Galliam peteret, nec etiam magnificis Comitibus Bonifacio Biuilaqua, & Ugucione Rangone uiris integerrimis displicuit. Sed illud animaduertere oportet, Ligures fœniculum miscentes, Libisticum adulterāt. Quin & Dioscoridis tempore seselis seminibus adulterabant, & altero quodam semine, sed subamaro, quo sapore deprehendebatur. Vnum est, uos Libistici seminibus carere, cuius etiam radices in officina deinceps habere curabis. Galli, ut nos ferè, & Hispani: Germani uerò liebstockel appella-

Fœniculus. lant. s E. Fœniculi semen occurrit. B R A. Notissima herba est, cuius semine in placētis, cibarijs diuersis aceto uiridi, & arido per totum annum uescimur. Ferrarie maxima copia habetur, à Græcis μαγάλγογ dicitur: sed non solum semina, uerū, folia & radices seruare commodum erit. Sed quum & in aruis erraticum fœniculum, aut syluestre inueniatur, quod rei medicæ proficit, ideo huius semen in Ferrariensi agro collectum seruabis. Adeò nota sunt hæc, ut nihil aliud dicendum uideatur, quàm Hispanos ymozo, Germanos fenichel, Gallos fenoueil, fœniculum uocare.

Asparagus. lum uocare. s E. Sparagi semina sequuntur. B R A. Asparagi dicendū est, adeò nota herba, ut nihil aliud dicendum uideatur, quàm in Ferrariensi agro colligenda, ubi infiniti ferè sunt producentes asparagos campi. Radices quoque

feruanda. Illudq; animaduersione dignum, apud antiquos hoc nomen asparagus siue aspharagus, non solum notissimam hanc herbam significare, quam sparsi appellamus, sed cuiuscunq; herbæ cacumen quum primū erumpit ut edendo sit. Paulus Aëgineta hoc manifestè ostendit, qui caput de Asparagis inscribit, in ipso tamē de bleta, lactuca, atriplice, malua, & alijs similibus pertractat. Nos decoctos in iure asparagos aceto, sale, & oleo conspersos, magno gulæ delectamento comedimus, & in principum delicijs sunt, adeo ut etiam sine cōditura comedantur. Hispani, ut nos ferè, sparagos appellāt. s e. Acetosa semen Acetosa. **B R A.** Species lapathi est acetosa, ea quæ acidum saporem habet, quam oxalida appellant, notissima apud nos herba. Arabes, præsertim Auicenna de lapatho tractans, loco huius uocabuli lapathum, hoc nomine acetosa utitur, qui in ea particula oxy deceptus est, quæ in omni lapathi specie non significat acumen saporis, sed in aliqua acumen foliorum, ut in nostro uocato rumice foliorum acumen in herba, quam uulgò herbam brusca uocamus, acumen saporis: huius herbæ semina, in Ferrariensi agro colliges: uerum nec folia, aut radices, utpote rei medicæ utiles, præmitto. Reperitur et trifolium acidum, quod alleluia uulgus nostrum appellat. Sed quum recentes acetosam dicunt, lapathon intelligunt, non trifolium illud, quamuis eundem ferè saporē habeat, ut illi meritò particula ὄξύ tribui, & simul componi possit. A Gallis ozeille dicitur, qua libèter intinctus parāt: Lusitani azedeiras uocant, Germani uerò, savver ampher, id est, acetosa ampher: quippe savver, acetosum significat, ampher

autem est proprium nomē Germanicum, quod nihil aliud,
 Genista, quā amphē significat. S E N. Genista semina legenda.
 B R A. De Genista in floribus tractare cœpimus, quæ à
 Græcis *ωαπτιου*, à nostris *sparton*, uel *genista*: notis-
 sima est, & in alijs locis præterquam Ferrariæ in usu ru-
 stico pro ligandis uitibus frequens: quæ supra dicta sunt,
 satis esse putamus. S E. Anthera sequitur. B R A. De hac
 in floribus scriptum est, ubi ostēdimus antheram non esse
 rosæ florem, ut quidam recentes putant, sed compositio-
 nem quandam apud Celsum, in qua tamē rosæ insunt. S E.

Siler mon-
 tanum.

Ad Sileris montani semina ueniamus. B R A S. Si recentiorum montani sileris descriptiones, & seseleos conferamus, idem penitus esse deprehendetur. A' Dioscoride tamen tria genera describuntur figura longè differentia, seseli Massiliense, Aethiopicum, & Peloponnesiacum. Siler montanum recentiorum, est apud Dioscoridem seseli Massiliense, si descriptiones cōferantur: uolunt enim feniculi folia habere, & reliqua, quæ de seseli Massiliensi à Dioscoride dicuntur. At si semina quæ à pharmacopolis uenduntur consideremus, seseli Aethiopici semina uidentur, quia semē est amarum: Massiliense uerò amarum non est, sed acre: facile autē erit ex Massilia habere, nam quotidie nonnulli ex illustrissimæ R E N A T A E Ducis nostræ probissimæ, ac sanctissimæ mulieris familiaribus Gallis petunt. Curabimus ut semina afferāt, quibus terræ missis, herbā oculis intueri licebit. S E. Hoc ne prætereas obsecro. B R A. Non modò hoc sed plura etiā alia habere atq; plantare tentabimus. Corrupte uocabulum recentes, ut siler pro seseli dicant: uerū quia siler aquosa loca amat, in qui

in quibus etiã nascitur, propter huius differentiã monta-
 num addidere, ut à silere aquatico, de quo rustici baculos
 parant, distingueretur. Semina & radices habere conue-
 nient: à Germanis quibusdã felt kummel, id est, campestre
 cuminũ, appellatur: in gustu enim aliqua ex parte cumi-
 num imitatur. S E. Milij solis semina accedunt. B R A. Si ^{Milium} Serapionem cõsiderare tentemus, ubi de culb pertractat, ^{folis}
 quod eius interpres miliũ solis exponit, statim deprehẽ-
 detur, idem esse apud Dioscoridem lithospermon, id est,
 lapidosum semen, quod apud Serapionem culb, id est, mi-
 liũ solis. Anquit enim Serapio culb habere folia similia fo-
 lijs oliuæ, nisi quia sunt maiora, & altiora, & latiora: &
 quæ sunt ex eis inferiora, declinant uersus terram, & ha-
 bet uirgas eleuatas subtiles, sicut lingua squinãti, & reli-
 qua, in quibus cum Dioscoride conuenit: quem si audire
 lubeat, in hunc modum scribit, habere folia oleæ longiora
 tantum, latioraq; ad summam radicẽ eius iacentia, ramu-
 los uerò rectos, graciles, crassitudine acuti iunci, & reli-
 qua, in quibus ambo conueniunt. Idẽ igitur sunt Dioscori-
 dis lithospermon, culb Serapionis, & recentiorũ milium
 solis. Nos herbam habemus huic simillimam, cuius semine
 mulieres nostræ profigendis coronis utuntur, appellãt au-
 tem coronas, indices quosdã, quibus Deo preces nume-
 rant, ac si pensa quotidie reddãt. In duobus tamẽ differre
 uidetur lithospermon, & nostræ herbæ semẽ lapidosum,
 à mulieribus lachryma uocatum. Primò, nostrã lachryma
 folium arundinaceũ habere uidetur, uel saltem milium ni-
 grũ imitatur. Deinde lithospermon serpere dicitur, quod
 non facit nostrã lachryma, quæ ueluti frutex est. Ego re-

Etè Dioscoridem considerans, non uidi ipsum folia serpere dicentem, ut à multis creditur, sed eleuata sunt: folia tamen quæ inferna sunt, prope radicem per terram expanduntur. Inquit enim ipse: *Ἐπὶ τῆς ῥίζης τοῦ τρυφιδίου ὄβριγος κείυεται*. quæ uerba à Marcello interpretantur, ad summam radicem eius iacentia: ut sensum faciat, oleæ folia habere ad summam radicem iacentia: id uerò in omni folio falsum est, quoniam ea tantum iacent, quæ inferiora sunt prope radicem. Ideo Hermolaus rectius interpretatur, iuxta radicem humi iacētia, id est, folia quæ iuxta radicem sunt humi iacēt. Vnde si hoc modo interpretemur, exquisitior interpretatio uidebitur, & ea quæ iuxta radicem sunt in terram inclinata. Quæ uerba cōsiderans Serapio dicebat (licet barbarè) Et folia inferiore declinant uersus terram, facientia uelut stratum super terram. Et Plinius libro XXVII. cap. XI. autores reprehēdit qui serpere tradiderunt, quoniam ipse (ut inquit) non uidit herentē. In summa igitur, nostra lachryma lithospermon, id est, semē lapidosum est, quāuis in folio differre uideatur, ab eo Dioscoridis: quia hoc Dioscoridis oleam, nostrum milium nigrum, aut arundinem imitatur: tamen in genere lapidosi seminis est, & renū lapides expellit, uesicæ autē minuit, ut experiētia in quotidiano usu demōstrat. Nostra igitur uocata lachryma species lithospermi Dioscoridis erit, & culb, uel milij solis Serapionis ac recentiorū. Nec mouearis, quòd magnitudinem erui habere dicitur, quoniam secundum loca maiora & minora sunt: minora sunt, quibus uos utimini, & foliū habet, quale Dioscorides describit: nostra autē lachryma in lithospermo à Plinio serè pingui

uidetur, præsertim quò ad semina. S E. Quum uariæ sint
lachrymæ à nobis dictæ, & lapidosa semina, quod pro li-
thospermate accipiendū est? B R A. Quod magis durum
& lapidosius: nos autem eandē ferè uim habere in multis
expertī sumus. Eodem nomine à Gallis quo recentes ap-
pellant, dicitur, scilicet milium solis: à Germanis quibus-
dam steinsame, ab alijs mehrhirsse, nūcupatur, quamuis à
diuersa proprietate hæc nomina imposita uideantur. De-
niq; præ cæteris milij solis generibus, id prætermittērem,
quo uos utimini, utpote cæteris ineptius, & id seruarem
quod magis album nigris quibusdam maculis inspersum.

S E N. Mirasolis semina sequuntur. B R A. Hoc uocabulo **Mirasole**

Mirasole, quod Latinè heliotropium dicitur, omnes her-
be ueniunt, quæ ad solē uertuntur, & ferè nubilo die sunt
rusticorum horologia. Dic cuius semina collecturus es?
quoniã cichorea, scabiosa iam dicta, inter mirasolis spe-
cies ab autoribus computantur. S E. Illam intelligo, quæ
ita uulgari nomine & simplici apud nos mirasole, apud
Tuscos girasole, apud recentes sponsa solis, apud Arabes
kerua appellatur: unde oleū de kerua fit, quæ foliū pla-
tani habet. B R A. Iam accepi quam intelligis, à Diosco-
ride & Græcis Cici, & croton, à Romanis Ricinus ap-
pellatur ob similitudinē, quam eius semē cum ricino ani-
mali habet. S E. Quid est hoc animal quod ricinum uo-
cas? B R A. Id quod boues & equos apprime uexat, nos
uulgò cecam nuncupamus. S E. Aliquam certè similitudi-
nem habet, non tamen omnimodam. B R A. Non est opus
ita ad amussim cōuenire, modò in aliquibus quadret, hanc
herbam, uel arborē (nam arborefcit, si scapus arbori re-

sponderet) nonnulli maiorem cataputiam putant, sed longe
 ge decepti, ut in tithymali speciebus edocebimus. Germani
 wundelbaum uocant: huius plantae semina Ferrariae habentur
 frequentia: putat nostrum uulgus infustum esse, hac herbam
 domi habere, ut non possit esse sine luctu: folia etiam praeter
 semina habere studeas & praesertim in
 Berberis, his montibus. SEN. Berberis semina occurrunt. B. R. A.
 Berberis etiam colligitis, & non tantum semina. Vocabulum
 berberis, & amaberberis, barbara sunt: si autem Serapionem
 de his loquentem considerabimus, idem esse cum oxyacantho
 Dioscoridis deprehendemus. Inquit enim Serapio, Est arbor
 similis arboribus pironum agrestium, quae dicitur habaras,
 nisi quia est minor, & habet multas spinas, & habet fructum
 simile grano myrti, nisi quia est maior, & rubidus facilis
 separationis, & habet interius grana, & habet radicem habentem
 multas radículas infixas terrae. Haecenus Serapio. Nunc
 Dioscoridem eadem ferre dicentem in Oxyacantha audias: Agresti piro similis arbor
 Oxyacantha est, minor tantum, magisque spinosa, fructum
 myrti baccis aequalem, confertum, rubentem, fragilem, nucleos
 intus habentem, multifidam radicem, & altius descendente.
 Quae si cum Serapione conferantur, manifeste deprehendetur,
 utrosque hos uiros eandem picturam habuisse, nisi quia
 Serapionis colores ineptiores sunt, Dioscoridis autem floridi,
 hoc est dicendi pharsis. In proprietatibus etiam quod ad
 usum medicum quadrant, ut non sit opus dubitare eadem ab
 his autoribus tractari. Fuere autem qui Oxyacantham
 Dioscoridis eum fruticem esse putarint, quem nos uulgo
 uuam crispinam appellamus: hi autem

Oxyacantha.

tem longè decipiuntur, quoniã crispina uua syluestris piri
folia nõ habet, sed potius in uitẽ aut in apij folia inclinat,
ualde enim incisa sunt. Coniectura uerò, qua mouentur,
ut berberis sit crispina uua, adeò tenuis est, ut de se ruat,
quippe ex nomine tantũ sumitur: nam inquit crispinam
dici quasi acrem spinam, & oxyacantha quasi acuta spi-
na: tu ipse uides qua coniectura moueantur. Adde in gra-
nis multũ differre, quia in oxyacanthæ grano plures aci-
ni, in uua crispina unum solũ inest. Vidi ego oxyacantham
acinos quatuor habentem, sed pro maiori parte duos ha-
bet. Vnde granum illud quo passim utimini Serapionis &
Auicẽne ac ceterorum Arabum uerũ berberis, & Dio-
scoridis, Galeni ac ceterorum antiquorum ueram oxya-
cantham esse certus sis. Longè etiã decepti sunt, qui ber-
berum pro aspalato accepere, ut suo loco intelligere li-
cebit. Galli Arabo nomine utuntur: Germani nonnulli Su-
rich, erbsel appellant. S E. Quo loco hos berberes colli-
gere oportet? B R A. In his montibus, quamuis in Bono-
niensibus etiam, Mutinẽsibus, & per totum Apenninum
copiosè uireant. In nostris etiam foueis quandoq; reperi-
tur: in omni solo nascitur, sicco, humenti, aprico, sole pa-
tenti. Si in frigidioribus locis inuenies, ibi efficaciores fru-
ctus parit. S E. Rapæ syluestris semina occurrunt. B R A.
De rapa dicemus, si prius te admonuero, nõ solũ oxya-
canthæ granum, sed & radices seruãdas, mirorq; te hunc
fructũ inter semina numerasse. S E. Id factum est quia ob
semina expetitur. B R A. Esto. Rapas aggrediamur, nam Rapa
& ipsæ in usum medicum ueniunt. Vos syluestris semina
habere curatis, cur etiã non satiuæ? nam & satiuæ semina
rei

rei medicæ proficiunt, & caro radicis, & folia, & colla-
culi quum primùm exeunt, imò & ipsa radix muria con-
ditur, aut sapa, ut nostræ mulieres pro quadragesimali
obsonio parant. Notissimæ sunt rapæ, & sativæ, & sylue-
stres, in Ferrariensi solo crassissimæ, præcipuè & dulcis-
simæ. Columella in Italia cæteris Nurcinas præfert. Quod
non fecisset, si eius tempore Ferrarienses exiitissent. Tem-
pore enim Columellæ Ferrariense solum ualles erat: pa-
tres autem nostri culturæ assiduitate, nunc in fertilissimos
campos deduxere, natura usq; ad hæc tempora repugnã-
te: sed ars naturam uincit, modò impensè uelit. Alij hyc-
me rapas in pularijs comedunt: ego etiã per æstatem, ne
aut lignescãt, colonum cuiusdam rusculi mei prope Ferra-
riam iubeo, ut folia ad radicem usq;, omnibus rapis dea-
mat, ne ad semẽ perueniant. hoc enim præsidio non lignea-
scunt, sed tenellæ & coctibiles per uniuersam æstatẽ ha-
bentur, nec cibus est æstiuo calori noxius. A Lusitanis, sa-
ramages uocantur: à Germanis, wilt rul, id est, syluestris

Daucus, rapa dicitur. **S E.** Dauci semina præsentantur. **B R.** Mul-
tos in Dauco aberrare uidimus, & omnes nostri pharma-
copolæ herbam in Ferrariensi agro frequentissimam pro
Dauco accipiunt, quia ita à rusticis appellatur, quum tã-
men alia res Daucus sit. **S E.** Quæ igitur herba est hæc,
quam nos daucum appellamus? & ubi uerum daucum ha-
bere potero? **B R A.** Ea herba, quam uos passim in Ferra-
riensi agro in tritici stipulis crescentem colligitis, & daucum
appellatis, à Dioscoride σαφυλίνοϋ ἄρξιοϋ, id est,
pastinaca syluestris dicitur, ut apparet si quis eius descri-
ptionem consideret, præsertim ubi dicit flores in medio
exig

exiguum quid purpuræ habere, quod tamen in croci colorum uariat, hoc etiam in omni umbella non est, sed secundum loca innascitur: fuisse tamē qui pastinacam illam syluestrem, & daucū idem esse putarent, & imò uos pro dauco ea utimini. Eos autem aberrare hoc indicium est, quia Dioscorides de pastinaca erratica seorsum à dauco pertractat, & tertiam dauci speciem syluestri pastinacæ comparat, tanquam duo sint, quemadmodum duo esse constat: primam, & secundam dauci speciem, non esse pastinacam erraticam, ex folijs certum est: quam ob rem quem uos daucum putatis, daucus non est, sed pastinaca erratica, ut sapor, odor, & reliqua ostendunt. Qui etiam daucum pastinacæ speciem asserunt, decipiuntur: quoniam à Dioscoride, antiquioribus uel nusquam describuntur, imò seorsum à pastinaca de dauco pertractat. Non tamē inficias eo daucum, & pastinacam aliqua similitudine iungi. SE. Quomodo uerum daucum habere poterimus? BRA. Si in Cretam mittamus, & sumptis seminibus terræ mandemus, quod illustrissimus princeps ALPHONSVS fieri recepit. Non solum autem huius Cretici dauci semina, sed & radices in usum medicum ueniunt: aliarum uerò specierum semina tantum. Illudq; admonere uoluerim, quum dauci, & syluestris pastinacæ eadē ferè uires sint, ea pro dauco uti licebit: satiuam autem pastinacam, ad usum medicum minus ualet. Serapio etiā caput dauci à capite baucie, id est, pastinacæ, eodem modo quo Dioscorides separauit. Sed Pandectarius ac recentiores adeò confundunt, ut daucum pastinacā faciant, & apud Serapionem idem esse daucum & bauciam, id est, pastinacam, fateantur, quum
tamen

tamen de dauco, & pastinaca diuersa capita faciat. Non
desuere tamen qui semina Meum nuncupata, Creticum
daucū affirmant: quibus non dissentirem, si quodammodo
pilosa essent. Nonnulli ex Germania beervvurtz appella-
lant, quibus alij aduersantur, hoc nomē potius nigella at-
tribui, ut herba apud ipsos beervvurtz dicta, uera nigella
sit. Nos ipsis hoc dissidium relinquamus. S E N. Ergo ad
Psyllium. psyllij semen descēdamus. B R A. Psyllium notissima her-
ba est, in maritimis locis illustrissimi Ducis nostri adeo
frequens, ut ingens copia Venetias afferatur: hoc diu la-
tuit. Opera Nicolai Nicolutij inuentum est, qui singulis
annis inde Venetias magnam summā asportabat, & hoc
per multos annos fecit, antequam eius loci homines rem
cognoscerent, & ex semine lucrum quærerēt. A Latinis
herba pulicaris dicitur, uel quia pulices fugat, & hoc no-
men etiā psyllion pulicem significat, uel quia semina pul-
licibus similia habet: non tamen adeo in maritimis nasci
dico, quin etiam in alijs incultis, & aruis nasci affirmem.
Est altera cumila pulicaris: sed hæc simpliciter pulicaris
uocatur. Verūm ne in re tam nota tempus conteratur, ab
Hispanis zaragatonam appellari monebimus: eam etiam
difficultatem prætermittētes, an intus calidum extra fri-
gidū sit. S E. Agni casti semina occurrunt. B R. ἀγνός
à Græcis & λύγος dicitur, à nostris uitex, & amerina
salix nuncupari uidetur: in maritimis nascitur. Non dubi-
to uerum agnum castum nos habere, quanquam duo ob-
stare uideantur. Primum, eius grana piperis acumine ca-
rere. Aliud, quia Ferrarie in claustro Religiosorū sancti
Dominici uitex adest, tamē lentos ramos non habet. Scire
autem

autem oportet, non dici à Dioscoride acridinem piperis habere, sed saporem piperi simile: quod manifestissimum fiet, si quis eius semē masticauerit. habet enim nescio quid piperis. At semina ex locis quibus nascitur acriora sunt, & minus acria. Quod uerò in ramorum ac uirgarū flexibilitate dubitabamus, facile diluetur. Quoniam iunioribus, & his qui prope mare sunt lētor inest, sed antiquiores uitices ob senium flexibilitatem amisere. Semina, & folia circa maritima quærantur, & circa fluentia ac torrentes in incultis locis. Aberrant qui ex sapore piperis, quem habet, hoc semen, cubebe esse putarunt. Serapio de eo in capite de famāchest pertractat, & arborē Abrahæ appellat: piperella etiam à sapore nuncupatur. Antiquæ matronæ & huius arboris folijs supra toros stratis utebantur, & seminibus, in pultarijs comedentes. Sed ne in re tam nota diu uersetur, reliqua secundum ordinē prosequaris. S E N. Pæoniæ semina consequuntur. R R A S. Pæonia, Antiquissima herba est, à Pæone dicta: marem & foeminam habet: à Romanis casta herba, à Græcis glycyssis, & pæonia dicitur. Serapio ex sententia Dioscoridis, arborem esse scriptum reliquit: nos autem eius interpretem fuisse putamus, qui ita uerterit: non enim arbitror quod Dioscorides dicit caulem duorum dodrantum altitudine, arborem à Serapione dictam esse, sed id potius interpretis uitio uenit. Manifestè autē deprehenditur granæ esse, multa, rubentia, parua, punicorum acinis similia, quæ sunt eius semina. Hæc in his montibus altissimis, & præsertim promontorijs: præter semina autem, radices seruabis, quæ in masculino albae sunt, quamuis & in aliquibus

bus nigræ uideantur, albæ & nigræ seruandæ, quæ ad diuersa peculiariter conferunt: nos nigra abundamus, & ea pro necandis puerorum uermibus in aqua, decoctione, & puluere utimur: imò & radix puerulis adalligata ab atra bile, et epilepsia liberat, ut in Bellissario ingenio Comitis Camilli Tassoni filio uehemēti experimento deprehendi. Quum duo sint Pæoniæ genera, mas & femina, alterum Germani *min vven vurtz*, alterum beninien uocant: quamuis & alij benedictā rosam appellant, Galli uerò *pinoine*. S E. Staphisagriæ semina occurrunt. B R A. Nostræ mulieres *strafusarium* dicunt, uocabulū corruptepentes, in nullo alio usu apud ipsas est, quàm ad necandos pediculos. Vnde à Romanis herba pedicularis nuncupatur: ab uua, nomen *straphij* habet. Cornelius Celsus *uuam taminiam* appellare uidetur: sed Plinius cap. II. XXIX. libri ipsum reprehendit. Verum XXVI. lib. cap. XIII. *uuæ taminiæ* uires describens, *staphisagriæ* uires præcisè demonstrat, ut postea uisus sit *uuam taminiam* idem cum *staphisagria* facere: de hac autē re aliàs. Serapio *alberas* uocat. Fuere qui ueram *uuam montanā* esse putarint: quia apud Serapionem ita scriptum reperitur. Aberrāt uerò, quia ita ob similitudinē appellatur. In opacis locis ipsam quæras, quamuis & in Ferrariensi agro nascatur. Galli, *stafiragre* illam uocant. S E N. *Cataputiæ* maioris semina percurrēda sunt. B R A. Quū multæ sint *tithymali* species, quæ à Serapione *xeaser* appellantur, præcipua & maior species hæc est, quæ *cataputia* uulgò nuncupatur: hoc fortè nomen sortita est, quia rustici eius seminibus in hydrope pro pilulis utuntur. Vocāt uerò antiquiores *pi-*
lulas

Staphisagria,

Vua taminiæ,

Cataputia,

lulas catapotia. Vnde passim cataputia pro catapotia proferunt. Decipiuntur uerò qui cataputiam mirasole à nobis uocatum putant: quam ob rem Serapionis interpretis aberrauit, kerua, id est, cataputia interpretas, nisi & ipse eo uocabulo ad significandum cicum uti uelit. Deridendi sunt, & cum maximo risu, qui uolunt cataputiã dici, quia catat puzam, id est, fœtorem inuenit, nam mirè soluit: sed eo uehementius ridendum, quia non solum uerbis, sed scriptis etiã mandarunt. Ea species tithymali est, quæ à Dioscoride characias uocatur: Ferrariæ uiret, sed in mōtibus efficacior. Non tantum semina, sed radicem & ramulos seruabis: pastillos etiam, hac erui farina & lacte facias, imò & ficus seruam in quibus lac stillauerit. Notissima herba est, & notissima semina. Rustici Ferrarienses herbam dalle carpanede uocant. Nostræ mulieres pro comperto habent, si quis semina deorsum trahens euulserit, & ea comederit, per inferna purgari. Si uerò sursum, per superna: ut plurimum uerò accidit hæc grana comedentes per superna, & inferna purgari, causam asserunt, quia grana sursum, alia deorsum ducta sint. Decipiuntur etiam plures Germani, qui apud ipsos cataputiam, wundelbaum dici contendunt, quum potius eo uocabulo cicum significant: sed hi eodem errore ducuntur, quo Serapionis interpretis. Verè autem nostra cataputia quæ apud Dioscoridẽ characias est, à Germanis springkornen dicitur, ac si dixerint granum saltare faciẽs: quippe spring, saltare faciẽs est, kornen granum: fortè quia soluẽs dolores facit. Huius herbe seminibus, ab ascite magnificum Iulium Boiardum Scandiani comitem, optimæ indolis iuuenem liberaui.

Auis lingua. s e. Ad linguæ auis semina ueniendū. b r. Nusquā (quod sciuerim) apud Græcos autores auis linguā reperi, quam alio nomine recentiores linguam passerinam appellant. At linguam hirci, linguam bouis, linguā canis inueni. Arabes tamen de ipsa pertractant, ut Serapio in capite de li- sen hasafit, id est de lingua auis: dissidentq; in hoc semine recentes, ut nonnulli semen quoddam herbe mihi ignota accipiant, quod semen paruum est: communis tamen pharmacopolarum usus est fraxini semen habere. Multi uero recentes decepti sunt, Auicennam male intelligētes, quippe Auicenna libro III. sen. x x. capite xviii. linguam auis inter medullas numerat: ipsi uero ex hoc putant linguam auis medullam esse, quum ipse ibi per medullas semina intelligat, quæ carnem & pulpam (ut ita dicam) habent. Vnde & inter medullas, grana pineæ, & auellanas numerat. Adde in I. libro manifestè animaduertisse, linguam auis folia habere, & Serapio linguam auis arborem esse fatetur. Sed an Arabum lingua auis fraxini semen sit, ut multi accipiūt, dubito: quippe Serapio nullum ex Græcis adducit in lingua auis enucleanda, sed solū Arabū testimonio utitur, tamen de fraxino Dioscorides pertractauit. Præterea semen fraxini non est extra rubrum, intus album, per semen medullam, & non corticem intelligendo. Tamen si alia considerentur, idem præcisè sunt, quoniam est arbor similis arbori dirdar, id est ulmo, nisi quia folium eius est oblongum simile folio amygdale, in autē habet fraxinus. Sequitur & fructus, qui dicitur lingua auis, sunt palmites qui diuiduntur in cherarnub, similes folijs oliuarum, nisi quia sunt minores satis, & intra

quamlibet cherarnub est medulla similis linguæ auis, exterius rubra, & interius alba, declinans paululum ad citrinitatem, & sapor eius est acutus, mordicans cum pauca amaritudine, & non apparet mordicatio eius postquã bene masticator. Hactenus Serapio. Omnes has conditiones in fraxini semine reperi: nec moueor quod extra non sit rubrum, quia saltem in citrinum (ut Serapio dicit) inclinât: Non moueor etiam quod Græcos nõ adduxerit, de fraxino tamẽ loquentes, quia de fraxini semine nusquam tractarunt: ideo lingua auis Serapionis, nostra fraxini semina esse fateri cogor. S E N. Suprà dirdar pro ulmo interpretatus es, tamen recentes fraxinũ intelligunt. B R A. Hi decipiuntur, qui dirdar pro fraxino intelligũt, ut Pandectarius inter alios fecit: nam dirdar apud Serapionem ulmus est, ut eum legẽti pater, & Dioscoridi comparanti. Inquit enim Serapio ex Dioscoridis sententia, folium huius arboris, & summitates eius, & cortex ipsius sunt stiptica: quando fit emplastrum cum folio eius trito & misto cum aceto, confert scabiei ulcerosæ, & cõglutinat uulnera, & cortex arboris cõglutinat uulnera plus quàm folia, quando ligatur super uulnera, sicut ligantur corrigiæ: & cætera quæ sequũtur. Audias modò Dioscoridem de ἰμελέας, id est ulmo, eadem dicentem: Adstringunt ulmi folia, cortex, & rami. Medentur lepris ulmi folia concisa & ex aceto illita. Vulnera eadem conglutinant, multoq; magis cortex, pro uinculo & fasciola uulneri circumuolutus. In reliquis etiam Dioscorides & Serapio conueniunt, & in fine eius folia pro obsonijs comedenda animaduertunt: cum quibus etiam Auicenna secundo ca-

none est, ut errorem hinc Pandectarij supinū uideas, dir-
dar pro fraxino, quū ulmus sit interpretantis, dicentisq;
fraxinum dirizdar à Græcis dici, quum ipsi *μελίξυ* fra-
xinum uocēt. Ex ulmo etiam uermiculi fiunt, quum folia
ueluti uesicæ intumescunt, ideo arbor cimicum ab Arabi-
bus dicitur. In summa igitur semen fraxini, lingua auis
Serapionis putandum est, quam apud Græcos esse descri-
ptam inuenire non licuit. S E. Eam igitur omitam, quia
apud Græcos incomperta. B R A. Imò eam colliges: alio-
qui nec manna, Rhabarbaro, casia, sena, zucharo' ue uti
oportebit, quæ nusquam ab antiquioribus descripta sunt.

Samentina, S E N. Sementinam legere curemus. B R A. Hanc & se-
men Alexandrinum uocant, quoniam Alexandria Vene-
tias ferri dicunt. Cuius autem herbæ semē sit, adhuc apud
me incompertum est, & sub iudice lis est: ob suæ parui-
tatis excellentiam, sementinæ nomē acquisiuit. Recentes
apud Arabes sementinam inueniri fatentur, & esse ipso-
rum kanabel, quod ab ipsis sementina interpretatur. At
re uera semen id à nobis sementina uocatum, kanabel Se-
rapionis esse non potest, aut Auicennæ. Inquit enim Se-
rapio, kanabel uel sementinam (quia hoc nomen ab inter-
prete illi attribuitur) esse arenæ similem, & uehementer
interficere uermes. Additq; ex Almāforis sentētia, unam
ex his rebus esse, quæ de cælo ueniunt: imò ex hac arenā
ollas consolidari tradunt, & potissimum colligi, quando
pluit. Serapio glaucedinem illi attribuit, Auicenna rubo-
rem, qualem lapis in felle bouis repertus habet. Vnde A-
rabum sementina terra est: qua autem nos utimur ita uo-
cata, semen esse constat: apud antiquos Græcos nondum
repe

reperi hoc semē. Fuere qui absynthij santonici semē esse putarent, tamen seriphij absynthij semina contra lumbricos Venetias afferunt, sed hæc non sunt, quia maiori mole clauduntur. Alij cumini semen esse putarunt: non possunt autem satiui esse, ideo sylvestre inueniunt, cuius tamen semina maiorem molem habere constat. Minus sunt dauci, ut nonnulli arbitrantur. Nos re uera incerti sumus, cuius herbae semen sic hoc minimum quod sementina uocatur: constat enim Arabum kanabel non esse, & apud Græcos non inueni, ideo huius rei pertractatio, in aliud tempus differatur, quoniam in locum, in quo nascitur, determinatè mitti curabimus. Galli, barbontinam uocant. S E. Anethum = Anethum
 thi semen occurrit. B R A. Adeò notum est apud Ferrarienses anethum, & in cibarijs frequentissimum, ut de eo nihil aliud dicendū uideretur, nisi Marcellus occasionem dedisset, ut de ipso miremur. Dioscorides enim, inquit, anethi radices coqui, ut pastinacæ radices: hoc totum expungit, non alia de causa, quàm quòd ipsi uidetur anethi radices, pastinacarū modo coqui non posse. Tu ipse huius rei iudex esto. Paulus Aëgineta ipsum uocat anemion, Galli anet, Lusitani endres, Germani dill. S E N. Citri, & Dactylorum semina cōsequuntur. B R A. De his in presenti nihil, quoniam paulopòst in fructibus tractabuntur. S E N. Ergo Cicutæ semina colligamus. B R A. Et cicutam in herbis edocuimus. S E N. Iam recordor. Ad Lappam Lappa ueniamus. B R A. Nos uulgò, quoniam uestibus inharēt, grapellas uocamus. A` Dioscoride aparine dicitur, te philanthropos, quia hominum uestibus inharereat, ac si hominem amet: notissimæ sunt apud nos lappæ, in Ferrariensi
 n 3 agro

agro colligantur. Maior, & minor reperitur, & præter id in uarijs herbis lappæ sunt. Sed uera lappa ea rotunda est qua in officinis utimini, a parine à Dioscoride uocata: de qua Plinius libro xxi. cap. xvii. inquit, in ipsa, nasci occultum florem, qui semen parit, ut animalia, quæ intra se pariunt. A nonnullis Germanis kliten dicitur, ab alijs klebkraut, ac si dixerint tenaciter in hærens herba. Alia tu prosequaris. SEN. Iam seminibus ultimam manum imposui. BRA. Tam pauca semina in officinis habetis? SEN. Hæc tantum, nisi aliqua incuria omiserim. BRA. Post semina, quæ sequuntur? SEN. Fructus, sed prandij hora instat, & iam sol prope meridiem inclinatur, ideo laudarem, ut in umbram illius mespili secedentes pranderemus. Mox quum uesperasceret nostro labori uehementius intendemus: interim collectis herbis ordinem dabimus. BRA. Si Herbario placet, nunquam à tua sententia dissentire potero. HER. Quid mihi gratius cõtingere potuisset, ut interulam hanc sudore madidam exuere concedatur, & adeò bibere ut hanc sitim extinguam? SE. En quomodo natura certam umbram parauit, qua post prandium meridiari licebit. HER. Hic riuulus summè placet, in quo membra lauare disposui. BRA. Ne laues priusquam sudor cessauerit.

199

DE FRUCTIBVS,

quorum in Ferrariensibus
Pharmacopolarum
officinis opus
est.

SENE X.

SATIS meridiati sumus, & sol in oc-
casum præceps uergit. Non erit ab re
fructus omnes necessarios hodie collige-
re, ut saltem hac hebdomada in patriam
reuertere liceat. **BRA.** Enumerare inci-
pias. **SEN.** Bacca lauri primum locum inter fructus pos-
sident. **BRA.** Quum lauri folia colligebas, baccas etiam
in loculū posuisti, & tam breui tempore oblitus es? **SE.**
Nunc recordor, pineæ secundo ordine incedūt. **BR.** Me- Pineæ
lius est circa mare descēdere, nam loca salsa amat. Nudos
nucleos nusquam seruarem, sed pineam ipsam, quoniam
sue domi melius seruantur, quàm quum exerti aëre cir-
cundantur, quippe ita nudi ex debili causa rācidi euadūt.
SE. Curribus indigeremus. **BRA.** Nucleos saltem durio-
ri cortice indutos habere studeas. **SEN.** Hoc fiet. **BRA.**
Nunc quatuor pineæ genera distinguere omitto, hoc no-
strum prædurum colligere suadens: à Gallis pignons, ab
Hispanis pinhones uocantur. **SEN.** Auellana sequitur. Auellana
BRA. Nucem auellanam è corylo nasci constat notissimus
apud nos fructus atq; frequētissimus: à Latinis prænesti-
ne, à Græcis pōtica dicebantur: aliqua rotundū nucleum

habent, quæ citius maturefcunt, & adeò præcoces funt, ut horarios fructus antecedant: aliæ oblongum, quæ tardius ad maturitatem ueniunt, & diu feruantur, ad eadem ualent. In Neapolitano regno funt, qui ex auellanis prouentum maximum habent, quorum unus erat nobilis Beringerius Caldorus, qui adeò ingentem prouentum fingulis annis ex auellanis habebat, ut me pudeat referre, ne uero diffentire uidear: ex auellanis exteriores cortices uirides, & capsam illam ueluti ligneam sub putamine positam, & pellem fructum tegentē feruato: hæc etsi in montibus nascantur, tamen ne aliubi quàm Ferraria quæras, ubi ingens copia uirescere cœpit. Hispani Latinum imitantur, auellanas dicentes, & Galli auellenes: Germani autem haselnus, id est, nuces leporum uocant, quoniam his animalibus sapiant. Nos Ferrariae nisolas, alij nusellas dicunt. S E. Amygdalæ occurrunt. B R A. Notissimæ sunt amygdalæ, siue dulces, siue amaræ sint: Ex Apulia copia ingens affertur, non minori prouentu quàm auellanae. Inter dulces meliores sunt, quas Ambrosinas, à loco uulgus nostrum appellat, adeò facillimè degenerant, ut apud nos copia educari non possit. Radices amaræ colligito, & gummi arboris præter nucleos: dulcis uerò solū nucleos, & cum putamine seruato. Ab Hispanis almandras, à Gallicis almendes, à Germanis mandel appellantur. S E. Carpobalsamum sequitur. B R A. Balsamum arbusculam esse in Iudæa tantum & Aegypto nascentem constat, quãuis Pausania in Arabia gigni scribat. Autores in eius figura dissentiunt. Dioscorides folia rutæ habere censet. Plinius lib. xii. cap. xxv. uiti similiore esse dicit, quàm myrto, quam

quamuis textus mēdosus uideatur, ut rutæ legi oporteat.
 Pausanias quandoq; myrto, quandoq; sampsucho, compa-
 rat: etiam mendosus est Plinius, quum tuberi eius folium,
 a simili inuenies, tunc rutæ etiā legas. De hoc quicquid
 sit, odoratissimū præ omnibus arbusculū est, Hierichunte
 Iudææ oppido, quod uulgò Ierico dicitur (olim urbs in-
 gens, nunc octo magalijs referta) potissimum ortum. Ne
 hic balsamum quæras, sed quum nauis quæ singulis annis
 Hierusalem petit, Venetijs soluet, aliquē Iudæam mittes,
 ut ex balsamo tria portet, fructum, id est, semē, carpobal-
 samum appellatum. S E. Carpobalsamum habeo. B R A.
 Est'ne id quod & alij pharmacopole pro carpobalsamo
 uendunt? S E. Id inquam. B R A. Ita carpobalsamum est,
 ut tu es musca, quippe balsami semen ruffum est. S E. Et
 nostrum eodem colore insignitur. B R A. Plenum est car-
 pobalsamum. S E. Nostrum autem uacuum existit. B R.
 Propter hoc Dioscorides semine hyperico simili adulte-
 rari tradit, quod Petra Palestine oppido affertur, & in-
 ane est. Adde carpobalsamum ponderosum esse, & ferui-
 da in gustu mordacitatis. S E. Hæc à nostro absunt. B R.
 Imò gustum uini habere uidetur, & redolentiā succi bal-
 sami. S E N. Nec ista nostro carpobalsamo insunt. B R A.
 Non est ergo carpobalsamum. S E. Non, ut uidetur. B R.
 Verum solo semine cōtentus esse non debes, sed liquorem
 uel succum, quod opobalsamum uocant, habere studeas. Opobalsa-
 mum, S E. Iam habeo, & ualde antiquum. B R A. Est'ne liqui-
 dum? S E. Liquidissimum. B R A. Ob hoc balsami succus
 non est, quia uetustate crassescit. S E. Abs te boni opo-
 balsami notas scire percupio. B R A. Id libenter edocebo,

Opopobalsa- & singulatim omnes notas exponam. Primò recēs liquor
 mi boni no- probatur, habens firmum & sincerum odorem, non ha-
 12. beat saporem acidum, citissimè penetret, habeat liuorem,
 linguam leniter adstringat, & erodat. Verùm quia plu-
 ribus modis adulteratur, opus est indicia præuidere, qui-
 bus deprehendi possit. Nam uarijs unguentis & oleis suo
 semini mistis eius odorem præsentant, ut balsami succus
 esse uideatur. Quibus autem deprehendatur uerus balsa-
 mi liquor, edocebimus. Primò, si lancæ uesti instilletur
 uerum opobalsamum, maculam, aut maculæ uestigiū non
 relinquit: adulteratum inheret, & maculam facit. Synce-
 rus succus si lacti instilletur, coagulat: quod nõ facit adul-
 teratus. Aquæ, aut lacti infusus sincerus, quamprimum
 disijcitur, & lactis modo albescit: adulteratus fluitat sicut
 oleū, densaturq; & stellæ modo radiat. Sincerus ue-
 tustate crassescit, & bonitatem suam amittit, ideo quod
 habet, à uero balsamo distat. Hi decipiuntur qui putant
 uerum balsami liquorem esse, si proiectus in aquam de-
 scendit, mox sparsus emergit: hic autem adulteratus est.
 S E. Nondum huius succi colorē edocuisti. B R A. Id statim
 fiet, si in primis animaduertes, sub cane huius loci ma-
 colas plenum corticem incidere: plenum autem uoco eam
 partem, qua turgere uidetur. In antiquitus ferreo cultro
 fiebat: uel, ut autores prodidere, unguibus ferreis: instru-
 menta enim erāt unguibus similia. Sed quia uisum est fe-
 ro plantam ledere, propterea ad uitrū, lapides, osseos ue
 cultros conuersi sunt. Non est autem opus corticē transla-
 re, aut pusillum disquamare: succus tota æstate manat,
 quem lana aut gossampio colligunt, & reponunt in cora-
 ni,

na, postea in fictile. Nunc colores ex ordine audias.

Primò, quando mustum est colorem candidum habet, & oleo crassiori similis est, deinde rubescit, postea durescit, & translucidus fit: optimus lachrymæ color est modicè rufus: Secundus in bonitate candidus, peior viridis, pessimus niger. Omnes hos colores, secundum principia & fines, quibus exire incipit, habet: & etiam magis ac minus molle existit. Tertiū, quod in officina habere debet, Xylobalsamum est. SE. Hoc habeo. B R A. Redolet ne balsami odorem? SE. Minimè. B R A. Propter id Xylobalsamum non est. Tamè ut exquisitius noscere possis subsequenter notis deprehenditur. Primò, balsami lignū recens sit, habeat sarmentum gracile, rubēs, odoratū, quod exiguum liquorem balsami spiret. SE. Deinceps non decipiar. B R A. Nec quartā rem ex balsamo despicias. SE. Quid hoc est? B R A. Cortex. SE. Non ne ligno eadem vires insunt? B R A. Non quidem, præsertim si is cortex sumitur qui è regione incisuræ est, ubi manat liquor, & lachryma emergit, quippe excoriari contingit. Vnde ut liquor cæteris partibus efficacior est, ita cortex surculis, & semina corticibus. At quia cortex difficiliter habetur, quoniam plantæ excorticatæ intereunt, propter id ab auctoribus tria tantum haberi curantur, xylobalsamum, carpopobalsamum, & opobalsamum: id est balsami lignū, fructus uel semē balsami, succus, liquor, uel lachryma balsami. Hæc de balsamo dicenda erant. Facile haberetur, si qui illuc mittuntur, doctrina pollerēt, nec essent penitus ignari: hi enim statim credunt, quum à mercatoribus dicitur id esse opobalsamum, quod uendunt: ipsi uerò ita cognoscunt,

Opobalsami veri colores,

Xylobalsamū quibus notis deprehendatur.

Balsami cortex,

gnoſcunt,

Garyophyl-
lus,

gnoscent, ut qui nunquã uidere. Vnde opus esset uiros do-
ctos, atq; experiẽtia prãditos pro his rebus emendis, qui
in iudicijs res cognoscerent, & mercatorum etiam iu-
rijurando non crederẽt. At optimi uiri nusquam inueni-
rentur, nisi magno pretio. Ideo eis ad amissim satisfacere
uoluerim: deinde res suo pretio uendere, id est, quicquid
insumpserint elicere, & prãter id aliquid superlucrari.
Ego si ægrotarem, huius sentẽtia sum, res ueras decuplo
pretio emere uoluerim, quã non ueris donari. Etenim
non modò non proficiunt, sed plerunque maximè obsunt,
ut possint ægro mortem accelerare. SEN. Garyophyllus
sequitur. BR. A nobis pertractanda non erant, quæ ocu-
lis nunquam uidimus, sed tantum legimus, & ab alijs (ta-
men fide dignis) audiuius. In India particulari quodã lo-
co, arbusculum nasci tradunt, flores ferentem, qui in hoc
granum terminantur, nigrum, odoratum, subamarum, in
longum tendẽs, antiquitus pro odore utebantur: nunc &
in ganeam trãsiuit, ut sine garyophyllis despiciantur da-
pes: uulgò etiã garyophyllus nuncupatur, à Gallis giro-
fle, ab Hispanis elauo, à Germanis negelin. Paulus Aëgi-
neta garyophyllũ uocat, quasi habẽs folia nucis, quæ odo-
rata sunt, & optimi gustus, adeò ut nostri pharmacopo-
le, & etiã Veneti his folijs, pro malabathri folijs utantur.
Lusitana nauigatio garyophyllorum syluas inuenit adeò
ingentes, & ubertim refertas, ut apud nos salicum. Apud
Dioscoridẽ non reperitur, Galenus & Paulus de eo per-
tractant: à Serapione garunfel uocatur. Recẽtes uocabu-
lum corrumpunt, harnafel dicentes. Id esse constat, quod
Auicenna secunda Canone, safar appellat. Venetijs arbus-
sculum

sculum in fictili plantatum uidi: folia ad foliorū nucum si-
 militudinem lata erant, non tamen adeò longa: propterea
 garyophyllus, id est, nucis folia habens ab aliquibus uoca-
 tur. At non sunt præcisè similia: ob id Galenus animaduer-
 tit, non dici garyophyllum, quia sit folium nucis: sed quic-
 quid Galenus censeat, folia in nucis similitudinē uergere
 oculis deprehendi. Venetijs emendū hoc granum, nec li-
 gnū eius omittere oporteret, atq; gluten, quod eius ar-
 bore emanat, id est, quoddam glutini simile, si haberi pos-
 sent: folia etiam seruanda utpote fructu debiliora, & in
 debilioribus ægrotudinibus magis quàm fructus efficacia.
 Probantur garyophylli quorū color aliquo modo in ru-
 fum inclinat. Iubent Arabes & sua arbore singulos mani-
 bus sumi. Reserunt Lusitani horum nidorē per longū spa-
 tium in mari sentiri. **S E.** Piper sequitur. **B R.** In pipere **Piper.**
 etiam, quod Serapio fulfel appellat, id dicam, quod de ga-
 ryophyllo aperta fronte fassus sum de his rebus nobis in-
 cognitis, antiquioribus credendum esse: quæ ab Arabibus
 dicuntur, omnia à Dioscoride deprōpta sunt. Nos (ut ad
 sensum ueniamus) quatuor piperis genera habemus, lon-
 gum, album, nigrū, syluestre. Tria prima genera ex una
 arbore nasci Dioscorides testatur, & ita ratio dicitur: fa-
 cit enim piper ueluti siliquā, quæ si colligatur, priusquā
 parua granula, quæ in ipsa apparēt, crescant, & arescāt,
 longū piper appellatur: quū uerò creuerint, si aliqua gra-
 na absq; maturitate legantur, albū piper dicitur: si enim
 longū piper fregeris, statim alba granula parua uidebis,
 quia immaturū est: quum uerò maturitatē acquisuerint,
 nigrescunt, præsertim quum ui solis exiccantur. Id autem
 fabul

fabulosum est, nigrū esse piper, quia igne aduratur. nam ob serpentū copiam colligi non potest, nisi prius igne fiantur, qui piperis grana nigra & rugosa efficit: sed hæc anilia fabulamenta sunt potius, quàm uera. Constat in solis denigrari, & rugosa euadere, quæ prius uiridia erant. Venetijs piperis arbusculam uidi albe uiti similem, quæ in sepibus nascitur. Lusitani, qui Indiæ partes lustrarunt, fatentur se multa arbuscula, non autem arbores uidisse, piper ferentia: nunquam tamen uel longum, aut albū uidere contigit, sed omnia grana uiridia erant. In longo autem quod ad nos affertur, grana in similitudinem granorum milij esse cōstat, & ut Dioscorides inquit, albicantia: sed hanc controuersiam in aliud tempus differamus, quippe nunc Ferrariæ piperis arbusculum in fictili apud magnificentum Comitem Ioannem Romeū uiret: nec in horto magnifici Antonij Mariæ Nigrisoli, multis herbarum generibus referto deest, quicquid ferant hæc arbuscula: hoc autem altero anno uidere licebit. Adest quartum genus piperis, sed syluestre, quod piper longū esse arbitror, at ex soli & cœli uarietate degenerauit: huic rufa grana insunt, non alba. An decipiātur qui hydropiper esse cōtendunt, nūc demonstrare non pergā. Tu tria piperis genera Venetijs emes, & radicem (si habere poteris) quæ Costo similis est, hæc enim rei medicæ proficiunt. A Germanis pfeffer communi nomine omne genus piperis appellatur. De quo finitum esset, nisi in mentē uenisset, magnificentum Catharinum Zenum Patritium Venetū superioribus annis quū essem Venetijs cum illustrissimo Alphonso Ferrariæ Duce, piperis grana saccharo condita, quando re-

entia erāt, eidem principi ostendisse: quorum unum ego
 comedens suauissimum condimentum esse deprehendi, &
 uentriculo commodū. S E. Pruna sequuntur. B R A. Dio= Pruna,
 scorides adeò concisè prunorū genera tractat, ut unū aut
 alterum uix describat. Plinius & Theophrastus longius:
 recentes nonnulli exactissimè rem pertractant. Dioscori
 des solum Damascena prosequitur, quæ etiā nostri phar
 macopole exiccāt & seruant: apud nos degenerant: quā
 doq; in pectoris decoctiones pruna ingrediuntur, tūc da
 mascena intelligenda non esse arbitror, utpote acria, &
 adstringentia. Quam ob rem pharmacopolis suaderē ua
 ria prunorum genera eligere, & seruare, tam domestica,
 quam syluestria, & præsertim ea quæ ex Tarraconensi
 prouincia in Italiam delata sunt: nos ea uulgò Catalonia
 nuncupamus, à parte Hispaniæ Tarraconēsis ita appella
 ta, è qua ad nos uenere. Nec despiciēda quæ myrobalanos
 uocamus: hæc alio nomine ex pingui succo à nonnullis lar
 daria, à lardo appellantur. Infinita propemodum alia ge
 nera habentur nigra, alba, uersicoloria, ordeacea, cereo
 la, purpurea. Sed tuæ officinæ satis erit quatuor tantū ge
 nera habere, damascena, myrobalana, catalonica, & sylue
 stria, quæ uulgò brugnoli, quasi pruneola dicuntur. Gale
 nus in damascenis prunis, miratur Dioscoridē adstringe
 re, scriptum reliquisse, quum experimento uideatur ipsa
 soluere. Nos autem de Galeno miramur, qui non animad
 uerterit Dioscoridē de damascenis prunis loqui, et siccis,
 quæ præter id quod sicca sunt, gustum etiā acrem habēt,
 & adstringentem: propter hoc iubeo, ut in officina sicca
 habeas, quæ adstringēti gustu careāt, ut Catalonia sunt,
 que

Defenditur
 Dioscorid.
 à Galeni ca
 lumnia.

quæ ex Hispania uenerunt, & ut Aëtius inquit, dulcioris
 succi gustatur: quamuis ipse hiberica, id est, Hispana, ab-
 soluto uocabulo nuncupet, eadem tamē sunt cum his quæ
 catalonica dicimus, quæ eodem autore, uentrem potētum
 ducunt. Verum & pruni arboris folia seruanda, & gum-
 mi uel lachryma quæ circa truncū scaturit, quam nos uul-
 gò grungum appellamus. Pruna à Germanis pflaumen,
 Sumachia à Gallis prunes, ab Hispanis Endrimas uocantur. S E. Su-
 machi sequuntur. B R A. Latinam formam saltem imite-
 ris, sumachia dicens, non sumachi: sed fortè melius est bar-
 barum nomen barbaro more enuntiare. In Bononiensibus
 montibus magna sumachiorum copia habetur, & in istis
 etiam non mediocris. In Ferrariensi etiam solo transpor-
 tatum nascitur, sed ineptius & inefficacius. Ideo hoc in
 loco colligere opportunū erit. S E. Non colligam prius-
 quam mihi dixeris quo nomine ab antiquis appelletur.
 B R A. Racemi, aut ueluti racemi, qui ex hac arbuscula na-
 scuntur, ab antiquis, & nostro etiā tempore pro aptan-
 dis pellibus sumebantur, sed & folijs hoc etiam conficie-
 bant. In hoc genere fœmina & mas reperiuntur: mas fru-
 ctificat, fœmina non, quod in alijs arboribus è contrario
 reperitur. Uua, id est, eius fructu ad obsonia utebantur, ut
 sapidiora fierent: nos sale, re pretiosiore, utimur: uteban-
 tur & ad leuigandas ac densandas pelles, ad idē nūc uti-
 mur. Apud antiquos nomē acquisiuit Rhus obsoniorum,
 ut Dioscorides testatur. Apud nos nihil de obsonijs, sed
 rhus sutorium uocamus. Vnde Rhus duo genera habet,
 μαγειρῶν, quod ad obsonia utebantur: & Βυρσοδέ-
 λων, id est, eo quo ad densandas pelles utebatur. Vnde
 apud

Rhus obso-
 niorum.
 Rhus suto-
 rium.

apud vulgus sumachios nomē acquisiuit, quia pelles non-
 nulle sunt, quæ à gentibus quibusdam sumachia uocantur.
 At quia hoc Rhu aptantur, propterea Rhus ipsum, no-
 men hoc sumachium uel sumach acquisiuit, quamuis sint
 qui pelles sumath appellēt, & ex consequenti Rhus su-
 mathi nominare oportebit. S E. Myrtilli occurrūt. B R A. Myrtillus,
 De myrti semine, id est, myrto, genere neutro, uel foemi-
 nino (ut Catoni placet) quum herbam ipsam colligeres,
 pertractauimus. Hoc tantum addam, antiquos hoc semine
 pro pipere usos esse, & in summo honore habuisse. Nunc
 etiam baccharo cōiūtur. Quod nullus ante nos (quem sci-
 uerimus) fecit, optimum uarijs. aegritudinibus condimen-
 tum, & agris magnopere placēs. Ab Hispanis mirtinhes,
 à Gallis mirtilles appellatur. S E N. Iunipera sequuntur. Iuniperus,
 B R A. De iuniperi granis eodē loco docuimus, quo etiam
 ostendimus Serapionem iuniperum & sabinam confudis-
 se. In maritimis potissimum quærenda sunt: à Gallis ge-
 nesure, à Germanis vvkherderber, aut kramazber, id est,
 turdorum bacca appellatur: his enim turdi pinguescent,
 & carnem bene olentem faciunt, ut nullo tempore ganea
 aptiores sint, quàm quum iuniperus maturum fructū ha-
 bet. S E. Caricæ postea accedunt. B R A. Hic locus expe- Carica,
 teret, ut de omni ficu sermo haberetur, nisi omnia breui-
 bus transigere instituissemus, quæ apud Ferrariēses phar-
 maco polas in usu sunt, quãquam & hoc Venetis, Patui-
 nis, Bononiensibus, Mediolanēsis, & cæteris totius Ita-
 lie, ac reliqui orbis in seruiet: tamen instituissemus apud no-
 stros potius latere, quàm ab alijs derideri. Ad rem nostrã
 accedentes, tot ficuum species sunt, locis, colore, figura, &
 o temp

tempore quo maturantur, distinctæ, ut nullus sit modus. Aliàs rem probè aperiemus: ficus arida cuiuscunq; generis sint, carica appellatur, ischades à Græcis: quamuis et Paulus Aegineta uocabulo carica utatur, et etiam nomine ischadum recètes intelligunt. In Picenū mittere oportet, quam Italiae partem Marcham Anconæ uocant, ubi probatissima nascuntur, et ingès copia Ferrariam adducitur, quæ pediculis oblongis canis infiguntur, et parte extrema. Liuianæ dicuntur à Liuia Pompeia. Ex ficibus, caricas in officina habeas pingues, et agrestes ficus, qui caprifici nuncupantur, et caprificorum summos caules, atq; ipsorum lac serua. Optimas caricas ex Piceno Ferrariæ habebis. In parietibus etiam pluribus caprifici inuascuntur. A Gallis figues, ab Hispanis figes, à Germanis feigen nuncupantur. s e. Passulæ accedunt. B R A. **Vuæ passæ.** passæ dicuntur quæcunq; uuæ exiccatae, à patiēdo, ut Plinius xiiii. lib. cap. primo docet. Columella rationē preparandi ut passæ fiant scriptis tradidit: quāuis Græci alio modo utantur, quia eas sinunt exiccari in uite, postea loculis stringunt: hæc autem nihil ad rem. Vsu uenit apud nos, ut tantum passam uuam uel passulas appellemus, quæ ex Græcia afferuntur grana parua, quæ tamē et nunc Ferrariæ nascuntur. Magna autem grana, uel ex nomine uuæ, ut Illirica, Zibiba. Vel simpliciter siccam uuam appellamus, et hoc non immeritò, quia uua habens granula parua, acinis caret, ideo aptius ea utimur, cū in uiuarijs, tum in re medica. Coepit autem haberi et Ferrariæ, sed non adeò efficax, nec tali gustu, quali oriētalis insignitur. **Lingua passa.** stra autem lingua passa dicitur, quia quum reponitur, nec

penitus sicca est, nec recens, sed flaccida, ex qua fit uinum
 passum, quod & si multiplex genus sit, & à maiori uua
 fiat, tamen pro ipso uocatam maluasiam, quasi monemba=
 sian à loco accipimus. Creticum uinum etiam per excel=
 lentiam nuncupatū. In tua officina albas & nigras passu=
 las habeas: quippe ad diuersa ualēt, Dioscoride teste. Nec
 passum uinum prætermittas, de quo in nostro de uinis li=
 bro egimus. Venetijs hanc uuam emes, quæ illuc ex Græ=
 cia importatur: unde à Gallis uua Corinthiaca appella=
 tur. Inquiunt enim suo idiomate resins de Corinh. Ab Hi=
 spanis passas, à Germanis rosien dicuntur. S E. Iuiubæ oc=
 currunt. B R A. Zizipha à Latinis appellantur, quæ po=
 tius bacca uidetur, quam poma: licet autores inter poma
 numerent. Peregrina arbor, de qua nusquā Dioscorides:
 Galenus tamen, Aëtius, Paulus, Plinius eam cognouere.
 Duo genera reperiuntur, cādīdum, & uocatum sericum
 à colore, ruffum enim est: ruffum tantum habemus, can=
 didum nunquā uidi. Ab antiquioribus tuberes, prima syl=
 laba correpta dici uidentur, è Syria in Italiā Augusti tem=
 poribus delatum. Aëtius & Paulus, ædesina cæteris præ=
 ferūt. Sunt autem ædesina maiora, à recētioribus medicis
 pro tussi exhibentur, in decoctis pro pectore: hoc à Gale=
 no uitio uertitur, utpote quæ potius incrassent, quam at=
 tenuent. Eo igitur ziziphis utemur, quum crassa materia
 reddenda erit, sed medici passim pro attenuanda materia
 ziziphis utuntur, & hoc ab ignaris receptū est, ut nulla
 sit pro Thorace decoctio quin zizipha sumat. Optimus
 seruandi modus est si acu perforretur, & lineæ insuantur,
 ut mulierum indices imitari uideantur, quibus numeratas

Iuiuba.

Zizipha
ædesina.

preculas singulis diebus Deo pendunt. Ferraria hi fructus
 copiosè nascuntur, sed serotini sunt. Eius semen lapides
 frangere dicitur, & è renibus quàm citò expellit. Pellem
 maximè inhaerentem habent, ut si quis zizipha comede-
 rit, à palato auellere non possit. Ab Hispanis macàs, à Lu-
 sitanis danafega, à Gallis iuiubes appellantur. S E N. Oli-
 uae sequuntur. B R A. Longiori historia oliuae percurren-
 dae essent, quàm nostra haec pertractatio exigere uidea-
 tur, nisi esset notissimus fructus. Interim tu in Mutinēsi-
 bus ac Regiēsibus montibus, ex syluestri olea, id est, olea-
 stro, folia, & foliorum succū parabis. Fit autem hoc mo-
 do succus, ut Dioscorides tradit: Tonduntur folia, & ui-
 no aut coelesti aqua asperguntur, postea exprimuntur, &
 siccatus in sole siccus in pastillos conformatur. Quod ue-
 ro in oliuarū ligno ex incenso exudat liquor, & ipse ser-
 uandus, seruandae & uirides oliuae, & nigrae, & per se, id
 est, sine condimento exiccatae, & cum muria, quae à Grae-
 cis colymbades appellantur, quasi muriae innatantes, uel
 halmades à sale. Seruandae sunt & sansae, id est, nuclei me-
 dij, quoniam rei medicae proficiunt. S E. Id agam, de oleo
 autem nihil dictum est. B R A. Nunc quae olea seruanda
 sint edocebimus. Ex immaturis oliuis oleum seruare oportet,
 & hoc ex domesticis, & syluestribus seorsum, si ha-
 beri poterit, & ex maturis. Primum, omphacium dicunt.
 Nec primae expressionis oleum deferas, ad odorata olea
 preparanda, quae herbarum ac florum odorem seruet. Ex
 olea Aethiopica lachryma emanat, quam Dioscorides
 summè commendat. Iudicatum est esse gummi helemi, de
 hac re incertus sum. A. Gallis oliues, ab Hispanis azeitus

nas oliuæ nuncupantur. In Germania non sunt. SEN. Dactylus. Dactylus.
 styli sequuntur. BRA. Palmulæ appellantur, & cariotæ
 palmule. Babylonæ uina fiunt ex palmulis, quæ in toto
 oriente præcipua existimantur. Cibus etiam sunt palmu-
 la, & ex ipsis acetum ac mel fiunt, & farina. Nucleis pro
 carbonibus utuntur, & aqua macerati equis pabulū præ-
 stant. Nucleorū tegumenta ad unguenta præparant. Nos
 dactylos uocamus, quum una sit sola species dactylus ap-
 pellata. Apud antiquos tres species reperiuntur, de qui-
 bus aliàs ex instituto differemus, fructus è palma est. Ve-
 netijs ex Aegypto habetur: ibi emes, quãquam & in Ita-
 lia palma, regno Neapolitano nascatur. Vidimus nos Sa-
 uonæ palmam post Episcopij testudinem. Fabulosum ar-
 bitror palmæ lignum contra pondera inniti ac recuruari,
 experientia etiam debile lignum esse demonstrante. Nu-
 cleorum cinerem combustorum etiam seruabis. Nec cor-
 tex prætermittendus, qui elates dicitur: est autem palmu-
 larum operimentum, quamuis in hoc dissideant interpre-
 tes, quippe Dioscorides corticem putat. Plinius autem
 lib. XXIII. cap. VI. elatem uel spathen priuatim genus
 palmæ censet, cuius fructus inuolucrum sit. Vnde uel de-
 ceptus est Plinius si de elate Dioscoridis loquatur, ut
 eadem uires, quas illi imponunt, insinuare uidentur, aut
 rem diuersam tractat Plinius. Re uera palmulas cortici
 inuoluto implicatas uidimus, & extra corticē, & diuer-
 sarum specierum esse ex figura uidebatur. Quandoq; fru-
 ctum illum quem musam uocamus, Plinij elatem esse opi-
 nabar. Sed Venetijs musæ illustriss. principi ALPHON-
 so Duci Ferrariæ in similitudinem prunorum crassorum

presentate sunt. Arbitror Venetos, & qui ex illis partibus ad nos accedunt, uocabulum corrumpere, & non musas appellandos hos fructus, sed muzas: nam eorum lingua, muza, mite significat: sunt autem dulcissimi fructus, ut mihi tunc gustare licuit: imò Muza est Mauritanum nomen, quãuis & qui ex Arabia sunt eo utantur. Dactyli à Gallis dantes, ab Hispanis tamaras, à Germanis datel Poma, appellantur. SEN. Ad poma ueniendum. BRA. Antiquitas hoc nomine pomũ uel málum omnes fructus, præsertim tenellum corticem habètes, significabat. Paulatim cessit, ut in rotundis tantum, & specie quadam determinata uteremur. Dic tu quibus pomis in officinis utimini? SE. Dulcibus, acribus, & muzis, id est (ut Auicennæ placet) saporem nec dulcem nec acerbum habentibus. BRA. Quibus nominibus à Ferrariensibus appellantur poma, quæ in syrupis de pomis accipitis? SEN. Rosa, & piola dulcia sunt, fortana, musona acerba: media uerò pupina nuncupantur. BRA. Quæ rosa dicuntur, apud antiquos fortè erant melimela, à meleo sapore, à Varrone mustea uocata. Piola uerò, quæ appia ab Appio nuncupabantur. Pupina, afrotomela fortè erāt: Fortana, austera dicebantur, & musona à nobis dicuntur: quamuis crediderim potius orthomasticas musonas nostras ab antiquioribus dici, ob similitudinem quam cum mammis habent prædicta melius considerans. In pomis rosis sententiam mutauì, ea enim esse arbitror, quæ ab antiquis Claudiana uocabantur: & piola sceptiana, quæ sunt rotunditate insignia. Verùm hæc discrimina ad artem medicam modicè ualent. Quum in descriptionibus quæ receptæ nuncupantur, po-
 ma

ma scripta sunt, saporem aduertat, & gustu similia quaerat: nam in receptis dicitur poma dulcia odorata, austera odorata, (quāuis raro austera sint & odorata simul) meridij saporis: tunc gustu discerne, an hoc sapore insigniantur quae emeris, & ad cōpositionem utaris. Ex mālis folia etiam in officina habeto, flores, & coliculos. In pomorum historia, omnia antiqua nomina recentibus accommodabulo (ut fieri poterit) tentabimus. Germani absoluto uocabulo apfel poma uocant. **SEN.** Nec Cotonea deferenda. **Cotonea**
BRA. Cotonea in duplici genere sunt. Magna quaedā & pulchra, ab antiquis struthea uocata, interq; albicant aliqua, alia colore aureo micant, & Chrysomela dicuntur. De quibus fortē Vergilius, Aurea mala decem misi, cras altera mittam. Quum struthea degenerant, in parua syluestria, odorata tamen transeunt: hoc Theophrastus secundo de plantarum historia animaduertit, & nos experientia uidimus in rusculo nostro. Inquit autē Theophrastus, ex strutheo, id est, maiore cotoneo, paruū fieri, struthea serotina, mustea praecocia. Rustici Ferrarienses in duo genera partiuntur, in rotundum, & oblongū: rotundum mala cotonea, oblongum pira cotonea nuncupantes. Tu quum Ferrariae eris, priuatim māla cotonea, & pira seruabis, & harū arborum folia. Struthea minus rei medicae proficiūt, sed magis in ganea. Vera cotonea quae parua sunt, rotunda, odoratissima, efficacius ad aegritudines ualere existimantur. Vinum etiam ex cotoneis parabis, quod recipit succi cotoneorum sextaria sexdecim, mellis unum. Nec melinum unguentum praetermittes. Denique compositiones illas, antiquis tamē ignotas, quas citonites,

Et gelatines appellamus, summo studio parare curabis. Cotonea à nonnullis ita dici existimantur, quoniam lana quadam tegi uidentur, quæ cotton dicitur. Reuerendissimus unquam et doctissimus Cælius Calcagninus, præceptor in literis humanis nunquam poenitendus, cydonia ab urbe Crete uocat. Semen quoque ne despexeris, et mucilaginem, quæ inter grana reperitur: hoc enim pro gummi mulieres utuntur, his demptis ad quæ in re medica ualent, imò et lucem quandam, ac splendorem sibi parant eadem impudicæ mulieres. A Germanis cotonea quiten, à Gallis Coing, ab Hispanis Membrilles appellantur. **Pira** sequuntur. **B R A.** Infinitæ sunt propemodum pirorum species, de quibus ita aliàs agemus, ut nomina antiqua recentibus accommodare deprehendatis, in his ubi accommodari possibile erit. Constat enim per uariam insitionem plura pirorum genera apud nos extare, quàm ab antiquis tradantur: longus enim rerum usus, et uaria diuersarum species miscella, uarias species inuenit, et adeò creuit ars, ut audeat etiam diuersorum generum insitionem tentare quo gustus alter fructui condonetur. Nunc ad rem tuam redeunt, pira crustumina seruato, quæ à nobis giaciola uocatur, et etiã syluestria illa obdura, quæ non nisi hyeme maturescunt. Serua etiam folia, et ex ligno puluerem, nec alias urbes quæras, aut aliud solum, in quo poma, pira atque cotonea colligas, quàm nostrum Ferrariense, in quo hæc copiosè nascuntur. A Gallis poyres, ab Hispanis peas, à Germanis pirn pira nuncupantur. Nunc etiam multa ex piris condita fiunt antiquioribus ignota, et præsertim ex superbis piris, quæ nos muscardina ab odore muscati, quæ

habent uocamus. S E. Sorba accedunt. B R A. Notissima Sorba,
 hæc sunt, à Theophrasto & Plinio diffusè perlustrata,
 & à Græcis dicta. Aliqua oui figuram, alia rotundam ha-
 bent: aliqua etiam domestica est, alia syluestris: tu dome-
 sticam seorsum, ac satiuam colliges, & ex utrisq; acerba,
 & matura seruabis: præterea acerba mole, & in farinam
 redigas. Receptum est absolute sorba adstringere, quod
 in maturis falsum est: nam matura uentrem laxant, acerba
 adstringunt, uel non perfectè matura. Hispani soruas, Galli
 cormes appellant. An uerò apud Germanos holcza p̄fel
 dicantur, disputare non ausim, præsertim in aliena lingua:
 tamè si fructum uideamus, quod eo nomine uocant, potius
 syluestre pomũ uidetur, quàm sorbum: at speierling sor-
 bum uocare certum est. S E N. Granata mala sequuntur. Mala gra-
 nata.
 B R A. A' granis ita dicta: Punica à regione qua nascuntur.
 Græci ποία uocant, de quibus in Balaustio egimus. Nam
 dulcia, & acria, & malicoriũ, & cytinum, & cicum, &
 grana, & folia seruare oportet: habet enim in re medica
 uires, in tot partibus efficacissimas. S E. Nux cupressi Nux cu-
 in limen ueniunt. B R A. Notissima sunt: tu in his monti-
 pressi,
 bus pilulas, id est, nuces, & semina (quæ difficulter colli-
 guntur) & folia seruato, quanquam opus non sit, quum
 in multis locis Ferrariæ perpetua fronde uireant. Ab Hi-
 spanis præsertim ex Lusitania nox de cipresso, à Gallis
 souchet dicuntur. Germani quoq; cyparissum cipresz uo-
 cant. S E. Nux methel & nux uomica sequuntur. B R A. Nux me-
 thel, & nux
 uomica,
 Hos duos fructus, uel duo semina sint, nũquam apud anti-
 quos aut recentes Græcos reperi: ideo Arabibus gratia
 agenda, qui hæc scriptis mandarunt, & nobis indicarunt.

Illos autē uehementer reprehendo, qui inclamare solent
 Arabibus derogantes, pulchram rem ostendunt, nam ue-
 nenum manifestant. Sed ô fatui, & ineptissimi uiri, non ne
 & Dioscorides napellū, mel insanum, strichnon mania-
 cū descripsit, & infinita alia his magis uenenosa? Sed hæc
 Arabum nuces pro conciliando somno, pro uomitu irri-
 tando, pro capiendis piscibus & auibus, pro interficiēdis
 canibus, summè ualent. Vidi ego magnificū Alexandrum
 Farusiniū, qui carnes, nucis uomicæ puluere aspersas cani-
 deuorandas tradidit, hic spatio unius horæ, & minori sa-
 liens obiit. Corui etiam eiusmodi carnem comedentes, per
 breue spatiū uolantes decidunt, pisces etiam adeò sopiun-
 tur ut fluitent supra aquas, manuq; capiantur. Nos etiam
 miras potiones somnificas ex his nucibus parauimus. De-
 cipitur Pandectarius, uomicam nucem esse apud Diosco-
 ridem secundam speciem tithymali tradēs, quam Cariseti
 (ut inquit ipse) uocat: debuit autē scribere Carietē. Hanc
 uerò non esse id testimoniū esse potest, quia in tithymalo
 rami semipedales à radice exeunt, sed nux uomica frutex
 est: nam Serapionis interpres, quum debuit interpretari
 frutex, fructus interpretatus est: inquit enim Serapio, fru-
 ticem nucis methel esse similem frutici nucis uomicæ: de
 fructu autē non loquitur, quia hi distincti sunt. S. E. Non-
 dum quid sint aperuisti. B. R. Ingenuè fateor, usq; ad hoc
 tempus à me hos frutices ignorari, breui autē plantas uide-
 dere spero, quas nec Arabes pingunt, tantū à Serapione
 in uomica nuce hæc dicuntur. Colorē eius esse inter glau-
 cedinem, & albedinem, & paulò maiorem auellana esse
 (loquitur autē de auellanis suæ patriæ) et sunt in ea nodi.

Ex his notis nucem uomicam exquisitè cognoscimus, nam
 ea uerè est, quam habemus, & Venetias Alexandria Ae-
 gypti affertur. At figuram arbusculæ eam generantis non
 docet, nec folia. Vnde si hanc arbusculam, absq; seminibus
 uiderem, an ea esset quæ nuces uomicas parit, ignorarè.
 De nuce methel nihil aliud dicit, quàm fruticem esse nuci
 uomicæ similem, & semen esse semini citri simile: quo in
 loco errorem esse arbitror, ut semè citri legi non debeat.
 Alter autor nucem methel mandragoræ cõparat, & cor-
 ticem asperũ habet, & sapor eius est delectabilis, unctuo-
 sus: hæc signa sunt quibus Arabes hæc indicant, quæ omni-
 no nihil ostendunt. Quam ob rem hanc nucẽ uisu potius
 & experiẽtia cognosco, quàm uera aliqua descriptione.
 Certè autẽ constat hæc semina à Latinis aut Græcis nun-
 quam fuisse descripta. S E. Mirabalani sequuntur. B R A.
 Myrobalani dicito, à balano, & myron, id est, glãde odo- Myroba-
 rata uel unguentaria. Antiquioribus ad unguẽ perlectis, lanus.
 constat de uocatis ab Arabibus myrobalanis, nunquam lo-
 quutos esse, tamẽ hoc nomine myrobalanus utuntur. Dio-
 scorides in primis ubi de palma tractat, myrobalanorum,
 & phœnicomyrobalanorum meminit, qui palmæ fructus
 sunt. Phœnicobalanus immaturus adstringit magis, minus
 uerò maturus. Plinius quoq; lib. XII. cap. XXII. myro-
 balani & phœnicobalani recordatur, esse fructum cuius-
 dam palmæ in Aegypto, quæ ad ipsos uocatur, quasi sine
 siti: hæc Dioscorides poma, id est, poculũ uocauit, nempe
 humore plurimo abundat. Hæc sunt quæ apud antiquos
 de myrobalanis reperiuntur, quamuis & Plinius eodẽ lo-
 co fecem unguenti myrobalanũ appellari fateatur. Quod
 autem

autem antiquorū myrobalani nostri nunc uocati esse non possint, ex hoc apparet, quoniam antiquorum myrobalanus osse carebat, ut Plinius testatur, sed nostrum hoc uulgare habet. Altera quoq; res apud antiquos est glans Aegyptiaca, myrobalanum, aut myrepsicembalanū appellatum, ex qua balaninū unguentum fit: fructum esse Dioscorides inquit lib. IIII. ex arbore myricæ simili nuci auellanæ, quam ponticam dicunt æqualem, Theophrastus quarto de plantarum historia, myrto comparat, Plinius heliotropio. Corticē huius glandis unguentarij premunt, odoris gratia. Quicquid tamen sit, cōstat Arabum myrobalanos hos non esse, nec ab antiquioribus usquam describi. Pandectarius miro errore ducitur, qui arbitratur Plinium grana been myrobalanos putasse: quum nusquā de been loquutus sit Plinius, nec Græcum aut Latinum nomen sit been. Ipse autem ad eò id Plinio attribuit, ac si de eo sub hoc nomine been loquatur. Non erat autē opus myrobalanos eos fructus quos habemus appellare, sed Arabum interpres fuit, qui ubi halilig habent, ipse myrobalanus interpretatus est, ut inde multi decepti sint antiquorum myrobalanos halilig esse putantes. Nos autē hos Arabum myrobalanos in prunorum aut pomorum genere ponendos arbitramur. In uarijs ægritudinibus efficacissimi sunt, pro his Arabibus debemus, qui nobis hos optimos fructus tradiderunt, & eorū uires edocuerunt. Quinque eius species nouisti citrinos, belitricos, chebulos, emblicos, indos. Venetijs emes, quoniā Alexādria Aegypti Venetias feruntur. S E. Ego uno carmine omnes comprehendo. B R A. Tuum hoc carmen edisseras. S E N. En,

Myrobalanorum species sunt quinque bonorum:

Citrinus, Chebulus, Belitricus, Emblicus, Indus.

BR A. Pulchrum certe est, sed tu memoria serua, mihi satis est absq; carmine recordari: in summa apud antiquos non sunt hi myrobalani. Vnum tamē est in quo admiratus sum excellentiss. Manardum in myrobalanis, quia non ha-

beat, in quo Mesuem reprehēderet, nam ab antiquis non tractantur, ut saltem uellicaret, inquit: Bene sunt examinanda quæ de uiribus myrobalanorum à Mesue dicuntur, quoniam nullum habuit quem sequeretur bonum autorē.

Ac si Serapio in rebus Arabicis ineptus sit autor, & cæteri Arabes quos imitatur, & Auicēna, & ipsemet Mesue, quos summos medicos fuisse nemo dubitat. Adde quòd hæc domi habebant. A Gallis mirabolans, ab Hispanis mirabelanes dicuntur. SEN. Nux moscata sequitur.

BR A. A miro odore quem habet, nux moscata uocatur. Defendit
Mesuē cō-
tra Manar-
dum,
Nux mo-
scata.

Apud antiquos, ut Dioscoridem & Theophrastum, nihil de ea reperitur. Posteriores autem caryon myristicon, id est, nux meristica appellant, & ita in Latinum cecit, ut hoc nomine diceretur. Ex hac fieri macim certū est: pretiosissimus fructus est cū odore, tum proprietatibus, quibus in re medica ualet. Lusitani, qui Indiæ partes lustrarunt myristicarum nucum syluas inuenere. Hiq; decepti sunt, qui glandem unguentariam esse putarunt, de qua in IIII. lib. Dioscorides, & nos supra nō nihil, & infra magis. Venetijs emes, quoniam ex India Alexandriam, Alexandria Venetias feruntur. Nunc ex re medica trāsiiuit in ganeā, ut paucissima sint pultaria, quæ nux myristica non ingrediatur. A Germanis moscht simpliciter, & cum ad-

ditio

Tamar Indus,

Mesuem de loco uideo
fendit à ca-
lumnia Ma-
nardi.

Cassia fistula.

ditione nus, moscht nus profertur. A' Gallis nois musca-
des, ab Hispanis noiem moscada. S E. Tamar Indi sequun-
tur. B R A. Quis etiam non amabit Arabes in tamar lu-
dis? id est, in dactylis Indiae, quorū nulla est apud Graecos
mentio, ut etiā Auerrois testatur, soli Arabes hos fructus
nobis tradidere, & eius uires. Errant qui Dioscoridis &
Plinij myrobalanum esse suspicantur, & qui prima facie
non uidit myrobalanum antiquorū osse, id est, nucleo &
semine carere, tamar Indum uerò nucleum habere. Hoc
Manardum sine ratione Mesuem
reprehēdere. Inquit enim: Tamar Indus sit phœnicobala-
num Dioscoridis, Mesue dicit soluere, quod Dioscorides
adstringere fatebatur. At diuersa sunt, ut liquidò patet,
nec opus erat cauillari in Mesuē, ut Manardus facit: nam
Mesue in II. frigidum & siccum, Auerrois in III. indi-
cat: quoniam aliqui Mesue codices in III. legūt, & id ex
eo credi potest Mesuem sensisse, quia Serapionē & Aui-
cennā imitatur, qui in III. gradu ponunt. Erat igitur po-
tius excusandus Mesue, quàm absq; certa oratione dānan-
dus. Tu Venetijs Tamar Indos emes. Rectius Hermolaus
in Corollario sensit, ubi de cariota, quippe inquit recen-
tiores id uoluisse, scilicet palmulas illas Tamar Indos esse,
ipse uerò inficiatur. Ab Hispanis eodem nomine, à Gallis
Tamarins uocantur. S E N. Cassia fistula sequitur. B R A.
Vel duplici ss, cassia scripseris, ut Græci faciunt, uel uno
tantum, nihil refert, modò rem ipsam assequi contingat.
Quum apud antiquos cassiam syringa, id est, fistulam in-
uenies, semper opus est nostrum cinnamomum intelligen-
re, quia uerum antiquorum cinnamomum non habemus, ut

at suo loco uidere licebit. Quod autē nunc cinnamomum
 uocamus, uel canella, est antiquorum cassia syrinx, tum Cassia sy-
 Græcorum, tum Latinorum, & ab Arabibus selicha uel ^{rinx.}
 selch (ut apud Serapionē uidere est) appellatur. Eius in-
 terpres Cassiam ligneam exponit. Ideo quum apud recen- ^{Cassia li-}
 tes cassia lignea dicitur, canella intelligitur: quum uerò ^{gnea.}
 apud eosdē cassia fistula scriptum est, cassia illa quæ uul-
 gō habetur, & cassia nūcupatur, ac educit, ut hinc uideas
 a recentibus nomina confundi, primo canellam, cinnamo-
 mum, & cassiam ligneam appellant, licet pro cassia li-
 gnea, insipidæ & inodoræ canellæ nunc frustra ostendant.
 Deinde cassiam quæ educit, cassiam fistulam uocant. Pri-
 mus qui hunc errorem fecit, fuit Serapionis & aliorum
 Arabum interpres, qui ubi dicunt hiarsamber, cassia fi-
 stula interpretatus est: quum debuisset interpretari che-
 ratte longa. Vbi autem Serapio selicha, uel selche dicit,
 cassia lignea interpretatur: quum absolutè cassia inter-
 pretari debuisset, aut cum hac additione syringa, id est,
 fistula: nam propriè apud antiquos cassia fistula ea est,
 quam nos canellam uocamus, quia uti canna inanis sit.
 Hinc recentiorum ingens error detegitur, qui in suis re-
 ceptulis ad prouocanda menstrua, in quibus scriptum est
 cassia, ipsi corticem cassiæ nostræ usualis sumunt quæ
 cheratte longa est, uel (si Latine magis loqui uelimus)
 oblonga siliqua. Quum tamen antiquiores à quibus rece-
 ptulas sumunt, per cassiam, nostrū uocatum cinnamomū,
 id est, canellā intelligant: non autē uerum cinnamomum,
 eo enim caremus. Ad rem igitur accedentes nostra hæc
 cassia apud antiquos ignota erat: nullus enim reperitur

In Manar-
dum,

ex antiquioribus qui eam uel à lōge describat aut nutibus ostendat. Ideo plurimū in hoc præcioso fructu Arabibus debemus. Optime in Dioscoridis cassia ab Hermolao, hæc Arabum describitur. Quum adhuc recens est, simul cum cortice conditur, & soluit, non tamē plenius, quàm quod florē cassiæ appellamus, nec grana melius soluūt, ut falsò putat Manardus, imò quādoq; nihil penitus soluere uidimus: tamen is qui sumpserat decem drachmas eorū pulueris melle mixtas comederat, id enim data opera experti sumus, quod ter aut quater in diuersis fecimus: unus solui uisus est, sed id potius ex flore admixto factū arbitramur. Cassiæ arborem Murani uidimus, nihil autē pariebat, folia iuglandis habebat. Venetijs emere poteris. In India & Aegypto nascitur, arbores proceræ sunt: prope Damascū ingens copia reperitur, species siliquarum apparet, & Arabum nomen, siliquam indicare uidetur. Ideo quemadmodum à nobis uocatam charattam, siliquā appellamus, placeret ut cassia, oblonga siliqua Latinè, uulgò autem charatta longa diceretur. Hispani cannam fistulam, Galli Cubebe, casse fistule appellāt. s. e. Cubebe cassiam sequitur. B. R. Plures decepti sunt cubebe, grana uiticis arbitrantes: causa autē erroris fuit, quia una cubube species, sapore piperis habet, uiticis autē semina eodem sapore insigniri Dioscorides testatur. Re autem considerata, uitex arbor est ueluti salix, imò à Theophrasto salix amerina appellari uidetur: Cubebe autē frutex est myrti folia habens, latiora tantū, & in summo acuta ueluti lanceæ. Pandectarius à Galeno Caucalim appellari censet. Ideo considerans (ut inquit ipse) Galenum & Dioscoridem, aliter dicere non potuit,

potuit, quàm cubebe Galeni, Dioscoridis oxymyr sine es-
 se. huius autē ratio est, quia Dioscorides nihil de cubebe,
 Galenus uerò nihil de oxymyr sine tractat. Sed lōgius hic:
 uir aberrat, quoniā de caucali, quā uult esse cubebe apud
 Galenū, Dioscorides 11. lib. tractat. Nec quicquam refert:
 etsi Galenus oxymyr sinē omiserit, quandoquidē à pluri-
 bus alijs etiam abstinerit. Est autē caucalis genus sylue-
 stris dauci: sed Pādectarium errare fecit Serapio, qui ca-
 put cubebarū Galeni, cum capite myrti agrestis Diosco-
 ridis comparauit. At eo deceptus est Pandectarius, quia
 apud Galenum caucalim esse uoluit: Serapio autem apud
 Galenū carpesiū esse fatetur. Galenus enim de carpesio,
 & non de myrto syluestri: de myrto autem syluestri Dio-
 scorides, & non de carpesio tractat. Quod uerò Serapio
 per cubebas apud Galenū, Galeni carpesiū intellexerit,
 ex eo certum est, quia sub hoc nomine cubebe, eadem scri-
 bit, quæ sub hoc uocabulo carpesiū, à Galeno scripta sunt
 uilicet habere uirtutē phu, non solum gustu, sed & ui-
 ribus, & quòd urinam prouocat, & totius corporis ob-
 structiones aperit. Quā ob rem Serapio myrtū syluestre
 Dioscoridis cubebas esse, magno agrorum discrimine ar-
 bitratur, quippe qui rem pro re tribuat. Constat autē cu-
 bebe & myrtum syluestrem diuersa esse, quoniā cubebe
 odoratae sunt, myrti syluestris granum inodorum: cubebe
 in medio granum non habent, at myrtus syluestris habet
 & dulcissimum. Quam ob rem myrtus syluestris non erit
 cubebe, id est, id quo uos pro cubebe utimini. Vnde ad ex-
 quisitam harum rerum cognitionem, scito, nostrū uulgare
 cubebe non esse cubebe Serapionis, quoniā Serapionis cu-
 p

bebe est myrtus sylvestris Dioscoridis. Adde carpesium Galeni non esse myrtum sylvestrē Dioscoridis, quoniam diuersis uiribus insigniuntur, quamuis Serapio idem faciat carpesium apud Galenū, & oxymyrfinem apud Dioscoridem, sed re uera deceptus. Verū quid sit Galeni carpesium, adhuc incompertum habeo, nam ipse non describit, quanquam in lib. de Antidotis festucas quasdam esse fateatur. Fortē dices esse nostrū cubebe, quod fieri non potest, si festucæ sint. Serapio igitur cubebe, myrtum sylvestrem, & carpesium idem esse arbitratur. Constat autē myrtum sylvestrem nostrum cubebe non esse, tum propter dicta, tum propter granum, quod in myrto agresti triangulatū esse dixit, in cubebe uerō nullum. At carpesium Galeni in dubio est an sit nostrum cubebe: non esse autē illud monstrat, quia apud Galenū festucæ sunt plu similes, ut in Rusco infra admonebimus. Deniq; ut huic rei metam condonemus, cubebe, quo utimur, apud Dioscoridē, aut Galenū inuenire nesciuimus. Ab omnibus ferē gentibus simili nomine appellatur, at in re ipsa dissentiūt: quippe Galli cubebes, Hispani cubreas, Germani cubeb uocāt. s. e. Sebestem occurrit. B. R. A. Nusquam apud Dioscoridē Sebestem reperire contingit, nisi in genere prunorū contineri uideatur, est enim pruni simile. Tamen apud posteriores Græcos sub hoc uocabulo myxa, & non sub uocabulo sebestem, reperitur. Græci enim myxam appellant mucilaginem, Vnde & Galenus saliuā illam conchiliū, quæ emanat dum actus punguntur, myxam uocari tradit: est autem mucor quidam, uel lentus mucor: eodē pacto in sebestem, quæ myxa uocatur, mucosus lentor inuenitur, ex quo in

Syria uiscum parant: Myxas enim, id est, sebestem exprimentes, internus mucor exprimitur, qui in uiscū ducitur. Apud Athenienses autē μύξα νόσος, id est, destillatio est, ut Iulius Pollux libro 1. sui Onomastici tradit. Dicitur autem sebestem, Hermolao in Corollario teste, ubi de uisco loquitur, ob honorem Augusti, unde sebastos uocatur: quod an uerum sit, tu ipse iudica, nobis apud aliquem autorem hoc legere non licuit, unde apud antiquos sebestem incomperta uidentur. Propterea Arabibus gratias agere debemus, qui adeo probos fructus ad extinguendam sitim, & bilē reprimendam nobis indicarūt. Venetijs emes, quoniam è Syria & tota Iudæa Alexandria, Alexandria Venetias afferuntur. A Gallis etiā sebeste uocantur. S E. Coloquintida sequitur. B R A. Colocynthis ab antiquis, à Coloquintida, Romanis Cucurbita syluestris appellatur: quāuis & hoc nomine colocynthis, cucurbitam esculētā antiquiores intelligant. Apud nos etiam nascitur, sed inefficacior, quam & nostra soluat, hoc autē agre sit. Melius est Venetijs emere, quum ea efficacior sit, quæ ex orientalibus partibus, utpote calidioribus inuehitur. Notissima est apud omnes colocynthis, & peculiare antiquorū pharmacum. Colocynthis malæ indicia à Mesue scribuntur. Si in solo forti nascatur, in puluerulento, & ubi sunt reptilia, uel in locis thermarum, mala est: & addit alia, quibus ab excellentiss. Manardo reprehēditur, ita argutante: Si hæc uera sunt, nunquā erit tutus colocynthidis usus, non enim scire possumus quo solo genita, nec an una in una planta, uel in una regione unica plāta. Sed frigidè arguit, etenim in omne aliud, determinato loco nascens argumentū re-

flectere possumus, ignorari à nobis an eo loco ortum duxerit, præsertim si à nostra patria distet, ideo nõ esse tutum eius usum. Tamen quantum in me sit, consulerem, ne quispiã colocynthide uteretur, quãuis antiquissimi Graeci ea usi sint: est enim res adeò uiolenta ut magis turbet quam profit. Nõ defunt alia ad eius usum multo mitiora. Hoc mihi usu uenit, dictu mirum, colocynthidẽ tractabã, & manibus solũm aperiebam, sorore & matre presentibus: ego ex solo tactu, illæ ex odore adeò soluti sumus, ut nullus nostrum fuerit, cui uenter decies magna perturbatione non eduxerit: ex hoc uehementissimum pharmacum esse constat. S E. Nos id quotidie experimur, quũ pinfitur. B R A. Mesue præterea colocynthidẽ descensui aque ad oculum ualere tradit: quem Manardus reprehendit. Paulus dicit ualere diuturnis oculorum fluctationibus, ac si Mesue in re tam uera uerum non dixerit. Sed hæc omittamus, ne in rebus adeò puerilibus tẽpus conteratur. A Gal-
In Manardum. lis etiam coloquintes, & à Germanis Latino nomine appellatur. S E. Pistacea accedunt. B R A. Plinius qui hanc nucem (etenim in nucis genere poni debet) in Italiã portauit, Lucius Vitellius censor fuit. Nos Venetijs in edibus magnificorum Patritiorũ Petri ac Francisci de Moresinis, quas Murani habẽt, uidimus. Illuc me duxit reuerendissimus Præsul Hieronymus Moresinus, uir ingenti probitate insignis. In Syria propria nascũtur, & ex Syria recentes sarculos prædicti nobiles afferri curarunt. Alexandriam feruntur, deinde Venetias: quãuis & recto cursu, è Syria Venetias quandoq; nauigent. Venetijs, & pistacea emas, & supremum illud uiride corium, quo integuntur, hab

habere curabis: non intelligo lignosum nuclei operimen-
 tum, sed tenellum putamē supremum, quod lignosum in-
 tegit: hoc enim in re medica plurimū ualeat, ut Paulus te-
 statur. Quin & apud Alexandriam Aegypti nascuntur.
 Notissima sunt pistacea, quorū apud nos maximus est in
 re ueneria usus. Antiquitus plures decepti sunt, terebin-
 thi fructū esse arbitantes, ut Athenæus inquit. In marem
 & sceminā distinguunt: marem id appellant quod sub te-
 nello corio, tanquā osseos testiculos habet: nam illa pars
 infima, utrinq; tuberosa, duos testiculos representat. Ve-
 netijs etiam parit & maturat. **SE. Anacardus sequitur. Anacardus**
BR A. Anacardum apud Dioscoridē aut alterū Græcum
 nunquā inueni: tamē Græco nomine insignitur, & à cor-
 de nomen sumpsit, cuius figurā imitatur. Arabibus etiam
 pro hoc semine debemus. In montibus Sicilia nascitur, &
 copiosè in Apulia. Balaclor ab Arabibus nominatur: hūc
 facillimè habebis quum in Apuliam pro oleo mittes. **SE.**
Nux indica offertur. BR A S. Et hoc est Arabum munus, **Nux indica,**
 qui hanc nucem Græcis incognitam nobis aperuere: nisi
 ea sit, quam Galenus nucem regiam uocat. Serapio fructū
 ex quodā genere palmæ arbitratur. Venetijs habetur ex
 orientalibus partibus allata. Eius oleum butyro etiam bo-
 nitate præferri dicūt. Nos ut plurimum in re ueneria uti-
 mur, quoniam ab Auicenna semen augere dictum sit. Ge-
 nue magis recentes habentur, quæ in Hispaniam ex Lusi-
 tana nauigatione feruntur, & ex Hispania Genuam. Ab
 Hispanis coco dicitur: hinc fortè nostri pueri quum nuci-
 bus ludūt, tribus subpositis & superaddita quarta appel-
 lant coco maiorem nucē, quam ad alias proyiciēdas utun-
 tur.

tur. A' Gallis, nois de Inde uocatur. Hæc de ista nuce apud
 Citrum, Græcos incognita satis sint. s E. Citrum sequitur. B R A.
 Citrum aliud est, aliud cedrus, ut in epistola ad illustriss.
 Hippolytum Estensem docuimus, quam pro hac re lege-
 Cedrus, re ne pigeat. Cedrus arbor procera est, paruos fructus pa-
 riens, quod frequenter cōditos edimus. Citrū, id est, quod
 uulgò cedro appellamus, & arantium in eodē ferè gene-
 re ponitur, quod & mālum Medicū, & ab aliquibus po-
 mum aureum nuncupatur. Notissima sunt hæc, in Liguria
 copiosissimè pariunt, ut Genuæ ac Sauonæ Hesperidum
 hortos uidere licuerit, in quibus hæc arbores topiario ope-
 re formis uarijs uisebantur. Iam & Ferrariæ plantari cœ-
 pere: ex his folia, fructū, & semina seorsum habeto, quæ
 plurimum egris conferunt, quin & eius succum seruare
 opportunum erit. Semina puerorum uermes interficere
 constat. Ab Hispanis citra limones dicuntur, & nos citri
 genus limonem appellamus, quod succo potissimū abun-
 dat, & ualde acerbo. Arantium uerò orāges à Gallis, &
 naranzas ab Hispanis uocatur. s E. In calce fructuum su-
 mus. Id uerò à te impetrari uelim, ut contradictionem à
 principe remoueas. B R A. A' quo principe, illustrissimo
 ALPHONSO Duce nostro? s E N. Non, sed à medicorū
 principe. B R. Quem appellas tu principem medicorū?
 Ego Hippocratem. s E. Ego autem Auicennam. B R. Ne
 Auicennam principē medicorum, sed medicum & princi-
 pem dicas. s E N. Ergo medicorum principem. B R A. Ut
 arbitror, dialectica cares, quippe à diuisis ad coniuncta
 consequētia non ualet: ut, est bonus, & citharædus, ergo
 bonus citharædus: æquè non ualet, est princeps & medi-
 cus,

cus, ergo medicorum princeps. Sed his Sophistarū & puerorum deliramentis omiſſis tuam illam contradictionem edifferas. S E. En, in 11. libro canonum citri ſemen calidum eſſe fatetur, in libro autē de uiribus cordis, frigidum uſq; ad tertium ordinem facit. Fuere qui cōtradictionem falſo remouerēt, ut ſecundo libro de citro, in libro de uiribus cordis, de arantio loqueretur. Conſtat autem eiſdem ferē nature, & guſtus arantij ſemina, cum citri ſeminibus eſſe. B R A. Optarim hac in re alterum Oedipum inueniſſes, qui me hoc faſce leuaret: quum autem tu à me petieris, cui plurima debeo, non poſſum pro uiribus tibi non ſatisfacere. Fuere qui ita ſoluerent, ut ſecundo libro de cortice circa ſemen, in libro de uiribus cordis, de carne à cortice contenta loqueretur. Quam ſententiam excellentiſſimus etiā Manardus ſequitur. Mihi autem ſemper mos fuit quoties cōtradictiones adeò manifeſtas in autoribus uideo, multos libros conſulere, & præſertim antiſſimos: non enim credere poſſum uirum aliquem probum, in re tam nota adeò ſtupidè hallucinari. Quam ob rem omnes impreſſos Auicennæ codices uarijs in locis legita dicentes, & ſibi ipſis opponētes, imò idem in plurimis manuſcriptis etiam legebatur. Deniq; cōtiguit, me forte fortuna domi Pinamontis Bonacoſſi cōpatris chariſſimi, in antiquum Auicennā incidere, in quo caput illud de uiribus cordis aliter legebatur, quàm in uulgatis codicibus, eademq; penitus hic legebantur, quæ in ſecundo libro ſcripta erant. Ideo non eſt opus in rebus tam fatuis & craſſis, ſummos uiros erraſſe, aut ſibi ipſis contradicere putare. En quod mihi elapſis annis euenit. Quidam ſcholasticus

meus, nostras interpretationes in Porphyrij quinque uoces
 imprimi curauit: accidit autē cum impressoris, tum prauis
 exemplaris uitio, plura uideri errata, quam uerba, ut de
 inceptis cogar puerilia deliramenta corrigere, et id facere,
 quod nunquam cogitaueramus, nugas nostras impressori
 bus dare, ut errores illius impressionis pinguisimi depre
 hendatur, ut pessimis ac conspurcatis linguis ansam male
 dicendi auferamus, quanquam institutum sit nobis à cu
 nis usque, maledicos despicere, et si qui nos laeserint, uindi
 ctam Deo committere. Nunc ad alia uertamur. S E. Iam
 sol inclinare coepit. H E R. Imò inclinauit, et nox caelo
 precipitat, cenare opportunum erit, ut mox dormientes
 membra labore soluamus. B R A. Agitè, fiat, ut lubet.

D E R A D I C I B V S,
 quarum apud Ferrarienses
 Pharmacopolas
 usus est.

S E N E X.

L A M dudum illucescit. Surgamus, ne
 somno inertis coeptum opus impedia
 tur. B R A. Et cur nō surreximus prius?
 Nunc sola interula uestiar, ut suauem
 hanc matutinam auram aptius capes
 sam. Quum de seminibus, fructibus, ac floribus expeditū
 sit, cui hodie incumbemus? S E N. Rei incumbemus, quae
 non placebit Herbario: nam radices ab imis terrae parti
 bus

bus euellere opus erit. HER. Promptas vires habeo ad
 hunc laborem, & floridam iuuetam. BRA. Cur ligna &
 cortices non praecessere? SE. Nihil impediebat eo ordine
 incedere, uerum ita scribere coepi. BRA. A prima igi-
 tur incipias, quam tua charta scripsisti. SE. Paeonia ra-
 dix primum limen occupat. BRA. Quum paeonia semi-
 na collegisti, radices etiam in peram condere iussimus.
 SEN. Recordor nunc. BRA. Quatuor, aut sex numera.
 SE. Radices asparagi, petroselini, foeniculi, apij, althae.
 BRA. De his omnibus in seminibus satis, superq; dictum
 est. SE. Ebuli, chelidoniae. BRA. De ebulo in floribus,
 de chelidonia expressimus in herbis. SEN. Garyophylla-
 te. BRAS. In herbis etiam garyophyllatam ostendimus.
 SEN. Nenusaris. BRAS. In floribus nymphæam colle-
 gisti, & te Ferrariam remisimus, ubi huius herbae radices
 prestant. SE. Rhabarbari & rhapontici radices sequun-
 tur. BRA. Has radices statim à primo praedio edocuimus,
 & quomodo diuersae essent, & quibus partibus peteda,
 & quomodo rhaponticum, centaurium, & à nobis nunc
 uocatum rhaponticum differant. SE. Quod in his scire
 opto, est rhabarbari dosis. BRA. Mesue à duabus drach-
 mis & semis infusione tribuit. SE. Manardus eum repre-
 hendit, addens cuidam Pannoni nobili ob hoc malum ob-
 tigiisse. BR. Id non fuit ratione rhabarbari: imò & quã-
 doq; scrupulus obesse uidetur. Nō uererer in homine ro-
 busto, anni parte commoda, decem drachmas in infusione
 tribuere: imò frequēter tres drachmas in substantia praeter
 ullam noxam dedimus, & deinceps dabimus quū opus
 erit, magno aegrorum commodo, qui ex hoc in natiuā sa-

nitatem restituantur: imò hi maiorem dosim propinare
 possunt, qui ubi nascitur rhabarbarū, ortum duxere, aut
 ei assueti sunt. Vidi ego Mauritanum qui Scamonij semi-
 unciam præter noxam comedit, quoniã ita à primis ungui-
 culis assuetus erat. Huius rei testis est Iacobus Columma
 pharmacopola publicus, qui adhuc vitali aura fruitur, ne
 uidear sine teste in re tam magna loqui. Adde & aliud,
 Scatizam quendam illustrissimi principis Alphonsi ducis
 Ferrarise equisonem, eo presente, & reuerendo presule
 Thoma Musto, & magnifico Augustino eius fratre, &
 magnificis Hieronymo Guarnerio, et Giberto Cortilli, ac
 pluribus alijs, integram aloës notæ libram, præter noxam
 comedisse. Omnes hi testes superuiuunt. Medebar & ego
 cuidam rustico, qui sancti Georgij fratribus inserviebat,
 Gallica scabie correpto: iussi quatuor drachmas pilulariū
 Alexandri Tralliani preparari, quas in capite de morbo
 comitali describit, inquiēs nullas esse fortiores istis: ius-
 seram autem ut singulis diebus unam, unius scrupuli pon-
 dere deglutiret. Hic autem omnes una uice uorauit, que
 equū interficere debuissent, tamen nec semel soluere. Ar-
 bitror naturam tam magnam quantitatem aggredi non au-
 sam esse. Alijs tamē diebus ab una sola unius scrupuli mi-
 rē soluebatur. Religiosi omnes illius sacratissimi loci tes-
 tes sunt, & simul excellentissimi ac doctissimi iuuenes,
 Franciscus Brusantinus, Aurelius Sanctus, Ioānes Leo,
 & Ioannes Franciscus Rossus compater charissimus, qui
 tunc pro actu practico exercendo mecū uersabantur. Sed
 quid opus est exempla exemplis exaggerare: quum certè
 constet mirum non esse, si decem Rhabarbari drachma in

infusione propinari possunt, præsertim in robustissimo
 viro, Rhabarbaro etiam assueto. Alias tamẽ Mesuem sal-
 sò intelligebã, à drachmis duabus & semis ad decẽ, Rha-
 barbari infusione exhiberi, & non rhabarbarũ infusum:
 sed tũc errabam, quia triginta etiam & quadraginta in-
 fusionis rhabarbari drachmæ propinantur, non tamẽ rha-
 barbari infusi. In alio autẽ de Manardo excellẽtiss. miror, In Manar-
dum.
 quia Mesue rhabarbarum purgare scriptum reliquit: at
 ille reprehendit, quoniam antiqui à suo rhabarbaro vim
 purgatiuã demunt. Verũ antiqui de nostro uocato Rha-
 barbaro nusquã tractarunt, de quo Mesue loquitur. Imò
 & hoc ipsum Manardus fatetur, aliud esse nostrum rha-
 barbarum, & antiquorum: soluere autem rhabarbarum
 adeò certũ est ut nullus qui sumat ambigere possit. Id ta-
 men comprimẽdo facit, propterea stipticas aluos reddit.
 Sed hæ commodius & per rationes suo loco differentur.
 Nunc institutum nostrum prosequamur. s e. Zinziberis
 radices sequuntur. B R A. In Arabia, & apud Troglody- Zinziberis
 tas plurimum nascitur zinziber. Alexandriam Aegypti
 affertur, & Alexandria Venetias. Putarũt multi radicem
 esse piperis, quos Dioscorides reprehẽdit. Est autem re-
 pentis herbæ radix, in morem graminis, folium arundina-
 ceum habet. Quũ emere uolueris, ut melius teredines ui-
 dere possis, ne zinziber boloarmeno, aut rubra quadam
 terra delibutũ emas: nam eo foramina tegunt, & ponde-
 ri addunt. Arabes, recens zinziber saccharo condiunt, ad
 stomachi frigiditates præcipuum. Alexandria portant, &
 Venetias recto cursu. Tamen pharmacopole (ut pleraq;
 alia) adulterãt: nam ueteres radices per multos dies aqua
mace

macerant, alij aqua calcis, ut tenellæ euadāt, postea com-
diunt, sed facile deprehendūt, quoniam ex recenti zinzibe-
bere cōditū minus acre est, & gustu delectabile: ex ueteri
autem mordicat, nec ita gustū satiat. A' Lusitanis genge-
ure, à Gallis ginzēbre, à Germanis ingvver appellatur.

Costus. S E. Costi radix sequitur. B R. A' nostris pharmacopolis
radix quædam pro costo uēditur, imò & ab omnibus per
totam Italiā, quæ ita costus est, ut musca elephantus. Nam
costus radix est candida, leuis, plurimo & eximio odore.
Quā uerò ostendunt ipsi, nec candida, nec leuis, nec odo-
rata est. In Arabia nascitur: parum difficile est Alexan-
driam uehi, si illuc mittātur qui nouerint, sed qui mittun-
tur ignari sunt alienis dictis credentes. Miror non haberi
saltem Indicum per Hispanorum nauigationes: est autem
nigrum, speciosum, leue ut ferula: sed quod magis mirum
est, quū singulis annis Veneti in Syriā nauigēt, Syriacum
non haberi, hoc est ponderosum, colore buxi, odore sen-
sum tentans. Spero illustrissimi Alphonsi Ducis Ferraria
opera breui uerum costum assequuturum. Sola radix in
re medica probatur, cæteræ partes à nullo autore expe-

Valeriana. S E. Valerianæ radix offertur. B R A. Si phu Dio-
scoridis cum uocata à nobis Valeriana cōferamus, loquor
autem de ea Valeriana, quæ in Italia nascitur, eadem indi-
cia habere certū erit, uno solum dempto, quia nostra Va-
leriana multo minor est, quàm à Dioscoride suū phu de-
scribatur: dicit etiā caulem habere cubitalem, & aliquan-
do maiorem, tenerum, cui leuor sit, & color in purpura
albicans, eundemq; geniculatum, & in medio concauum,
flores figura ad narcisum accedētes, maiores tantū, tene-
rio

rioresq; colore in albido per mediū purpureo. Radix illi est in superiore sui parte minimi digiti crassitudine, habetq; adnascentes illi exiguas radices, alias quæ transuersæ feruntur, odorati rotūdi iunci, aut nigri ueratri modo, sibi ipsis implicitas, colore subruffo, & nardi odore, cum uixosa grauitate aliqua odoratas. Omnia hæc indicia in nostra Valeriana sunt magnitudine dempta, quoniam sciimus apud alias nationes eandē ualerianā non sumi. Quippe Germanorum ualeriana, pho Dioscoridis esse non potest, sed apud ipsos herba est Theriackskraut dicta, quasi Theriacaria, quæ nostræ ualerianæ simillima est. Hanc pro Dioscoridis pho sumere oportet, non eā, quæ ab ipsis Baldran appellatur: quippe uerum pho folia oleri atro, aut cerui ocello simillima habet, ut nostræ ualerianæ, & theriackskraut Germanorum, quanquā & nonnulli apud nos alia herba pro ualeriana utantur, quàm communis nostræ sit. Eam in his montibus collige, quāuis à Dioscoride in Ponto nasci dicatur. Verūm pro Theriaces cōpositione illustrissimus ALPHONSVS Ferrariæ Dux in pontū mittere spondit, ut pho Ponti afferatur. Galli eodem modo ut nos, uocant ualeriane. Sola radice contentus sis. SEN. Meum radices accedunt. BRA. Itali pharmacopola Meum radicem quandam albicantē pro Meo ostendunt, quam si masticaueris, quodāmodo pastinacæ gustū habet. Ex hoc autem Meum non esse deprehenditur: quippe Meum radices graciles habet, odoratas, longas, & gustum feruidū habentes. Quū in Hispania, & Macedonia nascatur, minor admodum non haberi: ut habeatur, illustrissimi Ducis nostri opera curabimus, qui ad iuuādas bonas artes, adeo

anē

mum applicuit, ut nihil pro earum commodo, & amplitu-
 dine intentatum relinquat. Vnum est: Italiam iamdiu ue-
 rum Meum non uidisse, breui autem uidebit. SEN. Quæ
 radix est ea, quam pro Meo sumebamus? BRAS. Pastin-
 acæ odorem habet. Veneti ex Creta aduehunt, ut facile
 coniectari possim daucum Creticū esse præsertim quum
 Venetijs integram plantam uiderim, quæ omnes dauci
 Cretenfis notas habebat. SEN. Interim pro Meo qua-
 re utar? BRA. Nulla: nam illustrissimus princeps in His-
 spaniam scribi iussit, ut habeatur: rei particeps eris. SE.
Bruscus. Igitur Brusci radices colligamus. BRA. Per Bruscu quid
 intelligis? SE. Frutex est, grana quædam parua, rubraq;
 faciens, magnus usus est his qui mingere nequeunt, & cal-
 culis infestatur. BR. Quid sit accepi: rursus dicere oportu-
 tebat. Barbari uocabulū corrumpere, & bruscum pro rus-
 sco dicunt, uel non à rusco per corruptionem dicatur, sed
 à sapore quem habet: nos enim acrem saporē uulgo brus-
 cum appellamus quo rusci grana insigniuntur, uel potius
 sapor ille à frutice nomen accepit. Agrestis etiam myrtus
 à Dioscoride nuncupatur. Aberrant qui cubebas à nobis
 uocatas (de quibus supra) agrestis myrti fructus esse pu-
 tarunt. Qui præterea berberim ruscum esse arbitrantur,
 adhuc magis errant: quia inter colligenda semina Serapio-
 nis Berberim apud Dioscoridem oxyacantham esse docui-
 mus: Ruscus uerò, uel myrsine agria aliud est, herba aut
 frutex notus, quo Venetijs & pluribus alijs Italiae locis,
 scopas ad uerrendas domus parant: eodem nomine uulgo
 appellatur Brusco. Leonicens Pliniū taxat, qui de oxy-
 myrsine loquens: eam à rusco distinctam fecit lib. xxiii.

tamē idem sunt, imò & easdē vires brusco attribuit, quas oxymyrsine attribuerat. At Plinius eo loco Castorem adducit autorem quendam, qui idem esse apud Latinos Ruscus, quod apud Græcos Oxymyrsine, putauit. Noster igitur Bruscus, est antiquorū Ruscus, & oxymyrsine, cuius non solum radices, sed & fructum & folia seruato, & a-

quam per resolutionē ui ignis excerptam habere studeas.
 S E N. Reperitur ne apud Arabes Ruscus? B R A. Serapio Ruscus, magno errore, arborem ferentem cubebas esse apud Dioscoridē oxymyrsine arbitratur. Et recentes, ut Pandectarius, & alij cum Serapione carpesium oxymyrsinem esse putant, ut supra edocuimus, quoniam de oxymyrsine nunquam Galenus, & Dioscorides nunquam de cubebis tractauit. Idem igitur hæc duo esse fatentur, sed errorem supra in cubebis ostendimus. Cubebe enim oxymyrsine esse non potest, si ambarum arbuscularum formā, & fructum cōsideres. Carpesiū uerò (si Galeno credamus, ut dignum Carpesium, est, in primo de antidotis libro) est tenues festucæ ramusculi cinnamomi similes, quæ sunt similes secundum genus uocato phu, & eius gustum habet, ut hinc Auicennæ interpretis error deprehendi possit, qui quum interpretari debuisset vires phu habere, rubeæ interpretatus est: quippe hic error Auicennæ attribuendus non est, sed pessimo interpreti: nam id uocabulum, quod ibi Auicenna scribit, phu sua lingua, & non rubeam significat. Ad carpesium autem reuertētes, Quintus antiquus medicus, quem Galenus magnificat pro cinnamomo carpesiū sumebat, utpote quod ab optima cassia uiribus non dissideat. Inuenit autem Galenus magnā carpesij copiam in Sida Pamphy-

lie,

lie, ideo eo loco carpesij uilitas est, propterea laudantur
exinde colligi & seruari: cuius duas species facit à locis
denominatas, alteram laërcinum, alteram amarum, hæc
melior putatur, odorē & gustum aromatis habet. Aliter
carpesium ab antiquis inexplicatum est: tu cætera profes-
 quaris. S E. Cyclamini radix occurrit. B R A. De hac in
 herbis expeditū est. Verum temperare non possum, quin
 Auicennæ errorem ostendā, nam ubi de Arthanita loquitur,
 quæ cyclaminus est, & ipsi Arabes buthormariē uocant.
 Quum primam speciē cyclamini Dioscoridis perperam etiam
 descripsisset, inquit sibi, & suo tempore ignotam, mox notam
 specie suo tempore docet, inquit esse spinam spissam, breuem,
 quæ radicem habet, qua lana lauatur. Si uerò Dioscoridē in
 capite Struthij consideremus, quod ante caput cyclamini scriptum
 est, inquit eius radice lanas lauari, ut hinc arbitrari oporteat,
 Auicennam secundam quidam speciē cyclamini non posuisse, sed de
 struthio tractare: cuius rei causam arbitramur Auicennam
 Dioscoridem fuisse, qui à pessimo librario scriptus struthium
 cum cyclamino cōfuderit. Serapio autē qui iustum codicē habuit,
 nullo errore ducitur, in his speciebus assignandis. Tamen de
 Plinio mirandū magis est, uiro Græca lingua & Latina diserti-
 simo, qui (si Leoniceno credamus) cyclaminum cum aristolochia
 confuderit, ut rerum similitudine deceptus uideatur, nam utrunq;
 à rotunditate nominatur. Cyclaminus rapum terræ, Aristolochia
 uerò rotunda etiā dicitur: unde in hac rotunditate deceptus
 est, quia x x v. lib. inquit Aristolochiæ radice simul cum
 calce piscatores in Campania uti, ad quā aduolent pisces,
 qui

Cyclaminus.

Auicennæ
error.

qui statim exanimati fluitant. At Leonicensus Campanie piscatores audiuit, ad hoc negotium peragendum radice cyclamini uti, propterea, aut duas radices necandis piscibus aptas assignare oportet, quod nusquam apud autores aliquos reperitur, aut cyclaminum speciem aristolochie dicendum, quod ei ex hoc repugnat, quoniam aristolochia ita appellatur, quia pregnantibus succurrat, cyclaminus uero non solum pregnantibus aduersatur, sed fertur, si pragnans hanc radicem transcenderit, abortum pati. Ego (ut ingenuè fatear) Plinio potius, quam Leonicensi consentire, duas esse radices, quibus pisces capiuntur, & aristolochie, & cyclamini, quod ab aliquo autore nobis incognito accepit Plinius: non enim opus est, quæq; falsa arbitrari quæ à summis uiris dicantur, etiam si ab alijs scripta non sint. Scimus etiam & ipsum tertiam quandam cyclamini speciem cognomine chamæcisson, uno tantum folio, radice ramosa posuisse, qua pisces necantur. Hanc Hermolaus ichthyoteram propriè uocari censuit, quamuis hoc nomen primæ speciei cyclamini à Dioscoride tribuatur: sed hæc aliàs. Miror etiam de quodam excellentissimo uiro, qui Mesuem reprehendere conetur dicentem, & eleuantur super radices frondes. & parum infra, sine eleuatione stipitis. Hic Mesuem reprehendit ille, quia caulem fert quatuor digitorum, sed nudum, Dioscoride, & ipsa experientia testibus. Sed potius errat ipse, quia per caulem, scapum intelligit, à quo folia emanare debent, uerum omnes à radice fluunt tenui filo: unde scapum uerè non habet, cui folia inhereant, sed unumquodque ab radice suo proprio caule prouenit, tanquam pediculo, cui folium inhereat. Ad-

dit etiam Mesue calidæ, & siccæ complexionis in tertio ordine esse. Ab eodem reprehenditur, Galenum, & Auicennam huic gradum non assignasse, ac si longe errauerit Mesue, qui in hoc uoluit iuuare mortales, in quo Galenus & Auicenna non iuere. Ad alia autem pertrāsire opportunum erit, ne his futilibus occupati bonas horas in colligendis herbis omittamus. Germani Erdt zwiel uocāt, ac si cepam terræ exprimere uoluerint. S E N. Aristolochia longæ & rotundæ radices sequuntur. B R A. Tria aristolochiæ genera apud Dioscoridem inueniuntur, rotunda, longa, & clematis, quæ sarmentosa dicitur ob radices in modum sarmēti cōplicas. Plinius uerò quatuor species adinuenit: longa mas existimatur, rotūda scemina. Ita appellatam uolunt, quoniā puerperis opitulatur, quāuis Plinius grauidis dicat. Duo genera notissima sunt, quibus in officinis utimini. S E N. Et hæc duo seruare statui. B R A. Longam Ferrariæ habebis, rotundam minime, nisi aliquo statuto loco uireat. Id tamē laudo, ut ambas species in his montibus colligas, quoniam rotunda, in uulneribus efficacior existet, magis enim exiccabit. Fructus autem & radices seruabis, quæ in rotunda ad rotundū, in longa ad longum uergunt. Si tertiam speciem habere placeat, quæ ramulos tenues habet, folijs modice rotūdis, minori sedo similibus, plenos, habet hæc rotæ flores, radices longissimas, tenues, crasso & odorato cortice uestitas, tibi locū indicabo, quo mirum in modum crescit. S E. Satis mihi est has colligere, quibus in nostra urbe medici utuntur. Clematidem unguentarij ad sua unguenta spissanda seruēt. B R A. Germani quidam rotundam aristolochiā holvvurtz appell

Aristolochia.

pellant, alijs reclamantibus, quoniam holvvurtz herba fit
in Germania, quæ potius rutæ folia habeat, quàm hede-
re, qualia aristolochia rotunda habere debet: Alij Biber-
vurtz, alijs himschkraut uocāt: longā uerò aristolochiam
cum additione die lang, ut holvvurtz die lang proferunt.

SE. Quid per holvvurtz intelligūt? BRA. Idem ac si ra-
dicem concuam dixerint. SE. Hoc, meo iudicio, aristo-
lochiae non quadrat, propterea ad liquiritiam ueniamus.

BRA. Notissima radix glycyrrhiza, quæ pluribus locis **Glycyrrhiz**
Ferrariæ scatet. In Cappadocia tamē, & Ponto laudatiss-
sima: sed in Italia copiose uiret. Radix tantum in usu me-
dico est, à Grecis glycyrrhiza, à Latinis dulcis radix ap-
pellatur. Theophrasti tempore, nondum erat in usu fortè
hoc nomen glycyrrhiza, propterea Scythicam radicem
appellauit nono de plantarum historia, quoniā in Scythia
plurimum proueniat. Duo ex ipsa seruanda, radix, & suc-
cus ex ipsa radice expressus. Colorē buxeum habet, me-
lior tamen est, qui in nigrum uergit. Deterior radix quæ
fragilis, quàm quæ lenta. De hac tam nota herba, ac radi-
ce, nihil amplius. SE. Si Ferrariæ glycyrrhizam habere
potero, sum'ne eius gratia ad alias partes profecturus?

BRA. Non equidē. Imò si tanta copia, qui satis sit, nostra
patria colligatur, quū humidior locus sit, hanc pro opti-
ma serua: nubili enim crassiores radices, aut dulciores in-
ueni, quàm quæ Ferrariensi solo nascuntur. Tamen equi-
num fimum, aut bubulum mirè odit. Nos autem hoc fimo
solum nostrum stercoreamus, ideo Ferrariæ diu perdurare
non potest. Ab Hispanis alcanix, à Gallis reclisse, à Ger-
manis sues holcz, ac si dixerint dulce lignum, uocatur.

Gentiana. S E N. Gentianæ radix sequitur. B R A. Hac radice nostri Chirurgici in strictis & cauis ulceribus utuntur, ut latiora euadant, nec cæcas cauernas parturiat, premunt radicem ad ulceris quantitatem, & imponunt. Notissima herba, in montibus, & montium crepidinibus altis nascitur. Illuc ergo accedamus, ut iugum præaltum ascendamus, ubi uides folia ferè plantagini similia. S E N. Mihi potius nuci iuglandi assimilari uidetur. B R A. Et illis quoque conferrunt, imò Dioscorides ita confert. Radices legito, & ex radicibus hoc modo succum parato. Radice tusa, & diebus quinque madefacta in aqua, postea decocta, quousque radices supersint, deinde aqua refrigeratur, & linteo percolata iterum coquitur ad crassamentum mellis: demum in fictile conditur, ad implenda ulcera. Radix lenta est, sine odore, aquosa, quæ in sese pressa constringitur, ideo apta ad stricta ulcera amplianda: huius herbae inuentor fuit Gentius Illyriorum rex, qui in bello primus eius uires demonstrauit. A Germanis Entiam appellatur. S E. Radix

Succus ex gentianæ radice.

Iris.

Irios occurrit. B R A. Quum de Iride (ita enim dici debet iris non irios) sermo fit, cæteris semper illyrica præfertur, & ea quæ mediterranea parte nascitur, & maximè quæ Septentrionalibus exposita est. Decipiuntur pharmacopole plures, qui Ferrariæ gladiolum, pro Iride accipiunt, quem corrupto uocabulo, giaciolo, quasi gladiolum nomenclant. Vnde Iris Illyrica non est una species Iridis ab alijs distincta, sed ob perfectionem regionis, in qua nascitur, integrioribus uiribus: propterea hoc nomen Iris Illyrica sortita est, & præsertim quia ibi copiosissimè uiret, & passim reperitur. Ostendunt uerò Ferrariæ florem quendam

dam pulchrum & odoratū ferè odore præmaturi pruni,
aut persici, quod nucem uulgò dicimus, uarijs coloribus
pictum, quem Irim Illyricam uocant. Sed Irim non esse ex
hoc liquet, quoniam Dioscorides Irim dicit gladioli folia
habere, maiora dūtaxat, latioraq; atq; pinguiora: uerū,
quam ipsi Irim Illyricam appellāt, minora folia, strictio=
ra, & minus pingua gladiolo habet. Nolo ut in his mon=
tibus occuperis. Singulis diebus Veneti in Illyrium nau=
gant, & ego fortassis hoc anno cum illustriss. ALPHON=
so. illuc appellam. illinc Iris asportabitur, quæ uerè Illy=
rica erit: ex loco enim, in quo perfectissima, & copiosissi=
ma nascitur, nomē sortita est. Iris uerò à multis coloribus
nuncupatur, qui uel in tota specie, uel in uno flore sunt.
Quum uerò annis elapsis cum illustriss. ALPHONSO
Duce nostro in Illyrio essem, Irim plures colores haben=
tem quæsiui & inueni, erant quidē in diuersis indiuiduis
uarij. In aliquibus candidi, in alijs pallidi, in alijs lutei, in
diuersis purpurei, ut plurimum uerò cœrulei uisebantur:
erat autem unu: & idem flos uarijs coloribus insignitus,
ut inde arbitratus sim, irim dici non ob diuersitatē colo=
rum in specie, sed in indiuiduo, tamen species non ex flo=
ribus, sed ex radice distinguuntur: alia enim colorē ruf=
fum, alia cādicantē habet: Lybica est hæc, prima Illyrica.
At colorum diuersitas non est in summitate floris, sed in
infima parte, ut in his uidetur quæ nunc Ferrariæ uirent:
sunt enim alijs flores qui species distinctas per colores ha=
bēt, ut eamet ratione Irides nuncupari oporteret. In Illy=
rio duæ species nascuntur: Rhapsanitis dicta ob similitu=
dinē quam cum rhapsanite habet, & melior est: & rhi=

Rhapsani-
tis

Rizotomos. zotomos quæ subruſſa uiſitur, & minus bona: facillimum
 eſt ex Illyrio huc aſſerri, & ſine ulla ferè expenſa. SEN.
 Egomet illuc accedam: Meſue etiã Irim appellari dicit,
 non ex uarietate colorum in uarijs indiuiduis, ſed in uno
 tantum purpureo, in quo magis & minus in eodem folio
 uiſitur. B R A. In Iride finem feciſſem, niſi cuiuſdã excel-

Defenditur
 Meſue.

lentiffimi uiri locus occurriffet, in quo Meſuẽ reprehendit,
 qui inquit melius tempus collectionis Iridis eſſe Ver.
 Ille reprehendit, quoniã Dioſcorides docet legendas ra-
 dices quum incipit foliorum deſtuit herbis, hoc non eſt
 in Iride, ſed eſt generale præceptum Dioſcoridis in præ-
 ſatione ſui libri de radicibus omnibus. Tamen Meſue de-
 ſendi poteſt, ut de floribus loquatur, quos iubet colligi
 antequam deſtuit. Adde in radicibus euellendis Dioſco-
 ridis regulam intelligendam eſſe, quoties illarum herba-
 rum, quarũ radices ſunt, folia autumnò deſtuit. Verum
 Iridis folia continuè uirent, & nunquam decidunt. SEN.

Conſolida. Vtriuſq; Conſolidæ radix ſequitur. B R A. Duo ſymphyti
 genera apud autores inueniuntur, petræũ, & quod Ro-
 mani ſolidaginem dicunt. Idem enim eſt ſymphyton dice-
 re, & conſolidã, ac ſi dicatur ſimul naſci faciens. Secunda
 ſpecies Alo etiam dicitur, Ferrariæ notiſſima, quo loco
 abundat etiam plurima. Noſtrũ uulguſ luganego appel-
 lat, quia ex Lucania fortãſſis aſportatum, uel ob ſimilitu-
 dinem, quã radices habet cum lucanice fruſtis. Nos enim
 lucanicam appellamus farcimen quoddam ex ſuilla carne
 minutim pinſa, ſale ac pipere in tenuius ſuis inteſtinum
 inſarctã. Romani ſolidaginẽ à conſolidandis carnibus ap-
 pellant. Primam uerò ſymphyti ſpeciem nondum agnouit.

nam hi decipiuntur, qui eam herbam esse putarunt, quam pharmacopole pro eupatorio accipiunt, sed longe aberant, quoniam falsum eupatoriū, origani ramulos non habet, nec capitula thymi, nec gustu dulce est, quæadmodum symphytum petræum, nec istud eupatorium in saxis nascitur, ut petræum dici mereatur, sed in foueis potius, & inter uineta. Symphytum hoc petræum recentiores con-
solidam minorem appellant. Quid uerò sit, ignorant, & ego adhuc non recordor me uidisse, quanquam radicem quandam pro eo ostendat, & minus symphytum dicant. Habet autem & præter has duas radices, alias quasdam, quibus pro consolidandis utuntur hi agyrte. Vnam regalem, consolidam uocant, quæ à Germanis ritte sporem dicitur. Alteram mediam consolidam: sed illas ipsis omitamus, quoniam uiri sunt absq; ratione experimenta tentantes. Symphytum aliud apud nos uulgò luganico dictum maiorem consolidam uocant, quanquam & in alijs Italiæ locis Ala, quasi Alo appelletur. In Ferrariensi agro copiosissime emergit. Ibi colligere nihil impedit, imò statuta quedam uetula harum radicum fasciculos gratia uendendi in forum portant, & mirus est apud nostras mulierculas in contusionibus præsertim intrinsecis, harum radicum in melle coctarum usus, & extrinsecus emplastri modo apponunt. Tu autem radicem illam proijce, quum domi eris, quam pro minori consolida uendis, quæ ita consolida est, ut tu es elephas: nam est radix lignosa, superuacua, quæ nullum odorem habet, nec dulcis est aut saliuam cit: quæ conditiones in minori consolida, id est, symphyto petræo inuenire opus est. Nomē commune habent Germani, quo

Eupatorium
Symphytum
petræum

consolidam uocant, scilicet vvalvurtz, nomen à cruribus deductum, quamuis hi qui in inferiori Germania habitant, & apud Saxones à loco, in quo nascitur, & ab eius qualitatibus schment vvurtz appelletur, quod idē est ac si dixerint, nigra radix, unctuosa, & in aggeribus nascens. Ab alijs beyn vuel, ab alijs autē schvvartzuuurtz nuncupatur: Galli uerò consonde uocarunt. Vnum hic animaduersione dignum est, & si Dioscorides luteum florem maiori symphyto faciat: tamē, & album uidimus, & intensiori colore quàm luteum, habere quandoq; animaduertimus, nec perpetuo cautem habet angulosum, uel leuē, sed modo hoc, modo illud habere cernes. s E. Reperitur ne apud Auicennam? B R A. Equidē reperitur, & id esse arbitror, quod ipse secundo libro succutū uocat, comparatis succuti proprietatibus ad illas symphyti: tamen adeo confusus est, ut quid dicat, apertē deprehendi non possit, præsertim quum eius interpres ubi symphytū interpretari debeat, **Serpentaria.** *semperuiua interpretatus sit.* s E N. *Serpentariae radices occurrunt.* B R A. *Cuius serpentariae?* s E. *Maioris: quum enim absolutē serpētaria dicitur, maior intelligitur, cuius radices consueuimus singulis annis pro officina colligere.* B R A. *Hoc anno minoris etiā radices seruato, quæ ad plura ualent, & Mesue maioris ac minoris uires simul cōfundit, quippe earum uires describit nulla præfatione facta, quod minoris, aut maioris sint, & adeo simul ambas miscet, ut qui non nouerit maioris uires, minori & minoris, maiori applicare necesse sit. Apud autores plures huius herbæ species inueniuntur, quàm Dioscorides sub hoc nomine Dracunculus, tractet, in maiorem atq; minorem distin-*

stinguens. Post duo dracunculi capita, aliā herbam pingit
 Aron uocatam, quamuis & nomen Aron maiori dracun-
 tio conueniat: tamen quicquid sit, quum Aro eadem uires
 sint quæ Dracunculo: satis erit duas dracunculi species
 seruare, quas Ferrariæ & notissimas habemus. Dracun-
 culus ab Arabibus luph, à nostris mulieribus, qui maior ^{Dracuncu-}
 est, absoluto uocabulo, serpentaria nūcupatur: minor, her-
 ba bissara, quoniā anguibus, quos uulgò bissas uocamus,
 placet: aut in locis nascatur ubi angues uersantur, uel
 quia dracunculos bissas dicimus. Maior in foueis frequen-
 tissima est, & minor etiam, tamen peculiariter sepes, &
 senticeta, ac loca umbrosa amat. Ex ambabus speciebus
 priuatim herbam, & radices serua, quas perforare opus
 est, inde fune ligatas in umbra suspendere ut exiccentur.
 Semina etiam habere studeas, & ex maiori succū ex her-
 ba & radice, ex minori uerò ex seminibus exprimito, quæ
 in modum uuæ collectæ sunt, ut inquit Dioscorides. Ferr-
 riæ copiosæ & efficaciores hæ herbæ profluūt. Fuere ta-
 men qui à nobis uocatam serpentariā, Aron proprio no- ^{Aron}
 mine appellarent, quoniam & Dioscorides à Syris lupha
 nominari cēseat, ob id Arabes, qui Syris propinqui sunt,
 uocabulum parum contrahentes luph dicunt. Alij etiam
 Bistortam esse uolunt, quā serpentariam dicimus, sed lon-
 ge decipiuntur: quoniā radicem bistortam non habet ser-
 pentaria, sed ut Dioscorides pingit, in maiori Dracuncu-
 lo, ita reperitur in nostra serpentaria, candida, rotunda,
 cortice tenui. Videtur tamē in Aro Plinius à Dioscoride
 uariis, quippe ipse lib. x x i i i. cap. x v i. ari radicem
 nigram pingit: at Dioscorides candidā, dracuntio similem

Serpentariae **S E N.** Solut'ne serpētariae radix? **B R A.** Solut. **S E.** Mesue à celeberrimo uiro reprehēditur, nam Mesue solucere censet. Ille reprehendit, quoniam ab antiquis inter purgantia non numeratur, quæ ipsi cathartica uocāt. **B R A.** Galenus, & Paulus solucere omnino innuunt, & Plinius, eius folia sale & aceto solucere innuit. Et Dioscorides inquit, minoris semina tosta, exceptaq; fico sicca, aut si edatur, aluum emolliet. Arabes autē uel Arabū interpretes, quū solucere dicunt uocabula confundunt. Imò & Aëtius ita inquit primo libro, dracūculi radix omnia uiscera expurgat. Deniq; experientia ipsa hāc radicē solucere ostendit (non dico autē cathartica) & ideo in re tam uera non est culpā dus Mesue. Minus culpa dignus esset, si nonnihil noui edoceret, ab antiquis indictū. Germani uaria nomina habēt, sed bistortæ applicata potius, quæ tamē ex dracōtio fiunt, ut drachenvvurtz, alij nottervvurtz: Aron tamē magis peculiari nomine, & pssffen pint nominant. **S E N.**

Inula. Enulae radices sequuntur. **B R.** Inulae potius dicitur, heleaniū à Græcis & Dioscoride appellatur, quoniā ex Heleane lachrymis in Helena insula genita sit, ut Homerus testatur, cuius radicē si qs comederit, omniū dolorū obliuiscitur. **S E.** Hāc radicē sexcenties comedi, at hoc percipere nunquā datū est. **B R A.** Poëtica illa sunt, à nostris mulieribus expetitur, & in quotidiano ferè usu hyeme habetur, pro conficiendis pastillis, quos aiolos quasi inulos ab inula uocāt: radix est, & herba apud Ferrarienses notissima, & frequētissima: in his montibus quæras, locis opacis & siticulosis, ubi efficacior existit. Radices in assulas diuidere, & siccare debes, imò & ipsa herba seruanda.

Passo conditur, aut defruto, ut Dioscorides inquit, qui
 etiā bene odoratā esse censet, quū eius odor omnibus non
 placeat: quippe multi sunt qui pastillos edere nō possunt
 ex helenio factos, ut hinc conijcere liceat, quum antiqui
 rem odoratā, & ὀσώδην, id est, bene odorata dicunt, non
 esse intelligendos in exquisito odore, ut multi sentiunt,
 quia inulæ odore, quid bonū odorē esse censebant osten-
 dunt. In odoribus enim usu uenit, ut aliquibus nōnulla be-
 ne oleāt, quæ scētēt alijs. A Gallis liōne, à Germanis alāt
 uocatur. **S E.** Rubæ tinctorū radices sequuntur. **B R A.** Rubia tin-
 Notissima est Rubia, adeò ut etiam infantes Ferrariæ in-
 promptu eam habeāt, qua singulis annis nostræ mulieres
 in festo paschæ resurrectionis oua tingant. Duas habet
 species, syluestre & satiuā: satiuā utilis est, syluestris nul-
 lius momēti. Abundat Ferrariæ syluestris, satiuā ob rusti-
 corū ignauā rara: nam magno quæstu per totā Aemiliam
 seminatur. Rauennæ ingēs copia habetur: erythrodanū à
 Dioscoride, et ab antiquioribus appellata est, à nobis Ru-
 bia satiuā: quanquā in Dioscoridis textu passiua legatur, **Rubia fa-**
 sed cum Marcello satiuā corrigendū puto. Decepti sunt,
 qui herbā, quam uulgò pedochide louo appellamus, syl-
 uestem rubiam esse existimarūt, nam syluestris rubia, ea
 potius est, quæ uulgò stellaria dicitur. Hos autē decepit,
 quia & ipsa inheret, imò & Dioscorides aparine assimi-
 lat, quia inheret, & rubia etiam inheret. Tota Italia hanc
 optimè cognoscit, & pro tingendis lanis ea utitur, &
 aptandis pellibus. Tria seruare oportet, semina, radices,
 & folia, quæ priuatim aliquibus ægri tudinibus cōferunt,
 imò si foliorū simul, & radicū succus seruetur, ab re non
 erit.

erit. In sepibus nascitur & umbrosis locis: quemadmodum apud nos à colore radicis rubia, ita apud Græcos erythrodanum à rubore appellatur, nam erythron ruborem dicunt. Curabo deinceps, ut Ferrariae rusculo meo seminetur: tamen laudo ut altioribus locis atq; umbrosis pro re medica colligas. A Germanis roet nuncupatur: Galli nostrum nomen imitantur. s E. Peucedani radices sequuntur. B R. Si peucedanum, quæ Ferrarienses, & Veneti pharmacopole ostendunt, consideremus, idem cum antiquorum peucedano esse deprehendetur, nam radix est crassa, liquore plena, qui niger est: & quamvis nostra graui odore careat, nec multum nigra sit, id ob senium accidisse arbitror, eo enim graueolentiam amisit, & succum. Verum facile est Genuam mittere Liguriæ metropolim: inde singulis ferè diebus naues in Sardiniam soluunt, ut curetur recens peucedanum haberi. In opacis montibus nascitur. Tria ex peucedano habere oportet, liquorẽ, succum, & radices. Liquor fit, sectis cultro radicibus tenellis, quod ex his fluit liquor appellatur, postea expressis radicibus succus colligitur, qui liquore ineptior est. Ex caulibus etiam succus fit adhuc ineptior, & citò efflatis uiribus ignauus redditur. Adde etiam inter peucedani radices, uel etiã caules, inherentem lachrymam, in morem thuris inueniri: hanc quoq; habere conueniet. Sed omnia ex Sardinia petenda, aut Samothracia, nam peculiaria sunt hæc, & propinquiora, & ad quæ sit facilis aditus: quamvis Theophrastus, & Plinius laudatissimum peucedanum in Arcadia nasci uoluerint. s E. Acori radix occurrit. B R A. Quum frequenter pharmacopolarum radices perscrutatus sum, illud

censere fuit opus, radicem eam, quam Galangã appella- Galanga,
 tis: acorum esse: quod sæpe ab excellentiss. Leoniceno di-
 ctum memini, habet enim folia iridis, angustiora tantum,
 nec radices absimiles, implicatas tamen, neq; in rectũ, al-
 tum'ue actas, gustu acres, odore non ingratas. Si eam radi-
 cem consideres, quæ à nobis galanga dicitur, omnes has
 cõditiones habere deprehendes. S E. Ea autẽ radix, quam
 pro acoro uendimus, quid erit? B R A. Dicitis'ne illam quæ
 rubra est, ut coctus camarus quũ recens est uideatur, cu-
 ius summa copia Ferrariæ habetur, in agro Sannartina
 dicto? S E. Illam inquam. B R A. Quid esset, diu conside-
 rari, & quandoq; animus inclinabat, iridis speciem esse,
 postea quo nomine appellaretur inquirens, in Xiridem Xiris,
 inclinabam, quam aliqui irim syluestre dicũt, habet enim
 iridis folia, uerũ latiora, & in cacumine cuspidata. Caule
 intra folia cubitali admodũ crasso, triquetras ualuulas fe-
 rente, in quibus flores purpurei emicant medio rubentes.
 Semẽ in folliculis, fabarum modo conditur, rotundum, ru-
 brum, acre Radix prædensa geniculis, rubicunda, longa:
 nostram uocatam acori radicem aliàs arbitrabar, nũc an-
 cept sum: alij iudicent, quippe acorus noster florẽ luteum
 habet, sed Xiris purpureum. Tamen quicquid sit, gladioli
 speciem nostrum acorum arbitror. Quam uero galãgam
 uos putatis, uerus Dioscoridis acorus est. S E N. Ostende
 igitur mihi Serapionis galangam. B R A. Quid sit, incer-
 tum est, nec à Dioscoride, aut altero antiquo Græco per-
 tractatur. Soli Arabes suam galangam pingũt, pro acoro
 Venetias mittes, ubi uocatam galangã loco eius emere stu-
 deas, quæ uerus acorus est, qui calore & siccitate uiget:
 noster

noſter autem uocatus acorus frigiditate & ſiccitate inſignitur, & inſipidum quendam ſaporem habet. S E. Pro galanga quid emam? B R A. Nihil, quia galangam ad hoc uſq; tempus ignoro: & illi aberrant, qui radicem calamum aromaticum apud uos dictam, uerum acorum iudicant.

Calamus odoratus,

Nam hic communis odoratus calamus, ruſſus eſt, & frequens geniculis, & qui confractus in aſſulas multas diſſiliat, fiſtulis plenis araneo, ſubalbidus, in commanducando glutinofus, adſtringens linguam guſtu ſubacri. Hæc omnia in noſtro Aromatico calamo ad unguem inueniuntur, & præſertim de araneolo illo, qui in uocata nobis galanga eſſe non poteſt. Hi præterea decipiuntur, qui galangam à nobis dictam, calamum aromaticum arbitrantur, ex eo quod præcipua bonitas calami, eſt eſſe ruſſum, geniculis frequentibus, ac ſi calamus aromaticus, quem habemus, ruſſus non ſit, & geniculis careat. S E N. Quid ergo putas calamum aromaticum quem habemus? B R A. Verum calamum odoratum arbitror, ex India per rubrum mare, id eſt, ſinum Arabicum, poſtea terreſtri itinere per Camalorum garauanas (ut eorum more loquar) Alexandriam Aegypti magnum emporium, denique Venetias conuehant: acorus uerò in Colchide naſcitur. Ideo Veneti quandoq; ex nauigatione in Propontidem, Helleſpontum Euxinum mare, galangam aduehant, quod acorum eſſe, iter teſtimonium eſſe poteſt. Tamen facilius ex Galatia habetur, in qua etiam exuberat. S E N. Venetijs ergo calamum aromaticum, & galangam, id eſt, uerum acorum, quæram, ueram autem galangam minimè. B R A. Ita fiet. Ego enim ueram galangam ab Arabibus tantum deſcriptam

ptam inueni. Scribit enim Serapio, esse uenam in grossitu-
dine cassie lignee, & cortex eius est rubeus, & interius
eius est puluerulentum. Pandectarium apud Dioscoridem
inuenisse putauit, quum tamen absit. Germani acorum
schwerten, galangā uerò galgent appellant. At Galli ga-
langam, galngal potius nuncupare uoluerunt. S E. Poly- **Polypodium**
podium sequitur. B R A. Ex similitudine, quam cum cir-
ris polypi piscis habet, polypodium, quasi paruus poly-
pus appellatur: hanc herbam Latini ex similitudine folio-
rum cum filice, filiculam nuncuparunt: non ut in Theo-
phrasto Theodorus, qui fidiculam interpretatus est. Re-
centes quoties ordinant, dicere solent: Recipe polypodij
quercini: ex hoc ne putes in alijs arboribus non nasci, sed
in quercu efficacius: quippe arboribus inhaeret, & in mu-
scosis locis nascitur. Circa mōtanas quercus polypodium
queras. S E N. Quid de his sentis, quibus Manardus Me-
sue reprehendit? B R A. Est id Auerroim Mesue com-
parare, quoniā Mesue polypodium in tertio ordine cali-
dum facit: Auerrois autem in caliditate ferè temperatum
esse dicit, quod eius gustus ostēdit. In gustu mihi uidetur
caliditatē præ se ferre, & satis intensam: de his uerò gra-
dibus bilance careo, qua ponderare nunc possim. A Gallis
polipode nuncupatur, ab Hispanis ut nos polypodo. S E.
Thapsie radix sequitur. B R A. Radix, quā uos pro tha- **Thapsia**
psia uenditis, thapsia esse ab effectu demonstratur, nam
in puluerem redacta soluit, & præsertim corticis puluis
(ut Dioscorides inquit). Vnū tamē obstare uidetur, quia
à Dioscoride, & omnibus alijs intus candida, extrā ni-
gra dicitur: quibus notis thapsia nostra caret, nam extra
nigra

nigra non est, tamen in nigrum uergit, uel subnigrū, intus uerò alba est, ut putandum sit, quum autoribus herba aut radix nigra dicitur, non esse intelligendam perfectam nigredinem, modò in nigrū inclinēt: uerūm Dioscorides solet parum nigrum subnigrū appellare, ideo arbitror, quia pro thapsia utuntur pharmacopola Ferrariae, uerā thapsiam non esse, quia ruffa est, nec gustum eius habet. Nos ueram thapsiam in Apennini alpibus uidimus, ubi uulgò dicitur Craffegnana, quae pars ab illustriſſ. Alphōso duce Ferrariae, & nostro inclyto patrono possidetur, est enim similis ferulae in specie, folia foeniculo similia habet, umbellas in singulis germinibus in summo habens anetho similes, in quibus luteus flos est, semē modicè latū habebat, ferulae semini simile, ueruntamē minus. Radix grandis, intus candida, foris nigra, crassiore cortice uestita, & acris. Tamē & eam uidimus in officina Vincentij Celati compatriſſimi, Laurentij Augusti pharmacopola solertissimi opera. Thapsia dicitur, quoniam in Thapso insula una ex Sporadibus potissimū prouenit. Illam per Hispanorum nauigationem ad Sporadas insulas habere poteris. Interim in his montibus collige, & tria ex ipsa serua, liquorem, qui per abscisionē corticis emanat, succum ex expressa radice, quae in picato fictili crasso in sole siccato, & ipsam radicem. Errant qui ex folijs succum seruant, quoniā, ut inquit Dioscorides, nullius momenti est.

Cyperus. S E. Cyperus sequitur. B R A. Quo loco herba nascantur, plurimum refert, imò & quo bruta, lapides, aera, & homines: quippe qui montibus nascuntur, rudes sunt, absq; moribus, non facile patientes à qualibet leui causa: è contra-

rio qui in amplis urbibus ortum ducunt, morigerati, uari-
 fri, & facile patientes sunt: ita qui humido cælo, albi &
 molles, nigri qui sicco, & præduri. In cypero idem eueni-
 re sentimus, qui si in orienterioribus partibus nascatur,
 odoratior euadit, & efficacior. In hæc prorupi, quoniam
 Ferrariæ cyperi ingens copia habetur, in cõuallibus præ-
 fertim, tamen intenso odore caret: ob hoc uero cyperum
 esse non dubitamus, quia omnes cyperi notas habet, quas
 illi attribuunt autores, quippe illi porri folia insunt, lon-
 giora tantum, gracilioraq; caulis cubitalis, & aliquando
 maior, angulosus, in cuius summo cacumine minuta folia
 se proferunt, inter quæ semen est. Radices oblongas oliuis
 similes habet, & rotundas aliquando, nigrasq; & cum ama-
 ritudine aliqua odoratas: nascitur cultis, et aquosis locis.
 Si eam radicem, quam nostri pharmacopola pro cypero
 sumunt, considerabis, omnes prædictas conditiones illi ad-
 unguem quadrare percipies, & quamuis amaritudo illa
 non persentiatur, est ob nimiam locorum humiditatem, tamen
 in subamarum quodammodo inclinat. Cornelius Celsus lib.
 III. cap. XXI. iuncum quadratum, Plinius uero lib. XXI.
 cap. XVIII. iuncum triangularē appellat: sed in processu
 simpliciter angularem iuncum nuncupauit. Re uera in no-
 stro solo, ut plurimum, triangularis est, quadrangularis ra-
 ro, quamuis nonnunquam quadrangularē uiderim, & Tho-
 mas Lucensis pharmacopola egregius in officina habue-
 rit. Dioscorides propterea cautius, nec triangularē, nec
 quadrangularē, sed angulosum appellauit. Cõsueuimus
 autem res angulosas in quocunq; numero sint anguli, qua-
 drangulares uocare. Triangularium iuncorum, & odorata-

torum ingens copia in Ferrariensi agro habetur, locis aequosis, tam cultis, quam non cultis. Verum tria haec nomina apud autores plerumque inueniuntur, cyperus, cypirus, & cyperis. Cyperus est iuncus, de quo nunc sermo factus est. Cyperus pro gladiolo in Theophrasto interpretatur Theodorus, quavis cyperus, & non cypirus legatur, quod librariorum gratia factum arbitror, qui i, in e, transmulerunt. Cyperis autem genitiuo cyperidis, & foemini generis, praedicti angulosi iunci radix est. In Ferrariensi agro colligere nihil impedit, tamen in Cilicia & Syria efficacior prouenit. At ab Alexandria Aegypti, Cilicia & Syria non multum distant, ideo curandum, ut ex illis locis afferatur, imò recto cursu Veneti singulis annis in Syriam nauigant. Radices solum ab autoribus probantur, quamuis nec caulem praetermittere. Interim Ferrariensi cyperide utaris. S E N. In postrema parte capitis de cypero apud Dioscoridem habetur, in India alteram radicem nasci angulosi iunci, uel cyperi, quae zinziberis similitudinem habet, nam commanducata amarescit, & luteum croci colorem reddit. Libenter hanc radicem noscerem. B R A. Suspensus sum, & adhuc a suspitione non dimoueor, radicem illam, quam uos Curcumam appellatis, hanc esse, de qua Dioscorides in cypero, nam similis zinziberi est: imò ipsam inter zinziberis radices Veneti pharmacopola inueniunt, quae si mandatur, amaritudinem quandam, licet paruum, praese fert, & croci colorem reddit. Vnum tantum deest, quod haec radix statim applicata non depilat, sed in multis depilatorijs recentes ea utuntur. Tamen uideto inter recentes oppugnantiam: nam Serapio curcumam chelidonium esse

esse putauit, imò ita esse certus sum, scilicet quòd hoc uocabulum curcuma, apud Serapionem idem sit, quod apud Dioscoridem chelidonium: uel potius fuit interpres Serapionis, qui ubi Serapio sua lingua kaurach dicit, interpres curcuma exponit. At kaurach descriptione considerata, id est, curcuma, secundum interpretem, idem est cum chelidonio Dioscoridis, ut tibi uidere licebit. Errat autè Pandectarius qui curcumam chelidoniū esse putauit, & duplici errore peccat. Primò, quia nō magis chelidonium minus, quàm maius, apud Serapionē curcuma est: præterea eam radicem, quam uos pro curcuma uenditis, curcumam esse arbitratur, quæ in zinzibere inuenitur, constat non esse chelidonium minus: unde non assero Serapionem errare, qui chelidonium curcumam appellat. Sed fateor, eam radicem, quam Venetijs & Ferrariæ curcumam dicunt, Serapionis curcumam non esse: nam ipsa potius est Indicus cyperus, si quid sit. Errat & Pandectarius qui aperta fronte dicit Pliniū his uerbis uti: Minor chelidonia est Memith. At multiplici errore deprehēditur. Pri- Memith
mo, quia memith succus est, non herba: præterea Plinius loco à Pandectario citato, x x v. lib. cap. v i i i. in medio ferè, nihil huius memith meminit, imò nec usquam alio in loco. Verum tamen est, Serapionem chelidoniū minus secundum aliquos memithem appellare, ita eius interprete exponēte. Nam caput de memithe distinctum facit à chelidonio minori, & apud ipsum idē ferè uidetur apud istos memithi, quod apud Dioscoridem is succus, quem othon- Othonia,
nam uocat: quāuis Serapionis memithe apud Dioscoridē Glaucium sit, & non othōna: de quo suo loco differetur.

Vnum est, Serapionē & ipsum de Indo cypero loqui eodem modo quo Dioscorides, alioqui alteram curcumam non inuenio apud Serapionē. Decepti uerò sunt in chelidoniij radice, quoniã & ipsa crocea existit: unde nisi cyperus Indus ea radix sit, quã curcumam nuncupatis, nusquam apud Serapionem, aut Dioscoridē quid sit, inueni: quia Serapionis curcuma chelidoniũ minus est. Ob id etiã chelidonium minus curcumam esse multi putarunt, quia depilat, sed decepti. Certus enim sis, quam nos curcumam dicimus chelidonium non esse, ut eius figura & proprietates ostendunt: quamuis hoc uocabulum curcuma, apud Serapionis interpretem chelidoniũ significet. Galli cyperum Sonchet uocãt, Hispani raiz de iunca, Lusitani auelada. **SE N.** Esulæ radix succedit. **B R A.** In hac herba tot ambiguitates sunt, ut Arabes inter se dissidētes uideãtur, & bis de eadem re absq; ratione loqui. Hæc ab excellentiss. Leonicensi in epistola ad Menochium diffusè pertractata sunt: nos concisè expediemus, ne ea repetere uideamur, quæ à tanto uiro dicuntur. **S E.** Audiui esulæ radicē turbit esse: imò apud Dioscoridē in capite pityusæ legi, quia Dioscoridis pityusæ, apud Arabes, præsertim Serapionem, esula est, quæ radicē habet, quam appellant Turbet, albam, crassam, & madidam succo. **B R A.** Plura sunt quæ hoc loco ambiguitatem faciunt: Esula in primis apud Arabes, & Latinos diuersa, & deinde Turbit. Si esulæ Serapionis, & pityusæ, Dioscoridis picturæ considerentur, idem penitus esse deprehendetur. Sed quã Mesue alsebram uocat, & à recentibus esula interpretatur, nõ est Serapionis, aut Dioscoridis esula, quoniã ambo radicem cand

candidam habere fatetur, sed Mesue suā alsebram rubrā radicem habere, ut cassia scribit. Auicenna in capite Sebram, idem cum Mesue sentit, ad rubedinē tendere. Leonico autem uidetur, Auicennā bis de eadē re loqui: semel in capite de sebrā, & deinde in Mezeherēgi. Sed re uera duo diuersa sunt: quoniā Mesue duplex sebram, magnum & parū describit. Ita Auicēna de paruo, in capite de sebram, de magno in Mezeherēgi: arbitrorq; sebram paruum apud Mesuem, & sebram absolutē apud Auicennā, idem esse cum tithymalo paralios apud Dioscoridem, qui radices in summo rubentes habet, quales sebram insunt. Maior autē Mesue sebram, idem est cum Auicēnæ mezeherēgi, & utrunq; idem est cum tithymalo platyphyllos Dioscoridis, qui tusus in aqua pisces necat. Et ego quandoq; suspicatus sum hunc tithymalum id semen parere, quod nucem uomicam nuncupamus. At Auicenna non dicit pisces necare, sed potius inebriare. Quod uerō suspicatur Leonicensis istud Mezeherēgi Dioscoridis pityusam esse, ego non suspicor, quamuis multos modos soluere oportuisset quos alijs relinquere statuimus ne in re hac tam incerta tempus cōteratur. Certus tamen sum Serapionem bis de pityusa Dioscoridis tractasse. Primus locus est post septē tithymali Dioscoridis species: nam ipse alteram addit, quam pthiam appellat, nomen corruptum est, legi debet pityusam: quippe eodē loco scribitur, quod a Dioscoride, scilicet post tithymali species, & eadē effigie atq; eisdem proprietatibus. Secundus locus est, quum de esula tractat, quam sebram uocauit, tunc pityusæ Dioscoridis meminit: quippe eadē cum ipso dicit, fortē ob lac

statim post lacticia pertractavit: deinde uoluit iterum per se loqui. Verum non arbitror hanc esse causam, quia sub alio nomine de ea tractat. Quam ob rem Serapionem deceptum esse certus sum, nisi & ipse maiorem sebrā & minorē prosequatur. S E. Hæc nihil ad rem, de Serapione aut alijs Arabibus in hac re parum curo: id tantum noscere cupio quid sit hæc radix, quam nunc esulam uocamus, id est, an apud antiquos reperiat, quicquid Arabes de ipsa loquantur. B R A. Radicem illam quam uos Pharmacopolæ esulæ loco utimini, ostendit mihi (sed tunc mentem non adhibebam) Genuæ quidam pharmacopola, hic eruit, & radices ostendit, quæ eandem omnino similitudinem habebant cum nostra uocata esula: quippe in superficie subrubræ erant, & folia stricta, oblonga q; habebat, circa maritima ortū ducebat. Quam ob rem uestrā esulā apud Mesuem, minorem sebram esse arbitror: apud Aui-cennam absolutè sebram: apud Dioscoridē, illam tithymali speciem, quæ paralios quasi maritima nuncupatur, eo quòd in locis maritimis ut plurimum nascatur. Apud Serapionem nostra esula est tertia tithymali species, quam ipse corrupto uocabulo peralios pro paralios, sua autem lingua minghat uocat: quam uerò ipse sebrā nuncupauit, & eius interpretes esula interpretatur, non est uestra esula, nec etiā tithymalus paralios, sed est Dioscoridis pityusa, quam tamen post species tithymali iterū tractat. Res ita confusa est apud hos Arabes, ut difficile sit omnia ad unguem perscrutari. Nempe Arabicā linguā callere opus esset, si quis uellet omnia hæc probè distinguere. Scio autem plures species herbarū lac ferentiū me uidisse, quam

à Dioscoride pertractetur. Quum uerò de radice pityu-
 se dubitabas, quæ à Dioscoride turbet dicitur, nūquid ue-
 rum turbit sit, Respondeo excellentissimum Leonicensem Lib. iiii. cap.
cxlvij.
 eam particulā in Dioscoride $\eta\upsilon\ \kappa\alpha\lambda\acute{\omicron}\sigma\iota\ \tau\acute{\upsilon}\rho\beta\epsilon\tau$, id est,
 quam appellant turpet, non esse à Dioscoride positam ar-
 bitrari, quia nomen barbarum est, sed potius tanquā glos-
 sema fuisse additū ab aliquo ita putante: nam plures Græ-
 ci id credidere, & inter alios Actuarius, qui quum Ara-
 bum medicinas numerat, inquit turbit à barbaris uocita-
 tum esse radicem plantæ, quæ à Græcis pityusa uocatur:
 fortè Actuarius per Barbaros, alios quā Serapionē in-
 telligit: nam constat Serapionis turbit, non esse pityusam
 Dioscoridis, ut mox ostēdemus. Marcellus etiā cum Leo-
 niceno illam particulam adiunctam esse suspicatur: Her-
 molaus nihil meminit, nec id caput cōmentatur. Ego autē
 in omnibus Græcis exēplaribus (quæ ad manus meas per-
 uenere) eam particulam inueni. Sed fortè ab uno exēpla-
 ri ducta & transcripta, in quo ita legebatur. Idq; uanum
 est dictu, à Dioscoride scriptū non esse, quia nomen Bar-
 barum, ac si Dioscorides Barbara nomina sileat. Constat
 tamen posteriores Græcos pityusæ radicem, Barbarorum
 turbit esse putasse. Quod si in Serapione intellexerint,
 aberrant: si in aliquo altero, quem non uiderim, fortè ue-
 rum est, tamen hic non est rei nodus: sed quid sit ea radix,
 quā uulgò turbit appellamus, discernere oportet: postea Turbito.
 nunquid turbit ab Arabibus descriptum, aliquo in loco à
 Dioscoride pertractetur. s e. Hoc est quod peto, nam de
 hac re excellentissimum Leonicensem differentē legi, sed
 ambiguè, & timidè proponentem. Tu mihi in hoc places,

qui simpliciter, quid sentis aperis. B R A. Nunc duæ radi-
ces Ferrariam comportantur, altera subrubra, uel subnigra,
aut cineritia, altera alba, quæ ex monte Gargano Apu-
lie feruntur, & maritimis potissimum locis. Radix illa sub-
rubra quandoque, aliàs cineritia, qua utimur, gummosa, est
Mesue turbit: ideo potissimum in officinis turbit Mesue
habetis, quod intus album, extra subrubrum, aut subnigrum,
aut cineritium existit. Vidi ego plantam, quæ folia ferule
non habebat, ut illi Mesue attribuit, sed myrti, maiora ta-
men. Ideo Mesue codicem corruptum esse arbitror, &
myrti, non ferule legi debere. Est autem apud Dioscori-
dem **Myrsinite**, id est, secunda species tithymali, qui foemi-
na est, quoniam & ipse folia myrti, maiora tamen habet:
quamuis in nostro antiquo Mesue in margine loco ferule
scriptum sit, aliàs foeniculi. Quicquid tamen sit, pro con-
stanti habeo Mesue turbit secundam speciem tithymali apud
Dioscoridem & Serapionem esse. Serapio autem de turbit
alio modo pertractat: quippe inquit caricamon (legi de-
bet caliumaris, quia ita à Romanis appellatur) est planta,
quæ nascitur in littoribus maris, in locis scilicet quos ma-
re cooperit quando crescit, quando uero est quietum, non
tangit ea. non enim nascitur intra aquam maris, nec est mul-
tum longe ab ea, & nisi quando mare turbatur, & crescit,
non tangit ea, & habet folia similia plantæ quæ dicitur
arasatis (codex corruptus est: legi debet isatidis, ut Dio-
scorides inquit) nisi quia sunt grossiora, & dicunt quidam
quod flos eius mutat colorem ter in die, quia mane est al-
bus, & in meridie declinat ad colorem purpureum, in uespe-
ris uero, fit rubeus: radix uero eius est odorifera, alba, quæ
quan

quando masticatur, calefacit linguam, & reliqua. Tu mo-
do Dioscoridem in capite tripolij legas eadem cum Sera-
pione dicentem. Nempe inquit: Tripoliū nascitur in ma-
ritimis ubi allidit unda, iterumq; retro com meat, neq; in
mari, neq; in sicco planè: folia isatis habet arentia, longio-
raq;. Caulem palmo altum, in mucroneq; diuidentē se, hu-
ius in flore colorem tradunt mutari ter die, candidū ma-
ne, purpureum meridie, sanguineum sole occidēte aspici,
radice alba, odorata, calidi gustus. Ex his uides, quod Sera-
pio turbit appellat, Dioscoridem tripolium nuncupasse.
Videtur tamen Mesue in uiribus cum Serapione, & tri-
polio Dioscoridis conuenire: quod tamen uniuersim non
est, sed in aliquibus propterea contingere potest ut radix
illa Mesue, easdem uires habeat, quas Serapio suo turbit
attribuit: imò si secundā speciē tithymali Dioscoridis le-
gamus, quæ est Mesue turbit, statim plures uires habere
deprehendetur, quæ in idem serè uergunt, ideo non mirū
si Mesue turbit plures uires habeat, quæ Serapionis tur-
bit insunt. Hoc tamen Serapionis turbit, quod est Diosco-
ridis tripoliū, nec in usu est, nec à nostris pharmacopolis
cognoscitur. Ea uerò radix alba, crassa, quæ ex mōte Gar-
gano ad nos affertur, est turbit Dioscoridis, id est pityu-
se radix, est enim alba, crassa, & succo madida, & ex her-
ba habente folia minuta exacuta similia piceæ sumitur.
Multi uerò putarunt esse turbit Serapionis propter can-
dorem, decepti tamē, quia turbit Serapionis odoratū est,
sed hæc radix est inodorata, præter id quod herbæ folia
Dioscoridis pityusam esse ostendunt. S E. In summa col-
lige quicquid de turbit præcitātū constat. B R A. Luben-
tissimè

Lib. iiii. cap.
CXIX.

tissimè agam: Mesue turbit, est secunda species tithymali apud Dioscoridem & Serapionē: Auicennæ & Serapionis turbit, Dioscoridis tripolium est. Dioscoridis turbit (nisi textus mēdosus, aut superfluous sit in capite pityuse) pityusa est, de qua bis Serapio, & in ultima specie tithymali post septē Dioscoridis, & in capite de febram: unde uides quantum res oculatè noscatur, & quomodo quæq; herba hoc modo faciliè cognosci possit. Nam uocabulum Turbit ad hæc tria æquiucū est, ad Mesue scilicet Dioscoridis, Serapionis, & Auicennæ simul turbit. Denique quod Pandectarius duo capita fecerit, unū tripolij, aliud turbit, etiam secundum Serapionem: & Simon Genuësis, an tripolium trifoliū esset dubitauerit, & de errore Plinij in tripolio & polio, & quomodo Plinij causa Theodorus errauerit, qui in Theophrasto ubi dicit polium, tripolium uerterit, plura dicta sunt ab excellentiss. præceptore Nicolao Leonicensi, ideo opus non est absq; aliqua utilitate hæc iterū repetere, quæ tu in illius uiri epistolis faciliè intueri poteris. Quam ob rem ad alia potius trāsire opportunum erit, si in primis te animaduertero à Germanis plurimis esulam vvolfsmilch appellari, quod uocabulum lac lupi significat: fortè quia ineptum lac, aut exedit, ut animalium lupus uoracissimū est. S E. Pyrethron sequitur. B R A. Herba apud nos in hortis frequentissima est, quam rustici drago appellant: Dracontea Latine dici potest. Hanc grauisissimi uiri pyrethrum esse arbitrati sunt, sed ita decepti ut rari sint grauiore errores: quippe & folio, & sapore, & usu differunt. A Romanis pyrethrum herba saliuaris appellatur, quoniã saliuam excitet:

Herba saliuaris,

citet: & quum multa sint naturæ calidæ & attrahentis,
 magis etiam quàm pyrethron, nihil tamen æquè bonum
 reperitur ad saliuã excitandam, ut pyrethron. Quam pe-
 culiarem proprietatem Latini considerantes, saliuarem
 herbam nuncuparunt: ob caliditatis feruorẽ à Græcis py-
 rethron dicitur. Hæc herba in Apennini alpibus frequẽs
 habetur: folia pastinacæ syluestris, uel foeniculi habet, ut
 autores referunt, sed mihi etiam apio comparari posse
 uidentur, feruet quidem quod ex his montibus affertur,
 & magis si aridum, quàm uiride: tamen quod ex Græcia
 magis feruet, & crassiores sunt Græcæ radices nostris. A
 Gallis pie dalisandre, à Germanis pertron nuncupatur.
 s E. Zedoaria occurrit. B R A. Et nomẽ, & res ipsa bar= Zedoaria
 bara esse ostendunt: nusquam enim apud Græcos zedo-
 riam inueni, nec quid esset illa radix, quam zedoariam di-
 cimus, quæ Alexãdria Aegypti Venetias portatur: scimus
 autem recentes, & Arabes in ipsa cõfusiissimos esse: nam
 Serapio de zurumbet tractans, zedoariã intelligit. Aui= Zurumbet
 cenna autẽ primo de zedoaria eodem modo quo Serapio
 de zurumbet scribit, postea aliud caput de zurumbet fa-
 cit, tanquã de re à zedoaria distincta: & Simon Genuen-
 sis se uidisse fatetur, & zurumbet radicem habet similem
 cypero, sed radix zedoariæ est similis aristolochiæ rotũ-
 de. Tertio Auicenna caput de zeduar, à prædictis duobus
 distinctum facit. Simon uerè per zeduar, zeduariam ex-
 ponit, tamẽ Auicenna ueluti distincta scribit, & Diosco-
 ridem in zeduar adducit. Nos locũ inuenire nequiuimus,
 imò Auicenna rem offuscatur: propterea Auicennam, Dio-
 scoridem nunquam uidisse arbitramur, præsertim in hoc
 loco,

Auicēna Paulum Aëginetā imitatur.

loco, sed potius Paulū Aëginetam, quē adeò imitatur, ut nonnūquam integrum caput & integra remedia sumat. Nonnulli uerò etiā sunt, qui Auicenna zarnabum & zedoariā idem esse putarint, à quibus dissentimus: nam zarnabum (si recte coniector) id est, quod apud Paulum VII. lib. & Aëtium Arnabo nuncupatur, quod in odoramentorum censu est, cuius rei gratia unguentis subinde inseritur. Ab unguentarijs tertij calefacientium, & arefcentium ordinis, cassiæ, carpesioq; simile: quā ob rem in eius penuria Posidonius cinnamomum in ipsius locum substituendum esse censuit. Auicēna & ipse suum zanarbum, quasi arnabum, inter odorata numerat, & pro cinnamomo poni fateatur, quamuis Paulus cinnamomum pro ipso poni fateatur. Ad rem nostram redeuntēs. Serapio etiam aliud caput facit de zurumbet, sed unū est, quod in his rebus errare facit, Arabicorum nominum inscitia, & praesertim orthographiæ, quoniam una dictio aspiratè scribitur, altera non: quum autem ea lingua careamus, recte iudicare nō possumus. Vnde Arabes meritò egre ferre possent Latinos eorum idioma omisisse, quū tamen summi in ipso scripserint uiri qui si ita cōmodè, & fideliter interpretati essent, ut Greci autores, multa precipua nobis ostenderēt, & in pluribus eos laudarem, in quibus contemnimus. Putare enim oportet zurumbet, de quo isti diuersis locis tractant, uario modo scribi, quum res alia sit. Nam zurumbet primo loco scriptū à Serapione, scilicet cap. CLXXII. ab eo diuersum est, qd' cap. CCLXX. scriptum reperitur. Primū enim radix est uocata zedoaria, ut eius interpretēs exponit, & etiam Auicenna interpretēs.

Aliud

Aliud uerò res altera est, & nos suspicamur esse arnabo
 Græcorum: nam Serapio eo cap. C C L X X I. de zurumbet
 tractans Galenum adducit, in translatione Arabica secun-
 dum Tarich: uerùm nihil est apud Galenũ, quod huic zu-
 rumbet correspondeat. Puto illum Tarich deceptũ esse,
 & uoluisse adducere Paulũ, non Galenum: nam Paulus in
 arnabo eadem præcisè dicit, quæ à Serapione adducuntur
 secundum Galenum in translatione Tarich: imò & ipse
 Serapio dicit Paulũ eadẽ cum Galeno scripsisse, adeò ut
 nec una litera differat: propterea arbitror, illum Tarich
 pro Paulo Galenũ adduxisse, uel in Galeno suo addidisse
 hoc, quod à Paulo, nõ à Galeno scriptũ reperitur. Quod
 autẽ idem sit præcisè cum arnabo Pauli, zurumbet C C =
 L X X I. capituli Serapionis, manifestum est, autorẽ autori
 comparando. Inquit enim Serapio. Zurũbet est ex specie
 bus odoriferis, & propter hoc admiscetur cõfectionibus
 aromaticis, & est calidum & siccũ prope tertium gra-
 dum, & est in uirtute sua simile cassiæ lignæ & cubebis.
 Si modo Paulum in arnabo legeris, eadẽ serè dicentẽ in-
 uenies. Arnabo in odoramentorũ sensu est, cuius rei gra-
 tia unguentis subinde inseritur ab unguentarijs: tertij ca-
 lescentium & arescentium ordinis, cassiæ, carpesioq; si-
 mile. Hinc uides zurũbet istud Serapionis idem esse cum
 arnabo Pauli, & Serapionis zurumbet idem cum zarna-
 bum Auicennæ, si Auicennam legas, & compares ipsum
 Serapioni, in autoritate Isaach Eben Abraham, & in au-
 toritate Meseah, & Mesarugie: quod etiam à Serapione
 dicitur: & dixit Consodonius, si non habes cinnamomum,
 pone pro eo zurumbet. A Paulo per oppositũ refertur,
 arbi

arbitror Serapionis interpretē in causa fuisse erroris. Ita enim Paulus inquit: Quam ob rem in eius penuria Posidonius (non Consodonius, ut in Serapione legitur) cinnamomum in ipsius locum constituendum esse censuit. Non autem dicit quod arnabo pro cinnamomo ponatur, sed è contrario. Vnumquē animaduersione dignū est: Paulus arnabo carpesio comparat, & cassiæ: Serapio cassiæ lignæ, & cubebis. Hinc elicere oportet, cassiam lignæ Serapionis esse Græcorum cassiam: & Serapionis cubebas, esse antiquorum carpesium. Tamen proprium caput facit Serapio de cubebis, quæ idē facit cum myrto syluestri Dioscoridis: unde errores arbitror ex interpretibus accidere, qui Latina nomina Arabicis accommodare nesciuerint. Nam si per cubebas hic intelligat myrtum syluestrem, errat, quia carpesium est. Si uerò carpesium intellexit, cur deinde syluestre myrtum cubebas nuncupauit? Non possum non addiscere Arabicam linguā, ut tot dissidia in nostra arte conciliem. Quod uerò zedoaria & zurumbet diuersa sint, illud testimonium esse potest: quia Mesue in descriptione electuarij de gemmis, zeduarium primo sub uno pondere, postea zurūbet sub altero ponit, ut inde ad libellam deprehendatur, zedoariam quæ zurumbet dicitur, & zurumbet diuersa esse. Nonnulli recētes, radicem eam, quæ à nostris pharmacopolis Ben album appellatur, antiquorum zedoariam esse existimarunt, qui summè errant. Nam zedoaria, ut Arabes referunt, radicem rotundam habet, ben album longuam. Quid autē sit radix hæc apud antiquos, quam uos zedoariam nuncupatis, nondum mihi constat, sed breui inuenturos speramus, & iam con-

icturas habemus. Galli zedoariam cretonart, Germani
 zvvitten appellant. S E N. Eryngij radix sequitur. B R A. Eryngium
 Nullus ferè est apud nos huius radice in re medica usus:
 pharmacopolæ eas zucchero condiunt, & ad uirile mem-
 brū erigendū, & hyeme, ut uentriculus caleseat, utuntur.
 Notissima herba est, quæ in maritimis illustrissimi Ducis
 nostri locis ubertim nascitur: quāuis Dioscorides in aspe-
 ris & campestribus prodire censeat, nec Dioscorides al-
 terius speciei meminit, quā radice extra nigram, intus
 candidā habentis. Extat tamen & eryngium radice ex-
 tra albam habens, quam omnes Italiae pharmacopolæ zu-
 charo uel melle cōdiunt. Vulgò rinzio dicitur, quasi eryn-
 gium: & conditū ex ipsis, rinzata, quasi eryngiata, id est,
 ex eryngio factū nuncupatur. Dioscorides unam tantum
 specie nouisse uidetur. Plinius libro. XXII. cap. VII. &
 VIII. & albam radice extra habentē nouit, quam cen-
 tum capita uocat: quod uocabulū Hispanum est, ut inquit
 Dioscorides, sed ipse absolutè suo eryngio applicat, Pli-
 nius uerò tantū albo: imò & satiuā facit Plinius, & quæ
 sponte nascatur in asperis & saxosis, & in littoribus ma-
 ris, in quo loco nos semper eam uidimus: unde centum ca-
 pita eryngium est, præsertim albū, tamen id nomen in ni-
 gro Dioscorides scribit. S E N. Loquuntur ne de eryngio
 Arabes? B R A. Loquuntur quidam, sed confuse. Nam Se-
 rapio cap. LXXXIX. de secacul tractat, quod recentes
 aliqui eryngium esse putant, quamuis ab alijs polygonas-
 tum, id est, fraxinella à nobis dicta existimetur, sed hæc
 aliàs. Postea capite. XCVI. de astarico (ut eius nomibus
 utar) quod dicit esse centum capita, & iringi, id est, eryn-
 gium,

gium, tractat, quo in loco duo simul confundit Serapio: unum est asteraticū, alterum eryngiū: appellatq; asteraticum centum capita, quod nusquā ab antiquis factū apparet. Corruptum uerò nomen est apud Serapionē, quod ipse legit astaricō, Ateriscon legi oportet, nam ita à Dioscoride etiā nuncupatur: & quod dicit Serapio ab aliquibus bionion dici, buboniū legere conuenit, ita Dioscoride appellante. Ibi Serapione cōsiderato certè deprehēditur astaricum suum, uel centū capita, esse asteraticū Dioscoridis: postea de Iringo eodē capite tractat, quod centū capita album uocat. Ex te ipso cōsidera, quoniā simul eryngium & asteraticū miscet, fortè uitio interpretis hæc sequuntur, qui uocabulū hoc centum capita, asteratico, & eryngio attribuerit. Quicquid tamen sit, Dioscoridē adducit Serapio in centū capita radicem albam habente, de qua tamen nusquā à Dioscoride scriptū reperitur, & illi proprietates attribuit, quas suo centum capita nigro apponit. Dissidentes uidentur Germani in eryngio. Sunt qui herbā, quam vvalen disteln appellant, eryngiū arbitrantur, ac si dixerint carduum aggerarium: alij aduersantur, quoniam inodora sit eius radix, eryngij uerò odorata, propterea alterā herbā esse existimarunt ab ipsis Ebervvurtz dictā: alij schvverten appellant. Quicquid sit, hoc dissidiū ipsis relinquatur. Sat est apud nos circa maritima illustris. Ducis nostri utranq; speciē frequentē inueniri, quas simplici nomine rinzi, quasi eryngium uocamus. Sed unum est, pro quo ualde doleo, à nobis Arabicā linguam ignorari, imò coget nos quādoq; addiscere, & breui, modo præceptorē enancisci possim. Nam Serapio de eryngio tract

tractans, sub nomine astaricon proponit: tamen aliud nomen pro eryngio in capite nardi scribit, nam Dioscoridē adducit, qui nardum montanā eryngio cōparat, ipse uerò non eryngio, sed karsahane, uel secundum alium textum darsahane: unde opus est per hoc uocabulum karsahane, eryngium intelligat, alioqui Dioscoridē non imitaretur. Sed quod magis est, Auicenna cōparat montanā nardum folijs croci hortulani, arbitror interpretū malè fidorum uitio hæc omnia cōtingere, qui uocabulum pro uocabulo cōfuderint, & capita capitibus immiscuerint, ut apud Serapionem de asteratico, & eryngio dictum est: fortè est unum nomen Arabicum centum capita significans, quod asteraticū, & eryngium cōplectitur. Hæc aliàs discutienda relinquamus, ut deniq; de eryngio expeditum sit. S E.

Hermodactyli ad lineam uenere. B R A. Plures in pentaphyllo errarunt, hermodactylon esse arbitantes, id est, Mercurij digitum, quoniā hoc nomine Dioscorides etiā pentaphyllon appellet. Verū pentaphylli radix ita à nostris hermodactylis differt, ut nox à die. S E. Quid ergo sunt hermodactyli nostri apud antiquos? B R A. Arabes, præsertim Serapio, sub hoc nomine hermodactylus, duo cōplectitur, Dioscoridis Colchicon, & ephemeron: ut ex eo apparet, hæc describente, quāuis nomē corruerit: & ubi achimeron legitur, ephemerū scribendum sit: nec mirum, quoniā & apud antiquos eodē nomine significatur: quippe apud ipsos per hoc uocabulū ephemeron, inuenio, tam Colchicum interficientem, quàm ephemeron non interficientē significari. Hoc constat, si quis Paulū Aeginetam de ephemero loquentē legat, ubi dicit: Ephemerū,

Hermodactylus.

Ephemerum.

non quod letale est & noxiū, sed quod iris syluestris ap-
 pellatur: ut ostendat per ephemerum etiam id quod letale
 est, intelligi. Adde in alexipharmacis Nicandrū de ephe-
 mero loqui, quem in Colcho infestum censet, ut serè hanc
 differentiā innuat, ephemerum aliud Colchicum, id est, ex
 Colcho esse, aliud alterius generis. Hoc præterea Paulus
 Aegineta lib. v. cap. XLVIII. clarius ostendit, in quo li-
 bro de uenenis agit, dicens: Si quis ephemerum, quod Col-
 chicum aliqui, aut syluestrum bulbum appellāt (Romani
 nanq; bulbum syluestrum nomināt.) His uerbis manifestè
 deprehēditur, per ephemerum etiam Colchicū intelligi.
 Imò & Dioscorides idem testatur, qui in capite Colchi-
 ci, ephemerum etiā nuncupat, ac si innuat duplex epheme-
 ron inueniri, Colchicū, de quo prius tractat, & quod pe-
 culiariter ephemerū nuncupatur. Vnde & si ephemerum
 Colchicum significet, tamē præcipuo nomine id epheme-
 ron est, quod ueneno caret, quanquā hoc nomen epheme-
 ron à uenenofo deductum sit. Verū per excellentiā loci
 in quo nascitur, & ob facinora Medæ ex Colcho, nomen
 ephemerum ad non uenenosum relictum est, & uenenofo
 ea excellentia tributa est, ut Colchicum dicatur. Dictum
 uerò est ephemerum, quoniam una die interficiat. Eiusdē
 rei Galenus testis est, qui de ephemero loquens inquit, se
 non de Colchico, quod uenenum est, sed de eo, quod Iris
 agrestis dicitur. Vnde ephemerum idem significat, quod
 apud Arabes surugem, & apud recētes hermodactylus.
 At sub ephemero Colchicū cōprehenditur, quod uenenu-
 est, ita peculiariter appellatum, ut Plinius lib. XXVIII.
 cap. x. ipsum uocat, & in id quod peculiari nomine eph-
 meron

meron dicitur, de quo idem Plinius libro xxv. cap. xi. Ex his uides, non esse damnandos Arabes, qui cum Grecis idem sentiunt, licet sub uarijs nominibus, nec etiã rem esse incertam, ut nonnulli arbitrantur. Serui eo antiquitus utebantur, quod Colchicum dicitur, tanquam refugiũ in desperatione. S E. Id quo utimur, quid est? B R. Cholchicum est, si Dioscoridis notas considerabimus. S E. Est ergo uenenum. B R A. Venenum penitus, propterea soluit usq; ad sanguinem, quandoq; natura non ferente. S E. Quare eo utimur? B R A. Ego nunquam utor, ne quempiam uolens interficiam, quum presentaneum uenenũ esse noscam: opus esset nos ephemeron accipere, eo autem careremus, ideo usu uenit, ut ephemeris loco Colchicum sumeretur. Certus sum in quersetis me uidisse, & sexcenties ephemeron excauasse, quum esse Comacini apud illustriß. & excellentiß. patronum meum Herculem Estensem, & Satyrionis radices quærerẽ, herbæ occurrebant, quæ liliij folia, teneriora tamen, & flores candidos, amarosq; habebant. Vno autem moueor, ut præter ephemeron & Colchicum, aliud esse hermodactylum putem, quoniã Paulus Aegineta lib. vii. de hermodactylo scribit, quod dicit peculiariter & priuatim articulorum doloribus ualere, tamẽ de Colchico & ephemero diuersa capita fecerat: ideo arbitror, & ita est, alium hermodactylum esse præter numeratos, quod articulorum morbos sanat, quoniã nec in ephemero aut Colchico Dioscorides, Plinius, Galenus, Paulus, Aëtius quicquam de articulorum morbis loquuntur, nisi uelimus Paulum per hermodactylum Colchicum intelligere, quum de Colchico tanquam de re simplici lo-

quutus non est, sed ut res uenenosa est, libro quinto, & tunc cum Arabibus conueniet, praesertim Mesue qui rotundum perfectiorē esse censuit, quod ad ea ad quae ualet intelligendum est, ut puta ad articulos. Si uerò altera res sit Pauli hermodactylus, mirum est quur non pinxerit, quum à nullo altero (quem uiderim) pictus sit. Et quāuis Serapio Galenum adducat, apud ipsum nunquam inuenit arbitror à Paulo accepisse, ut multa alia, in quibus tamen Galenum adducit. At si res altera à Colchico sit, Arabes huius hermodactyli uires cum ephemero confuderūt: nos quandoq; Colchicum gustare tentauimus, castaneae saporem habet, sed paulò post stricturam quandā circa asperam arteriam persensi, ac si manu stringeretur, mox uacuum lac bibentes, nihil incommodi sensimus: fortè apud nos ita uenenosum non est, ut in Colcho, nam ex Gargano Apuliae monte ad nos confertur: non sine noxa soluit: folia elleboro similia habet. A Gallis hermodantes, à Germanis zeitlos nuncupatur: quanquā & alij alijs nominibus utantur. S E N. Dictamni radices offeruntur. B R A. Herbam quandam in Apennino prope Bononiam, aut in Veronensibus montibus pharmacopole erunt, quam dictamnum uocant, quae nec ipsa est, nec etiam pseudodictamnum, quia ambo pulegij folia habent, quadam lana parum obducta, sed in pseudodictano rami breuiores sunt. Nascitur uerò dictamnum solum in Creta, imò in asperis tantū, & montosis Cretae locis: alibi degenerat & pseudodictamnum efficitur, imò & in locis Cretae non asperis habetur, sed in pseudodictamnum & ibi degenerauit. Cognoscitur & gustu, quia gustu acris est. Vidi Murani Vene

Venetiarum plantam in edibus pharmacopole Campa-
 ne, quem fata impia nobis sustulere immeritò, ut qui iu-
 uandis mortalibus, plurima, nulli parcens impense procu-
 rabat, & noua semper moliebatur. Mirorq; de Hermo-
 lao, qui dicat Patauij dictamnnum uidisse, ueram tamẽ non
 credidisse, quia in Creta solùm nascatur. Tamẽ hæc, quam
 uidi, erat uera dictamnus, è Creta Venetias allata, quæ
 nondum degenerasse potuerat, ob breue spatium. Quam
 uerò nostri pharmacopole uendūt, nec dictamnus est, nec
 pseudodictamnus, quia eorum indicatijs caret, nec tertia di-
 ctamni species huic nostro accommodari potest. Quid ue-
 rò sic hæc nostra herba, ignoramus, tamen pulchra est &
 pulcherrimum florem, & odoratum fert. Verùm ut Dio-
 scorides de origano, pulegio, & dictamno successiuè per-
 tractat, quæ sunt ferè eiusdem uirtutis herbæ, ita Serapio
 uno capite de fandanagi eas cõprehẽdit, de dictamno tan-
 quam de specie pulegij pertractans: quod perperã expo-
 nens Pandectarius, fecit, ut multi Serapionem eo capite
 confusum existimarent, quum tamen non sit. Dictamnnum
 habere mihi ita facilè uidetur, ut lactucam, quum singulis
 annis Venetorum naues, & illustrissimi Ducis nostri ad
 Cretæ littora appellent. Folia, & radices habere conue-
 nient, nec flores, nec semina facit: imò procurabimus, ut no-
 ta planta habeatur. Sed de Vergilio fortè mirandum, qui
 duodecimo Aeneid. flores habere in hunc modũ cecinit:

Tum Venus indigno nati concussa dolore
 Dictamnnum genitrix Cretæa carpit ab Ida,
 Puberibus caulem folijs, & flore comantem
 Purpureo, non illa feris incognita capris

Gramina, quum tergo uolucres hæfere sagittæ.
 Putandum est summum poëtam non ueram dictamnū intellexisse, sed tertiam illam speciem, quæ à Theophrasto nono de plantarum historia, solo nomine dictamnus nuncupatur, quam Dioscorides florē, agresti origano simile habere dicit, nigrum, & folia suauissimum odorem spirare: quod nigrum scribit, in purpureum inclinantem accipias: quippe nullus flos niger penitus inuenitur. Eandem tertiam speciem à Statio intelligi arbitror, quum flores habere & ipse fateatur. s. e. Ergo uera dictamno caremus? B. R. A. Caremus. s. e. Ideo satyrionis radices queramus. B. R. A. Non est opus in edocendo satyrione multū immorari: quippe notissimæ sunt utraq; satyrionis species, & in Bononiensibus, ac Mutinensibus montibus uertim, & crassa radice nascuntur. Bulbus ferè uidetur, qui & in Ferrariēsi solo apricis locis nascatur: estq; unus tantū bulbus. Hi enim decipiuntur, qui orchim, uel orchim serapiadē, id est testiculum, uel testiculum serapiadē pro satyrione accipiunt: nam orchis duos bulbos habet, maiorem, & minorem, qui testiculi uidentur, unde nomē sortiti sunt: tamen uel orchis radicem, aut satyrionis acciperis, ad Venerem irritandā conueniunt. At satyrionis radix efficacior, utpote cui etiam nomen à Satyriasi, uel à satyris animantibus procacibus inditum sit. Mira nature diuersitas in coloribus florum harum herbarum: nunquam uidi naturam magis colludentem, quàm in istis, magis uarij sunt, quàm irides: quādoq; uarietates spectans Comæcli in sabulosis, tot erant, ut uix expedire possem cōtemplans quin prandium amitterem, & ferè in meridiē perduce

duceret. Theophrastus cuiusdā herbae meminuit ex India,
 cuius contactu homines ad septuagesimū coitum durare
 fitetur, quae ex horum genere fortè est. Meminit et Her-
 molaus in Corollario radicis cuiusdam herbae, quae nunc
 Bucheidem nominatur ad illū usum. Quid uerò Buchei- Bucheidem
 de sit, non exponit, nos sedulò perquirētes inuenimus esse
 genus habens orchis similitudinē in radice, cum humana
 palma: propterea ab herbarijs palma CHRISTI nuncu-
 patur, à qua palma modò quinque, modò quatuor, modò
 sex radices prodeunt, ut digitos ferè imitari uideatur. De
 hoc autē orchis palmā imitāte nusquā Græci, aut Plinius,
 folia habet satyrionis similia, præsertim primæ speciei: ta-
 men nō adeò crassa sunt, et punctis quibusdā ueluti stig-
 matibus decoratur. De ipsa, Auicēna secūdo canone per-
 tractat, cap. CCVIII. sub hoc nomine Digiti citrini. Nos
 plerunque excauauimus in sabulosis, circa maritima. Sed
 mirū est de Serapione, qui id attribuat Italis mulieribus,
 quod Dioscorides Thessalicis, et demū omnes Serapio-
 nem imitari uideantur, quū tamen Italæ mulieres huius ra-
 dicis uires ignorent, quāuis frequentissimam habeant. In
 prima enim orchis specie, inquit, in Thessalia ad incitan-
 dam Venerē mulieres ex lacte caprino radice illa uti: hoc
 autē Italis mulieribus Serapio, et eius assecla attribuūt.
 A Gallis saterion, à Germanis uario modo orchim cum
 satyrione cōfundentibus: quippe hæc nomina habēt, qui-
 bus orchis species significant, stendelvvurtz, ragvvurtz,
 kreutz blumen: tamen satyrioni magis conuenit stendel-
 vvurtz, quàm aliquod alterū. s. e. Vitis albae radices pro- Vitis albae
 deūt. B. R. Utinā et in hoc loco prodirēt, ne quærere co-

geremur: hinc enim efficaciores sunt quam Ferraria, quam
 quã Ferraria non desit. Græci ampeloleucẽ & bryoniã,
 Latini albã uitẽ appellant: non quia uitis sit, sed quod si-
 militudinẽ cum uite habet. A Latinis etiã psilothrũ nun-
 cupatur, quia ex ipsius acinis pelles cõfici possint, & de-
 pilari: uel etiã quia depilatoria unguenta ingreditur, imò
 ipsa per se sola, & sapone (ægrè autẽ) depilat. In nostris
 sepibus & senticetis ita crescit, ut nonnunquã alicuius fo-
 ueæ spinas uniuersas tegat, & arbores scandet, & sepes
 tanquã strangula uestis exornet. Duæ sunt huius uitis spe-
 cies, alba, quam nunc colligis, & nigra, quæ & ipsa pri-
 uatim ad multa ualet. Nigra in Ferrariensi agro frequens
 non est, quũ alba nullo non in loco sit. Et nostrum uulgus
 bryoniã appellat: quãuis frequentius hoc nomine zucha
 saluatica utatur, ob similitudinẽ, quam cum cucurbita ha-
 bet, rependi. Alij uiticellã, ob similitudinẽ quam cum uite
 habet, uel ob nomen dixerũt: ex ipsa asparagos, folia, radi-
 cem, & fructũ seruato. Nec uitem nigrã omitterem, quæ
 propriè bryonia est, & uua taminia. Differunt hæ uites,
 quoniam alba radicẽ albam, fructũ racemosum, rubentẽ,
 & folia similia uitibus habet: nigra uerò hederæ folijs
 propriè similacis, fructu racemoso in principio uiridi,
 postea nigro, radice foris nigra, intus buxei coloris insi-
 gnitur. In officina tua, & hanc nigram habere nihil impe-
 diet, tamẽ ne albã deseras. S E. Nunc albã seruabo: de ni-
 gra aliàs loquemur. Id autem scire uoluerim, quid de hac
 uite Arabes sentiant. B R A. Quum Galenus uitem nigrã
 albæ uires habere, inefficaciores tamẽ, fateatur, ea carere
 nihil erit incõmodi. De Arabibus modò quid sentiã enu-
 clea

cleabimus. Serapio has duas uites optimè distinxit, et edo-
 cuit, nisi à Barbaro interprete expositus esset. Auicenna
 quoq; de fessira, id est, uite alba prius, postea de fessiresim,
 id est, uite nigra pertractat, & egregiè, nisi essent plures
 corruptiones in codice: nam principio calidã in tertio di-
 cit, postea tēperatè calefacere cēset, quod aptè caleface-
 re legendū arbitror. Mesue etiã (si fidum interpretē ha-
 buisset) rem optimè pertractasset. **SEN.** Propter quid
 Manardus eum reprehēdit? **BR A.** Quoniã ita sibi insti-
 tuit, ne quis in Mesue decipiatur, qui uno capite de alba
 & nigra uite pertractat, ideo non mirū si modò albã, mo-
 dò nigrã edoceat, præsertim quū eisdē uiribus insignian-
 tur, quæ tamē in nigra hebetiores sunt. **SE.** Ellebori albi, **Elleborus**
 & nigri radices sequuntur. **BR.** Veratrū album hoc, &
 illud nigrū dicitur, quoniã radices illis coloribus insigni-
 te sunt: qui radice tantū differre arbitratur, aberrat, quo-
 niã & folijs etiã differunt, ut picturæ ostendūt, & ipsæ-
 met herbæ. Ferrariæ in pluribus hortis utrūq; ueratrum
 habetur, non tamen ita efficax sicut alibi, tamē uehemen-
 tissimè etiã soluit Ferrariense, ut experiētia rerum magi-
 stra edocuit. Herbæ sunt apud multos poëtas decātata, &
 quæ in prouerbiū apud antiquos iuerint, quoniam fatuis,
 & insanis medentur. Nostri pharmacopole utrūq; ge-
 nus, ex Mutinensibus montibus, Bononiensibus, & nōnun-
 quam Veronensibus petūt. Olim ueratrū albū in usu erat **Veratrum**
 frequentissimū apud Hippocratē, & Galenū: quia mole- **album.**
 stè educit, relictū est, & nigro solū utimur. Nunc iterū
 albū in usum uenit, correctū enim mirè educit. Ego dra-
 chmam albi sumens, nunquā minus molestam euacuationē
 habui:

Veratrum
nigrum.

habui: & quibusdā insanis non correctū exhibui, & mirè profecit. Ex albo radices, ex nigro radices, & semina ser-
uato. Nigrū peculiariter in Anticyra, albū in Cyrenaica, & Sicilia apud Aetnam montē nascitur, arida loca amat: tamen nec quod apud nos nascitur Italum spernerē. S E. Mesue dicit album ueratrū corporibus nostri temporis esse molestū, imò eis esse uti uenenū: Manardus eum reprehendit, quoniā Pauli tempore elleborismo per album utebantur, & hoc etiā tempore: bonū non puto uenenosum. B R A. Nos autem aliter sentimus, & bonū, & malum esse uenenosum, quoniā Dioscorides uenenū esse testatur, quia strangulare dicit. Fortè de malo intelligere monebit. Nos autem & de bono loqui probamus: quippe primum locū Cyrenaico elargitur. Addit postea, quod in Galatia & Cappadocia est, candidius, puluerulētum, & maiore strangulandi ui est. Ac si dicat: omne albū ueratrū strangulat, sed Galatum, & Cappadocum præcipuè: nec Plinius hoc inficiatur. Imò v i. libro Dioscorides, capite x x i i i. de eo tanquam de ueneno tractat. Nec putes album dici quia candorem habeat, sed quia quodāmodo in album inclinat, & illud iunceū habet (de quo Dioscorides) album. Albo elleboro uti cœpimus, qui mitior redditus arte, atra bile laborantes, & scabie Gallica affectos mirè sanat, ut quotidiana experiētia demōstrat, sed optimè corrigendus est. S E. Quibus medijs? B R A. Ferraria te docebo. Germanis nies vvurtz dicitur, id est, radix ster-
nutationis. S E N. Interim Agaricum quæramus. B R A. Cur Agaricum inter radices numerasti? S E N. Quoniam & Dioscorides numerat. B R A. Non dicit radicem esse, sed

sed ita ferri. Nam & Galenus radicem autumnat, quæ in
 ilice sit: Plinius uerò melius sentit, longum esse, cæcidum,
 odoratum, nocte relucens, ideo noctu colligitur. Diosco-
 rides incertus uidetur, quippe qui modò secundum aliquos
 radicem, secundum alios fungum in arboribus fateatur, sed
 uerè fungum esse docet Plinius, in glandiferis arboribus
 præsertim innascentem. Illignam syluam habet illustris.
 Dux noster ALPHONSVS prope Comaclum: sæpius illac
 spatians circa ilicum radices ueluti fungos inueni, pro aga-
 rico accepi, sed uti non audebam, quoniã nigrescebant &
 subruffi erant: tandem uno albo inuento, eo usus sum, &
 pituitosam materiam educere uidi. Quam ob rem & in
 Italia nascitur, & apud nos, & in Gallia frequenter per
 syluas equitantes, circa quercuum radices uidimus. Verum
 ex Sarmatia per Illyriũ Venetias affertur, etiam ex Gala-
 tia, & Cilicia Alexandria, & Alexandria Venetias. No-
 stri pharmacopolæ unum bonitatis indicium, esse friabile
 censent: Dioscorides negat, utpote qui Galatũ, & ex Ci-
 licia infirmũ dicat, quia friabile. In mare, & fœmina assi-
 gnandis Mesue, & Dioscorides conueniunt. Quippe Dio-
 scorides masculum in seipsum conuolutum, rotundumq;,
 undiq; concretum fatetur: fœmina rectas habet intus, pe-
 ctinũ modo, uenas, & diuisiones, masculumq; non lauda-
 tum, fœminam bonitate antecedere. Eodem modo Mesue
 fœminam masculo præfert. s. e. Vnde sortitũ est hoc no-
 men agaricus? B. R. A. Quid hoc ad rem? emes tu Venetijs
 hunc fungum, tamẽ, ne huius nominis rationem subterfu-
 gere uidear, Ptolemæus Agarũ urbem, & annem in Sar-
 matia scribit. In Sarmatia uerò optimus agaricus nasci-
 tur.

tur, eo præsertim loco, qui Agaricus appellatur: ideo Agaricus à loco nomē sumpsit. Prius zizibere præparare solebant, nunc etiã absq; noxa eius puluis cum saccharo sumitur. Medicina familie ab antiquis dicebatur, uel quia omnibus membris ualeat, uel ita salubris est, ut cuiusq; ex familia, nõ seruata ætate, sine delectu dari possit. Ventriculũ offendere, cõstat, & caput optime iuuare. A Galis agaric, ab Hispanis nostro nomen agarico, à Germanis danschvun nuncupatur. s e. Afodili radices sequuntur.

Asphodelus.

B R A. Asphodeli proferre oportet. s e. Nomina non curo, modò rem ipsam nouerim. B R A. Imò, ne quibusq; rusticis, & malè feriatis uiris similes simus, nomina curare debemus: præsertim quũ in promptu sint nostro hoc tempore idiomata, & candidiores literæ floruerint, & perseuerent. A Latinis hastula regia dicitur. Antiquitus hac radice uescebantur. Romani etiã Albucum nominant. Radices illi assignat Dioscorides plures, oblongas, teretes, glandibus similes: mihi uidetur radicẽ unam habere, à qua plures prodeunt, quarum quælibet pæonia radicem imitari uidetur. Sunt enim longæ, & rotundæ: sed si tractentur, molles. Iam cœpit passim haberi in hortis Ferrariæ, adeò ut nullus sit, qui asphodelũ ignoret. Ex Bononiensibus montibus, & Veronensibus Ferrariã portatur. Quãdoq; digitales radículas, uel bulbos, qui ex crassiore radice prodeunt, sexagenarium numerum excedere uidimus. Plinius fatetur, quandoq; Autumno colligi asphodelũ, à cuius radice octuaginta adnati bulbuli in aceruũ uisi sunt. Ex hoc in his montibus semina, & radices habeto. Nec id te lateat, quamuis albucus appellatur. Plinius tamen eius

caul

caulem Albucum, ipsum uerò totum Hastulam regiã dici Albucum
 mauult. Fuere tamẽ qui duo genera facerent, per albucum
 candidum intelligentes scapum paulò ampliorem habes,
 purum, & leuem: asphodelus uerò, aut hastula regia aci- Hastula re-
 uosum caulem habet: nec de fuere qui in marẽ & foemi- gia,
 nam partirentur. Vnum animaduersione dignum est, in
 Gallia me uidisse pro asphodelo alteram herbam uendi,
 quæ bulbos quidẽ habet, sed breuis est herba, quã aspho-
 delus inter bulbosas herbas maximus sit, propterea id no-
 men hastula regia sortitus est. Imò & hunc errorem qui-
 dem pharmacopola noster fecit, sed admonitus, uerum a-
 sphodelũ habere curauit: eius enim bulbosæ herbæ radi-
 ces copiosæ in Ferrariensi agro habentur, loco qui Sam-
 martina nuncupatur. Gallia frondiles, Hispani gamones,
 aut gamonites uocant. Tormen-
 tur. tilla,
 B R A. Nisi hæc herba pentaphyllo sit, nusquã apud
 antiquos uel iota unum inuenire potui, ut plurimũ in Ita-
 lia septem folia habet, tamen & quandoq; quinq;, ut duo
 parua foliola, pro folijs cõputand: non sint. Nostri phar-
 macopole in Bononiensibus montibus eam inueniunt, sed
 iam cœpit in hortis Ferrariæ passim plantari: herba cubi-
 talis est, florem purpureum habens, paruum, cespitẽ quo-
 dammodo facit, à quo cauliculi emanant, supra quos folia
 in septẽ partes diuisa, aut quinq; uisuntur. Nonnulli apud
 Dioscoridem saxifragam esse censuerunt, decepti tamen,
 quoniã nec eius uires habet, nec illi pictura cõuenit. Pan-
 dectarius bistortam uocat, quã bistorta altera radix sit,
 nisi ita in suo natali solo uocetur. Rubeã præterea ex co-
 lore quem radix habet, nuncupat, cui Genuësis assentire
 uide

uidetur, & re uera (præsertim in summa parte) radix eo colore insignitur. Veneti pharmacopole nonnulli ex hac herba trochiscos theriacos pro uiperarum carne faciunt: quod & Hermolaus in pentaphyllo fatetur, ratione addens, quoniam uiperæ modo (ut ipsi putant) nunquam uiuentur, qui quantum aberrēt, tu ipse iudex esto. In his montibus radices solum colliges: nisi pentaphyllon sit, herba noua erit, id est, antiquis incognita. Nonnulli apud Germanos tormētill, alij Rotvvurtz, Blutvvurtz alij nuncupant. S E. Ad saxifragæ radices ueniamus. B R A. In hac etiam herba uariæ ambages sunt, quoniã multæ sunt herbe, quas nostrum uulgus saxifragas nuncupat: fuere qui uocatam pimpinellam pro saxifraga sumerent, alij herbam alteram pimpinellæ similem, alij similem tritico, alij nostro uocato garyophyllo, alij tormentillam accipiunt, alij herbam tormentillæ similem dicunt, alij quã uocamus euphrasiam sumunt, alij Cretano marino similem, alij cretanum ipsum, alij à nobis uocatam sancti Petri herbam. Verum nullam harum saxifragam esse ex hoc apparet, quia Dioscorides epithymo similem esse dicit: sed harum nulla cum epithymo similitudinem habet, nec surculosa est aliqua prædictarum, ut saxifraga pingitur. Quam uerò uos pharmacopole in officinis habetis, quæ est radix subrubra cuius herbe folia pimpinellæ assimilatur, non modò hæc non esse illam ostendunt, sed nec sapor, qui omnino adstringens est, si mandatur. Nos saxifragam Dioscoridis nunquam uidimus, quòd meminerimus: empetron uerò frequenter in Liguria montibus, mare uersus Dioscorides duo capita facit: Vnum, de saxifraga, quã tamen empetron appellari dicit.

dicit. Aliud, de empetro, quod etiam phacois uocat: sed
 alias uires empetro, alias saxifragæ tribuit. Vnde Marcel
 lus caput de saxifrago superfluum esse suspicatur, tū quia
 Dioscorides non incœpisset suū caput à Latino nomine,
 tum quia empetron ipsam uocat, tum quia à Paulo, qui
 breuibus omnia pertractat, quæ à Dioscoride scribuntur,
 de saxifraga sermo non fit, sed tantum de empetro. Quic-
 quid sit, quū diuersam figuram, & diuersas uires saxifra-
 gæ & empetro tribuat, diuersas herbas esse arbitror, nec
 caput superfluum esse. Non moueor autem quòd Latino
 nomine incipiat, quia ita appellari audiuit. Et si Paulus ta-
 mē omiserit, non mirū, quia pauciora scribit, quàm Dio-
 scorides fecerit: imò & nonnulla, de quibus nunquā Dio-
 scorides tractat, ut de arnobo supra dictum est. At quum
 saxifraga ab effectu appelletur, quia saxa frangit, intra
 quæ nascitur, & eodem modo empetron, propterea her-
 bam in montibus quærerē, quæ dum oritur, saxa scinde-
 ret, & per scissuras exiret, & epithymi figurā haberet.
 Hermolaus in suo Dioscoride herbæ figurā deesse tradit:
 Marcellus in antiquissimo suo reperiri inquit, ἐπιθύμιον
 ἐμφόρην, id est, epithymo similis: quum tamē epithymus
 herbæ figurā non habeat. Quicquid sit, si huius cōmunis
 saxifragæ radices, & herbā colligere placeat, facito: sin-
 minus, eam relinquere poteris, utpote antiquis & recen-
 tibus ignota. Nam Simon Genuensis inter recentes quos-
 dam refert unam herbam accipientes, alios alteram pro
 saxifraga. Idem etiam Pādetarius, & nostri recentes in
 hortis uarias herbas ostendunt, ac seminant, quas omnes
 saxifragas nuncupant, & pro frangendo lapide impen-
 dunt.

dunt. Aliàs determinatè omnes recentiorum species assignare statuimus, & quid sint, ostēdere. Nūc satis habeamus, illam radicē, quam in Bcnoniensibus montibus, & Veronensibus colligitis, non esse Dioscoridis saxifragam, aut empetron didicisse, imò & recentes in ea dubitant. **SEN.** Quum hīc nostræ saxifragæ radices præsto sint, colligere non desinam, ne quandoq; ab aliquo imperito modico expecteretur, ego autem carerem. **BRA.** A Germanis steimbrech appellatur, quod nomen saxifragis impositum est: nam & alia quædam peculiaria nomina habent speciebus saxifragæ recentiorū, ut gryenkrout, quia Ischiadicis potissimum mediatur, & meerhyrfz & schlutren, quorum differentiam ipsis relinquere statuimus. **SE.** Ideo ad spodium ex cannis secundū Auicennam descendamus. **BRA.** Non ab re secundum Auicennæ sententiam addidisti, nam ipse tali spodio utitur, quum uerum spodiū fortè non habuerit: nos uerum spodiū habemus, ideo ex cannis, & fictitium despiciere oportet. Non desuere tamen recentes qui non solum Auicennam reprehendunt, uerūm ex nulla altera re spodium fieri posse censent, quàm in fornacibus mineralibus. Hi autem maximè decipiuntur, quoniā Dioscorides quinto libro, & Galenus ubi de spodio, & Plinius multa, quæ pro spodio poni possunt, & quibus modis cinis fiat, qui antispodium uocatur, edocent: fit enim ex oleastro, ut quinto libro, & ubi de oleastro tractat Dioscorides monet. Sumitur autem oleastri, aut oleæ coliculus, fit ex malis cotoneis exossatis, ex gallis, ex linteorum licinijs, ex candidis moris immaturis, ex lentisco ex terebintho, ex floribus labruscæ, ex folijs tenerioribus rubi, ex

Spodium,

Antispodium,

coma buxi, ex pseudocypereo, id est, falso quadrato iun-
co cum suis floribus, ex germine fici in sole siccati, ex
glutino taurino, quod nos collam garauellā uocamus, ex
lana aspera succida pice aut melle madida. Deficiēte spo-
dio, omnibus his uti possumus loco eius: & ideo antispod-
dia, ac si dictū sit, pro spodio, nuncupantur. Et ideo Aui-
cenna reprehēdi non debet, si cannarum radices adustas,
& ante ipsum Serapio, spodium dixerint. Nempe certum
est de minerali spodio, id est fornacibus inuento non lo-
qui, sed de antispodio, id est, de eo, quo loco spodij uti pos-
sumus. Constat autem & ipsum radicum cannarum cime-
rem pro antispodio poni posse. Quod autē Auicenna, &
Serapio Dioscoridis antispodiū nouerint, caput de tutia
apud ipsos leges, nam eo de uero antiquorum spodio lo-
qui, à Caminis accepto percipies: quam ob rem malus in-
terpres in causa fuit, qui commodè uocabula non reddi-
dit. Et ideo hi autores non erāt ita temerè explodendi, ut
quidā recentes explodunt, sed potius corrigendi, ut in eo
lemmate quo spodio scriptum est de antispodio legatur.
Fuit error interpretis, spodiū, pro antispodio interpre-
tantis, ubi postea de tutia in scriptione posuit. De pom-
pholyge, & spodio, legendum erat. Est autem spodium
apud Dioscoridem, Plinium, Galenum, Paulum, Serapio-
nem, & Auicennā, & ceteros omnes fidos autores tale:
quoties æs purificare contendūt, in fornaces imponentes,
fumus eleuatur, subtilior, & leuior, qui fornacis culmini
inheret: hic pompholyx dicitur: à nostris recentibus, &
Arabibus Tutia nuncupatur. Vnde pōpholyx est aris, &
cadmia fauilla, uel bulla (ut nomē ipsum indicat:) spodium

Defenditur
Auicenna.

Tutia.
Pompho-
lyx.

t uerò

uerò est pars fumi ponderosa, & nigrior, quæ fauillas simul mistas habet, & quandoq; carbones: hoc est uerum spodium, quo in officinis uti deberemus: tamē quum opus sit spodio uti, pompholygem semper, id est, tutiā accipito. Nam hoc edocet Galenus, qui nunquā spodio usus est, quia pompholygē habebat: ideo & nos spodium dimittimus, quia pompholygem habemus. Si pompholyge caremus, spodio uti oporteret: quod si haberi nō posset, ex ære spodium, aut ex argento, uel auro (nam & spodium argenti & auri fit, quod Plinius lauritim appellat, & oculis aptius est) ex plūbo accipi iubet Plinius: si ex nullo metallo haberi posset, ex rebus præcitis fieri oporteret, & hoc antispodium esset. Nec illud Auicenna ex cannarum radicibus despicerem, aut ex animalium ossibus, ut quidā ex elephantū dentibus, alij ex collo parant. Quum ergo spodio indigemus, pompholyge utamur. Si pompholyx, id est, tutia desit, spodiū sumatur. Deficiente spodio, in primis aureo, argenteo, æreo, deniq; plumbeo antispodio utamur: quod uel ex rebus à Dioscoride dictis, uel ex cannarum radicibus fiat. Verūm pompholyge carere non possumus, quum in Italia, & in propinquissima Germaniæ parte plures metallorū fodinæ non desint, ubi & uili pretio emitur. Multi uerò spodiū & pompholygem confundunt, quū manifestissimis indicijs deprehendantur. At ex radicibus ad metalla transiuisse uidemur. SEN. Non equidem transiuimus, quia de spodio cannarum, quod radix est, loquebamur. Tu uerò ad ampliorem doctrinam de spodio ex metallis tractasti, præsertim quia immeritò Auicenna in antispodio suo ex cannarum radicibus, uel

adustarū confrictione, aut data opera igne taxabatur: ue-
rum hæc aliàs, ut ad rem nostrā reuertamur. B R A. Non-
nulli Germani tutiam uel spodium Nix uocant, alij Nil, ^{Nix.}
quod & Latinum nomen est. Ideo cauillari solent equi- ^{Nil.}
uoco argumento dicentes: si nil ualet oculis, non sanabun-
tur: sed Nil ualet oculis, igitur sanabuntur. Vides equi-
uocationem esse in uerbo, Nil: causa autem apparentiæ in
paralogismo identitas nominis est. S E N. Hæc Dialecti-
cis omittantur, & ad Bistortæ radicem ueniamus. B R A. Bistorta.
Imò sophistarum munus est, hæc tractare. Ad tuam bi-
stortam accedentes, plures herbarij hanc herbam, quam
uos ob radicem bistortam dicitis, apud Dioscoridem Ca-
tanance esse censuere, præsertim secundam speciem: quod
& Hermolaus testatur. At eam non esse facile depre-
hendi potest, quoniam Dioscoridis Catanance radicem ^{Catanance.}
paruam ceu oliuā habet, & folia oleæ figura & colore:
uestra autē bistorta non habet radicē ut oliua, sed multò
maiores, & nigram, & geniculatam: nec folia bistortæ,
oleæ folia figura & colore imitantur, sed potius figuram
lapathi acuti habent adeò, ut quandoq; speciem lapathi
esse suspicatus sim: tamen in nulla quatuor specierum re-
peritur: equidem folia acuti lapathi habet, quæ ex uno la-
tere quodāmodo cœrulea sunt, ex altero herbacea. Radi-
cem habet extra nigram, intus rubram, uel in quendā ru-
borem tendentem. Radicem adstringentem esse constat,
propterea ab his recentibus in menstruorum abundantia
accipitur. In his montibus eam collige. Herbarij nostri ex
Bononiensibus montibus petūt, & radicē solam seruant.
S E N. Habet ne aliud nomen, quàm Bistorta, uel Bitorta?

B R A. A radice bistorta dicitur. Aliqui minorem lappam appellant, alij Bardanam minorem: sed nomina sunt potius ad placitum, quam aliqua ratione imposita. Illos tamen deceptos esse constat, qui bistortæ radicem, been rubrum esse putarunt: quippe rubrum been, & folijs, & uiribus, & radice aliud est à uocata bistorta. Nihil deniq; de his loqui oportet, qui bistortam tormentillam faciunt: adeo fatuè & absque sensu loquuntur, quum bistorta rumicis folia habeat, tormentilla in septem partes distincta. **S E.** Nihil habes apud antiquos certi de bistorta? **B R.** Quandoq; britannicâ Dioscoridis, bistortam esse suspicatus sum, quia foliū habet rumici syluestri simile: postea alia non respondebant, quippe britannica folium habet nigrius, pilosius uel rumice, & radicem breuem & tenuem. At bistorta rumicis quidem folium habet, sed nec nigrum, nec pilosum, imò ualde leuigatum, & radicem magnam, rationeq; herbæ crassam, cōtinet. Illi præterea decipiuntur, qui bistortam Astragalum esse arbitrantur: quoniam etsi astragalus radicem rotundā habeat, raphani modo prælongam, nigris alijs agnascantibus præduris & implicatis ut cornua, gustu spissante: tamen bistortæ radix alia forma uisitur, nec habet ramos, & folia ciceris bistortæ, ut Astragalus. Propterea hanc bistortam antiquis incognitam censeo, quam & Galli bistorte uocant: à Germanis uerò pro serpētaria sumitur magno errore, ut qui frigidum pro calido ponant. Imò & bistortam herbam nonnulli in Germania drachenvvurtz, & nottervvurtz (nomina à serpentibus ducta) appellant: quanquam non decem sint, & qui bistortam schlippen uocent. **S E.** Carlinæ radices

dices sequuntur. B R A. In Bononiensibus montibus cha-
 meleonta duplicem inueni, album, & nigrū. Idem in Mu-
 tinsibus plerunque me uidisse accidit: sed præter hos
 duos, quidā papus aderat, tanquam cardui echinus, latus,
 purpureus in summo, aculeatus undiq;, qui sine folijs è ra-
 dice supra caulem exhibat: hunc illi herbarij Carlinam uo-
 cabant, & locorum accolæ. Tunc carlinam chamæleo-
 nem album non esse suspicatus sum: nempe antea conti-
 nuò carlinam & chamæleonem idem esse putaueram, &
 nomen corruptum esse, & carlina, quasi chamæleon di-
 ceretur: unde herba noua carlina erit, de qua nusquā an-
 tiqui, nescio an folia duabus uel tribus carlinis, quas uide-
 ram, abrepta essent. Id tamē scio, uos pro carlina chamæ-
 leontis albi radices sumere. Vbiq; nascuntur chamæleon
 albus & niger, & omnibus notissimæ sunt herbae. Vnde
 carlina à chamæleonte altera erit: fingūtq; herbarij, quia
 in medio tanquam sagittæ uulnus habere uidetur, Ange-
 lum de cælo missum id fecisse sagitta tangens, ut Carolo
 magno eam ostenderet, qua eius exercitum à pestilenti
 morbo liberaret: hæc puerilia sunt, tamen quosq; rem tibi
 oculata fide ostendam, pro carlina, huius chamæleontis ra-
 dices & in his montibus potius quàm alibi colliges. Cha-
 meleon dicitur ex similitudine, quam cum chamæleonte
 animali in serpendo, & in mutatione colorum, penes ua-
 rios terræ affectus habet. A Germanis uedistel, & ma-
 riendistel chamæleones appellantur. Sed quæ ita à Ger-
 manis dicuntur, potius cardui species sunt, quàm chamæ-
 leones, ideo pro chamæleone carduum sumunt. S E N. Si-
 gilli sanctæ Mariæ radices sequuntur. B R A. Nunquam

Chamæleon

Sigillum san-
ctæ Mariæ.

legi Gloriosam uirginē sigillum habuisse, aut literas mis-
 sisse, minus imaginari possum, sigillū radices habere. S E.
 Est herba quæ ita nuncupatur. B R A. Non habet aliud
 nomen? quomodo appellabatur antequam Virgo Maria
 in lucem prodiret? S E N. Id ignoro, tamen alijs etiam no-
 Genicularis. minibus appellatur, ut à geniculo radicis, genicularis, &
 fraxinella. B R A. Optimū est plura nomina nouisse: iam
 intelligere cœpi, quid per sigillum sanctæ Mariæ uelis.
 Ea herba est, qua mulieres sibi faciē extergūt, & fucant,
 etiam sigillum Salomonis dicitur. S E. Ea inquam, sed &
 radix ad rem uenerem, saccharo conditur. B R A. Hæc
 Polygonatum. apud Dioscoridem & antiquos Polygonatum est, quæ
 candidam radicem habet, pluribus geniculis plenam, cuius
 ius saporē Galenus, & Paulus explicare nesciuerūt. Re-
 centes nonnulli crassissimo errore detinentur, putantes
 apud Serapionem secacul polygonatum esse, quum secacul
 non eryngium (ut interpretes dicit) sed altera radix
 sit: rectè ab aliquibus genicularis dicitur, nomē Græcum
 polygonatum scilicet exprimentes: à polygonio mare &
 foemina differt, quod nos uulgò corrigiolam uocamus.
 A Gallis, seau de nostre Dame: à Germanis ex colore,
 vveisuortz, id est, radix alba nuncupatur. Ventriculū ro-
 borat melle cōdita, sed saccharo gustu perfectior, et sua-
 uior creditur. S E. Cynoglossæ radices prodeunt. B R A.
 Quam pharmacopolarum turba caninam linguam pu-
 tauit, è solo eleuatam, canina lingua non est, quia per ter-
 ram sternitur canina lingua, & plantaginē in folijs imi-
 tatur, sed ob scabritiem, caninæ linguæ assimilatur. Ferra-
 riæ habetur, in sabulosis locis abūdat: ibi eam colligerem,
 utpo

utpote efficaciorē, herbamq; & radices seruarem. Ab Hispanis lingua de perro, à Germanis hundtszung nuncupatur: quamuis Germani herbam à terra eleuatam, surculosamq; pro cynoglossa sumant: alteram tamen ab ea, quam nostri herbarij sumunt: nostrū uulgus eam nullo nomine insigniuit, imò iacet despecta, & sine ratione calcata. Amoenissimum locum habet illustrissimus princeps noster, & alterum tempe, Pado circumdatum, quem Belvedere appellat: ibi cynoglossa pulchrior, quam alibi uiderim, mirè uiret. SEN. Duronoci sequuntur. BRA.

Doronicum à Græco nomē est: tamen apud Græcos nuncquam doronicum reperi (nisi tu barbarè duronigo, uel durungo proferre malueris, ne à Græco desumas) minus à Latinis pertractatur. Arabes soli nobis hæc dora, id est, dona tribuere, quibus in uarijs simplicibus debemus.

Serapio de his pertractat: sunt enim radices paruae, dulces, in formam (ut inquiunt) calami aromatici, quæ plures medicinarum cōpositiones ingrediuntur, ut electuarium de aromatibus. Aliàs quot sint apud antiquos explicare conabimur: nondum compertū nobis est, ad hoc usq; tempus doronicum. SEN. Been albi, & rubri radices occur-

runt. BRA. Recentes inter ben, simplici e, scriptum, & been duplici e, differentiam faciunt: primum est fructus quidā, secundū, radix. Re uera hæc nomina barbara sunt, ben, been, uel behem, suo modo tractent illi, & scribant: nam ut in rebus recentes, ita in orthographia cōfusi sunt.

Quicquid tamen sit apud Arabes Ben uel Been, granum est angulosum, magnū ut auellana: à Dioscoride quarto libro, balanū myrepsicē, à Latinis glandem unguentariam

Doronicum

Been

Ben

Glans unguentaria

appellatū. Plinius uno nomine Myrobalanus uocat. Apud nobiles mulieres Ferrarienses notissima est hac glans, qua oleum inodorum, id est, omni odore carens expriment, tamen ad omnes suscipiendos aptum. Autores in folio disidēt: nam Plinius heliotropij folium habere censet. Theophrastus quarto de plantarum historia, myrti, Dioscorides myricæ, Theophrastus etiam fructum capari, Dioscorides auellanae comparat: nec mirum, quia res eadē mihi sub una forma, illi sub altera presentatur, praesertim si non multum differant formæ. Hoc been, id est, myrobalanum in tua officina habeas, non solū ad odores, sed ad rem medicam. Venetijs emitto: ex Aethiopia, Aegypto, Arabia, & Iudæa Alexandriam fertur, postea Venetias: sed istud been potius inter semina numerandum erat. Quicquid autem sit, non pauci recentes decipiuntur, qui pro been, baccas cici, id est, herbae uulgò dictæ myrasole, accipiunt, & ex eis oleum parant, quod pro oleo de been uendunt. Quum tamen à Dioscoride primo libro oleum cicinum, & ab Arabibus oleum de cherua dictum sit, quod ab oleo balanino, id est (ut more ipsorū loquar) oleo de been separat. Imò si nunquam de his Dioscorides tractasset, constat aliud esse Myrobalanum, aliud cicum. At ad rem nostram redeuntēs, uos duas radices in officinis seruatīs, quarum altera ben album, altera ben rubrum appellatis. Been album in Bononiensibus & Veronēsis montibus frequens est: folium habet magnitudine foliorum oleæ, sed in acutum tēdit: radix ferè per terram serapit, è qua multi ramuli hinc inde crescunt, ut in glycyrrhiza fit, florem ueluti stellam album habet. Been uerò

Been rubrum, rub

rubrum circa maritima nascitur: ad nos ex monte Gargaz-
 no, id est, sancti Angeli defertur, ut coniectari possum a-
 pud Arabes non Ben. sed Behem proferendum est, de qui-
 bus Serapio capite c c x x i i i. Quid uerò sint, non pos-
 sumus uel ex Serapione, aut Auicenna colligere, qui eo-
 rum colorè tantum edocent. Ideo an sint istæ radices quæ
 ad nos afferuntur, incerti sumus. Græci (quod sciuerim)
 hæc nunquam scripsere. At quia hominum animis ita re-
 ceptum est, ideo & tu Behem album hic collige, rubrum
 ex alijs locis habebis. S E N. Corallina sequitur. B R A. Corallina
 Inter radices corallinam numeras? S E N. Radix non est,
 sed quia terræ inhaeret, propterea in radicum loco ipsam
 disposui. Dubitabam an inter herbas numerarem, uerùm
 nihil cum herba commune habere uidebatur, nec cum ra-
 dice: de his autè nihil ad nos, modo ipsius copiam in offi-
 cinam portem. B R A. Hic non habetur, sed circa mare, in
 lapidibus & ostrearum testis: græcè Βρύον θαλάσσιον, Muscus ma-
 Latinè muscus marinus dicitur: de eo Dioscorides libro tinus.
 quarto pertractat. Pandectarius & Genuensis lichenem
 herbam cum musco marino confundere uidetur, sed gra-
 uius Pandectarius, quàm Genuensis, quippe qui omnia
 absque ordine simul misceat, quæ bryon nuncupantur, &
 præsertim in hoc marino bryo & lichene: sed de his ui-
 ris nihil ad nos, qui muscum falsò, & usnem comparent,
 & Dioscoridem pessimè adducunt, ut apud ipsos caput
 de Aijnech legito. Vnde breuibus, quam Corallinam uo-
 camus, & in frequenti usu pro puerorum uermibus est, à
 Dioscoride, Galeno & alijs muscus marinus nūcupatur:
 sed hanc uim ignorarunt antiquiores, quòd uermes inter-

ficiat, quam posteriores ita esse comprobarunt, & nunc tota Græcia eo pro uermibus utitur. Imò sunt qui per plateas & uicos attritam corallinam uendant, ita ferè clamantes, *χολιτοβόταου, χολιτοβόταου*, acsi dixerint, uermes interficiens, uermes interficiens: quamuis suo uulgari idiomate uerba in *i*, potius finiant, dicentes *χολιτοβόταωι*. Mulieres pro uermibus puerorum uili pretio emunt: herba est omnino, & herba à Dioscoride dicitur. Vno tantùm perturbor, Plinium eadem ferè de musco marino scripsisse quæ Dioscorides, uno dempto, quia Plinius lactucæ folium habere dicit, sed crispus. Constat autem nostram uocatam corallinam lactucæ folio carere, imò similis est musco, imò muscus: unde Hermolaus qui Dioscoridem per Plinium interpretatur, lactucæ folium habere dicit, quoniam & Plinius capite VIII. libri XXVII. ita scriptum relinquerat. Marcellus uerò Capillata herba interpretatur: nam codex Dioscoridis Græcus *τριχῶδης* legit, quasi in modum tricharum, & capillorum. Hermolaus autem interpretatur, acsi scripserit *τριδ'αχῶδης*, id est, in morem lactucæ, non autem *τριχῶδης* uterque uerum dicere potest. Plinius folia quædam serpentina latiora considerans, quæ formam lactucæ habent, & ferè muscum concomitantur. Dioscorides capillamenta illa quæ propriè muscus sunt, ut de una re Plinius, de altera Dioscorides loquatur, sed eodem loco nascantur. Nobiscum Marcellus est, aut nos potius cum Marcello. Nec moueor, quòd eisdem uiribus Plinij bryon, & Dioscoridis insigniantur: quoniam non ab re est duas herbas eodẽ præcisè loco nas-

tas, easdem vires habere: hæ autem circa mare, inter la-
 pides atq; saxa nascuntur. S E N. Est ne aliquis ex anti-
 quioribus, qui ad puerorum uermes corallinã ualere scri-
 bat? B R A. Nullus (quẽ sciuerim) sed non est opus, omnia
 ab antiquis scribi, & nos ab eisdem omnia petere: nuper
 inuentum est hoc, & ita esse nemo non scit: imò corallina **Corallina**
 soluit, ut experientia oculata fide demonstrat, quam ta- **soluit,**
 men inter constringentes res antiquiores enumerãt. S E.
 Nonnulli tamen reperiuntur, qui solùm antiquos sectari
 uolunt, nullis alijs credentes. B R A S. Hi eorum ingenia
 abiecta, uilia, & absq; iudicio existimant, quæ noua quæ-
 dam inuenire non possunt. Id nescientes, facilimum esse
 inuentis addere, & duce experientia multa inuenire: nam
 & antiqui homines fuere, & in multis plurimi errarunt,
 nos multa in dies uia regia inuenimus, et experientia, quæ
 fortè ab alijs inuenta fuere, sed à nullo scripta, quem no-
 uerim: nihil enim est, quod non efficiat humanus animus,
 modò uelit. S E N. Vnde sumptum est hoc nomen coral-
 lina? B R A. Quia ut corallus in aqua nascitur, & ubi co-
 ralli nascuntur, etiam inuenitur, propterea non pauci de-
 cepti sunt, corallorum folia esse putãtes: & hi peius sen-
 tiunt, qui corallinam & coralliũ idem fecere: quanquam **Corallium,**
 & corallium puerorum uermes necet, & eorum comi-
 tialem morbum, quem Brutam uocamus, tollat. S E. Ze-
 nestræ radices occurrunt, tamen non sunt in magno usu.
 B R A. Non Zenerã, sed Genistã proferre debes. A` Dio **Genista,**
 scoride $\omega\alpha\gamma\tau\iota\omicron\upsilon\gamma$, & Galeno $\omega\alpha\gamma\tau\omicron\upsilon\gamma$ appellatur: flo-
 res, radicem, atq; herbã seruato. Mesue inquit genistam
 siliquas facere in modum lengibi: interpretes pro lengibi,
 orob

Imperato-
ria.

orobum uertit, quum fasellum significet. Ideo interpres dedit ansam Manardo reprehendendi Mesuem, non ipse Mesue, qui siliquas genistæ fasello comparat, quãuis non sit ingens differentia ab orobi siliquis. SEN. Imperatoria radix, & endiuie sequuntur, sed endiuiam in Ferrariensi agro habere studebimus. BRA. Cur in tua officina Imperatoriam habere studes? ingreditur ne compositiones aliquas? SE. Non equidẽ, sed ethologis, & pseudomedicis nonnullis eam uendo. BRA. Quam herbam Imperatoriam putas? quippe Leoniceno uisum est, Ligurum Imperatoriam, uerum ligusticum esse, tamen multe herbe uarijs in locis Imperatoria dicuntur. SEN. De illa nunc loquor, quam ita Ferraria appellamus, tria folia habente, quorum medium in tres partes distinctum est: quae è lateribus sunt, in duas, ut medium folium coronam ferè imitari uideatur. BRA. Herbam noui, sed nusquam apud antiquos (quod sciuerim) eam reperi: contra quartanas ualere certum est, & ad eruendos partus, ac faciles reddendos experta. Cerebrũ expurgat, & ab superflua humiditate liberat. SEN. Quam qualitatem habere putas? BRAS. Experimento, & uia regia Galeni, calidam & siccam esse deprehenditur. In montibus Bononiensibus copiosè prouenit. Reliqua prosequaris. SEN. In calce radicum sumus. Cortices sequuntur, quos prosequi incipiemus, si dulci quiete, & gratis obsonijs uentriculum & membra donauerimus. BRA. Ut libet agatur.

DE CORTICIBVS,

quorum in Ferrariensibus
Pharmacopolarum
officinis vsus
est.

BRASAVOLVS.

HIA expediamus, Cortices numera, quos
Herbarius in hunc sacculum colligens
seruabit. **HER.** Operi accinctus sum.
SEN. Granatorum cortices alijs corti-
cibus ianuam recludunt. **HER.** Diebus
elapsis sacculum horum corticum collegi. **BRA.** Verum
est, ubi de floribus sermo incidit, Malicorium ab antiquis
dici ostendimus. **SEN.** Citri cortex sequitur. **BRA.** Et
hunc corticem in fructibus tractauimus, quem nunc sac-
charo condientes uentriculo roborando paramus, & ars
in summo est, ut nihil addi possit. **SEN.** Ergo ad Sambuci
cortices accedamus. **BRA.** Et de sambuco in herbis expe-
ditum reliquimus. **SE.** Cinnamomi cortex consequitur. **Cinnamomi**
BRA. Cinnamomum nostri pharmacopole non habent, **cortex.**
sed loco eius cassia Syringe utuntur. A Dioscoride Mo-
sylicum, ex Mosylo Aethiopiae promontorio, in quo est
harum rerum emporium, collaudatur. Id etiam probat Dio-
scorides, quod nigrum colore habeat, & quod quum uino
diluitur, in cineritium colore transit, quod habet uirgul-
ta tenuia cum leuore, quod habet nodos per totum conti-
nuos, & quod odoratissimum est. Quod autem animadu-
sione

sione dignum est quum inquit, colorem nigrū habere, & quod quum uino diluitur, in cineritium colorem transit. nam hoc modo interpretatus est Marcellus. Hermolaus aliter exponit, scilicet aritudine cineris fuluum. Serapio autem Dioscoridem hoc loco refert, ac si dicat cineritium colorem habere cum rubore. Re uera à Serapione dissentire non possum, quum hæc sint Dioscoridis uerba, τῆ γόα μέλαρ τεφείζου γν' τῶ οἰνώδ' αἰ, id est, colore nigrum: uerum quia nigrum exquisitè non est, dedit, tanquam cineritium in uino, ac si dicat cineritium in rubro, ut Serapio refert, & Galenus optimum Cinnamomum cineritium esse in theriaca ad Pisonem fatetur. Ibi enim Cinnamomi notas edocens, inquit τεφρώδ' αἰ τῆ γόα, id est, cineritium colore. In libro etiam de Antidotis, ubi probatissimum Cinnamomum describit, talem colorem habere inquit, tanquam si lacti phæum & parum cyanei misceatur. Si autem hæc tria simul iuncta sint, album, phæum, id est, fuscum, & cyaneus, fit ille color cineritius cum uino, id est, cineritius cū rubore, ut ego in pluribus rebus, & coloribus ipsis dum hæc scriberemus, experti sumus: erat autem talis rubor, ut potius in subcineritium inclinaret. Quam ob rem Serapioni potius inhereo, quàm Marcello sibi suam interpretationem fingenti, & Hermolao. Ad rem nostrā redeuntes, cinnamomo ca-

Cinnamomum mosylicum, remus, præsertim perfecto, quod Mosylicū dicitur, & à Galeno in libro de antidotis, odorem qui dici non potest, habere iudicatur, & gustum calefacientē, sed non ita ualidè ut mordicet, & tristitiā faciat. Colorem habet, qualem suprā diximus. Additq; in libro de Theriaca ad Pisonem,

nam, id probatissimum esse, quod uirgulta gracilia habet,
 & frequētes nodos, odorē longē optimū, suauissimumq̄;
 & gustu acie nobis apparet, mordax admodum: postea
 addit, Ἰσχυραὸς ὁ δὲ τοῦ τριγυαλίου ὄσκει: id est, Man-
 sum, rutæ similitudinem præ se ferre uidetur. Qui Galeni
 locus ostendit Manardum celeberrimum immeritò Mar-
 cellum taxare, qui in probatis codicibus se inuenisse, rutæ
 odorē spirare, fatetur: nam & hoc Galenus proculdubio
 censet: nec refert quòd grauis sit rutæ odor, & à Galeno
 cinnamomū odoratissimum prius dicatur: quia simul con-
 sentit aliquid odoratissimum esse, & quodāmodo in rutæ
 odorem spirare, quod in Dioscoridē intelligendum esse,
 Serapionis testimoniū probat, inquit, & mellius eo etiā
 est, quod cum odore optimo suo trahit odorem rutæ, &
 cordumēni. Ad rem igitur, qui uolunt uocatam canellam
 esse cinnamomum, decipiuntur, cū ob alia multa, tum ob
 hoc præcipuè, quia canella non habet frequētes nodos, & Canella.
 canella est tanquā cutis, ut Plinius & Theophrastus te-
 stantur, cinnamomū tanquā cortex quāuis Dioscorides in
 hoc illis aduersetur, etiam canella corallorum colorē ha-
 bet, non autem cinnamomū, sed prædictum. Tamen quum
 sex species cinnamomi inueniantur, ut Galenus locis cita-
 tis, Dioscorides, Theophrastus, & Plinius censent: imò
 inter optimū & pessimum genus sit maxima distantia &
 differentia, non dubito nos aliquā speciem habere, & ui-
 dimus album cinnamomū, & nigrum, id est, quod in hos
 colores inclinabat, & quod est simile cassiæ rubenti, sed
 mosylico caremus, quod inerrabilē odorē habet: & si ac-
 cidat nos optimo cinnamomo uti debere, duplā cassiæ ac-
 cipe

cipere possumus, id est, duplum probatissima canella: nec
 argumentum Quinti, quod Galenus in libro de Antidotis
 refert, alicuius momenti est, si deberemus bibere cyathum
 uini cretici, & desit, nos debere duos cyathos lora bibe-
 re: & si desit panis ex similagine, duplū fursuracei edere
 debeamus. Argumentum hoc ad rem nihil facit, nam quod
 de cinnamomo, & cassia dicitur, idem est ac si ad ferendum
 pondus uiro forti indigeremus: at ipso forti uiro caremus
 duos debiliores accipiamus. Canella autē quæ pro cinnam-
 momo sumi debet, ea est, quæ Gizir uel Gizi nūcupatur.
 Difficile autē est & optimū cinnamomum & optimam
 canellā nosse, nisi sæpius experti simus, ut Galenus testa-
 tur, nam pseudocinnamomū, & pseudocanella habentur:
 tamē si quis expertus est (ut Galenus in libro de Antido-
 tis tradit) facillimum est ad cognoscendū optimum cinna-
 momum: quanto magis bonum est, tanto diutius durat: &
 hi summè delirant, qui cinnamomum senio non affici con-
 tendūt: imò, ut præcitato loco inquit Galenus, non seruat
 ad trigesimum annum synceras suas uires. S E. Si nostra
 canella cinnamomū nō sit, quid igitur esse iudicas? B R A.
 Constat apud antiquos, quod canellā appellamus, cassiam
 esse, & cassiam syringa. Cassiam uerò nūc à nobis ita ap-
 pellatam, quæ ab Arabibus fistula uocatur, alia res est de
 qua (ut in fructibus prædiximus) antiqui nunquā tracta-
 runt. Ut autem ad rei summam accedamus, tria sunt apud
 Ferrarienses & Venetos pharmacopolas, quæ cortices
 sunt. Vnum, cassiam ligneam ad differentiā cassiæ quæ sola
 uit, appellant: aliud, canellā: tertium, scauezonum dicunt.
 Scauezoni sunt canellæ frusta, & ineptiores partes, & in
 horum

horum genere quandoque cinnamomi frusta inueni, odo-
 rata ualde, colorē mistū ex albo, lacteo, fusco, & cyaneo,
 & nodos frequentes habentia: quam appellatis cassiā li-
 queam, est pseudocassia Dioscoridis, quæ si cum cassia si-
 militudinem habeat, gustu tamē deprehenditur, nec odo-
 rata est aliquo modo. Quam uerò canellā dicitis, est uera
 cassia Dioscoridis, non cinnamomū: tamen quia inter cas-
 sias, id est, nostras canellas, aliqua frusta inueniuntur, quæ
 cannas longas, angustas, crassas, & fistulis plenas habent,
 gustu erodentes, & adstringentes cū aliquo seruore, odo-
 ratas, & odorem uini referentes. Hæc est prima species à
 Dioscoride descripta, quæ à barbaris dicitur Lada. Et in
 fasciculis nostræ cassiæ aliqua nigrescens inuenitur, quam
 Dioscorides ζιγυρ appellari dicit: quamuis Galenus in li-
 bro de Antidotis duas syllabas habere fateatur, quarum
 prima est γ, & ι, secūda est ex ζ, & ι, ut γιζι dicatur. Pro-
 pterea Hermolaus à Manardo reprehēditur, qui dixerit
 à Galeno γιζορ appellari, quū Galenus etiam literas nu-
 merans, γιζι scriptum reliquerit. Non uidit autem Gale-
 num alijs in locis uario modo proferentem, nam in The-
 riaca ad Pisonem probatissimam cassiam laudās, ab inco-
 lis inquit ζιγυρ appellari: propterea in his Barbaris
 nominibus nemo reprehēdendus est. Id autem addam, in-
 inter fasciculos cassiæ nos frequenter cinnamomū uidisse,
 & non ut Hermolaus dicit, quod cassia ad nos ueniat, sed
 xylocinnamomo inueniri. Multa genera & cassiæ & cin-
 namomi ab autoribus ponuntur. Tumet Dioscoridē, Theo-
 phrastum, Plinium, & Galenum præsertim in libro de
 Antidotis legere poteris, ubi horum species exactè tra-

Etantur: mihi nunc satis fuit, nostram canellam speciem cassiae esse, demonstrasse, & quam dicunt cassiam ligneam, esse pseudocassiam, & cinnamomum quandoque inter frusta cassiae Scauezonos appellata, inueniri. SEN. Tecum sentiam, quousque meliora discere potero. BRA. Nunquam meliora disces, nisi hoc uerum esse confirmes, quempiam per Venetorum nauigationes Alexandriam mittes, qui in Felicem Arabiam equitet. Is poterit uerum cinnamomum, aut ueram cassiam afferre: quanquam hic idem Alexandria, dextrorsum iter petens in Aethiopiam ad Mosylicum promontorium accedere possit. Hec de cinnamomo, & cassia lignea, cassia syringa, & canella dicta, quam eodem nomine Galli & Hispani uocant canella, Germani uero zimmet: non desunt tamen qui rindem addant, id est, corticem. SEN. Mandragorae cortices sequuntur. BRA. In mandragora plura sunt, quae cortices nuncupari possunt, & in fructu, & in radice, & in foliorum costis. Quem corticem accipitis uos? an radice corticem, quem Dioscorides filo suspendi, & seruari dicit? SEN. illum inquam. BRA. Et solum cortex apud uos in usu est. SEN. In somniferis quandoque fructibus utimur. BRA. Tamen ex mandragora plura à Dioscoride seruari iubemur, quae singulatim explicare tentabimus. In primis autem duo Mandragorae genera ab autoribus poni scito, praesertim Dioscoride: secundum genus Morion dicitur. Hermolaus id pomum esse putat, quod uulgo desdegnofo nuncupamus, in fictili supra fenestras nascens. Argumentum habet, si quis ex hoc pomo comederit, insanus fit, ex hoc inquam, quod morion dicitur. Nostra autem haec poma Ferrariae
sup

Mandra-
gora.

Morion.

*Supra fenestras frequentia Melanzana (à Neapolitanis
 presertim, à quibus in summo honore habetur, & in ma-
 gno usu est, & etiam Venetis) appellatur, quasi mæla in-
 sana, hæc autem potius coniectura est nullius momenti,
 quàm argumentum. Nam illustrissimas Isabellam & Iu-
 liam Taraconenses per totã æstatem eiusmodi poma me-
 lanzana comedentes uidimus, & singulis annis, in pulta-
 rijs decocta, & quandoque frixa, ex oleo, sale, pipere, &
 quandoq; aceto: tamen nunquam insane uisæ sunt, sed in
 dies sapietiores euasere. Nec ego ab illis abstinui, imò &
 ipse illustrissimæ sorores ad me cocta miserunt, quũ Fer-
 rariæ habitarēt. Expulso enim patre Federico rege Nea-
 politano, exules per Gallias cum patre, matre, & duobus
 fratribus iuere. Alterum fratrem apud Hispaniarum re-
 gem habebāt, qui captiuus custodiebatur, patre uita fun-
 cto. Mater illustrissima & sanctissima in Italiam uenit,
 & Ferrariam petijt Millesimo quingentesimo septimo,
 ubi usq; ad Millesimum quingentesimum trigesimum ter-
 tium annum, infelicissimã uitam, sed sanctissimam, duxit,
 quippe omnia incommoda, omnia sinistra, omnes infelici-
 tates, & calamitates illi accidere, quas humanus animus
 ferre potest: quo anno infelicissimam illã uitam, cum uera
 & sempiterna commutauit illustrissima Isabella Bautia
 (hoc enim nomine uocabatur.) Post matris obitum duæ
 pudicissimæ sorores, Millesimo quingentesimo trigesimo
 quarto Ferraria discedentes, maximo omnium dolore &
 ploratu, Valentia petiere Hispaniæ Taraconensis urbem,
 ubi frater olim captiuus, nunc Prorex effectus moratur.
 Interim dũ mater uitali aura fruebatur, duo fratres obie-*

rant: unus in Gallia, alter Ferrariae Caesar illustrissimus. Sed his omiſſis, ad Mandragorã ueniamus: quippe secundam mandragorae speciem à Dioscoride positam melanzanum esse inficiamur, uel (ut nos dicimus) desdegnoſum pomum. Primam uerò speciem lata folia habentem, in his montibus colligere poteris. Eam etiam in Bononiensibus montibus frequentem uidimus, sed eo monte Gargano ad nos potissimum affertur. Ex ipsa sequentes partes serua, ex mare praesertim, non ex foemina, quia in marem & foeminam partitur Dioscorides, & foemina multò minora folia habet, & pomum in duplo minus, quàm mas. Primo igitur ex cortice uirentis radicis succum serua, radices tunde, postea prelo exprime, & insolatus sit quum densatus concreuerit, in uitreatum uas, aut picatum serua. A Dioscoride poma colorem uitelli oui habere dicuntur, à Theophrasto, & Plinio nigra. Re uera nec certè nigra dici possunt, nec lutea, tamẽ in luteum potius colorem inclinare uidentur: praeterea radicis corticem funiculo suspensum serua. S E N. Hoc est quod seruamus. B R A. Imò radices in uino ad tertias coque, & pro grauissimis doloribus, & membris secãdis serua: nec folia despicio, quae sale seruantur: etiam uinum ex cortice radicum sine coactura fit. Si uini dulcis cadum acceperis, & corticis pondus tria coniecero, pro his qui secari & uri debent, poma & ipsa conserua, & liquorẽ ex radice incisa manantem. S E. Omnia seruabo: sed quid est, quod Dioscorides caule carere tradit? B R A. Theophrastus & Plinius, hic libro. x x v. capite x i. ille sexto de plantarum historia, caulem habere censent. Dioscorides aduersatur, caulem habere.

Sed res ipsa iudex sit, breuem habet caulem, ideo non mirum si absque caule à Dioscoride pingatur: illi uerò caulem habere uoluerunt, quia breuissimum saltē habet. Sed hec aliàs. Nunc id tantum addam, impostores circumforaneos inueniri, qui radices humana effigie insignitas ferant, quas mandragoras esse testantur. Sunt autem fictitiæ, & manu factæ radices ex cannarum radicibus, humana effigie sculptis, postea plantatis: nascuntur radiculæ parue, quæ representant capillos, herbam, pectinis pilos, & ex terra eum colorem acquirunt, ut radix esse uideatur: fabulantur uerò adeò aliè clamare hos homunculos, ut obturatis auribus erui oporteat, quod faciunt hac radice, canis caudæ adalligata, & plura alia fabulamenta, ut numos extorqueant à miseris ignaris, fungunt. Si uerò Columellam in horte adducas, mandragoram semihominem uocantem, uel deceptus est hic autor, uulgi opinionem sequuntus, uel (quod magis probo) ita scripsit, quia eius radix in duas fibras ueluti in duo crura diuiditur. Hispani, ut nos, Germani alraun mandragoram uocant. S E. Cortices medij castanearum sequuntur. B R A. Per medium Castanea. corticem, intelligis ne illum qui inter echinum & subtile hymen castaneæ carnem tegens cernitur, qui immediatè echinum sequitur. S E. Non: sed hymen intimum, id est, pelliculam illam intimam, quæ castaneæ carni inheret. B R A. Nihil ferè aliud ex castanea Dioscorides laudat, quàm pelliculam illam: eam enim magis adstringere censeret, quàm alia superiora coria, quum tamen & ipsa constrictiua sint. His autē & castaneæ carnem exhibent, qui ephemeron, id est, hermodactylum colchicum biberint;

- quod uenenum est. S E. Cortex ille uarias compositiones ingreditur, eam præsertim, quæ in frequenti usu est, unguentum de comitissa nuncupatum. B R A. A' Græcis balanus, & Iouis glans nuncupatur. In Sardinia optime nascuntur, sed & apud nos in Regiensi, & Mutinensi agro sapidissima, uerū minores. A' Germanis castanea, kesten appellantur. S E. Raphani cortices sequuntur. B R A. Ne in æquiuoco uersetur, tres radices nosco, quæ raphani nomine insigniuntur. Vna, quæ uulgò raphanus proprie dicitur, acerrimum saporem habes, adeò ut caput tentet, & lachrymas incitet. Altera, radix est, quæ in quotidiano usu habemus, seminaturq; & colitur: hanc raphanello appellamus, qui inter olera à cultoribus numeratur, & ab alijs Italiae gentibus, præsertim Romanis, armorazo nuncupatur. Est & tertia radix, quæ sine cultu nascitur, quam syluestrem raphanellum dicimus. Tu cuius radicis corticem quæris? S E. Illius acutioris, absoluto uocabulo nostra lingua raphano appellati. Nescio tamē cur potius cortices, quàm totam radicem habere studeamus. B R A. Quoniam meditullium sub cortice existens, minori caliditati afficitur, quàm cortex: præterea facile putresceret, cortex uerò facilius exiccatur. Nos raphanellū nostrum, apud Dioscoridem raphanum, & à Latinis radiculam appellari iudicamus: quamuis & sub raphani genere noster uocatus raphanus contineri possit, qui tamen à multis creditur esse lepidion: hi uerò non obseruant lepidion à Dioscoride herbulam dici, noster autem raphanus magna herba est. Adde plinium, nostri raphani folia, lauri folijs similia facere, et mollia esse cæsere, quæ postea
glad
- Iouis glans.**
- Raphanus.**
- Raphanellus syluestris.**

gladioli retusi formā accipiūt: uerū raphanus noster am-
 pla folia habet, lapathi acuti folijs similia, & multo latio-
 ra. Noster igitur raphanus in raphani genere poni uide-
 tur, non autē in lepidio, quia idem uidetur Dioscoridis le-
 pidion, & seitaragi Serapionis, praesertim si seitaragi her-
 bam intelligamus. In his montibus tui raphani radices col-
 lige: aliās hęc omnia ad sensum ostendemus. Hispani raba-
 nos, Germani rettich, raphanum uocant. S E. Capparo-
 rum cortices sequuntur. B R A. Te etiam in his radices
 querere arbitror. S E. Radices inquam. B R A. De his
 sermo fiet, si in primis tibi ostendam Pandectarium in ra-
 phano summopere errare, utpote qui à Galeno scandicē
 uocari censeat, quum scandix alia herba penitus sit, inter Scandix,
 olera ineptissima, quæ quidem apud Plautum damnatur:
 nam quendā exprobrat, utpote scandicis uenditorem: &
 matri Euripidis exprobratū est, quod neq; legitimū olus,
 id est, scandicem uendiderit. Ad cappares redeuntes, no-
 tissimi sunt, & nunc frequentes, & optimi Ferrariae na-
 scuntur, in asperis & gracilibus solis, & in ruderibus: imò
 nisi impediuntur, adeò uagè incedūt, ut proximū solū im-
 pleant & arefcere faciant. Semē ipsum, folia, & radicum
 cortices seruare oportebit. Plinius Arabicū pestilentem Capparis
 esse tradit, in quā sententiā uenit etiā Galenus. Aphricus, Arabicus,
 Apulus, & Marmaricus quondā infesti fuere, nūc proba-
 ti euaserūt. Imò nos ex Apulia præcipuè habemus, quāuis
 in multis locis nunc Ferrariae uireant. Antiquitus etiam
 caulis, & fructus sale seruabātur, sed nunc & aceto. Mi-
 rum est de eo, quod omnes medici pro cōperto suscipiūt,
 ad uentriculū roborandum ualere, & agris appetentiam
 u 4 facere

facere credentes. Tamen Dioscorides certissimis uerbis, ita scriptum reliquit, Aluum turbare, siticulosum esse, & stomacho noxium, tamē minus noxium esse stomacho coctum, quàm crudum: omnes tamē pro uentriculo tribuūt, ut magis uigeat, sed non miror: quia & coriandrum pro roborando capite exhibent, cui tamen, ut Dioscorides fatetur, obstat, nisi capitis uitium sit ratione uentriculi. De capparibus fortè id credunt: quoniam à Paulo Aegineta libro I. cap. LXXIIII. appetentiam facere dicitur, & in principio coenæ edi ex oleo & aceto, uel ex oxymelite, quemadmodum & nos utimur. Verùm & si ita conditus appetentiā affert, non tamen ob hoc uentriculo conuenit: quia id est pro eo tempore ratione condimenti. Alioqui Dioscoridi opponeretur Paulus, quem tamen imitari summè studet. Tu Ferrariae radicum cortices habere poteris, in uiridario praesertim Ioannis Brasauoli patruī, qui cura Hieronymi Brasauoli affinis strenuissimī, ibi uirent: sed quum efficaciores uires in montibus habere putem, propterea hic collige, & serua. Hispani cappareas, alcapparas nuncupant. SEN. Thuris cortices occurrunt. BRA. Thus cortice caret, sed cortex qui à Dioscoride thus dicitur, est arboris thus gignentis cortex. Habetis ne uos aliū thuris corticem distinctum? SE. Non habemus, sed quum opus est eo uti, inter grana thuris inuenimus. BRA. Tamen si thus optimum esset, in eo corticē habere non possetis. SE. At omnia grana probatissima non sunt, nec omnia alba, aut rotunda sunt: nigra etiā inueniuntur plena cortice. BRA. Tamen quemq; pharmacopolam (pro uiribus) probatissimum habere conari oporteret. SE. Nos

in unguentis hoc nigro utimur. B R A. O' execrabilis error: id facitis ac si unguenta ad humanā uitam nihil faciāt, quum ex ignauiori unguento (nunc unguēti nomine abutor, ut recentiores faciunt, ad emplastra ampliantes) nunquam ad cicatricem uulnera perueniant, & causa putredinis sint. Vnde opus est exquisita simplicia medicamēta, unguēta etiam ingredi. Ex thure quatuor in officina tua seruato, thus ipsum, quod est arboris lachryma, ad quinque ferè capita altæ, folio piri, secundum aliquos, secundum alios lauri, secundum alios salicis, secundum alios terebinthi. Theophrastus tamen, ac Plinius illis consentiunt, qui lauri folia habere inquiunt, nos incerti sumus propter incertos autores. Miror tamen rem hanc adeò incertā esse, sed certiores futuros breui speramus. A' Græcis Libanus Libanus dicitur, in Arabia nascitur, tanquam lachryma ex cortice sue arboris emanat, ut apud nos in primis & mālīs armeniæ gummi sit, grungo appellatū. Mas in thure, rotunda lachryma, & quæ alba sit, dicitur, quod cæteris præferatur: alij colores, ut ruffus, & niger, ineptiores sunt. Rotunda grana parte faciunt auari mercatores, ea in primis quadrantes, postea per uas fictile ducentes, quò ad in rotundum tendant. Idem pessimi homines thus resina pini, & gummi arte quadā simul miscentes adulterāt. Adulterium igne deprehenditur: nempe thus accenditur, & confestim ardet: gummi uerò non acceditur, id est, flammam non emittit: resina in fumum euanescit. Ideo adulteratū, fumum potius quàm flammam emittit. Ex India etiam affertur, sed peius quàm Arabum. Curabo, ut saltem arboris folia, ramusculus ue afferatur, quum illustriss. principi-

pis nostri nauis Alexandriae littora appellet: facile enim
 est ex Arabia, uel India Alexandriam ferri. Venetijs haec
 emes. Verum opus est arboris corticem habeas, non thuris,
 ut quidam ignari putarunt, quia thus cortice caret: est au-
 tem cortex ad uarias egritudines, ad quas priuatim ualet
 necessarius. Nec thuris manna uel pollinem omittas. Est
 autem manna, mica parua (ut inquit Plinius) ex concussu
 elisa, sicut in tritico id subtile quod serè uolat, pollinem
 appellamus: ita hic, quod ualde subtile est, per cōfractum
 uel per motum, pollinem dicunt, uel manna. Tamen quum
 easdē uires habeat cum thure, imò & ineptiores, an pol-
 linem haberes, non curarē. Nonnulli uerò in thuris man-
 na decepti sunt, eam esse mannam quae soluit, & quae è
 caelo descendit, arbitrantes. Non est autem opus thuris
 fuliginem omittere, quia ad multa priuatim in re medica
 ualet, arte autem paratur, ut apud Dioscoridem & Pli-
 nium, quum domi eris, uidere nihil impediet. Nos uulgo
 thus incenso, ab accendendo dicimus Galli ancens, Hispani
 Encentio, Germani vveirach appellant. s e. Macis se-
 quitur, qui inter cortices numerari debet. e r. Aut Dio-
 scorides de mace nusquam loquutus est, aut quid sit ma-
 cis ignorare uidetur. Primo enim libro de Macere per-
 tractat, inquiens ita appellari à Romanis corticem qui à
 barbaris affertur, crassus, colore subruffo, qui uehementis-
 simè in gustu adstringit, quae à barbaris afferri dicit. Mara-
 cellus caput de Macere Dioscoridi adiunctum esse puta-
 uit: & quia rem concisè tractat, & extra aromata ponit,
 Nobis autē propriū Dioscoridis caput esse uidetur, quo-
 niam à nullo Dioscoridis codice abest, & Paulus Aegi-
 uetus

Thuris man-
na,

Thuris pol-
len,

Thuris Fu-
ligo,

Macis,

Macer,

meti, qui Dioscoridem concisè refert, de macere tractat.
 Dioscorides autem corticē esse censet: cuius uerò arboris
 nec ipsa, aut Galenus, aut Paulus ostendunt. Plinius VIII.
 cap. libri. XII. corticē esse inquit magnæ radicis, nomine
 sue arboris appellata, quæ ex India uehitur: & quamuis
 ipse Machir appellet, & Dioscorides, Galenus, & Pau-
 lus Macer, re tamen cōsiderata, quò ad colorē, saporē, &
 uires, idē esse constabit. Apud Pliniū quid sit, incōpertum
 est, ut ipse refert: Græci corticē quidē esse testantur, sed
 cuius sit, prætermisere. Serapio quū de mace tractat, Dio-
 scoridē, & Galenū in Macere adducit, ideo quod Macis
 uocamus, & Serapio Gisbese, idem sunt cum Dioscoridis
 macere. Est autem macer uel macis, uel macir, uel machir
 superior nucis myristicæ cortex, ut etiā Serapio ex sentē-
 tia Isaac dicit, & Auicēna ipse testatur: quod si non senti-
 rent, ab illis sponte dissentiremus, quia re uera macis est
 superior nucis myristicæ cortex: quippe corticē habet, ue-
 luti tenellū iuglādis putamen, quo nux myristica tegitur.
 Supra hunc corticē cortex alter uisitur, qui totam nucem
 non tegit, sed ueluti cancellus per nucem discurret, quāuis
 in aliquibus, sed raris, tegat, qui est subruffus, & hoc ma-
 cis appellatur. Vnde sine dubio macis est supremus cortex
 nucis myristicæ: nec istud peritioribus relinquimus ut
 Marcellus facit, sed ita certū esse affirmamus: quia sexcē-
 ties oculis uidimus, & nuces myristicas domi cum cortice
 habemus. Nonnulla tamē sunt, quæ me mouēt, ut existimē
 aliud per macerem intellexisse Dioscoridē, quàm sit hic
 noster macis: primò, quia de myristica nuce nusquā loqui-
 tus est: fortè dices ignorasse, quod nucis myristicæ cortex
 esset,

esset, de eo autem tanquam de re ignota scripserit, quam
 etiam & Galenus, & Plinius, & Paulus, & omnium re-
 centissimus Aëtius ignorarunt. Imò Plinius ipse quid sit,
 ignorare fatetur, uel de altera re loquitur, quia inquit,
 corticem esse radicis arboris eiusdem nominis. Adde Dio-
 scoridem dicere esse corticem crassum. Constat autem ma-
 cim subtilem corticem esse. Præterea Dioscorides uehe-
 menter in gustu adstringere inquit, quod Galenus gustu
 multum acerbo fatetur, hoc in nostro mace non percipi-
 tur. Præterea Galenus siccum in tertio, & in caliditate
 & frigiditate suū macerem æqualem facit. Constat autem
 nostrum macim in gustu caliditatem quandā præ se fer-
 re. Vnde cum Auicenna sentio, qui calidum & siccum in
 secundo macim facit: quamuis Auerrois quinto Colliget,
 in primo siccum ponat, sed arbitror, in Auerroi errorem
 esse, & tertio legi debet: nam eo loco Galenum imitari
 uidetur, imò & ipse quid sit non exponit. Quam ob rem
 ex his incertus sum, an cortex quem Dioscorides, & Ga-
 lenus macer appellāt, noster macis sit: si enim esset Græ-
 ci quid esset sine dubio ignorassent, & præterea Auicen-
 næ potius assentirer in secundo calidum & siccum ponen-
 ti, quàm Galeno. Nam amicus Socrates, amicus Plato, sed
 magis amica ueritas: non enim stipticitatem illā persen-
 tio, quam siccitas in tertio gradu exigit, & quam Dio-
 scorides excellentē in gustu tradit. Etiam manifestè per-
 sentitur caliditas, & operationes id ostendūt, quæ calidi-
 tas primum gradum excedit: hoc deprehenditur, si quis
 res calidas uno gradu, in ægitudine frigida applicuerit,
 & macim, manifestè cōcipiet macis intensius calefacere,
 quàm

quàm simplex aliud uno gradu calidum: experietur præ-
 terea, non tantùm exiccare, ut ea quæ tertio gradu sicca
 sunt. Quam ob rem, aut altera res est Græcorum macer,
 uel si idem sit cum nostro mace, quod esse, ignorarunt. Et
 quamuis Auicenna Serapio macim nucis moschata corti-
 cem dicant, timidè quodammodo, & ex aliorum senten-
 tia loquuntur, quàm ita aperta fronte sentire uideantur.
 Vnde nos macim nostrū, extremum nucis myristicæ cor-
 ticem esse docemus, & qui dubitat, rei ignarus est, & ca-
 lidum ac siccum in secundo ordine iudicamus. Macim in
 his montibus non habebis, sed Venetijs emere oportet: ex
 India Alexandriam fertur, postea Venetias Lusitanorum
 nauigatio in insulis nuper repertis nucum myristicarum
 soluas inuenit, ex quibus ingentissimam macis copiã, præ-
 ter nuces asportarunt, è longinquo autem odorem spira-
 re sentiebãt. Hispani nostro nomine utuntur. Tu reliqua
 prosequaris. S E. De corticibus, quibus utimur, satis di-
 ctum est. Prædicti solùm in usu habentur. Opportunum
 erit quiescere, & in hac uirenti herba prandere, postea
 meridiabimur, dum radij solis inclinantes intensissimum
 calorem fregerint: uespertina hora opus coeptum prose-
 quemur. B R A. Non ab re sentis, quippe in illa umbra
 apud illius riuuli murmur, meridiei æstum fugie-
 mus. Interim Herbarie mappam sterne.

S E. Iam commeatus deficit, qui ta-

men pro hoc prandio satis e-

rit. Interim Deus ali-

quis provide-

bit.

DE LIGNIS, QVORUM
 apud Pharmacopolas
 usus est.

S E N E X.

NESCIO an hoc potius sit uesperasce-
 re, quàm meridiari, quippe sol inclinare
 iam cœpit. **B R A.** Vesperasce-
 re dici oportet, si hoc uerbũ Vesperis, dormire
 significaret. Quæ igitur in tua scheda
 sunt, prosequaris. **S E.** Ligna sequuntur, inter quæ primũ
Aloës lignũ. locum Aloës lignũ occupat. **B R A.** Quidam ignari, aloën
 huius arboris liquorẽ esse putarunt, quum aloës herbe po-
 tius liquor sit, quàm arboris, ut suo loco ostendemus. De
 hoc ligno nusquam à Galeno (quod sciuerim) scribitur.
Agallochon. A' Dioscoride, & Paulo, Agallochon lignũ appellatur.
 Serapio Galenũ adducit de hoc ligno loquentẽ, locum non
 indicans, nos nunquã inuenire licuit. Nunc optima suffu-
 migia & odoratissima ex illo fiunt, simul cum gũmi à no-
 stris belzamũ appellato. Fiũt & corona, id est, indices ad
 numerandas Deo mulierũ preculas, quos indices torno pa-
 rant, perforant, & lineæ inserunt sexaginta, centum, uel
 centũ quinquaginta. Ramenta uendunt etiam caro pretio
 pro suffumigijs parandis, sed alia secum miscentes, & in
 puluerẽ reddentes pastillos in longum & acutũ confor-
 mant, quibus igne approximato sine flamma in cinerẽ uer-
 titur, solũ per cubicula odoratum fumum spargens: hoc
 autem facit, quoad in cinerẽ uersum sit: odoratissima quæ-
 lia nunquam persenserim, illustrissimus Dux Alphonsus
 parat.

parat. Duo à Pandectario mirè fatua scribuntur : unum,
 neminem unquã uidisse huius arboris ortũ, & quod per
 flumina paradisi terrestris, quũ aliqui rami franguntur,
 defertur. De terrestri paradiso idẽ sentit Serapio ex sen-
 tentia Chend setebeni. Quod quantũ à uero dissentiat, Lu-
 sitanorũ nauigatio ostendit: nam plures harũ arborũ syl-
 uas ingressi sunt Lusitani, & ingentes truncos in Hispa-
 niam portarunt. Gentes illarũ partium etiã hoc lignum in
 honore habent : ideo non mirũ si ad nos copia non ueniat.
 In insula quæ Sumatra nũc dicitur, ubertim crescit, quam
 plures optimi autores Taprobanã existimant. Verũm ul-
 tra Aequinoctialẽ Sumatra à Lusitanis inuẽta est. Ptole-
 meus autẽ sub Aequinoctiali Taprobanã ponit: quicquid
 sit, unum genus est huius ligni ceteris odoratius, quod illi
 suo nomine Calampat uocãt: cuius si festucã per quartam
 horæ partẽ manu clauseris, mirum odorem persenties. Ad
 nos non affertur hoc genus, sed ad regnũ Cathai, ad regnũ
 Cini, ad regnũ Macini, ad Sarnau, & Granay portantur,
 regna ab antiquis Cosmographis non descripta. Ibi ditissi-
 mi reges sunt, & qui plurimum odorẽ gaudeant, cõgeries
 horũ lignorũ in Dei honorẽ urentes. Fortè hæc insula Su-
 matra ea est, quã Serapio ex sentẽtia Aboanisa Simua uo-
 cat, in qua probatissimũ Agallochũ frequẽtius nascitur, q̃
 alio in loco. Certus autẽ sum quod ad nos defertur, ex pro-
 batissimo genere non esse, quoniã & si per horam manu
 clauseris, eximius ille odor non persentitur. Vnde hæc est
 ratio exquisitissimũ agallochũ ex insula Sumatra uel Ta-
 probana probãdi, ut referunt qui per Lusitanorũ nauiga-
 tiones illuc accesserunt, manu claudere ut redoleat. Nos
 autem

autem aliter probamus, supra ignē ponentes. Optimū, la-
 chrymam facit, & bonū odorē spirat: diuq; perdurat an-
 tequā comburatur. Aliud uanū à Pandectario scribitur,
 sepeliri sub terra, ut odoratius fiat, quod à Serapione ac-
 cepit ita ex sentētia Chedfetebeni dicēte, sed per annum
 condi tradit. Cuius oppositū Lusitani oculata fide demon-
 strant: hi recentes Chamæleæ radicibus adulterari faten-
 tur, quod fieri non posse certus eris, si crassiora ligna eme-
 ris. Imò facilimè deprehenduntur ramenta, an ex agallo-
 cho sint, prædicto modo: nec Lusitani dicūt ebulliri, post-
 ea uendi, ut de reubarbaro etiā multi fabulātur. Græci po-
 steriores, ut Aëtius, lignū aloës appellarunt. Nam hic uir
 speciatim de xylo aloës tractat. Veneti unū tantū genus
 cognoscunt, quod Alexātria Aegypti habēt, illuc ex Ara-
 bia allatum: quod enim ex India affertur, ad Venetos non
 transit, præsertim ex Sumatra insula: quāuis ex India per
 mare rubrū, & per desertā Arabiā mercatores Alexan-
 driam tendere soleant. Lusitani tres species cognoscunt,
 quas etiā tractāt: fortè eæ sunt de quibus Serapio. Tu Ve-
 netijs id emes quod haberi potest, quoniā in Italia nō ori-
 tur. Ab Hispanis ligno aleos uocatur. S E. Xylobalsamū
 secūdo loco scriptū est. At quia de eo in fructibus tracta-
 uimus, ideo qui tertio loco sequuntur sandalos proponā.

Sandalus B R. Tria ligna in officinis habetis, quæ sandali nomen ha-
 bent. Albū quoddā, id est, cōmunem ligni colorē habens:
 albū uerò ad alia comparatū dicitur. Rubrū & luteū, hoc
 recentes citrinū dicūt, cæteris odoratius, imò solū inter
 alia odoratū. S E. Ita certè habemus. B R A. Decepti sunt
 plures sandalos rubros asspalathū putātes, quippe sanda-
 lus

lus arbor est, asspalathus arbuscula: sandalus non est ama- Aspalathus,
 rus, sed amarescit asspalathus, sandalus ruber non est odo-
 ratus, sed est odoratus asspalathus. Quam ob rem qui ru-
 bros sandalos asspalathū putarūt, longè decepti sunt, cum
 propter dicta, tū propter alia multa. In his sandalis Ara-
 bibus debemus, hi enim sandalos nobis ostenderūt. Diosco-
 ridem enim, Galenū, Plinium, Theophrastum de his nun-
 quam scripsisse constat. Venetijs hæc tria genera sandalo-
 rum emes, albos, rubros, & luteos. Cæteris præstāt lutei,
 mos rubri, deniq; albi. in India potissimū nascuntur. Lusi-
 tani nautæ, harū arborū sylvas inuenerunt. Maxima copia
 in agro Calechut, quod est totius Indiæ emporiū, proue-
 nit. In terra etiā Cuba uiget, & uarijs alijs locis, de qui-
 bus nusquā antiqui pertractarunt, sed nuper diebus no-
 stris à Lusitanis inuenta sunt. Ad rem igitur, antiquiores
 de sandalis nusquā recordationē fecere, sed Arabū inuen-
 tum est. Constat autē frigida & sicca naturæ hanc arbo-
 rem esse. Decipiuntur, qui uerzinū rubrum sandalū esse
 arbitrantur: nam diuersæ sunt arborū species, quarū co-
 piam Lusitanorū triremes & celoces in Hispaniā porta-
 runt. Apud Tarnasarim Indiæ urbē uerzinū nascitur: de Verziaum
 hoc apud antiquos non habeo quid certi dicam, sed de san-
 dalis quidā libellus falsò Galeno inscriptus circumfertur:
 qui de secretis Galeni inscribitur, ubi in eo de icteritia ser-
 mo fit, sandalorū meminit: tamē non dicit sandalū, sed ma-
 hazari. Recentiores sandalos citrinos interpretati sunt:
 his autē nulla exhibēda fides. nam ab Arabe collectus ille
 liber, Galeno inscriptus est. Hispani sandales, Germani
 sandel sandalos uocant. s e. Tamarix accedit. e r. Fer- Tamarix,

rarie pro his quibus lien tumet, dolia & patera fieri ceperunt ex myrice, ut his uasis uinū seruetur, quod hi qui malè affecti sunt liene, bibere possunt: de ipso in herbis satis dictū est, ubi ostendimus, ab antiquis myricē appellari.

Guaiacum S E. Guaiacū ergo sequitur. B R. De hoc ligno plures frustra conati sunt apud antiquos aliquid inuenire. Constat enim Dioscoridē, Theophrastū, Pliniū, Galenū, Paulum, Aëtium hoc lignū ignorasse, sed non mirū, quoniā Ptolemæus, Pōponius, & ceteri Cosmographi eas partes ignorarūt, in quibus nascitur. Nemo enim præter Lusitanos, in nouis nauigationibus illuc accessit. Equidē in insulis nuper repertis potissimū oritur, in ea quæ Corterati appellatur, & Hispaniola, quæ ab Aequinoctiali parū distat: & in alijs plurimis, ubi nascitur, similem morbū habet, ut is est, qui Gallica scabies uocatur, pro recuperāda sanitate fructu uescuntur: & quibus fructus desunt, ligni decocto utuntur: quod Hispani uidētes, lignū in Hispaniā portarunt, quod deinde per totā Italiā diuulgatū est: fructus citò putrescūt, ideo ferri nō possunt. De hoc aliās diffusè scriptū reliquimus, in consilio (ut dicūt) quod pro reuerendis. & doctis. Laurentio cardinali Cāpegio fecimus, omnium cardinaliū splendidissimo lumine, Magnifico Rodulfo Campegio ductore strenuissimo, & uiro nunquā satis laudato, procurante. Vt autē noscas (si accideret) quid empturus sis, nunc breuibus expediemus. Tria huius ligni genera nouimus. Vnum, quod ubiq; nunc per totā Italiā uagatur, meditulliū ferè nigricans habens, & circūcirca albicans, quod odore, pondere, & pinguedine probatur, & quū in micas redigitur, præ pinguedine in globū sibi iung

iunguntur. Est aliud ligni genus, quod similiter pharma-
 copolæ lignū sanctum appellant, quoniā & primū lignū Lignum
sanctum.
 sanctū, uel palum sanctū dicebatur, quod meditulliu par-
 uum, lucidū, & magis albū est quam prius: tamē in colo-
 rem luteum tendit. Multiq; decepti sunt, hoc esse ramos
 guaiaci putantes: quū tamen arbor sit secundū se à guaiaci-
 co distincta, ut præcitato cōsilio docuimus. Quādoq; an-
 nis superioribus magna copia in Italia fuit. Nunc quin-
 que aut sex anni sunt, quod ipsum Italia nō uidit: tamē nobiles
 multi Genuā misere, ubi prius copiosissimē habebatur, ut
 emerēt. Tertiū genus cōtigit me uidere Venetijs, in phar-
 macopole cāpanæ officina, quod in ruborē tendebat, dein-
 ceptus nunquā uidere potui. Tu Genuæ, nō Venetijs, primū
 genus emas, & secundū, si inuenire dabitur. De tertio nul-
 lum experimentū habeo, tamē si aliquo Italiae loco haberi
 cōtingat, ne à tua officina abesse sinas. Quandoq; hebeni
 speciē esse suspicabamur, sed postea autores cōsiderātes,
 à suspitione liberati sumus. Tu ergo alia ligna prosequa-
 ris. S E. Iam extrema manus lignis imposita est, nisi ea nu-
 meremus, quibus etiam pyxides fiunt. B R A. Nec istud ab-
 re esset, scire quo loculo unūquodq; exquisitius seruare-
 tur. S E. At quia nō modò umbræ maximæ cadūt, sed ferè
 ob solis occasum, sub Orizontē inclinantis, euanescūt, ut
 una sola terræ umbra præualeat, expediētius erit ab in-
 cepto opere quiescere. B R A. Imò nihil æquè cōmodum,
 quā eos cibo & potu saturos fieri, qui iugilabore occu-
 pantur. Id tuguriū petamus, quod ex mōte pendēre uide-
 tur. S E. Eamus. H E R. Quis adeò audax hoc præcipitiū
 inhabitat, à quo despiciendo tremūt mēbra, & crura uac-
 cillantē

cillant? **R V S T I C V S.** Ego : sed tutius est hoc precipiti saxo inhabitare, quàm prope mōtis pedē, quo ingētia saxa plerunq; deuoluuntur, domus & turres obruētia. **S E.** Mi frater, cœna indigemus, & quiete: si nos hospites benignè receperis, ut dignū est, liberè persoluemus. **R V S T.** Nihil æquè gratum mihi est, quàm bonis placere. Domus hæc uestra est: nō deerūt molles castaneæ, nō mitia poma, non caseus, & assam capreoli partē habebitis. Vino caremus, nisi ex syluestribus prunis : nec panis adeò albus est, ut uos deceret. **S E.** Opiparā cœnā nacti sumus. Lymphas manibus demus. Tu hīc discūbe. **B R.** Potius è regione ostij sedebo, ut spiranti aura fruam. **S E.** Vinū hoc ex syluestribus prunis non displicet. **B R A.** Nec mihi, nisi stipticitatē quandā persentirē. **S E.** Posteaquā cœnati sumus, ne statim à cibo dormiamus, spatari parūper cōueniet. **H E R.** Satis hodie spatatus sum. Impleāt uapores, quantū lubet caput, hac etiā nocte resoluētur. **B R.** Dormiat ipse: nos interim perambulemus. **S E.** Dic mi Antoni Musa, Hieronymum Brasauolū auum tuū uirū integerrimū noui, qui tres natos generarat, Franciscū patrē tuū, Ludouicū, & Procuriū: extant ne patruorū aliqua proles? **B R.** Ludouicus cœlebs obiit, quū adhuc infans essem. Procurius & ipse cœlebs, quū **M. D. X X I I.** in Hispaniā ad Adrianum pontificē nuper electū ab illustrib. Duce nostro mitteretur, in Macra flumine, prope Lunæ desertam urbē suffocatus. Solus Franciscus sobolē peperit, nec rarā: cuius ego solus superstes sum. **S E.** Doctissimus fuit & excellentissimus medicus pater tuus, & inter alios, comes facundissimus. Noui etiā Ptolemæū fratrem tuū, qui in summū uirum

euas

euasurus erat, si fata permisissent. B R. Puer adhuc eram
 quū M. D. V. uita functus est: sed ex altera matre ortū du-
 xit. S E. Scio. Tu ex Margareta Brixienti, muliere digna
 decantari, quæ uidua à tenellis annis usq; in uirilē aetatem
 maximo studio & labore uos duxit. B R A. Ex ea autem
 præter me, Hieronymus, & Ioannes Baptista prodire.
 S E. Ioannem Baptistam ignoro. B R A. Non mirum, quia
 trium annorū puer in cœlū euolauerit. S E. Hieronymus
 iam uir excellentiss. euaserat, & nunc inter optimos Fer-
 rariēses medicos computaretur. B R A. Multis laboribus
 me leuasset, nisi uitam cum morte M. D. XXVIII. cōmu-
 tasset. Sed nullus cōtra impia fata potest. Eo anno per to-
 tam Italiā pestilēs morbus euagatus est. S E. Tu quot an-
 norū es? B R A. Nunc XXXIII. annum impleui. Nam in
 lucem prodij M. D. anno à CHRISTI ortu, XVI. Ianua-
 rij luce, hora sexta noctis cum dimidia, ante diui Antonij
 festum diem. S E. Quum infans esses, te frequenter inter
 ulnas portabā: nam mihi summa familiaritas erat cum ex-
 cellentissimo patre tuo. Dic autē, Duxisti ne adhuc uxo-
 rem? B R A. Sextus iam agitur annus, quum statim è Gal-
 lia reuersus sum, Cassandrā præstantissimi Hieronymi de
 Robertis filiā duxi, quæ multos natos mihi peperit: Re-
 natus unus, Hercules alter appellatur, & puella Marga-
 reta. Hi nunc extant, alij in cœlū euolarūt: nuncq; ut ite-
 rum pariat, expectamus. S E. Hora dormiēdi in stat: nam
 stellæ frequentes sunt, & undiq; cœlū occuparunt. B R A.
 In frondeum torum & hac nocte dormire opus erit, sed
 nihil mihi iucundius, ut antiquorum philosophorum to-
 ros contempler.

D E L I Q V I D I S S V C .

cis & liquoribus, quorum in
Pharmacopolarum of-
ficinis vsus
est.

H E R B A R I V S .

M O R A iam est de somno surgere, ut
cœptum laborem perficiamus: heus sur-
gite. S E N. Quoniam heri tempestiuius
accubuisti, ab re non fuit, & hoc mane
tempestiuius surgere. Te præpara ad li-
quidos succos & liquores parandos: succo bletæ in pri-
mis, & uiolarũ indigemus. B R A. De bleta in herbis: de
uiolis, in floribus dissertum est. S E. Differuisti quidem,
sed etiã succo absynthij indigemus, fœniculi, solatri, sem-
peruiuæ, ebuli, irios, chelidonia, ruta, eupatorij, corticiũ
mediorũ sambuci, hos Galii e scorce du millieur du sureau
uocant, quos in herbis expressimus. B R A. Parasti certè,
ideo non est opus iterum repetere. S E. Balsamus, succus
granatorum, succus cotoneorũ sequuntur. Cotoneum ue-
rò, coing à Gallis, membrilles ab Hispanis, quitten à Ger-
manis nuncupatur. B R A. De his etiam in fructibus, &
de granatis in floribus sermonẽ habuimus, quando balau-
stia colligere iubebas: arbitrorq; te per balsamum liquo-
rem ipsum, id est, opobalsamum intelligere. S E. Ita qui-
dem est, sed rosarum succus ac oleum sequuntur. S E. De
oleo in fructibus, de rosarũ succo in floribus dictum est:

tamen

tamē oleum ex immaturis oliuis, & maturis habere oportet: ex maturis autē primæ expressionis oleum, & ex im-
 tegris oliuis, & aliarum expressionum. A' Gallis huille,
 ab Hispanis azeite, à Germanis oel, oleū appellatur. S E.
 Vinum etiam in officinis habere oportet. B R A. Imò in Vinum
 cellis uinarijs potius. De uino seorsum uno libello illu-
 strissimo ALPHONSO Duci Ferrariæ dicato, ubertim
 scripsimus: ubi sapidiora apud antiquos uina, & quot spe-
 cies haberent, & quibus ætatibus bibenda, & quomodo,
 & quando degenerāt, & de optimis nostri tempo: is ui-
 nis, deq; medicatis differuimus: hunc libellū Ferrariæ ha-
 bebis, ex quo quæ uina in officina habere oporteat, di-
 sces: nunc enim tempus non est uina colligere, præsertim
 quum in tua officina Creticum habeas, & purum Creti-
 cum, non adulteratū, quod Maluasiā à loco, in quo na-
 scitur, appellāt: alij Monombasiā dicunt. A' Gallis uin,
 ab Hispanis, ut nos, à Germanis vvein nuncupatur. S E N.
 Nec aceto carere debemus. B R A. De aceto etiam seor- Acetum
 sum scripsimus in libello illustri Iulio Tassono Duci stre-
 nuissimo inscripto, ubi de uarijs aceti generibus & eius
 qualitatibus differuimus, & quibus modis fiat, & quomo-
 do breui acerrimū euadat. A' Gallis uin aigre, ab Hispanis
 uin agre, à Germanis essig dicitur. Tu in officina ex rosis,
 rosatum acetum præpara, & ex Cretico uino puro ad
 epithemata, & plura alia habeto. S E. Agreste sequitur.
 B R A. Vinum Omphaciū uocatur: succus est uuæ imma- Vinum Om-
 ture, quæ & ipsa uua Omphacia nūcupatur. Ex uua Tha phacium
 sia & Aminea Dioscorides quinto libro fieri docet. Tu
 ex hac nostra præpara, & præsertim in agro Ferrariēsi:

nam uinū hoc frigidae naturae est. Quo autem modo fiat, in principio ferè quinti libri Dioscorides docet. A Gallis uerius, ab Hispanis agrazo, à Germanis agrest uocatur.

Mel. s e. Eo modo præparabo, quum Ferrariae erimus. Mel sequitur. R R A. Mellis genera ex locis distincta fecere auctores. Potissimum & pretiosissimum Atticum: postea Siculo, præsertim quod Hybla ab urbe Siciliae Hyblaem appellatur, ex thymi abundantia. In Creta apud Carinam montē huius generis nascitur, quod muscae non attingunt: ideo pro medicamentis eligunt. Non desunt tamē, qui Siculo cæteris præferant, ut Varro: quia mellificium ex thymi floribus potissimū fiat. In Sicilia uerò maxima thymi copia habetur: nos autē Hybleo melle non indigemus, quoniam Ferrariae satis laudatum sit. Mel uerò Sardoum, & Ponticū abiicienda, utpote nocua. Probatur mel, quod dulcissimum, odoratum, & gustu compungente, subrutilum, nec succo liquidū, sed ponderosum, tactu prætenuia fila mittens, atq; ualidum, & quū trahatur, neq; abruptibus se, neq; resilientibus guttis, sed digitum uersus quasi reciprocantibus, hoc est purissimum mel, & eligendum. Nos duo genera Ferrariae habemus, subrutilum, & album. Sunt qui albū probēt: ego subrutilū, utpote magis concoctum, quàm album. Pro melle ne aliū locum queras, quàm patriam nostram, ubi apes & florum copia (quam non adeò exquisitorum) & aquarum exuberantia habetur. Hispani & Galli eodem modo appellant miel.

Scilla. Germani uerò honigk. s e. In modo hoc Indice Scillae succus consequitur. B R A. Notissimæ sunt Scillae, quæ & à Varrone Squillae nuncupantur, quæ omnes recentes medici sequ

sequuti sunt. Alba & nigra, id est, rubra in nigrum uer-
gens, reperitur: prima masculus, secunda foemina dicitur:
non solum succus seruandus, sed & ipsa Scilla, quae tan-
quam cepa est, & cortices filo infixi, & interstincti fo-
niculo, & oleum scilliticum. Vinum & acetum fieri debet.
Vos scillitico aceto utimini: uino minimè. S E. Quandoq;
etiam oleum paravi, & scillam in pastillos redegi. B R A.
Imò ad trochiscos scilliticos, qui Theriacè ingrediuntur,
scilla indigemus, quae pasta circumdata in clibano decoque-
tur. Haec de scilla. Tu alia prosequaris. S E. Non sunt alij
liquidi succi, quibus in officinis utimur, & hora adhuc
operi cõuenit: ideo cõdensatos succos, & cõcretos liquo-
res ante prandium colligere poterimus. B R A. Ut lubet.

D E S V C C I S P R A E .

densis, & concretis liquoribus,
quorum in officinis
usus est.

S E N E X .

INTER prædensos succos, Liquiritiæ
expressum choream ducit. B R A S. De
ipso in radicibus egimus. S E N. Ita con-
stat. Manna sequitur. B R A S. Mannam Mannæ
rorem condensatum nemo dubitare au-
deat: hoc autem adeò constat, ut nonnunquam in Ferræ-
riensi agro descēderit, sed rarò fit, tamē in stasis quibus-
dam locis frequentius accidit: quemadmodum superioribus

annis Ferrariae, in horto excellentissimi medici Sigismundi. Nigrifoli cecidisse deprehensum est. Ipse uir doctissimus copia collecta expertus est, atq; probauit. Est autem statutus locus in Oenotria, in quē singulis aestatibus descendit, & ab omnibus passim colligitur. Neapolitani reges occlusere locū, ne quis sine uectigali colligeret. Dum locus occlusus fuit, non descendit, eo recluso, & uectigali remoto, iterū descendere cœpit. Sed & iterū clauso loco & tertio recluso, & clauso cessauit: ut necessariū fuerit, reges quibusq; permittere, ut colligere possint. Hoc mihi retulit Illustrissima & sanctissima Isabella Neapolis regina, Illustr. Federici regis Neapolitani dignissima uxor, quæ M. D. XXXIII. Ferrariae obiit, dum illam in grauescenti ætate, & febre acutissima laborantem curaremus: quā inter CHRISTI martyres collocatam putamus. Sunt

Mannæ tria genera.

autē tria mannæ genera, in Calabro solo collecta. Vnum, supra folia, quod perfectissimū est, & ita uulgò apud Calabros appellatum manna de folio: quippe rustici folia aptant, & ueluti tegete extendūt: plantantq; latiorū foliorū arbores, ut aptius colligatur, & parū supra aliam rem cadat. Alterum genus primo deterius est, quod in lignum colligitur, & supra arborū caudices: hoc mannā ligni uel trunci uocant. Tertiū genus in terram cadit, cæteris deterius, quod manna terræ dicitur. Eadē igitur res supra diuersa cadens, uaria nomina & uarium genus (si hæc differentia generis dici possit) sortitur. An uerò hæc eadē manna sit, qua Hebræi quadraginta annis in deserto nutriti sint, suspicamur: quia coriandrōrū grana habuisse fertur. Quum autē supra naturā id sit, quod singulis diebus

bus plueret manna, & in sufficienti copia ut nutrentur tot hominum millia, & si quispiam magis quàm pro uno die, aut duobus diebus festis colligeret, putrescebat, propterea alteram rem fuisse Hebræorum mannam suspicamur, quanquã dici posset, Deum rebus naturæ semper miracula facere, uel quantò magis naturæ propria fieri possunt. Ideo illa Hebræorum fuerit uera manna in granula cõcreta, ut Calabra uidetur, sed miraculum in quãtitate fuerit, & in eo quod singulis diebus pluebat, & ob mandatũ putrescebat, quum in maiori copia, quàm esset mēsurã data, seruaretur. Ex partibus etiã oriētalibus ad nos defertur, & præsertim ex monte Libano. Venetijs magna copia habetur. Tamen ego semper Calabram mannã cateris præfero, etsi nonnullos aduersari sciuerim. An uerò Dioscorides de manna loquutus sit, multi dubitarunt. Hermolaus sub eleomeli comprehendit: nam etsi primo dubitet, an eleomeli æromeli sit, infert tamen se in hoc esse perpensissimum, ut idem sint, quod nos sentire non possumus: quia eleomeli ex arboribus spontè manat, ueluti oleũ, ideo & eleomel dicitur. Manna uerò è cœlo, id est, aëre descēdit, non ab arboribus. Nos tamen eleomel nunquam uidimus. At nõ esse mannã scimus, nec iudicare possumus quis nam melius loquatur, Dioscorides, an Plinius, qui secus de eleomele sentit. Tamẽ quum Plinius de re ferè incerta lo-

Potius Dioscorid. quàm Plinio credendum.

qui uideatur, Dioscorides de sibi certissima: ideo potius Dioscoridi, quàm Plinio credere suaderem: adderemq; de manna nusquam à Dioscoride tractatũ, id est, de manna, quæ ros est: nam mannam thuris primo libro describit. Oribasius etiam, Galenus, & Paulus de sola mãna thuris loqu

Mammam
Galenus nō
nouit,

loquuntur: ideo nusquam māna apud hos autores reperitur. Propterea Auerrois rectè censet, mannam unum ex his esse, quæ à Galeno scripta non sunt: quamuis unus sit Galeni locus, ut infra edocebimus, in quo mannā designare uideatur. De Serapione autē miror, qui Hibix sententiam de manna ita dicentē scribit: Adstringit uentrem, & est siccæ naturæ manna. Vnde arbitror de manna thuris Hibix esse loquutum. Serapionē uerò mannā thuris simul cum manna roris confudisse. Nam ex eiusdē sententia addit, mannam cōpositiones medicinarum magnas ingredi. Constat autem ad reprimendā intensam medicamentorum uim, & mannam thuris, & Gummi (ut ipsemet fatetur) in magnas compositiones misceri. Ideo certus sum Hibix de manna thuris loqui. At quia aliquis putare posset eo capite Serapionē de manna thuris loqui, de manna roris tractasse ostendo. Quippe inquit secundū arbores, super quas cadit, diuersas uires habere. Vnde si cadat supra tamariscum, ad tuſsim ualet. Quæ de manna roris loqui demonstrant. Quippe manna thuris quū puluis sit ex cōcussu thuris factus, supra arbores aliquas nō cadit. Aliud est, de quo miror Arabes duo capita facere. Alterū, de māna: alterum, de tereniabim, describētes tereniabim rorē esse de coelo cadentē qui supra lapides, & supra terram coagulatur, & granuloso melli similis efficitur: unde tereniabim est nostra māna granulosa, quæ ex Oenotria afferitur. Verūm ex orientalibus partibus, & meridionalibus alterū genus mannæ portatur, sicut mel liquidum, præter aliud albicans granulofum, hæc est māna Arabum: quare tereniabim & manna rores sunt, sed tereniabim est in

granula condensatus, manna apud ipsos tanquam liquor melle dēsior. Nicolaus Nicolucius à Mauro quodā huius liquidae mannae pyxidē emit, quae miros effectus faciebat. Quod autem Hibix de manna thuris supra loquutus sit, quum eam adstringere dixit, ex hoc etiā ostenditur, quia Serapionem in capite de tereniabim adducit, ubi tereniabim uentrem emollire fatetur, & bilim educere. Non debere tamen, qui Arabum tereniabim, Dioscoridis saccharum esse existimarint: hoc uerò absurdū est, quoniā Serapio, ubi de saccharo pertractat, id precisè scribit, quod à Dioscoride de suo saccharo prius dictū erat. Adde, supra cannas saccharū colligi, sed tereniabim supra omnes arbores. Quare Serapionis tereniabim, id est, manna nostra, alia res est ab antiquorū saccharo, & idem cum melle, de quo Auicenna, quod supra lapides & arbores sine apum auxilio condensatur. Mesue uisus est tria illa genera, quae separatim in arbore, folijs, & terra colliguntur, agnouisse. At Galeni sententiā affert, nusquam apud Galenum de māna (nisi uno loco) & quomodo cum alijs rebus misceatur, inuenire licuit. Arbitror hos Arabes alios libros habuisse, quā ad nostras manus peruenerint, Galeno falsò inscriptos, in quibus multa reperirentur, quae adducūt, ab ipsis tamē nunquā scripta inueniuntur. Non possū id credere, Arabes adeò temerarios esse, ut rem adducāt, quam uel in fonte non uiderint, aut ab aliquo adductā non comperissent. Constat autē, eos in pluribus Græcos adducere, de quibus nusquam loquuti sunt. Quare apud Dioscoridem manna non reperitur, quoniā saccharū non est: quippe saccharum in arundinibus cōcrescit modo salis, manna

RETÒ

Cap. xxxviii.
cxij. xxxviij.

uerò supra omnes arbores descendit. Est autè Galeni locus, quo mannam adumbrare uidetur, quū de melle, tertio de alimentorum facultatibus tractat, sed de ipsa tanquam de re incognita sermonē fecit, & rarò suis partibus facta Inquit: Fit enim in plantarū folijs: neq; succus earū, neq; fructus, neq; pars ullo pacto dici potest, sed eiusdem cum rore generis est: non ita tamē assiduò, nec copiosè prouenit. Memini aliquando in æstate, super arborum, herbarumq; folia, mellis quàm plurimū repertum fuisse, ut gaudio exultantes rustici cantarent, Iuppiter melle pluit. Sed his non cōtentus Galenus causam addidit, inquiens: Præcesserat autè nox, ut per æstatem, satis frigida (nam tum anni æstiuū tempus erat) pridieq; calida & sicca fuerat aëris constitutio. Quam ob rem peritis naturæ interpretibus halitus è terra, atq; aquis prodeuntes, solis calore exactè attenuati ac cocti, à frigore sequutæ noctis in unū coacti ac condensati fuisse uidebantur. Sed apud nos rarò id accidit: in monte autè Libano, quotannis per sæpe, adeò ut expansis super terrā uelleribus, mel à concussis arboribus decidens excipientes, ollas ac fictilia plena referant: uocantq; id roscidum mel, aut aëreū. Hactenus Galenus. Constat autè mannam illā quā ex Calabria habemus, talē esse: nec mirū si à Galeno ita prætereatur, ut nihil de eius uiribus scribat, quoniā apud ipsos non extabat, sicut apud nos rarò etiā fit. Ex eadem materia fit mel, nam apes rorem supra folia & flores colligentes, mel parant. Verūm & si singulis annis Ferrariæ mel fiat, tamē manna non cadat, ratio est, illius dispositionis aëris defectus: propterea non ab re ab Arabibus constellationes quibus fiat, id est, aëris

aëris dispositiones, quæ per astrorū motus fiunt, edocen-
 tur. Idem sentit Plinius lib. x i. cap. x i i. ex aëre, & ma-
 ximè syderū exortu fieri, præsertimq; in ipso Sirio splen-
 dente. Itaq; prima aurora folia arborū melle roscida in-
 ueniūtur, ac si qui matutino sub diuo fuere, unctas liquo-
 re uestes, capillumq; concretum sentiant. Siue ille est cœli
 sudor, siue quædã syderū saliuã, siue purgãtis se aëris suc-
 cus, utinamq; esset & purus ac liquidus, & suæ naturæ
 qualis defluit primo. Vt ex his constet Pliniū etiam hoc
 loco mannã tangere. Nam mel id spontè factum in arbo-
 ribus manna est. Saccharū uerò non esse mannam, non so-
 lum prædicta ostendūt, sed & ipse Plinius lib. x i i. cap.
 v i i i. ubi inquit, amplissimum saccharum, nucis auellane
 magnitudine esse: est uerò mel in arundinibus collectum,
 manna autē est potius liquida: & quæ concreuerit, nucis
 auellane amplitudinē non habet: nec manna dentibus fra-
 gilis est, sed est ualde tenella. Voluit enim duritiē osten-
 dere Plinius per id quod dentibus fragilis sit: nam manna
 digitis etiam frangi potest, non antiquorum saccharum.
 Constat igitur nos Arabibus debere, qui mannam exqui-
 sitè edocuerunt, & eius uires in duas species dissecantes,
 in mānam & tereniabim. Manna liquida est ut mel, den-
 satur autem: tereniabim est manna coagulata. Verūm hoc
 nomine māna in omnibus abutūtur, quod apud Hebræos,
 quid est hoc, significat: quanquam ipsi man, non manna
 proferant. Hæc q; de manna satis & super. S E N. Igitur
 Saccharum consequetur. B R A. Non minorem difficulta-
 tem moues, quàm quæ de manna pertractata est: quippe
 nostrū saccharum aliam rem esse ab antiquorū saccharo
 const

Manna apud
 Hebræos qd
 significet.

Saccharum.

constat. Antiquorum enim saccharum, ut Dioscorides & Plinius testantur, genus mellis est supra cannas concreti. Nostrum uero saccharum ex expressione cannarum fit hoc non modo re ipsa patet consideratis autoribus, sed Hermolaus clare sentit, antiquorum saccharum, & hoc nostrum diuersa esse, & ante Hermolaum Genuensis: ex eo etiam accipitur, quod omnia antiquorum condimenta melle fiebant. Imo & nunc addo, Serapionem nostrum saccharum ignorasse: nam quum de saccharo loquitur, Dioscoridem & Galenum adducit, qui de saccharo, quod mel cannae est loquuntur: tamen de Taberzet mox loqui uidetur, ac si unam confundat. Vnde a Serapione de nostro saccharo nihil habetur, Auicenna autem penul. cap. 11. lib. ipsum distincte pertractat. Quae uero ab Auicenna dicantur, in epistola ad Franciscum Tottum Lucensem apud Leonicum legere poteris: quia non arbitror nostrum saccharum sub antiquorum autorum mellibus comprehendi: tamen dici posset extra canas ui solis exire, & postea in modum salis conglobari: hocque nos saccharum Candum appellamus: quamuis Venetijs saccharum Candum arte fiat. Quod uero ex canna refudet, Dioscoridis uerba insinuare uidentur, quibus inquit, inueniri in arundinibus concretione sua sali simile, ut haec concretio per guttam, quae ex canna exeat, fiat: tuncque eiusdem materiae erit cum nostro saccharo, sed non eodem modo factum. Cannae sacchari plena sunt, non uacuae & inanes, ut nostrae cannae sunt: papyri formam habent. Quum essem puer, cannas sacchari libenter exugebam, quas in foro emebam, quodam Hispano mercatore portante: pro unica canna obolus unus expendebatur. Spero no-

Saccharum
Candum.

stram

stram patriam, praesertim illustriss. Ducis nostri montem
 cannas quandoq; producturū, ex quibus saccharum no-
 strum per ebullitionē liquatur. Antiqui suum saccharum
 salem Indum uocarūt, & mel arundineū. De excellentis-
 simo Leonicensi hic miror, qui salem Indum aliud esse à Sal Indus.
 saccharo Taberzet probare uoluit, & Herculaniū ac Gē-
 tilem reprehendit Auicēnæ interpretes, qui in capite de
 Asperitate linguae, sal Indum, id est, saccharum Candum
 exponunt. Verba autē Auicēnæ in IIII. canone, in capite
 de Asperitate linguae febricitantium, talia sunt: Sal, qui
 asportatur ex India, est in colore salis, & dulcedine mel-
 lis. Leonicensus Auicennā reprehendit, quia inquit: Hoc
 remedium à Paulo accepit, ideo opus est more Pauli salē
 intelligere. At paulus pro sale albo eū intellexit, qui pro
 condimēto cibus admiscetur. Addit, saccharum candū non
 esse album, sed potius colore subluteum. Re uera Leoni-
 ceno multa debeo, quo semper praecceptore sum usus, sed
 plura ueritati, quā semper incorruptā seruare studemus.
 Itaq; Paulum Aeginetā considerantes II. lib. cap. LIIII.
 ubi de scabitie linguae pertractat, expressē idē sentit cum
 Auicenna, salem Indum, id est, saccharū illud sumi debe-
 re, non salem nostrum communem album. Cuius uerba sua
 lingua subscribere uisum est. Inquit ille, Καὶ ἄλλο ὀίν-
 δικὸς γοῖα ἢ καὶ συστάσει ὁμοίῳ τῷ κριωῶ ἀλί,
 γούσει δὲ μελιπῶδης. Quem si ad uerbum referamus,
 haec dicit: Et sal Indicus colore quidē, & concretionē si-
 milis cōmuni sali, sapore autē melleo. Vt ex his manifestē
 deprehendatur, salem Indum Dioscoridis saccharū esse,
 quod candum appellari potest, quāuis arte factū non sit,

ut nostrum. Multi uerò, præsertim Venetijs & Genuæ, ut superlucrentur, naturã imitantes, arte parât: ideo Herculanus & Gentilis per Indum salem, saccharũ candũ interpretari uoluerunt, nec subluteũ est, sed quantò exquisitius, tantò magis albicat, præsertim natura cõstans. Tu Venetijs saccharum nostrũ emes, & ex eo plures species. Illud in primis eme quod rubrũ uocatur, ex prima coctura factũ, uel secunda imperfectũ, uel quod in secunda coctura degenerauit: quo in enematis utimur, quãuis perfectius uti deberemus. Etiam emas quod secunda coctura perfectũ, & de madera, uel saccharũ crassum nuncupatur, & etiã finum uocatũ habeas, quod ex tertia, quarta, uel quinta coctura fit. Nec à saccharo cando abstineas: quod si naturale habere poteris supra cãnas sponte concretum, conueniens erit: sin minus, Venetijs arte paratũ emes. Suaderẽ uerò ut Genuæ saccharũ ex madera emeris, quoniam uiliori pretio ibi uenditur. Nam facillimè ex Hispania & Sicilia in Liguriã defertur. Cætera sacchari genera, ut candum, finum, uiliori pretio Venetijs uenduntur. De saccharo autẽ cando, an siti cõueniat, suo loco disputare decreuimus: quia plura à Leonicensi contracentiores dicta sunt, quæ mihi ueritati quadrare non uidentur. S E. Galenus saccharũ non cognouit? B R. Non, sed tantũ Dioscoridis saccharũ. S E. Fiebat ne Galeni tempore cannarũ expressio? B R A. Si fiebat, ostendit se ignorasse, quia de ipso nunquã loquutus est, uel de expressione uel de ipsis cannis. Id tantũ tractat quod dicit Dioscorides, in cannis concrecere. S E. Arbitrandum igitur Galeni tempore inuentum non esse. B R A. Hoc arbitrari non

non possum: imò certus sum ante Galeni tempora cannas
 exprimi, & saccharũ fieri: sed fortè Galenus ipse ignora-
 uit, quia non omnia possumus omnes, nec ualde frequens
 erat: quippe extat Marci Varronis Narbonēsis carmina,
 expressionem harum cannarũ in hunc modum dicentia:

Indica non magna nimis arbore crescit arundo,

Illius & lentis premitur radicibus humor,

Dulcia cui nequeant succo contendere mella.

Constat autē Varronem ante Galeni tempora extitisse,
 quia uixit ante CHRISTI aduentum, quum Cæsar impe-
 rium occupauit. Galenus autem post CHRISTI incar-
 nationem uixit, tempore Marci Antonij imperatoris, &
 tempore Adriani, in cuius gratiam theriacam præpara-
 uit, ut ipsemet in primo libro de antidotis scribit, ubi de
 Cinnamomo uerba facit. S E. Hoc non est paruũ testimo-
 nium, ante Galenum illarũ cannarũ saltem radices expri-
 mi solere. B R A. Sed & Statius Papinius, qui tempore
 Neruæ imperatoris fuit, id est, ante Galeni tempora, licet
 parum, tamen in syluis harum cannarũ meminit, dicens:

Et quas præcoquit Ebusita cannas.

Vbi Hermolaus Hypasita legendũ corrigit, à fluuio Hy-
 pasi, à quo etiam populi Indiae uocantur. S E. Nec istud
 paruũ testimonium est. B R A. Alia etiam addam: Nam
 Strabo in India non solum ex cannis, sed ex radicibus ex-
 primi docet, & Solinus de India pertractas ex radicibus
 quarundam cannarum inquit succum exprimi ad dulcedi-
 nē mellis. Vnde certũ est ex radicibus posse fieri nostrum
 saccharũ, & abundantius quàm ex ipsa herba, sed ad ge-
 nerationem reseruantur: nullus uerò dubitat, Strabonem

ante Galeni tempora fuisse, quia ante CHRISTI aduentum scripsit sub imperio Octauiani, & in ipso aduentu Galenus uerò post Octauiani tēpora, & aduētū CHRISTI in lucem prodijt. Quam ob rem si hunc liquorē antiquiores Galeno nouerunt, miror cur illū præterierit. Fortè hoc cannarū expressum de natura sacchari credidit supra cannas cōcrescentis: quū uerò de illo abundè tractasset, satis de dulci illo expresso dictū putauit. Aut Romanis totius orbis dominis, aliquid apertū esse potuit, quod Græcis etsi propinquioribus, ignotū erat. Opus autē est per longū tempus antequā à præcitatis uiris saccharum cognosceretur, cannas exprimi: quoniā antequā ex India Romæ hoc sciretur, fuit opus interponi tempus. Tamē de Plinio omnium rerum sagaci inquisitore, & Dioscoride sedulo scriptore miror, qui hæc siluerit ante se ab alijs scripta, quū tamen Plinius Romæ esset, sed nō omnia possumus omnes. Ab Hispanis azuquar, à Gallis succre, à Germanis zuchar nuncupatur. Tu reliqua prosequaris. SE. Optarem ut omnia in cumulum redigeres, quæ de his prædixisti, mannā etiā addens. BRA. Imò & à melle incipiam. Mel apum, est nostrum mel: Mel roris, est māna, quam habemus, quæ & mel syluestre dicitur à Suida: & Plinius lib. xvi. cap. viii. supra robora etiā fieri tradit. Mel cannae, est saccharum antiquorū nostro cando simile, quod in Aegypto, & India innascitur, & cōglobatur supra cannas. Nos per expressionē cannarum, uocatum à nobis saccharum paramus, & per cocturā in uarias species distribuimus. Mel cānae ab Auicēna dicitur saccharū

Mel apum.
Mel roris.

Mel cannae.

Acatia, alhusar, & sal Indus dicitur, ut supra docuimus. SE. Acatia

tia sequitur. B R A. Nostram uocatā Acatiam, illā Dio-
 scoridis non esse, manifestè patet: quāuis & nos ex spino-
 sa quadā nostra arbore faciamus: habet Dioscoridis acat-
 tia siliquā seminibus plenā, siliquæ exprimuntur, & qui
 exit succus acatia nūcupatur. Nos ex arbuscula, quæ pru-
 nus syluestris dicitur, uulgo brognolo, quasi pruncolum
 paramus, fructū ante maturitatē colligimus, & exprimi-
 mus, quod simul cum carne miscentes in placentarū orbes
 conformamus, & exiccantes pro acatia utimur. Sunt in-
 ter se dissidētes autores: quippe Oribasius & Aëtius idē
 cum spina Aegyptia, acatiam esse uolunt, alij negāt. Dio-
 scorides in Aegypto solū nasci memorat: tamē & in alijs
 locis prouenit: Imò & Syriam quoq; spinam dici constat. Spina Ae-
 gyptia.
 Alba, nigra, & uiridis arbor reperitur in Aegypto, quæ Spina Sy-
 ria.
 huiusmodi siliquas parit: nunquā uidi antiquorū acatiā,
 sed ex syluestribus prunis tantum factam, quæ tamē con-
 stringendi efficaciam habeat: nec despiciendus est hic noster
 succus: tamen quum acatia indigerē, id potius sumerem,
 quod à Dioscoride pro acatia sumi posse docemur, &
 eius uirtutē habere. Id autē est Rhus obsoniorum, id est, Rhus obso-
 sumachiū, quod frequens est apud nos: ideo quum acatia niorum,
 indigeo, folijs rhu obsoniorū utor, & nostra uulgari acat-
 tia, in his, in quibus opus sit infrigidare, constringere, &
 repercutere. Tamen laudarem ut nostrā acatiam ex pru-
 nis maturis, & immaturis seruares: minus adstringit ex
 maturis, quando opus sit uti: nec alibi pruna syluestria
 quererē, quā Ferrariae, nam in foueis ferè spōtē nascun-
 tur. A Germanis schlehen nuncupatur acatia. S E. Ipo-
 quistidos sequitur: tamen in primis scire percipio nunqd Hypocisthis,
 Arab

Arabicum gummi, ex spina Acatie prodeat, ut inquit Serapio, qui tamen in alijs Dioscoridi consentit. B R A. De hac re suo loco differemus, tu interim hypocisthis nō hypoquistidos dicit, pro recto genitiuo uis. S E. Ut à cunis didicerā, profero, & plurium consuetudinem sequor. B R A. Utinam ut pauciores, sciret, quia in his recentiorum errata cognosceres, à Leonicensi pro parte detecta:

Cisthos. Cisthos apud Dioscoridē frutex est, qui in saxis prouenit (hoc ut in pluribus intelligas) plures ramos habet, multa folia (quod ratione fruticis intelligere oportet) non multum altus, folia sunt in orbē circinata, hirsutū est foliū ac cerbo gustu. In marē & foeminā distinguit. Mas florē punici habet, foemina albescit: sub hoc frutice nascitur hypocisthis. Est autē hypocisthis ueluti fungus ad pedē cisthi nascens, forma citini. Ideo aliqui citinū uocarunt: est autem ac si multi citini suprapositi sint. Ita enim in Lucensibus atq; Senensibus montibus copiosè habetur, in reliquo Apennino non ita frequēs: frutex ille uulgò lingua canina appellatur, apud Senensiu & Lucentiu rusticos. Arabum interpretes hūc fruticē Barbā hircinā interpretati sunt. Exprimitur hypocisthis, & succus etiā hypocisthis appellatur: eandem uirtutē cum acatica habet, tamē magis adstringit. Auicenna hoc ignorasse demonstrat, quoniā tria capita distincta facit. Primū de barba hircina, quam cisthon esse apparet, his ad quæ ualet, cōsideratis, & etiam ex Serapione, q eadē in barba hircina dicit, quæ à Dioscoride in cistho. Aliud caput Auicēna de hypocisthide facit: appellatq; ipse, uel malus interpretes suo uocabulo hēsistides, & per hoc succū intelligit: postea aliud caput facit

de Tarathit ab alijs distinctum, ac si Tarathit alia res sit, quū tamē uerē hypocisthidē esse in confesso habeatur, ut ex Serapione apparet, in eo capite quo de Barba hircina pertractat. Sed quod grauius est, cisthon cum cisso cōfundit, adeò ut cisthon hederam esse putet, & ex hederā Ladanū fieri. Deceptus autē est in nomine, quia cisson hederā significat. Ipse autē cisthon accepit ac si cisson dictum sit: fit equidem Ladanū ex altero cisthi genere in Cypro: Ladanum, quū enim mane cisthos cœli rorē susceperit, oues & capræ illorū flores comedentes, & hirci, succum roris uillis barbarū & femore insidētē abstergūt, qui natura tenax, & lētus facilē sequitur ad cōtactū ut uiscū, detractus hic succus purgatur, & in offas conuolutus reponitur. Alter modus faciendi est, attractis funiculis ubi sunt syluæ, pingue quod his adherescit, depectitur, & in panes diuiditur, qui Ladanū appellantur, quia & hic frutex, Ladon, uel Ledon nuncupatur. Hypocisthidē in Lucensibus montibus & Senēsibus potissimū habebis, Ladanum uerò non fit in propinquiori parte, quàm in Cypro. Venetijs pro Ladano, quendam succum uendunt, qui an sit Ladanum ignoramus, tamē uidimus ut plurimū non habere colorem subuiridem, qualē illi Dioscorides tribuit, nec statim tactu mollescere. Ideo aut alteram rem, aut adulteratū esse putamus, quamuis & uerum Ladanum Venetijs etiam uiderimus. Disputatum est non solū de Auicenna, qui in cisso & cistho similitudine nominum deceptus errauerit, sed de Plinio. Nicolaus Leonicensis in epistola ad Angelum Politianum disputat, in nomine Cisson & Cisthon deceptū esse probans, ut Cisthon, id est, plantā ita appellatam,

Plinij error. *latam, acceperit, ac si cisson, id est, hederam dictum sit: pro Plinio in altera epistola Angelus Politianus certat. Tu inter hos summos viros iudiciū feras. S E. Cui potius in- niteris? B R A. Re uera non possum nō assentire ueritati, quam Leonicensis integrè detexit. Interim ne diu in hoc*

Elaterium. *negotio uersetur, ad alia pedē conferas. S E. Elaterium sequitur. B R. Res est, quam potius latēre optarim, quam sciri, nisi à summis & antiquissimis medicis inter reme- dia poneretur. In cucumerum genere, Anguinus cucumis numeratur, alij syluestrem cucumerem, alij erraticū uo- cant: hic exprimitur, cuius expressum siccatur, & in pa- stillos autumnis conformatur, qui pastilli elateriū appel- lantur. Modus exprimendi à Dioscoride XIII. lib. do- cetur. Theophrastus autor est eius uim usq; ad ducentos annos perdurare, & melius esse quo uetustius. Vnde Pli- nius dixerit nullum esse medicamentum quod diutius per- duret, lucernas usq; ad quinquagesimū annū extinguit: probatur si priusquam restinguat, sursum scintillet, & deorsum cogat. A trimatu suæ expressionis uires habere incipit, secundū Plinium, ita ut eo uti possimus: Diosco- rides à bimatu, uultq; ad decenniū esse optimum. Maxi- ma dosis unus obolus, minima semiobolus apud Dioscori- dem. Pueris dantur duo Chalci, id est, quatuor grana: nocet enim maior mensura. Vbiq; nascitur, & etiā in nostro Ferrariensi solo mirificè soluit. Vulgò asininum cucume- rem uocamus, ut Arabes faciūt. In his montibus colligerē, & Elaterium parare. En quomodo pulchri sint in his ru- deribus, & in illis sabulosis cucumeres, uerū & succum foliorum & radicū habere studeas, imò & folia seorsum*

ac radices seruari, & radicis corticem, qui ad multa ualeat, si Dioscoridē legas, & omnes alie partes. Caue dum cucumeres accipis, ne in oculos permingāt. S E. Hoc meo magno incōmodo iandiu didici, quū essem puer huius generis cucumerē (rei ignarus) euellere tentauī. Ille succus, quē emittit, oculos meos attigit, per tres aut quatuor horas, prae oculorum dolore, in maximo discrimine fui: tamē cōtulit postea, quoniā à caligine quadā liber euasi. B R A. Ita casu plura medicamēta inuēta sunt. Videtur ferē uindi etiam sumere, quū euellitur. Est autē probatissimū elaterium (ut Dioscorides inquit) quod candido colore humescit, & leuitatem habet ac leuorem. Viride pessimum est, adulteratur amylo. S E N. Plerunq; cucumerem expressi, nunquam albus succus exiuit, uel per exiccationem factus est. B R A. Hoc sēpe cōsiderans, ex radicibus fieri oportere dubitauī, quas si expresseris, albus cōtinuō emanabit liquor, uel in albū tendens. S E. Cera occurrit. B R A. De Cera Cera in melle dici oportebat: ut autē nostro cōmodo satis est, animaduertas, ex apibus duo illa haberi: mel primō, postea cera, quæ fauis occluditur, per expressionē educitur. Plinius exprimendi ordinē indicat. Duo ex cera seruari oportet: cerā ipsam quam colore fuluo sumito, subpinguem, odoratam, modicē referentē halitum mellis, & purā. Aliud, quod in officina habere debes, est propolis: Propolis, propolim uulgus nostrum appellat Cira uerzene, quo nomine tanquā Latino multi recentiores utuntur. Cera uirgo dicentes: ea est, quæ ad foramen alueariū fit, ut inquit Varro. Ferrariensem cerā, & propolim habeas, si fieri poterit. Ipsa enim experientia comprobauit, si non anti-

quorū autoritas: si Ferrariæ, quātū satis erit, habere non poteris, eam Venetijs eme, quæ ex Creta affertur: nec aliubi quàm Venetijs albam quæres, ubi ingentiſſima copia noctibus roſcidis fit. Artē Dioscorides ostendit quomodo alba euadat. Quin & Ferrariæ etiā sine aqua marina albiſſima fit. At opus non est tantū expēdere sumptus & laboris pro tam pauco lucro. Rubrā ceram mixta anchusa, aut pſeudominio Ferrariæ parabis: uiridē uiridis eris mixto, nigram atramento, uel uſta charta mixtis. Resina iuncta optima fit, ut ueluti gluten res iungat, & cācellarijs inseruit. Vna tantū officina Venetijs albam cōcinabat Hermolai patris tempore: nūc nullus est pharmacopola etiam minimus qui non dealbet. De cera satis, quum etiā nostri nobiles principes imitati, nolint nisi alba cera uti: sed re uera eadem est expensa, quia non alba cera citius quàm altera consumitur, ut id quod pondere æquatur, & pretio superatur, duratione præualeat. Hispani, ut nos cera, Galli cire, Germani vvachs nuncupant. S E N.

Opium. Opium sequitur. B R A. Nigrū papauer Ferrariæ habemus, quo opium fit, sed adeò rarum & paruos fructus habēs, ut copia haberi non posset, ideo Venetijs emere suadeo. Si folia & calices terantur, exprimanturq; & succus

Meconium. in pastillos redigatur, Meconium dicitur, quod est ignauius opio. Nam opium ex nigro papauere hoc modo colligitur: Quum mane rores exaruerint, ex obliquo summa cute cultello incidere oportet, ut lachryma exeat, quæ in uas deriuanda est, & cortex ita incidendus, ut non penetret intus cultellus, & ita altera die faciendū. Diagoras uult id fieri quum turgescit, lollas quū deflorescit: pri-

mum nunc sequuntur opium parates, succus, ungue uel gossipio excipitur, & in uas colligitur, exiccaturq; & hoc opium est quod emanat, & lac. Nam meconium fit per expressionem, ideo & succus appellatur, sicut opium etiam lachryma dicitur: ex papauere nigro proprie fit. Tamen opium, quo utimur, ex albo est papauere. Ex Apulia ad nos affertur: ita papauer album incidunt, nam in Apulia crassos cortices habent, & lachrymam seruant, quam pro opio nostris pharmacopolis, & Venetis uendunt. Thebanum opium laudatum reperitur. Seminarem ego nigrum papauer in Ferrariensi agro, ubi tamen & sponte nasci reperitur. Sed eo seminarem, ut maior copia haberetur, quo opium multis preferendum pararem. Adde Apulos ut plurimum ad nos meconium afferre, non opium, id est, succum, non lachrymam: propterea apud nos seminandum & parandum, quum solum ad hoc gignendum, propensissimum habeamus. S E. Aloë sequitur. B R A. Aloë & herba est, & eiusdem herbe succus, quam passim in fictilibus habemus etiam hyeme uirentem: tamen apud nos degenerat, nam & amaritudinem amittit: tamen in reliquis omnes notas habet, quas illi Dioscorides tribuit: nos Ferrariae succum exiccauimus, nihil illi deest ex his quae ab antiquioribus dicuntur, dempta amaritudine, saltem quam illi imponunt Galenus & Dioscorides, insigni. Soluit etiam nostra aloë, sed egre. Ideo aloën esse non dubito, quae degenerauerit: quippe hi decipiuntur qui aloën esse inficiantur: nam idem est, ac si quis neget idem esse idem, quia alio loco natum, & una sola qualitate deficiens. Ideo non erat negandum aloën nostram esse aloën, sed inefficacem esse dicendum, & degeneras
Aloë.

nerasse. Succus in terra collectus, quandoq; terra plenus est, propter id lauatur. Septimo libro de arte curatiua Galenus diuersitatem lotæ, & non lotæ aloës tribuit. His notis bona aloë deprehenditur, pinguis, nitida, sine arenis, colore ruffo, friabilis, iecinoris modo cōcreta. Inde recen- tes quum optimam aloën in sinuare uolunt, aloën hepaticam proferunt, facile se diluens & liquefcens, amaritudi- ne uehementi. Ideo nostra aloë inepta est: quæ nigra & frangi non potest, pessima. Quomodo adulteretur, & adulteriū cognoscatur, à Dioscoride docemur. Eam Ve- netijs emes, quæ ex India asportatur. S E. Quid sentis tu de quodā celeberrimo uiro Mesuem reprehendente, quia ora uenarum aperire admonuit? B R A. Nunc istud discu- tere opus non est, nam de hac re aliàs copiosè scripturus sum. Tamen ita simplicissimis uerbis nunc animum meum aperiam. Cum Mesue & Serapione aperire ora uenarum censeo, ex quadā insita uirtute, cuius causam ignoramus, fortè ex eadem qualitate, qua extrema amaritudine pro- diit. Experientia ducor ut id sentiam: nam qui hæmorroi- das pati consueuere, aloë magnopere offenduntur, ut in hoc statim incurrāt ea uorata. Nobilis & magnificus Ni- colaus Tassonus, inter alios, hoc magno suo incōmodo ex- pertus est: quoties aloën sumebat, semper uenarū ora ape- riebantur: quibuscunq; alijs pharmacis sumptis, nihil mo- lestabatur, tamen pharmaca erant quæ eandem materiam cum aloë educerēt. Nec opus est infinitos alios adducere, qui hoc perpeffi sunt: ut ratio ex parte pharmaci potius, quàm materiæ motæ exhibenda sit. Non tamē inficior hoc etiam à materia fieri. At malā aloën magis aperire iudico

Et quamuis Galenus sexto Aphorismorum, aphorismo
 XLVII. acridinem humorum hæmorrhoidas aperire cen-
 seat, non inficiamur: imò addimus multa alia id facere præ-
 ter aloën. Vnde et cepæ et allium aperiunt, si nonnun-
 quam uescamur: tamē aloë hoc priuatim habet. Non pos-
 sum enim huic sententiæ temerè repugnare, sine certa ra-
 tione, quam omnes imbibere, et experientia dictat. Et
 quãuis alibi uulnera consolidare et adstringere dicatur,
 quod recentes per exteriora applicatum intelligunt, non
 per interiora, non mirum, quoniam Galenus in libro de Cap. cclx.
 Theriaca ad Pisonem, antequã Andromachi carmina scri- xxv.
 bat, de plurimis tractat, quæ uno modo sumpta effectum
 faciunt, alio modo oppositū. Et præsertim de aloë exem-
 plum scribit, dicens per exteriora aloën supercrescentes
 ulcerū carnes adstringere, et humores, qui sub ipsis na-
 scuntur, subinde exiccare: si uerò per os sumatur, uniuersum
 corpus purgare, quod aperire est. Vt manifestè de-
 prehendatur, uenarū ora aperire, quod est quidã purga-
 tionis modus: propterea non ab re à Mesue et Serapione
 uenarum ora aperire scriptum est, quod per os sumptum
 intelligitur: nã per extrinsece applicata claudit, et præ-
 sertim sedis, et pudendi ulcera, ut Aëtius docet. Verum
 hãc rē philosophicis rationibus suo loco muniemus: nunc
 satis ast per transfennã adumbrasse, potius quàm ratione
 aperuisse. s e. In eo etiam Mesuë reprehendit, dicentem,
 frigidis temporibus euitandam esse aloën. At ipse inquit
 potius in calidis euitandã, quia calida et sicca est. Quid
 in hoc sentis? B R A. Nihil aliud quàm Mesuë certissima
 edocere, si ipsemet Mesue mastix in se ipso experiatur, id
per

persentiet, quod mihi in profunda hyeme accidit aloën su-
 menti, per integrā hebdomadā sedere nō potui. Nec quic-
 quam ualet ratio, quòd calida & sicca sit aloë, quia uen-
 tres hyeme & Vere natura calidissimi sunt. Ideo magis
 hyeme quàm estate (quia calor maior) nocebit. Vnde si
 eius ratio per manifestas qualitates facta quicquā ualet,
 & nostra hæc, quoniā id aloë tribuimus ob qualitatem in-
 sitam, cuius causam ignoramus. Nempe fieri potest, &
 continuò ita esse deprehēdimus, proprietatem aliquam, &
 aliquē affectum nobis certū esse, causam uerò incertā, &
 incognitā. Sed hæc aliàs diffusius agentur: nunc satis est
 uiam ostendisse. **S E.** Ad scāmoniū ueniamus. **B R.** Opta-
 rim & hoc nunquā ad hominū manus peruenisse, quoniā
 plus mali, quàm boni afferat: nam & si alicui rei pro-
 fit, pluribus officit. Succus est radicis herbe quæ scammonia
 nuncupatur, quāuis & hoc nomē scammoniū herbam, &
 succum, uel lachrymam significet: & Romanis Colopho-
 nium dicitur, quia in Colophonia optimū nascatur: tamē
 Veneti Alexandria Aegypti Venetias ducūt, è Mysia au-
 tem Alexandria portant: sed potissimum quod Venetias
 affertur, pessimum est, quia ex Syria & Iudæa facillimè
 Alexandriam portatur: hoc uerò Iudaicum & Syriacum
 deterrimum & ponderosum est. Ideo non mirū si sumen-
 tes ualde perturbet. Accidit enim me rarò bonum uidisse
 ex Mysia Asia adductum, quod has notas habet, translu-
 cidum est, solutum, sine pondere, taurini glutinis colore,
 prætenuibus fistulis, fungosum: hæ autē notæ raro in Ve-
 neto reperiuntur, sed præcipuè ponderosum est, ut inde
 ex Iudæa & Syria allatū cognouerim. Modū uitiandi &
 cognos

Scammonium.

cognoscendi Dioscorides & Plinius ostendunt. In Apu-
lia & hanc plantam nasci tradunt, & nos Apulum ha-
buimus (si uerè Apulum erat) omnibus notis insignitum,
& efficacissimum. In morbo Gallico semidragmā quan-
doque exhibui, & mirè profuit. Ioanni Baptista Toxico
hydropem patienti scrupulū exhibui, nihil eduxit: deinde
& duos scrupulos, qui & nihil eduxere: tertio integram
dragmam, Vincentio Celato cōpatri charissimo, & Lau-
rentio Augusto amico nunquā pœnitendo pharmacopo-
lis admirantibus: tamen nihil in tam magna copia eduxit.
Deinceps tentare nolui, & nihil aliud exhibere statui,
quàm leuia pharmaca. Testes sunt excellētissimi iuuenes
Franciscus Brusantinus prædicti patiētis affinis, & illu-
strissimi Ducis Ferrariae curialis medicus, Maurelius san-
ctus, illustrissimi Hippolyti Mediolanēsis archiepiscopi
Physicus, & Ioannes Franciscus Rossus chirurgicus do-
ctissimus, & Ioannes Leo Vercellensis, qui tunc mecū in
praxi uersabātur. Alia causa assignari non poterat, quàm
uel scammoniū ineptum, uel uentriculum aqua, uel multa
pituita plenum fuisse, quæ pharmaci uim compescebant:
non enim dici oportet, naturam non esse ausam aggredi,
quia saltem scrupulum aggressa esset. Vidi etiam in offi-
cina Iacobi à Columna pharmacopola, quendam qui duas
scammonij drachmas præter noxam comedit, quater aut
quinquies solum eiciens. Is autem scammonio assuetus
erat, in partibus orientalibus natus, ut testis etiā est An-
tonius Discalcus simplicium medicamentorum studio-
sissimus. Frequentissimè scrupulum sine noxa exhibui ex
zingibere, sale, aut pipere, ut Paulus Aegineta iubet, ne

uent

uentriculum offendat: nam sine his maximè offendit. Ex scammonio, si libebit, Diagridiū parare poteris, aut communi modo in cotoneo mōlo, & pasta, aut antiquissimo in dulcium amygdalarum oleo pasta qua circumdatur. Canes dysenteria interficiuntur, si quotidie frustulū detur, quoad occumbāt. Quandoq; uicini rustici canē interfeci hoc pane, qui gallinas meas absq; delectu uiciniae comedebat: hoc effectum est tribus diebus, quotidie frustulum exhiberi iubebam. Nullus autem prænoscere potuit quonammodo obiisset, nisi ego dixissem: putabāt enim dysenteria occubuisse. Vt autem rusticos deterrerer, ne prædiolum meum continuis furtis depilarent, modū interficiendi canem ostendi, comminatus idem ipsis me facturū, nisi à furto abstinerent. Hispani, ut nos scāmonea, & Galli appellant. **Lycium.** **lant. s e.** Lycium sequitur. **B R A.** Pro lycio quid pharmacopolæ uendant ignoro, tamen lycium non esse certus sum, quoniam non crematur, nec rubentē spumam (dum extinguitur) facit: extrinsecus quidē niger est, sed intrinsecus non ruffus, imò etiā niger. Ex Bononiensibus montibus potissimum lycium sumunt nostri pharmacopolæ. Id uario modo faciūt: sunt qui ex Ligustro, & qui ex herba quæ caprifolium nuncupatur, faciunt: habet enim herba illa, uel frutex, grana, ex quorū expressione lycium fit: hæc tamē uera lycia nō sunt. Plinius & ipse cap. XIII. XXIII. libri, uerum lycium ex pyxiacantha solum fieri censet. Lycium dicitur, quia in Lycia potissimū abundat. Quum Venetæ naues Hierusalē petent, ex Cappadocia, & Lycia habere nihil impedit, quamuis & in alijs locis nascatur. Hoc modo fit, Arbuscula lycium nominata, accepta,

pta, & radicibus ac ramis sumptis, & pluribus diebus in
 aqua maceratis, coquuntur semel, iterumq; ligno exēpto,
 donec mellis crassitudo fiat: tunc spumā seruare oportet,
 & florem innatantē, & reliquum etiā cremorē, quoniā
 particulatim ad diuersa ualent: imò & semē exprime, &
 succum in sole pone, postea serua. Nihil etiā impedit in
 his montibus lycium inuenire. Vides illam arborē aculea=
 tam, quæ ramos habet trium cubitorū, & maiores ac mi=
 nores, densa folia habentē buxo similia, & fructū piperis
 nigrum? S E. Video. B R A. Gustemus an amarulentus sit.
 S E. Est omnino amarulentus. B R A. Leuis etiam est, &
 densus, & arbor pallidū corticem habet. Excaua radicē
 Herbarie. H E R. Adeò multiplex est, & obliqua radix,
 ut uix absq; magna scrobe euelli possit. S E. Buxus mihi
 uidetur. B R A. Et buxus certè est, sed spinosa, ut nomen
 ipsum ostendit, nam pyxiacantha appellatur: ex hac uerū
 & propriū lycium fit: collige, & pro tua officina serua,
 & lycia ex alijs rebus facta dimitte. Equitai per innume=
 ras pyxiacanthas, dum Liguria montes cum illustrissimo
 patrono Hercule Estense peragrare. S E. Nonne & ex
 Lonchite lycium fit? B R A. fit quidē in India, ut Diosco Lonchitis,
 rides tradit. S E. Quæ arbuscula est lonchitis? B R. Mul=
 ti eam esse putarūt, quam nos uulgò sanguanum appella=
 mus: est enim genus sentis, uirgas subrectas habēs, tricū=
 bitales, aut eo etiā ampliores, protinus ab radice multas,
 crassioresq; rubo: cortex abscedens cruentus, propterea
 à nostris sanguanus dicitur, quo religiosi baculos parāt,
 in quorum summo rasuræ in modū umbellæ arte collectæ
 sunt, hoc ad aspergenda templa, & homines benedicta

Rhamnus aqua utuntur. Tamen ego syluestrem rhamnum esse arbi-
 syluestris. tror, ex quo lyciū fieri Plinius x x i i i i. lib. cap. x i i i i.
 censet. Tu autem ex pyxiacantha lycium tantum habere
 studeas: tamen Galenus indicum alijs præfert: nos uerò in
 India non sumus, & agrè habetur, ideo illo cōtentus sis:
 quin etiā si ex rhamno syluestri parare libuerit, præpara-
 s e. Vidi etiā qui ex syluestribus prunis pararent. B R A.

Sanguis dra-
 conis.

Parent, omnino uim stipticā habēt, ut ex ipsis etiam aca-
 tiam faciant: tamen melius est rem certam habere, quum
 facile possit, quā per tot res modò huc, modò illuc uaga-
 ri: quāuis lycij nomine apud quosdam autores, omne id ue-
 niat (ex quocunq; sit frutice) quod uim constrictiuam ha-
 bet, & more lycij fit. s e n. Sanguis draconis sequitur.
 B R A. Quur inter liquores hunc sanguinē ponis, qui po-
 tius gummi est? s e. Est etiam & lachryma, sed hoc ni-
 hil impedit, modò rem ipsam cognoscā. B R A. Esto, ue-
 rus draconis sanguis, ex serpente est, de quo Plinius cap.
 x i i. lib. v i i i. qui ex elephantis aure totū sanguinē ex-
 haurit, ut moriatur, postea cadens serpentem interficit:
 sanguis ille exiens, Draconis sanguis appellatur, qui ter-
 ra mistus colligitur, & in pastillos ac rotūdos orbes con-
 formatur. s e. Non possum arbitrari nostrū draconis san-
 guinem ex eo genere esse. B R A. Imò non esse certus sis.
 Quin & Serapio Genuēsi, Pandectario, & reliquis re-
 centibus ansam errandi dedit, quum tamen ipse non erra-
 ret. Quippe sanguinē draconis Serapio describens, quem
 hemalocoēn uocat, eodem modo describit, quo Dioscori-
 des quartā sideritis speciē, & easdē proprietates illi attri-
 buit, quas sideriti Dioscorides elargitus erat, adeò ut nul-
 lus

lus sit tam cæcus qui non uideat: & Galenum adducit Se-
 rapio, ea recensens, quæ ab illo de siderite dicuntur, ut con-
 stet sanguinem draconis Serapionis, non esse nostrum, quo
 utimur, sed esse quartam speciem sideritis Dioscoridis, cuius
 succus uulnera sanat, & adstringit, quæ multi millefolium
 putant, & re uera una species est millefolij, qua rustici no-
 stri ad boues & equos uulneratos sanandos utuntur. Re-
 centes autem de sanguine draconis loquentes, de hoc Se-
 rapionis, & siderite Dioscoridis tractant, ac si huius suc-
 cus sit sanguis draconis ita nuncupatus, quem in officinis
 habetis magno errore. Vnum est, uestrum draconis sangui-
 nem sideritis succum non esse, qui etiam non est uiridis, sed
 esse triplicem apud uos draconis sanguinem constat: unus est
 in rotulas circumuolutus, qui ex pseudobolo armeno &

Triplex apud
 pharmacopo-
 las sanguis dra-
 conis.

terra fit, res fictitia & adulterata, quæ iam à Ferrarien-
 sibus pharmacopolis abiici cœpit, nisi pro ornanda offi-
 cina appensum habeant. Alius sanguis, est cuiusdam arboris
 lachryma. Tertius, est eiusdem arboris gummi. In gummi
 cortices arboris manifestè uidentur, in lachryma absunt:
 si gustu sentiantur, stipticitatem quandam præferunt. Hinc
 igitur uides draconis sanguinem, quo utimur, non esse dra-
 conis ab elephante interfecti, nec esse sanguinem draconis
 Serapionis, quamuis ab omnibus recentibus, ac si sanguis
 draconis Serapionis in usu sit: quum tamen sanguis draco-
 nis Serapionis sit quarta species sideritis apud Dioscori-
 dem & Galenum. Ego igitur in officina succo quartæ spe-
 ciei sideritis potius habere uoluerim, quam gummi hoc,
 quod uos habetis, & herbam habere facilius est, quam guma-
 mi, quoniam apud nos uiret. S E N. Quid est ille sanguis

draconis, qui uerè sanguis est? **R R A.** Non ne tibi dictum est, ex sanguine draconis esse ab elephante collisi, ut Plinius lib. **XXXIII.** cap. **VII.** scribit, qui ab antiquioribus cinnabaris uocatur, ut Dioscorides etiã libro quinto testatur? Qui autem pro cinnabari Minium sumunt, id est, nostrum uocatum Minium (ut plures medici faciunt) pro

Cinnabaris. re medica, ueneno utuntur: nã cinnabaris qui est sanguis draconis, rei medicæ plurimũ prodest, & nullus color magis fingit sanguinẽ illo, ut Plinius testatur. Nunquã hunc cinnabarim uidimus, uel draconis sanguinẽ, sed bene adulteratũ, ut supra ex falso Boloarmeno, uel sorbis tritis, & caprino sanguine. Tamẽ si Dioscoridẽ considerabis, oculata fide deprehendes sanguinem draconis non esse cinnabarim, sed duo esse distincta: pro Plinio autẽ nihil impedi-
 bat & sanguinẽ draconis suo tẽpore cinnabarim appellari. **S E N.** Id abs te scire peto, quo nomine apud antiquos gũmi hoc appellatur, quod sanguis draconis dicitur.

B R A. Nondum legi apud aliquem autorem, cuius generis gummi sit, uel ex qua arbore lachryma emanet: scimus autem è Libya ferri, & ex Aegypto Venetias, quid uerò sit, ignoramus. Vnũ est, recentes summè errare, qui hoc gummi, ac si sit sanguis draconis Serapionis accipiunt, & Dioscoridis ac Galeni sideritis, quum tamen non esse constet. Ab omnibus eodẽ ferè nomine dicitur. Galli, sang de dragon: ab Hispanis sangre de drago, à Germanis drachenblut, ac si sanguis draconis dicerẽt, appellatur. **S E.** Camphora ultimum locũ in his occupat. **B R A.** Nusquã Dioscorides, Plinius, Galenus, aut Paulus de camphora loquuti sunt, aut eam uel à longe (quod sciuerim) ostenderunt:

foli Arabes ipsius meminerunt, gummi arboris esse certū est. Serapio ex Panzor Fasella, & alijs regionibus adduci tradit: quæ sint istæ regiones ignoramus: nomina Mauritana sunt hæc, nō Latina aut Græca. Res ipsa, id est, camphora, omnibus nota est, eius arbor ignota, nec à Mauris rectè descripta: quippe nihil de folijs arboris camphoram ferentis Serapio aut Auicenna loquuntur. Dicunt autem illis annis maximè profluere, quū multa tonitrua, & multa fulgura fiunt: nec propriè gummi est, quod exeat, sed intima parte arboris inuenitur, ac si medullæ locū occupet. Lusitani, qui meridionale pelagus nauigarūt, in insula Burnei camphorā inueniri tradūt, & qui in regione sunt, gummi arboris esse censent. In regno etiā Fansur, ut Marcus Paulus Venetus refert, optima cāphora prodijt. Fortè ea pars est, quæ à Serapione ex sententia Isaac Fasella nuncupatur: de hac re incertus sum. Disputant recentes, an calida uel frigida sit: multi effectus supra caliditatem arguunt, & gustus, odor. Alij frigiditatē: hæc alias disputanda sunt, quia hic locus non est pro ambabus partibus rationes instruere. S E. Nullus est apud antiquos qui cāphoræ meminerit. B R A. Nullus, nisi Aëtius, qui multò posterior est: hic camphoræ meminit sub nomine caphura, in eo unguēto, quod salca appellat, pro axillis, & auribus foeminarum composito: quamuis in codicibus qui passim habentur, absit, ut primo libro uidere licet. S E. Habet ne eundē colorē album perpetuò? B R A. Non, prius enim maculis rubris insignitur, postea colore solis, aut uis ignis dealbescit. Galli camfre, Hispani camphora, Germani camphur appellant, Tu cætera uenerāde Senex prosequaris.

quaris. S E. De prædensis liquoribus expeditū est. Gummi genera sequuntur. B R A. Cur inter gummi camphoram non numerasti? S E. Quia an gummi esset ignorabā, quum in arborū meditullio inueniatur. B R A. Hoc nihil refert, modò rem ipsam habeas. Venetijs emes, quoniam ab his mōtibus, imò & à tota Italia abest: sed priusquam ad gummi genera ueniamus, prædere opportunius erit. S E. Non ab re dictum est, quia interim solis æstum euitabimus. H E R. Hodie ad hanc usque horam uiribus uigeo, nam paucissimis in hoc monte occupatus fui, sed omnia ferè aliunde quæsita sunt. S E. Deinceps (ut arbitror) modicè occupaberis, quoniā pauca admodum colligemus, sed collecta emere opus erit. Ad littus illius riuuli descendamus, ubi quiescemus, & per cōpendium in aliquā uillam peruenire poterimus. B R A. Ut lubet fiet. S E. Inter eundum, ut uia breuior uideatur, quibus moribus illustrissimi ducis nostri ALPHONSI filij insigniatur, edoceas. B R. Nihil unquam mihi gratius contingit, quàm quum trium horum maximorum luminum, & splendentium astrorum sermo inciderit, quos intus & in cute noui. Hercules primogenitus adeò cumulatis uirtutibus pollet, ut nullus in Italia nō modò princeps, sed nec religiosus eum æquet, in publicis rebus gerendis dexterrimus, in armis fortissimus, in literis adeò egregius, ut ex insperato probatissima carmina effundat: nō potui diu cogitās aliquid culpatum in Hercule inuenire. Hippolytus secundò genitus eum apprime imitatur, qui non archiepiscopali infu-la, sed triplici corona dignus est. Hic uniuersam cyclopediā, & omnes bonas artes adeò nactus est, ut nihil ad uirtutum

tutum cumulum desit. At quomodo potuit Franciscus ter-
tium genitus tantorum fratrum exemplo non contendere ut
equet? quos nullus qui homo sit superare potest. SEN.
O' felicem patrem. BRA. Certus sum in uniuerso orbe
esse non patrem, qui filios adeo probos, adeo obsequentes,
adeo non morosos nactus sit. Nullus unquam ciuis horum
causa conquestus est, quum caeteri principes illis aetatibus,
stupris, & aliorum diuitijs capiendis incumbant. Dijs equi-
dem comparandi sunt hi tres uirtutum soles, & tria in-
clyta sydera: nihil aliud cordi habent, quam omnibus in ser-
uire, & neminem ledere, sed iam ad statutum locum per-
uenimus. In hac uirenti herba ad specus umbram sedeamus.

D E G V M M I, Q V O.
rum usus est apud Phar-
macopolas.

S E N E X .

INSTITVTVM opus progre-
di expedit. Thus primum locum inter
gummi habet: sed quum de ipso inter cor-
tices egerimus, ad secundum, quod Myr-
rha est, ueniamus. BRA. Myrrha, qua Myrrha
utimur, a nonnullis Bdellium esse creditur. SE. Quomo-
do bdellium, quum longè distincta sint myrrha & bdellium?
BRA. Scito gummi, quo utimur, myrrha nuncupatum, myr-
rham non esse. SEN. O' mira res, myrrha non est myrrha.
BRA. Esto bono animo, in myrrha ostendam, quod in alijs

pluribus feci, eam nō esse, saltē optimam, quæ ab antiquis
 pingereetur: nam Dioscorides myrrhā ex omni parte con-
 colorem esse ostendit, & odoratā, & quæ confracta can-
 didas unguiū modo, leuesq; uenas intus habeat, amaro gu-
 stu, & acri. Hæc in nostra myrrha non sunt. Nos Venetijs
 uerā myrrhā uidimus, talem, qualem à Dioscoride pictam
 audiuiſti, sed raram. Id tamē scito, odorē quidem suauem,
 non suauissimū habuisse, sed potius erat cum quadā gra-
 uitate. Adde in nostra myrrha quādoq; ueræ myrrhæ fru-
 stula inueniri, subuiridia, & quæ unguium modo candore-
 rem habent, ex Troglodytica regione, quæ est Aphricæ
 pars, probatissima myrrha Alexandriam fertur. Myrrha
 quam nos habemus, ea est quæ secundo loco à Dioscoride
 scribitur, & caucalis uocatur, quæ cum tertia specie par-
 tim mixta est quæ ergasime dicitur, minus matura est, &
 colore atrō: hæ duæ species mixtæ sunt, quæ bdellij odo-
 rem habēt: Alexandria feruntur, postea Venetias. Quum
 emes, optimā habere cures, aut saltē quæ plurimas par-
 tes candidas ut ungues, habere studeas. Est autem Arabi-
 cæ arboris lachryma, corticem plaga laxant, exit spuma,
 quam colligunt, & circa corticem addensatur tanquam
 gummi reliquū. Sed non myrrha solū contentus sis, imò
 & stacten, id est, recentis myrrhæ expressam pinguitu-
 dinem habere studeas. S E. Quid stacte est? B R A. Plu-
 res styracem liquidā à nobis uocatā stacte arbitrati sunt:
 nempe myrrhæ odorē ferè habet, & cætra quæ à Dio-
 scoride numerari uidentur: an uerò sit, infrà edocebimus.
 Si quandoq; ueram myrrham assequi contingat, quæ co-
 lorē sub uiridem habeat, & mordax sit, ac perlucida, odo-
 rata,

Stacte.

rata, aspero situ obducta, recēs, leuīs, ex omni parte con-
 color, & quæ confracta candidas unguium modo, leuesq̄;
 uenas habeat, hanc leui expressione exprimes: quod exi-
 bit, stacte erit: quamuis ex recenti magis fieri conueniet,
 tamen & stacten habebis, & eo pro stacte uti poteris. Hi
 uerò summè aberrant, qui stacte speciem myrrhæ contra
 alias distinctam arbitrantur. S E. Huius sententiæ semper
 fui. B R A. Nunc sententiam muta admonitus: quoniam ex
 omni specie myrrhæ stactē fieri nihil impedit, præsertim
 ex pinguiſſima, ut ea est quæ pediasimos à Dioscoride
 nuncupatur. Re uera stacte ea res est, quam nos liquidam
 styracem uocamus. S E. Gaudeo nouisse liquidā styracem
 stacte esse. B R A. Compertius scies, quū de styrace ser-
 mo incidet. S E. Incidat nūc. B R A. Fiat. Odoratus hic
 liquor, qui styrax liquida nuncupatur, nomen hoc habet. Styrax li-
quida.
 quia ab Arabibus impositum est, quos recētes postea se-
 quuti sunt. Nunc autē speculemur, quam rem Arabes sty-
 racem liquidam appellent, tunc statim deprehensum erit,
 quid sit liquida styrax. Serapio in capite styracis, quum
 eam edocuiſſet, quam calamitam nuncupamus, liquidā sty-
 racem pertractat, & Dioscoridem in hac re adducit, ita
 (secundum ipsum) dicentē: Styrax, liquida est pinguedo
 myrrhæ recētis, & extrahitur à myrrha, quia terūt eam
 cum aqua pauca, & premūt cum torno, & est boni odo-
 ris, & ingreditur in confectionibus, & sola etiā sine ali-
 qua admistione est bona, & melior ex ea est, quæ non ha-
 bet admistionem alicuius olei, & purum ex ea est multæ
 uirtutis, & calefacit, & est calefactio similis calefactioni
 myrrhæ, & oleorū calidorū et siccorū. Si modo legas, quæ
 à Dios

à Dioscoride de stacte dicantur, manifestè deprehendes styracem liquidã Serapionis, esse Dioscoridis stacte: quoniam idè oculata fide Dioscorides de sua stacte dicit, quæ à Serapione de styrace dicuntur. Inquit enim Dioscorides, Est pinguitudo recentis myrrhæ: tunditur hæc cum modica aqua, dein per machinas aqua foras exprimitur: odoratissima hæc, & pretiosa impendio est, & per se unguentũ facit sine oleo, stacten uocatũ. Commendatissima uerò quæ impromiscua & libera oleo sit, & quæ minima portione plurimũ calefaciat, similẽq; uim tum myrrhæ, tum unguentorum ex calefactorijs obtinent. Si hæc speculari tentes, Serapionis liquidã styracẽ, stacten Dioscoridis esse deprehendes, nisi sponte hallucinari uolueris. Quòd si in aliquibus diuersi uideantur, id potius est interpretis Serapionis causa, qui etiã quũ styrax liquida interpretatus est, stacte interpretari debuisset. Ita enim Gracè, & Latinè dicitur. Storax uerò liquida (ut interpretis apud Serapionẽ utitur) nec Latinum, nec Gracum nomen est. Myrrham Galli Mierre, Hispani & Germani ut nos ferè, illi myra, hi myrrhe dicunt. s e. Euphorbium sequitur. B R A. An id sit euphorbiũ quod habemus, non sum anceps: tamen antiquũ quandoq; emitis, quod eo ardore caret, quem illi autores tribuunt. Quippe inquit colligentes ualde timere, adè ut supra contũ utriculo adligato succũ arboris ferulacæ à longe colligant. Gustavi ego non semel antiquum euphorbium, mirum illũ ardorem non persensi, nec hi persensere quibus gustandũ tribui. Nonnunquam in recens magno meo periculo incidit: nam per integram diem intensissimũ in ore ardorem habui.

Euphorbium.

bui, qui nec frigidissimis aquis extinguere posset. Venetijs habetur, sed Genuæ magis: in Aphrica nascitur monte Tmolo, in Mauritaniæ parte, è regione Hispaniæ: facile est Hispani illuc nauigare, nisi Mauritanæ naues piratarum interturbarent, & intercluderent iter. Tamè Imperator CAROLVS multa nunc in Aphrica possidet, & Deo duce possidebit, Mediterraneum mare ea parte qua Tyrrhenum dicitur, ab infidelium incursionibus liberans. Genuæ igitur, & translucidum ac perspicuum emas. Nomen habuit ab Euphorbio Antonij Musæ fratre eius inuentore, qui lubæ regi Mauritaniæ inserviebat. Duo celebratissimi fratres in nostra inclyta & salutari arte fuerunt, Euphorbius, & Antonius Musa cuius nomē patri meo Francisco Brasauolo imitari placuit, quū ab unda baptismatis attollerer: sed utinā doctrina, nō solo nomine, antiquum illum Antoniū Musam Augusti medicū imitarer. Ita etiam ab Hispanis nominatur euphorbio, à Gallis euphorbe. s. e. Serapium sequitur. B. R. A. Sagapenū dicas. Sagapenū s. e. De nominibus cura non sit, deinceps sagapenū dicemus. B. R. A. Est succus fruticis ferulacei, ut Dioscorides inquit, in Media nascitur, Alexandriam Aegypti portatur, quæ uniuersale emporium est illarū partiū, inde Venetias: foris trāsucidū esse debet, colore ruffo, & quum frangitur candido intus, odore medio inter laserpitij succum, & galbanum, gustu acre. Quæ omnia indicia in nostro uocato sagapeno sunt. Plinius cap. xviii. xx. lib. in Italia nasci asseuerat, ubi inquit, Sagapenū quod apud nos gignitur, in totū transmarino alienatur: etiam lib. xix. cap. vii. in hortis feri dicit, ad rem medicam solūm. At nec

nec arborē, nec folia Plinius docet, ac si de re nota loqueretur. In Apulia nunc prouenit. Tamē quum Medum habeamus, Venetias per Alexandriae nauigationē allatum, hoc potius emerem: est enim uerum sapeganum illud, & efficacius, quod, ut inquit Mesue, alij odorē habet: qui eo loco à quodam excellenti uiro immeritò reprehenditur dicente quasi per calumniam, unde ipse odorauerit. At si doctissimus hic uir, ut nos fecimus, gustasset, alij odorem persensisset, quem à mane ad uesperam etiam prandēs in ore habui: ideo non est quisquam temere culpandus, praesertim in res gustus, priusquam gustu tentatū sit. S E N.

Opoponax. Opoponacum sequitur. B R A. Et nunc opoponax dicere oportet: succus est herbae, quae panaces heraclion dicitur: est autem prima in ordine panacum Dioscoridis. Dicitur autē opoponax, id est, succus panacis. In Bœotia & Arcadia, praesertim Psophis habetur, & in Syria Alexandriam, & postea Venetias affertur. Olitorum industria magna copia parari potest. Hoc unum est ex his quae illustrissimus dux noster ex Syria, uel Arcadia habere curabit. Tamē in Italia & in monte Apennino nascitur, & in Gargano Apuliae. Folia habet ficulnea quinquepartita, & per ambitū lancinata, quae in terra iacent & insigniter uiridia sunt. Caulem ferulaceum habet, & altissimū, lanuginem candidam habentē, & folia circum se minuscula, umbraculum sustinentem ut anethum, flore luteo, semine odorato, feruentiq; in ore, pluribus ab uno principio radicibus candidis, graueolentibus, multi salisq; corticis. In Apulia nascitur ubertim, & in Apennino monte uarijs locis. Nos supra Mutinenses alpes uidimus, & in horto

horto fratrum sancti Hieronymi Ferrariae. Non emerē Ve-
 netijs, nisi ob id quod ex calidioribus & siccioribus par-
 tibus uenit. Curarem tamen, ut ex Apulia radice incisa la-
 chryma exciperetur. Substratis enim eius folijs in terra
 excauata colligitur. Quum autem opoponacem probare
 institueris, amarissimum saporem habere debet, interius
 candidum & subruffum, extra luteū, leuem, pingue, fria-
 bilem, tenerum. Nostrum, quod habemus, aliqua amaritu-
 dine insignitur, non tamen amarissimū est, & graui odo-
 re sentitur. Propterea cum nostro aliquid mixtum arbi-
 tror, quod intensam amaritudinē tollit, uel opus est quan-
 titatē notatu dignā mandare, si intēsa amaritudo sentiri
 debeat: in reliquis notis penitus conuenit. S E. In hac re
 quid Arabes sentiūt? B R A. Serapio cum Dioscoride eo-
 dem modo scribit. Mesue autem tria panacis genera con-
 fundit, Heraclium, Asclepiū, & Chironium, id docere uo-
 lens ex quo opoponax fiat. Cur autem opoponacem inter
 gummi genera posuisti, quum potius condensatorū succo-
 rum ordinē ingredi debuisset? S E. Ne curae sit, modò ex
 his simplicibus, quibus in officinis utimur, nullū omitta-
 tur. B R A. A Gallis oppoponac uocatur. S E. Ammo-
 niacum sequitur. B R A. Et hic succus est ex frutice eius-
 dem nominis sumpto: quamuis nomen hoc ammoniacum,
 & genus salis, et succi significet, ambo in Libya apud Cy-
 renē inueniuntur: sed ammoniacū appellatur, quia in are-
 nosa Libya apud Iouis Ammonis templum prodiit. Sal ex
 terra sumitur: gutta) ita enim Romani succū illius arbo-
 ris uocant) ammoniaca ex arbore manat. Miror ego de
 Paulo Aegineta, qui inter odoramenta numerauerit: unde
 collig

colligere potes quæ apud ipsos pro odoribus existimarentur. Nam & Dioscorides ammoniacum thymiama uocat: tamen eius odor grauis est: nec uerum ammoniacum nobis deest, quamuis antiquum forte sit. Venetijs emes, quamuis Genuæ melius esset, quoniam ex Aphrica mercatores Genuam facillimè transeunt, tamen & Alexandriam portant ac Venetias. Ita probatur, quod est maximè coloratum, non lignosum, sine arenis, & ad thuris masculi similitudinè in grumos concreuit, purum, prædensum, liberum sordibus, & odore Castorei, gustus amarulenti. Nescio cur Galenus odorem coriandri habere fateatur, & cur Paulus ad odorem ammoniacum accendat: forte diuersum est id Pauli & Galeni, ab eo Dioscoridis, qui grauem odorem ut castoreum habet: & quòd de re diuersa loquantur, hoc signum est, quia in simplicium medicamentorum facultatibus ea dicunt, quæ à Dioscoride in ammoniaco tractantur. Ammoniacum supra descriptum thrausma nuncupatur: est aliud terrosus, & lapidosus, quod phyrama dicitur. Nos frequenter hoc habemus: nec, primùm deest quandoq; ab Hispanis, ut nos uulgò facimus. A Gallis Armonia uocatur.

Sarcocolla. S E N. Sarcocolla occurrit. B R A. A glutinandis carnibus nomè inuenit: gummi est arboris in Perside thuris pollini simile, colore subruffo, gustanti amarum. Si nostram sarcocollam gustaueris, nonnulla granula amara sunt, aliaminimè, ut quæ à Dioscoride dicuntur uera esse deprehendam, adulterari scilicet gummi permisto: nam pura granula amaritudine afficiuntur, impura nequaquam. Nec illos probo, qui sarcocollam esse efficiantur, quia pollini similis non sit, imò pro maiori parte, adeò tenuia grana sunt, ut
polli

pollinem imitari uideantur, quāuis aliqua etiam crassiora
sint, quæ tamen non impediunt esse pollini similia. Quod
autē à Mesue corpora impinguare dicitur, & à quodam
meo præceptore reprehēditur, quia si soluit, impinguare
non potest, non est dignum reprehensione: quoniā multa
soluere possunt, quæ impedimenta remouēdo, impingua-
tionis causa fiunt, qualitatem quandam uentriculo cōdo-
nantes, præter id quod euacuēt, qua facilius digerere pos-
sint, & in nutriti substantiam cibum uertere. Quam ob-
rem idē euacuare, & nutrire potest, id est, causa esse cur
nutriatur corpus. A' Gallis etiam sarcocolle nuncupatur.
S E. Styrax utriusq; generis sequitur. B R A. Intelligis' ne ^{Styrax}
liquidam, & quā siccā uocamus? S E. Nihil aliud. B R A.
Liquidam esse Dioscoridis stacten, id est, primū myrrhæ
expressum, suprā edocuimus, tamen paruā amaritudinem
habet, ut ego adulterari putarem: hinc myrrhæ fragran-
tia nosci posset, si purum stacten haberemus. Arabes de-
cipiuntur, qui ex eadem arbore styracem liquidā, & cala-
mitim habere iudicāt: imò addūt huius arboris fructum
in magnitudine auellane esse, & exprimi: quod exprimi-
tur, styrax liquida est. Cortices styrax sicca sunt: hæc au-
tem arbor gummi habet, quod est ambra: hæc Serapio ex
sententia Isaac, hoc errare fecit Pandectariū, ut tres sty-
racis species esse arbitraretur, liquidam, siccam, & cala-
mitim. Re uera id uocabulū styrax solū eam significat
que à probis autoribus calamitis nuncupatur, de qua Se-
rapio post prædicta ex sententia Dioscoridis tractat. De
fructus expressione, nihil apud autores fide dignos scri-
ptum reperi: unde uel de alia re tractabat Isaac, quā de
styre

styrace, uel ut contingebat loquutus est. Verum quia sub eo uocabulo scripserat Serapio, ad caput miha, id est, styracis duxerat, styrax autem Isaac alia res est. Nunc igitur de Dioscoridis, Plinij, Galeni, & aliorum bonorum autorum styrace loquemur. Hi omnino distinctum styracem habent, non perliquidum, & siccū, sed per proprias quasdam qualitates, at hic à calamo, calamitis: ille chrymatias alter aspros, id est, albicans nuncuparet. Hæc autem nomina in diuersis antiquorū compositionibus inueniuntur, nec species euariant. Ad rē uerò accedentes styrax lachryma est arboris cotoneo malo similis: ex Cilicia Alexandriam, & Venetias defertur: quanquam & in alijs pluribus locis nascatur, nam ex Cypro & Creta habetur, sed ex Creta illaudabilis, quem frequentius habemus. Non est opus dubitare, an ueram styracem habeamus, quia uerissima est, & si ineptior sit, habet simul scrobē sui ligni. Globi quandoq; in modum gummi inter styracis massas inueniuntur: si optimū styracē queris, eum accipe qui ruffus sit, resinofus, pinguis, & grumos habet albicātes, & quæ diu sui coloris bonitatem seruet, & quum subigitur lentorem mellis habeat. Talem Venetijs eme, & præsertim in quo lachrymæ gummi similes appareant. Nec styracinum unguentū prætereundū esset, si haberi posset: in Syria fit. Singulis annis Venetorū nauis, quæ Hierusalē littora appellit, in Syriā peruenit. Fuliginem eo modo para, quo Dioscorides thuris fuliginē fieri docuit. Hispani styraque nuncupant. SEN. Vtraq; pix sequitur. BRA. Per utranq; picem quid intelligis? SE. Hispanā uocatam, & naualem: dubitas etiam in picibus? BRA. Maximè dubitabam

tabam, quoniam pix sicca, & liquida inuenitur. Pix naualis notissima est, ex pinu & picea fit, pinguis-
 rum arborum assulis acceptis resina plenis in struem
 congeruntur, & igne apposito in factitium canalem fluit
 resina accensa, quæ extincta pix uocatur, & nigredinem
 ab igne acquisiuit: à nobis pix naualis, ab antiquis liquida
 nuncupatur ad differentiã alterius per alteram cocturam
 factæ, quæ pix sicca dicitur: ambarum usus est in officinis.
 s E. Et ambas habeo, ex Germanicis partibus ad nos con-
 uehuntur, præsertim ex Tridento. B R A. Imò & ex plu-
 rimis Italicis. s E. Pix igitur ex resina fit. B R A. Equidẽ
 ex resina in teda occulta, qua exusta, pix exudat. Nec pu-
 tes ex his duobus tantum picem fieri: quoniã in Syria te-
 rebinthi teda exusta fit, quia ibi pinus abest, aut rara in-
 uenitur: si etiã ex picea fiat, maior pars ex pinu est. Lau-
 datur pix nitida, leuis, pura: etiam ex cedro in Græcia ha-
 betur. Præter duo picis genera, liquida & sicca, quã pa-
 limpissam dicunt, quæ & ipsa in aridum & uiscosum di-
 uiditur, oleũ picinũ habere studeas, quod fit parte aquosa
 picis separata: id enatat, ut in lacte serum. Dum pix co-
 quitur, puris uelleribus excipitur supra eius halitum ex-
 pansis, & quum permaduerint in uas expressis: & hoc
 semper fit dum pix coquitur. Nec picis fuliginẽ in tua of-
 ficina omittas, quã eo modo facias ut primo libro Diosco-
 rides tradit. Nec zopissam despexeris, quæ est derasa à na-
 uibus resina cum cera: quam ob rem pix ex resina fit, id
 est, pingui teda cõbusta resina plena. s E. De pice Hispana
 na prosequaris. B R A. Hæc & pix Græca uocatur, qua
 picata uina fiüt: accepto enim pugillo, uel duobus aut tri-
 bus,

A

bus,

bus, huius picis, in uas uino plenum proijciunt, ne marcescat, & uinum potentius euadat. Hinc Græca uina ferè omnia quæ ad nos feruntur (Cretico dempto, maluasiam nuncupato) picis odorem habent, & ea præsertim quæ romania uulgò dicuntur. Est autem res fictitia: nam ex omni resina fit, sed præsertim ex pinu resina, quoties per decoctionem ad id ducitur, ut in puluerem redigi possit. Hinc est quod pix Hispana uarios colores habet: quãdoq; fuluum & aureũ, si ex laricis resina fiat, quandoq; albicans, si ex pini uel piceæ resina. At nomẽ picis sortita est, quum sit resina cocta, propter cocturam quam nõ habet resina, sed sponte à natura profilijt: unde pices per igne fiunt. Resinæ sponte ex suis arboribus prodeunt. Hispana nuncupatur, quoniã ex Gallia & Hispaniæ montibus ad nos magna copia comportatur, quamuis & in Italia sit plurima: eadem ratione & Græca dicitur, quia ex Græcia affertur: & colophonia, quoniam Colophone inuehebatur. In his resinis diuersos autores comperio. Nam Plinius ex pinu & picea siccas esse: Dioscorides autem ex omnibus arboribus resinam emittētibus, humidam & siccas haberi tradit. Quicquid sit, nos ea tantum prosequemur, quæ in officinis habentur, aliàs determinatè de his rebus tractaturi. Tu in officina Hispanam picem ex resina pini habere studeas: quãuis & ex alijs resinis seruare nihil impediet. S E. Rem miram edocuisti, hætenus Hispanam picem gummi alicuius arboris esse arbitrabar. B R A. Deinceps intelliges Hispanam picem per decoctionem resinæ, ut in puluerem redigi possit, fieri, & longe à gummi differre. S E. Quibus notis resina à gummi differt?

B R A. Resina oleagina quodāmodo est gummi aqueum, Resina olea-
gina.
 quod experientia maximè demonstrat, quoniā resina igne
 accenditur: gummi crepitat. Difficile præterea est resi-
 nas, & aquam miscere, facillimum gummi & aquam: dif-
 ficillimum gummi & oleum, facillimū resinam & oleū.
 Quæ experientia, resinæ naturam oleaginam, gummi ue-
 rò aqueam esse ostendit. Ideo nostri temporis inepti qui-
 dam medici rerum naturas nescientes in uarijs composi-
 tionibus gummi & oleum miscent, resinas & aquā, quæ
 non se compatiuntur, magno pharmacopolarū clamore.
 S E. O quoties hoc mihi accidisse memoria habeo: de re-
 sina autē prosequaris. B R A. Dictum iam est te pini re-
 sinam seruare, cuius Plinius de pinu minimum colligi sen-
 tit, quum tamen experientia oppositum ostendat: fortè
 quia Plinius à Theophrasto sumit, apud Theophrastum
 uerò pinus larix est, ita ipse acceperit. Omnium uerò opti-
 ma terebinthina est. S E. Tu ergo inter resinas terebin- Resina tere-
binthina.
 thina numeras? B R A. Equidē, & ab autoribus inter re-
 sinas numeratur. At ne putes illā esse terebinthinā, quæ
 pro terebinthina passim uenditur, flauī coloris, quia ex
 larice resina est, ideo laricina potius nuncupari deberet.
 Vnde Veneti, & plures Italæ gentes, non terebinthina,
 sed larga, quasi larica ex larice uocant: nam habet mellis
 Attici colorē. Terebinthina autem alba esse debet, perlu-
 cida, in modum coloris uitri cœrulea, odorata, sed potissi-
 mum odore terebinthi. Ex Cypro Venetias affertur: nūc
 uera terebinthina, aliās laricina pro terebinthina ute-
 bantur: nūc error detectus est, & uerā terebinthinā por-
 tant: sed ut commodius uehatur, eam coquunt, & in mas-

fas rotundas ueluti placentas congerunt. s e n. Ut conijcere possim ex his quæ dixisti, pix terebinthi nuncupari potest, quoniam per cocturam fit ut aliæ pices. b r a s. Poterit, & nihil impediet, nisi diuersam esse terebinthine cocturam ab alijs picibus dicamus: quoniam terebinthina in aqua, aliæ sicca & per assationem potius densantur. Chiam summè laudat Galenus in libro de antidotis primo. Andromachus Libycam præfert. Satis est nos Cyprinam habere. Venetijs etiam non coctam uidimus, quæ duritiem quandam præ se ferebat. s e. Gaudeo meis temporibus inuentam esse terebinthinā, id est, ad nos allatam, quæ prius non afferebatur. b r. Ex Aphrica etiam, & Cycladibus insulis Venetias comportatur: uerum ex multis alijs locis, & multis arboribus resina fit. s e. Masticem quid esse arbitraris? b r a s. Inter resinas à Dioscoride numeratur, & ita sentiunt Theophrastus & Plinius: quippe resina lentici est. s e n. Legi medicos quosdam recentes, qui suo quodam libello Auicennam reprehendunt, qui ignorauerit lentiscum esse arborem ferentem masticem. b r a. Et si Auicenna de Romano Mastice loqui uideatur, quem in rerum natura non esse recentes quidam scioli profitentur, nos ex opposito Romanum masticem, id est, Italum esse scimus. Vnde Plinius præter Chium, Italum etiam scribit, & Cicero rusticæ plebi necessarium esse præ uarijs temporibus cognoscēdis tradit. Circunferuntur de hac arbore Ciceronis diuersiculi:

Iam uero semper uiridis, semperq; grauata

Lentiscus triplici solita est grandescere foetu:

Ter fruges fundens, tria tempora monstrat arandi.

Ut apud Romanos in honore fuisse lentiscum deprehendatur. Recentes ergo immeritò Auicennam reprehendunt, qui de Romano mastice loquatur. Imò etsi non dicat arborem ferentē masticem lentiscum esse, id tamen innuit, quum inquit ex ea fieri dentifricia. In hoc autem erat apud antiquos laudatissima lentiscus, & in hoc opere dentiscalpio à Dioscoride collaudatur. Imò Auicenna idem cum Dioscoride dicit in lentisco, quòd arbor in usu acaticæ, & hypocisthidis respondet: quamuis ille uocabulo barbaro utatur, herisistides. Vnde de his recentibus apprime mirandum, qui ita temere sine culpa Arabes reprehendant, & Mauritanos accusent, qui è sua lingua in Latinam peruersè interpretati sunt. Fortè si tot haberent Mauritani literarum sectatores, quot Græci, mendis carere in pluribus perciperemus. S E N. Habet'ne duritiem illā mastix, quum ab arbore sumitur? B R A. Non, sed resinæ duritiem solùm, postea magis ac magis exiccatur. S E N. Resinarum ordinem secundum perfectionem & imperfectionem libenter addiscerem. B R A. Id libenter agam, de his præsertim, de quibus antiqui meminere. Inter alios Galenus libro de simplicium medicamentorum facultatibus octauo, per adstrictionem resinas scribens hunc ordinem obseruat:

Prima Lentiscina, id est, mastix.

2 Terebinthina,

3 Strobilina,

4 Pineæ,

5 Picea,

6 Abietina.

In digerendo resinarum ordo:

Prima Terebinthina,

2 Lentiscina.

3 Aliæ quæ parum differunt, in maiori aut minori digerendi actione.

In abstergendo resinarum ordo:

Prima terebinthina.

2 Aliæ, quæ non differunt in abstergendo, sensibili aliqua differentia.

3 Lentiscina, quæ minus alijs abstergit.

In attrahendo resinarum ordo:

Prima Terebinthina.

2 Aliæ, quæ in attrahendo eadem vi insigniuntur.

3 Lentiscina, quæ cæteris minus attrahit.

In emolliendo resinarum ordo:

Prima Terebinthina,

2 Lentiscina,

3 Cyparissina.

4 Aliæ, quæ æquo modo molliunt.

Possumus & secundum acrimoniam eas comparare, sed Dioscorides nos uocat, qui omnes resinas alio ordine disponit, absolutam perfectionem resinarum considerans, quæ in hunc ordinem disponi possunt:

Prima Terebinthina,

2 Lentiscina,

3 Picea,

4 Abiegna

5 Strobilina,

6 Pineæ.

Venetijs pro officina tua ueram terebinthinā, & masti-
cem emere poteris: & præter hæc ex omni resina fuligi-
nem para, ut Dioscorides primo libro scriptum reliquit,
& ad medicos usus serua. S E. Sunt ne aliæ resinae? nam tu
in exarandis Galeni ordinibus cyparissinae meministi.

B R A. Imò & acerna uel zigia reperitur. Est autem ter- Resina zi-

tium genus aceris zigia, & multæ aliæ ex uarijs arbori- gia

bus, sed quæ in usu potissimum sunt, ex prædictis fluunt.

S E. Vnum solum aduerto, quum resinā absolutè dicimus,

illam pini intelligimus, quam Rasa nusta determinatione

addita uocamus. B R A. Ita usus fecit: nam & si apud anti-

quos resinā inueniamus, terebinthinam ob excellentiā in-

telligere oportet, nisi alioqui appellare consueuissent, ut

in nostro usu est. Nunc reliqua prosequaris. S E. Oro ne

aliarū gentiū nomina prætereas. B R A. Id libenter agam:

pix à Gallis pois, ab Hispanis pez, à Germanis bech nun-

cupatur. Masticem uerò Galli mastic, Hispani ex Lusita-

nia almezaga uocant, & Galli etiam ut nos ferè & Hi-

spani ac Germani terebinthinam uocant: nam primi te-

rebenthine, alij termentina, tertij terbentim proferunt.

S E N. Gummi Arabicum sequitur. B R A. Gummi genera

tot esse, quot sunt arbores è quibus manāt, autores testan- Gummi Ara-
bicum,

tur, sed hoc genus, quod Arabicū nominamus, & ab ali-

quibus Babylonicū, ab alijs sarracenicum dicitur, à nullo

antiquo autore particulari nomine donatur: quum uerò

hoc nomen potius sit ab Arabibus inuentū, quàm Græcis,

gummi Arabicū, ideo ab Arabibus petēdū est, & ex ipsis

quid sit inueniendum. Serapio gummi Arabicū ex arbore

acatiæ manare dicit, & Dioscorides lib. primo ex arbore

acatiæ gummi colligi scribit, aptum ad spissandū, refrige-
 randumq; quod ex spina fieri monet. Vnde Plinius cap.
 XI. XIII. lib. optimū gummi docens, ex spina Aegyptia
 esse inquit. Acatia uerò est Aegyptia spina, ut à Diosco-
 ride docemur: est autē uermiculatū, colore glauco, purū,
 sine cortice (scilicet arboris, non ipsius, ut multi quidē de-
 cepti sunt gummi corticem habere arbitantes) dentibus
 adhærens, sed Græci nullū habent peculiare nomen, quo
 ipsum indicent, nisi Arabico utamur: tamē ex spina gum-
 mi, uel acatiæ gummi dicūt. S E. Nostrum gummi glaucū
 esse non uidetur. B R A. Imò quādoq; glauci coloris uidi,
 quādoq; albi, quādoq; aurei. In causa est arborū diuer-
 sitas, à quibus educitur: nam una arbore nō sumitur gum-
 mi nostrū, sed pluribus: propter id diuersos colores, & di-
 uersas proprietates habet. Spina autē illa, quæ acatiā fa-
 cit, etiā in Arabia nascitur, hinc nomen sortitū est, gum-
 mi Arabicum: Babylonicum uerò quia circa Babyloniā
 Aegypti cōcrescit. At Sarracenicum dicitur, quia uulgus
 nostrum infideles, & præsertim Mauritanos, Sarracenos
 appellare solet: propterea quòd ex Africæ parte, &
 Mauritania uenit, Sarracenicū uocant, ut hoc gūmi, quod
 Sarracenicum dicitur, quia ex Africa etiā conuehatur,
 Latine gummi acatiæ, aut gūmi Aegyptiæ spinæ dici de-
 beret. Verū aliarū arborū gummi mixta sunt, ideo uarij
 colores in ipso cernuntur. S E. Quarū arborum? B R A.
 Amygdalarū amararū, cerasorū, prunorū, uitiū, olearū,
 ulmi. S E. Habent ne diuersas uires huius gummi genera?
 B R A. Habent, & unū alio deterius est. S E. Nisi agrè tu-
 leris, optarim ut quendā ordinem perfectionis & imper-
 festio

fectionis edoceres. B R A. Id libenter agam, à perfectiori exordiens, & mox alia secundum vires scribentur.

Primò, gummi Arabicum ex Aegyptia spina.

2 Ex amygdalis amaris.

3 Ex ceraso.

4 Ex pruno.

5 Ex fructibus.

6 Ex ulmo.

Quum alia sint gummi genera, penes ordinē prædictum perfectionis & imperfectionis, eorū firmā experiētiā, & statam nondū habeo. Ideo ad aliud tēpus pertractare differam, præsertim quia nonnulla priuatim ualēt, ut est gummi ex uitibus quod priuatim infantiū ulceribus aptissimum est, & olearum priuatim dentiū doloribus succurrit. Nuces quoq; suum gummi habent, quod eodem modo sicut alia ex trunco emanat. Apud Arabes electuariū fit, quod de cineribus uocāt, apud Auicennam præsertim, in quod gummi nucis intrat. S E. Non'ne & Dragagantum Dragagan-
inter gummi species numeratur? B R A. Naturā gummi tum.
habere Dioscorides prodidit: propriè autē gūmi non est, quāuis recentes gummi Dragaganti appellēt. Est autem
Tragacātha (ut rectè loquar) radix lata, & surculosa, su-
pra terram eminēs, è qua rami humiles, firmi, latè diffusi, Tragan-
folio numeroso, tenui, pusillo, intercurētibus spinis fron-
de sua cōtectis, & cādidis, ualidis, subrectis, de qua tertio
libro Dioscorides agit. Ex hac radice incisa succus ema-
nat, qui in lachrymā coalescit: hic etiā succus Tragacan-
tha nuncupatur. Recentes uocabulū corrupere, & dra-
gantum uel dragagantum dicūt. Conglutinat, ut gummi.

Antiqui in Creta solum nasci arbitrati sunt, & reuera in Creta abundat, & è Creta Venetias affertur, imò nomen Tragio Cretam significare certum est, quia spina sit Cretica. Tamè alijs locis nascitur, in Arabia, in Achaia, in Media Asia, in Peloponesso. Quicquid sit, naturam gummi habet: secundum Dioscoridè per radicis incisionem fit. At Theophrastus sponte emanare censet. Ad gummi igitur redeuntes, Paulus Aegineta quum de Commi, id est, gummi pertractat, ea tantum animaduertit, quae à Galeno breuissimè exposita sunt. S E. Notas scire optare, quibus probatissimam tragacantham noscere possim. B R A. Ex Dioscoride lubentissimè aperiam, sit translucida, leuis, gracilis, pura, subdulcis. S E. Iam noui. Ad reliqua gummiu genera accedas. B R A. Enumera tu quibus in officinis utimini.

Gummi elemi. S E N. Gummi habemus, quod elemi nuncupamus. B R A. Cuius arboris est? S E. Abs te peto. B R A. Quid sentiam lubens edoccebo: an uerò nodum explicabo, iudex eris. Dioscorides libro primo de gummi oleae Aethiopiae pertractat: hoc gummi, Arabicum gummi esse putat Hermolao, nos è contra gummi spinæ Aegyptiae acatiam feretis esse gummi Arabicum arbitramur, imò ita esse debere certissimus: quamuis & aliarum arborum gummi mixta sint: nam à Plinio id gummi ceteris perfectius dicitur: nos autem perfectius gummi non habemus Arabico dicto. Quam ob rem, & ex his, & ex colore, non possum cum Hermolao asserere gummi oleae Aethiopiae esse gummi Arabicum, sed quandoque inclinauimus, ut gummi oleae Aethiopiae esset gummi elemi dicti (ut inquit Hermolao) quasi Enhemi. In id autem nunc potius inclinor, corruptum esse

uocabulum oleæ in eleæ, postea in elemi. Reperitur autē hoc gummi & in Italia: sed uos pharmacopola re quadā utimini mihi ualde odorata pro gūmi elemi, quā resinam potius quā gummi existimo. Quid uerò sit nondū comperi: satis tibi nunc sit, ex olea Aethiopica, & etiā Italica gummi oleæ haberi, uel ut uos dicitis, gummi elemi, quod Plinius dentibus ualere ostēdit. Quin & ex oleastro habetur, quod his notis deprehēditur: simile est scammonio, sed ruffiusculum, & exiguis stillicidijs concretum, gustu mordaci, nec gummi aspectum habens. Id enim damnatur quod gūmi aspectū præ se fert. Quā uerò uos pro elemi, id est, oleæ lachryma accipitis, cum scammonio similitudinem non habet, nec ruffa est, nec concreta exiguis stillicidijs, nec gustu mordaci: imò potius quandoque dubitauit, quod gummi hederæ nuncupatis, gūmi elemi esse, si mordacē illum gustū habuisset. S E. Nescis igitur quid ea res sit, quā gūmi elemi appellamus? B R A. Ad hoc usq; tempus quid sit quo utimini, ignoro, sed breui spero rem hāc assequuturū: satis nūc sit gummi elemi uerū, esse gummi oleæ: non dico Aethiopicæ, sed cuiuscunq; loci, modo olea lachrymam habeat. H E R. Oblitus es aliarum gentium in prædictis gummi nomina edocere: his tamen maximè oblecto. B R A S. Ne Herbarium nostrum suo desiderio frustrari uidear, à Gallis gummi Arabicum, gomme Arabique, & Hispanos gomma Arabica nuncupare scias. Dragantum uerò, Galli gomme dragant, Hispani gomma dragante, Germani driant uocant. S E N. Gummi hederæ prosequaris. B R A S. Ex hederā libro tertio fieri lachrymam Dioscorides censet: uos pharmacopola gummi

mi quoddam circūfertis hoc nomine appellatum gummi hederæ quod non esse gummi hederæ, id testimonium est, Dioscoridem lachrymā hederæ psilothron esse dicentem: sed gummi illud uestrū non solum psilothron non est, imò nec mordicantem gustum habet, aut qui calorē ostendat. Vnde & Galenus lib. v i i. de Simplicium medicamentorum facultatibus, de cisso, id est, hedera tractans, inquit, lachrymam eius pilis nudare, & esse usque adeo potestatis calidæ, ut obscure adurat. Quam ob rem non est gūmi hederæ, uel lachryma hederæ, quā uos pro ea circūfertis. s e. Quid ergo est? B R A. Gummi alterius arboris, quā ignoramus: nam & experientia hedera considerata, uerū gummi, id est, lachryma hederæ cognosci potest. Ego quādoq; hanc lachrymam supra hedera truncum concretam uidi, ab ea quā habetis longè diuersam. A Gallis gomme de lierre nuncupatur. s e. Putas ne sandaracham inter gummi numerandam? nam gummi uidetur, si proprietates eius contēplor, & gustum, & corticem arboris quādoq; coniunctū. B R A. Apud probos autores duo nomine sandarachæ intelliguntur. Vnum est quod cherantemū dicitur, uel Rhitaces, de quo in apomeli Dioscorides quarto lib. & Hermolaus in Corollario, cap. D X L I I I. in lilio: sed hæc uestra sandaracha, quam à uerno rore uernicem dicunt, nihil ad rem medicam. Est alia sandaracha, de qua Dioscorides quinto libro, quæ cum auro & argēto inuenitur, & argenti fodinis, flammeo colore ad satietatē rufescit, fragilis, puraq; & habens quodāmodo cinnabaris colorem, & reddens uirus sulphuris. Hæc est uera sandaracha, quam in officinis haberi oportet: de qua Galenus, Paul

Sandaracha.

Paulus, & Dioscorides medicas vires tradunt, cuius uicæ auripigmento uti possumus, quoniã easdem vires habet. Inter auripigmenti massas sandaracha inuenitur, & nunc ego domi habeo ueram sandarachã auripigmẽto nexam: eadem enim fodina colliguntur. Fit etiam adulterina sandaracha ex cerussa decocta, ut Vitruuius VII. Architecture libro docet. Illud autẽ casu inuentum est, factò incendio, ubi erat cerussa: hæc sandaracha pictoribus magis apta est, naturalis uerò medicis. S E. Sandarachã libenter cognoscerem, qua omnes ferè medici utuntur, & paucissimi, imò nulli cognoscere uidentur. B R A. Tibi in tua officina sandaracham ostendam. S E. In mea officina? Fortè illam portabis. B R A. Imò in tuis pyxidibus inueniã. Considera auripigmentum tuum, uidebis aliqua parte rubescere, ut ferè in minij colorẽ uergat. S E. Id frequentissimè uideo, imò auripigmentũ ita rubrũ superioribus mensibus à luteo discreui. B R A. Illud rubrũ sandaracha est: eadem enim fodina, & sandaracha, & auripigmentũ effodiuntur, imò simul mixta sunt: sed quod maius est, audias, auripigmentũ & sandaracha idem re sunt, differunt tamen per maiorẽ & minorẽ decoctionẽ naturæ: nam & idẽ ab arte fieri percepi, & tu ipse experiri poteris: sume auripigmentum, & uitreato uase impone, supposito igne ut lique scat, & accendatur: accenditur ferè ut sulphur, si per aliquod spatiũ combusseris, inde frigescat. Videbis oculata fide per hanc decoctionẽ auripigmentũ sandaracham euasisse. Si etiã auripigmento pinxeris, & sandaracha, eundem ferè colorem faciunt, nisi quòd in sandaracha intensior est, quàm luteus. In auripigmento magis

gis floridus: nam sandaracha color in eū qui uulgò ranzo appellatur, inclinat, in quē etiam is dependet, qui ab auripigmento usto fit, ut auripigmentū ustū in sandaracha naturā transiuisse deprehendi possit. Nec mouearis, quòd sandaracha rubra dicatur, quoniam rubra quidē est uisu, sed quū teritur, & aqua miscetur, hoc est aptatur ad picturæ opus, hunc colorē luteū intensum facit, nō rubrum, unde minio similis est uisu sandaracha, non autem opere, quum ea picturæ fiunt: ut manifestè cognoscas sandaracham uerā esse auripigmentū à natura magis coctū: quod si arte coxeris, eundem colorē insigniri uidebis. Tu ipse experiaris, quemadmodū & ego pro noscendis exquisitissime sæpius expertus sum, imò & quod Risagalū uos nūcupatis ex auripigmēti genere est. Qui uerò inquit Venetijs auripigmentum liquefieri, & arte in leuigatas assulas parari, quas risagalū postea nuncupāt, decipiuntur: nam in fodinis auripigmēti Arsinagal reperitur, & eiusdē generis est, sed uilius: ideo, & uiliori pretio uenditur. In quo reperitur etiam sandaracha: color enim sandaracha magis ignitus est, & aliqua parte cinnabarim refert, redoletq; sulphuris odorē. Recentes Chymistæ arsenici nomine tria intelligunt, auripigmentū, risagalum, & quod particulari nomine arsenicū uulgò dicimus. Chymistarum nomina hæc sunt: arsenicū croceum, quod est auripigmentū: arsenicum rubrū, quod est sandaracha: arsenicum album, quod ita simplici nomine à nobis uulgò dicitur. Sed in uno decipiuntur, quia arsenicum album non esse minerale arbitrantur, sed inquit Venetijs esse qui ui ignis ita parent, & arte ex auripigmento faciūt, quod falsis

falsissimū esse, & inexpertes agyrtae noscunt: nam ex mi-
 nera defoditur nostrū arsenicū. Sed Chymista suam hanc
 distinctionem ab Auicēna accepere, ita innuente: Serapio
 autē sub capite Narneth, quod est c c c l x x x i. id est,
 auripigmenti, sandarachā etiā intelligit, & arsenicū albū:
 quod uerò sub auripignēto sandaracham accipiat, ex eo
 deprehenditur, quoniā ex sententia Dioscoridis inquit in
 eisdem fodinis auripigmentū citrinum inueniri, in quibus
 inuenitur auripigmentū rubrum: hoc autē à Dioscoride
 dicitur sandaracha, & in calce uerborum Dioscoridis à
 Serapione adductorum, caput de sandaracha Dioscoridis
 ponitur, & suas proprietates assignat sub nomine auripi-
 gmenti rubri, ut certū sit apud Serapionem sandaracham
 esse auripigmentum rubrum: unde frequentissimè in au-
 ripigmento sandaracha inuenitur, & in dicto risagalo,
 quod & ipsum in auripigmenti genere censendū est. Ri-
 sagalum uerò & nonnulli arsenicū uocant: sandaracha à
 Serapione auripigmentum rubrū appellatur. s e. Gau-
 deo semper plurima discere. Sandaracham habeo, habere
 autē ignorabā. Verūm, quum uenenū sit præsentiſſimum,
 quomodo à Dioscoride in usu medico ualere iudicatur?
 B R A. Non mirum, quoniā multa uenenata alijs mixta mi-
 tiora fiunt, et apta medellæ. Nam Dioscorides sexto libro
 sandarachā inter uenena numerauit, & quibus remedijs
 eius noxa aboleatur. Miror de Rodolpho Agricola, qui
 in suo Bermano, sandaracham non olere uirus sulphuris
 scripserit. Si ipse tractasset, & manibus fricuiſſet, sulphu-
 ris odorem euitare non potuiſſet. Imò si (ut nos fecimus)
 accendiſſet, oculus fumum sulphuris uidiſſet, & nidorem
 narib

Rodolphus
 Agricola
 notatur.

naribus presensisset. Adde eundem autorem admirari Dioscoridem, qui cinnabaris colorem habere dixerit: tamen à Dioscoride nunquam hoc dicitur, sed quod aliquem colorem cinnabaris habet, id est, aliquo modo inclinat: in rubrum enim uergit. At mixta aqua, & optimè trita luteum colorem facit parum intensiorem colore simplicis auripigmenti, sed eiusdem apparentiæ cum colore auripigmenti usti. Quum ergo in antiquorum descriptionibus sandaracham scriptam inueneris, partem rubram auripigmenti accipito, aut rubram partem risagali dicti. Si uerò desit pars rubra, eam partem arsenici aut auripigmenti sumas, quæ in rubrum magis inclinat. **SE.** Id autem, quo pro sandaracham utimur, & gummi uidetur, quid est? **BRA.** Est gummi iuniperi: nam Arabes sandaracham appellant gummi iuniperi, ex quo puluis fit, quæ uernicem uulgò nuncupamus, ad delinendas chartas ne bibulæ sint: & pictores eo utuntur in quadam compositione uernicem appellata, ex oleo nucum aut lini, Aloë (ut lucem coloribus tribuant) & hoc gummi. Miror cur in usum medicum uenerit hoc gummi: quoniã Plinius lib. XIII. cap. XI. gummi iuniperi ad nihil utile censuerit. **SE.** Quare ducti recentes hoc gummi sandaracham putarunt? **BRA.** Decepti sunt in nomine, quia apud Serapionem sandarax scriptum inuenere, ipsi sandaracham putarunt, tamen Arabes quos Serapio adducit easdem uires huic gummi attribuere uidentur, quales Dioscorides, & autores ueræ sandarachæ attribuunt. **SE:** Cur uernix dicitur? **BRA.** Aliud coniectari non possum, quàm cum Hermolao dici quasi uernus ros: gummi enim uere potissimum fit, & æstate perficitur, præsertim
 ex ros

ex rorida substantia. Galli ut nos, uernix. Hispani uerniz,
 Germani uernis appellant. S E N. Aliud gummi sequitur, ^{Gummi cha-}
 quod charabe nuncupāt. B R A. Nescio an alia simplici re ^{rabe,}
 inconstantiores sunt autores tam antiqui, quam recentes,
 quam in hoc uocato charabe. Omnes electrum uel succi-
 num esse putant, tam qui nuper, quam qui antiquitus scri-
 psere. Tu Plinium lege cap. II. lib. C C C V I I. ubi Græco-
 rum poëtarum fatuitates aperit, qui putarunt lachrymas
 esse sororum Phaëtonis in populos conuersas circa Eri-
 danū, ut hinc etiam collectum sit charabe, aut electrum
 gummi esse populi nigrae, quod Serapio & Auicenna sen-
 tire uisi sunt. Ipsi enim caput faciūt de haur romu, id est,
 populo, & omnia scribūt quæ à Dioscoride in populo ni-
 gra tradūtur. Duo autē capita ab Auicēna fiūt, in quibus
 idē precisè scribit. Vnum, quod est C C C X L I I I. in quo
 de lauro Romano differit. Aliud, quod est C C C C C X. ubi
 de nuce Romana percurrit. Sunt autem duo capita, ubi de
 eadem re, & eodem modo scriptum est. Capite autem
 C C C L X X I I I. de charabe loquitur, quod nucis Roma-
 ne gūmi esse dicit: appellat autē charabe lingua Persica,
 quasi paleā rapiens. Non est autē hic locus contrarietate
 pertractandi in horum capitū qualitibus, quia nostrum
 institutum est rem tantum aperire. Quod autē Auicenna
 de gummi nigrae populi loquatur, tum ex proprietatibus
 apparet, tum ex nomine ipso. Inquit enim, haur Romanū
 appellari achirosa: Græci autē ut Dioscorides & Gale-
 nus, populum nigrā αχίρσα & appellāt: ut manifestè ap-
 pareat, Auicēnae interpretē corrupisse uocabulū, & pro
 αχίρσα & achirosa scripsisse: uel fortè librarij fuere, qui

ita per uices describentes corruerint. Ad rem igitur, uideo antiquos autores in hac re adeò diuersos, ut quid dicendum sit ambigam. Plinius cap. II. & III, ultimi libri de hac re incertè tractat. Dioscorides electrum gummi esse nigrae populi in Eridanũ defluens sentit. Primo libro in nigrae populi capite, postea secundo libro lyncurium, id est, ex urina lyncis factum lapidem electrum esse iudicauit: hæc tamẽ incertè proponit, ut de re ipsa incertus esse uideatur. Galenus & Paulus de gummi albae populi pertractant, tamen electrum uel succinũ esse non dicunt. Res adeò inconstans est, ut ferè me explicare non sciam: hoc tamen certe deprehendo Genuensem, Pandectariũ & ceteros recentes aberrare, putantes rem illã, quã nos ambro appellamus, esse Arabum charabe: error autem est, quia charabe Arabum est gummi populi nigrae, & etiã albae, quam Græci simpliciter ἀσίνης appellat, nos populum albam Latinè: nostra materna lingua Græcos imitatur, quia albaro quasi album appellamus, ut Græci ἀσίνης. Ex his duobus populi generibus gummi fieri certum est, quod ab Arabibus charabe uocatur, à Græcis albae populi resina uel gummi, à Latinis eodẽ modo dici debet. Causa autem erroris fuit, quia Dioscorides hoc gummi electrũ appellari monet, & Chrysophoron. Sed Dioscoridis uerba pensitãda sunt, qui ita esse simpliciter non dicit, sed ab aliquibus ita appellari, tamen non est uerũ electrum, id est, nostrũ uocatũ Ambrum, quamuis ab aliquibus tali nomine ob similitudinẽ appelletur: unde in hoc me resoluo, charabe Arabum, & gummi populi albae Græcorũ idem sunt, & non sunt nostrum electrum, uel ambrũ, ut recen-

tes putāt. s E. Duo abs te scire percupio, quid sit res ea, qua pro charabe utimur. Præterea quid apud antiquos sit res ea quam ambro uocamus; quo indices fiunt, quibus mulieres numerant preces, quas Deo singulis diebus fundūt. B R A. Id quod in officinis pro charabe habetis, idem est penitus cum ambro, quo indices fiunt. Tu experimentum sumere poteris, ut ego frequenter expertus sum: accenditur charabe, & ambrum, & eodē odore redolent, eandem guttam faciunt, eandem flammā: sume frustū eius rei, quam uocas charabe, & unum indicem ambri, & accense candellæ admoueas, accenduntur eodē modo, & eisdem omnibus notis præscriptis, imò & uisu, colore, splendore conueniunt, & ex eodem loco ad nos deferuntur: ex mare Dantisci ad nos fertur & ambrum, & charabe. Est autem Dantiscum mare in Germanico Oceano: ea autem pars, quæ nunc Dantiscus dicitur, ab antiquis Cosmographis Prussia nuncupatur, unde ex Prussia habetur. Quid uero sit, nesciūt se explicare qui illinc ueniunt. A Germanis ex Prussia in Pannoniā, mox (ut inquit Plinius) Prouinciam: (est autē Prouincia ea pars Gallie, quæ nunc Proenza uocatur,) inde Genuam affertur, & nonnulli mercatores Venetias cōtendant. Quæ à Plinio dicuntur cap. III. lib. XXXVII. certissima sunt. Nasci insulis septentrionalis Oceani, defluente medulla pinei generis arboribus, ut gummi in cerasis, resina pineis: erumpit humoris abundantia, densatur rigore, uel tēpore autumnali: quum intumescens æstus rapuit ex insulis, certe in littora expellitur, ita uolubile, ut pendere uideatur, atq; consistere in uado: quod arboris succum esse etiā prisca nostri cre-

didere, ob id succinū appellātes. Pineæ autē arboris esse, indicio est pineus in attritu odor, & quod accensum te= de modo, ac nidore flagret. Qui in Prussia prope mare Dantiscū habitant, colligūt circa maris littora ambrum, charabe, uel succinū, sed ipsi unde ueniant nesciunt: quod uerò destilet, hoc argumēto notat Plinius, quia sunt quæ= dam intus translucentia, ut formicæ, aut culices, lacertæq; quas adhæsisse musteo non est dubiū, & inclusas indure= scenti: hoc nos frequentissimè uidimus ambrū, apes, mu= scas, formicas, festucas inclusas habentē: imò & domi ha= bemus, in quo adeò mirè formica, & integrè inest, ut nec minimum crus desit. Nostræ mulieres sibi parant indices ad salutationes Angelicas numerandas, & ad ornāda col= la: sed tempore Plinij erat agrestiuū foeminarū Transpa= danarum ornamentū, monilium uice succina gestantium, maxime decoris gratia. Etiā & nostro hoc tempore sole populares, & agrestiores succino pro ornamento utun= tur. Succinum igitur & charabe idem sunt, & gummi est pineæ. Nos in pinetis Rauēnatibus gummi uidimus simile succino, & accendimus eodem odore quo succinum, sed non ita durum: fortè quia alio cœlo, quàm Septentrionali ortum. Constat autē & ex India conuehi. Unus tantū est succini color, sed differt per magis & minus: aliud enim est candidum, aliud colore ceræ nouæ. S E. Hic est color charabe quod habemus passim in officinis. B R A S. Aliud est fuluum, aliud tanquā mel coctū. S E. Et etiam nostrū charabe hunc colorem habet. B R A. Nunc mulieres no= stræ nonnullæ flagrantem probant, aliæ turbidū. Tempo= re Plinij erat maxima autoritas translucentibus, præter= quam

quam si nimio ardore flagrarēt: imaginemq; igneā inesse, non ignem placebat. A Germanis gelber nid stean nuncupatur, ac si dicāt, crocei coloris lapis: quamuis Plinius referat suo tēpore à Germanis glessum dici, & propterea insulam Glessariam in mari Oceano dictam. Martialis & ipse nouit in succino formicas occultari, inquiens:

Cum Phaëthontea formica uagatur in umbra,
Implicuit tenuem succina gutta feram.

Sed ipse postea ueluti poëta ex sororibus Phaëthontis plorantibus succinū prodire arbitratur. Decipiuntur qui è terra ueluti bitumen concreescere dicunt. Præter dictos colores nos nigrum ambrū habemus, sed arte factum est: nam tingitur omni colore, præsertim Plinij tēpore, seu hœdimo & radice anchusæ tingebatur: quippe etiā conchylio inficiebantur: quum sit ambrū tinctum, an uerum ambrum sit, id est, succinū, uel electrū, igne deprehēdes, quoniam uerum ambrum flammescit, odorem pineæ spirans. Si uerò ex re dicta smaltum sit, non flammescit, nec odorem pineæ habet, quāuis succinū alio colore infectū ægrius flammescat, quàm purum, tamen non possunt non habere etiam succina tincta proprietatem eam, festucas, paleas, & sicca folia ad se trahendi, quum attritu digitorum, aut uestis calefcunt: hoc etiam unum indiciū est cognoscendi uerum ambrū tinctum à non uerò: & hæc proprietas fecit ut Arabes charabe nuncuparēt, quod lingua Persica significat paleas ad se trahere. Vnde & Dioscorides in lyncurio, ipsum pterygophoron, quia in se trahit floccos & stramenta, uocat. Tamē multa alia sunt præter ambrum, quæ ita trahunt: quam ob rem succinum, uestrū

Charabe electrum idē succinum,

charabe, & electrum idē sunt, & gummi pineæ induratum esse credendū, imò certè asserendū est; quāuis hoc uocabulum electrū ad multa alia significanda ab antiquioribus accipiatur: nam uocabulū electrum, succinū significat, & lapidē ex urina lyncis factū, & naturale quoddam habens quintam partem argenti in auro, & arte factū ex tribus partibus auri & ima argenti: hoc autē tertium electrum aurum & argentum mixtum habens, à Chymistis Phaëton nuncupatur. Quid uerò sit ambarū, dictū apud nullum antiquorū inuenire potui: quanquā arbitratus sim antiquos aliquos sub succino hoc, ambarū nostrum intellexisse, eo argumento, quia nōnulli odoratissimum ipsum fecere, & ex terra ueluti bitumen prodire, tamē incertus sum. Tria genera ambari apud recētes inueniuntur. Vnū, russum & pingue, quod cæteris præfertur, quod Selachiticum à loco Indiæ ubi nascitur, appellatur. Aliud, subalbidum, quod Sechra dicitur ex Arabia Felici asportatū. Tertium, nigrū, quod cæteris ineptius est. Primū uidimus Genuæ, ubi manicæ odoratiores fiūt, quā in loco altero Italiæ. Secundū & tertium, frequentissima sunt Venetijs. Auicenna & ipse in capite de Ambra tria genera numerat: intelligit autē per ambram, ambarum: laudat & ipse primū genus, quod (suis uocabulis) ipse dicit esse grisei coloris: nigrū uilipendit, quod fuisse in uentre piscis asserit. Idem Serapio de ambra, id est, re illa odorata quā ambarū nuncupamus. Nullus est antiquus (quem legerim) qui de hoc ambaro loquatur. Apud Aëtium reperiri ambar, scribit Hermolaus, hoc intelligēs (ut putat.) Nos autē nō ambar, sed ambra inuenimus, lib. xvi. cap. cccxxxiii.

An uerò de ambaro loquatur, uel de succino; aut altera re, incerti sumus. Suspiciamus tamē loqui de ambaro, tum quia illud nomen habet propriū, succinū & electrum, de quibus 11. libro agit sub illis nominibus: quāuis simul & semel lyncuriū scribat, ut uisus sit succinū uerū ignorare, tum quia ponit ambrā in cōpositionē suffumigiū muscati, in quam potius ambarū, quam ambrū, id est, succinū, interferendū erat. Quāquā & succinū non careat odore, praesertim quum aduritur, & ad suffumigia aptum est, quia ignem recipit. Hermolaus tamen nomen inuenit nostro ambaro, quippe iubet succinum orientale appellari primus omnium. Fabulantur qui sperma ceti esse contendunt, & qui fructum cuiusdam arboris sub mari existentis, & qui iecur piscis, aut piscis stercus esse putant. Constat enim scaturire uarijs locis sicut bitumē, & sulphur, in India & Arabia. s e. Reperitur ne apud Serapionē nostrum ambrū, quo indices fiunt? B R A. Fortē est in cap. XLVI. apud Serapionē, ubi de styrace pertractat, inquit (de quadam re loquens) uocari styracem eremitarū, qui est ambar, & lubne eremitarum: nisi hoc sit nostrum ambrū, uel simul cōfundat in charabe (ut uidetur) nunquam apud Arabes inuenire potui. Tu alia prosequaris, quoniā in charabe, id est, succino immodicus uideor, licet non in necessarius. s e. Gummi pini consequitur. B R A. Praeter Gummi pini, resinā in pini truncis, gummi albicans concrescit, quod à nobis pini gummi, à Gallis Gomme de pin nūcupatur: sed ob resinam in raro usu est. s e. Ergo ad assam foetidā ueniamus. B R A. Quod nos laser, Arabes corrupto uocabulo assa dicunt, σιλφίου à Graecis nuncupatur. Vnū tantum

genus apud Dioscoridē, & probos autores inuenio: uos autem pharmacopola, & recentes duplex genus assae faciatis, foetidum, & odoratum. Opus est apud antiquos experiri an haec duo genera inueniantur. S E. Ego frequēter assam odoriferam, & assam dulcem inueni, sed nunquam uidere contigit. B R A. Recētes in assa dulci decepti sunt: nihil enim apud probos autores etiam Arabes reperitur, quod dulcis assa nuncupetur. Ideo illi recentes aberrant, qui glycyrrhizae succū arbitrātur, & perperam Rhasim interpretātur in capite de diminutione coitus: ubi inquit Altit, ipsi interpretantur assa dulcis, quū potius gummi assae interpretari debuissent: sed haec aliās. Tu (ut inquis) foetidam assam uidisti, odoratam autē nunquā uidere contigit. S E. Equidem. B R A. Et ego odoratam assam apud antiquos inuenio, sed ipsam ostendere non possū: foetidam uerò apud eosdem inuenire difficile est. S E. Abs te quid haec sint, libenter addiscam. B R A. Aliās putabam, quod à Dioscoride silphium, à Latinis laserpitium appellatur, duo complecti, uestram dictam assam foetidā, & belzoinum, itaq; à pueritia ferè imbiberam, Auicēna in causa fuerat, qui assam in foetidā, & odoratā distinguit: ipse Altit sua lingua dicit. Interpres barbarus, non Latinus laserpitium scribere uoluit, & assam dixit, hoc nomē corrumpens, sicut cetera alia corrumpere assuetus erat: tamē Dioscoridem, Pliniū, Galenum, Paulumq; considerans, laserpitium non esse nostrā assam foetidam, multis testimonijs probari potest: si Plinium lib. xxvi. cap. xxiii. legeris, manifestè deprehendes silphium aut laserpitium in medicina & coquina ualere: nostra autē assa foetida in coquina nihil

bilualet, imò omnes dapes corrumperet: & quãuis plura
 genera distinguat, id est, per uarias prouincias, in quibus
 perfectius & imperfectius nascitur. Idem facit lib. XIX.
 cap. III. ubi laserpitium inter ea, quæ comeduntur, enu=
 merat, & in utroq; loco magnam existimationẽ ostendit,
 in qua laserpitium fuit, & ingens ipsius pretium. At ue=
 stra assa foetida in nulla existimatione unquã fuit, et nunc
 non est, utpote cuius una libra decem Ferrariensibus soli=
 dis ematur, qui sunt uiginti Veneti. Dioscorides quoque
 inquit radicẽ eius commendari sapore ad intinctus & iu=
 sculenta, & garũ. Idem sentit ad cibaria esse utile laser=
 pitium Theophrastus lib. VI. de plantarũ historia: ut hæc
 omnia ostendere uideantur uestram assam foetidam, non
 posse laserpitium, aut silphium antiquorũ esse. Adde la=
 serpitium colorem modicè ruffum habere, translucẽtem,
 & redolere myrrham, habereq; intensum odorẽ, sed no=
 stra assa foetida omnia in oppositũ habet: quare assa foæ=
 tida laserpitiũ esse non potest. Belzuim uerò ita à nobis
 uocatum, antiquorum laserpitium esse uidetur: nam com=
 mendaretur inter cibaria, & credendũ est arboris radi=
 cẽ ex qua colligitur, odoratas dapes reddere posse: unde
 animus inclinat laserpitiũ lachrymã illã esse, à nobis bel=
 zuinũ appellatũ: hi enim qui triremes & Lusitanorũ ce=
 loces ascenderunt, arborem, ex qua belzuinũ colligũt de=
 scribentes, laserpitium Dioscoridis aut silphiũ exquisitè
 describũt, præter id quod ipsimet ab ipsa ueritate coacti
 belzuinũ laserpitiũ appellant. Serapio etiã inter Arabes
 laserpitium sub nomine Aniudem, id est, assæ tradens, ea
 tantũ dicit, quæ à Dioscoride & Galeno de ipso scripta

relinquuntur. S E N. Ergo de nostra assa foetida antiqui nusquam loquuti sunt? B R A. Dum tecū loquor, in ipsam incidere uideor, & quid sit apud antiquos, praesentatur: unde quū laserpitiū ex Syria, Armenia, Media, Aphrica, & India conuehatur, quod ex Aphrica, Armenia, & India affertur suauissimū odorē habet, praesertim Cyrenaicum: unde & opos Cyrenaicus, id est, succus Cyrenaicus appellatur. Medicum uerò, & Syriacum, id est, quod ex Media & Syria affertur (ut Dioscorides inquit) uirosū odorē habet, & putrilaginē resipit, hoc est nostra assa foetida: quoniam ex Syria Alexandria, & Alexandria Venetias fertur. Obscurū uerò colorē habet, quoniā adulteratur etiā addito sagapeno antequam arescat, & simul etiā terra: unde si rectē odoraueris, sagapeni odorē persenties. Sapit enim (ut optimē dicebat Mesue, & falso à quodam uiro reprehēditur) allij quadamtenus odorē, & à Dioscoride etiā dicitur sagapenū medium odorē habere inter laserpitiū & galbanū. Ideo opus erat laserpitiū Syriacum sagapeno adulteratū, sagapeni odorē habere, & suū uirosū: propterea nō mirū si adeo foeteat. Assa igitur ab Auicenna non ab re in foetidam & odoratā distinguitur: unde & laserpitium duo cōplectetur secundū uarias urbes, & ut diuersis locis nascitur: quod nos belzimum uocamus ex Aphrica & Armenia fertur, ut Dioscorides inquit. Adde tu & ex India: uestrā autē assā foetidā ex Media & Syria cōportant: tamen utraq; laserpitium dicitur. Nam laserpitiū lachryma est ex incisa radice, & caule Silphij: primū ad usum mensarū est, secundū minime: quāuis credendū sit oues radice, & herba secūdi
 gene

generis uti posse. Succus qui est è caule (ut Plinius inquit) caulias dicitur: qui autè à radice, rizias. In spissatur sur sur re & farina: propterea in belzuino frequenter quasi grana sur suris uidentur. Cyrenaicū summè laudatur: ideo ab solutè opos Cyrenaicus dicitur, uel simpliciter, opos; aut simpliciter Cyrenaicus. In tua officina folia, radices, caule, & lachrymā habere studeas: primū uocāt masspetō, secundū magydarim, tertiū silphiū. Lachryma uerò, laserpitiū, et silphij succus uel lachryma appellatur. S E. Hæc ne certè tenes? B R A. Inclinator nunc, aliàs hæc rem ad oculū tractaturus: nec admiratione afficiaris, rem foetidā inter inunctus & cibaria ad saporè gratiorem accommodari: quoniam quandoquidè & nos allium, cepas, porrū inter cibaria delectamenti gratia miscemus, quæ tamen re uera foetent, nec omnia antiquorum quæ odorata dicuntur, grato odore redolent, aut omnia sapida ab ipsis laudata. Quandoq; Vergilianū Moretum parari iussi: impossibile erat etiam maxime rusticū comedere. Nonnunquā etiam aliqua Plinij unguenta parauit, quæ graui odore offendebant potius, quàm delectarent. Ideo non mirū si laserpitiū Syrium inter cibaria pro delectamento poneretur, præsertim radix, quæ aliū odorè habere debet, quàm illa lachryma fortè stercore adulterata: imò & à stercore nomē illi dedere Germani, denfels drick dicētes, id est, stercus diaboli, quo nomine nos uulgò solemus appellare petraleū. S E. Galbanum sequitur. B R A. Ab albedine nomē sumpsit Galbanum: quod autè nos habemus, mixtum est, ut putarim adulteratū esse. Tanto uerò purius est, quāto magis albicās. Similitudinē thuris habere debet, aut ammoniaci.

niaci. In Dioscoridis codicibus thuris solum legitur: à Plinio additur, & ammoniaci. In Dioscoridis codice, ammoniaci deesse arbitror, nõ ob hoc quia Plinius illã particulã addiderit, sed quia Serapio Dioscoridis uerba in galbano adducens, ammoniaci addit, & res ipsa ita esse ostendit: rarò enim thuris similitudinẽ habere uidi. frequẽtius ammoniaci: quanquã & ammoniacum thuris similitudinem habeat, quia ita concretum sit. Hęc igitur optimi galbani indicia sunt nõ eius quo utimur, quod uel adulteratũ, uel sex boni est, similitudinem thuris habeat, uel ammoniaci, grumosum sit, purũ, pingue, minime lignosum, & in quo nonnihil seminis ferulæ admixtũ sit, odore graui, non multum liquidũ, nec multũ aridũ. Quod autem nos habemus lignosum est. Ex Syria Alexandria, postea Venetias portatur. Venetijs quandoq; pulcherrimum uidimus. Miror autẽ quum habeat grauẽ odorẽ, cur ab antiquis inter unguenta numeretur, ut Plinius primo cap. lib. XIII. testatur: uerũ id fortẽ fecere, ut grauia acutioribus miscentes, tertium quoddã perfectũ odoratumq; inuenirẽt. Nam, ut eo etiam loco manifestũ est, compositionẽ odoratã ex fenugræco parabant, quod grauẽ odorẽ habere nemo dubitat. Aut igitur (ut prædiximus) grauia acutis permiscentes, medios quosdã odores fingeant: aut quæ nobis graueolentia, antiquioribus bene odorata uidebantur. SEN.

Bdellium. Bdellium sequitur. BRA. Bdelliũ apud Græcos unũ est, per regiones quibus innascitur, secũdũ perfectius & imperfectius distinctum. Apud Arabes duplex molechil, id est, bdellium reperitur, de quibus tanquam de diuersis rebus Serapio cap. CXVII. & cap. CCXCIII. pertra-

trauit:

Huius: quamvis Auicenna eodē capite utrunq; cōfundat.
 Quum tamē bdelliū primū Serapionis genus fructus sit,
 qui maturatur in Mecha, in Hispania minime, nō est idem
 cum bdellio Dioscoridis, sed secundum Serapionis bdel-
 lium cum Dioscoridis bdellio idem sunt: primū enim Se-
 rapionis bdellium, est genus palmæ. Auicenna bdelliū an-
 tiquorū in Arabicū & Iudaicum distinguit. Dioscorides
 tria genera facit per regiones, & colores diuersa. Primū
 genus Sarracenicū est, id est, ex Libya allatum: ea enim
 parte homines Sarraceni uocantur. At quia hoc uocabu-
 lum Sarracenicū, Hermolao, Dioscoridis tempore extasse
 non uidetur, propterea Sembracenicum legit: quoniam
 Aphricani, qui uersus Aethiopiam habitant, nondum Sar-
 raceni dicebantur. Marcello placuit, ut Scythicū & Ara-
 bicum legeretur. Tamē nomen hoc Sarracenicū antiquis-
 simū est, & antiquior Dioscoride Sarracha urbs est: imō
 duæ sunt hoc nomine insignitæ urbes, ut apud Cosmogra-
 phos patet: una in Media, altera in Felici Arabia. Adest
 & Sarracha post Nabathæos, unde Sarraceni. Quod
 uerò fingit Hermolaus Aphros nondum dici Sarracenos,
 uoluntariū potius est, quàm certa ratione dictum. Tamē
 ego in Dioscoride Bactrianum legendum putauī, quod à
 Plinio cap. IX. XII. libri dicitur. Serapio Arabicum in
 Dioscoride legit, hoc est perfectius: propterea non ab re
 legendum fortè est Sarracenicū, à Sarracha urbe Felicis
 Arabie, non à Libya, ut fingit Hermolaus. Probatu-
 rō his indicijs uerum bdellium, quod amarum sit, translucidū,
 glutini taurino simile, in profundo pingue, & quum
 tractatur lentescens, sine ligno, sine sordibus, quū incen-
 ditur

ditur odoratum odore marini unguis. Hic locus interpretes perturbavit, quia Hermolaus odore marini unguis in Dioscoride interpretatur: Marcellus autem humano unguis colore simile exponit. Græcus codex quem habeo, & plures alij, quos legere uolui dicunt, ὀσμὴ καὶ τῆς θυμιάσεως, ἐοικὸς ὀσμῆς, id est, bono odore quū accenditur, simile ungui. Duo me mouēt, ut potius Hermolao consentiam, quā Marcellō. Vnum est, quia unguis colorem habere non debet bdelliū, nec Dioscorides de unguis colore quicquā dicit: alioqui idē cum myrrha uideretur. Nec Plinius hoc animaduertit de colore unguis, quod erat summo opere obseruandum. Aliud est, quia Serapio in pluribus Dioscoridis interpres eius uerba referens, inquit: Accensum blaetæ Bisantiæ odorē habere, sunt autē marini ungues. Nos hoc genere bdellij caremus, quia nostrū amarū non est: unde frequenter inclināui animū, ut gummi, pro quo myrrha utimur, hoc bdellij genus sit, ex Aphrica Alexandria & Venetias comportatum, quia amara est, & alias notas habet. Noui postea illud esse quod ex Arabia petraea, & quandoq; India affertur: quod uerō nos pro bdellio utimur, adulteratū est. Ita deprehēditur, quia non est amarū: & si accendatur, gummi odorē redolet. Contigit tamen mihi semel uerum bdelliū & ueram myrrham uidere Venetijs in officina Cāpanæ, id est, hæc duo exquisita. Quod si arguas, nostram myrrham bdellium esse non posse, quia odorata non sit, dicemus Indicū, & ex Arabia petraea petitū grauem odorem habere, qualem habet nostra myrrha. Sed hæc aliās. Hispani bdelliū uocant. SEN.
 Lacca, Lacha sequitur. B R A. Duplici c, potius scribendū cen-
seo,

seo, quāvis hoc ad rem cognoscendā nihil faciat, si caput Serapionis de lacca perlegeris, idem esse cum Canchamo Canchamum Dioscoridis & antiquorū iudicabis. Inquit enim esse gūmi arboris, quæ nascitur in terris Arabū, & est in ea simile myrrhæ & styraci: habet virtutē extenuādi, seu macrefaciendi pingues. Eadē de cāchamo ferè à Dioscoride dicuntur. Inquit enim: Canchamū est gummi Arabicæ arboris, myrrhæ quadātenus proximū, & uiroso in gustu, odore sentitur (hoc à Serapione prætermittitur.) Eam ad odorē incendūt, & uaporāt uestes additis myrrhæ & styrace, eiusdē fumo etiā uaporant. Serapio autē non scripsit uaporare uestes, sed in ea esse simile myrrhæ & styraci. Nescio an fuerit Serapionis interpres aut librarius, uel ipsemet Serapio qui imperfectè Dioscoridē adducat. Additq; Dioscorides, naturā eius narrans corpus obesum leuandi onere, & ad maciē reducēdi. In reliquis ita etiam conueniunt, ut nullus sanæ mētis dubitare debeat canchamum Dioscoridis, apud Serapionē lacca esse. Postea Serapio Galenum adducit de canchamo secundum interpretationem Athabarith. At ego nusquā Galenum reperi de canchamo ita loquentē. Quum autē uerba, quæ adducuntur, Pauli Aeginetæ præcisè sint, ob id arbitror, quod aliàs cogitarā, & animaduertērā uerum esse ubi Serapio adducit Athabarith, Pauli Aeginetæ uerba esse, nō autē Galeni. Sed ille Athabarith interpretatus est Paulū, ac si Galenus sit, & ita à Serapione receptū est. Tu ipse Paulum de canchamo, & Serapionē de lacca scribes si legeris, eadē præcisè uerba ab ipsis dici animaduertes. Verūm gummi illud, quod uos habetis, non esse lacca Serapionis,

Arabū error.

Gummi Cedri.

pionis, aut Dioscoridis canchamū, ex hoc deprehenditur, quia odore caret, & si ad suffitus utamur, nō redolet, imō styrace & myrrha additis, si uestes suffumigētur, in odorem nihil addit, nec aliquā habet cum myrrha affinitatē. Si autem canchamū esset, uetus, in odorum, & fecē potius canchami, quā canchamum dici oporteret. Scito autem tria hoc nomine lacca nuncupari. Vnum est, uerum Dioscoridis canchamum. Alterum, grana quaedam arte facta, quæ Venetijs uirgino parantur, aut cocco, & alijs nonnullis: hac potiores utūtur. Est & tertia lacca, ex qua ruber color fit, qui uulgò carmesinus appellatur. Ex his Serapionis error detegitur, qui simul cū lacca, quæ gummi est, & canchamum apud Dioscoridem, laccā, quæ chermesim uulgò dicitur, confundit, ex qua floribus ruber fit qui charmesinus nūcupatur. Quippe Dioscoridē & Galenum adducit de prima lacca loquentes: postea eodē capite, Rhasim, Athabarith, Isaacq; adducit, qui de altera lacca, quam è cœlo uenire inquit, & qua tingitur, loquuntur. s e. Alij Arabes decepti ne sunt? B R A. Aui-cēna grauiori lapsu cadit: nam de lacca caput facit quam gummi esse fatetur, & præcise Paulū Aeginetam ad uerbum ferè adducit. Postea aliud caput facit de Cheichen, ubi oculata fide deprehenditur canchamū describere, & eius proprietates assignare, quamuis per alia uerba incedat, quā ab autoribus canchamum describatur, re autē uera idem sunt. s e. Gummi Cedri sequitur. B R A. Ex cedro ingentissima arbore plurima habentur. Cedria (ut inquit Plinius) est pix, uel resina uel lachryma cedri. Quod circa stipitem induruerit, gummi est: dum tenella est, resina dici

dicitur. Pix uocatur, quū è teda eius accēsa fluxerit. Mul-
 te gentes, Cedria ui ignis è teda sumpta pro pice utūtur:
 quādo pix paratur, primus succus qui fluit in canalē, &
 est ueluti aqua, Cedriū dicitur. Alter liquor, qui mox fit, Cedrium,
 pix appellatur. Venetijs & gūmi cedri, & cedriā emere Pix,
 poteris, & fructus cedri cōditos, qui cedrides uocantur.
 Cedria etiā dicitur oleū cedrinū, quo antiquitus ad per- Cedria,
 petuandas res inunctas utebātur. Vnde carmina, & sapiē-
 tum cōsulta digna cedro. Oleū hoc in lucernis positū lu-
 cem magis splendentē & fulgidā ceteris præbet, sed eius
 fumo capitis dolorē mouet: fructus eius in myrti magnitu-
 dinē crescit. s. e. Viscum sequitur. B. R. A. Apud recentes Viscum,
 hæc nomina reperio, uiscū quercinū, uiscum aquæ aptū,
 uiscum soli aptū, uiscū Romanū, & uiscū absolute. Viscū Viscum Ro-
 Romanū cōpositionē catapotiorū de colocynthide ingre manum,
 ditur: recētes quid sit, interpretari conātur, dicentes esse
 gluten Romanū, id est, masticē. Qui magnopere aberrāt,
 quia nusquam apud aliquē probatū autorē uiscum Roma-
 num inuenitur: & quod masticē significet, & in cōposi-
 tione Mesue iterū errāt: nam in alijs codicibus & anti-
 quissimo Mesue legitur, absynthiū Romanū, non uiscum
 Romanū. Nescio ego (nisi gratia librariorū fuerit) unde
 tam supinus error emanauerit: sed ad uiscorū genera acce-
 damus. Viscū aquæ aptū, arte paratū est, aucupes eo utun-
 tur, melle aliqui parāt, alij oleo nucū, alij oliuarū, ita nun-
 cupatur, quoniam & si pluerit, non impeditur, quin aues
 irretiantur, & quoniā sub aqua eo utuntur, ut nōnulli ad
 capiendos pisces usi sint, fit hoc uiscū ex sebestē in Syria,
 deinde aut recto cursu Venetias, aut prius Alexandriam,
C postea

postea Venetias fertur, sed rarò bonum inuenitur. Que autè nos sebestè uocamus, illi myxa dicunt, & ita ab antiquis sebestè myxa dicebatur. Tamè & ad usum aquæ uiscū cōmune parāt, uel pro aquatilibus auibus. Nam uisco Damasceno dicto utūtur aucupes ad omnes aues, aquatilibus demptis: sed factò ex sebestè etiā ad aquatiles aues utūtur. Viscū uerò soli aptū à nobis ita uocatum, ab alijs Damascenū, ex acinis uiridibus fruticis cuiusdā fit, qui supra arbores nascitur, à Græcis ἰγὸς dicitur: semp autè supra arbores nascitur, ut à poëta in hūc modū decātātū sit

Quale solet syluis brumali frigore uiscum

Fronde uirere noua, quod non sua seminat arbos.

Semper etenim uiscū buxi folio, supra alienas arbores uiret. Ingens copia in Italia est, in Gallia, & Germania: unde non possum nō mirari pro uisco Damascū petere, quū hic prope sit. Acini uirides nascūtur: hos aliqui ore sumētes, quia dulces cortice nudēt, mox excoquūt, & pinsunt, adeò ut id corpus reddatur, quod uiscū dicimus: hoc etiā aucupes ad aues omnes capiēdas utūtur, aquatilibus demptis, & ideo uulgò uiscū soli aptū dicitur, & ab aliquibus Damascenū. Plinius lib. xvi. cap. ultimo, uiscū supra quinque arbores tantū nasci censet, quercum, robur, ilicē, prunum syluestre, terebinthum. Dioscorides duos addit, mālum, & pirū: nos uerò addimus mespilum, cotoneū, et salicē: quod summo studio obseruauī, quū M. D. xxviii. in Galliam cum illustriss. principe, ac patrono meo Hercule Estense proficiscerer, ut illustriss. Renatam coniugio sibi iungeret. Supra omnes ferè arbores uiscū obseruauī, imò & supra uitē, ut inde coniectatus sim supra omnem arborē nasci posse. Qui autè uiscum, stercus esse turdellæ

subactum arbitrantur, quia apud autores reperitur tur-
dellā sibi uiscum cacare, & sibi pedicas ac mortē parare,
longē decipiuntur: quippe uiscum nunquā nascitur semi-
natum, aut planta rū, sed hoc modo frequēs fit. Turdellæ,
uel turtures, uel turdi (est autē in genere turdi turdella)
uisci acinos comedūt, mox cacant: uiscū supra eas arbores
nascitur, supra quas cacarit: unde nasci nō potest, nisi di-
gestionē quandā in huius auis uētriculo nactū sit. Quum
supra omnes arbores excernere possint, etiā supra omnes
uiscum crescere nihil impedit. At supra quercū frequen-
ter inuenitur, imò hoc supra quercū inuentū apud Gal-
los in honore erat. Quam ob rem ob excellentiā etiā ab-
solute Quernum uiscū nuncupatū est: secundū arbores, Viscum quer-
supra quas nascitur differentiā habet, è robore amarum ^{num.}
est: dryos hyphear uocant, quod è quercu est. Aliqui per
duodecim dies grana aqua macerant, postea pinsunt. De-
cipiuntur qui putant homines grana uisci comedere, &
eius stercus uiscū effici. Nascitur & supra radices arbo-
rum, ut Dioscorides tradit, & nos uidimus frequēter, sed
detectæ sunt, ut uice trunci fungantur. Fit tamen & uiscū
ex radicibus quibusdā maceratis ut ex hibisco, nos uulgò
maluaeschii nuncupamus: propterea à Poëta dictū est,
aves fallere hibisco. Reperitur & apud Pliniū, uiscum ra-
dicē quandā osse uenenosam, à Græcis ἰξία nuncupata, ut
in uocabulo deceptus uideatur Plinius, nam Græci uiscū
ἰξίου appellāt: ἰξία uerò affine huic uoci ἰξίου est. Ideo uel
in nomine deceptus est ob similitudinē, uel sibi placuit, id
etiā interpretari uiscū: quia nomē Græcum similitudinē
habet cum uisco. Leonicens in epistola ad Monochium,

Excusatur Plinius, Plinii errorē in hoc nomine ostendit ἰξίος: aut non erravit Plinius, quoniā pro eo nomine ἰξίος uiscū interpretari uoluit, quia omnino nomen est à uisco, quod ἰξός dicūt, deductum: quo loco etiā ostendit ἰξίαν diuersam rem esse à Chamæleontis nigri radice. Vnde Plinius excusari potest: imò & Auicēna, qui de uisco quarto canone agens tanquā de ueneno, ea dicit, quæ de ixia à Dioscoride scripta sunt, & hoc in re ipse & remedijs. Sed recētes turpi errore detinētur, putātes uiscū quo aues fallimus, uenenū esse, & id esse quod à Plinio & Auicēna inter uenena tractatur: sed hæc omittātur, utpote à Leonicensi præcitata epistola diffusè scripta. A Gallis uiscū, gluy de chesne: à Germanis uogelleim, id est, auiū glutē dicitur, & ita absolute uiscū uocāt: habent autē aliud nomē eichel mispen, quo uiscum quernū significāt. S E. Colla piscis sequitur, & gluten. B R A. Hæc duo nō ab re simul copulasti: quod enim Græci colla, nos glutinū appellamus: fit ex corio piscis colla: alij ex uētre fieri dicunt, & ichthyocolla uocatur, quasi piscis glutinum, apud nos uulgò colla de pesce nuncupatur. Accidit enim plerūq; in nostro uulgato idiomate, Græcū nomen notius esse Latino ut in urina & lotio deprehendi potest: si uerò ex corijs, & taurorū auribus fiat, Gluten taurinū dicitur: nos uulgò collā garauellā uocamus. Fiunt & glutinorū plura genera, ut ex pellibus anguillarū, ex pellibus hœdorū, ex caseo, ex piscibus pluribus, per decoctionē talē quousq; serè liquecant & glutina sunt: tamen excellentissimū est ex taurorū & boum pellibus ac auribus: quod Aristoteles libro de Animalibus tertio, animaduertit, ubi inq̃t, in omnibus corijs esse mucosum quēdā lētorē, sed in aliquibus minor est, in aliqui-

bus maior, adeò ut in bubus sit maior lētor, propter id col-
 la fit. Sunt & alia genera apud nos, ex farina & aqua, ex
 farina, aqua, aceto & oleo, ex farina, caseo & aqua, ex tra-
 gacātho, & alijs pluribus, quæ omittere decreui, ne in im-
 mēsum crescat opus. Tu in tua officina duo genera habe-
 re studeas, quæ ad rem medicā proficiūt. glutē pisciū ich-
 thyocolla à Græcis dictū, & glutē absolutē, quod gluten
 taurinū ab autoribus, à nobis colla garauella nūcupatur,
 qua nihil tenacius. Tu hoc genus taurinū parare poteris
 Ferrariæ, et facillè. At ichthyocollā Venetijs emes, ubi ma-
 gna copia est. S E. Audiui ex pisciū intestinis collā piscis
 fieri. Id ne putas? B R. A' quibusdā recētibus asseueratur.
 Ego autē ex corio dorsi, & uētre fieri uidi, quāquā & ex
 intestinis etiā parari nihil impediat. S E. Quo nomine pi-
 scis ille appellatur? B R. Ichthyocollā nominari suprā do-
 cuimus, cuius coriū, uēter, & omnes serè partes glutino-
 sa sunt. Verum ex alijs pluribus piscibus fieri potest, imò
 ex omnibus, sed nō ita tenax: quin & ex uitulorū, tauro-
 rū, & maxime suū pedibus à nostris quandoq; colla quæ-
 dā satis tenax fit: sed hæc aliàs dicentur. A' Germanis glu-
 ten, leim, ab Hispanis grudes, à Gallis colle nuncupatur.
 Ichthyocollā uerò Galli colle de poisson, Germani fische-
 leim, id est, piscis collā uocant. Alia prosequaris. S E. De
 his gummi satis iam dictū est, mihi summè placeret, prius
 quā cœnæ hora incumbat, ossa percurrere, quibus in mea
 officina indigeo. B R A. Et ossa in officinis habetis? S E.
 Equidē, & quæ uariis cōpositiones ingrediuntur. B R A.
 Eia, tua hæc ossa exerant. S E N. Ossa mea in me sint, &
 diutius tecta carne perseuerent. Alia solūm prosequar.

D E O S S I B V S,

quorum in officinis
vſus eſt.

S E N E X.

Os dactylo-
rum.

S DACTYLORVM primum lo-
cum ſibi uendicauit. B R A. Quid eſt os da-
ctylorum? Ego nunquã in palmulis os in-
ueniri didici. S E N. Anima dactylorum.
B R A. Adhuc grauius erras: ſemen potius

dicito. Neſcio unde uenerit quod uulgus noſtrum omnia
ſemina animas uocat, fortẽ quia in medio fructus ſunt, ſi-
cut animam in medio corporis eſſe arbitrantur, aut quia
ſemine prognerantur arbores. Quamuis autem in alijs
ſemen dici poſſit, in palmis nucleum dicere conſueuerunt
autores, de quo in fructibus plenẽ edocuimus. S E. Dein-
ceps non os, ſed dactylorum nucleũ uocabo. B R A. Pro-
bẽ egeris, ſed meliora oſſa interim proſequaris. A Gallis
os de dantes, ab Hiſpanis yueſſes de tamaras, à Germanis

Os de cornu
cerui.

datelken eadem ſignificatione nuncupatur. S E N. Os de
cornu cerui ſequitur. B R A. Et hoc æquẽ os eſt ſicut pri-
mum, nam cornua ab oſſibus diſtincta ſunt: quãuis cerui-
num ita ſolidum ſit, ut ſerẽ oſſis naturã habere uideatur:
ſed ne in hoc eſſe ſolicitus ſis, nam quũ illuſtriſſ. Princeps
HERCVLES ESTENSIS uenatorum optimus ceruos
figet, mihi cornua impartiri curabo, quæ tua erunt. Illa
autem habere ne cupias, quæ nõnullis annis mutant: quo-
niam nuſquam eũ nunquam ab aliquo inuenta ſunt, ut in
pro

proverbium cesserit pro his rebus, quæ nunquã inuenire
 liceat. A' Gallis os de corne de cerf, ab Hispanis yuesses
 de cuerno de ciervo appellatur. S E N. Illustrissimo prin-
 cipi, & tibi semper debebo. Os de corde cerui sequitur,
 quod si ab illustrissimo principe enancisci potero, tibi &
 illi immortales gratias semper habebo. B R A. Nec istud
 os est, sed ossea quædam cartilago: priusquã uerò de hac
 edisseram, opus est cornu cerui ustum in officina habeas:
 & Dioscorides 11. lib. docet sectum sit in assulas, & in
 ollam operculatam positum luto circumlitam, donec albe-
 scat uri debet, postea ut Cadmia lauandum. Multi hoc
 agentes pro spodio uendunt. Ad os de corde cerui redeun-
 tes, Venetijs bubulum aut uaccinum os quoddam uendi-
 tur, quod uerè os est, etiã ingenti pretio, pro osse de cor-
 de cerui. Ego duo corda cerui aperui: unũ, statim eo mor-
 tuo, neruus quidam aut cartilago neruea apparuit, non
 multum dura in crucis modum, quæ nerui duritiem præ-
 se ferebat: iterum aliud cor aperui per sex dierũ spatium
 interfecti, neruea illa cartilago durior ualde erat, & ten-
 sa, tali serè figura, quali Venetijs os de corde cerui uendi-
 tur, id est, os illud bubulum uel uaccinum, quod pro illo
 uendunt. Illius nerui uis apud antiquos non reperitur, mi-
 nusq; in cõfortando & roborando corde ualere arbitror.

A' Gallis os de cueur de cerf nuncupatur. S E N. Blatte
 bizantiæ sequuntur. B R A. Nomen hoc blatte bizantiæ
 nec Arabum, nec Græcum, aut Latinum est: nescio unde
 Serapionis interpres illud inuenerit. Quippe blatta eum
 uermiculum significat, quæ à nobis tarma dicitur, pannos
 & res alias corrodens, & blatta pro purpura accipitur:

C

4

unde

Os de corde
ceruiBlattæ bi-
zantiæ.

unde blatteus color, medius inter album & purpureum. Fortè bizantie dictæ sunt, quia apud Bizantium, id est, Constantinopolim colligantur, tamen quæ ibi nascuntur probatæ non sunt, sed tantum quæ in India circa paludes ubi nardus oritur, & ostreae illæ nardo pascuntur. Quæ etiam à rubro mari aduehuntur, præcipuam autoritatem habet: quin & Babylonia afferuntur. Apud Dioscoridem unguis odoratus est, de quo 11. lib. agit, cap. x. sunt conchyliorum crustæ, & conchæ, colore subcandido: quæ ad nos afferuntur, albescentes quidem aliquas habet, sed & nigras. Ratio est, quia Babylone Alexandria, & Venetias portantur. Nigricant Babylonicæ ungues, ut Dioscorides censet. Quos nostri pharmacopola Venetijs emunt ungues, ex fossa Clodia inuenta conchyliæ arbitror, quæ non solum non redolent accensa, sed plurimum foetent. Græci simplici nomine ὄνυξ, id est, unguis uocant: Latini ostracum, uel unguem odoratum. Laudarẽ ut non emerēs, nisi odore probares, quia aliqui ungues Venetias afferuntur probati. Alia ossa prosequaris, nam hoc ita os est, sicuti caro os. SEN. Nihil refert, ex duritie ossa appellari. Iamq; ossium finis est. BRA. Tam paucis ossibus utimini? SEN. Non pluribus. BRA. Expediet in propinquum illud castrum proficisci, ut tutè & quietè pernoctemus.

SEN. Citò proficiscamur, ut cras summo mane surgentes, ad fodinas properemus ad metalla sumenda, ubi cuiuslibet generis portionem nobis necessariam sumemus.

DE METALLIS, QVORUM in officinis pro re medica vsus est.

HERBARIVS.

ME O labore frustrari uideor, quoties
 herbas, radices, aut semina prætereo. Nunc
 gestit animus, quoniam ut metalla effo-
 dia, illius montis cacumẽ ascensurus sum.
 B R A. Arbitraris forsã ita euelli Metal-
 la sicut herbae? H E R. Ignoro. Audiui tamen homines diu
 excauare, quoad ipsa inuenerint. B R A. Inueniunt qui-
 dem excauantes, sed terræ mixta, mox igne probantur, &
 à sordibus diuelluntur. Senex noster adhuc dormit. S E.
 Imò nuper experrectus quid cum Herbario loquebaris,
 audiebam. Citius quàm fieri possit, illius montis cacumen
 superemus, ne solaribus radijs percussi uramur. H E R.
 O quot instrumenta, quot machinas, quot caminos, quot
 homines, qui labori incũbunt. B R A. Omnia pro metallis
 parata sunt. Hic aurũ euellitur. S E. Et hic purum & de-
 fecatum redditur. B R A. Tibi purũ aurũ hic emas: quo-
 niam principũ ignauia, et innata quadã hominũ auaritia,
 nunc obrizum illud, id est, defecatisimũ non habetur, sed Aurum ob-
 omnes monetas adulterant, ut nulla nunc sit præter frau- rizum,
 dem. Veneti etiam, quorũ moneta probatissima erat, scu-
 tos (ita enim appellatur impuri auri moneta) cudere cœ-
 perũt, & omnes Italiae principes sequuti sunt. Tibi ergo
 obrizũ, id est, defecatisimũ hic emas, ne ardentium aqua-

rum vi & ignitarum ab alijs metallis segregare cogaris: quāuis rarissimus sit apud antiquos eius in re medica usus. Solus Plinius inter antiquos ad puerorū uulnera ualere cēset, ut minus noceat: quippe multa sunt ad uulnera magis efficacia, sed aurū minus mordicat, fistulas sanat, & lychenas. Serapio & Auicēna ad melancholicas aegritudines exhibent, in puluerē redactum: quos recētes ferē omnes imitantur. Arbitror ego ut melancholicis gaudiū inferatur, pelui aurearū monetarum donandos esse, itaq; melancholico humore potius priuabūtur, quā auri puluere deglutito. Nempe de quibusdā medicis summopere miror, qui ut uires animales agris augeant, & cor (ut dicunt) cōfortent, & exhilarēt, aureas monetas inter capones decoqui iubēt, ex quibus nihil aliud absumitur, quā multarum manuū sudor, quæ ipsas tractarunt, inherens. Arbitrarer potius aurū perniciosam naturam habere, ut cætera metalla, quia nihil aliud est aurum, quā argentū uiuū purum cōdensatum, purissimā sulphuris partē actu recipiens. Quam ob rem aurum in honore habetur: quia gaudemus possidentes, adeò stolidi effecti, ut rubram terram existimemus, & albam: nam argentū & aurum nihil aliud sunt, quā terra rubra & alba. Argentum enim est uiuum argentum purum condensatum, sulphur potentia mixtum habens: quod ex hoc deprehenditur, quia si tractetur, sulphuris odorem spirat: non est autem actu, alioqui auri colorem habuisset. Et hoc etiā purum hic emes: quoniam maxima Italiæ principum discordia argenteas monetas adulterari fecit, & ære ad quandā normam miscerentur, quod etiam Veneti in suis perfectissimis monetis fecere.

fecere. Hæc autem aliis deploranda sunt. Futurum autem
 speramus, ut monetæ in puram metallorū perfectionē re-
 uertantur, ut sub diuersis Imperatoribus factū esse Anna-
 les testantur. Aurū à Gallis or, ab Hispanis oro, à Germa-
 nis gold nuncupatur. Germani uerò argentū silber, Galli
 argent, Hispani plata uocarūt. s E. Calcecumenon sequi. Calcecu-
 tur. B R A. Quid illud est, quod calcecumenon dicis? s E. menon.
 Aes ustum. B R A. Vocabuli corruptio fecit, ut intellige-
 re non possem: quippe dicendū erat chalcos cecaumenos,
 id est, es ustum, de quo Galenus prope finē noni libri de
 Simplicium medicamētorū facultatibus tractat, & Dio-
 scorides quinto libro. Aes notissima res est, & quomodo
 aduratur norunt omnes. Ex eo adustum serua, & quam
 uos æris batiturā nuncupatis, Græcè λεπὶς χαλκῶ, La-
 tinè squama æris dicitur. Squama ex malleorū percussioni-
 bus decutitur, quæ duplex est, lota, & non lota: lauādi mo-
 dum Dioscorides quinto libro ostēdit. Pari modo & fer-
 ri squamam, & chalybis squamā, & æris, ferri, atq; cha-
 lybis scoriā, in officina habere oportet: est autem scoria Scoria
 Latine recrementum, uulgò cacaturam appellatis. Deci-
 piuntur qui scoriā dictam putant quasi coriū, ut squamu-
 le sint, quæ ex percussione eleuantur: quoniā illæ propriè
 squamæ dicuntur, & Græcè λεπὶς. Nec plumbi scoriam
 despicio, imò & ustum, & non ustum plumbū seruato,
 & ustum ablutū partim, partim nō ablutū sit. Quomodo
 hæc fiāt, à Dioscoride luce clarius edocemur. Inter squa-
 mas, partem squamæ æris subtiliorē, quæ in superficie est,
 & crassiorē serua. Crassior pars propriè squama dicitur,
 subtilior stomoma nuncupatur: præter hæc æris florē ha-
 bere

Flos æris &
æru-
go æris
diuerfa sunt

Aeris æru-
go

Plumbum
caret æru-
gine

bere curabis: Græcè χαλκὸ ἀνθὸς dicitur. Decipiuntur qui æruginem æris, florē æris putāt, qui error plurimum est pharmacopolarū, sed nihil hoc referret, nisi & probatissimi uulgò medici cum eis dē sentiret maximo ægrorum incommodo: est autem flos æris, ut Dioscorides inquit, & Plinius lib. xxxiiii. cap. xi. id quod sponte fuso ære, & in alias fornaces comportato cum flatu crebriore, excutitur ueluti squama, sed uidetur tanquā granula: differt uerò à squama, quia ipsa fit dum æs percutitur, sed sponte prosilit flos: optimus est flos friabilis, & qui ruffescit in attritu, & exiguis granulis ueluti granamiliij constat. Ex ære præterea æruginem habere studeas, quæ à recentibus uiride æris appellatur. Apud Dioscoridē & Pliniū præcitatis locis, quomodo fiant uarijs etiam modis edocemur, & de naturali, & de æruginē rasili, & scolecia, & usta & non usta. Tu hos autores cōsidera, ni piguerit: non enim opus est quæ ab illis exquisitè dicuntur, enarrare. Præter æris æruginē, quæ à Græcis dicitur, ἰὸν ἡσὸν, à nostris uulgaribus uiride æris, etiam ferri æruginem habere studeas, & chalybis: quāuis nihil aliud chalybs sit, quàm depuratū & defecatum ferrū: arte fit, si natura perfectum non sit. Eos etiā derideas, qui æruginem plumbi haberi uolunt, ut quidā amicus noster in foro absq; ratione contendens. Nam plumbū (ut philosophi docēt) æruginē penitus caret. Reliqua prosequaris. S E. Ex his quæ meo ordine in hac schedula digesta sunt, plura interloquendum enumerasti, quæ ab Herbario prætermissa non sunt. H E R. Nihil ego prætermisi, sed ipse aliarum gentium nomina edocere desijt. B R A. *Mente excide*

exciderat, tot simul confuderamus : tamen ne laborē subterfugere uidear, Plumbū uſtū à Germanis bleigebraad, à Gallis plong bruslé nuncupatur: Germani uerò kupfer schlag, batituram æris uocant. Flos æris à Gallis uert de gris, ab Hispanis cardenillo dicitur. SE N. Argentum uivium sequitur. ARGENTUM UIVIUM. B R A. Hydrargyron à Græcis, quasi aqueū argentum dicitur, à Romanis ex motu uiuum argentum, nunc in maximo usu est pro gallica scabie sananda. De eo prius dicendum erat, quoniam fomes & materia omnium metallorum sit. In Hermolai Barbari sententiam inclino, quod argētum uiuum minerale, & naturale sit, Hydrargyrum arte factū. Tamē apud autores tam Græcos, quàm Latinos nomina confundi inuenio. An calidum, uel frigidum sit, adhuc certant autores, & lis sub iudice est. Nos rem probè suo loco aperiemus : quod etiam uenenum sit contendunt recentes ex Dioscoridis & Plinij sententia, non animaduertentes dici uenenum esse suo pondere, non aliqua letali qualitate. Nos infantibus ui uermium semimortuis exhibuimus, & illico sanati sunt. Quatuor argenti uiui genera apud autores, & re ipsa, quam sequor, inuenio. ARGENTI UIUI QUATUOR GENERA. Vnū scaturiens sicut ex fontibus aquæ, quod à Plinio cap. vi. libri xxxiii. perpetua uomica dicitur, & hoc est in frequētissimo usu. Aliud, quod inter metalla reperitur. Tertium, quod ex minio fit. Dioscorides modum quo fiat quinto libro ostendit, & Plinius libro citato, capite viii. Quartū, quod ex marmore fit, ut Vitruuius libro vii. suæ architecturæ demonstrat. Ex minio factō, alia ue re nō uterem, sed naturali tantū, quod est perpetua uomica. Mira in scabie gallica uidentur: totus morbus ad

os repercutitur, & qui deplorati ferè sunt, sanantur: mo-
 dò is qui medetur parare sciat, ut patientis constitutioni,
 ætati morbi, & uiri intensiõni, anni temporibus quadret.
 Sed improbi quidã tonsores nũc prodeunt qui similes illi
 sunt, qui omnes uno calceo calceare instituerat: ita hi uno
 medicamento omnes sanare cõtendũt, magno ægorũ di-
 scrimine: nempe plures interficiũt, quàm sanent, quũ nul-
 lus ferè non sanetur. Sed ad rē nostrā redeũtes, purgat ab
 Argenti viui vis maxima, omnibus metallis aurũ, & omnia præter aurum, illi inna-
 tant, aurũ descendit utpote grauius, & statim liquefcit.
 Nihil mirabilius eo opere: quũ aurifices pateras, lances,
 aut maluua inaurant, argentũ uiuũ auro miscent, corpus
 ueluti pasta redditur, ut facile supra pateram aut malu-
 uium extendatur, mox igne appposito, argentũ uiuũ eua-
 nescit: aurũ adeò inherere inuenitur, ut nulla ratione se-
 iungi possit, nisi compositione altera, quã fortè aquã uul-
 gò appellãt, uel aqua da partire. Ea enim nummularij &
 aurifices ad segregandũ aurũ ab argento, & alijs metal-
 lis utuntur. Ex Germania facile argentũ uiuum ex perpe-
 tua uomica habere poteris, uel etiam inter metalla inuen-
 tum: quæ autẽ arte fiunt, omittas. In hoc autẽ uerum mihi
 spontè aperias. Qui pluri uiuo argento utũtur, medici, an
 aurifices? S E N. Hos archimystæ superant in immensum.
 B R A. Dij boni adhuc suũ Mercuriũ cõgelare quærunt?
 S E N. Et nunquam deerunt, adeò ingens auaritia, & dira
 habendi cupido hominum mentes perturbat. B R A. Galli
 argent uif, Hispani azogne, Germani queck silber, id est,
 Cerussa, uiuum argentum, uocant. S E N. Cerussa sequitur. B R A.
 Et hanc inter uenena numerant, fictitia res est cerussa, à
 Dio

Dioscoride libro quinto, & Plinio lib. xxxiiii. cap. xviii. & Vitruvio septimo suæ Architecturæ, modus conficiendi edocetur. Præ omnibus autem Serapio ad unguem conficiendi, modum ostendit, cap. cccclxxviii. Nos uulgò biancā ab albedine uocamus. Decipiuntur qui cerussam eruginē plumbi faciunt: quoniā plumbū ærugine caret, tamen ex plumbo & aceto fit: propterea à Germanis pleivveis, id est, albugo plumbi, à Gallis Latinè ceruse nuncupatur. Ex cocta & cruda unguentū paratur. Olim Rhodia probabatur, & Corinthiaca: nūc opus non est Germaniā trāsire. Imò sunt qui Venetijs parēt, ita parandi modus aptè ab autoribus ostenditur. Mulieres Itale plures, pro fūco cerussa utentes, halitus fœtorē incurunt, & dentiū putredines, & ante tempus facies uniuersa rugis aratur. s e. Lithargyrum sequitur. B R A. Apud

Lithargyrum,

recentes autores duplex lithargyrū inuenitur, auri scilicet, & argenti. Auri lithargyrū dicitur ex colore quē habet: à Latinis spuma argenti uocatur, ut Plinium legenti cap. vi. lib. xxxiii. apparet, qui eadem sub spuma argenti, qua hic à Dioscoride sub lithargyro scribit. Tres lithargyri species apud autores inuenio: unā, ex molyblitæ arena, id est, plumbari: alterā, ex argento: tertiā, ex plumbo. Modum faciendi Plinius præcitato loco, & Dioscorides quinto libro docēt. Nos flauā speciem frequentē habemus, quæ à Dioscoride chrysitis ex colore nūcupatur, & omnibus præstat: habemus & albā ex Sicilia allatam, quæ ob colorē argyritis dicitur, non quia ex argento sit: nam ea quæ ex argēto est, calauritis appellatur, unde frequentissimas habemus has duas species, albā, & auream, sed

sed potissimū aurea abundamus, in qua multi decipiuntur ex auro fieri putantes: nam aurea dicitur, ob colorē quem habet auro fuso, & in globum ducto, similē: propterea à Dioscoride chrystitis dicitur, nos uulgò lithargyrū auri, nomē ferè Græcum imitantes. Differunt tamē lithargyrū & argyrolithon, quāuis nomina idem significare uideantur, quia unum lapidē argenteum, alterū argenteum lapidem important: tamen primū spuma argenti est, alterum lapis, qui & à Chymistis aphroselenō nuncupatur. Probatissimum est aureum lithargyrum, & cætera uiribus antecellit. Non mihi tēpero, quin laudē illos Arabes, qui lithargyrum faciunt plumbū in argētarijs fodinis ustum. Dicant quodcunq; alij autores, quod uidimus, ita est, laminis plumbeis tegunt argentū in fornacibus, postea ignem frequentant, nonnihil ueluti spuma fit liquefactis plumbi laminis, quod ferreo quodā baculo in unum colligunt. Id lithargyrū est, quo utimur, & Chrystitim dictū: unde non ab re spuma plumbi à quibusdam Arabibus dicitur. Galli literge, Hispani albayalde, Germani glett uocant. SEN.

Marchasita, Marchasita sequitur. BRA. Pyritem lapidē Plinius lib. Pyrites. xxxvi. cap. xxix. eam appellat, & quinto libro Dioscorides. Duplex reperitur: una colore aureo, altera argēteo: quæ argenteo colore est, à nobis frequētissime habetur: alteram quandoq; etiā habemus, Lapis est, ex quo aes extruditur: probatur qui facilē percussus scintillat, & æri maxime similis. Modus cremādi apud Dioscoridē & Plinium idem est: ad discutiendū & exiccandū maxime ualet, ut nōnunquam pannos aliquos ex ui morbi Gallici in inguinibus factos per totū corpus discutiat, imperitis medicis

medicis applicantibus, ut exiccent, quum potius materia
 Gallici morbi extrahēda sit, ut exeat. Pyrites dicitur, non
 quia alij lapides nō sint ita uocati, & Igniarij, sed ob ex-
 cellentiā celeritatis scintillandi: imò & coralliū pyritis
 dictus est, Plinio eodem loco teste. Quandoq; frustra alijs
 densiora & ponderosiora inueniuntur, hoc maximè ignē
 emittit. Magnificus comes Galeazus Tassonus in Appen-
 nini alpibus montē habet, in quo huius lapidis ingens co-
 pia reperitur. Certus sum ibi mineras aliquas subesse, si
 quis profundè defodiat. Ad rem nostrā pyrites quandoq;
 argentū habet, quandoq; æs, quandoq; utrunq;, quandoq;
 nihil habet, & adeò sterile est, ut nullum metallum ex se
 admittat, scitoq; eum pyritem ex quo fit æs aureū appel-
 lari, album uerò argentū, quia ex ipso argentum fit. S E.
 Argentum ergo ex Marchasita excuditur? B R A. Excud-
 ditur omnino. S E. Nullus antiquorū hoc monuit. B R A.
 Nullus, quem nouerim, de qua re multum miror, ut id cre-
 dere coactus sim, aut antiquos ignorasse, aut de hac re
 scribere noluisse, utpote quæ sensu cōstare uideatur: hoc
 autē in Germanicis fodinis manifestè deprehenditur, &
 Pannonicis, quod etiā in suo Bermano Agricola scriptum
 reliquit, imò addit pyritē inueniri aurei penitus coloris, è
 quo aurum detruditur. Nos huius frustum habemus. Inue-
 nitur & similis Galeni pyritis, & cinerius, quæ tria ge-
 nera multū solida non sunt. In Silesia uarijs partibus inue-
 niuntur. Miror autē de Alberto, qui è marchasita nullū
 metallū detrudi posse fateatur. Ipse fortè in sterili pyrite
 expertus est, propterea in omni ita esse arbitratus est: nā
 apud Arabes ex marchasita, apud Græcos ex pyrite, quæ

Lapis stel-
latus.

idem sunt, æs detruditur. Vnum est, in quo Serapionis codicem corrigere oportet. Dioscoridē adducit, hæc uerba proferentē, eligendā esse marchasitam, quæ quando ponitur in ignē saliunt ex eo scintillæ facillè. Dioscorides autē id non dicit, sed $\delta\upsilon\chi\epsilon\rho\omega\varsigma \eta \omega\omega\upsilon\theta\eta\gamma\alpha\varsigma \acute{\alpha}\phi\iota\gamma\acute{\iota}\tau\alpha$, id est, qui facillè percussus scintillat: non autē puto deceptū esse Serapionem, sed interpretem errasse, ibiq; legendum: $\epsilon\omega$ quando percutitur, saliunt ex eo scintillæ facillè. Mesue hunc lapidem stellatum uocat, quoniam ut stellæ radiat, præsertim si ante solem ponatur, aut aliā lucē, $\epsilon\omega$ lapidis stellati duas species enumerat. Altera est marchasita argenti: altera, lapis lazuli: adeò clarè loquitur, ut de excellentissimo quodā uiro mirer, qui chaos esse dicat, præsertim quia in eadem minera quādoq; lapis lazuli $\epsilon\omega$ marchasita inueniuntur, $\epsilon\omega$ ex radiantia hoc nomē stellatum sortiti sunt: quoniā $\epsilon\omega$ lapis lazuli aureas maculas habet, apprimè splendētes, ut uiderim Ferrariēsem sculptorem celeberrimū Franciscum Anechinū, qui in lapide lazuli cicindellā finxerat miro artificio, ut cauda accēsa in fine uideretur: nam in maculā aureā terminabatur, mirū artificis ingeniū. At quia hoc nomen aster Græcè stellam significat, $\epsilon\omega$ Samiæ terræ speciē comprehendit, propterea Mesue mastigi placuit, Mesuē de astro loqui, qui est Samia terra ac si nihil aliud, quàm Samia terra aster appellatur: quū tamē Plin. cap. XIII. lib. XXXVII. de gemma stellata pertractet, quæ ponticarū gemmarū unū genus est, $\epsilon\omega$ quæ nūc sanguineis, nunc atris guttis aspergitur, $\epsilon\omega$ inter sacras habetur: quū uerò Mesue lapidē stellatū dicit, uel ut in Hebræo Mesue legimus, lapidē splendē-

dentem, fortè suo idiomate illos duos intelligit, maculas habentes, quæ splendorẽ faciunt: propterea non erat adeò temere culpandus Mesue, quia cõstat lapidem lazuli, & marchasitã diuersa esse, quoniã in eo splendore idẽ sunt. Minus credendũ est recẽtibus, ut Pandeclaro, qui marchasitã, marmor esse cõtẽdit. Quũ in Mesue legitur esse de genere marmorũ, legendũ est de genere lapidũ, & non de genere metallorũ, propter marchasitã quæ inter lapides numerari debet, quum metallũ esse uideatur. Ideo non contentus, quod ipsam splendentem lapidẽ, aut stellatum uocauerit, ad pleniorẽ efficaciam addit esse de genere marmorum, id est lapidũ. **S E.** Lapis lazuli inuenitur ne apud antiquos? **B R A.** In re tam certa tamq; explorata dubitas? Quis nescit adeò pulcherrimum lapidem antiquioribus notissimum fuisse? **A** Dioscoride quinto libro & Galeno nono de simplicium pharmacorũ uiribus cyaneus appellatur, à Latinis autẽ cœruleus. Sed quidam Leonardus qui de lapidibus agit, ita hunc lapidẽ nouit, sicut omnes alios, nescio an aliquis ineptius de aliqua materia scripserit: hic bonus uir cyaneum & cœruleum duos lapides esse arbitrat, tamẽ eisdem uerbis in utrisq; enarrandis utitur. Plinius capite ultimo libri **X X X I I I.** cœruleum arenam esse scribit, tamen & lapis est, Dioscoride teste. Theophrastus animaduertit quum teritur, in quatuor colores immutari, quod & Plinius refert, cãdidiorẽ, nigriorem, crassiorẽ, tenuiorẽ. Denique Arabum lapis lazuli, est cyaneus Græcorum, & Latinorum cœruleus. Recentes in marem & sceminam distinguunt: antiqui in perfectius, & in imperfectius. Serapio perfectissimum colorem cyaneum

neum habentem probat, & guttas aureas admixtas, quicquid alterum lapidē mixtū non habet, nec facile frangitur. Vos pharmacopola hunc lapidē imperfectissimū habetis, quippe cui eius color desit. Dioscorides enim probat saturatū colore sui nominis: additque in Cypro ex ararijs metallis fodi, & esse perfectius quod ex arena littorali. Tu an in his fodinis habere poteris, experiaris, ex ipso color ille exquisitissimus fit cyaneus, quē uulgò azurrū ultramarinū nuncupamus, id est (ut arbitror) magis intesum, quam color marinæ aquæ, tamen & ille color ex terra etiam ita appellata fit, sed qui ex hoc lapide, ceteris magis floridus est. Miror & hic de excellentiss. quodā uiro, qui Mesuem legens dicentē hunc lapidē melancholiam educere, eò reprehendat, quia hoc à Græcis non dicitur, ac si necessariū sit nihil noui inuenire, nisi à Græcis prius dictū sit. Verū quum lapis lazuli easdē uires habeat cum armeno, in armeno autē fortiores sint: propterea Serapio de lapide lazuli tractās, lazuli uires, id est, cœrulei Galeni, & armeni unā cōmiscuit, ut utrisque easdē uires inesse ostenderet, quū & colores in idē inclinare uideantur. S E. Quum de hoc lapide sermo incidere, non erit ab re ipsum quærere. B R A. Ne cōteras tēpus, quia in Armenia solū inuenitur. Mihi frequētissimè uirides lapides pro Armeno pharmacopola ostenderūt, qui armeni non erāt, quē tamē potius habere optarim, quam cyaneum. Nullus est Ferraria, aut Venetijs, quæ uerū habeat: leuis esse debet cœruleus, quam planissimus, friabilis, sine arena. Plinius uiridē in cyaneū inclinantē esse monet. Nonnulla lapidis lazuli frusta armenū esse arbitrarer, si friabilia inuenirētur. Inter floridos

dos colores numeratur, quos dominus fingēti præstat. Pli-
nij tēpore terra inuēta erat in Hispania, & nūc quoq; ha-
betur, quæ eundē colorē representat, & uili pretio uendi-
tur. Optarim ut haberetur: tamē eius loco chrysocola (ut
Dioscorides inquit) uti possumus. Marchasitam & Galli
marchasites nuncupant, lapidē uerò lazuli pierre d'asur.
At Germani pyritem ut marchasitā kifz uocant, sed suis
nominibus postea distinguūt argenteā & aureā. S E. Ar-
gentum sublimatū sequitur. B R A. Nusquam apud anti- Argentum
sublimatū.
quos sublimatum reperi (quod nunc sciuerim.) Albucasis
inter recentes, quē tu optimē nosti, ex calchanto, argēto
uiuo & aceto fieri docet: nūc ut uehementius fiat, salē ar-
moniacū addūt. Venetijs paratur, ibi emere poteris: quan-
quam & tu ipse pro tua officina Ferrariæ parare nihil
impediet: sed à fumo cauendum est, quo multi incauti in-
terempti sunt, alij mutilati, alij attonito morbo, quē apo-
plexiā uocant, correpti. Vtinā hoc uenenū in lucem nun-
quā prodijisset: plura facit incōmoda, quàm cōmoda: nihil
est æquē inter simplicia uenenosum, quod semihora, &
minori spatio exedendo interficit: nam omnia intrinseca,
& p. æsertim præcordia uelut ignis urit. Linguae apice
quandoq; sublimatū tangens, ut eius gustū sentire, intui-
muit protinus lingua, ut extremē refrigerātibus uti opus
fuerit. Casu inuentū est: eo mulieres Italæ nōnullæ se fu-
cant, colorē albū reddentes, sed maximo dispēdio, utpote
quibus breui dētes marcescāt, halitus malè oleat, oculi ca-
ligēt, rugosæ efficiātur, morbo attonito corripiātur, et in
repentinā mortē festinēt. Olim ad morbi Gallici medellā
in magno erat usu, nunc desijt, & uiuū argentū eius loco

Minium,

receptum est. Eius decoctū in modica etiā quantitate, scabie præter noxā tertia die sanat. Alphonsinus Trottus Eques magnificus eius rei testimonium exhibere potest, qui ut uir est ingenij sagax, ita multa experiri in dies tentat. Smegma etiā odoratū, id est, saponē parare soleo, quo præter suspicionē aliquā, qui eo delinuntur à scabie tertia die ad summū liberātur. Hoc experti sunt non semel, magnifici nobiles Alphonsus Ziliolus, & Andreas Archius Comes facūdissimus. Ab Hispanis solimā nuncupatur, sicut & à nostris mulieribus sulima, à Gallis argēt sulime. S E. Minium sequitur. B R A. Res pluribus ignota etiam celeberrimis uiris, qui de ipso scribūt, quū nihil uiderint, aut experientia didicerint. Plures minium & cinna barim confundunt, quum à Dioscoride plurimū differre ostendatur. Minium duplex est, natiuū florido colore insignitū, & factitiū, in uiui argenti uenis gleba ἀργυρῶς nuncupata: effoditur subruffo colore, quæ circa se rubrū puluerē habet, hic puluis uerū minium est, & fortè apud antiquos in magno honore, quo Iouē miniabant diebus festis, & triūphantes. Solus Vitruuius VII. lib. suæ Architecturæ huius meminisse uidetur, quū Dioscorides & Plinius minium fieri tradant, ex lapide argentariæ arenæ mixto: quāuis Plinius natiuū quodāmodo adumbrare uideatur, rubinos (quos carbunculos uocat) eodē loco fieri dicens: sed hæc aliud tempus expetunt. Tu hæc pro ueris, ratisq; habeto, minium natiuū & factitiū inueniri, natiuum in usu non uidetur: fortè quia paucū, & in magno pretio: factitium id est quod in officinis habetis. S E. Natiuū arbitrabar, quod uendimus. B R A. Factitiū est, ex accensa arena

coccinea argentariae arena mixta: in primis autē pluribus loturis lauant, & alijs rubris adulterāt. Probatissimū minium, quod igne fit, guttas argēti uiui mixtas habet antequā colorē per uim ignis, acquirat: hæc ex uisu dicta sunt nobis, & nō auditu, uidimusq; Venetijs adulterari rubrica quadā simul mixta. Optimū minium ita deprehēditur, si supra candens ferrū positū ignescat quidē, sed non uratur (nisi pro minima parte) nec colorē amittat. Ferrariae ex uarijs generibus periculū fecimus. Nonnulla minij genera non urebantur, & suum colorē seruabant: alia nigra efficiebantur, quibus erat admixta rubrica. S E. Audiui cinnabarim apud antiquos idē esse cum minio. B R A. Surda aure audire debebas, quoniā diuersa sunt, ut Dioscorides censet. S E N. Quod nos uulgò cinaprium appellamus, nonne est antiquorū cinnabaris? B R A. Nequaquā. Cinapriū etenim nostrū ex sulphure & argento uiuo arte fit Venetijs: antiquorū uerò cinnabaris apud Plinium cap. VII. lib. XXXIII. est sanguis draconis ab elephante elisi cuius Dioscorides in metallis meminit: nō asserit autē, sed ita ferri dicit: Pliniusq; eundē sanguinē ab illa gēte appellari cinnabarim tradit. Nec admiratione afficior, quāuis cinnabarim idē cū minio esse censueris, quoniā & Plinij tempore medici decipiebātur, minium, cinnabarim esse arbitrātes, quia eo nomine tūc appellabatur. At cinnabaris in multo medico usu erat, quum minium uenenum sit. S E. Ex his nondum accepi cinnabarim. B R A. Quid sentiam uno uerbo expediam, & si ab autoribus cinnabaris inter metalla numeretur, tamē de ipso tanquam de re ignota loquuntur: ideo non possum aliud agere, quin suspicer cin-

nabarim esse sanguinē draconis à nobis nūc appellatum, id est, guttam illam, uel lachrymā, quam in officinis habetis, & sanguis draconis dicitur, non id quod in rotulas cōficiunt, quod me in hanc suspicionē duxit, est eius color, qui in nostro hoc sanguine draconis profundus est, ut de colore cinnabaris Dioscorides scribit, & eo pictores utūtur ad fingendū sanguinem, nec in uili pretio est. Non diu est quòd Venetias portatur: nec dico esse draconis elisi sanguinē, sed lachrymā arboris. Plinius incertè illum tractat, nos hoc nouimus, & experimentis comprobauimus. Adde id non esse quod ab Arabibus describitur, succū scilicet quartæ speciei sideritis, quæ à nostris rusticis millefoliū dicitur. Apud medicos, & pictores, & hac factitia cinnabaris in magno usu sunt, & præsertim sanguis draconis uocatus, qui lachryma est, nec multa copia Venetias affertur. S E. Gaudeo priusquā moriar plurima discere. B R A. Mimiū ab Hispanis & Gallis nostro nomine, à Germanis menig uocantur: cinnabarim uerò Galli uermylon, Germani cinober appellant. S E. De his quibus in officinis utimur ad mineras spectantibus satis dictū est. Lapidēs sequuntur in meo ordine, quorū usus est in uarijs cōpositionibus apud medicos. Venetijs mihi emam cinnabarim, mimiū hic utrūq; colligā & factitiū, & natiuū, quāuis exiguū uideatur. B R A. Non erit ab re lapides recensere, priusquā prandij hora incūbat, quorū partē in mine ris, partē in his montibus inuenies. S E. Et tempestiua hora adhuc est, nec Herbarius lassitudine premitur. H E R. Per duas horas adhuc uobis inseruiam, postea prandendū erit: quippe os uentriculi iam fame titillari cœpit.

DE LAPIDIBVS,

quorum apud Ferrarienses Pharmacopolas vsus est.

SENE X.

NUNC lapides enumerare incipiam.
 HER. Quid moraris? SEN. Nondum locum inueni, ubi ordine digesti sunt.
 HER. Pone conspicilla. SEN. Heri nescio quo loco amisi. HER. Et uiscum simul amisisti. En sinistra pagina lapides sunt. SEN. Non possum absq; uitreis oculis legere: tu hūc libellum Herbarie sume, & meo munere fungaris. HER. Et tu bipalliū, sacculum, atq; peram humeris apponito. SEN. Id a sello cōdonetur. HER. En tuos emissitios oculos in herba reperi, atq; seruauī. SEN. Nihil mihi gratius, nunc lapides optime intueor. HER. Quomodo prius ambulabas, si lapides uidere non licebat? Miror cur frequenter non cespitaueris. SEN. Iocarīs? Ego scriptōs lapides intelligo. HER. Pinguntur potius quā scribuntur lapides. SEN. Cauillari desinas: primus lapis, qui occurrit, perlae sunt. HER. De lapidibus tractaturus à re, quæ lapis non est, incepisti. BRAS. Fortè non ab re, quum ab Arabibus inter lapides numerentur. SEN. Non multū refert, quo genere dissonantur, modò quid sint addiscamus. BRAS. Graeci in re medica rarò margaritis utuntur, ita enim ap-

D 5 pell

Uniones, pellant, non perle, & à Latinis uniones dicuntur, non ut aliqui opinantur, quia una in una concha tantū sit, sed ut inquit Plinius lib. i x. cap. x x x v. quia nulli duo reperiuntur indiscreti, quippe Albertus Magnus plures una concha inuenisse fatetur. Et qui Indicā nauigationē fecere Lusitani, centum triginta uniones una concha capi testantur. Nos Venetijs una cōcha septē inclusos uidimus, conchæ carne modicum exiccata. Margaritæ suam maturitatem habēt, & senio crescunt: antequam mature sint, si à conchis eximantur, breui corrumpuntur. Mature facillè defluunt: quinque notis probantur, candore, magnitudine, orbe, leuore, pōdere, ut nihil æquè sit indignius homine, si margarita nuncupetur: nempe una quæque illarū proprietatū, ab homine quicquam demit, & in ipso imperfectionē significat nostro uulgato idiomate: tamē mulieres nostræ alijs blandiri solēt hoc nomine Margarita, aliquē aut aliquā perlam uocantes. Ex Indico mari ad nos afferuntur probatissima, & etiā ex Britannico, quod nūc uulgò Anglicum & Flandricū uocatur. Diuersitas colorū & turbulentie in ipsis ros est, ut Plinius refert, quem capiunt, quādo in Venerē accenduntur suo anni tempore: hoc genus conchæ ex quo margaritæ sumuntur, ab incolis berberion & berberi appellatur: inter epulas gratissima est illarū caro. Arabes cor à margaritis cōfortari, & roborari prodidere: quippe Arabes medicinarū ex unionibus inuētores sunt, quāuis & Plinius nō nihil meminert. Venetijs pro tua officina integras margaritas emes: nam in puluerē redactæ, & uires amittūt, & facillè adulterari possunt.

S E. Quū in receptis (ut inquit) perforatæ & non perforatæ

forata margaritæ scribuntur, quid intelligendum est? B R A. Aliquæ margaritæ sunt, quæ natura perforatæ inueniuntur, aliæ arte: quando perforatæ despicuntur, eæ sunt quæ natura foramen habent: nam aliquo malo affectu acquirere. Tamen non perforatæ simpliciter probatiores sunt quavis quæ arte perforatæ sunt, despicere non oporteat. Hanc distinctionem nullus Græcus aut Arabum posuit (quem legerim) sed recetes in causa fuere, qui in ordinandis apud pharmacopolas rebus ad suos ægros spectantibus, ut apud vulgus in admirationem ducantur, in hunc modum altiori uoce intonant, recipe margaritarum non perforatarum, quum satis fuisset probo pharmacopole margaritarum simpliciter protulisse. Omnibus ferè gentibus hoc nomen perla commune uidetur, ab eo enim parum dissentiunt: nam Galli perles, Hispani perlas, Germani perlen nuncupant. S E N Corallia sequuntur. B R A. Gratissimum est Corallium, & meritò inter gemmas numerari deberet: gestantium animos letificat. An lapis corallium, de quo Plinius lib. xxxvi. cap. xix. loquitur, altera res sit à nostro Corallio, ambigimus. Antiqui autores duorum generum tantum meminere, rubri, & nigri. Nigrum appellari antipathes, Dioscorides tradit. Plinius in rubro mari nigrius nasci, cap. ii. lib. xxxii. censet: non tamè purè nigrum, sed nigrius nasci dicit: quicquid ab autoribus scriptum sit. Nos Genuæ totius Liguri emporio tria corallorum genera uidimus, quæ ramos amplos habebant, nigrum, rubrum, & album, imò adde subrubrum, & modicè uiride, quod & Genuenses pro nigro habebant. Nos subrubrum, uulgò incarnatum uocamus, tamè idem cum rubro est, sed imperfectè rub

rubrum : est enim medium inter album, & perfectè ru-
 brum. Ideo Auicenna alijs exquisitijs, in album, nigrum,
 & rubrum distinguit. Alba imperfecta esse & immatu-
 ra arbitror, ideo magis adstringunt : subrubra, id est, in-
 carnata, magis matura albis, & rubris minus: rubra colo-
 re florido in maturitatis symmetria sunt; uiridia magis
 matura, quàm opus sit, nigra adhuc magis. Ad hoc mo-
 ueor, quoniam in una planta omnes has differentias uidi-
 mus, imò in unomet ramo. Et Ferrariæ reuerendissimæ
 sacri Cœnobij diui Antonij initiatæ, Lucretia Malaspina
 egregia & probatissima mulier, & Bonifacia Biuilaqua
 probitatis speculū, Crucem ex corallo habent suo lapidi
 innixam, & natura ita factam, cui ars modica addidit, &
 duas latronū cruces, à latere ita à natura factas, quæ suo
 lapidi tanquam radici inherēt, in quibus nonnullæ coral-
 lorum differētiae uideri possunt. Quum autem de Coral-
 lo apud autores simpliciter sermo fit, rubrum intellige-
 re oportet, quo puerorum colla & manus ornamus, effa-
 scinationes, & atram bilem, quam brutam uocamus, &
 epilepsiam, atq; apoplexiam euitare arbitantes: nunc in
 magno pretio sunt, ut ferè haberi non possint: sed probā-
 dus esset in pueris usus, nisi & mulieres pro ornamento
 uterentur: uidetur enim comes esse albedinis, & eam flo-
 ridam magis reddere. Dioscorides suum nigrum corral-
 lium à rubro specie distinguit. Nos quæ uidimus perhibe-
 mus, in unamet planta album & nigrū esse, imò unusmet
 ramus, parte una ruber floridus, altera niger uidebatur.
 Rubrum probatur, quàm maximè rubens colore florido,
 frangibile, odorem terræ, musci, & algæ habens ramosis-
 simum

simum. Damnandum lapideum, scabiosum, scabrum, & inane. Vos pharmacopola continuo pessimum genus habetis, quod scabiosum est, petrosum, & totum inane: album probatur: quod maxime album, & nigrum similiter, ac lucidum, quum nigrum ad eadem ualeat ad quae rubrum, sed egrius: ideo pro nigro rubrum habere satis erit. Album uero seorsum emitto, sed Genuam mittes, non Venetias, aut in Siciliam: nam Syracusis apud Pachinum promontorium copiosissime nascitur, & apud Drepanum eiusdem Siciliae urbem, quam nunc Trapani uocant, quin & in Gallico sinu circa Orchadas, & in Lygustico mari, & ante Corniculum, & Neapolim oritur: omitto nunc rubrum mare, & Persicum sinum. Quando sub aqua est, uiride apparet, & tenellum est: quum euellitur, ex circumstante aere durescit, & color ruber fit, si adeo maturuerit. S E. Est ne arbor? B R A. Folia non habet, propterea substantiam quandam terream esse arbitror, quae potissimum circa motuosa loca sit, ob caliditatem & siccitatem loci & maris adeo exiccata, ut in lapidem uersa sit, quae prius ob eius lentorem extendi poterat, & in uarios ramos diduci, ut arbor uideatur. Vnde & Graeci dendritin quasi arboreum uocant: & Dioscorides lithodendron, id est, arboreum lapidem nuncupauit. Ab Hispanis coralos, a Gallis coral, a Germanis coraln dicitur. S E N. Lapis armenus occurrit. B R A. Lapis armenus. In pyrite lapide, armenum edocuimus, quem uiridem in cyaneum uergentem esse ostendimus, quo pictores pro cyaneo, id est, lapide lazuli quandoque usi sint: armeniacus etiam uocatur. Optarim ut armenum potius haberemus, quam cyaneum: tamen nec cyaneus, uel coeruleus omittendus,

Lapis hæ- dus, quoniã & ipse attrabili mirè aduersatur. **S E.** Lapis
matites, hæmatites sequitur. **B R.** Notissimus est hic lapis, adeò ut
 simplici nomine per excellētiã, lapis, dicatur: hæma Græ-
 ce sanguinem significat: hic lapis uel ita appellatur, quia
 sanguinis colorē imitatur, aut quia fluentem sistit. In me-
 tallis inuenitur, quem si ueras minij colorem habet. Plinius
 capite x x. libri x x x v i. quinque genera distinguit. Sed
 tibi satis est, hoc genus uulgare habere, quod friabile sit,
 rubrum uel nigrum, durum atque planum, sine sordibus,
 nec lineas, quibus uarietur, habeat: ineptior enim est qui
 lineas habet. **S E.** Aut Venetijs eman, aut rusticos quos-
 dam expectabo qui singulis annis in forū portant & uen-
 dunt. A Gallis ematistes, à Germanis pluet stein, id est,
Lapis Iu- lapis sanguinis nuncupatur. **S E.** Lapis Iudaicus sequitur.
daicus, **B R A.** A Iudæa in qua nascitur nomen sortitus est hic la-
 pis, nam ex Palesthina Syriæ Alexādriam, & post Vene-
 tias affertur. Marmoreis frustulis adulteratur, adulteriū
 deprehēditur: qui arte facti in omnibus æquales sunt, &
 lineas semper æquales habent, sed naturales in uno latere
 quandoq; euariant: nec putandū est lineas illas naturales,
 lineas esse, sed ueluti puncta sunt per quendam ordinē di-
 stincta, quæ simul ordinata linea quadā seiungi uidentur.
 Antiqui medici eo ad uesicæ lapidē utebantur: ideo illi no-
 men imposuere, tecolithos, id est, calculos assumens lapis,
 quod nono de simplicium medicamentorum facultatibus
 Galeno displicere uidetur. Quicquid tamen sit, ego in la-
 pide renum frequenter usus sum, & optimè profecit. Ve-
 netijs emere poteris, sed ab adulteratis caueto. Hoc solo
 reuerēdisimū Thomam Mustum canonicum Ferrariē-
 sem,

sem, à seua renum aegritudine liberaui. s E. Lapis lyncis
 sequitur. B R A. Ab antiquis lyncurium uocatur: ex urina Lyncurium
 lyncis esse fabulantur. Vnde sit apud autores, non constat:
 tamen multi de eo loquuntur, arbitrantes, quum lynx ocula-
 tissimum animal, & obliuiosissimum mingit, ex terra & uri-
 na lapidē generari, qui lyncurium uel lapis lyacis dicitur.
 Ego hoc obseruauī in lyncibus duobus, quos magnificus
 & generosus Comes Nicolaus Tassonus nutrirī faciebat:
 in terram mingebant, frequentissimè obseruauī, terramq;
 permistam, & siccā seruauī, mirè foetebat, sed nihil un-
 quam concreuit: fabulamenta sunt quæ de hoc lapide cir-
 cunferuntur. Constat tamen lyncurium esse ipsam lyncis
 urinam, quam in officina habere poteris: lapidē uerò cum
 Plinio capite III. libri XXXVII. non inueniri censeo,
 ubi Theophrasti, & Dioscoridis uerbis non credit. Osten-
 dunt uerò nostri pharmacopolæ, & Veneti lapidē quen-
 dam spongiosum, subnigrū, aliqua parte cineritiū, quem
 pro lyncurio uendunt: adeò omnia in præcep̄s iere. Con-
 sulo ut hic lapis, à tua officina absit. Urinam uerò lyncis,
 si habere poteris, seruato. s E N. Vnde hanc urinam e-
 mam? B R A. Lyncem potius emas, ac nutrias, sed magna
 iactura hoc facies, propterea omittenda potius hæc uri-
 na paucissimis rebus utilis, quàm tam magno dispendio
 comparanda. s E N. Ita agere decreui. Crystallus sequi-
 tur. B R A. Notissima est crystallus: gelu est uehementius Crystallus,
 concretum, ideo nunquam nisi in frigidissimis, & niuosis
 locis inuenitur. hæc uera crystallus est: sunt enim multæ
 aliæ imperfectiores species, ut ea qua nos utimini, in Ita-
 lie alpibus inuenta: uenenum esse crystallum pistam, in
famam

famam uenit, quum tamen non sit, sed potius ueneno aduersetur: nullus est qui posset non minutissimè pistam bere, ita uerò non sentitur: si autem in maiores micas redderetur, fortè uentriculi parietibus inhaereret. Istud uerò non fit, quia natura omnia ad intestina dirigit per hunc modum infesta. Quam ob rem nescio unde emanarit hoc, quod uulgò ita fixè receptum in hominũ animis, ut nullus non credat perniciosissimum uenenum esse crystallum, quum sit ueneni antidotũ, de quo Plinius lib. xxxvii. cap. iiii. diffusè pertractat. Nomen cõmune habent Galili, Hispani, & Germani, Cristal, ut nec una litera differat.

Magnes. S E. Magnes sequitur. B R A. Lapis hic ob effectum quem facit in trahendo ferrũ, notissimus est, imò ut inquit Dioscorides, eo perfectior est, quo magis trahit, ab inuentore eo nomine insignitus: probatq; Dioscorides magnetẽ, qui in cœruleum colorem magis inclinat: tamen quem nos habemus, optimè ferrum trahit, cœruleus uerò non est, sed potius ferrugineus. Sed ea parte quã in cœruleũ inclinat, uehementius trahit, ut Dioscoridem uerè loqui manifestũ sit. Fabulantur ex magnete integrum montem esse, quum in mimeris inueniatur. In Hispania atq; Germania potissimum in uenis ferri colligitur, sub principatu illustrissimi Saxonie ducis Suacembergi & Eibenstoci: quamuis Plinius lib. xxxvi. cap. xvi. uaria loca assignet ubi inueniatur, & quinque ipsius species enumerat: tu si lubeat domi omnes species legas: sed satis est, hanc speciẽ habere, quæ ex Germania affertur, & Hispania, quãuis ex Aegypto Venetias etiam cõportent. Albertus Magnus in amatorijs deliramenta de hoc lapide fabulatur. Inuentus est,
ob na

ob naues maria sulcantes circa horum lapidum mineras
 (ut ferunt) unde tractis clavis omnes periere: uel, ut in=
 quit Plinius, ex clavis crepidarum, & cuspide baculi fer=
 rata herentibus, quum armenta pasceret quispiam. Qui
 nauigationem Indicam in Calechut fecere, naues clauicu=
 lis ligneis compaginas, ob magnetem se uidisse testan=
 tur, ne ferreis clavis à magnete tractis submergātur. Alijs
 pluribus nominibus insignitur, lapis Herachus, lapis Her=
 culeus, sideritis. Diogenianus autor est, uerum magnetem
 adeò argento similem ut decipiat. Hunc autem lapidem,
 quem magnetem appellamus heracheotem nuncupādum,
 quicquid Diogenianus dixerit: nos alioqui apud autores,
 & re ipsa comperimus. Venetijs emes, aut Genuæ, uel in
 Germaniam mittas. Sunt qui pro ueneficis & incantatio=
 nibus album magnetem quærant. Si aduratur, rubrum co=
 lorem enanciscitur, ut pro hæmatite uti possimus. A Ger=
 manis man neth, ab Hispanis aymāte magnes appellatur.
 S E N. Lapis aquilæ sequitur. B R A. O' quot superstitio=
 nes & infinitæ uanitates, & prope puerorum, delira=
 menta in hoc lapide fiunt: hoc uolūt furta detegi, hoc non
 possunt etiam optima cibaria edi, hoc futura prædicere
 tentant, hoc deprehenduntur uxorum furta, sed hæc ab
 instituto nostro aliena. Plinius libro x x x v i. cap. x x i.
 quatuor Actitis genera describit, quippe idem sunt lapis
 actites, & lapis aquilæ. In aquilarum nidis duos inueniri
 arbitratur, nec aquilam oua parere, nisi hos lapides in ni=
 dum comportauerit. Apud nos duo genera sunt: album
 unum, marmoris colorem & effigiem habēs: nigrum, sub=
 nigrum, uel cineritium alterum. Etiam prægnantes lapi=
 des

Lapis aquilæ

Actites.

des uocant, quasi intus alterum lapidem album habeant, qui sonet si quatiatur. Colorem non distinguit Dioscorides, sed cuicumq; sit modo pragnans laeuo brachio suspensus foetum continere: coxae, parere facit Plinius, & recentes id fieri arbitrantur, quoties in aquilarum nidis inuenti sunt, quod nunquam accidere iudicamus, nec Dioscorides hoc sentit. In Apulia frequens inuenitur in monte Gargano & in Apennino monte uarijs locis. Qui albus est, in fluminibus inuenitur. Si per hos montes queras, ubi scaturiunt riuuli, & magnorum fluminum initia sunt, fortassis inuenies: ex Apulia ferri iubeas, aut Venetijs emas: quia ex Armenia Alexandriam, post Venetias fertur. Si officina tua hoc lapide careat, non multum curae sit. A Gallis pierre de laigle, à Germanis adlerstein nuncupatur. SE.

Antimonium sequitur. BRA. Ex lapidibus ad mineralia iterum transire uideris, sed hoc nihil impedit, quoniam & lapides mineralium naturam sapere uidentur. Plinius libro xxxiii. capite vi. antimonium à recentibus dictum quatuor nominibus appellat, stimmi, stibium, alabastrum, larbason: sed hoc nomen stibium potissimum seruat, & stimmi: mox nomen à Dioscoride positum addit, Platyophthalmon, quia oculum dilatat, & in oculorum medicinis plurimum ualet, ut Galenus nono de simplicium medicamentorum facultatibus testatur. Gynaeceum praeterea appellatur, quia eo mulieres fucantur eliquata aqua nunc in aliqua Italiae parte. Dioscoridis autem & Plinij tempore aptabant sibi oculorum supercilia antimonio, praesertim mulieres Hispanae, quibus nullae in luxum magis prone. In metallis argenti inuenitur: est spuma candida

Antimonium,

de la

de lapis, nitet, & non translucet: si comburatur, odorem sulphuris habet. In hoc à plumbo differt, quia teritur & non funditur, plumbum funditur & non teritur. In marē & foeminā distinguūt, mas horridior, scabrior & minus ponderosus, ac minus radians, & arenosior foemina. Ex Germania ad nos affertur, licet adulterinum quoddam. Venetijs fiat. S E N. Ergo quod nos antimonium uocamus, stibium est apud antiquos autores, & stimmi, de quo chymistæ magna sibi promittunt ex lapide argentum exprimere. B R A S. Illud est. Galli Latino nomine utuntur: Germani spiesglas appellant. Alia prosequaris. S E N. De lapidibus nihil amplius habeo, quorum in mea officina usus sit. De lapide lazuli exequi superesset, nisi in marchasita illū tractauisses. H E R. Non possum deinceps effodere, nisi prandeamus. S E N. Prandebimus, si ad hanc offam coquendā te accinxeris. H E R. Ignem ex hoc silice excutiam, & in fungum illum siccum excipiam. S E N. Age citissimè. B R A. Interim dum prandium paratur, alia nonnulla prosequi conueniet, ne tempus spectantes offam, conteratur, quum melioribus intenti esse possimus. S E. Pretiosa fragmēta sequūtur, quæ quū paucissima sint, interim breui expediri incipiemus. B R A. In montibus inueniuntur, non tamē istis: sed quur inter lapides non enumerasti? S E. Quoniam ita consuetum est nobis fragmēta appellare, & à lapidibus distinguere.

B R A. Esto. Tua hæc pretiosa fragmenta recenseas, id est, si Latinè loquimur, tuas gemmas, aut gemmarum partes.

D E G E M M A R V M

fragmentis, quorum in Phar-
macopolarum offi-
cinis vsus
est.

S E N E X .

Sapphirus.

PR I M V M fragmentum Zapphirus
est. **B R A S.** Sapphirus dicunt autores.
Ita sapphiri sunt, quos pro sapphiris
uenditis, ut tu ipse sapphirus es. Qui
gemmas aptant, atq; tractant, gemmarij
Latinè dicti. Inter iaspidum genera sapphiros numerant.
Cœruleum colorem habent, id est, similē cœlesti in perfe-
cta serenitate, quem nostra uulgari lingua azurro chia-
ro perfecto nuncupare possumus: nomē autem hoc azur-
ro corruptum est à Lazulo: sapphiri tamen pellucidi non
sunt, nec possunt scalpturā admittere, ob centra crystalli-
na aduenientia. Si sole percutiantur, fulgorem serē arden-
tem emittunt. Ex India optimi conuehantur, ex alijs par-
tibus non probati. Suaderem ut omnes sapphiros paruos
nigros, quos in officina habes proijceres: quoniā sapphiri
non sunt, & Venetijs præsignina eorum qui aptantur à
gemmarijs emas. Imò id in causa est, cur fragmenta appel-
letis, quia frustula sunt in aptandis fracta, quæ pro ornan-
dis digitis, aut mulierum collis inepta sunt. Deinde com-
positiones tuas pro expēsa portione uenderes. **S E.** Em-
ptores pretio deterrerentur, & à mea officina abigeren-
tur.

tur. *B R A.* Ergo eligis decipere potius, & in tam magno hominū dispendio, uita scilicet fallere, quā unū uel alterum emptorē amittere? Suadeas emptori sapphiros, hyacintos, smaragdos, & alios pretiosos lapides fictitia uitra esse, quæ ueneni naturā sapiunt, postea quæ lubent agat ille. Aut uerorum sapphirorū fragmenta habeas, & emptoribus pretiū indicato, quod ingens non erit, si fragmenta illa emeris, quæ aptantes abradunt. *S E.* Deinceps ita agam, ne quis à me defraudetur. *B R A.* Ab Hispanis zaphira, à Gallis saphis nuncupatur. *S E.* Smaragdi sequuntur. *B R A.* Et hi quoq; quos habetis in aliqua officina uitra sunt, in alia uiridis marmoris frusta. Venetijs apud gemarios uera fragmenta, & minutissimas micas ad ornatum ineptas emas. De smaragdo Plinius lib. xxxvii. cap. v. diffusissimè scribit. Pulchriorem uiriditatē habet, quā haberi possit, omnes etiā herbas uiriditate uincit. Soli gemarum (ut Plinius inquit) contuitu oculos implent, nec satiant. Duodecim genera enumerat, qui ex Scythia afferuntur, cæteris præstant. Genuæ uas amplum habetur ex smaragdo, pulcherrimum quidem, & pretio carens, si ex smaragdo sit. Contigit me semel uidere, cum illustrissimo Hercule Estense: nunquam uiriditatē pulchriorē, aut floridam magis uidere licuit, sed an smaragdus sit ignoro, nō ex eo quia magnum uas sit, nam multò ampliorū smaragdorū Plinius præcitato loco meminit. Fabulantur ipsi paropsidē esse, in qua dominus noster *I E S U S C H R I S T U S* cum Iuda intingebat manum: quod an uerū sit, alijs iudicandū relinquo. Satis est Plinium prædicto loco magnos smaragdos, & aptos ad uas parandum enumerare. In ali-

quibus officinis iaspidem uiridē pro smaragdo uidimus, idq; minori agrorum iactura, quoniam uiridis iaspis in re medica plurimum ualet, praesertim qui ex India affertur, & aequas ferē uires smaragdo habet, ut Galenus nono de Simplicium medicamentorū facultatibus, & Dioscorides quinto lib. referūt. A Gallis emeraudes, ab Hispanis smeralda, à Germanis smerald nuncupatur. S E. Hyacinthus sequitur. B R A. Mira in diuersis pharmacopolarū officinis uidere cōtigit: sunt enim qui pro rubino, id est, carbunculo, lapidē quendā sumant, & qui eodemmet lapide pro hyacintho utantur. Veros hyacinthos habent aliqui uestrūm, alij uita illius coloris transparentia, ex quibus fenestrae in templis fiunt. Faciliū est hyacinthos habere, & Venetijs frustula à gēmarijs uili pretio emere. Gēma est hyacinthus, in qua fulgor uiolaceus dilutus est, Plinio teste. Tria genera inueniuntur, ut etiā Serapio c c c x c v i i i. cap. fatetur, & Albertus libro de lapidibus, & reuera ita est. Aliqui sunt citrini inquit, id est, colore citri, alij coloris antimoniij, id est, in cœruleum, & cœli colorē inclinant: unde apud poetas cœlum hyacinthino colore aspersum reperitur, & nonnulli ex hyacintho factū arbitrantur: alij rubri sunt, id est, fulgore rubro splendentes, cæteris ad rem medicam aptiores. Tu potius omittas, quàm uita sumere, ut multi faciunt. Apud nos ruborē habentes frequētiores sunt. A Gallis iacintes, ab Hispanis iacinta uocantur. S E. Rubini sequuntur. B R A. Eundem lapidē (ut diximus) aut idem uitrū pro rubino, id est, carbunculo & hyacintho plures accipiūt, imò omnes pharmacopola tam Ferrariēses, quàm Veneti. Huius etiā carbunc

bunculi Venetijs micas à gēmarijs nō magno pretio emes.
 Pliniū lege cap. VII. lib. LXXIII. si de carbunculo plu-
 ra uidere animo sit. Anthrax altero nomine dicitur, nosq; Anthrax
 non sine ratione rubinū à rubore appellamus: nihil pati-
 tur ab igne. Autores duodecim species enumerant. Multi
 sunt qui rubino à nobis de rocha uocato utantur, qui mi-
 nus agrè agūt, quum in carbunculorū genere sit rubinus
 de rocha à nobis dictus. Hispani, Galli, & Germani una
 tantum litera differūt in hoc nomine. nam primi rubi, alijs
 rubis: Germani rubin, ut nos serè appellant. s. e. Granatae Granatae
 sequuntur. B. R. A. In hac re pharmacopolas pudere debe-
 ret, qui pro granatis uitra seruent, & uendant, quum co-
 piosè, & uili pretio granatae habeantur, & de eo magis
 mirandū, cur pro carbunculis granatas non sumāt, quæ in
 eodē genere cōtinentur. Tres species habent granatae, aut
 tribus distinguūtur. Vna species est, quæ ruborē in modū
 floris mali granati habet, propterea granata nūcupatur,
 & inde nomē à nostris uulgaribus accepit. Antiquum no-
 men non est, quia antiqui carbunculū uocant. Altera spe-
 cies est, quæ ruborē habet, sed in hyacinthi colorem incli-
 natum. Tertia species rubra est, in uiolæ colorē tendens:
 hanc cæteris perfectiorē arbitrantur, & rubinū de rocha
 uocāt: apud nos in uilissimo pretio sunt. Ideo ueris grana-
 tis carere nō debes: & si rubini desint, pro ipsis, granatis
 utaris. Grenas à Gallis, ab Hispanis granada nuncupatur.
 s. e. Sardinus sequitur. B. R. A. Quem colorem habet? s. e. Sardonix,
 Album, nigro, rubro, aut nubilo commixtū. B. R. A. Ergo
 sardonix proferre oportebat, à loco in quo potissimum
 nascitur appellatus: de quo Plin. lib. XXXVII. cap. VI.

agit. Antiquitus in summo honore erat, ueluti unguis est, sub quo rubor, aut nigredo uideatur, ut duo lapides appareant: propterea Albertus Onychem & Sardū simul esse putauit, quod ante ipsum diu Plinius animaduertat in-
 quiens habere candorē in Sarda. In hoc etiam lapide idem quod in alijs usu uenit, uitro quodā utimini rubro colore supposito. Idem in hoc agerem quod in alijs, uel hos lapides à mea officina abigerem, tum quia rarus est eorum usus, tum quia proprietates, quas illis uniuersim tribuunt autores, uanas esse arbitror, in aliquibus saltem: de qua re suo loco differemus. Tu interim alias gemmas enumera. SEN. Nullas alias habemus, quibus utamur. HERB.
 Offa cocta est, & omnia in promptu sunt, instat prandendi hora. BRA. Et nos pretiosa fragmenta (ut dicunt) exegimus. SE. De manibus lymphas. HER. Ex hoc riuulo sinistrorsum scaturiente laua. BRA. Imò ex hoc fonte potius, qui rusticorum opera per lignum descendit, quo uice gutturnij fungemur. SE. Vrit adhuc offa. HER. Inspira uehemēter, ut frigescat, & minutim incide. BRA. Prandium hoc omnes regum dapes exuperat, quoniā in genti fame comedimus. HER. Diui Bernardi intinctū (ut aiunt) ore gero. SEN. Quid est diui Bernardi intinctus? HER. Fames. BRA. Intinctu profectò nō egēt ad irritandā famē, qui fame scūt. SE. Iam hora est ad alia animū uertere, ut omnibus peractis in patriā regredi liceat. BRA. Quid impedit schedā sumere, & quæ sequuntur profsequi? HER. Sine parū, ut cibus uentriculo aptetur. SE. Satis accōmodatus est. Varia terræ genera cōsequuntur, quibus in officina utimur. BRA. A prima terra initiū sume.
 TERR

T E R R A R V M G E.

nera secundum recentes, quo-
rum apud Pharmaco-
polas vsus
est.

S E N E X.

SULPHUR primas partes in nostro ^{Sulphuro}
inordinato ordine seruat. BRA. De hoc
ut Dioscorides & Galenus, agendum
erat, ubi de mineralibus sermo factus
est: à Græcis Ζειόν dicitur. In duas spe-
cies Dioscorides separat: in uiuum, & in eum, qui exper-
tus sit ignē. Plinius cap. xv. lib. xxxv. in quatuor spe-
cies dissectat, sed quæ sub duabus Dioscoridis cõtineatur.
Viuum apyron dicitur, id est, ignis non expertum, ut Cor-
nelius Celsus cap. xviii. v. lib. docet, & Plinius præci-
tato loco, quem (si lubet) legas, per distincta nomina has
species appellantē, & per loca in quibus nascantur, assi-
gnat. Notissima res est. Illud tantum addam, in medicinæ
usu potissimum esse uiuū, id est, quod ex uena sua sine ali-
qua coctura sumitur: tamen uos pharmacopolæ hoc non
sumitis, sed id quod ignē expertū sit. De Hermolao mi-
ror, qui dixerit, tam firmā confusionem partiū habere, ut
eius oleū arte nulla separari possit in rebus cæteris, quū
tamen constet apud nos fieri. Cura igitur ut uiuū sulphur
habeas: in omni minera inueniri potest. Philosophi com-
positionem metallorum ingredi ueluti formam quandam

E 5 putant,

putant, argentū uiuū ueluti materia, in auri & aeris compositionē actu ingreditur in argenti & stanni, ac plumbi potentia. De eius caliditate disputandum esset, quo gradu intelligatur. Galenus calidum quidē dicit, sed gradū prætermisit. Auicēna, & Arabes, quos recentes imitantur, in quarto gradu calidū, & siccum faciunt, re uera aberrantes, quū uenena sint, quæ quarto gradu calida existimantur. Nos tamen Sulphur quotidie propinandū exhibemus. Dioscorides in ouo suspiriosis tribuit, quātitate cochlearis, quæ duos homines interficeret, si in quarto gradu calidum esset, in ouo etiā sorbili fellis suffusiones habenti exhibet: & Plinius per hos sulphur deglutiendū tradit: nosq; in ouo sorbili quotidie scabiosis damus, & sanatur, quā ob rem in tertio gradu calidum tantū iudicamus. Nec refert quod ardeat, quoniam alia tertio, imò secundo gradu calida facilimè ignē admittunt. Viuū probatur splendens, lucidum, nec calculosum. Quod uerò non est uiuum, uiride, & pinguißimū esse debet. Hæc de re tam nota sufficiunt. Venetijs emere poteris, aut eos expectato, qui in Teloneū portant Ferrariā, ut uendant. A Gallis soufre, à Germanis schvvebel, à Lusitanis enxufre nūcupatur. S E.

Asphaltus. Asphaltum sequitur. B R A. De Asphaltō, id est, bitumine tractaturus nescio an alijs consentaneus ero, uera tamen referam. Græci asphalton dicūt, Latini bitumen generali uocabulo, omnē materiā crassam, lentam, quæ sponte, uel ex montibus, & lapidibus, uel ex terra scaturit, uel in lacum, uel terrā ipsam descendat. In densum, & molle diuiditur: in uarijs mundi partibus nascitur. Et ut inquit Plinius cap. xv. lib. xxxv. alibi limus est, alibi terra. Nos uerò

uerò ita separemus, asphaltus aliquo loco liquidus est, ali-
 quo ut limus, aliquo ut terra, aliquo ut cera. Vt terra na-
 scitur in Coele Syria, id est, caua Syria, circa Syndonē op-
 pidum maritimum, ut Plinius inquit. Limus à lacu Iudææ
 emergit: & ideo Galenus primo eius meminit, quod in
 Apollonia Epiri urbe fit, sub quo etiã Iudaicū intelligit.
 Postea id quod est in caua Syria tractat: hoc autē in mari
 mortuo nasci inquit: Mare autē mortuum nuncupatur la-
 cus ille. Mare ob falsedinē, mortuum ob minimū motum.
 Qui nuper terrā sanctā descripsere, Iudææ lacū & Cœ-
 le Syriæ idem faciunt. Strabo lib. xvi. sua Geographiæ,
 Sirbonis lacum uocat, ambitu mille stadiorū, longitudine
 ducentorum stadiorū. Hoc loco nostri Theologi Sodomā
 & ceteras urbes ob nefandū illud Sodomie uitiū submer-
 sas esse tradūt, & eum lacū in earum urbium locis situm
 esse. Nōnulli deinde fabulantur bitumen illud è lacu uiro-
 rum semē esse, propterea adeò glutinosum est, ut non pos-
 sit absq; mulieris menstruo seiungi, cuius oppositū expe-
 rientia ostendit: sed hoc prius animaduertit Solinus cap.
 111. sui lib. de Mirabilibus Mundi. Idem Strabo xvi. lib.
 ubi tredecim urbes eo loco sitas olim ostendit, quarū Me-
 tropolis Sodoma nuncuparetur, additq; omnes in eum la-
 cum esse consumptas præter Sodomā, & spatiū sexagin-
 ta stadiorū. Ipse uerò ut Plilosophus, causam nō in Deum
 qui de probris illorum ulcisci uoluerit, sed inquit ex ter-
 ra motibus, & ignis afflatu, & aquis calidis, & bitumi-
 nosis ac sulphureis lacum erupisse. Eratosthenes uerò sen-
 tit, quum ea regio stagnis abundet, ex excrescentia ur-
 bes illas exundasse. Volunt autem bitumen esse terræ gle-
 bam

bam liquefactam, postea ui aquæ induratum. Posidonius, qui in hoc fabulosus autor est, illius regionis homines Magos esse censet, qui incantationes faciunt, lotiū & foetida inspergentes, ex quibus bitumen fit: quod autem uanè sentiat, ex hoc liquet, quia perpetuò non duraret, nisi spontè scaturiret, uel ex montibus descenderet. In Iudæa Asphaltites lacus uocatur, in quem Iordanis influit: est autem liquidū bitumen in Sicilia, & in agro Mutinensi, in Italia, & in regno Neapolitano quodā loco qui dicitur Il tocho. Tui pharmacopola pro asphaltu, id est, bitumine Iudaeico, quod cæteras præcellit Dioscoride teste, quādoq; pice sicca utuntur. Alij uocatū ab ipsis petroleum densatū aut ui ignis, aut spontè habent: quum tamē & hoc in genere bituminis censendū sit, tamē non est asphaltū Iudaeicum. S E. Quid est ergo Iudaeicū asphaltum? B R A. Tibi uno uerbo quid sentiā enarrare decreui. Quod uos Mumiam nuncupatis, asphaltū Iudaeicū esse certus sum. S E. Quomodo hoc probas, quia exiccati Mauritani nostra mumia sunt. B R A. Dicas potius Syriaci, quā Mauritani: sed hoc nihil ad rem, mumia non est Maurus exiccatus, uel Syriacus, sed cōpositio quædam, ex myrrha, aloë, croco, balsamo, & alijs huius generis pluribus uel paucioribus cum humana pinguedine. Ita sentiūt Arabes, & ita uerè est: nam Syriaci (Hebræorū adhuc morem seruātes) suos mortuos uelant, & re aliqua conseruante implent, ut pretiosiora, & uiliora emere possint. Ditissimi, aloë, myrrha, croco, & balsamo implētur. Minus diuites balsamū relinquunt: quāuis nostro cōmuni sermone eam compositionē balsamū adpellemus: & ita agere, imbalsamare uulgo

gò dicimus. Pauperes autē asphalto implentur, quod non solum mores earum partiū scribentes aduertunt, sed & qui illuc singulis annis nauigant Veneti. Imò & Strabo xvi. lib. ubi de bitumine & Sodoma tractat, inquit, bitumine illo ad mortuorū condituras Aegyptij utuntur: quū autem ad nos affertur mumia, integri homines bitumine pleni afferuntur, & præsertim Iudaico, & Babylonico. **SE.** Ergo nostra mumia est bitumen Iudaicū, uel asphaltum? **BRA.** Mumia nomē Arabū est, quod omnē mortuorum conditurā cum sua pinguedine significat. Diuites Syrie, & mediocres propria habēt sepulchra, quare pauperes solum habentur, qui ex more regionis bitumine pleni sunt. Decipiuntur qui aloë plenos existimarunt: nam si gustetur, nulla amaritudo sentitur, quam seruat aloë, & etiam myrrha, quæ compositiones illas ingreditur. Adde piscis odorē habere, quem odorem bitumen Iudaicū seruat, ut Auicenna inquit, & ueritas ita est. Si enim mumiā nostram masticaueris, picis odorē senties, quod in asphalto persentiri Auicenna tradit. Quum igitur asphaltu uti contingat, mumiā sume, id est, liquorē in corporibus mortuorum inuentū: nam asphaltu, id est, bitumine pleni sunt apud Syros defuncti. **SEN.** Quando mumia uti uolueris, hoc ne utar? **BRA.** Si ex mortuis aloë, myrrha, croco, & balsamo plenis habere posses, probatissimū esset: quū uerò hi haberi nequeant, hoc bitumine pro mumia utaris. Tellas autē illas & ossiū frustra & carnem exiccatā abijcito, & eum liquorē tantū habeto, qui in aliquā cavitatē collectus sit. **SE.** Est ne hoc, quod Arabes mumiā uocāt? **BRA.** Est. **SEN.** Reperitur ne apud Græcos mumia?

BR A. Reperitis. Nam etsi Serapio mumiam dixerit myr-
rham & aloën esse, & quod admiscetur illi ex corpori-
bus mortuorū, etiā compositio ipsa mumia uocatur: imò
non una sola compositio mumia est, sed plures: intelligo
autem compositionē antequam corpus ingressa sit, quod
ex hoc colligitur, quia Serapio ubi de mumia scribit cap.

Lib. j. cap.
lxxxiiij.

CCXCIII. Dioscoridem adducit, ac si ipse de mumia, id
est, cōpositione loquatur: locus uerò citatus primo libro
est ubi de pissasphalto, id est, picipitumine tractat. Est au-
tem Pissasphaltū duplex, arte factū, ut si quis picē & bi-
tumen simul iungat: aliud naturale. Quòd uerò Serapio
Dioscoridē in pissasphalto adducat, eius uerba ostendūt.
Inqt enim ex Dioscoridis sentētia, Est in terris quæ dicū-
tur Acolonia: ubi codex errore interpretis corruptus est.
Legi enim debet, Est in terra quæ dicitur Apollonia. sub-
sequitur, descēdit ex mōtibus qui dicūtur fulmina. Ingens
error interpretis ostenditur, nam illi montes, à quibus in
Epiro descēdit, Ceraunij appellātur: κεραυνός uerò Græ-
cè fulmen dicitur: ideo interpretes qui nomē montiū igno-
rabat, fulmina dixit quū legendū esset, Ceraunij montes:
unde Dioscorides fluminū impetu ex ceraunijs montibus
descendere testatur. Mox sequitur in Serapione: & eijcit
eam aqua fluminis in ripis. Ita Dioscorides: fluminū impe-
tu delatum in littora eructatur. Deinde in Serapione se-
quitur, Et est coagulata, & fit sicut cera. Dioscorides lo-
co ceræ dicit βωλεϊνάς, id est, glebarū modo: sed & bi-
tumina aliqua ceræ formā habēt: in Pannonia bitumē est,
quo funalia parant, & mirū in modū ardet. Sequitur, &
habet odorē picis mixtæ cum asphalto: quod Dioscorides
inquit

Pissasphal-
tum,

inquit odore picis bitumini mixtæ. Deniq; Serapio addit
 quæ à Dioscoride non dicuntur, fortè in suo erāt: Cum ali-
 quo fœtore, & uirtus eius est sicut uirtus picis & asphal-
 ti mixtorū. Vt hinc colligere possis mumiã non solùm esse
 cõpositionẽ illã, cum aliqua mortuorū parte, sed cõposi-
 tionẽ per solã, quæ naturalis est in Apollonia Epiri. Arti-
 ficio autẽ sit, pice & asphalto mixtis, aut alijs etiam: nam
 aliqui in mortuorū condituris solo asphalto non utuntur,
 sed picẽ addūt: alij myrrhã, aloën, crocũ. Alij usq; ad opo-
 balsamũ ueniūt. Tu igitur pro asphalto mumiã sume, quæ
 Ex Aegypto affertur nunc, & quam tu habes, & cæteri
 pharmacopolæ Venetijs: sed eam sume, quæ in aliqua caui-
 tate collecta sit. Idẽ igitur erit mumiã Serapionis (eã in-
 telligo, quæ mortuorū cadauera nondũ ingressa, & hoc in
 una specie & generaliori mumiæ) & pissasphaltũ Dio-
 scoridis: quod etiã ex Auicenna colligi potest, dicẽte mu-
 miã esse in uirtute picis, & asphalti cõmixtorū, & natu-
 ris utrorũq;. Ideo non sunt adeò temere reprehẽdẽdi Ara-
 bes, sed ab ijs quandoq; discendũ quando opus sit. Nullus
 enim ex Græcis asphalti odorẽ tradidit: quippe Diosco-
 rides εὐτόν & τῆ ὀσμῆς dicit, Marcellus interpretatur
 firmo odore, Hermolaus odoris cõtẽti: sed Auicẽna odorẽ
 picis habere quũ masticatur, inquit: quod uerũ esse quis-
 que qui experiatur, statim primo gustu noscet. s E. Quid
 est id de quo Dioscorides inquit, ubi de pissasphalto tra-
 ctat, gigni in Sicilia agro Agrigentinarũ liquidũ bitumẽ
 fontibus supernatans, quo incolæ ad lucernarum lumina
 uice olei utuntur, Siculum oleum falsò appellantes, siqui-
 dem liquidi bituminis genus? B R A. Quid sit hoc petis?
 Si

Lib. j. capo
lxxxiiij.

Si aliquid persoluis edocebo. S E. Quicquid lubet solutu
Petroleum. rus sum. B A A. Et ego gratis elargiri uolo: quod uos pe-
 troleum uocatis, foetēs adeò ut promeruerit stercus dia-
 boli nuncupari, & ab Hispanis azeite de mimera uoca-
 tur, partim ex Sicilia agro illo Agrigētino, partim ex Li-
 guria, partim ex loco in Neapolitano agro, ubi uulgò di-
 citur il tocho, & potissimū ex hoc loco ad nos affertur:
 hoc est quod Dioscorides in fine pissasphalti edocuit.
 Quod ex Sicilia portatur, non adeò nigrum est, & minus
 foetet. S E. Hoc frequenter obseruavi, aliquod petroleū
 minus alio foetere. B R A. Hoc ex Sicilia affertur. S E N.
 Petroleum dicitur quoniā ex petra ortū ducit, sed istud
 fontibus innatat, de quo Dioscorides: quomodo igitur Pe-
 troleum, id est, ex petra oleum erit? B R A. Ne dubites,
 quoniam ex petris & montibus in fontes eliquatur, &
 per aquæ impetū trahitur. In aliquibus locis ex saxo ipso
 eruitur. S E N. Quæ res ea est, qua nos pro asphaltu uti-
 mur? B R A. Petroleum est, id est, bitumen liquidū, igne,
 aut senio induratum: sed errorem alterum priore maio-
 rem detegam, petroleum induratum, asphaltum, id est bi-
 tumen est, non tamē Iudaicum. Aliqui autem pharmaco-
 polæ eo pro pice dura utuntur, id est, rem naturalem ac-
 cipiunt pro re arte facta. S E. Hoc equidē est de quo fre-
 quentissimè admiratus sum asphaltum nostrum, quo sci-
 licet utimur, pro uero Iudaico, petrolei odorem habere.
 Admiratio nunc cessat, quia eius odorem habet, cuius est.
 Dic autē, non ne multis locis petroleum nascitur? B R A.
 Omnes ueluti oleum è petris fluens petroleum, quasi pe-
 træ oleum dicitur: unde id oleum, quod apud nos Oleum
 monti

montis ziliij, aut oleum saxi, quod in Mutinensi agro sca- Oleum mon-
 turit, petroleum dici potest & debet. A' Dioscoride na- tis ziliij
 phta & bitumen, uel asphaltum liquidum nuncupatur:
 ad se ignes mirè trahit. Autores fabulantur pauca aqua
 non extingui, propterea bitumē liquidū & naphtha erit
 oleum montis ziliij dictum, & petroleum, de quo Plinius
 libro II. cap. CVIII. nec mirum quod in fontes Siculum
 petroleum colligatur, quoniam prima origo è saxis est,
 quemadmodum omne bitumen è saxis oritur: nam à sub-
 terraneis partibus, aut ex montibus defluit. S E. Quid est
 quod ab Auicenna scribitur nigrum petroleum esse picis
 Babylonice colamentū? B R A. Codex peruersus est, quip-
 pe legi debet, nigrum petroleum esse colamentū non pi-
 cis, sed bituminis Babylonici. Interpres fuit, qui loco bitu-
 minis picem uertit: nam bitumen circa Babylonem indu-
 ratur: apud Auicennā quod eliquatur petroleū erit. S E.
 Ab his dissentire non possū. B R A. Hæc uarijs locis emen-
 da, Siciliae, aut Venetijs bitumen liquidum, quod petro-
 leum uocatur. Lygusticum Genue. Asphaltum ex Iudæa
 portari feceris, aut ex cadauerum cauis sume, si purū ha-
 bere non contingat: de quo tamen miror, quū singulis an-
 nis Veneti in Iudæam nauigent. Idemq; sit tibi mumia, cu-
 ius non est usus nisi apud Arabes, eius præsertim quæ ca-
 dauerum pinguedinem simul habet: uel si opus sit mumia
 à Dioscoride secundum Serapionē descripta uti, quæ est
 pissasphaltum ipsius, ex pice & bitumine præpara. Ger-
 mani aliqui petroleum densfels dreck, id est, diaboli mer-
 dam uocant. Alij hoc nomen assæ foetidae attribuunt, alij
 asphalto. S E N. Alumen sequitur. B R A. Quod alumen? Alumen,
F nam

nam multa aluminis genera existunt. S E N. Omne genus quo utimur intelligo. B R A. Ea numerata, quibus utimini. S E. Alumen rochæ, alumen zucharinum, alumen plumæ, alumē scaiole. B R A. Mihi uisus es quatuor genera enumerasse. S E N. Ita est. B R A. Forsan in his montibus aliquod genus inuenies. S E. Experiar, modo tu edocere tentes. B R A. Nihil aliud est alumen, ut Plinius lib. xxxvi. cap. xv. censet, quàm salsugo terræ, est enim ueluti terræ exudantis natura, hyeme corruatū, æstiuis solibus maturatur, ex aqua & lino fit. Pluribus locis nascitur, ut præcitato Plinij libro habetur, & à Dioscoride quinto libro. Nos ex Germanis fodinis accipimus: quippe ubi fodinæ sunt, ibi alumen, aut prope reperitur. Verùm apud antiquos aluminū genera inuenire oportet, quæ uos diuersis nominibus appellatis. Marcellus putauit Dioscoridē tria tantum aluminis genera nouisse, quoniā inquit ab alijs Græcis plura alia genera edoceri quàm à Dioscoride scripta sunt: Galenus enim tria genera edocuit. Sed non animaduertit uir ille, multa genera esse Dioscoridē fateri, sed tantum tria in usum medicū uenire. Hæc autem aliàs. Tu species tuas singulatim enumera, ut eas particulatim edocere possim. S E. Alumen catinæ. B R A. Fictitium est hoc alumen, & non sponte nascens, quo uitrum purgatur, & purius efficitur, ex catino in quo fit, quod est genus uasis, catinæ alumen dicitur: uel cathinum dicitur quasi catharon, quia purū reddat uitrum. S E. Quomodo fiat enarra. B R A. Herba est, quam Arabes cali uocant, in littoribus maris sponte nascens, & ab aliquibus gentibus seminatur, ut in Gallia fit: ad nos enim ex Nursia,

Alumen catinæ.

fia, & Gallia alumen catinū defertur: herbam cali exicca
 tam accipiunt, & cōburunt, postea ex illo cinere lixiuū
 fit: quod si aut ui ignis aut solis induruerit, quū subtilio=
 res partes exhalarint, id Sal Alkali appellatur: cinis uerò Sal Alkali
 ille induratus, alumen catinum dicitur: fortè catinū dictū
 quasi ex cali factum, quandoq; & sal & cinis mixta sunt.
 s. e. Quæ herba est apud Græcos ea, quā Cali Arabes uo=Cali
 cant? B. R. A. Apud Serapionē cap. C C L V I I. usnem spe=
 cies dicitur: nam & usnem & cali similes sunt. Quippe
 cali formam usnæ habet, sed folia in cali longiora sunt,
 aizoi minoris, id est, à nobis uocati digitelli, similia. Leo=
 nicenus in libro de morbo Gallico, cali apud antiquos te=
 lephion esse putauit. Triplex autem telephion apud Dio=
 scoridem inuenitur. Vnum, secundo libro, sub nomine an=
 drachnis syluestris. Aliud, in fine secundi libri, sub nomine
 telephij. Tertium, quarto libro, sub nomine aizoi lepto=
 phyllon: quanquam hoc tertium cum primo idem sit. Si
 uerò hæc tria telephij genera cōsiderentur, nullam simi=
 litudinem cum usne uel cali habere deprehendes: nam in
 omni telephio Dioscorides portulacæ folia habere tradit.
 Constat autē cali uel usne lōge diuersa habere, quàm por=
 tulacæ folia. Nos quandoq; suspicati sumus genus anthyl=
 lis esse, quod Ibiget uocatur: nam folia ferè similia ibigæ,
 id est, à nobis uocatæ iuæ, habet, sed adhuc incerti sumus.
 s. e. Serapio usnæ muscū esse censere uidetur: imò Dio=
 scoridem ubi de musco tractat adducit. B. R. A. Nescis uo=
 cabula rectè distinguere, quæ & si barbara sint, tamē no=
 ta aliqua inuicem separātur, quia usnæ est bryon, id est,
 muscus, sed usnē est herba cali: quicquid ergo sit, alumen

catinum factitiū est, ex herba cali, quæ usnem species est, quam nos frequentissimè Comacini vidimus circa Salsarum aquarum riuos. Mirorq; nostros uitrearios alumē catinū aliunde quærere, quū prope fieri possit, & eadē ratione sal alcali, quo & frequēter Chymistæ utuntur, salē & impensam perdentes. Optimum smegma, quod sapo nuncupatur, fieri potest, ad pannos nitidos reddendos optimū. Imò ut Serapio inquit, herba est, qua panni lauantur: est enim multū abstergens, utpote qua mulieres ad fucandas facies utantur. S E. Alumen zucharinū sequitur. B R A.

Alumen zucharinum.

Vos hoc alumen facitis, & ipsi nomina imposuistis, sed factitiū est, ex alumine liquido, aqua rosacea, & albumine oui. Massas quasdā turbinatas in modum globorū sacchari fingitis, ex cuius forma zucharinū alumē nuncupatur: tamen nec saccharo inest illa forma, quam habet à natura, sed ab arte datur: habet etiā miram albedinē, ut exquisitum saccharū, quod uulgò finum uocamus, uideatur. Mulieres, ad dealbandas & abstergendas facies eo utun-

Alumen plumæ.

tur. S E N. Alumen plumæ sequitur. B R A. Prædicta duo aluminis genera, ab antiquis non tractantur, nec à longè ostenduntur: hoc autem quod nuper enumerasti à Plinio

Alumen scissile.

& Dioscoride alumē scissile uocatur, à Græcis schiston, & trichitim, quoniā in capillamenta diuiditur. Hoc genus ab omnibus, præsertim Dioscoride, cæteris præfertur: ex lapide etiam fit, propterea dicitur chalcitis: unde (ut Plinius inquit) est sudor quidā eius lapidis in spumā coagulati, quanto minus cōmixtos lapides habet, tanto exquisitius putatur. Pruritū maximè causat, si inter humeros alicuius imponatur. Nonnullæ mulieres eo sibi fricant genas
ut

ut rubescant, qui rubor ad tertium usque diem perdurat, adeo intensus, ut ignem in genis habere uideantur, imò ipsi pulchrum nomen inuenere mulieres ex natura rei, forte magis aptum quam Latinum & Græcum, florē lapidis appellantes: nam proprie quidam canus flos ex lapide exiens uideatur. Adde nos perfectionem rei, florē appellare. Nec nomen quo utimini uos, ineptum est, alumen plumæ, quia si frangatur, capillamenta illa ueluti pluma esse uidentur: propterea ab antiquis alumen schiston dicitur, scissile, trichitis, chalcitis: sed duo potissimum nomina in usu sunt, schiston, & scissile: Sunt qui alumē scissile pro lapide amiantho sumant, quum non sit, tamē & hoc alumen inflammatur quidem, & non uritur, sed paulatim consumitur, quod non facit amianthus lapis. In maioribus frustulis lapidis amianthi uenæ quædam sunt in modum ligni, ut multi lignum esse putarint: imò adeo res incaluit, ut plures pro ligno Crucis, supra quam Saluator noster infixus fuit, accipiant, ducti hoc experimento, quia non uritur, ac si necessarium sit, lignum ex quo Crux facta est, non uri. Nobis frustulum à quibusdam Religiosis magna ueneratione datum est, pro ligno crucis, sed eos admonentes lapidē esse ostendimus, non lignum, cuius natura sit inflammari quidem, sed non uri. Eos quoque Christiana charitate exorauimus, ne deinceps quenquam fallerent, suadentes lignum crucis non esse, quum sit lapis. Illi uerò ut probi rem agnoscentes paruere. A Gallis alunde plume nuncupatur. Arabes alumem iamenū appellare uidentur. Pandectarius scripturam uocat, in nomine deceptus, nam stypteria dicendum erat, quia ita Græci appellant *στυπτήρια* ex stipticitate sua. Errat præterea, quia id uocabu-

Lapis qui inflammatus non uritur pro ligno crucis sumptus.

Alumen ro-
chæ.

cabulum est uocabulum generis, ipse autē pro una specie tantum utitur. s e. Alumen rochæ sequitur. B R A. Hoc & liparinum nuncupatur, ex Lipara, qua cōuehitur, sed recenti nomine potius quā antiquo: nam & si ex Lipara Dioscorides & Plinius haberi censeant, tamē laparinum dici non aduertunt. Apud ipsos alumē liquidum est. s e n. Igitur alumen rochæ, liquidum alumen appellare oportet? B R A. Equidem: nam quum defoditur, liquidum est, postea durefcit: huius rei experimentū sumere poteris, si igni admoueas, statim liquefcit. Si frustum aluminis rochæ tuæ lucernæ admoueris, statim ebullire & dissolui uidebis: quare alumen rochæ à loco, in quo nascitur, ita uocatum, ab antiquis alumen liquidum dicitur, quāuis & integrū reperiatur. A Gallis alun de roche nuncupatur.

Alumen sca-
iolæ.

Germani nomen commune omnibus aluminibus habent Alaun. s e. Alumē scaiolæ sequitur. B R A. Hæc tria, alumen schistum, de pluma, & scaiolæ, à Pandectario idem esse existimantur, quod res ipsa falsum ostendit: nā quod scaiolæ alumen dicimus, lucens sicuti uitrum, in capillamēta non dissoluitur, sed ex gypsi minera defoditur, imò in gypsi massis, quæ Ferrariam portantur alumē hoc pelucet, est enim gypsi exquisitissima pars: unde & ab antiquis flos gypsi appellari uidetur. Fortē genus illud gypsi est, quod à Galeno i x. de Simpliciuū medicamentorū facultatibus libro, Plinthitis uocatur, hoc est laterculariū, ex similitudine quā habet, quæ nisi satisfecerint, perfectiorem partē crudi gypsi esse iudicato. s e. In gypso inueniri certum est, & ego frequenter ex gypso, alumē scaiolæ collegi: tamen unum aliud genus apud Dioscoridem & Plin

Plinium inuenio, quod ipsi alumen rotundum uocant, Alumen qui-
 quid autem sit ignoro. B R A. Pandectarius alumen zu-
 charinū esse arbitratur magno errore, quia zucharinum
 artificiale est. At ipsi nominibus utantur, ut lubet, & hoc
 rotundum zucharinum uocent, hoc nihil ad nos, modò id
 noscimus alumen rotundum non esse apud nos frequens:
 formā rotundam habent, qualē multi calculi qui in mon-
 tius reperiuntur. Nonnunquam alumen rotundum inter
 figulorum lapides uidimus, quibus ustis, & plumbo mi-
 xtis uitrum paterarum & lanciū parant. Hoc etiā genus
 rotundum, astragaliotem à Galeno uocatum, id est, talare
 comprehendit. Hæc de Aluminum generibus dicta super-
 sint. S E. Arsenicum sequitur. B R A. Græci auripigmen- **Arsenicum**
 tum arsenicum uocant, ut in metallis dictum est: sed uos
 arsenicum appellatis, album, quod per uim ignis factū, &
 in laminas Venetijs arte cōcretum, ab aliquibus falsò exi-
 stimatur, qui arsenicum etiam in laminas redactum, sed
 breui coctura & arte, risagalo à nobis dictum, ab Arabi-
 bus arsinagal putarunt magno errore, quū hæc ex minera
 effodiantur, & spontè nascantur, sed de his plura dicta
 sunt à nobis. S E. Vitriolum sequitur. B R A. Duplex ui- **Vitriolum**
 triolū apud pharmacopolas inuenitur, Romanū & abso-
 lutè uitriolum appellatum: ita nuncupatū arbitror, quia
 uitro assimilatur. Apud recentes magnæ sunt nominum
 ambages, & plura confundunt: uitriolum à nobis dictum
 corrupto uocabulo colchotar uocant, quum potius dicen-
 dum esset chalcanthum: hoc usu uenit in omnibus ferè re-
 bus, ut nomina corrumpant, postea errores multi sequan-
 tur, ex nominum inscitia. Cōstat apud Dioscoridem, Pli-

nium lib. x x x i i i i . cap. x i i . & Galenū i x . de Simplicium
 medicamentorum facultatibus libro, chalcantum
 appellari, & corrupto uocabulo à recentibus colcothar,
 Oleum ex non tamē ab Arabibus: ex eo oleum fit adeò urens, ut pro
 chalcantio. igne potenciali utamur: est enim causticæ naturæ, & cum
 pauco dolore incidit mēbra, si ex olea cultro inuncto tan-
 gantur. Dum oleum paratur, fumū cauere oportet, quoniam
 non solum hominem interficit, sed & uicinas arbo-
 res exiccare cogit. Cuius experimentum nouit Franciscus
 de Monte, fractorum ossium, & dislocatorum reparitor
 egregius, cui omnes arbores uiridarij præ uitrioli ūmo
 periere, dum eius oleū pararet. Nunc ad autores releun-
 tes, Pandectarius, id quod à Serapione Zeg dicitur uitri-
 olum esse putauit, & Serapionis interpres Zeg, id est ui-
 triolum exposuit, quos recētes omnes serē sequuntur. Ta-
 men re uera ita non esse cōstabit: nam quod nos uitriolū,
 ab antiquis autoribus chalcantū, & à Latinis atramen-
 tum sutorium appellatur, quia ad pelles denigrandas &
 aptandas uitriolo utuntur, quibus postea sutores operan-
 tur: quod autem à Serapione zeg dicitur, non est chalcantū,
 Zeg. sed antiquorum misy, hoc luce clarius deprehēdes,
 si antiquos Serapioni conferamus: nam Serapio Galenum
 adducit in hunc modū de zeg loquentem: Vidimus in mi-
 neris uenas tres extensas, unam supra aliam per longum
 spatium, & una inferior erat zeg rubrū, & secunda, quæ
 erat super eam colchotar, & tertia superior erat zeg ui-
 ride: & hoc est quod zeg rubrū conuertitur, & fit col-
 chotar, & colchotar fit zeg uiride: si modò Galenū i x .
 de Simplicium medicamentorū facultatibus legamus, ma-
 nifestè

nifestè deprehēdes misy, de quo tractat, id esse quod à Serapione zeg nūcupatur. Inquit enim (quū ingressus esset minerarum loca) quasdam conspexi in longissimum porrectas ueluti zonas alias super alias, numero tres: infima erat ipsius soreos, supra quam erat altera chalciteos, suprema misyos. Mox Galenus historiam quandā interponit, & omnia scribit, quæ à Serapione referuntur, de crassitie, subtilitate, & eius uiribus: ut hinc colligas zeg rubrum Serapionis, antiquorū Sorij, Colchotar Serapionis, antiquorū Chalcitim, & zeg uiride Serapionis, antiquorum Misy esse. Viride autē intelligere oportet, ut uulgò dicimus uiride clarum: Latinè flauum, aut aureum dicendum: quia Serapionis interpres Latinā linguā ignorabat. Ideo uiride pro flauo aut aureo interpretatus est. S E N. Habemus ne hoc misy, quod sexcenties audiui, nunquam noscere datū est? B R A. Imò maxime habetis: quod enim uos uitriolum Romanum appellatis, antiquorū misy est: nam auri speciem habet, & durum est, & quum friatur, aureas scintillas mittit, & stellarū modo splendet: en Romanum uestrum uitriolū omnes has notas habet. S E. Frequēter expertus sum. B R A. Constat igitur recētes aberrare, ut Herculanus in capite de Sebel, & Nicolaus, colchotar uitriolū esse contendentes. Nam ut ex Serapione ostensum est, colchotar est Galeni chalcitis, Dioscoridis, & Plinij, quæ in album colorē, at uitriolum Romanū in aureū uergit. Vnde uides summè aberrare recentes, ipsarum rerum ignaros, & per aliorū scripta perperam intellecta loquentes. Quam ob rem antiquorū misy, est uitriolum Romanū, uel flauum. Ad rem igitur primam re-

F S deutes,

deuntes, quod zeg Serapionis misy antiquorū sit, eum lege, qui Dioscoridem adducit dicentem: Zeg aliud Babylonicum, aliud Cyprēse: ubi certa fide cognoscitur eum adducere in capite misy, ita in Cyprium & Aegyptium distinguentē. Pro Serapionis recto intellectu, scito Dioscoridis codicem, quem habebat Serapio, hæc uerba adiuncta habere, quibus in Babylonicum & Cypriū distinguit: tamen in fine capitis, Dioscorides Babylonicum meminit, sed sub nomine Aegypti. Mos autē est Serapionis, quū Dioscorides aliquod Aegyptium nominat, in suam linguā Babylonicum uertere. In reliquis optimè quadrat, ut in eo quod colorem aureū habet, quod lucet ueluti stella, quod eandē uim cum colchotar habet: sed addit Serapio in aliquibus codicibus legi calcadis, cuius loco scribendum est chalcitis. Idem uerò sunt colchotar & chalcitis apud Serapionē: sed apud uarias interpretationes diuersum erat nomen, res eadem. Nec mirum si ubi Dioscorides Aegyptiū, Serapio Babylonicū dicat: quia Babylonia est primaria Aegypti urbs, omnia alia uiribus excedit Aegyptiū, tamen in medicinis oculorum à Cyprio superatur. Ex his etiam constat multos recētes aberrare, qui chalcanthum colchotar uocāt, & serè omnes pharmacopole pro colchotar chalcanthū intelligūt, quum potius chalcitim intelligere debuisset. Nam colchotar, à chalciti, & nō chalcantho perperam deflectitur. S E N. Dic obsecro, nonne & chalcanthū, chalcitis appellatur? B R A. Non, imò duo diuersa sunt, & ita recētes decipiuntur, inter quos Pandectarius, qui chalcitim, & chalcanthū cōfundit, & alia plura præter rationē. Tamē ut Galenus admonuit, chalca-

thum

thum post longū tēpus chalcitis efficitur. s e. Nos quo-
 tidie hoc deprehēdimus, partē exteriorē chalcāthi, id est,
 uitrioli ex Germania allati dealbescere, & albedinem ad
 aliquam usq; crassitudinē transire. B R A. Id est, chalcitis
 ex chalcantho facta. s e. Quid intelligit Serapio per ea
 uerba, quod defertur ex Babylonia non est bonū ad facien-
 dum absoricū? B A A. Corruptus est codex, legi debet, ut
 Dioscorides scriptum reliquit: Aegyptiū quidem crema-
 tur, sed psoricū ex eo non conficitur: est enim psoricum **Psoricum**
 medicamentū quoddam à Dioscoride libro quinto cōtra
 scabrities, & cutis asperitates descriptū: scabiem quoq;
 mirificè sanat. Fit autem ex duabus chalcitis partibus, &
 una cadmiæ ex aceto temperatis, quæ in fictile posita soli
 ardētissimo per quadraginta dies fimo obruta permittun-
 tur. Tu (si lubet) alios conficiendi modos ex Dioscoride
 quinto lib. & Plinio lib. x x x i i i i. cap. x i i. discas. Vo-
 cabulū corruptum in Serapione manifestū est, ut psori-
 con, non absoricō legi oporteat. s e. Serapio loquitur ne
 de nostro uocato uitriolo? aut aliquis alter Arabs? B R A.
 Et Serapio & Auicēna de nostro uitriolo loquūtur, quæ
 sigillatim à Dioscoride, & Galeno proposita sunt, & u-
 no capite hæc cōplectūtur. Ne autē quicquā inexplicatū
 transigamus, Zeg apud Arabes idē significat quod apud Zeg,
 recentes atramentum: nam apud antiquos ab atro colore
 dicitur: apud recentes uerò præter nigrū, adest albū, ru-
 brū, & flauū atramētū. Ideo Auicēnae interpretes pro zeg,
 absolutè atramentum. Serapionis autē interpretes pro zeg
 uitriolū interpretatus est: propterea necessariū erit his
 duobus uocabulis uitriolū & atramētū, quæ uno nomine
 Arab

Arabico zeg dicuntur, hæc omnia significari. Misy, sory, chalcitim, chalcanthum, melantheriam, ut hæc duo nomina apud recentes in significato conuertantur uitriolum & atramentū, postea in species disseccantur: ideo idem sunt caput Serapicenis de uitriolo in quo hæc omnia complectitur, licet in fine non uideatur chalcanthū sub zeg ponere, & caput atramenti Auicēnæ, in quo ex defectu interpretis multi errores scatent, ut patet alterā interpretationem legēti: ea uerò atramēta nuncupātur, quæ in aqua dissolui possunt: nam quæ lapidibus iuncta sunt aqua dissolui nequeunt. Sed ut normā habeas, qua Latina nomina Arabibus conferre possis, in hunc ordinē tibi disponam:

Vitriolum, zeg, atramentum. Cōmunia nomina sunt. Sory, zeg rubeum.

Chalcitis, colchotar. Errant recentes, qui colchotar appellant uitriolum ustum, quum potius Chalcitim appellare debuissent.

Misy, zeg uiride, uitriolum Romanum: sed etiam ex Germania magis durū, et colore magis flauo affertur.

Melantheria, bities, atramentum metallicum.

Chalcanthum, atramentum sutorium, uitriolum.

Nomina ita sibi respondēt, ut hoc modo errare nō possis. Si uitriolū uras, albū efficitur, ut chalcitis esse uideatur: tamen si aqua dissoluas, in uitriolum reuertitur: imò si ex ætate chalcanthum, id est, uitriolum in chalcitim trāseat, dissoluta chalcitis uitriolum efficitur: quod non animaduertit Galenus, quū ex chalcantho per tempus chalcitim fieri monuit: tamen animaduersione dignum erat, quia ex hoc facile excipitur chalcitis ex chalcantho facta, chalcitidis

tidis perfectionē non habere, alioqui per solā aquæ ablu-
tionē non reuerteretur in chalcanthū: unde arbitror po-
tius chalcanthū ob senium glaucedinē suam amittere, &
album uideri, quā proprias uires perdere, & chalcān-
thi proprietates deserere: remittūtur potius, quia omnia
tempore corrumpuntur: quam ob rem eo pro chalcitide
non uterer, salua semper Galeni reuerētia, nisi aliquo lo-
co essem, ubi deficeret chalcitis: nam in easdem uires ferē
inclinant. Venetijs uitriolum emas & id quod Romanum
appellatur, non quia Roma ad nos cōuehatur, sed ex Cy-
pro, est autem antiquorū Misy: quod autē ex Germania
affertur, minimē curarem. S E. Sicut atramentū sutoriū
chalcanthum dicitur, non ne adest & scriptorium? B R A. Atramentum
Atramentum
scriptorium.

Adest quidē, & ab antiquis in usu erat, ex fuligine tedarū
factum: temperaturq; in libram gummi, quadrāte addito
fuliginis: fit & de fuligine resinarum, & pictoria, huius
pōdo, gūmi pondō semis, taurini glutinis denarius semis,
atramēti sutoriij tantundē. Hæc Dioscorides in ultimo v.
lib. cap. apud nos uaria sunt atramētorū scripteriorū ge-
nera, id est, à diuersis pharmacopolis diuersa fiūt atramē-
ta. Vnū est ualde cōmune, ex gallis, uitriolo, gūmi, & ui-
no. Quā cōpositionē nescio quis duobus carminibus per-
pulchrē cōplexus est, quæ si noscere uolueris, hæc sunt:

Vitrioli quarta, media sit uncia gummi.

Integra sit gallæ, superaddas octo phalerni.

S E. Non displicēt hæc carmina. B R A. Fit & atramentū
chalcographorū, ex picis fuligine, & oleo, cuius Diosco-
rides meminit: appellatq; pictoriū atramentum, quamuis
adhuc non sit octuagesimus annus, quod modus imprimē-
di

Atramentum
chalcographo-
rum.

di literarū characteres inuentus est. s E. Quomodo ostendere poteris atramentum scriptorū aliud esse à melanteria, uel atramento sutorio apud antiquos? B R A. Id facile demonstrari potest: quoniā Galenus nono de Simplicium medicamentorū facultatibus, & Dioscorides, de atramento sutorio seorsum, & de melateria, ab atramento scriptorio. Adde atramentū scriptoriū compositionē quandam esse, non terrā mineralē nigrā, qua atramentū ad scribendum fiat. Hispani uitriolum coparosa: Galli couperosze: Germani kupfer vvasser, id est, aqua cupri uocant, & reuera cōdensatur: quod absoluto uocabulo uitriolū nos dicimus, & ab autoribus chalcanthum. s E. Terra sigillata sequitur. B R A. In Lemno insula rubrica nascitur seorsum, & sigillata terra, quæ duo diuersa esse Leoniceus aduersus Pliniū ostendit, qui cap. v i. libri xxxv. terrā sigillatā, & rubricam lemniam idem esse censuit, ubi & ipsam inter natiuos colores annumerat, sed excusandus erat Plinius, quoniā Galenus & ipse eam rubricā prius appellat. Quicquid tamē sit (quoniā hæc ad nostrū institutum nihil faciunt) constat non fieri eodem modo apud Galenū, ut Dioscorides incolas loci facere arbitratus est: inquit enim per miscellam hircini sanguinis fieri, & signo capræ insigniri: sed Galenus qui illuc nauigauit data opera uisendi gratia, scribit, nec sanguine fieri, nec signo capræ, sed Dianæ insigniri: imò incolas loci derisisse Galenum, qui de sanguine interrogabat. Sunt autē tria terre genera in Lemno insula. Vna sacra quæ in colle nascitur, qui totus colore fuluus est, in quo nec arbor, nec saxū est, adeò ut collis adustus uideatur: hinc poëta Vulcanum è

Terra sigillata,

coelo

cælo in eum locum cecidisse fabulantur: hæc terra est, & Terra nuncupari debet, non rubrica: hæc lauant, & crassam partem abijciunt, & aquam supernatantem: mediam uerò in pastillos diuidunt, & sigillo Dianæ imprimunt: unde Terra Sphragis propter sigillū nuncupatur. Nunc ad nos affertur, sigillo Turchico munita, ex Turchicis literis confecto. Turcharum imperator arce facta eo loco, principes hac terra donat. Primus qui nostris tēporibus in Italiā ferri curauit, fuit pharmacopola Campanæ Vetus, qui suis expensis in Lemnum misit. Adest & rubrica in Lemno, qua fabri utuntur. Adest & terra quæ extergit: hac utuntur qui lintea & uestes lauant uice saponis, ut hi retulerūt, qui per aliquot menses in Lemno habitauerunt: terrā habebant, experti sumus optimè lintea abstergere: superioribus autē annis, imò & multi nunc, rubrica quadam fictitia pro terra sigillata utuntur, quæ huius nature nihil habet. Veram emas Venetijs, sed ne decipiaris rectè perpendas, quoniā & hanc (quæstus gratia) adulterare cœperunt, simul & terrā ipsam sigillatam, & bolum armenum miscentes. Hi uerò decipiuntur, qui in Lemno ueluti tumulū esse putant è quo semper emanet, uel tanquam bitumen crescat, sed terra est quæ lauatur, in lutumq; ducitur, exiccatur deinde: superior pars aquea, & inferior terrea abijciuntur: media pars quæ lutosa est, in pastillos unius drachmæ plus, minusue distribuitur, & Turchico sigillo munitur. Bulus armenus.

B R A. Hactenus in publicis officinis rotundos quosdā globos in medio pressos pro armeno luto uēdebāt, & adhuc multi uendunt, factitios & illos: nunc terram armenicam
uel

uel armenicū lutum habemus. Bolus ex forma dicebatur,
 ut Galenus nono de simplicium medicamentorū facultatibus
 suo tempore fieri monet, ubi de terræ Samiæ lotionē
 ne sermonem coeperat. Decepti uerò sunt & nostro æuo,
 qui terrā armeniam uel bolum armenum, lapidē armenum
 esse putarūt: nam lapis armenus uerè lapis est inter colo-
 res floridos numeratus: uiridis autē est in cœruleū incli-
 nans, de quo supra egimus: & Plinius lib. xxxv. capite
 vi. in fine, & Dioscorides quinto libro pertractat, quin
 & Galenus præcitato loco dicit à quodā fuisse donatum
 terra armena, & ille qui donauit, uocauit eam, lapidem.
 Vnde non mirū sit, quamuis nostro hoc tempore, nonnulli
 lapidem, alij terram appellent, quoniā & Galeni tempe-
 state à nonnullis lapis uocabatur. Terra adstringens est,
 & pro qua aliàs pharmacopola terra quadā utebantur,
 quam ex Germania portabāt. s e. Nunc ueram armeniam
 terram, lutum, uel bolum mauiis appellare, habemus, que
 ex Armenia affertur. Nam masticata ueluti butyrū lique-
 scere uidetur, & si apice linguæ tetigeris, adstrictionem
 manifestè senties. B R A. A quo didicisti hanc terram li-
 quefcere debere ueluti butyrum si masticetur? s e. Hoc à
 pueritia imbibi, nō à certo autore, sed à præceptore meo
 pharmacopola uiro egregio, cui mendacia credidissim.
 B R A. Ni pigeat, notas illas edoceas, quibus præceptor il-
 le tuus bolum armenū cognoscebat. s e. Hæ sunt, rubrum
 esse debet in citrinum inclinans, fragile, unctuosum, &
 quod si masticetur, in modum butyri liquefcere uideatur.
 B A A. Quod de colore sentiebat, ex Serapione & Aui-
 cēna colligere potuit: quod fragile, ex Galeno: de assimi-
 latione

lacione autē butyro, si mastice tur, & de unctuositate quæ animaduertenda erant, nihil ab aliquo autore scriptū reperitur. S E N. Igitur in ea terra quam nunc habemus armena sit dubitas? B R A. Imò in hoc inclinor, ut ea terra, quā nunc bolum armenum uocatis, nuper comportata (non illa quæ ex Germanicis mineris olim portabatur) terra lemnia sit. S E. Quomodo terra lemnia? stupeo nūc. B R A. Ne stupeas, quoniā tibi certè ostendam, terram, quā uos armenā uocatis, armenā non esse, imò nec prope Armeniam sumptam. S E N. Rem miram ostendes. B R A. Nisi audire grauaberis, optimè demonstrabo. S E N. Imò nihil uehementius opto. En totus in aures habeo. B R A. Eam terrā non esse armenā, quā uos armenam dicitis, hoc argumētum est, quia Galenus nono de simplicium medicamentorum facultatibus dicit terrā armenā pallidā esse, hæc autem pallida non est, & ne fugias dicēs Galeni codicem ibi esse mendosum, ita etiam suo idiomate habetur τὸ κρόαυ ὠγγα, id est, colore pallido: quod si fugias quia id uocabulum ὠγγα croceum significet, unde & ochra quæ in mineris inuenitur, flaua est, & quū uritur, rubra, saltem hoc habeo, luteū interpretari debere: sed manifestū est, hunc nostrum bolum armenum colorem luteum non habere. Vnde Hermolaus Barbarus quinto sui Corollarij, ubi de terra in cōmuni tractat, hæc uerba Galeni interpretatur τὸ κρόαυ ὠγγα, luteo colore aut pallido, uolens duo significata huius uocabuli ὠγγα ponere, quæ in unum uergunt. Optimi autē & probatissimi interpretes ὠγγα pro pallido semper interpretari uidentur: Arabes tamen colorem croceum interpretati sunt. Nam Serapio

Galenus uerba adducens, croceo colore ad rubedinem uer-
gente interpretari uidetur, & Auicēna rubro colore in-
quit ad cineritium uergente: tamen uocabulum *ωργα* non
interpretantur ad unguem, sed opus est pro ipso uel pal-
lidum aut luteū exponere. Constat autē nec pallidā, nec
luteam esse quam uocatis nunc ueram terram armenam.
Præterea addidit eo loco Galenus facile teri armenū bo-
lum sicut calx, uel lapis coctus, propterea quū in pulue-
rem pistillo redigitur, ueluti calx est. At in nostro nunc
inuēto bolo, hoc reperiri non potest: nam etsi in puluerē
teri possit, non tamē apte sicuti calx, ob unctuositatē illā
quā habet: cōparatq; ipsam in leuore Samioastro, qui al-
bus est uel pallidus, imò calcem in colore bolus armenus
imitatur. Vidi ego, & nunc domi habeo terrā quandā ex
Armenia allatā à religioso diui Francisci qui eā dono de-
dit illustrissimæ Lucretiæ Bogoiæ illustrissimi patroni
mei Herculis Carnutū ducis genitrici. Est autē pallida, &
ueluti sicca calx, quæ si teratur, in puluerē, ut calx redigi
potest: hanc armenū bolum à Galeno descriptū suspicor.
Deniq; uiliori pretio bolus hic armenus uenditur, quàm
terra sigillata. At in duplo magis Armenia Venetijs di-
stat, quàm Venetiæ Lemno: unde uiliori pretio terra si-
gillata uēdi deberet, quàm bolus armenus: nec opus est fu-
gere, in maiori copia bolum armenum haberi, quàm terra
Lemnia, quoniā mōs est in Lemno, ut Galenus docet, non
locus particularis, & paruus qui deficere possit. Illudq;
superaddere non grauabor, eadē nauigatione mercatores
terrā sigillatā, & bolū armenū Venetias ferre: quod in-
diciū esse potest ab eodē loco, uel propinquis haberi: nec
opus

opus est tergiuersari, hęc ex nauigatione Alexandriae ferri. At prius ex Armenia Alexandria delata sit, quia breuior est, & commodior uia per mare Euxinum. Adde qui hunc bolũ armenum portant, non trāsire Aegeum mare, in quo est Lemnus insula, ut in nona Europę tabula Ptolemeus describit. At si in Armeniã irent, opus esset fauces illas maris trāsire, quę uulgò strictus Garipoli nuncupatur, ubi Calliopolis urbs sita est, Latine Hellepontus dicitur: postea Bosphorũ Thraciæ, & Propontidẽ pertrāsire: deniq; totũ Euxinũ mare, quousq; in Armeniã Cappadocię conterminã peruentũ sit, ubi terra armena colligitur: sed non est satis naui huc appellere, quũ & terrestri itinere egeant, si in statutũ boli locum peruenire uoluerint. Tamẽ qui bolũ armenũ quærũt, & Venetias portant, breui reuertuntur, nec mare Aegeũ transeunt. S E. Quid ergo est hęc terra, quã bolum armenũ certẽ arbitrabar? B R A. Terrã sigillatam: mastica, nuper ex Lemno allatam. S E. Mastico. B R A. Mastica & bolũ armenum nuper inuentum. S E. Masticaui. B R A. Quo differunt hęc? S E. Nullo altero, quàm quod in sigillata terra quędam granula tanquã sabulum persentio, quę in bolo non sunt: imò bolus penitus liquefcit, & nihil pallato occurrit, aut in ore moratur. Terra sigillata & ipsa liquefcit, uerũ granula quędã ueluti terrę micę relinquuntur, quę solui non possunt. B R A. Hoc ideo est, quia idẽ sunt bolus nunc uocatus armenus, & terra sigillata, etiã si gustes eadem adstrictione insigniuntur. S E. Optimẽ noui. B R A. Addam & aliud. Terra illa quę sigillũ Turchicũ habet, adulterata est, & ueluti album sabulum illi addidere, ut

commodius sigillum recipiat: ideo minus rubra efficitur,
 & in pallorē uergit. Quod autē hic color, quē habet bo-
 lus iste armenus, sit terrae Lemniae color, facillimē proba-
 ri potest, ex hoc in primis testimonio, quoniā poētae fin-
 gunt ē cœlo Vulcanū cecidisse, & suo cruore terrā eo lo-
 co conspersisse: ideo sanguinis colorē habere dicitur, qui
 in dicto bolo armeno uidetur. Plinius etiā de rubricis tra-
 ctās, id est, rubris terris, inquit lemnia rubricae palmā da-
 ri, quia sit minio proxima, lib. x x x v. cap. v i i. Terra
 autē sigillata rubricae colorē habet, quē præcisē in hoc bo-
 lo uidemus: nā nulla terra est magis proxima uero minio
 hoc bolo armeno: non intelligo hic per miniū, nostrū ficti-
 tium, quo nunc utimur, sed antiquū, quo sanguinē picto-
 res fingebāt: imò quendā hoc armeno bolo dicto pingere
 iussimus, omnino color ruber floridus uisebatur, ut quisq;
 poterit per seipsum experimento comprobare. Adde hac
 minium sublinere, & adulterare, quod facillē hoc bolo ar-
 meno fieri potest. Veteres etiam ea utebātur ad splendo-
 rem, sed mirū splendorē hic bolus armenus picturis facit.
 Non possum abstinere quin & tu experimento probes.
 S E. Imò summopere cupio, sed de rubrica lemnia, non de
 terra sigillata fieri scripsere. B R A. Idem terra sigillata
 fecissent, sed ob minorē copiā rubrica utebantur: imò ad-
 de Cornelium Celsum eam appellare minij glebam: nam
 Minij gleba, x v. cap. i i i i. libri, inquit minij glebā ad cancrum inte-
 stinorum ualere. Dioscorides & Galenus ad dysenteriam
 proficere censent: & Hermolaus Barbarus eo loco, v. li-
 bro, Celsum exponit, minij glebam, id est, lemniā terram:
 nulla autē est magis propinqua minij glebae isto bolo ar-
 meno,

meno, quāuis aliquid proprie de minij gleba posset Celsum exponere: unde arbitror bolū armenū à uobis dictum esse terrā lemniā, quia ex Lemno affertur, non ex Armenia: & Galenus, ubi de Samiæ terræ lotionē scribit, terrā lemniā esse tenacem, & paululū uiscosam docuit, qualem esse bolum hunc armenum constat. Denique sume tu hanc terrā armenā, & in aqua macera, sicut docet Galenus i. x. de Simpliciuū medicamentorū facultatibus, ubi de differentijs nominatarum passim terræ scribit, uidebis ablata aqua quū exiccatur, in molliciē ceræ deuenire: tu mox eam tuo sigillo imprime, & deprehendes pro terra sigillata uendi posse, præsertim si illi sabulū miscueris album. Vnum solum obstat, Galenum dixisse colorē fuluum habere, quamuis & hic boli armeni dicti, fuluus nuncupari possit, quo modo fuluū leonē uocamus, qui similem colorem habet. Hoc saltē habeas, si non sit sigillata terra, esse rubricā lemniā, quoniā ex Lemno affertur: & id argumētū esse potest rubrā esse, quia Dioscorides sanguine hoedino uel caprino cōformari credidit, quod sibi persuaserat etiam Galenus, antequā uidisset: ideo ruborē talē habere debet, qualem faceret sanguis terræ mixtus, præsertim etiam ipsa ruborē habente, alioqui hi summi uiri non putassent sanguine hoedino parari: hic autē noster bolus armenus eiusmodi colorē habet: imò Galenus eo loco addit colorē habere combusto similem, qualē habet hic noster bolus nuper inuentus. Ex his certus sum, bolum armenum nunc uocatum, non illum qui ex Germania habetur, esse terram lemniā, uel rubricam lemniā, & illam fortē ex qua terra sigillata dicta fit, per dissolutionē & abiectionē

nem supremæ & infimæ partis. S E. Hæc me in admirationem, & cupidinem trahunt, uisendi illa loca, nisi senio confectus essem, & nisi à barbaris & infidelibus nationibus possideretur illæ partes: nam facillimū est senio confectum nauali itinere peregrinari. Si nunc uigenti etate essem, & iter tutum præstaretur, illuc omnino & ad alia plura loca proficiscerer. B R A. Si principes liberalitate præditi essent, multi reperirentur, qui orbem perlustrarent, ut Galenus fecit, noua semper experiendo, & discendo, uel si diuites literis operam nauarent: sed usu uenit, ut nullus simplicium medicamentorū facultates, & res ipsas cōsideret, nisi medicus sit. Medici uerò nostro æuo ut plurimū pauperes sunt, quia diuites non dignantur medicam artē addiscere, adeò inepti sunt ad propria bona noscenda: putant enim idem esse medicā artē scire, & ea uti. Medici uerò paupertate ducti lucris incumbūt, & accumulandis opibus intēti sunt, quid hoc, uel illud sit, discere spernentes. S E. Imò ignorāt an pharmacopola eiusmodi simplicia habeāt, quibus in dies utuntur. B R A. Oportebat equidē Aristotelē summum philosophum imitari, & eius præceptis parēre, qui prius ditari utile esse censet, quàm philosophari: sed quū diuites effecti sunt, tunc philosophandū erat, nā alibi edocuerat. Philosophi acquisitis necessarijs, coeperūt philosophari, non sophistico modo, & apparenti, ut multi nunc faciūt, sed rerū causas inquirentes, & abdita naturæ arcana detegētes. At ex nostris plurimi, quāto magis diuites effecti sunt, tanto minus philosophiæ præceptis incubunt, & indagandarū rerum scientiæ: hæc autē aliàs deplorāda sunt, nūc ad institutum
nost

nostrū reuertamur. Ego id intra me decreui, natos meos bonis literis primū instituere, deinde per diuersas mundi partes relegare, ut per uaria regna & prouincias euagati sapientiores reuertantur. S E. Boracis sequitur. B R A. Borax. Lapidē boracē Albertus in capite buffonis inuentū arbitrat, quē omnes ferē recentes sequuntur: hic tamen non est quē uos in officinis habetis. Ego ex buffonis capite cū lapidem uel potius os eduxi, in nigrū colorē inclināt, sed nūc de isto sermo fieri non debet, sed de illo quo artifices utuntur: imō aurū cōglutinare non possent si deesset borax. S E. Reperitur ne apud antiquos? B R A. Equidem à Dioscoride, Plinio, Galeno, chrysocolla nūcupatur, quasi auri colla, & glutē dicatur: propterea ab Auicēna capistrū auri nūcupatur. S E. Ergo & Arabes de illo pertractāt. B R A. Omnino, & tincar uocāt suo idiomate: Serapioq; inter species salis numerat, de quo mirandū est, qui nihil meminerit Galeni aut Dioscoridis, quos tamen in omnibus refert, earū rerū quæ ab ipsis tractātur. Vno autem remoror, ut arbitrer Serapionē non intellexisse quid esset borax apud antiquos, quia scribit Mesuē dicere, radicē boracis artificialis urinā infantis esse. Si autē antiquorū boracē nouisset, nō fuisset sibi mirū hoc, nec ueluti magnū quid adduxisset, quia omnes artificialē hūc lapidē ex urina constare monent. Nascitur autē naturalis in fodinis auri, argēti, æris, & plūbi. Ad nos defertur chrysocolla uarios colores habēs, alba, flaua, uiridis, subnigra. Cōquerūtur aurifices, q̄a à pharmacopolis emētes, nō assequuntur plerūq; suū finē, quia falsa est chrysocolla, uel alter lapis pro ipsa. Plin. colorē chrysocollæ esse herbæ segetis lætæ

Chryso-
colla,

uirentis scribit. Nero arenā chrysocolla sterni fecit, quum
 & ipse, & sui eodem colore induerentur. Vt deprehendatur,
 antiquos eas fatuitates in colorū distinctionibus seruisse,
 quas nostrū vulgus impressas, et leureas uocat, Dioscorides
 dicit τῆν χρῶσιν καὶ τὰ χρῶματα πρῶτον & c., Marcellus
 interpretatur, colore usq; ad satietatē uirente. Hermolaus
 Barbarus Dioscoridem per Plinij uerba interpretatur, inquiens,
 quæ colorē herbae segetis letæ uirentis reddat. Interpretari
 possemus, colore omni parte uirente. Quam pharmacopola
 nunc habet, uirenti colore infecta est, sed non omni parte,
 nec letæ segetis, nec usq; ad satietatē uirente: ideo imperfecta
 est. Venetijs nonnunquā uirentē uidimus blando colore. Nostri
 aurifices eā probant quæ maxime colore auro assimilatur: nam
 etsi exquisite uiridis esse debeat, in nostra tam alba, flaua, &
 sub nigra reperitur. Flaua ad aurū ferruminandū apta potissimum
 est. Quanquā & chrysocollam faciant puerorū urina, in
 aereo mortario, & aereo pistillo. Conficiendi modū Dioscorides
 lib. v. Plinius lib. xxxiii. cap. v. & Galenus ix. de Simpliciu
 medicamentorū facultatibus libro designant. Hac etiā artifices,
 ad aurū glutinandū & ferruminandū utuntur, quippe diuersa
 metalla uarijs rebus iungunt artifices, chrysocolla aurū (ut
 Plinius docet) argilla ferro, cadmia æris massis, alumen
 laminis, resina plūbo & marmore, plumbū nigrū iungitur
 albo, & ipsum albū sibi oleo, stannum æramentis, stanno
 argentum. Sed hæc ad nostrum propositū nihil, quia nos
 alios plures modos hæc ferruminandi scimus, quàm
 hi qui à Plinio traduntur, arte inuentis semper addente.
 Ex Germania chrysocolla afferatur,

tur, inepta tamē: nostri etiam eam habent quæ ex puero=
 rum urina fit, odora. S E N. Odoravi, urinam persentio.
 B R A. A' Gallis baurax nuncupatur. S E. Talchū sequi= Talchumo
 tur. B R A. Sunt qui Arabice talk nuncupari uolunt, aliq
 stellā terræ, ex luce quā habet, & splendētes radios nun=
 cupant, quāuis & nonnulli stellam terræ, herbam uocent,
 quæ uulgò lunaria dicitur, folliculū rotundū habentem, in
 quo semina conduntur, qui folliculus nocturno tempore
 aperitur, & adeò radios lunæ recipit, ut lucens stella ui=
 deatur. Loci incolæ ubi uidēt, diabolū esse putantes aufu=
 giunt: hac ueneficia parāt, hac demones irritant, hac Chy=
 mistæ suū Mercuriū fixum, stabilemq; reddūt. Tamē hoc
 nomen stella terræ, in maiori usu est, ut talchū significet,
 quàm aliquod alterum: nec immeritò, quoniā ab antiquis
 aster, id est, stella uocatur. S E. Reperitur ergo apud an=
 tiquos? B R A. Suspicio astrum Samiū à Plinio dictū lib.
 xxxv. cap. xvi. & Dioscoride quinto libro, & Gale=
 no nono de Simpliciuū pharmacorū facultatibus libro, hāc
 rem esse, quā uos talchū, in publicis officinis nuncupatis.
 Quippe duas terras samias ponunt autores, ambas albas.
 Prima à Dioscoride collyriō dicitur, à Plinio syropicon.
 Altera aster samius, quā Dioscorides crustæ similē dicit,
 & densam, ut coticula, & quā Galenus non indigere lo=
 tione testatur: hanc puto talchū esse, uim adstrictoriā ha=
 bet, & nomine stellæ ab antiquis dicitur. Lapidē samium
 esse aliās arbitratus sum, nunc in astrū samiū inclinor. Ad
 nos ex Germania affertur, supra montes, præsertim post
 pluuias inuenitur: à longe splendescere uidetur ut stella.
 Ideo stella terræ à nobis, & aster ab antiquis appellatur.

In Samo perfectissimū nascitur talchū, propterea samius aster dictū est. Adstringit adeò, ut mihi gustare uolenti, os corrugauerit. Sunt qui talchū cœruleū, qui uiridē, atq; croceum querant, præsertim Chymistæ, ut id quærentes quod inueniri non potest, tempus uitæ suæ in falsis nugis conterāt. Vsus in medicina crematio & lotura etiā nunc est, ut Dioscorides de samia terra dicit, sed præsertim crematio quia pauca lotura indiget, propterea Galenus non lauari, id est, quàm breui lotura tradit. Hoc Venetijs emere poteris, uel ex Germania petere. Nascitur & prope nos in Apenninis alpibus inter Regiū & Mutinam è regione Herberia arcis illustriss. Ducis nostri munitissimæ: locus autem in quo inuenitur uulgò nuncupatur Il zesso, à magnifico Iulio Scandiano possessus, potissimū ubi gypsum est, reperitur. Gypsum uerò alumē scaiolæ est, quādo nondū coctum sit: quum uerò decoquitur hoc alumen, in gypsum uertitur. Galli gypsum plastre uocant, Hispani yesso, Germani gips. Ad alia te uertas. S E. Nullæ supersunt terræ, quibus utamur. B R A. Multo plures à Dioscoride, Plinio, Galeno describuntur, quàm ea sint, quas supra enumerasti. At quum de his solum quarum usus est nobis, tractare instituimus, prædicta supersint: quoniam & hora in aliquod diuersorium proficiscendi imminet. S E N. Imminet profectò, id castrum uersus proficiscamur: nam Ferrariam eundum est, quum omnia ferè collegerimus, quæ ad nostram officinam reparandam his locis haberi potuere. Inter eundum uero, ut cœna sapi- dior sit, de Salibus loquamur. B R A S. Imò hoc sermone, uia breuior reddetur.

DE SALIBVS,

quorum in officinis
vsus est.

SENECA.

SAL communis alijs salibus initium fa- Sal-
cit. B. R. A. In diuersis mundi partibus
uarij sunt salis usus: in Italia marino uti
mur, qui partim arte factis areis, ut a-
qua solis feruore exiccari possit, partim
spontè in nascitur. Fertilissimæ sunt illustrissimi Ducis no-
stri salinæ, quæ in cõuallibus Comacliensibus patèt, ut fe-
rè tota Hetruria, Insubria, & Flaminia eo uescatur. Spis-
sum esse oportet, candidũ & planũ. In Germaniæ aliqui-
bus partibus, Pannoniæq; fossili sale, atq; metallico uescun-
tur. Montes usq; ad duo milliaria in profundũ excauant,
sursum ingentes salis massas funibus trahentes. Saxeus di-
citur hic sal, & marmoreus, ferreis pistillis teritur, &
optimè salit: probatur in hoc genere, qui candidus, pellu-
cidus, & densus. At qui cãdidissimus in hoc genere, ualde
lucidus & dẽsus inuenitur, salem gemmæ uocari, quoniã Sal gemmæ,
ueluti gemma nitet. In Germania ubi salem effodiunt, &
Pannonia, quandoq; inter globos salis ingentes, aliqua sa-
lis gemmæ portio sex, octo, & quindecim librarũ plus mi-
nus inuenitur: hic uerò est perfectissimus sal fossilis, &
ueluti flos eius, qui rarus & paucus in tam magnis & fre-
quentibus massis inuenitur, propterea gemma dicitur. Ex
Germania Venetias cõportatur. Nihil tamen impedit, ut
Ferrariã deferatur, curare. De marino sale nihil in præ-
senti

senti dicemus, quia notior est, quam ut de illo tractemus.

Sal Ammoniacus,

S E. Armeniacus sal defoditur ne & ipse? B R A. Dicendum est ammoniacus quasi arenarius. S E. A Pandectario armeniacum dici legeram, quoniam ex Armenia portetur. B R A. Nunc altero labore indiges, dediscere scilicet, & eius nominis obliuisci: ammoniacus appellatur, quia sub arena inuenitur in Africa apud Ammonis oraculum, ubi loca sitientissima sunt, & in Cyrenaica regione. Ibi arena defossa frustra salis oblonga, extra nigra uel eruginosa, intus alba, & ad similitudinem aluminis scissilis, non multum lucet, & adeo salsus est ut ingrato sapore gustetur, tamen medicinae utilis pro balanis fingendis in difficilioribus morbis, quibus opus est ad opposita deriuare. Venetis emes, quamuis ex Germania simile genus salis portetur, qui sapore ingrato adeo salit, ut eo pro ammoniaco utamur: adeo salsus est hic sal, ut mihi fastidium pepererit inter loquendum, nisi de sapidiore sale tractemus. Commune nomen salibus Germani habent, salcz, Hispani sal, Galli sel. S E. Si hic sal ob salsedinem fastidio fuerit, dulce sal inueniamus. B R A. Quomodo sal, dulcis est? S E. Nihil impedit, idem aequum salsum & dulce esse. B R A. Equidem. S E. Sal, de quo loquor, Indus sal dicitur. B R A. De hoc in saccharo expeditum est, in India nascitur in cannarum extremitates: nam calore solis exudat, & extra cannas duratur, & nostro saccharo cando similis uidetur, uocatur etiam mel supra cannas inuentum, ad nos non defertur, & eius uice saccharo dicto cando utimur, arte parato: quamuis nostri pharmacopolae nescio quid, extra nigro, pro hoc sale utantur: quid uero sit, incompertum habeo. S E N. Sal nitrum sequitur

Sal nitrum,

B R A.

B. R. A. Nitrum & litrū à Græcis dicitur: uos nitro care-
tis, & antiqui uestrū non habebant. Nitrū nunc terra, &
scrobibus circa parietes inuentis paratur. Antiquū nitrū
sponte in aqua fit, & illac transeuntes aqua nitrosæ effi-
ciuntur. Antiquorū nitrū colore rosæ, aut candido erat:
nostrū uerò aut candidū est, si perfectū sit, aut subnigrū,
si perfectionē non sumpserit, & nondū exquisitè ebullie-
rit. Antiquū nitrum à Germanis salcz peter nuncupatur.
Antiqui pro sanandis hominibus, & in uita seruādis ute-
bantur: nos pro necandis, pro eruendis urbibus, depopulā-
dis gentibus nostrū nitrū paramus. Ex tenuitate & esse
spongioso ac fistuloso antiqui suum nitrū probabant: nos
quod parū crepitet. In machinis bellicis Bombardas uoca-
tis, bombum facit nitrū: nec uehemens esset ictus, nisi ni-
trum adderetur. Iamq; puluis inuētus est, qui glandē sine
bombo proijcit, non tamē uehementer, ut uel pullū inter-
ficere possit. Illustriss. ALPHONSVS Ferrariæ Dux
inclytus, in omnibus rebus diligentissimus, hunc puluerem
inuenit, qui sine bombo glandē emitteret: præter nitrum
quod fluminibus innatabat, etiam nitri spumā habebant, à
Græcis aphronitrū, ab Arabibus baurach appellatur: quā-
uis baurach & nitrū confundant Arabum sectatores, &
ipsi Arabes, ut Mesue facit: tamen re uera apud Arabes
baurach est nitri spuma. In salibus etiā opus erat te halo-
sachnē, id est, salis spumā habere, & florē salis, quē halo-
santhos uocant: est autē fauilla salis. De his omnibus Pli-
nius capitibus VII. VIII. IX. & X. lib. XIII. agit: & Dio-
scorides V. lib. Galenusq; XI. de Simpliciu medicamētorū
facultatibus, prope finem. S E. Sal naphthicus sequitur. Sal naphthi-
cus.

BRAS. Quis meminit huius salis? SEN. Mesue: tamen scire optarim, an apud antiquiores inueniretur. BRAS. Inuenitur quidem, sed uos eum non habetis. Plinius libro supra citato salem in Babylonia fieri ex aqua bitumine ablato docet: & Galenus undecimo de simplicium medicamentorum facultatibus, in mari mortuo salem fieri monet, quem Sodomium uocent: ibi enim Sodoma est, ubi asphaltum colligitur. Vos hoc sale caretis: nec opus est expendere ut habeatur, quoniam facillimum est sine hoc sale uiuere, & ab omni ægritudine liberari. Naphthicus appellari debet, non nafricus: peius proferunt, qui naphthicus legunt. SEN. Sal Alkali sequitur. BRA. De hoc in aluminiis loquuti sumus: arte fit ex herba cali combusta, quæ dictæ usnæ assimilatur. Tamen ex pluribus alijs herbis et carbonibus ac lignis, uaria salis genera fieri possunt pro diuersarum gentium moribus. SEN. Id scio, uerum prædictis tantum in officinis utimur. BRA. Naphthicum habere non poteris: Ammoniacum præterea uerum ammoniacum non est, sed aliqui fictitium parant. Aliqui ex Germania comportatum habent. Sal nitrum habere non cures, quoniã in illo non sibi constant Arabes: nam Auicenna eius proprium colorem nigrum esse censet secundo libro, sed quarto libro inquit esse in colore salis, & in dulcedine mellis. Quo autem pro illo uos utimini, ex Germania defertur. Alios sales prosequaris SE. Nullus est alter sal, quo utamur. Iam ad hospitium peruenimus: Herbarie coenam para. Interim de nonnullis loquemur, quæ ad nullam seriem dedecere noui. BRA. Age quàm breuius fieri poterit, quoniam fame sitiq; ingentibus corripior.

NON NVLLA QVAE

ad caput nesciunt Pharma-
copolæ dedu-
cere.

SENE X.

X HIS unum est Tutia, & Spodium, Tutia,
non quidem illud Avicennæ ex cannis.

B R A. Hæc ad metalla, aut terræ species
adducenda erant, de ipsisq; in radicibus
egimus. Nam Tutia à Dioscoride, Pli-

mo, & Galeno pompholyx dicitur, spodiū uerò pars cras-
sior existit. Vnde in fodinis ærarijs quum cadmia, uel cli-
mia in camino perficiuntur, fumus subtilior camino inhæ-
rens pompholyx & Tutia est: crassior uerò & quādoq;
carbonibus mixtus, spodium. Vnde Galenus quum pom-
pholygem habebat, nunquam spodio utebatur: quum ue-
rò spodium, nunquam antispodio: quod ex cannis Auicen-
na facit, antispodium est. Tu quum pompholygem, id est,
tutiam facillimè habere possis, antispodium & spodium
abijcias. S E N. Si quispiam medicus spodium ordinaret

quid agendum? B R A. Pompholyge pro spodio utaris, ut
Galenus faciebat: nam pompholyx, id est, tutia est perfe-
ctissima pars spodij. Ideo à Germanis utrunq; Nix appel-
latur: quamuis & nonnulli sint qui nil, Latino uocabulo

utantur. S E N. Rasura eboris sequitur. B R A S. Ex ele-
phantum ossibus ebur fit, imò ossa ipsa ebur sunt: & quā-
uis Græci ebur, ebur elephantum appellent, omnia tamen

eius

eius ossa ebur dici possunt: ex dentibus autem, uel dicas cornibus, pulchrius fit. Scobe eboris paronychia tolli Dioscorides censet, & Plinius lib. xxviii. tamen Paulus Aegineta ex unguibus etiam fieri monuit: sed & unicornis, uel monocerotis cornu habebis, non autem falsi: nam multi lapidem uice cornu monocerotis habent, imò omnes ferè. Subniger est color, aut subcinericius. Duo integra cornua Venetijs in arario diui Marci reconduntur, omnium quorum uiderim pulcherrima & maxima. Si hoc cornu aliubi habere poteris cura: quippe ueneno aduersatur, & puerorum uermes interficit. SEN. Nec cornua cerui omitterenda. BRA. Ut habeas curabo, quum illustrissimus princeps & patronus meus Hercules Estensis aliquem ceruum insequutus defiget. A Gallis cerui cornua, corne de cerf, à Germanis hirtshorn, dicuntur: Monocerotis autem cornu à nobis alicornio, ab Hispanis cuorno de licornio, à Germanis eodem modo sua lingua einhorn, id est, cornu unicornis dicitur. Germani uerò ebur elphant dicunt, cuius rasuram Galli kachese diuoire uocant. SEN.

Copulæ glandium sequuntur. BRA. In Ferrariensi agro copiosè proueniunt, in Mutinensi copiosius: ego è montanis glandibus potius seruarem. Scutellæ illæ quibus integuntur & ferè pileola adstringunt, propterea Germani nomē inuenere eichel hueteil, id est, glandis pileolum, in his rebus natura prouidit in quibus non est opus, nisi occulta aliqua necessitate factum sit. SEN. Tegname sequitur. BRAS. Hoc inter ligna numerare oportebat. SEN. Ad me nihil refert, modo apud antiquos agnoscam. BRA. Nihil equidem refert, tamen congenera congeneribus

Copulæ glandium,

Tegname,

ribus prope esse oportet. Scito Tegname uocari quasi thymiama à suffumigio, eo nempe domus suffumigantur ut redoleant. Id enim nomen thymiama multis odoratis rebus commune est, suffumigio aptis, modo ex floribus non sint. Nos duplex genus corticis habemus, quæ pro Thymiamate pharmacopola uendunt. Vnum crassum, nigrum, & combustæ rei faciem habens, cui nigra frustula connexa sunt, ac si conglobatæ arboris succus sit. Alterum, subtile & rubrū: si hoc suffumigaueris, redolet magis quàm primum: imò pluribus primus ille cortex male olet, quem passim uenditis. SEN. Quid est apud antiquos? BRA. Dioscorides primo libro de nascaphtho pertractat, quod uestrum tegname, aut thymiama esse inclinor: ex India defertur nascaphthon, natura corticosum est, & additur ad suffimenta, sed ingrato odore. Recentes nastatimon legunt, quum nascaphthon legere oporteat. SEN. Loquuntur'ne de ipso Arabes? BRAS. Loquuntur quidē, nam Serapio capite CLXXXVI. sub nomine lasahatem de nascaphtho pertractat. Genuēsis decipitur, qui nabach Serapionis esse arbitratur, & errandiansam Pandectario præstitit, qui ex aliorum dictis, & non ex ipso fonte colligit, quippe nabach fructus arboris est, ut de illo Auicenna quoque scribit: sed lasahatem, Dioscoridis nascaphthon uerè est. Interpres aut librarius aliquis deceptus est, qui in Serapione nabach posuit, quum lasahatem scribere debuisset: hæc autem nihil ad rem, modo nascas uestrum tegname uel thymiama, id est, corticem illum apud nos in suspicionem uenisse, ut Dioscoridis nascaphthon, & Serapionis lasahatē dici oporteat.

teat. Comparato enim lasahatem Serapionis, nascaphtho Dioscoridis, idem esse pictura demonstrat: imò à Serapione exquisita Dioscoridis uerba adducuntur. Sed unus est in Genuense & Pandectario adeò supinus error, ut dissimulari non possit: ubi Dioscorides corticosum dicit, ipsi sine cortice legunt, quum tamen cortex sit: de eo Galenus & Paulus eodem ferè modo pertractant, ut Serapio Pauli uerba adducens, eadem scripsisse Paulum fateatur, quæ Galenus antea edocuerat. SEN. Certum est nostri thymiamatis odorem multis displicere, aliorum fortè miscella gratus efficitur. BRA. In compositionibus etiam ingratissimum odorem spirat, ut diebus proximis in uarijs miscellis, quas illustrissimus & excellentissimus Ferrariæ Dux ALPHONSVS suis manibus me præsentate parabat, ut uir erat nouarum rerum sitientissimus, expertus sum, quæ nuper mors impia, crudeles parce nobis abstulere. O incertæ & incòstantes mundi res, ô curas hominum, quantum est in rebus inane. Clemens pontifex septimus, intestino odio ALPHONSVM Illustrissimum principem prosequabatur, septimo Calendas Octobris obiit pontifex, anno à CHRISTI ortu milleno quingenteno trigesimo quarto. Quinto Calendas Octobris, uigesima prima hora illustrissimo Duci relatum est Clementem obiisse, hora prima noctis illustrissimus Dux egrotare coepit: pridie Calendas Nouembris, hora sexta noctis, sextadecima horæ parte dempta, Immortali Deo animã reddidit, rebus suis Christianissimo more dispositis. O iniqua fata, ô Sirenes usque in exitium dulces, humanas res, quæ quum blandiri incipiunt, mox necant. Non potuit

potuit hic generosissimus princeps res suas pacatas unquam videre. Nam ab initio principatus usque in uitæ calcem omnia aduersa, quæ principi contingere possunt, habuit, & egregiè superauit. Potentissimi hostes cum non modo pungere, sed uorare & deglutire tentarunt. Ipse dimicans, & sapientia omnes expulit, uicit & triumphauit. Toties ei factæ sunt insidiæ, ut pigeat ac pudeat à quibus, & quoties, referre. His omnibus denique superatis, quum tempus quietis instaret, morte præuētus, dum excogitabat ipse reliquum uitæ in noscendis rerum causis, in uarijs experiundis transigere. O quoties mecum loquens, dum ægrotabat, in hæc uerba prorupit: Mi Antoni, si à præsentī ægritudine euadam, ingens uiridariū tibi decreui, & nuncios quorsum iusseris mittam, ut herbe, quæ apud nos non sunt, afferantur: adeò simplicium medicamentorum notione delectabatur, ut integre Andromachi Theriaca fieri posset, spondens nuncios ad omnes mundi partes mittere, in quibus simplicia medicamentis efficaciora inueniuntur: quod infectum non relinquet illustrissimus & excellentissimus patronus HERCVLES ESTENSIS, eiusdem illustrissimi ALPHONSI primogenitus, qui post dulcissimi & sapiētissimi genitoris obitum, magno omnium gaudio & plausu in festo omnium Sanctorum Dux creatus est, quem uideo integerrima pace & quiete diu uicturum. Nempe omnia plausere nouo Duci, nec cœlum potuit ingentibus pluuijs prius patris mortem deplorans, non ostendere lætitiā. A summo Olympo risit Apollo, & nubes fugauit, ut diem lætanti nouo principi daret, & quietem perpetuam ostenderet,

cum quo Deus est, qui in bonorum animis insidet. SEN. Audiui de hoc principe talia, qualia à iuuenum animis abesse soleant, ut diuinus potius, quàm humanus dici mereatur. BRA. Multa quidem de illo digna circumferuntur, sed non talia ut eius benignitas expeteret, ut eius frugalitas & clementia expostulant. Pius est, mitis, iustus, dei præceptorum summus custos, & quod nunc rarum in Principe est, liberalis. Cuius testis sum ego, quem amplo prædio in Carpensi agro donauit: ut deinceps mihi nec succida, nec panis (ut Ciceronis parcœmia utar) deesse possit. Non est autem hic locus HERCVLIS Illustrissimi Ferrariæ Ducis encomium canere, sed aliàs plenius (ut dignum est tanto principe) aggrediar. Interim alia prosequaris. SEN. Tartarum sequitur. BRA. Ne aliunde quæras, quàm Ferrariæ, ad quam præpotentia uina confluunt, quamuis mediocria nascantur: separatim ex nigro & albo uino, ex præpotenti & debili tartara serua. Tartari drachma in iure bibita, ter aut quater, præter noxam soluit. Hispani Latinum nomē sequuntur. Germani vveimstein appellant, id est, lapis uini. SEN. Antale & Dentale sequuntur. BRA. Tot ab antiquis autoribus testarum genera in usu medico recepta sunt, ut difficile sit species interstinguere, & difficilimum omnia demonstrare: nunc tamen conabimur has duas species (si possibile erit) apud antiquos inuenire. Nonnulli quod uos Dentale appellatis, dentes esse illius optimi piscis, quem uulgò Dentale uocamus, putarunt, sed falsò: nam dentale piscis Auratæ assimilatur, sed magnitudine eam excellit. Constat autem dentale uestrum, citrinum unguetum ingrediens, piscis

piscis dentes non esse, sed inter conchas numerandum, de quibus ab antiquis sermo fit. Dentale & antale in purpurarum genere à Plinio libro nono, capite xxxvi. & Dioscoride libro secundo, numerari uidentur, & à Plinio eodem loco dentale buccinum dicitur, à Galeno buccinum marinum, quia similitudinem habet cum buccino, quo sonus editur. Antale à Plinio purpura uocatur: tamen & in genere buccini quoque est. Calenus in emplastro albo ariabarzania, inter alia buccinorum cinerem addit. Ceryces à Græcis buccina uocantur: nam idem est ceryx quod præco apud Græcos: propterea buccinum dicimus, quod ipsi cerycem nuncupant. Recentes dentale appellant, quia cum dentibus similitudinem habere uidetur. Viuunt hæc, sed an sensum habeant immeritò multi dubitant, quum sensu uigere oculata fide constet: post marinos æstus supra maris littora inueniuntur. Sunt qui hæc cocta, & qui cruda edunt, sicut alia conchylia. Antale diuersis inuolucris circungyratur, tamen buccinum est. Accidit quandoque flante uento, per Antalif anfractus sibilum emitti, ut tuba uideatur. Hæc Venetijs emes, aut circa mare quæras, quum in Malaciam, post ingentes æstus uenit. Optarem ut buccina carnem habentia emereres: quoniam (ut Paulus inquit) oleo decocta aurium doloribus proficiunt. Quam ob rem dentale buccinum est: Antale apud antiquos, purpura. Ideo Galenus 11. lib. de Simplicium medicamentorum facultatibus, eodem capite, de buccino & purpura tractat: & Dioscorides primo de purpura, mox de buccino, tanquam de congeneri expediuit. Tamen murex plura amplectitur, quam buccinum faciat,

ciat. Qui uerò tellinas, ex nominis uicinitate, dentale esse
 Tellinæ. arbitrati sunt, aberrarunt: quoniam tellinæ albæ sunt in
 genere concharum, lenes, & perpolite, nullo modo striatæ:
 & sunt tellinæ quas nostrum uulgus peueraze, & peueracinas
 nuncupat. Ad alia te conferas. HERB. Cœna parata est, & iam
 frigescent pultaria. SEN. Umbilici marini supersunt, qui nos
 paululum remorantur. BRA. Pulchrum nomen est, à re ipsa
 sumptum: quoniam hominis umbilico similes spectantur: ab
 antiquis in genere cochlearum marinarum numerari solent. Vnum
 uero in genere admonendum, omnes has testas exiccare: propterea
 Galenus in buccino de omnibus unà pertrahat, & in genere. SEN.
 Lauemus manus, & è regione huius ostij sedeamus, ubi
 suavis aura spirat. HER. Et ego in hunc angulum secedam,
 ne sudans, laterali morbo capiar. BRA. Considerare oportet,
 nunquid alia sint in his montibus quærenda, aut alibi eundum
 ut habeantur. SEN. Nihil amplius est quod hic desiderem: Cras
 Ferrariam reuertemur, ea conditione, ut comes sis, & alia
 nonnulla meæ officinæ commoda, necessariaq; tractemus.
 BRA. Non possum tibi non obtemperare, quamuis mihi aliò
 eundum erat. Nunc autem tempus quietem exigit potius,
 quam uerba, & dulcis sopor influit per membra. HERB.
 Dormiamus igitur, ut summo mane surgentes, magnam
 itineris partem perficiamus. SE. Iam somno capiebar,
 nisi tuis uerbis interturbasses Herbarie.

Umbilicus
marinus,

DE PINGVEDINIBVS,

quarum in officinis Phar-
macopolarum
vsus est.

HERBARIVS.

VRGITE iam, diluculum in stat. En
Venus iterũ eradiare cœpit. BRA. Lu-
cifer mane appellatur. SEN. Inter eun-
dum alia simplicia excogitare, & per-
scribere oportet, quibus in dies utimur.

BRA. Quæ sunt hæc? SEN. Primo pinguedines occur-

runt. BRA. Quorum animalium? SEN. Gallinæ, Ana- Pinguedines
tis, Anseris. BRA. Ferrariæ eiusmodi pinguedines per- gallinæ, ana-
quam commodè habentur: tamen glorientes gallinas cui- tis, & anse-
tare oportet, & antiquas: anserum uerò, atq; anatũ syl- ris,

uestrium pinguedinem seorsum à domesticis serua: nam
syluestriũ pinguedo calidior & subtilior existit: debetq;
circa salem inueterari, ut Dioscorides II. lib. & Galenus
XI. de simplicium medicamentorũ facultatibus ostēdunt.

Tu si seruare cupies, hos autores consideres, qui plures
modos seruandi secundum diuersas etiam pinguedines do-
cent. Ad nonnulla etiam recens ualet, ad quæ non inuete-
rata, & è contrario. Nec te prætereat, marium pingue-
dinem calidiorē & sicciorem foeminarum pinguedine
esse. Ideo seorsum marium, & foeminarum pinguedines
serua. Differunt pinguedo & adeps, quoniam adeps in
ualde obesis animalibus pinguedo est, pinguedo uerò sub-

H 4 tilior:

tilior: propterea obesa animalia etiam uulgò adipem habere dicimus. Animalia uerò quæ macilenta non sunt, & integra sanitate fruuntur, pinguedinem habere, & pingua esse fatemur, non tamẽ adipem habere. Ideo pinguedo intra carnem, adeps in fine carnis existit. S E N. Seuum quid est? B R A. Seuum, uel sepum, in ruminantibus adeps est in fine carnis. In sue sepum, sed ineptum etiam ad candellas, & axungia seruantur: in renibus sumenda esse Dioscorides I I. libro animaduertit. Seuum & adeps gelantur, non gelatur pinguedo. Tamen inter loquendum quandoque pinguedine, pro adipe, & adipe pro pinguedine utar, ut ferè recentes faciunt. At tu in officina pinguedinem ab adipe separatam habeas, quoniam pinguedo calidior, & minus humida est. Vbi autem magis humectare opus sit, adipem sume: ubi minus, pinguedinẽ. Nunc in usum uenit uitulinam pinguedinem seruare, ad circumlinienda catapotia, ne amaritudo sentiatur. Pinguedo ab Hispanis bordura nuncupatur: Galli uero gallinam poule. Germani henn. Hispani ut nos uocant: sed anas à Gallis canart, ab Hispanis anade, à Germanis ent dicitur. Appellant uerò Hispani anserem ansaron, Galli Oye, Germani bans: quod nomen apud Germanos antiquissimum est: nam Plinius cap. XXII. lib. XI. banzam uocari apud Germanos anserem scriptum reliquit, ac si Plinius Germanum nomen declinaret à gans, quod quum ipsi proferunt, adeò asperè referunt. ut s, r, sonare uideatur. S E N. Taxi, ursi, ceruic; pinguedines sequuntur. B R A S. Non parum etiam refert an pinguedo ex iuniore, uel seniore animante sit. In his montibus tassorum, ursorumq; pingued

Pinguedo uersi,
si, & cerui,

guedines à rusticis emes, priusquam discedamus. Vereor autem ne decipiaris, & aliam pinguedinem pro urfi pinguedine uendant, rustici hi montani, omnium rusticorum perditissimi, qui continuis factitionibus sese mutuis necibus interficiunt: sed en occasio offertur, qualem uolebamus. Ab hoc rustico ursus interfectus est: pinguedinem emere quid prohibet? ut ex urso sumptam certi simus: deinde Ferrariæ Dioscoridis more aptabimus, seruabimusq;. Nec taxum illum uiuum prætermittamus, quem mulier funiculo ligatum habet, eum Ferrariæ unâ comedemus, & pinguedinem seruabis. Dioscorides, Galenus, & Paulus huius animalis pinguedinem prætereunt. Constat autem plurimum emollire. Cerui pinguedinem ut habeas curabo, quum illustrissimus patronus HERCVLES ESTENSIS, nunc nouus Ferrariæ Dux creatus, cui fata sequudent, ceruos uenatione defiget. Taxus animal est ferè in murium alpinorum genere, à quo Ferrariæ nobilissima Taxonorum familia nomen sortita est, in quo sunt duo ingentia uirtutis lumina Galeaceus patruus, & Nicolaus nepos, quorum minora non sunt Hercules, Camillus, & Alphonsus, de quibus aliàs. Galli ursum ours, Hispani ut nos, Germani beer uocant. Ceruū uerò Germani hirsch, Galli cerf, Hispani cieruo nuncupare solent. SE. Equi pinguedo sequitur. BRAS. Curabo, ut hanc pinguedinem à Magnifico Petro Manfredo Mauro cognominato habeas, qui ea frequenter ad equorum ægrotudines utitur. Tamen ipse pinguedinem comarum equi appellat, quia ex collo potissimum eliquat è quo comæ prodeunt. Germani equum pfert, Galli cheual, Hispani ut nos

Pinguedo
hirci,

cauallo nuncupant. s E. Hirci pinguedo sequitur. B R A.
Et hanc Ferrariae habebis: est enim hircus caprarum ma-
ritus, quem uulgò becho nuncupamus, & per similitu-
dinem eos homines bechos appellare consueuimus, qui
sponte eorum uxores ab alijs uitiari sinunt. Quippe om-
nia animalia agrè ferunt, si compares suæ alijs iungantur,
& pro hoc actu dimicant, præter hircum. Quam ob rem
inter Ferrarienses institutiones sancitū est, si quis patia-
tur sciens & uolens uxorẽ eius ab alio uitiari, supra cur-
rum ligatus, caput hircinis cornibus redimitum habens,
per totam urbē ducatur, ut hoc probro uilescat. A' Gallis
hircus boucq, ab Hispanis cabron, à Germanis bock dici-

Pinguedo
castrati,

tur. s E. Castrati pinguedo præter dictas habēda. B R A.
Hanc etiam ne aliunde quæras quàm Ferraria. Agnus est
dum puerescit: quum creuerit, aries efficitur, ouium ma-
ritus: si castratur, ueruex dicitur: uos autem castratum
nominatis. Dioscorides modum seruandi libro II. docet,
quamuis & alij sint modi post Dioscoridem inuenti. Gal-
li castratum mouton, Hispani carnero, Germani semmel

Pinguedo
hominis,

appellant. s E N. Hominis pinguedo sequitur. B R A. De
humana pinguedine exordiar, si in primis animaduerte-
ro castratorum pinguedinem à Galeno foemina assimilari,
ut eandem ferè qualitatem habeant pinguedo foemina
& castrati in suo genere: adeò ingentes uires nobis tri-
buunt testiculi, qui in causa sunt ut tauri nunquam ara-
tro assuescant, nisi castrati. Pro humana autem pinguedi-
ne seruāda, quum suspensi alicuius sectio fiet, ut assequa-
ris curabo. Quippe illi displicent, qui his detrahunt, qui
ex homine medicinas parant, ut Alexander Benedictus,
quo

quoniam apud antiquos medicos cum Græcos, tum Arabes ex homine plures ad artē medicā spectantes compositiones fieri colligitur. Adde hominem homini magis assimilari, quàm aliquod aliud animal: sed hæc aliàs disputanda sunt, & diffusis ac certis argumentis comprobanda. Nunc nunc etiã IOANNES SINAPIVS Germanus, uir omni bonarū literarum genere refertissimus, & noster in naturali philosophia discipulus, libellum ostendit ueluti Enchiridion Botanologicon inscriptum, quem ueluti per trāsennam non quidem legi, sed una nocte uorauit. In quo libelli autor eos taxare uidetur, qui ex hominū partibus quicquam in re medica faciunt. Sed ipsius pace dixerim, quū humanæ partes per notas qualitates alicui ægritudini succurrunt, in his præsertim quæ exterius applicantur, humanis partibus potius utor, quàm alterius animalis, & ita cuiuscūq; agendū suadeo. Nomē autoris libelli Euricius cordus est, Simesusius, quem coram ex facie noui quum Ferraria literis incumberet, in contubernio excellentissimi Vincentij Caprillis. Euritius uerè cordatus uir, longa experientia præditus: cuius libellum antequam ad hanc usq; nostri laboris partem peruenissem, legisse optarem: quippe maximo mihi adiumento fuisset, præsertim in Germanis nominibus agnoscendis. Ad rem nostrā redeuntes, Germani hominem mēsch, Hispani hombre, Galli homme nuncupant. S E. Serpentis pinguedo sequitur. B R A. In ^{Pinguedo} _{Serpentis} hac pinguedine errores innumeros faciunt, & pharmacopola, & qui sine distinctione ordināt medici. Nam uocabulum serpēs, omnia serpētia significat indiscrete, quæ innumera sunt, ut etiam Quintus Serenus, & plures alij

anti

antiqui, puerorum uermes, & terrestres serpentes ap-
 pellarint. SEN. Rari sunt qui hac pinguedine utantur:
 imò nunquam probos medicos ea uti uidi, sed agyrtae so-
 lum & ethologos. BRA. De pinguedine uiperæ apud
 autores sermo fit: de aliorum serpentum adipe nihil ferè
 Albertus legi apud quæquam probatum, nisi apud Albertum Ma-
 Magnus, quem tamen non ausim, nec uolo inter probos rei
 medicæ autores numerare. Quum igitur serpentis pin-
 guedo simpliciter quæritur, uiperinum adipem intelli-
 gendum censeo, qui per decoctionem colligitur. Bononiæ
 pharmacopolas uidi, qui ex quocunque serpentis genere
 (puerorum uermibus, & terrestribus lumbricis dēptis)
 indiscriminatim acciperent. Serpentem Galli couleure,
 Hispani culebra, Germani schlang uocant. SEN. Sunt
 & qui leoninam pinguedinem in suis compositionibus,
 Pinguedo quas receptas dicunt, accipiant: sed an leonina sit, quam
 leonina, Venetijs emimus, ignoramus. Ideo in mea officina hanc
 habere paruipendo. BRA. Nec immerito, quum rem
 ipsam an talis sit, ignores. A Germanis leuu, à Gallis &
 Hispanis ut nos lion, uel leon nuncupatur: primi lion, Hi-
 spani leon uocant. SEN. Nullis alijs pinguedinibus uti-
 mur, sed medullæ sequuntur. BRA. A Dioscoride autem
 & Galeno plures aliæ enumerantur rei medicæ
 necessariae. SEN. De illis nihil ad nos,
 quum ea planitie, quæ in decliui ui-
 detur, potiti erimus, medullas
 quibus utimur, enu-
 merare inci-
 piam.

DE MEDULLIS,

quarum in officinis
vſus eſt.

BRASAVOLVS.

EXPEDIT medullas, quibus uteris, Medulla e cruribus ſumen-
da.
enumerare. SEN. Id faciam, ſi in pri-
mis animaduertero medullas potiſſimum
e cruribus accipi. BRA. Tamen Gale-
nus undecimo de ſimplicium medicame-
torum facultatibus, etiam ſpinalem medullam ex brutis
colligi cenſet, & ſeorſum a medulla crurũ ſeruari. Nem-
pe medulla propriè crurum dicitur: eſt autem ſpinalis Medulla ſpi-
nalis.
medulla durior, & ſiccior alijs: has ſeorſum collige, ut
Galenus præcitato loco, & Dioſcorides ſecundo libro do-
cent, diuerſo tamen ingenio. SEN. Prima medulla cru-
rum oſſis, cerui eſt: ſecunda, vituli: tertia, bouis. BRA. Et
merito per hunc ordinem numerasti: quoniam Galenus
& Dioſcorides medullæ ceruinæ primum locum tri-
buunt, ſecundum vitulinæ, tertium taurinæ, & hircinæ:
ſub taurina bouilam comprehendimus. Germani medul-
lam marck, Hiſpani tuetano uocant. Vitulus autem à Gal-
lis ueau, ab Hiſpanis bezeron, à Germanis kalb dicitur:
ſed Galli bouem beuf, Hiſpani buey, Germani rindt ap-
pellant. SEN. Agni medulla ſequitur. BRA. Ferrariæ Medulla agni.
probatiffimã habebis, ubi curabo ut ceruinam aſſequaris.
Agnus ab Hiſpanis cordero, à Germanis lamb uocatur.
SE. Poſt medullas, pulmones ſequuntur, de quibus ſtatim
agemus, ſi prius hoc flumen tranauerimus.

D E P V L M O N I.

bus & testicu-
lis.

S E N E X.

VNO tantum pulmone utimur nos phar-
macopola. BRA. Ergo & uno corde.
SEN. Imò nullo corde. BRA. Fortè nul-
la mente intelligis. SEN. Rem non ac-
cepisti. Intelligebam, nullius animalis
cor, nostras officinas ingredi. BRA. Tui autem serui ani-
malia sunt: igitur nec tuorum seruorum corda in offici-
nis habe. SEN. Utinam mendacium esset, & salibus tan-
tum iocaremur, sed re uera meorum famulorum corda
extra officinam sunt, quia amasijs & puerilibus delira-
mentis uacant. Ad rem uerò proficiscentes, pulmonem
uulpis solùm medici recipiunt, & nostras compositiones
ingreditur. BRA. Hunc pulmonem siccatum, potumq; su-
spiriosis mederi Dioscorides censet. Compositionem ha-
betis ex hoc pulmone probam, & quæ suspiriosis ma-
gnopere proffit. Dioscorides & Galenus de pluribus pul-
monibus unà scribunt, quos omnes ad attritus calciamen-
torum ualere iudicāt. A Gallis polmon de renart, à Ger-
manis fuchs lungen, id est, uulpis pulmo nuncupatur.
SEN. Vnius etiam animalis testibus utimur. BRA. Cui-
us? SEN. Castoris. BRA. Et castorium dicitur ipse te-
sticulus, ad tot in re medica ualet, quod (ut Galenus un-
decimo de Simplicium medicamentorum facultatibus re-
fert)

Pulmo vul-
pis.Testiculi ca-
storis.

fert) Archigenes integrum librum de ipso perscripserit: hoc animal Dioscorides amphibium appellat, quoniam Amphibium
 & in aqua & terra uiuat, sed potissimum in aqua mora-
 tur, ob pisciculos & caneros, quos sedulè expiscatur, &
 quibus uescitur. Nos uulgò hoc animal biuaro nuncupa-
 mus. Galli Latinum nomen sequuntur castor, Germani à
 pelle, quam supra dorsum in cauda habet, ut oropygium
 in auibus, biber geil nuncuparunt. Receptum est, & adeò
 animis hominum impressum, ut nunquam dimoueri pos-
 sit, hoc animal sibi testes amputare, quum uenatores eum
 sequuntur, quum nouerit causam quare insequantur, aut
 quia nobis inuidet, ne illam partem habeamus, propter
 quam illum insequitur. Fingunt autem recentes, quum eò
 deuentum est ut fugere nequeant, sibi eam partem ampu-
 tare, quæ mali causa est: ut hoc ansam dederit pluribus
 amantibus, picturas ex hoc animali sibi fingere. Idem Pli-
 nius capite xxx. viii. libri, quamuis iii. capite libri
 xxxii. dicat medicorū uulgus id existimare. At Sextius
 medicus diligentissimus falsum esse obseruauit, imò adco-
 paruos & substrictos habere, & spinæ adæhrentes, ut
 adimi non possint, nisi uita animalis simul adimatur. Dio-
 scorides idem sentit non posse adimi, quoniam substricti
 & adæhrentes sunt, quales sues habent, & nos hoc ob-
 seruauimus ter aut quater in uiuis fibris & mortuis: non
 sunt quales ab aliquibus Venetijs uenduntur: lutræ simi-
 litudinem habet, cauda solum differt, & habitu corpo-
 ris: tamen & lutrarum testes ad eadem ferè ualent, ad
 quæ castoreum. In Ponto nascuntur, & in fluminibus a-
 liquot Hispaniæ frequentes sunt, & apud nos ubi Padus
mari

mari iungitur. Quum annis proximis essem cum illustris-
 simo Principe ALPHONSO duce Ferrariae, circa loca
 eius maritima, ubi dicitur caput Gauri, uulgò Codego-
 ro, in aquis castorem conspicatus pilosum piscem puta-
 bam, sed nautæ uenatores eum sequebantur. Vnus erat in
 prora contum ferratum habens, alij paulatim, nauem du-
 cebant uersus eam partem, in qua fibrum submergi uide-
 rant, quum fiber motu exterritus caput exereret, hic qui
 contum habebat, illum confixit, quem illustrissimo duci
 præsentarunt. Ego autem illum membratim dissectui, de-
 nique testes & paruos, & serè dorso inherentes inue-
 nimus. Reperiuntur & eo loco lutræ, quamuis in Nea-
 politano agro frequentiores sint. Intra pelliculam casto-
 rei liquor est, qui cerosus esse debet, odore graui, & re-
 dolente uirus, gustu mordaci, & acri, friabilis. Ex uno
 principio, hi testes sunt. Vos autem pharmacopolæ ne-
 scio quid Venetijs pro castoreo ematis, quum facile apud
 nos haberi possit fiber: nec in Pontum, aut Hispaniam
 mittendum: eius morsum euitant insequentes, quoniam
 nunquam deserat, nisi perfracto membro. Ad alia
 pedem conseras. SEN. Olea sequuntur, de
 quibus statim agemus, quum alpes
 istas superauerimus. BRA. Imò
 ut uia breuior uidea-
 tur, inter eun-
 dum enu-
 mera.

De oleis

DE OLEIS, QVAE

ex minera sumuntur, & quæ
per expressionem fiunt,
& quæ igne pa-
rantur.

SENE X.

OLEA quæ mineris innascuntur, &
subterraneis meatibus, in hoc ordine car-
ceres habent. **BRA.** Eorum nomina edo-
ce. **SEN.** Petroleū, oleum de monte Zi-
bio, oleū de saxo. **BRA.** De his ubertim

in asphaltis & naphtha prædiximus, addidimusq; petro-
leū ex regno Neapolitano adduci, è particulari loco, qui
uulgò nuncupatur il Tocho. **SE.** Ad olea igitur, quæ per
expressionem fiunt, descendam, inter quæ in frequentissi-
mo usu sunt, quæ ex amygdalis amaris, et ex dulcibus fiūt.

BRA. De his in fructibus dictum est. Non pigebit tamen
addere, quo ad gustum perfectius fieri, si pellicula circū-
dans dematur. Nec temperare possum, quin pinguiusculū
quorundam pharmacopolarū errorē detegā, qui ab etho-
logis oleum amygdalarum dulcium emunt, in uesticis por-
tantibus, quum tamen oleum seminū lini sit. **SE.** Id mihi
diebus antè actis accidit: propterea statui, deinceps nun-
quam emere, sed in officina expressis amygdalis parare.

BRA. Para & alia, ut oleum seminum lini, oleum ex uitel-
lis ouorum, quod falsò nonnulli pharmacopola cicatrices
delere contendunt, ut ova à fatuis detrahant. Nunc tamen

Oleum amy-
gdalarū ama-
rarum.

mulierū usus est, ex hoc oleo facies decorare, aut simplici-
ter, aut alumine, saleq; gēme additis. S E. Itaq; ex semini-
bus cucurbitæ oleum parabo, ex glandibus, atq; nucibus.

Oleum ex nucibus. B R A. Oleū ex nucibus in usu medico non uidetur. H E R. Saltem ad accensas lampades seruandas habendū. S E. Ta-
men & multis egritudinibus succurrit: quomodo fieri oporteat, Dioscorides secūdo libro ostēdit. H E R. Quir aliarum nationum uocabula prætermittis? B R A. Ut tibi morem gerā, exarabo. Galli oleū huille, Hispani azeytes, Germani oel, uel ol, e supra o, ponentes, & sono quodam inter o & e medio proferentes appellant: nuces ab Hispanis nuezes, à Gallis noys, à Germanis nusz uocantur: linū Germani & Galli lin, uel Germanicè lein: Hispani ut nos limo dicunt: ouum œuf Galli, Hispani hueuos, Germani ayer nūcupāt: oleū cucurbitæ ab Hispanis azeites de pepitas de calabacas, à Gallis huille de courges nominatur: glandes, Hispani bellotas, Galli glans, Germani eichel uocant. S E. Persicorum oleum, & chrysomalorū sequitur. B R A. Ex horū seminibus oleū fit, non ex fructibus: tamen persicorum oleo rarò utimur, quoniā eius loco amygdalarum amararum oleum sumitur: quāuis ex persicis oleum exiccet magis, quā ex amygdalis amaris. Per chrysome-
la autē quid intelligis? S E. Fructus illos quos muniacas appellamus. B R A. A Germanis amarellē uocatur. Dioscorides in cotoneorum genere chrysomella numerat: colorem aureū, & suauissimum odorem habent, & per costas distincta sunt. Alij melimella esse, à melleo sapore, quæ à Varrone mustea appellantur, propter celeritatem mitescēdi: & re uera nullum pomū celerius mitescit nostro

stro dicto armeniaco, in persicorum genere, aut prunorū
 potius numeranda sunt quæ armeniaca nuncupamus: quo
 niam, ut inquit Plinius, ex Armenia delata sunt. Nos uoca
 bulum corrupimus, & muniace quasi Armeniace uocau
 mus, quæ Palladius inter persica numerat: oleum seminū
 horum fructuū hæmorrhoidū doloribus succurrit, & à
 uobis pharmacopolis in hoc usu tantū fit. Hominum inge
 nium, quod nunquā desinit noua rimari, per uarias inse
 ctiones, medias quasdā arborum species uel indiuidua in
 uenit, quæ nunquā excogitauit antiquitas: nos uulgò al
 bercocco uocamus, fructus inter persicū, & armeniacum
 medios, cuius sapor nō nihil etiā persici representat. Ap
 pellant Germani persicū p̄firffenn. s e. Glandis oleū se
 quitur. B R A. Apud autores glans unguētaria reperitur,
 quam nos uulgò been Arabico nomine uocamus: balanus
 ab antiquis, & balanus myrepfica. De balanino oleo, Dio
 scorides primo libro tractat, quod nos uulgò oleū de beē
 nuncupamus. s e n. Nunc de hoc oleo non loquor, sed de
 oleo ex roborum glandibus factō. B R A s. Esto, Ferrariæ
 exprimes: nunc autem glandes in his montibus collige, ex
 robore tantū, non ex ilicc, aut altera arbore, quamuis suas
 uires & hæ glandes habeant. s e. Laurinū oleū sequitur.
 B R A. De hoc in herbis scriptum reliquimus, ubi omnia,
 quæ ex hac arbore colligi oporteat monuimus. In his mon
 tibus baccas collige, quas ad oleū conficiendum Ferrariæ
 exprimes. Sūt enim hic efficaciores quàm Ferrariæ: tamē
 frequētissimæ lauri Ferrariæ uirēt, & aliquot locis adeò
 Ferrariēse solū amat, ut ferè spōte crescat. Vestaliū uir
 ginū pudicissimarū, probatissimarūq; coetū nostra patria
 I 2 habe

Oleum glan
dis.Oleum bala
ninum.Oleum lau
rinum.

habemus, inter quas nonnullas sanctas numerare posse, corporis CHRISTI sorores nuncupantur: claustrum habent, in quo adeo crescunt, pullulant, & multiplicantur lauri, ut uix recedentes agere possint quin ubique scaturiant, imò ipsis inuitis pullulāt. S E. Est ne claustrum illud, in quo illustrissimi Ducis filia moratur? B R A. Illud est, in quo E L E O N O R A E S T E N S I S uirgo pudicissima, huius mundi illecebris sponte derelictis, uitam sanctissimam uiuit, & in continua Dei obsequia ducit, quæ ueluti morum specimen ac speculum, alijs optime, probatissimeque uiuendi exemplar incomparabile tribuit. Ipsamet etiam patre prius inuito, qui filia unica spoliari nolebat, sese diuinæ speculationi, & CHRISTI obsequijs tradidit, & domina ac imperatrix aliorum imperio semet sponte subiecit. Sed pro hoc oleo Dioscoridem primo libro consule. S E. Certe (ut de ipsa audiui) semper in melius proficit. Oleum de spica sequitur. B R A. Apud uos duplex oleum de spica reperitur: odoratum unum, alterum simpliciter de spica nuncupatum: sed apud antiquos odoratum solum de spica reperitur, quod nardinum uocant: apud nos confectum suauiter non olet, quonia ex herba uulgo dicta lauandula, & non ex nardo fiat. Sunt nonnulli qui lauandulam nardum Gallicam credidere, imò Genue multi ex lauandula nardinum oleum magno errore parant, quum apud ipsos uera nardus sit. Alij quum lauandula ab indigenis aliuca nuncupetur, saluuncam apud antiquos esse existimarunt. Alij libanotidis coronarie specie censent. Oleum, quod apud nos fit, uiride est: si autem ex Gallia deferatur, aut ab aliquibus Genuensium officinis, flauescit, & magis redolet. Diuersis modis conficitur, per expressionem

Oleum de
spica,

Oleum nardi-
num ex lauandula,

sionem seminum, ut solis, aut ignis: sub terra ad statutum
 tempus in uitreato uase cōditur, ut Nicolaus in eius anti-
 dotario præcipit. S E. Oleū myrtinū sequitur. B R A. De Oleum myr-
 hoc à Dioscoride primo libro, & myrteū uocat. S E. Se- tinum.
 saminū oleum sequitur. B R A. Sesamū in Græcia & Ae- Oleum sesa-
 gypto frequentissimū est, imò nullum alterū oleū in cibis minum.
 & usu habent Aegyptij. Græci & oliuarū oleo, & sesa-
 mino utuntur, sed ad dulcorandum panem sesamū addunt.
 Plinius libro XVIII. cap. VII. illud tractat, & eius effi-
 giem pingit. Dioscorides uires tantū tractat, arundinem
 habet ut miliū, sed ampliorem, & radicē numerosiorem,
 quàm miliū: caulis est ferulaceus, propterea solum uehe-
 mēter emacrat: foliaceū florē habet, & grana eius in sili-
 quis distincta sunt, ut lupini. Candida grana magis pro-
 bantur, & dulciora sunt: ex his granis expressis Diosco-
 ridis more primo libro, oleū fit, in medico usu & coqui-
 nario. Antiquitus in Italia seriebatur, ut Columella scribit
 & Plinius, sed nunc non solū non seritur, imò nec nosci-
 tur. Non desunt autem qui putarint grana quædam quæ in
 Ferrariensi agro nuper seminari cœpere, ad oleū paran-
 dum sesamū esse: & re uera optimū oleum ex illis granis
 efficitur, quo Magnificus Albertus Bendedeus utitur: ta-
 men nec caulem, nec florem sesamo similē habet, sed syl-
 uestri raphano potius. Promiserat illustrissimus AL-
 PHONSVS Ferrariæ Dux, ex Græcia sesamum haberi,
 curare. At morte præuentus non potuit. Verū illustris-
 simus HERCVLES Dux nuper electus patris promi-
 sa reintegravit, sponditq; in Bondonij campis latum
 agrum daturum, ut seratur: nam summè terram emacrat:

- sed Bondonij campi luxuriant magis quàm oporteat, & letissimè ac fertilissimè cultoribus respōdēt, ut facile exhauriri non possint. hæc de sesamo satis: nūc ad alia te uertas. S E. Olea, quæ per expressionē fiunt, expedita sunt: ea sequuntur, quæ igne paramus, & à iuniperino scheda nostra initium sumit. B R A. Ex iuniperi ligno hoc oleū dupliciter fit, aduersus pestilentem morbū apprime ualens. In duplici uase conficitur, quorū alterū perforatū in altero sit, & igne circundetur, ut recentes docēt: fit etiam ex iuniperi baccis, sed per expressionē, ut alia quæ ex seminibus parari Dioscorides monuit. A Gallis iuniperus genesure, ab Hispanis genebro: à Germanis vvachelderbeer, id est, bacca iuniperi: uel krommebeer, id est, bacca turdorū nuncupātur. S E. Tartari, atq; sulphuris olea sequuntur. B R A. Et hæc ui ignis fiunt: in tua officina Ferrariæ assequeris. Sulphur Galli soufre, Hispani enxufre, Germani schuestel uocant. S E N. Vitrioli oleum accedit. B R A. In Chalcantho oleum fieri admonuimus, quod non solum homines, sed & arbores interficit: ideo in secessu parandū, ubi nullus habitet. Albucasis & alij recētes modum conficiendi ostendunt. Sat est nobis ueluti per transennam res ipsas ostendere, & quū occultæ sunt, detegere. Conficiendi uerò modū à recentibus discas, ne ab ipsis eorū labores sumere uideamur. S E. Terebinthi oleū occurrit. B R A. Nos alio Terebinthino oleo utimur, quàm antiqui fecerint: quippe ex terebinthina, imò potius ex laricina, ui ignis oleum educimus multis aegritudinibus aptū. Antiqui uerò (ut Dioscorides primo libro ostendit) ex terebinthi seminibus parabāt, eo modo quo myrti semina

Oleum iuniperinum,

Oleum tartari & sulphuris.

Oleum vitrioli,

Oleum Terebinthinum,

mina ad oleū exprimuntur. Nos terebinthi seminibus ca=
remus. Ideo illud quod ui ignis fit, ex uera terebinthina,
non ex laricina habere curabis. S E. De oleis expeditum
est. B R A. Cur oleū ex maturis oliuis & immaturis præ=
termisisti? tamē per expressionē fit. S E. Quoniā Ferrar=
iæ copiosè habeo. B R A S. Adde in fructibus pertracta=
tum esse: miror autē cur tam pauca olea seruetis. S E. Plu=
ra in usu non sunt. B R A. Ad cicatrices delendas, uel po=
tius remittendas & emolliendas, terebinthinū oleū sum=
mè proficit, his demptis quas uarioli reliquere. S E. Ego
autē singullis annis ad uariolorū stigmata eius olei copiā
uendo. B R A. Decipiūtur qui pro uariolis emūt, ut expe=
riri licuit in magnificis cōpatribus Renata Subisia Galla
uirgine pudicissima, & Comite Bonifacio Biuilaqua no=
bili egregio: hi enim simul cū magnifico Federico Quai=
no Lucretiā natā ad undā baptismatis eleuarunt, Anno à
CHRISTI ORTU M. D. XXXIIII. XIIII. Calend. Octo=
bris: quæ in lucem prodierat quinto Idus Septembris, sed
hæc omittamus, quæ ad rem nostrā nihil faciunt. Interim
alia prosequaris. S E N. Nihil aliud in mea scheda repe=
ritur ad officinam nostram necessarium. B R A. Vbi olea
reliquisti, quæ ex floribus & herbis fiunt? S E. Hæc data
opera omisi, quoniā Ferrariæ in mea officina optime pa=
ro. B R A. Erant & illa numeranda, ne quicquā hic scri=
ptum desideretur. S E. Nihil antiquius mihi esset, quàm
hæc tecū dulci colloquio discutere, ut nostris simplicibus
medicamentis nihil desit inconsultum. B R A. Iam urbis
mœnia uideri incipiunt, & summa turris Rigibelli cacu=
mina apparent. Pilea quatiamus, ut ab hoc ingenti pul=
uere

uere liberemur. SEN. Domi cōmodius fiet, quippe decet peregrinum hominem multo puluere aspersum esse, eum praesertim qui ex horridis montibus descenderit. BRA. Cras ad te diluculo accedam, ut olea omnia ex herbis & floribus, quorū in officinis usus est, recenseas, ne quicquā nostro sermoni, de his quæ in quotidiano usu tractatis, deesse uideatur. SEN. Ut cōpositiones recta trutina expenderes, optarim. BRAS. Hoc acturus sum, & iamdiu coepi: tibiq; pro nostra antiqua & recēti amicitia satisfacere decreui, composita omnia ad antiquorū compositiones comparare, & ubi recentes sunt aliqua cōpositiones, eas per componendi normas examinare. Nunc autem uale, & olea omnia, quæ in officinis habetis, simul collige. SEN. Id lubentissimè faciam, nec graueris ad me tempestiuè accedere, quoniam ego, expeditis nonnullis ero tecū in prandio. BRA. Interim igitur uale.

DE OLEIS, QVAE ex floribus & herbis fiunt.

SENEA.

ALVVSSis mi Antoni Musa: Superior nox annus uisa est, quippe uehementer opto praecitata olea enumerare, & recta trutina speculari. Olea in primis scripta sunt, quæ ex herbis, aut floribus infusis, postea expressis fiunt, quorum primum Rosatum est. BRAS. Non est opus ea enodare, quæ ab alijs
auto

autoribus ad libellam tradita sunt. Dioscorides primo li-
 bro modos conficiendi oleum rosatum uel unguentum (ut Oleum ro-
satum,
 ipse uocat) ostēdit, à quo Mesue omnia ferè sumpsit. Tu
 hos autores insequeris, & cōpletū Mesue, & non com-
 pletū præparabis: nec ex Omphacio parare despicias. Ad
 hæc autem agenda, olea sumes graui odore minus affecta:
 nam illi profectò delirant, qui ex amurca olea conficiunt.
 Tu ex perfectissimo oleo facies, quod floris, aut herbæ o-
 dorem uehementius seruabit. Idem oleum rosaceum, ex
 oleo sesamino fieri posset, & ita Aegyptij faciunt: uerūm
 sesamino oleo caremus, propterea ex oliuarū oleo para-
 mus. Illos tamen non laudo qui ex amygdalino facere ten-
 tant. Oleum vio-
latum,
 SEN. Oleum uiolatū sequitur. BRA. Eadē ratio-
 ne fit, nisi quia in oleo amygdalarū dulcium parari cōue-
 nit, & tūc eo potissimum in pectoris ægri tudinibus uti-
 mur: sed ex oleo oliuarū inflammationibus etiam succur-
 rit. At unum ambiguū est, in quo nonnunquā pharmaco-
 polas disceptantes audiui, quid ad conficiendū oleum su-
 mendū sit, flores an herba. Nos simpliciter in oleo florem
 poni oportere certi sumus. Nec te prætereat & si in his
 oleis per infusionem factis flores & herbæ exprimantur,
 proijcianturq; nihil impediri etiā si in oleo continuè re-
 linquantur. SE. Oleum de absinthio, & chamæmalinum Oleum absin-
thium, & cha-
mæmalinum,
 sequuntur. BRA. De absinthio ex herba, chamæmalinum
 ex floribus perficitur. Illos autē ineptè operari arbitror,
 qui ex parte lutea separatim, & ex albis foliolis olea di-
 uersa parant: quum potius ex herba & floribus seorsum
 paranda sint. SE. Anethinum, liliorū alborum, & ruta-
 ceum sequuntur. BRA. Anethinū, & rutaceum ex herba Oleum anethi-
num, & ruta-
ceum,
 I 5 fiunt,

fiunt, quæ perfecta sit, & præsertim cacumina sumenda: rutaceū apud Mesuē fit myrtini more. Tu Mesuē & recentes legas, qui uarijs modis cōficiūt, de quibus seorsum agemus: sunt enim qui succū addāt, & qui minime, et qui igne bulliūt, & qui seruori solis relinquāt, & qui utrūq; agant, ut per aliquot dies solis radijs calefiāt, postea igne perficiāt. Nos simul uno uolumine modos omnes parandi olea edocere cœpimus, plures alios à Chymistis inuentos addentes. At oleum liliorū alborum multis modis fit: nam compositū reperitur, quod recipit mastichē, calamū aromaticum, carpobalsamū ad quantitatem unius uncie, pro quolibet, garyophylla, cinnamomum ad quantitatem semiuncie, croci ad quantitatem trium drachmarum, folia liliorum alborum, id est, florum folia, ad quātitatē nouem unciarum. Deinde in uitreo uase condantur, & duas libras perfecti olei oliuarum superinfunde, & è regione radiorū solis per quadraginta dies serua: deniq; exprime, & pro exquisito uēdes. Non desunt qui hoc uocēt oleum liliorum ex speciebus: quum potius compositio sit, quàm inter simplicia medicamenta numerandū. Simplex autem eo modo fit, quo & alia supradiēta, ut recentiores ostendunt, quippe qui plura antiquorū oleis, experientia ducti addidere. S E N. Oleum de menta, & de maiorana sequuntur. B R A. Ex menta, & mentastro seorsum fieri potest, & nostræ etiam mulieres ad roborandum uentriculum ex Florentina menta conficiunt, quam nonnulli silybrium arbitrati sunt. De amaracino oleo eadem ratio est, quāuis Dioscorides duo unguēta parari iubeat: unum amaracinū, alterū sampsicinū, appellās. Amaracus perfectiss

Oleum liliorū alborum,

Oleū de menta & de maiorana,

Oleum amaracinum,

fectissimam & probatissimã speciẽ habet, quã ex Galeni
 sententia in antidotis marũ appellari censeo: eam autem
 esse iudico, quam nos gẽtilem, id est, nobilem maioranam
 uocamus, suauius spirantem alia. Ex hac igitur, & altera
 minus odorata olea seorsum parare studebis. S E. Oleum
 nenufarinum sequitur. B R A. Ex ambabus nymphæe spe-
 ciebus, alba inquam & lutea, seorsum olea cõficere oportet:
 ex omphacio potius, quàm maturo oliuarum oleo, quoniam
 frigiditas in eo expetitur. S E N. Oleum de cheiri succedit.
 B R A. Arabes, imò potius recentes uocabula peruertere:
 nam quod Græci leucoion, ipsi cheiri appellat, est autẽ ad
 omnes uiolas cõmune nomẽ: tamen usus fecit, ut ex luteis
 tantũ & albis eodẽ modo paretur, quod de alijs docemur,
 & recentes ostendunt. S E N. Oleum de sambuco occurrit.
 B R A S. In his nominibus recentes longe aberrarũt,
 sambacinum, & sambucinum: primum oleum ex iasminis
 significare uidetur, quoniam sambac aut zambac apud
 Serapionẽ Ieseminum sit: aliud ex sambuco, sed de hac
 re in floribus exquisitius tractauimus. Nunc sambucino,
 id est, ex sambuco factõ, sunt qui ex floribus parent,
 alij ex acinis, quos non despicio, sed ex floribus potius
 factum eligerem. Eos autem non probo, qui ex interiori
 medulla cõficiunt. S E N. Oleum de cochijs accedit.
 B R A. Pulcherrima herba est, & theca, qua semina cõduntur,
 pulcherrima. Echinus uidetur, præcipuis etiam uiribus
 insignitur: tamen apud antiquos nunquam reperitur herba
 cochia: nam à uesicariæ generibus longe abest, si quis
 omnes rectè perpendat. Quod autem à recentioribus
 momordica appelletur, ad antiquam cognitionem

Oleum nenufarinum.

Oleũ de cheiri.

Oleum sambucinum.

Oleum de cochijs.

tionem nihil facit. Oleū uarijs modis paratur, & per infu-
sionem, ut prædicta, & sub terra per multos annos defos-
sum, & per cocturā, fitq; ex echino, folijs seorsum & se-
minibus. s E. Quibus proficit hoc oleum? B R A. Quod
sub terra conditur, uenarum hemorrhoidalium doloribus
succurrit. In genere id oleum omnes dolores sedat. s E N.

Oleum de
papauere.

Oleum de papauere sequitur. B R A. Et si multæ sint pa-
pauerum species, una sola potissimum utimur, albo in quā
papauere. Ex hoc oleum conficitur, quamuis & ex nigro
dormitioni aptum parari possit. Quippe eo temporibus
inunctis, naribus'ue sublimitis, pro meconio uti poterim-
us: ex seminibus fit, quū ex floribus fieri cōueniat. s E.

Oleum
irinum.

Oleum irinum sequitur. B R A. Ex iride fit hoc oleū, sed
uario modo: nam aliqui ex radicibus, alij ex floribus pa-
rant. At in cōmuni serè usu est, ex radicibus floribus ad-
ditis in dupla portione, & aqua decoctionis radicū: de-
inde oleum sesaminū, aut maturarū oliuarum infundunt.
deniq; in uitreato uase bulliunt, itaq; uarijs uicibus per-
mutando faciunt, ut in oleo rosaceo Dioscorides, & post

Oleum de
hypericon.

ipsum Mesue ostenderūt. s E. Oleū de hypericon sequi-
tur. B R A. Rutam syluestrem ab antiquis, etiam ascyron
in herbis appellari monuimus. Recentes ex foraminibus,
quæ in folijs uidentur, si è regione solis, aut lucis alterius
conspiciatur, perforatā uocant. Id oleū uarijs modis cōfi-
citur: sunt qui in uitreatū uas flores simpliciter ponant,
& per se ui solis oleū educi sinant: alij sub terra cōdunt,
alij infundendo parāt. Sed hi duobus modis utuntur: uno,
ex solis floribus, altero, pluribus mixtis rebus in hunc serè
modū sumentes cacumina ascyri, id est, à nobis uocati hyperic
peric

periconis ad quantitatem trium unciarum, & in uinum odoratum infunduntur, trium dierum & noctium curriculo: mox duplici uase optime obturato bulliat, denique exprimatur, & abijciantur cacumina, in eodemque uino, eandem quantitatem cacuminum ascyri infundito totidem diebus ac noctibus: postea adde terebinthinae uncias tres, olei ueteris uncias sex, croci scrupulum unum. Misceantur haec, & in duplici uase (ut inquit) coquantur, quoad uinum euanescat, postea in uitreato uase, uitreo uel seruato. Verum non est opus haec longius enarrare, quum a Mesue & recentibus luce clarius ostendantur. S E. Equidem harum compositionum pleni codices sunt. B R A. Imo & ad composita medicamenta potius spectat, de quibus post simplicia agere promisi, nec promissis frustraberis: nihil enim gratius habeo, quam bonis uiris inseruire: imo & olea quae simplicia sunt, id est, ex oleo & flore uel herba inter composita medicamenta numerabuntur. S E. Olea nunc sequuntur, quae per decoctionem & uel ignis fiunt. B R A. Omnia per decoctionem & uel ignis fieri possunt. S E. Verum est. At in subscribendis, usus ignis potissimum requiritur. B R A. Subscribas cito. S E. Oleum de spica nardi. B R A. Quod ex Gallia affertur, emere suadeo: ex India raro comportatur: apud nos ineptum est, & non ex nardo, sed potius ex dicta lauandula fit, quod nonnulli balsaminum uocant, & pro opobalsamo utuntur. S E. Oleum de citonijs occurrit. B R A S. Ex ipso pomo, & floribus etiam fieri potest. S E N. Oleum de mastice accedit. B R A. Hoc cum uino fit, & sine uino, & ex oleo sesamino, & ex rosaceo. S E. Oleum de scorpionibus sequitur. B R A. Et hoc duplici modo fit: ex scorpionibus

Oleum de spica nardi.

Oleum balsaminum.

Oleum de citonijs.

Oleum de mastice.

Oleum de scorpionibus.

bus

- bus & oleo, in quo suffocati sunt, & per triginta dies in sole seruati. Alter modus aristolochiã, gentianã, cyperum corticẽ radicis capparorũ, & oleum amygdalarũ amararũ recipit: quod potius cõpositio est, quàm simplex oleũ, urinam mirificè proritans, si pecten ungtur. Galli scorpions, Hispani scorpiones hoc animal appellãt. S E. Oleũ uulpinũ accedit. B R A. Ex uiua & integra uulpe ab aliquibus paratur, quã in oleo animã reddere cogunt. Id non probo, utpote stercora & urinam recipiens. Alij interaenis ablatis ex oleo faciunt, quos probo. Galli uulpem regnart, Germani fuchs uocant. S E. Oleũ de piperibus accedit. B R A. Compositio ampla est, non simplex medicamentum. S E. Oleum myrtinum sequitur. B R A. Myrtinum supra Dioscorides ex expressione baccarũ fieri admonuit, sed alter modus est per decoctionẽ aut infusionẽ.
- Oleum uulpinum,** S E N. Oleum de capparibus accedit. B R A. Et hoc inter composita enumera, quoniã ex corticibus radicũ capparum, iride, agno casto, tamarisco, uino, & oleo fit. Nuper ex capparum floribus paratur, quoniam Ferrariã plantari cœpere cappare, & prodeunt: lienis durities mirificè soluit. S E. Oleũ de castoreo occurrit. B R A. Per decoctionẽ fit. S E. De euphorbio accedit. B R A. Dum fit, summopere cauere oportet, ne euphorbij puluis os ingrediatur, & in ebulliendo fumus euitandus. Fit ex hoc genere compositum & simplex, eadẽ ratione & de castoreo. S E. De lumbricis terrestribus oleũ sequitur. B R A. Et hoc præter lumbricos alia recipit: quamuis & simplicissime etiam paretur: quam ob rem Mesuem & recentes in his parandis speculeris. S E N. Oleum lacertarum postea
- Oleum de piperibus,**
- Oleum myrtinum,**
- Oleũ de capparibus,**
- Oleum de castoreo,**
- Oleum de euphorbio,**
- Oleum de lumbricis terrestribus,**
- Oleum lacertarum,**

postea occurrit. **B R A.** Ex lacertis simpliciter, eo modo quo ex scorpionibus parari nouisti: quod duplex est. unū, ex cōmunibus lacertis, quæ per domos nostras & parietes uersantur. Alterum, ex uiridibus lacertis, quæ Latine stelliones, uulgò leguri dicuntur, & hoc ex uiuis lacertis ab aliquibus fit, ab alijs ex mortuis & exenteratis, ne stercorea oleo innatēt. Lacertas Galli lezard, Hispani lagardi-

x a, Germani eidem uocāt. **S E.** Costinum oleum sequitur. **B R A.** Inter composita numerandū est, quoniā recipit costum, cassiā, sampsucii cacumina, uinū, & oleū sesaminum: nūc uero in tua officina hoc oleū parare desinas, quia costo caremus: nā radix ea, quā pro costo uendūt pharmacopole à costi notis distare, Dioscorides & ceteri antiquiores suis descriptionibus ostendūt: tamen facile est ex Arabia Venetias ferre costū, facilius ex India, facilimū ex Syria: plurimū odorē habere oportet & eximiū, quali caret costū uestrū: nec cādidū est, gustū ue mordicat, ut uerū costū facere oportet. His autē omisis ad alia te confere-

ras. S E. De oleis expeditū est, quæ in officinis habemus, nisi aliquod incuria omiserimus. **B R A.** Plura tamē alia ab autoribus scribuntur. **S E.** Hæc solū in usum uenere: quāuis & à Mesue alia quædā scribantur: quicquid sit, idem ferè modus est omnia cōponendi: & recentiores chymistæ novos quosdā modos inuenere, quos partim ore, partim in suis editis uoluminibus didici. Verū quum hac nocte omnia quæ nobis accedere, perpenderē, & collecta simplicia mentis acie contemplarer, nonnulla in mentem uenere, omissa quidem, sed necessaria, ut Scylla. **B R A.** De

hac in succis diximus. **S E N.** Testudines. **B R A S.** Quædrup

Oleum costi-
num.

Caremus ve-
ro costo.

Testudinum
summaria cō-
sideratio.

drupedia sunt nobis notissima, uel ex nemoribus, aut mari capiantur. Marinae testudines pedes habent ad ambulandum ineptos, quippe alae uidentur, quibus pro remis utuntur: quas nos marinas dicimus albo cortice tectas, & nigris quibusdam signis uermiculatas, ex mari non sunt, sed maritimis nemoribus, & sabulosis. Nostra autem nemora, & fouearum aquae nigras faciunt. Marinae rarissime à nobis uidentur, id est, quae ex mari non maritimis nemoribus, quia has frequentissimas habemus. Annis superioribus Magnifica Eleonora Flisca unam uerè maritimam habebat, & ingentem, quae pedes in modum alarum ad natandum habebat, ad gressum ineptam. Gallanae à nobis, ab alijs tartugelle, à nonnullis bisca scutellariae uocantur. s e. Etiam leporinis pilis utimur. B R A. Quid opus est rem tam notam describere, quam Galli lieure, Hispani liebre, Germani hasz uocant, & hasz harsz, id est, leporis pilum? de his finiuissim, nisi in mentem uenisset, summos philosophos scriptum reliquisse lepores promiscui generis esse, quod etiam cuniculis & passeribus adscribunt. Nos autem manifestissime in his marem & foeminam deprehendimus, quippe institutum est nobis, omnia quae possumus, experiri, nulli sumptui, nec labori parcetes, in his praesertim quae supra humanam rationem ab antiquioribus scribuntur. s e. Caligine etiam utimur. B R A. In unguentis potissimum, fuliginis (ita enim Latine uocatur, non caligo) usus est. Fumi pars est, quae parieti inhaeret: quippe fuliginem fumum crassiore condensatum uocamus, Germani ruest. s e. Ballae marinae, & spongiae etiam in mentem uenere. B R A. Idem ferè est harum rerum usus. Marinae ballae, uel pile magis nuncupadae, arefacientem

In leporibus
mas & foemi-
na reperti,

Fuligo quid,

Ballae ma-
rinae,

tem

tem naturam habent: quid sint, nusquã apud antiquos reperi. In spongiarum genere eas repono, quãuis zoophyta non sint, id est, inter plantas & animalia media, qualia spongiæ sunt, ex maris spuma ad littora collisa, & cuiusdam herbe minutissimis festucis fit. Nonnulli ex fractis spongijs & spuma, alij arte faciunt ex glutino & taurinis pilis, ignaros pharmacopolas decipientes. Ita fit maris impetus in maris æstus: in minimas festucas herbam reddit, & ad littora detrudit, quæ mixta spumæ conglobantur, & ob motum supra littus ex fluctu collidente in gyrum tendunt, & pile formam. Ad sponglas accedamus. Apud antiquos tria tantum spongiarũ genera inuenies, quæ per marem & foeminam, per densum & molle distinguuntur, & suis nominibus appellantur, tragos, manæ imauos, Achilleum. Tragos spongia est spissa, dura & aspera in marium genere: manæ imauos: minus spissa & mollior est: achilleum, tenuis est spongia, densa, ad penicillos apta. Mas fistulas habet minores, foemina latiores, quoniam per illas fistulas nutrimentum sumunt. Nos varias spongiarum distinctiones habemus, quas antiqui aut non nouere, aut data opera reliquere, utpote quæ in suis contineantur. Nos enim coloribus, figura, & magnitudine distinguimus. Dioscorides albam fieri arte docet libro quinto, imò candidam, si mollissimè inuersæ, id est, parte cõcaua sursum spectante, lanuginosa maris spuma aspergantur, & insolentur, etiam si nox calida sit radijs lunæ supponitur, eadem maris spuma, quam αλὸς ἀχὺλω uocãt, aut marina aqua cõspersæ. Plinius de spongijs omnia ferè sumit, quæ ab Aristotele quinto de animalium histo-

Spongiarum
apud antiquos
tria genera,

ria scripta relinquuntur: figura distinguimus, & magnitudine, quoniam aliqua oblonga, aliqua minus, aliqua lata, glia rotunda, aliqua crassa, alie subtiles, aliqua tuberosa, alie plane. Subtilioribus, mollioribusq; spongijs ad fomenta utimur, sicuti antiqui Rhodiaceis ad eadem, quia molliores: & pro dilatandis uulneribus, his utimur ex terebinthina, ad alia uerò crassioribus, & asperioribus: maioribus ad cisternas utimur, ut aqua purior descendat. Nonnulli pharmacopola pro spongia re quadam utuntur intus lanosa, quam aliqui maris spumam arbitrantur: quoniam apud Dioscoridem, ἀλὸς ἄχυν, id est, maris spuma, spumosa maris lanugo dicatur. At re uera non est maris spuma, quam pro illa sumitis. Quandoque arbitratus sum urticam marinam esse, quoniam si aperiat, internae partes manum urunt ueluti urtica herba: quod in antiquiori aegrius, in recenti uehementius fit, ut in urtica herba etiam contingit: facillimum est spumam maris habere circa scopulos collisam. At re ad libellam

Spuma maris. perpenſa, quid eſſet id à uobis ſpumam maris appellatū ſpongiae figuram habens præduræ, aut pumicoſum, inueni. Nam Dioscoridis, Galeni & antiquorum alcyonium eſſe certe conſtat. S E N. Quod igitur à nobis ſpuma maris dicitur, apud antiquiores alcyonium eſt? B R A. Equi-

Alcyonium. dem. S E N. Gaudeo plurimum apud me alcyonium latere, quod diu uidere optaui. B R A. Sed aliqui ueſtrū, primam ſpeciem habent ſpongiae ſimilem, alij quintam ſpeciem, quæ pumicoſa eſt. At ſeorſum haberi debent, quoniam, ut Dioscorides reſert, uarijs rebus accommo-

dantur. Plinius quatuor genera ſolum enumerat, & in aliqui

aliquibus à Dioscoride diffidet. Illi errant (non tamen summè, quia hæc omnia exiccandi vim habent) qui alcyonium antiquorum, id est, ab ipsis uocatam spumam maris, pro uera spongia sumunt. SEN. Nescio unde ortum sit, quod nos alcyoniū spumam maris appellemus. BRA. Ego autem scio: uos pharmacopola barbaros potius imitami, quàm probos autores. At Serapio capite cccclxxviii. de Alcyonio tractat sub hoc nomine spuma maris: quod uidere licet, illum Dioscoridi & Galeno cōferentes. Nam eadem species & eadem uires à Serapione in spuma maris assignatur, quæ à Dioscoride & Galeno in alcyonio. Propterea eius interpretes in illius capituli lemmate potius de alcyonio, quàm de spuma maris scribere debebat, quippe Serapionis nomen est zebethalbahar: fuit ergo in causa, Serapionis interpretes, ut uerum alcyonium, spumã maris appellaretis. Tamen Dioscorides ab indigenis etiã Bembici Insulæ Propontidis, alcyonium ἀλὸς ἀχύλω, id est, maris spumam nuncupari dicit: & re uera ex spumæ collisu fit. SEN. Audiueram alcyonium cuiusdam auis nidum esse. BRA. Ita nuncupatur, quoniã alcyones aues, maris tranquillitatem, & summam malaciam ostendētes, earum nidos illis ferruminant, propterea & tu prius decipiebaris, & alij qui putant alcyonium nunquam uidisse, quod singulis diebus tractant. SEN. Idem igitur sunt, salis spuma aut maris spuma, & alcyonium. BRA. Non idem, sed diuersa, imò ab autoribus diuersis capitibus tractantur: tamen ab eodem principio nasci, & in uiribus quodammodo conuenire certum est. Quam uerò maris spumam nunc appellatis, & pro

illa publicè uenditis, alcyonium est, & non maris spuma. Ad spongiam redeunt, Plinius sui temporis medicos uellicat libro tricesimo primo cap. ultimo, qui ad duo nomina spongas reddidit: ad Aphricanas, quarum firmitus sit robur, & Rhodiacas ad fouendum molliores. Nos uehementius conqueri oportet, quoniam nostro æuo medici & pharmacopola ad unum, nomen reddidit, communissimum inquam: nam quum spongijs indigent, nihil aliud instituunt, quàm spongia una aut duæ recipiantur. Nonnullos tamen demo, qui molle & asperum addunt. Ex Græcia, Illyria, & orientioribus partibus Venetias afferuntur: tamen & in nostro mari spongiæ nascuntur, sed minores. Nos spongas prope Comacium paruas quidem, sed ualde molles collegimus saxi inhaerentes. Non desunt, qui lanuginem quandam supra ostreorum conchas innatam pro spongijs seruent, & ea quum opus sit, utantur: quum potius musci marini genus sit, quàm spongiæ, imò è contrario intra spongas ostreae, pisciculi, & lapides inueniuntur, ostreis & pisciculis nutriuntur. In tua officina omnes spongiarum species habeas. A nobis plures spongiarum differentiae uisae sunt, quàm ab antiquis enumerentur. Studebimus interim species omnes oculata fide discernere, & quibus locis inueniantur: lapidem quoque, qui intra spongas natiuus reperitur, habere oportet, nempe uesicae calculos minuit. Ob id Plinius libro xxxvi. capite xix. cysteolithos uocari censet, quia uesicae medetur. Serapio tamen de hoc lapide agens capite xv. eos reprehendit, qui ad lapidem uesicae ualere prodiderunt: imò, inquit, renum lapidi tantum occurrat.

currit. Tamen in calce eiusdem capitis palam sibi aduersatur, inquiens, & lapis in spongia inuentus, contra lapidem uesicæ cum uino sumptus ualet. Denique illud addam, antiquos medicos affirmare, nusquam diutius spiritum durare, quàm in spongijs: propterea qui pestilenti morbo affectos curant, spongia aceto aspersa circa nares & os ponunt, ne infectum aërem trahant: & ad alia plura antiqui spongia utebantur, ut ex ipsa spiritum traherent, non ex libero aëre, ob aliquam infectionem. Quod genus remedij a spongismon uocabant, præsertim Archigenes, & re uera in pestilenti morbo, & epidemico, nihil excellentius. Reliqua prosequaris. SEN. Hactenus omnia simplicia ad unum usq; enumerauimus, quibus in officinis utimur: nisi unum aut alterum incuria mente exciderit, aut diligentiam nostram effugerit. Ne tibi graue sit, mihi opportunum uideretur Composita incipere. BRAS. Nunc molestus non sis: quippe id lubentissime agam, quod sponpondi, & quod iamdiu cœpi. Paucis quibusdam negotijs expeditis, perficiam: quum enim operi manum dabimus, nunquam amouebuntur, priusquam in calcem peruentum erit. SEN. Hactenus optimus deus te incolumem seruet: officinam meam uisitabo, & collecta medicamenta simplicia suis loculis disponam. BRA. Bonis auibus recedas. HERB. Ergo perdicibus & fasia nis recedet. BRA. Cur ita? HER. Quoniam bonæ aues sunt. BRA. Eo intellectu, turdis & coturnicibus etiam recedendum erat. HER. Et illis. BRAS. Igitur deo comite recedatis.

FINIS.

K 3

Aristotelis Pro-

BLEMATTA QVAE

ad stirpium genus, &
oleracea perti-
nent.

VR AQVAM salsam a-
pium recipit, porrum recusat.
An quod alterius radix imbecil-
la, alterius ualida est. Impatibilius
autem, quod ualidius.

Cur in prouerbio est, Mentam
belli tempore, neq; edito, neq; se-
rito? An quia menta refrigerare corpora potest, ut cor-
ruptione constat seminis genitalis. id autem ipsum aduer-
sum omnino est ad fortitudinem, atq; animositatē, quam-
uis genere sit idem.

Cur aliqua fructu uacent, cum florem habeant: ut cu-
cumer, cucurbita, malus punica? An his fructus non deest:
sed ipsa pro fructibus habentur, quibus flos insidet. Fru-
ctus enim id est, quod florem gerit. Cucumeri autem flo-
rem inherere perspicuum est.

Cur eorū, quæ terra gignit, alia cocta, alia cruda, sunt
cibo idonea? An quibus succus esculētus non protinus est,
ijs decoctis dulcior redditur à calore. Quibus autē sapor
uel protinus gratus cōsistit, hæc etiam cruda esitantur.

Cur

Cur alia elixa, alia assa melius edi possint? An quòd humidiora non eatenus humectari, sicciora non amplius exiccari oportet. elixa autē humidiora, mollioraq; omnia redduntur. quæ uerò minus humida sunt, hæc igne confecta sicciora prorsus euadunt.

Cur alia esculēta, alia inesculēta experiamur? An cause succus est. Quod enim & ignis expers succum cōtinet immitem, & igne confectum nihilo minus redditur, hoc cibo ineptum penitus est. quod autem succo esculēto quidem, sed uehementiusculo constat, hoc pro cōdimento recipimus. quod enim exiguo corpore uim magnā obtinet, id naturam condire potest ampliorum esculentorum.

Quam ob causam stirpium alia ad semen usq; uiuere tantummodo possint, deinde cum semen tulerunt, exarescant, ut genus herbae, & quæ olera nominamus: alia nō, sed sæpius fructificare solita sint. Ipsarum etiam uiuentium ad semen usq; ferendum, cum magna pars annua sit, genus apij quod ab equo hipposelinum appellatum est, quasi equapium dixeris, anno postero fructum affert: cumq; attulit, exarescit. cur ita? An omnia eatenus uigent etate, quatenus semine quoque ualeant. nam & homines ad annum trigesimum usque proficiunt, aut copia, aut crassitudine. Vbi autem semen ferre non amplius possunt, modo stirpium obarescunt, atque senescunt. quanquam alia ocys, alia serius occidunt. idq; portione. sed quam ob causam alijs longum uitæ spatium, alijs breue datum est, porrò alterius interest disputationis declarare. sed cum omnibus finis, ac terminus sit perfectio seminis, quibus uita breui tempore continetur, hæc semel aut certè

non sepe. quæ autem esse longæua natura uoluit, hæc sepe fructificare necesse est. Quam ob rē quæ imbecillima sunt, ferre non plus ualent, quam semel: tum exarescant necesse est. ac eorum ipsorum alia anno primo simul et semen reddere, et uitam explere naturæ ratio sancit: alia postero, ut equapium. Quæ uerò præualida surgunt, hæc annis plusculis post fructificare incipiunt, diuq; uitā agere possunt, fructificareq; sæpius, ut arbores.

Cur si quis apium radice tenuis circum fodiat, partiq; imæ panicum undiq; ingerat, deinde terram accumulet, itaq; irriget, radices mira magnitudine adolescent? An quòd natura panici fungosa, et calida pabulum attrahit, conceptumq; non sursum transmitti patitur: sed inter radicem contentum calore sibi indito concoquit, ut radicis amplissimum sequi incrementum necesse sit.

Cur si quis cucumeres, aut cucurbitas protinus paruulas cōdiderit in terrā, maiores multo efficiet? An quòd spiritus, et sol exiccando incrementum impediunt, molemq; tum minorem, tum crisspiorem reddunt: quemadmodum et arbores, quæ loca uento, soli q; exposita tenet, quæq; in cauis manet, et riguis. alteræ enim magnæ, fungosæq; fiunt: alteræ paruæ, et spissæ. Ast uerò inter terram occulta, quoniam contrà afficiantur, contrà euadant, necesse est. Quin etiam quæ uasis includimus, ut cucumeres in ferulis cauis, aut tegulis, et mala punica, aut quæuis mala in ollis, ampla redduntur, et fungosa. contrà, quæ detecta sunt, parua, solidaq; augescunt, nullo ambiente operculo, quod alimoniam faciat largiorem. Id enim abiectum facit, ne pabulum aut euanescat, aut are scat.

Cur plantarum acrium semina acriora sunt, quam radices, & folia? An quòd semine omnia oriuntur, inq; cæteras omnes partes ex eo ueluti fonte quodam, ut quidam aiunt, & sapes, & odores deriuari necesse est. nam etiã odores omnium unã cum seminibus esse suaues incipiunt. Quòd si acritudo cæteris ex semine proficisci solita est, semen ipsum maximè esse tale ratio exigit.

Cur tenues radiculæ acriores sunt? An quòd ampliores ille spatio temporis longiori plenius cõcoctæ mitescunt.

Cur capparidis locis prouenire cultis haud facile potest? multi nanq; tentarũt & radice translata, & semine sparso, cum apud nõnullos commodior capparidis sit, quam rosa: sed tamẽ efficere nihil potuerunt. quid ergo causæ sit, ut cultis nesciat hospitari: inculta, & auia persequatur, & maxime sepulchris adhæreat? igitur de hoc, cæterisq; generis eiusdem accepisse illud oportet, quòd non omnia eadem ex materia consistere solent, aut augeri: sed sunt, quæ ex aliorum corruptione, & principio consistant, & post augeantur, ut pedunculi, & pili corrupto alimento, aut qua labe alia corporis prodeunt. Ergo ut in corpore nonnulla excremento proueniunt alimenti, quod certè crudelitas est, & ubi naturæ uires superare non queunt, abscedunt quidem in uesicam, & aluum, quæ in promptu maxime sunt, aliqua uerò animal producant, itaq; in senectute, & morbis hæc augentur: sic in terra alia concocto alimento & consistunt, & augentur, alia excrementis, aduersaq; cõcretione oriuntur. Culturæ autem officij est, ut concoquat, reddatq; efficax alimentum, quo genus mite, urbanumq; fructuum consistit. Quæ igitur mitigatio-

ne, in formationeq; huiuscemodi creantur, hæc urbani uocabulo significamus, eo quòd solertia hominis educata quasi eruditaq; meliora euadant. Quæ autem cura adhibita mitescere nequeunt, aut etiam aduerso habitu loci sui generis prodeunt, hæc syluestria sunt, & rustica, cultisq; uiuere nolunt. cultus enim dum ea melioribus instituere moribus cõtendit, deprauat, atq; peruertit, quippe cum à sua natura desciscere nequeat quæ orta sunt ex corruptione, quo in genere capparum quoq; profectò est.

ῥαφαρίδων
radicularũ.

Cur si quis radicularum folia tempore hiberno, cum maxime uigent, absciderit, & terram pedibus complanarit, conculcaritq; ut imbrem nullum admittere possit, radice ipse per æstatem amplitudine mira incrementum accipiat? An propterea quia ne corrumpantur, causa conculcandi soliditas est, quæ humorem putrefacere prohibet. alimentum uerò, quod aliter ad germẽ sursum transmitteretur, radix sibi ipsa totum dispensat, itaq; uel amplior fiat, necesse est: uel suo de latere radices alias mittat geminans modo ceparum, has enim multiplices effici nouimus, si quis annuas non euellat, sed tẽpori hiberno relinquat. At cum uim istam procreandi, ut lateri ceparum natura dedit, sic radicularum negarit, necesse profectò est, ipsas illas crassescere nimiam ob copiam alimenti.

Cur si quis cucurbitas, aut cucumeres apud puteum sitos in ipsum dimiserit puteũ tempestiuos, beneq; operuerit, uirides per annum totũ seruabit? An quod uapor aquæ refrigerans efficit, ne assiccentur, seruatq; uirides, & uegetiores. & obturatio illa, & spiritus, satis alere possunt, quæ iam in plenum creuerunt. permanendi uerò

facul

facultas propterea datur, quòd relictis radicibus suppetit alimentum. nam si quis cum fructificarunt, detractis sarmentis, præcisâq; planta terram aggerarit, conculcâritq; circum radices, cucumeres faciet præcoquos, utpote, cum radix ualeat conseruari. Haud enim cucumer annuam sortitur naturam: sed uiuere ulterius potest. Ferēt autem isti fructum maturius, quàm qui semine prodierunt. quoniam radix bona pars scilicet operis præcondita iam naturæ habetur. quod illis seminatis prius confici necesse est. Terræ autem aggregatio, & constipatio temporem inducit, quo radix, & seruari, & germem mittere celerius queat. Vnde etiam fit, ut si quis per hiemem cucumeris semen in quallis situm aqua irriget tepida, & ἐν ταλαίῳ modo soli exponat, modo collocet apud ignē, præcoquos κωίς, in qualis seu quallis seu qualls, admodum cucumeres faciat, si tempore cōgruo ad ipsum cum quallis in terram demittet.

Cur non meridie, sed mane noctu'ue irrigare consueuerūt? Vtrum ne solis feruor humorē absumat. An quòd, si aqua calida sit, necabit quæ irrigantur.

Cur omne odoratū genus tam seminū, quàm stirpium mouere urinam potest? An quia calidū est, concoctūq; facile. Cuius sanè generis sunt, quæ urinā ciere ualēt. Calor nanq; interior cito extenuat, nec aliqua corpulētia odor cōtinetur. Nam & ea quæ minime odorata sunt, ut allia, caloris sui ratione uim mouendi urinam habent, uel potius colliquandi. seminum autem genus omne odoratum, calidum esse proculdubio nouimus. Odoris enim natura calore aliquo omnino creatur. At uerò, quæ male olent, haudquanquā apta concoctioni sunt. Esse autē non calida
solum,

solū, sed etiā cōcoctū facilia debēt, quæ sint prouocatura urinā. ut scilicet unā descendendo humores extenuent.

Cur ocyus olus excaulescat, quod semine uetustiori, ut trimo, aut bimo prodierit, quàm quod nouo? An quòd sicut in animantium genere semen celerius affert quod uiget: ita etiam seminū, quæ uetusta admodū sunt, uim suam omnē exhalarunt. quæ recētissima, imbecilliora propterea sunt, quòd excrementum adhuc procreationi minime conueniens continent: quæ media tempore, hæc humore inutili omni exacto, ualidissima esse probantur. celerius igitur semen profundunt. Id autem ipsum non nisi excaulescere est, quippe cum semen ex caule proueniat.

Quam ob causam ruta insita in ficū, pulcherrima plurimaq; proueniat? inseritur uerò inter corticem, limoq; obducto fouetur. An quòd rutæ radix fomentū, teporēq; desiderat. itaq; cinere quoq; circumdata iuuatur. ficus autem calida est. quod eius succus omnium acerrimus docet, & fumus, quem multum emittit. habet igitur calorem, atq; humorem talem, qualem etiam cinis. Quam ob rem si ille iuuare possit, ficus porrò copiam, ac uigorem eo magis præstabit, quo humor cineris quidem non perpetuè affluit. fici uerò irrequieto confluuiō manat, utpote cum arboris succus consumi ex toto non possit.

Cur stirpium nonnullæ caulem semper edant inanem? An illis, quarum natura imbecillior est, has rarum, inanemq; emittere caulem necesse est.

Cur in terra Attica fructus cæteri dulcissimi fiunt, thymum uerò acerrimum est, cum id etiam ipsum fructus quidā existat? An quòd ager ille tenuis, siccusq; est: quam
ob rem

ob rem non multū humoris continent, quæ in eo nascuntur. Ergo quæ dulcia sua constant natura, hæc ob humoris contenti mediocritatem, ubi sol partem consumpsit maximam, facile reliqua cōcoquantur. Etenim multum concoqui negotium magnum est: mediocrē expeditius confici potest. Vnde fit, ut fructus, qui lege suæ naturæ dulces creantur, dulciores euadant: qui sicci è natura, minimeq; dulces proueniunt, suam ob inopiam tantum humoris retinent, quantum suo cōueniat generi, quod dulce nequam est. Sol autem quantum dulcissimum sit, & leuissimum, eximit. Itaque acerrimi relinquuntur, qui humore superuacuo carent, quem fructus cæteri obtinent.

Cur pulegiū, & liriū, & cepe, suspensa florent solstitij tēpore? An inest crudū in his alimentū, quod ut hieme concoqui ex frigore nequit: sic solstitio ex calore concoquens auget. utrū, quia influxu carent assiduo, breui marcescunt. Etenim quæ nullū alēdi initiū, nullū influxū assiduum habent, intereūt, exiccanturq;. Qua de causa accidit apud Scythas, ut frumentū diu in terra maneat, propter copiam niuis, & ubi emerferit celeriter crescat.

Cur cepe unū tam acriter mordere oculos potest? Vnde nomē quoq; à Græcis crōmyon impositū putāt, perinde quasi pupillā cōprimi cogeret. origanus uerò nihil huiusmodi facit nec aliud quippiā ex cæteris quanq; acre. Neq; enim nasturciū, quod mordacius est, oblatum oculis efficit æque ut lachrymæ profluāt. at cepe & cum oculis admouetur & comeditur, lachrymas mouet. An quòd acriū genus discrimine euariat numeroso, quo sua cuiq; uis cōsistit, rataq; habetur. Nasturciū ergo, quia calidius est,
resic

resiccare quod colliquauerit, amplius potest. Nā extrudere lachrymā cum editur, potest. admotum tamē ad oculos nihil propterea mouet, quia nullū mittit uaporē. est enim id & siccius, & calidius. Origanis cæteraq; id genus calida sunt leniter, & sicca. quod lachrymas autem moueat, mordax id esse debet, & humidum & lentū. Quas obres oleum quoq; lachrymā excutit, quamuis leniter mordeat. subiēs enim, irreptansq; suam ob lentitiā, atq; tenuitatem dolorē mouet, ac proinde humorem tabificat. ac cepe uim eiusmodi sanè habet, ut quod & humore, & uapore sit calido, tenui, & lēto. Itaq; oculis admodū, eo quod uapor eiusmodi est, humorq; tenuis com meat, lachrymas mouet. cumq; editur, itidē transmissa respiratione facere potest. Alliū calidū quidē est, & acre, & humoris aliquid continēs: sed lentū nō est, itaq; lachrymā mouere non potest.

Quam ob causam myrta collisa in manu dulciora sentimus, q̄ integra? An quēadmodū racemorū acini uindemiati dulciores sunt, quam nō uindemiati. Etenim musto, quod natura suaue est, excerpti acini quasi condiuntur. quippe qui uel extrinsecus mustū resudēt. at qui in racemo coherent, utiq; inconditiores constant. Ergo myrta quoq; natura dulcia, intusq; suam dulcedinem acinorum in modū uuæ continentia, ubi manu compressa, conflictataq; sunt, diffusa intestina dulcedine, parte quoq; exteriori inopplentur. itaq; dulciora non immerito sentiuntur.

Cur myrta enucleatiora sunt, quæ mimora, & palmule nucleo penè uacant, quæ minutæ adoleuerunt, & uuarum acini qui passim constiterūt exigui, uimacea uel nulla continent, uel pauciora mimoraq;? An quia minus perfecte

Et sunt, quæ minora. idcirco semen continent indiscretum, cui perinde ut fini, nucleus deputatus est. quã ob rem & minora sunt, utpote surculi quidẽ agnati exteriores, partusq; imperfecti: & minus dulcia, quàm quæ iustum continent nucleum. Sunt enim minus concocta. Concoctio autem non nisi perfectio est.

Quam ob causam fructuum alij partem radici proximam habent amariorum, ut cucumeres: alij postremam superiorem, ut glãdes? An quòd alijs pars ista radici proxima crudo uescitur alimento, quoniam esse confluuium per radicẽ frequentat: alijs quia sicci è natura sunt, postrema pars succo dulci concoctoq; inde absumpto, iam plenius siccatur, amarescitq; modo salis. Redditur enim unumquodque amarum, cum amplius exiccatur, ut oliuæ, ut glandes inueteratæ efficiuntur amara.

Cur aliqua germinare non terra contenta, sed abscessa, aut euulsa, uel recondita possint, ut caules liliorum, ut allia, ut cepæ? An quòd omnes alimentum intra se continent, nec certo, definitoq; loco omnes oriuntur. Crescere autem unumquodque potest non eo, quòd in se continet alimentum, sed quòd decoctum iam & digestum illud pabulum est. continent igitur uel antehac alimentum: sed augeri tum duntaxat incipiunt, cum tempus ad id adest, cuius opera res illa effici potest. uelut etiam oua crocodillorum tempus tute operiri sibi commodum nouimus. incrementum tamen continuari non licet, quoniam aliud non suppetat alimentum.

Cur allia & cepæ quo sicciora serantur, eo meliora possint euadere, cætera autem deteriora? An quòd omnia
istius

istiusmodi maxime plena humoris conficiuntur. itaq; terre commissa sicciora temperamento commodo germinare incipient. Adde quòd minus putrent, cum sicciora seruntur.

Cur allia & cepæ solæ ex plantis reconditæ germinare possint? An quòd humore alimentoq; sunt refertæ. Copia igitur alimenti est quæ germen efficere queat. Id quæ constat argumēto tum squillarum, tum etiam bulborum, qui idem facere possunt. Crescere autem quodq; solet cum tempus uenerit.

Quam ob causam quæ aqua frigida irrigamus, dulciora, quàm quæ tepida, euadant? An quòd sic interclusum calidum salsius est, ut calidius, quod salsius. dulce autem ita contrarium, ut frigidum est. & alimento oleribus humor est unde saporum genera oriuntur.

Cur allia, cum excaulescunt, plenius, quàm recēs edita olent? An quòd recentia humoris multum adhuc extranei continēt, quo fit, ut uim suam integram habere nequeāt. Cùm autē decocta iam sunt, secreto humore illo inutitum suū odorē sincerè adipiscuntur, qui scilicet acer est. Quinetiā cæteri nuper editi fructus dilutiores sunt: & cepas recentiores ob eam causam minus acres sentimus.

Cur fructus myrtorum non conditarum magis, quàm folia defluant: conditarum autem, reseruatarumq; alga, ut fit, folia defluant, fructus adhæreant? An ita euenit non conditis, quoniam natura sancitum est, ut fructus peracta decoctione flaccescant, ac decidant. quæ quidem decoctio repositis agi non potest: sed eatenus tantum efficitur, ut algæ uapor prohibeat, ne humor fructus immutetur. folia
contrà,

contrà, cum siccent, decidunt. Algæ autem, ut salsa exiccandi vim habent. Ergo non idem folijs accidit arbori adherentibus, & conditis, modo quo dictum est.

Quam ob causam cucumeres cognomento pepones, optimi palustribus planis, id est, humidis fieri soleant ut apud Orchomenū, & in Aegypto? Aquarum etenim uberem terram esse Aegyptum putamus. Cur ergo cucumeres qui humidi sunt, & ob id hortenses, ac rigui minime laudati locis palustribus, quæ madida sunt egregie fiant? Vtrum quòd ob terræ duritiam altius coguntur descendere. Solum nanque limosum, ac planum maxime indurescit. Qui autem altius innituntur, meliores euadunt. An quòd terram siccam esse oportet, quoniam cucumeres natura humidi sunt. ita enim sequetur, ut per retractum in medium ueniant. Palustris uero si plana, atq; sit, alimentum nec exiguum præbet propter soli altitudinem, locumq; ipsum, neq; nimium, quoniam solum resiccari necesse est.

Quam ob causam ruta & nonnulla pigmenta odora ^{ἐν τῷ ῥῶτι} sudorum faciant foeditatem? An quorum in odore graui- ^{ῥοῦ}tas est, atq; acritudo, ea cum excrementitijs mista humo- ^{πυγμῆτα}ribus deprauare odores possunt. ^{siue unguenta.}

Qua de causa rutam, fascinationis remediū esse aiunt? ^{Ἐστὶν ἡ ῥῦτα} An propterea, quia tum effascinari se credunt, cum aut fascinationis uoraciter edunt, incōmoditatum aliquarum tenentur sus- ^{πικρῶν}spicione, aut cibum habet suspectum, quem capiunt. itaq; cum de mensa eadem quid priuate sibi assumunt, partici- ^{πῆτα}pem intuentem quempiam faciunt, affanturq; cum imper- ^{πῆτα}tiant, ne me fascines. ergo cibum cum perturbatione su-

L ment,

ment, nec quid bibent, aut edent sine turbatione, & flatu, qui unà hauriatur, & ingeratur. Quam ob rem flatu ipso, uel cum extrudendus effertur, cibus quoque unà elatus eijcitur: uel cum interclusus per humorem tenetur, tormina mouentur, & cruciatus. Igitur ruta præsitata, uis sua & potestate calfactoria, uas quod recipit cibos, elaxat: & reliquum corpus itidem afficit. ex quo fit, ut flatus ille interclusus transmitti, atq; secedere possit.

Quenam causa sit, ut origanus musto iniecta uinum dulce efficiat? duas in amphoram iniecisse heminas satis est. An quod tollit quantum in musto est, aquabundum & fœculentum sua siccitate in se ipsa recipiens, quibus scilicet saporem confici austerū censemus. argumento, quod uina si quid aquæ habeant sibi illatum, minus mollia redduntur, atque & si diutius stare in fœce sinantur, itidem fiet. & cum uinum dulce molimur, uuas multum temporis soli exponimus, ut sol quantum sit dilutum, auferat, & reliquum decoquat. hoc autem idem facere uel origanus potest, quippe quæ sit & sicca, & calida.

Cur nigra myrti fronde sunt frequentiore, quàm alba? An quod nigra generis sunt syluestrioris. cuius indicium, quod locis rusticis istæ proueniunt, minimeq; ex cultu mutantur. humida autem omnia fronde cre-

briore conduntur. Quod enim minus suos

fructus decoquere possunt, idcirco

ad frondem alimen-

tum se uer-

tit.

F I N I S.

INDEX COPIOSIS.

simus in Examen omnium Sim-
plicium quæ in hoc li-
bro continen-
tur.

A			
		Alumen plumæ	452
	Brotanum	101	Alumen rochæ
	Absinthiū	50	Alumen scissile
	Acanthus	142	Alumen scaiola
	Acatia	340	Alumen quid
	Acetosa	181	Alumen zucharinum
	Acetum	327	Ambarū, siue Ambracā
	Acorus	252	Ambubeia
	Adiantum	119	Ammi
	Aeris arugo	412	Ammoniacum
	Aetites	433	Anomum
	Agallochon	318	134. C. 155
	Agaricus	282	Ampeloprason
	Agnus castus	190	95
	Agrimonium	89. 120	Amphibium
	Albucus	285	495
	Alcyonium	514	Amygdala
	Alkakengi	83	200
	Aloë	347	Anacardus
	Aloës lignum	318	229
	Althæa	70	Anagyris
	Alumen	449	134
	Alumen catinæ	450	Androsace in quibus disse-
			rat à cuscuta
			63
			Anemone
			38
			Anemones species duæ ibi.
			Anethum
			197
			Anguria
			152
			Anisum
			176

L 2 Antal

I N D E X .

Antale & dentale	484	Asprella	79
Anthera	23	Assa foetida	391
Anthos flores	31	Astragalus	292
Anthrax	439	Atramentū scriptoriū	462
Antimonium	434	Atramentum calcographo	ibidem
Antispodium	288	rum	ibidem
Apium	178	Atriplex	175
Argentum	410	Auellana	199
Argentum sublimatum	421	Auis lingua	194
Argentum uiuum	413	Aurum obrizum	409
Argeti uiui quatuor genera			B
ibidem			
Argenti uiui uis maxima		Baccharis	95
414		Balaustium	42
Aristolochia	242	Balle marinæ	512
Arnabo	268	Ballote	94
Arnoglossum	70	Balsami cortex	203
Aron	249	Bardana	118
Arsenicum	455	Bdellium	396
Arsinagal	382	Been	295
Artemisia	110	Ben	ibidem
Arthanita	54	Ben album	296
Asarum	96	Ben rubrum	ibidem
Ascyron	98	Berberion	426
Asparagus	180	Berberis	186
Aspalathus	321	Beta	84
Asphaltus	442	Betonica	85
Asphodelus	284	Bistorta	291
Asplenon	48. & 112	Blatta bizantie	407
		Bolus armenus	463
		Borago	

I N D E X.

Borago	29	Cardamomi tria semina ibi.	
Borax	471	Carduus	123
Branca ursina	142	Carduus benedictus	125
Brassica marina	100	Carica	209
Britanica	292	Carlina	292
Bruscus	238	Carpesium	239
Bucheidem	279	Carpobalsamum	200
Buglossa	28	Caruus	171
Bursa pastoris	126	Cassia fistula	222
C		Cassia lignea	ibidem
C Achille	100	Cassia syrinx	ibidem
Calamentum	52	Castanea	309
Calamintha	51	Catanance	291
Calamus odoratus	254	Cataputia	192
Calcecumenon	411	Cauda equina	78
Cali	451	Caulis	82
Calyx	22	Cedrium	401
Camphora	356	Cedria	ibidem
Canchamum	399	Cedrus	230
Canella	303	Centaurium maius	9
Canis lingua	29.295	Centaurium minus	105
Cannabis	163	Centonicum	101
Capillamenta	23	Centunculus	102
Capillus Veneris	119	Cepa	176
Capparis	311	Cera	345
Capparis Arabicus	ibid.	Ceruina lingua	144
Caprifolium	112	Ceruinae linguae duae	145
Caput	23	Cerussa	414
Cardamomum	169	Chamaedrys	76

L 3 Cham

I N D E X.

Chamæleon	293	Cortex	22
Chamæmalon	14	Costus	236
Chamæmali species tres	15	Cotonea	215
Chamæpitys	81	Cotyledon	109
Charabe electrum idem suc		Crimon	35
cinum	389	Croci flores	39
Chelidonium	86	Crystallus	431
Chelidonium minus	ibid.	Cubebe	224
Cheiri	43	Cucumis	152
Chrysanthemum	15	Cucumis pepo	ibid.
Chrysocolia	472	Cucumis citrinus	ibid.
Cichoreum	47	Cucumis anguinus	344
Cicuta	164	Cucurbita	152
Cima	77	Curcuma	258
Cinnabaris	356.423	Cuscuta	61
Cinnamomi cortex	301	Cyclaminus	54.240
Cinnamomū mosylicum	302	Cymbalaria	109
Cirsion	29	Cuminum	176
Cisthos	342	Cynoglosson	29
Citharac	49	Cyperus	256
Citrach	115		
Citrum	230	D	
Colla piscis & gluten	404	Dactylus	213
Coloquintida	227	Daphnitis	115
Consolida	246	Daucus	172. & 188
Copule glandium	480	Delphinium	67
Corallina	297. & 299	Diacoralli trocisci	135
Corallium	299.427	Dictamnus	276
Coriandrum	162	Dinarella	109
		Doronicum	295
			Drac

I N D E X.

Dracunculus	249		
Dragagantum	377		
E			
E Laterium	344		
E Electrum	390		
Elleborus	281		
Empetron	66		
Endiuiā	47		
Ephemerum	273		
Epithymus	56		
Equisetum	78		
Eranthemum	15		
Eruca	164		
Eruum	168		
Eryngium	271		
Esula	260		
Eupatorium	SS. 247		
Euphorbium	362		
Euphrasia	132		
F			
F El terræ	109		
F Fœniculus	82. 180		
Fœnugracum	160		
Flos	22		
Folia	24		
Folium Indum	146		
Fruentum	161		
Fuligo quid	512		
Fumus terræ	64		
		G	
		C Alanga	253
		C Galbanum	395
		Galga	99
		Garyophyllata	130
		Garyophyllus	204
		Garyophylli folia	147
		Gattara	52
		Genicularis	294
		Genista	182. C 299
		Gentiana	244
		Gethis	132
		Geum	ibid.
		Giarga	99
		Githone	174
		Glans unguentaria	295
		Gluten taurinum	404
		Glycyrrhiza	243
		Granata	439
		Gramen	73
		Guaiacum	322
		Gummi Arabicum	375
		Gummi cedri	400
		Gummi charabe	385
		Gummi elemi	378
		Gummi hederæ	379
		Gummi iuniperi	384
		Gummi pini	392
		Gypsum	474
		L	
		4	Hali

I N D E X.

H		Iuniperus	103. & 209
H Alicacabus	83	L	
H Hastula regia	285	L Abrum Veneris	123
Hedera arborea	141	L Labruscæ flores	41
Helxine	137	Lacca	398
Hepatica	103	Ladanum	343
Herba saliuaris	266	Lagopum	130
Herba uenti	109	Lana	23
Hermodactylus	273	Lapatium syluestre	132
Hierabotane	87	Lapis aquila	433
Hyacinthus	438	Lapis armenus	429
Hydropiper	136	Lapis hæmatites	430
Hyoscyami semen	150	Lapis iudaicus	ibidem
Hypericon	97	Lapis lazuli	419
Hypocisthis	341	Lapis stellatus	418
Hyssopus	91	Lappa	197
I		Lasfer	391
I Mperatoria	300	Laureola	76
I ntubus	47	Laurus	74
Inula	250	Lens	166
Inuolucrum maius	112	Leucoion	17
Ion	17	Libanotis	32
Iouis glans	310	Libanus	313
Iris	244	Lichen	104
Iris Illyrica	ibidem	Lignum sanctum	323
Iua	81	Ligusticum	179
Iuiuba	211	Lilium	35
Iuncus odoratus	109	Lingua passa	210
Iuncus rotundus	ibidem	Linum	159
		Lithar	

I N D E X.

Lithargyrum	415	Meconium	346
Lonchitis	353	Medulla agni	493
Lupinum	163	Medulla è cruribus sumen= da	ibidem
Lupulus	123	Medulla spinalis	ibid.
Lupus salictarius	ibidem	Mel	328
Lychnitis	37	Mel apum	340
Lycium	352	Mel roris	ibidem
Lyncurium	431	Mel cannae	ibidem
M		Melilotus	35
M Acer	314	Memith	259
M Macis	ibidem	Menta	50
Magnes	432	Mentastrum	51
Maiorana	52	Mercurialis	84
Malabathrum	147	Mespilum	165
Mala granata	117	Mespili puluis	166
Mali punici flores	42	Meum	237
Malua siue maluaniscus	70	Mezereum	115
Mandragora	306	Milium solis	183
Manna	329	Millefolium	133
Mannae tria genera	330	Minium	422
Manna apud Hebraeos quid significet	335	Minij gleba	468
Marchasita	416	Mirasole	185
Marella	110	Morion	306
Matersylua	112	Mumia	444
Matricaria	110	Muscus	104
Marrubium	93	Muscus marinus	297
Marrubium nigrum	ibid.	Myosotis	137
Marrubij species duae	ibid.	Myrobalanus	219
		L 5	Myrr

I N D E X.

Myrrha	359	ceum	505
Myrsinite	264	Oleum balaninum	499
Myrtidanum	78	Oleum balsaminum	509
Myrtillus	209	Oleum costinum	511
Myrtus	78	Oleum de capparibus	510
		Oleum de castoreo	ibid.
		Oleum de cheiri	507
		Oleum de citonijs	509
		Oleum de cochijs	507
		Oleum de euphorbio	510
		Oleum de hypericon	508
		Oleum de lumbricis terre-	
		stribus	510
		Oleum de mastice	509
		Oleum de menta & de ma-	
		iorana	506
		Oleum de papauere	508
		Oleum de piperibus	510
		Oleum de scorpionibus	509
		Oleum de spica	500
		Oleum de spica nardi	509
		Oleum ex chalcantno	456
		Oleum ex nucibus	498
		Oleum glandis	499
		Oleum iasminū, siue zam-	
		bachinum	45
		Oleum irinum	508
		Oleum iuniperinum	502
		Oleum lacertarum	510
		Oleum	
N			
N Arduus	121		
Nardus montana	ibi.		
Nasturtium	100, 158		
Nenufar	27		
Nepeta	51		
Neueda	ibidem		
Nigella nigra	173		
Nil	291		
Nix	ibidem		
Nux cupressi	217		
Nux methel	ibidem		
Nux moschata	221		
Nux uonica	217		
Nux Indica	229		
Nymphæa	28		
O			
O Enanthe	41		
Oleum absinthii &			
chamæmalinum	505		
Oleum amaracinum	506		
Oleum amygdalarum ama-			
rarum	497		
Oleum anethinum & ruta-			

I N D E X.

Oleum laurinum	499	Orchis	278
Oleum liliorum alborū	506	Origanus	33
Oleum montis ziliij	449	Origanus heracleotica	ibi.
Oleum myrtinum	501.510	Origanus syluestris	34
Oleum nardinum ex lauana-		Orobus	168
dula	500	Os dactylorum	406
Oleum nenufarinum	507	Os de cornu cerui	ibid.
Oleum persicorū & chry-		Os de corde cerui	407
somalorum	498	Othonna	259
Oleum rosatum	505	Oxyacantha	186
Oleum sambucinum	507	Ozimū garyophyllatū	116
Oleum sesaminum	501	P	
Oleum tartari & sulphu-		P Aeonia	191
ris	502	Panis porcinus	54
Oleum terebinthinum	ibi.	Papauer rubrum	37
Oleum uitrioli	ibidem	Papauer album	154
Oleum uiolatum	505	Papauer nigrum	ibidem
Oleum uulpinum	510	Parietaria	137
Oliua	212	Parthenium	111. & 139
Olus atrum	178	Pastoris uirga	123
Opium	155. & 346	Pentaphyllon	113
Opoponax	364	Peplion	67
Opobalsamum	201	Perdicium	140
Opobalsami boni notæ	202	Perforata	97
Opobalsami boni liquor in		Perla	425
quibus deprehēdatur	ibi.	Persicaria	135
Opobalsami ueri colores		Pes columbinus	134
203		Petroleum	448
Ordeum	161	Petroselinum	176
		Pis	

I N D E X.

Paucedanum	252	Portulaca	73. & 133
Phyllitis	49. & seq.	Portulaca sylvestris	72
Pimpinella	107	Primula Veris	145
Pinea	199	Propolis	345
Pinguedines gallinae, anatis		Pruna	207
& anseris	487	Psoricum	459
Pinguedo castrati	490	Psyllium	190
Pinguedo equi	489	Pulegium	54
Pinguedo hirci	490	Pulmo uulpis	494
Pinguedo hominis	ibid.	Pyrethron	266
Pinguedo leonina	492	Pyrites	416
Pinguedo serpentis	491	R	
Pinguedo ursi & cerui	488	R Apa	187
Piper	205	R Raphanus	310
Piper Hispanum	136	Raphanellus sylvestris	ibi.
Piper ex Calechut	ibid.	Rapum terrae	54
Pira	216	Rasura eboris	479
Pissasphaltum	446	Resina oleagina	371
Pistacea	228	Resina terebinthina	ibid.
Pix	368. 401	Resina regia	375
Pix Hispana	369	Rha	7
Plantago	70	Rhabarbarum	8
Plumbum	412	Rhabarbari dosis	233
Polemonium	99	Rhamnus sylvestis	354
Polium	122	Rhaphanitis	245
Polygonatum	294	Rhaponticum	4
Polypodium	255	Rhecoma	6
Poma	214	Rheon	7
Pompholyx	289	Rhizotomos	246
		Rhus	

I N D E X.

<i>Rhus obsoniorum</i>	218.341	<i>Sal naphthicus</i>	477
<i>Rhus sutorium</i>	218	<i>Sal nitrum</i>	476
<i>Risagalum</i>	382	<i>Sal sodominus</i>	478
<i>Rosæ</i>	20	<i>Salix</i>	75
<i>Rosarum tria genera</i>	21	<i>Salix equimalis</i>	79
<i>Rosæ damascenæ</i>	ibid.	<i>Salvia</i>	37
<i>Rosarum distinctio</i>	ibid.	<i>Sambucus</i>	39
<i>Rosa Hierosolymitana</i>	156	<i>Sanamunda</i>	132
<i>Rosa Iunonis</i>	35	<i>Sandalus</i>	320
<i>Rosmarinus</i>	32	<i>Sandaracha</i>	380
<i>Rubia tinctorum</i>	251	<i>Sanguis draconis</i>	354
<i>Rubia sativa</i>	ibidem	<i>Sanicula</i>	114
<i>Rubinus</i>	438	<i>Sarcocolla</i>	366
<i>Rumex</i>	132	<i>Sapphirus</i>	436
<i>Ruscus</i>	239	<i>Sardonix</i>	439
<i>Ruta capraria</i>	98	<i>Satyrion</i>	278
<i>Ruta hortensis</i>	ibid.	<i>Saxifraga</i>	286
<i>Ruta sylvestris</i>	97	<i>Scabiosa</i>	128
S		<i>Scammonium</i>	350
S <i>Abina</i>	102	<i>Scandix</i>	312
S <i>Saccharum</i>	335	<i>Scariola</i>	153
<i>Saccharum candum</i>	330	<i>Scevola</i>	79
<i>Sacolla</i>	171	<i>Scilla</i>	328
<i>Sagapenum</i>	363	<i>Sclarea</i>	96
<i>Sal</i>	475	<i>Scolopendra</i>	48
<i>Sal Ammoniacus</i>	476	<i>Scordion</i>	94
<i>Sal alcali</i>	451.478	<i>Scoria</i>	412
<i>Sal gemmæ</i>	475	<i>Scorodon</i>	94
<i>Sal Indus</i>	337.476	<i>Scorodoprason</i>	95
		Sebest	

I N D E X.

Sebestem	226	Stacte	350
Semen	23	Staphisagria	192
Sementina	196	Stichas	31
Semperuiuum	72	Stoebe	128
Semperuiuum maius	ibid.	Styrax	367
Semperuiuum minus	ibid.	Styrax liquida	361
Sena	65	Sulphur	441
Sentis	77	Sumachia	208
Serpentaria	248	Symphytum petræū	90.247
Serpyllum	69	T	
Sertula campana	35	T Alchum	473
Sigillū sanctæ Mariæ	293	T Tamar Indus	222
Siler montanum	182	Tamariscus	75
Sinapis	157	Tamarix	321
Sisymbrium	143	Taprobana	319
Smaragdus	437	Tartarum	484
Solatrium	80	Tassus barbassus	37
Solatri duo genera	ibid.	Tegname	480
Soldanella	100	Tellinæ	486
Sorba	217	Terra sigillata	462
Sphacelus	37	Testiculi castoris	494
Spica	121	Testudinum summaria con-	
Spina Aegyptia	341	sideratio	511
Spina Syria	ibidem	Teucrium	108
Spodium	288	Thapsia	255
Spongiarum apud antiquos		Thlaspi	126
tria genera	513	Thryallis	37.107
Spuma maris	514	Thus	312
Squinantum	108	Thuris manna	314
		Thu	

I N D E X.

Thuris pollen	314	Viscum quernum	403
Thuris fuligo	ibid.	Viscum Romanum	401
Thymbra	126	Vitis syluestris	41
Thymus	55	Vitis alba	279
Thymi species due	56	Vitis nigra	280
Thymus niger à medicis	im	Vitriolum	455
probatur	59	Vmbilicus terræ	54
Tormentilla	113.285	Vmbilicus Veneris	109
Tragacantha	377	Vmbilicus marinus	486
Trixago palustris	95	Vnguis	24
Tricomanes	119	Vniones	426
Tuber terræ	54	Vrceolaris herba	139
Turbit	263	Vrtica	73.158
Tussilago	118	Vsne	104
Tutia	289	Vua taminia	192

V

V Aleriana	236
V Veratrum album	281
Veratrum nigrum	282
Verbenaca	87
Verbenacæ species due	ibi,
Verzinum	321
Vincitoxicum	127
Vinum	337
Vinum omphacium	ibid.
Violæ	17
Violarũ nomina apud Græ-	
cos	ibidem
Viscum	401

Vua passe	210
-----------	-----

X

X Amin	173
X Xiris	253
Xylobalsamũ quibus notis	
deprehendatur	203

Z

Z Edoaria	267
Z Zeg	459
Zenestræ flores	40
Zenestræ uirgæ	ibid.
Zinziber	235
Zizipha edesina	211
Zurumbet	267

F I N I S.

L V G D V N I,
Excudebat Ioannes Pullonus,
aliàs de Trin.

1544.